

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KENT VE ÇEVRE BİLİMLERİ BİLİM DALI

SAKİNKENT MODELİ BAĞLAMINDA BİR ÖLÇEK TARTIŞMASI:
YAŞANILIR ORTA ÖLÇEKLİ KENTLER

Doktora Tezi

Nurşen KÖYBAŞI

Ankara-2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KENT VE ÇEVRE BİLİMLERİ BİLİM DALI

SAKİNKENT MODELİ BAĞLAMINDA BİR ÖLÇEK TARTIŞMASI:
YAŞANILIR ORTA ÖLÇEKLİ KENTLER

Doktora Tezi

Nurşen KÖYBAŞI

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Can Giray ÖZGÜL

Ankara-2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KENT VE ÇEVRE BİLİMLERİ BİLİM DALI

SAKİNKENT MODELİ BAĞLAMINDA BİR ÖLÇEK TARTIŞMASI:
YAŞANILIR ORTA ÖLÇEKLİ KENTLER

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Can Giray ÖZGÜL

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

- 1- Prof. Dr. Kıvılcım ERTAN
- 2- Prof. Dr. Can Umut ÇİNER
- 3- Doç. Dr. Can Giray ÖZGÜL
- 4- Doç. Dr. Seçil Gül MEYDAN YILDIZ
- 5- Doç. Dr. Ezgi KOVANCI

Tez Savunması Tarihi:

25.07.2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Doç. Dr. Can Giray ÖZGÜL danışmanlığında hazırladığım “Sakinkent Modeli Bağlamında Bir Ölçek Tartışması: Yaşanılır Orta Ölçekli Kentler (Ankara 2024)” adlı doktora tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Tarih: 17.09.2024

Nurşen KÖYBAŞI

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışması boyunca kendisine her ulaştığımda benden desteğini esirgememiş, değerli eleştirileriyle farkındalığımı arttırmış olan değerli Hocam Prof. Dr. Ayşegül Mengi'ye,

Bana geniş bir düşünme ve yaratma alanı bırakarak yaratıcılığımı ve araştırma becerimi desteklemiş olan, tezimin ilk yıllarındaki değerli Danışman Hocam Prof. Dr. Kıvılcım Ertan Akkoyunlu'ya,

Tezimin ana yapısının şekillenmesinde benim için uzun vakitler ayırmış ve benimle birlikte düşünerek emek vermiş olan değerli Hocam Doç. Dr. Seçil Gül Meydan Yıldız'a,

Tez sürecimin ikinci yarısında, çalışmamın toparlanması ve son şeklini almasındaki büyük emeklerinin yanısıra, süreç içinde sabırla sorularımı yanıtlayan, tez süreci içerisinde yaşanan pandemi ve deprem gibi zor ve beklenmedik durumlarda anlayışla bana destek olan, güç veren değerli Danışman Hocam Doç. Dr. Can Giray Özgül'e, içtenlikle teşekkürlerimi sunarım.

Tüm Doktora sürecimde her zaman yanımda ve arkamda duran, beni güçlendiren annem Şahide Köybaşı'ya, anlayışlı ve nesnel tutumuyla desteğini hissettiren kardeşim İrfan Köybaşı'ya, beni anlayan, fikir alışverişi yapan ve ilham veren amcam Selahattin Köybaşı'ya, sessiz ama güçlü desteğiyle güven veren kuzenim Barış Köybaşı'ya, zorlukları aşmam konusunda bana inanan ve varlığıyla bana güç katan dostum Beyhan Büyükyıldız'a da çok teşekkür ediyorum.

Tümünün katkıları benim için çok değerliydi, hepsine minnettarım.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	I
İÇİNDEKİLER.....	II
TABLolar DİZİNİ.....	XIII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	X
KISALTMALAR DİZİNİ.....	XI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KENTTE YAŞANILIRLIK ARAYIŞI

1.1. Tarihsel Süreçte Kent ve İyi Yaşam.....	14
1.1.1. Kentin Değişen İşlevleri ve Beklentiler	14
1.1.2. Yaşam Alanı Olarak Kent ve “İyi Yaşam”.....	16
1.1.3. Tarih Boyunca Kent ve İyi Yaşam Arayışı	21
1.2. Ütopya Düşünce ve Uygulamasında “İyi Kent” Arayışı.....	24
1.2.1. Yazınsal Ütopyalarda İyi Kent.....	24
1.2.1.1. Yirminci Yüzyıl Öncesi Ütopyalarda İyi Kent.....	25
1.2.1.2. Yirminci Yüzyıl Ütopyalarında İyi Kent.....	27
1.2.2. Ütopyadan Uygulamaya İyi Kent.....	30
1.3. Post-Modern Sürece Geçiş ve Kentin Dönüşümü.....	38
1.3.1. Küreselleşmede Kentin Yeni Pozisyonu: Yeni Görünümler ve Sonuçları.....	40
1.3.2. Yerelleşme ve Yerel Yönetim.....	42
1.4. Kent ve Yaşanılrlık.....	45
1.4.1. Yaşam Kalitesi.....	47
1.4.2. Yaşanılrlık.....	52
1.4.3. Kentsel Yaşam ve Yaşanılrlık	55
1.5. Günümüz Kent Sistemlerinde Yaşanılrlık Arayışı.....	63

1.5.1. Yaşanılrlık Arayışında Sürdürülebilirlik ve İnsan Yerleşmelerine	
Yansımaları.....	64
1.5.1.1. Sürdürülebilir Kalkınma Anlayışı Doğrultusunda Yaşanılır Dünya	
ve Kentler.....	66
1.5.1.2. Sürdürülebilir Kentleşme ve Yaşanılrlık.....	68
1.5.2. Değişen Yönetim Anlayışı ve Kent Yönetimi: Yeni Kamu Yönetimi ve	
Etkileri.....	69
1.5.3. Günümüzde Kentsel Sistem Görünümleri.....	72
1.5.3.1. Metropol Kentler ve Metropolitan Alanlar.....	73
1.5.3.1.1. Metropolitan Alan Yönetimine İlişkin Güncel Yaklaşımlar.....	76
1.5.3.2. Kent-bölge	78
1.5.3.3. Bölge (Yeni Bir Kentsel Yapı Olarak).....	80
1.5.3.4. Sürdürülebilirlik Öncelikli Kentsel Modeller	81
1.5.3.4.1. Kompakt Kent Modeli	84
1.5.3.4.2. Eko-kent Yaklaşımı	86
1.5.3.4.3. Sakinkent (Sakin Kent, Yavaş Kent).....	87
1.5.3.5. Sürdürülebilir Kentsel Model Yaklaşımlarında Geliştirmeler.....	89
1.5.3.5.1. Yeni Şehircilik (New Urbanizm).....	91
1.5.3.5.2. Akıllı Büyüme (Smart Growth).....	92
1.5.3.5.3. Kentsel Rönesans.....	93
1.5.3.6. Orta Ölçekli Kentler.....	95
1.5.3.7. Kentsel Ağlar (Urban Networks).....	100
1.5.4. Ulusal ve Küresel Perspektifte Kentleşmeye Dair Yeni Vizyonlar.....	101
1.6. Bölge Açısından Bakış: Bir Bölge Olarak Kentsel Alan ya da Bütünsel	
Bir Kentsel Yapı Olarak Bölge.....	104
1.6.1. Bölge - Kent İlişkisinde Yeni Yaklaşımlar ve Durum.....	108

1.6.1.1. Bölgenin Odağa Alınması ve Yeni Bölge(sel)cilik.....	109
1.6.1.2. Kent-bölgecilik Akımı.....	114
1.6.1.3. Kümelenme Yaklaşımı.....	117
1.6.1.4. Yaratıcı Kentler.....	119
1.6.1.5. Öğrenen Bölge Yaklaşımı.....	124
1.6.1.6. Kapsamlı Kalkınma Çerçevesi/Paradigması ve STK'ların Güçlenen Konumu.....	126
1.6.1.7. İyi Oluş (Well-being).....	131
1.6.2. Kentte/Kentsel Bölgede En Uygun Ölçek Arayışı ve İdari Yapı.....	136

İKİNCİ BÖLÜM

YAŞANILIR KENTLER İÇİN GELİŞTİRİLEBİLİR BİR MODEL OLARAK SAKİNKENT

2.1. Yavaş Hareketi ve Sakinkent Modeli.....	149
2.1.1. Yavaş Hareketi (Slow Movement).....	151
2.1.1.1. Yavaş İşletmecilik.....	161
2.1.1.2. Yavaş Yemek.....	163
2.1.1.3. Yavaş Turizm.....	165
2.1.1.4. Yavaş Para.....	167
2.1.1.5. Yavaş Ticaret.....	169
2.2. Sakinkent (Yavaş Kent) Modeli.....	173
2.2.1. Cittaslow Felsefesi.....	177
2.2.2. Cittaslow Statüsüne İlişkin Temel Düzenlemeler.....	180
2.2.3. Hedefler.....	184
2.2.4. Organizasyon Yapısı ve Üyelik.....	186
2.2.5. Cittaslow Kriterleri.....	189
2.2.6. Uygulamada Sakinkent.....	196

2.2.7. Sakinent'in Alternatif Konumu.....	202
2.2.8. Sakinent Ne Değildir?.....	204
2.3. Sakinent Modelinin Temel Özellikleri ve Yaşanılrlık.....	208
2.3.1. Yerel Yönetim Uygulaması Olarak Sakinent.....	209
2.3.2. Sürdürülebilirlik Açısından Sakinent.....	210
2.3.3. Yaşam Kalitesi Açısından Sakinent.....	212
2.3.4. Kimlik ve Koruma Açısından Sakinent.....	215
2.3.5. Ağ Yapısı ve Ağ Katılımında Gönüllülük Açısından Sakinent.....	218
2.3.6. Yerel Kalkınma Modeli Olarak Sakinent.....	221
2.4. Sakinent Modelinin Yasal ve Yönetmel Boyutları.....	229
2.5. Modelin Üstünlükleri ve Geliştirilebilir Yönleri.....	230
2.6. Modelin Eleştirisi: Boşluklar ve Çelişkiler.....	237
2.7. Uygulamada Sakinentlere Bakış: Durum ve Örnekler.....	248
2.7.1. Uygulama Örnekleri ve Yaşanılrlık Boyutu.....	259
2.7.2. Dünya'da Sakinent Uygulamaları: Durum ve Örnekler.....	263
2.7.3. Türkiye'de Sakinentler: Durum ve Örnekler	267
2.7.4. Metropol Sakinent Modeli ve Uygulama.....	276
2.7.4.1. Sakin Mahalle Uygulamasında Düşünce ve Deneyim.....	287
2.7.5. Mevcut Sakinent Modellerine İlişkin Karşılaştırma ve Saptamalar.....	294
2.7.6. Uygulamada Ölçeğin Etkisi.....	297

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SAKİNKENT MODELİNDEN HAREKETLE BİR ÜSTMODEL ÖNERİSİ:

ORTA ÖLÇEKLİ KENTLER İÇİN MODEL VE

YAŞANILIR KENTSEL BÖLGELER

3.1. Sakinent Modeli'nin Yaşanılır Kentsel Bölgeler İçin Temel Alınabilirliği:

Araştırma Raporu	304

3.1.1. Sakinkent'in Yaşanılır Kent/Bölge İçin Temel Alınacak Özellikleri ve Gerekçe.....	304
3.1.2. Sakinkent Modeli Ölçeğinin Geliştirilmesi.....	311
3.1.3. “Yaşanılır Kentsel Bölgeler” ’in İşlevi.....	314
3.1.4. Alan Araştırması: Değerlendirmeler ve Bulgular	320
3.1.4.1. Metodoloji.....	320
3.1.4.2. Bulgular.....	323
3.2. Üstmodelin Gerekliliği ve Ölçek Boyutu.....	442
3.2.1. Orta Ölçekli Kentlerde Uygulanacak Üstmodelin Çıkış Noktası ve Dayanakları.....	444
3.2.2. Orta Ölçekli Sakinkent Modelinin Öngörülen Özellikleri.....	447
3.2.3. Ölçek Tanımlaması.....	451
3.3. Bir Üstmodel Olarak Orta Ölçekli Sakinkent Modelinin Tanımlanması/Konumlanması.....	468
3.3.1. Orta Ölçekli Kentler İçin Önerilen Sakinkent Modeli ve Kriterler.....	478
3.4. Üstmodelin Uygulanabilirliği ve Türkiye.....	498
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	503
KAYNAKÇA.....	517
EKLER.....	546
ÖZET.....	549
ABSTRACT.....	551

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Teknoloji Öncesi Ütopyalarda Benzer Noktalar.....	26
Tablo 2. Sanayi Sonrası Dönemde Ütopyaların Özellikleri.....	28
Tablo 3. Sürdürülebilir Toplulukların Sahip Olması Gereken Özellikler.....	69
Tablo 4. Güncel Kentsel Model Yaklaşımlarında Planlama ve Tasarım İlkeleri Tablosu.....	96
Tablo 5. Sakinkentlerin Özelliklerini Oluşturan Temel Uygulamalar.....	199
Tablo 6. Bir Sakinkentin Diğer Küçük Kentlerden Farklılıkları.....	228
Tablo 7. Sakinkentlerin Ülkelere Dağılımı Tablosu.....	250
Tablo 8. Ülkemizde Sakinkentler Hakkında Genel Bilgiler Karşılaştırma Tablosu.....	268
Tablo 9. Kaynak Kişiler Bilgi Tablosu.....	321
Tablo 10. Alan Araştırması Görüşme Bilgileri Tablosu.....	321
Tablo 11. Türkiye'de ve Uluslararası Alanda Orta Ölçekli Kentler İçin Nüfus Aralığı Kabulleri.....	452
Tablo 12. Dünya Ülkelerinde Orta Ölçekli Kentler İçin Nüfus Aralığı Kabulleri.....	453
Tablo 13. Türkiye'de Nüfusu 1.000.000'a kadar olan Kent Sayıları (Nüfus Aralığı) Tablosu.....	455
Tablo 14. 50.000-650.000 Nüfus Aralığındaki Kentler Analiz Tablosu.....	457
Tablo 15. Orta Ölçekli Sakinkent Modeli için Değerlendirilebilir Durumdaki (55.000 - 400.000 nüfus aralığı) İlçeler.....	459

Tablo 16. 2022 İl Nüfusları Tablosu.....	460
Tablo 17. Büyükşehir Olmayan İllerin Merkez İlçe Nüfusları.....	461
Tablo 18. OÖSS Modeline Uygunluk Açısından Gözönünde Tutulan Temel Kent Özellikleri.....	462
Tablo 19. İlçeler Nüfus Aralığı.....	463
Tablo 20. Orta Ölçekli Sakinkent Modeli İçin Önerilebilir Kentler Tablosu.....	464
Tablo 21. Orta Ölçekli Kentlerde Düzenleme Alanları ve Önerilen Başlıklar.....	466
Tablo 22. Merkezi Yönetim İşbirliği ile Hayata Geçebilecek Destek Sistemler....	475
Tablo 23. Kriter Uygulama Zamanlama ve Öncelik Tablosu.....	479
Tablo 24. Orta Ölçekli Kentler için Sakinkent Kriterleri Graplama Tablosu.....	483
Tablo 25. Orta Ölçekli Sakinkent Modeli İçin Önerilen Kriterler.....	485

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Cittaslow Yönetimi İşbirliği ve Eşgüdüm Organizasyon Şeması.....	477

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ACE	Architects' Council of Europe (Avrupa Mimarlık Konseyi)
AK	Avrupa Konseyi
BM	Birleşmiş Milletler
BŞB	Büyükşehir Belediyesi
DB	Dünya Bankası
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
EFTA	European Fair Trade Association (Avrupa Adil Ticaret Birliği)
GDO	Genetiği Değiştirilmiş Organizma
GSYH	Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYİH)
IFAT	İnternational Fair Alternative Trade Council (Dünya Alternatif Ticaret Örgütleri Federasyonu)
IMF	International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
İSO	İnternational Organisation for Standardization (Uluslararası Standardizasyon Örgütü)
NUTS	Nomenclature of Units For Territorial Statistics (İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması)
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı)
OÖK	Orta Ölçekli Kent
OÖSK	Orta Ölçekli Sakin Kent
SKA	Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları
STK	Sivil Toplum Kuruluşu

TUBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
(t.y.)	(Kullanılan kaynakta tarih bilgisi yok)
UNACTAD	United Nations Conference on Trade and Development (Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı)
UNDP	United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)
UNISG	University of Gastronomic Sciences (Gastronomi Bilimleri Üniversitesi)
WFTO	World Fair Trade Organisation (Dünya Adil Ticaret Örgütü)
WTO	World Trade Organisation (Dünya Ticaret Örgütü)
YKY	Yeni Kamu Yönetimi

GİRİŞ

“Kentleşmenin 20. yüzyıldaki şaşırtıcı hızı ve boyutları insanın mutluluğuna katkıda bulundu mu?” Kentteki yaşam ortamı bunu hangi oranda başarabilmiştir? İnsanın kentteki mutluluğu neye bağlıdır? Kent Sosyologları ve Kentbilimciler uzun süredir bu soruların yanıtlarını araştırmaktadır.

Harvey, insanın dünyayı değiştirmeyi amaçlayan bitmek bilmeyen çabasında, fantastik nitelikli olmakla birlikte, alternatif bakış açısı ve fikirlerin siyasal değişim güçlerini şekillendirme tohumlarını attığı bir yer ve zamanın olduğuna işaret etmiştir. 2002 tarihli “Umut Mekanları” (Spaces of Hope) kitabında, insanlığın tam da bu noktada bulunduğu ilişkin inancını vurgulayan Harvey, her halükârda ütöpik düşlerin asla tamamen silinip yok olmadığını, daima varolmayı sürdürdüklerini ve gizlice insanın arzularına işaret ettiklerini ifade etmektedir (Harvey, 2015: 241). Bu durumda, insan için iyi ve mutlu “ideal kent” düşüncesi her zaman bu alandaki düşünceleri, arayışları ve uygulamaları etkilemeye ve onlara yol göstermeye devam edecektir.

Kent sosyolojisinin kurucularından Park ta, kent ve kentsel ortamın, insanın içinde bulunduğu dünyayı kendi arzuladığı şekle sokma çabasının en tutarlı ve en başarılı uygulamasını temsil ettiğini, ancak insanın yarattığı dünya olan kentin, bundan böyle yaşamaya mahkûm olduğu dünya olduğunu, insanın şehri inşa etme sürecinde kendisini de yeniden inşa ettiğini ifade etmiştir (Harvey, 2015:195). Harvey, kentlerin nasıl olması gerektiğine ilişkin projelerimizin, insanın olanaklarına, kim olmayı isteyip istemediğine ilişkin olduğuna işaret etmekte, bu doğrultuda, “toplumun inşa ve tahayyül edilmiş” olduğunun kabul edilmesi durumunda “yeniden inşa ve tahayyül edilebileceğine” inanabileceğimizin altını çizmiştir (Harvey, 2015:196). Öyleyse toplumu da kenti de yeniden ve istenir şekilde hem tasarlamak hem de hayata geçirmek mümkün olabilir.

İnsanın amaçları doğrultusunda kullanılan bir araç durumundaki insan ürünü kent, canlı bir organizma olmamakla birlikte -etkilenme-etkileme ve tepki verme

özellikleriyle- bir canlı gibi değerlendirilebilir. Çınar da bu paralelde, amaç-araç ilişkisinde insan açısından 2 farklı durumun sözkonusu olduğunu, bunlardan birincisinin; kenti kent yapanın insanın varlığı olduğunu, ikincisinin ise insanın ürünü olan kentin, özellik ve nitelikleriyle içinde yaşayan insanı etkileyip dönüştürdüğünü ifade etmektedir (Çınar, 2013: 168).

Sosyolojik açıdan kent, tarihin birçok döneminde Doğulu özellikler göstermiş olup, kenti sadece Sanayi Devrimini esas alarak Batı toplumuna özgü ekonomik ve toplumsal sistem özellikleri üzerinden tanımlamak eksik bir değerlendirmeye sonuçlanabilir. Öte yandan, tarihsel düzlemde bir başlangıç noktası kullanma ihtiyacının yanı sıra, kentleşme süreci başlangıcının ortak bazı özelliklerine dayanılarak, Sanayi Devrimi bu çözümlemelerde bir milat olarak alınmaktadır. Buradan yola çıkarak, Sanayi Devriminden sonra kentler büyümesini sınırsızca sürdürerek yoğunlaşmaya ve yayılmaya devam ederken, bu sürecin modernist yaklaşımla genel olarak “gelişme ve zenginlik yaratan bir güç” olarak değerlendirildiği söylenebilir. Modern dönemin ekonomik büyüme, teknolojik ilerleme ve refah artışı olarak görüp desteklediği kentleşme süreci, belli bir noktadan sonra mekânsal anlamda kentsel yaşam ortamlarına, doğal kaynaklara ve ekosisteme yarattığı yüklerle birlikte, sosyo-ekonomik sıkışma ve karmaşa yaratan özellikleriyle, genel doğal dengeler ve diğer canlılarla birlikte insan yaşamını da zorlaştıran ve hatta bunlara zarar veren bir niteliğe bürünmüştür.

Sanayi Devrimi ile büyümesi hızlanarak günümüze gelen kentler, 1980’lerden bu yana, küreselleşme sürecinin ekonomik, sosyal, mekânsal, kültürel, teknik... alanlardaki hem olumlu hem de olumsuz etkileriyle, kırsal nüfusun da yoğun katılımıyla sürekli büyümüş ve nüfusun büyük bir oranını kendinde toplamıştır. Birleşmiş Milletler uzmanlarının kullandığı ifade ile günümüz aynı zamanda bir “Kent Çağı” (Urban Age) durumundadır. Günümüzdeki kentlerin “en uygun/optimal” ölçek veya amaçlanan yaşam profiline göre “en elverişli” büyüklük kaygısı olmaksızın, sadece “ekonomik anlamda

büyüme” ye odaklanıp “sınırsız büyüme” ve “ölçüsüz sanayileşme” hedefine sahip olması kentlerin yaşanılrlık özelliklerini arka plana itmektedir. Bu süreçte belli bir büyüklüğe sahip kentler daha çok büyürken, küçük kent ve yerleşmeler giderek küçülmüştür. Ağırlıklı olarak metropolleşmeden sözedilmektedir. Bu hacimli yapıların yönetimi ve burada yaşayan insanlarla kentteki diğer paydaşların (kurumlar, örgütler, şirketler...) yaşam kalitesinin tesisi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından hassas bir konu haline gelmiştir.

Öte yandan, kentsel yoğunlaşma, büyüme ve yayılmanın yavaşlatılması hatta geri çevrilmesi, bu süreçte kentsel yaşam alanları anlamında büyük kent yapılarının olumsuzluklarına sahip olmayan alternatif yaşam alanlarının önplana çıkarılması, geliştirilmesi ve nüfusun böylelikle daha sağlıklı bir yaşam bileşimi oluşturacak şekilde küçük ve orta ölçekli yerleşmelere dağıtılması yaklaşımı giderek daha çok taraftar edinmektedir. İçinden çıkılması güç karmaşık yönetim, planlama ve hizmet sunum yöntemlerinin kullanılmasına ihtiyaç duyulan devasa büyükşehirler yerine, tüm bunların daha kolay ve düşük maliyetli olduğu, etkinlik ve verimlilik anlamında daha hızlı ve net sonuçlar alınabilecek, daha sağlıklı, çevresel ve ekolojik anlamda sürdürülebilir olmanın yanında ekonomik ve sosyal anlamda da sürdürülebilirlik özellikleri taşıyan küçük ve orta ölçekli yerleşmelerin artması ve bu tür yerleşmelerin nüfus merkezleri olarak öne alınması, büyükşehir odaklı kentleşmenin yarattığı ekonomik, mekânsal, yönetsel, sosyal, teknik...sorunları çözerek hem insan ölçekli hem de çevre merkezli yaşam alanlarını hayata geçirmiş olacaktır.

Kentleşme alanında son 30 yılda, kentsel alanlarda yaşam ortamını gerek insanlar, gerek diğer canlılar gerekse de çevresel/ekolojik unsurlar için “iyileştirecek” olası yeni kentsel süreç ve sistem arayışında geline nokta, kentleşmenin gerek çevresel/ekolojik sistemler gerekse insan yerleşmelerindeki sosyo-ekonomik çoklu dengeleri kollayarak; kirlenme, bozulma, tükenme, eşitsizlik ve karmaşa olmaksızın

varlığını sürdürebileceği, gelecek nesillerin yaşam kalitesi anlamında iyi şartlarda yaşayacağı, gelecek zamanlardaki doğal dengelerin korunabileceği, doğanın kendi kendini yenileme ve üretkenliğini devam ettirme özelliğine imkân tanıyacak dengeler içerisinde varoluşunu sürdürebileceği şartların hayata geçirilebileceği fark edilmiş ve bu konuda ortak görüş oluşmuştur. Bu, sürdürülebilirlik yaklaşımı doğrultusundaki “sürdürülebilir kentleşme” dir.

Yirmibirinci yüzyılın başlangıcında, kent bilimlerine ilişkin birikimler ve pratik kent deneyimleri sonrasında, uygulamada kabul gören, “yaşanılır kent” tanımına birçok yönden uyumlu, ulusüstü bir ağ şeklinde örgütlenmiş ancak yerel özelliklere bağlı olan “Sakinkent (Cittaslow)” modeli ortaya konmuştur. Günümüzde gelinen noktada, sürdürülebilir kentleşme yaklaşımı doğrultusunda hayata geçirilebilecek model arayışlarında temel kabul gören 3 kent modeli; Kompakt (Derişik) Kent, Eko-kent ve Yavaş/Sakinkenttir. Uygulamada somutlaştırılabilir özgün modeller anlamında tartışılan iki kent modeli Kompakt Kent ve Sakinkent (Yavaş Kent) olmuştur. Eko-kent modeli, diğer iki kent modelinde de uygulanabilecek kapsamlı bir bakış açısı, yöntem ve öncelikler dizisi sunmaktadır. Kompakt Kent modelinin, kentin ve kentsel alanın sorunlarının önemli bir kısmını çözerken, kentlerde sık yaşanmayan yeni sorunlar yaratmaya da açık olduğu farkedilmiştir. Sakinkent modelinde ise modelin üstün yönlerine rağmen, uygulanırlığı konusundaki sıkıntı ilk bakışta “ölçek” olarak görünmektedir. Sakinkentin 50.000’lik nüfus kısıtı, modelin sadece kısıtlı ve istisnai kullanımına olanak verebilmektedir. Yine de, gelecekte insanların genel iyiliği ve mutluluğuna (Well-being) hizmet edecek bir yaşam felsefesi yanında, uygulanabilirlik özellikleriyle gelişime açık olan model de Sakinkent olarak görünmektedir. Bu model, gerek Kompakt Kentin olumlu yönleri gerekse de eko-kentin özelliklerinin birarada hayata geçirilmesine açıktır.

Yukarıdaki süreç ve bilgileri esas alarak hazırlanan bu teze ilişkin çalışma yöntemi ve ilgili diğer bilgiler şöyledir;

(1) Çıkış noktası ve araştırma konusu: Bu çalışmadaki çıkış noktası, Sakinkent modeli olanaklarının daha büyük ölçekteki kentler ve kentsel alanlarda da uygulanmasının sözkonusu kentler, alanlar ve genel olarak kentleşme süreci için yararlı olacağı düşüncesidir. Modelin mevcut tanımındaki 50.000 nüfusla sınırlı ölçek geliştirilerek, modelden sürdürülebilir kentleşme ve sağlıklı çevre hedefi doğrultusunda çok daha fazla yararlanmak mümkündür.

Başlangıçta bir kent modeli arayışından değil de küreselleşmenin tektipleştirici ve yerel farklılıkları önemsizleştiren işleyişine bir tepki olarak ortaya çıkan “Sakin/Yavaş Kent” düşünce ve modeli, tarihsel anlamda oldukça yeni olmasına rağmen küçük kentsel yerleşimlerin yerel yönetimleri nezdinde çok ilgi çekerek benimsenmiştir. Modelin temel özelliklerinin ortaya konmasında, son yüzyılın deneyimleri sonucu şekillenen “insanı mutlu edecek kent” ve “yaşanılır kent” kriterlerinin büyük kısmının kullanıldığına dikkat çekilmelidir. Mevcut sınırlı ölçeğiyle küçük kentlerde uygulanabilen model oldukça başarılı olmuş ve bu sebeple de yaygınlaşmıştır. Bu hususlar konunun seçilmesinde etken olmuştur.

Bu çalışmada, üzerinde durulan nihai soru, Sakinkent modelinin öne çıkan ve özgün özellikleri kullanılarak, yaşanılabilirlik özelliklerine sahip kent sayısını arttırmanın mümkün olduğu varsayımından hareketle, “modelin uygulanması suretiyle henüz kendine has özelliklerini ve doğallıklarını kaybetmemiş olan orta büyüklükteki kentlerin korunması ve sürdürülebilirliklerinin sağlanması sayesinde yaşanılır nitelikli kent sayısını arttırmanın ve böylelikle bu kentlerden oluşacak kentsel bölgelerin hayata geçirilmesinin olanaklı olup olmadığı”dır. Sorunun bir diğer yönü de “henüz bozulmamış doğallık ve özgünlüklerini kaybetmemiş orta ölçekli kentlerin her an bozularak bu niteliklerini kaybetmeye aday olması ve bu durumun farklı yönetsel yöntemlerle

durdurulması ihtiyacıdır. Yaşanılır nitelikteki özgün niteliklere sahip kent sayısı ve kentsel alanlar hızla azalmakta, bunu durduracak ya da geriye çevirecek yeterince somut ve uygulanabilir yaklaşımlar gözlenmemektedir. Sakinkent modelinin ise, hem merkezi hem de yerel yönetimlerin yanısıra, yerel halk, sivil toplum kuruluşları, akademik çevreler, uluslararası yapıların ortak bir amaca dönük olarak işbirliği içinde yer aldığı, yönetişim kavramını da aşan bir gönüllülük modeline dayanması sebebiyle, benimsenmesi, hayata geçirilmesi, denetimi, geliştirilmesi daha kolay ve pratik olup, üzerinde uzlaşılmış, belirsizlikten uzak net tanımlamalar, şartlar ve ilkelere sahip olması bir avantaj olarak değerlendirilmelidir.

Tez, mevcut durumda sadece küçük kentlerde uygulanabilen Standart Sakinkent modelinin orta ölçekli kent ölçeği için, bu ölçeğe özgü olacak şekilde geliştirilmesini konu almaktadır. Mevcut standart (nüfus sınırı 50.000 olan) Sakinkent uygulamasında nüfus kısıtının olması, modelin farklı ölçekler için kullanılabilirliğini ortadan kaldırmaktadır.

Sakinkent modelinin mevcut ölçeğinin üzerindeki orta ölçekli kentlerde de kullanılmasıyla, bu modeli pratiğe aktarmış küçük ve orta ölçekli kentlerin meydana getirdiği “yaşanılır” nitelikteki kentsel bölgelerin oluşmasına da olanak sağlanacağı düşünülmektedir. Sakinkent modelinin bu şekilde yaygınlaştırılmasıyla günümüzün sorunlu büyük kentleri ve sanayi bölgeleriyle iç içe olan kentlere alternatif, “yaşanılır” nitelikte kentler ve bunların birarada veya yakın konumlanmasıyla oluşan kentsel bölgeler oluşması mümkün olarak değerlendirilmektedir.

(2) Tezin amacı: Tezin amacı, hayata geçirilebilen alternatif kentsel yaklaşımlardan biri olan Sakinkent modelinden yola çıkarak, gelecekte “yaşanılır kentlere ulaşmak ve bu kentlerden oluşan kentsel bölgelerin oluşması” fikrinin hayata geçirilebilirliğini ve olası katkılarını tartışmaktır. Yaşanılır kent ve kentsel bölgeler hedefine ulaşmak için Sakinkent modelinin esas alınmasının sebebi, bu modelin

günümüzde sürdürülebilirlik öncelikli kent modellerinden olan eko-kent özelliklerini göstermesinin yanında kompakt kent önceliklerine uyumu ve akıllı kentsel gelişme yaklaşımına da uygunluk göstermesidir.

Günümüzde az sayıdaki gelişmiş ülke dışında, çoğu kentte kentsel yaşam kalitesi gittikçe düşerken, “yaşanılır” olmaktan giderek uzaklaşan, sorunlar anlamında birbirine benzeyen kentlerin ve kentsel alanların sayısı sürekli olarak artmaktadır. Buna karşılık kentlerin büyüme ve gelişme süreçlerinin belli bir planlama faaliyetiyle yönlendirilmesi, istenen yöne doğru gidişin desteklenmesi, kar odaklı ticari yaklaşımlar ve tüketim odaklı anlayıştan uzaklaşarak, kentin tüm fonksiyonları arasında insan ve çevre ölçekli bir denge kurulmasıyla, kent sakinleri için kaliteli yaşam sunan “yaşanılır” kentsel alanlar oluşturmaya doğru ilerlenmesi sağlanabilmelidir.

(3) Tezin önemi: Tezin önemi, seçilen konuyla, bu alanda bilgi ve fikir üreterek ortaya konacak model aracılığı ile katkıda bulunulmasına dayandırılmıştır. İlgili verilerin ortaya konması ve analizi yoluyla buradan yeni sonuçlara varılması, literatüre katkı sağlayabilmenin yanı sıra, konuyla ilgili taraflara ilham veren farklı bakış açıları kazandırabilir. Yapılan saptamalar ve getirilecek öneriler gelecekte gerek merkezi gerekse yerel yönetimlerin yerleşim alanları yönetiminde, kent/bölge yönetimi ve kentleşmeye ilişkin örgütlenmelerde, yasal-yönetimsel düzenlemelerde farklı bakış açıları kazandırarak katkı sağlayabilir.

Bu çalışmada Sakinkent, genel anlamda yerel özelliklerini (tarihsel mekânsal-mimari, kültürel ve doğal çevresel özellikler) halen belli ölçüde koruyabilen, büyükşehir (metropol) aşamasına gelmemiş kent ve kentsel alanlar için “geliştirilebilir” bir model olarak değerlendirilmektedir. Çalışmamız, Sakinkenti, “günümüz dünyasında kentleşmenin mevcut birçok “mesele”sini “toparlayarak” iyileştirebilir ve yaşanılır kentlere doğru bir yeni ve büyük kapı açabilir özellikte görmektedir.

Uygulama deneyiminde, sürdürülebilir bir kentsel yaşam ve gelişme modelinin yanısıra, yerel kalkınma yaklaşımı da sunan Sakinkent modeline yüklenen “turizm geliştirici” ve “marka yaratıcı” kent imajı kısıtlı bir yaklaşımdır. “Yaşanılır kent”teki genel yaşam kalitesi ve “iyi oluş” hali, modelin; ekolojik, sürdürülebilir, yerel potansiyelleri önplana çıkaran, bunları dayanak almayı tercih eden ve yerel kalkınmaya önem veren, katılımcı, kentsel yaşam kalitesini önplanda tutan, sağlıklı bir çevre hedefleyen, eğitim ve teknolojiyi öncelikli gören, kirletici olmayan sanayi ve enerjiye odaklı, işbirliği-uzlaşma-gönüllülük... özellikleriyle, zorlanmaksızın hayata geçebilecek nitelikte görünmektedir.

Henüz yerel sosyo-kültürel, doğal ve özgün diğer değerlerini yitirmemiş, yeniden düzenlenmesi henüz mümkün durumdaki, büyük kent formuna da girmemiş kentler ve bunlardan oluşan kentsel bölgeler, gelecekteki yaşanılır kentsel alanların çoğalması ve kaliteli kentsel yaşam için şekillendirilmeye uygundur. Bu olası şekillendirmede Sakinkent modelinin ölçek olarak geliştirilerek kullanılmasının katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

(4) Tezin kapsamı: Bu çalışmada Sakinkent modelinin orta ölçekli kentlerde kullanılabilecek şekilde geliştirilmesine odaklanılmış, bu ölçeğin dışında kalan daha büyük kent ölçeği olan büyük kentler ve onların çevrelerindeki “metropolitan alan” tanımına uyan kentsel alanlar konu dışında tutulmuştur. Odağımız, yaşanılır kentlerden oluşan kentsel alanların hayata geçirilebilmesi amacıyla, mevcut haliyle belli bir nüfus ve büyüklük ölçeğini henüz aşmamış, gerek doğal ve yapısal çevre, gerekse yerel ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda kendi kimliğini kaybetmemiş orta ölçekli kentlerin, belli bir yaklaşım ve model ilkeleri çerçevesinde kendine bir kimlik ve hedef tanımlayarak, tüm yönleriyle yeniden ele alınmış yaşanılır kentsel yapılar oluşturmaktır.

(5) Araştırma problemi: Tezin araştırma problemi (sorun), günümüz dünyasında “iyi yaşam” formatı sunabilecek ve hayata geçirilebilir özelliklerde, detaylı olarak

tanımlanmış, bütüncül, kapsamlı ve uygulama pratiğiyle de desteklenmiş yaşanılrlık niteliklerine sahip kent modellerinin az sayıda oluşu ve daha çok kentte kullanılabilecek özelliklere sahip olan Sakinkent modelinin bu kapsamda daha geniş alanlarda kullanılması ihtiyacıdır.

Kentleşme sürecinin günümüzde vardığı noktada sorunların çözümü ya da azaltılması için çok sayıda düşünce ve yöntem tartışılmaktadır. Giderek kalabalıklaşan dünya nüfusunun gittikçe artan bir oranı kentlerin tüm sorunlarına rağmen kentlerde yaşamayı tercih etmekte, ancak bu bireylerin büyük bir kısmı kentte aradığını bulamamaktadır. İnsanların kentte bulmayı beklediği yaşam çerçevesi, sürdürülebilir nitelikte, kentsel yaşam kalitesinin yüksek olduğu “yaşanılır” bir kent formatını işaret etmektedir. Çalışmamızda bu arayışta Sakinkent modelinin orta ölçekli kentlerde uygulanmasının olanakları değerlendirilmek istenmektedir.

(6) Araştırma yöntemi: Tez çalışması sürecinde konu hem literatürdeki çeşitli yazılı kaynaklar (kitap, dergi, internet üzerindeki bilgiler; web siteleri, haberler) üzerinden araştırılmış, hem de Sakinkentlerde yerinde gözlem ve görüşmeler yapılmıştır. Tezin konusu önce kuramsal çerçeveden incelenmiş, daha sonra da uygulamadaki örneklerden hareketle durum inceleme ve analizleri, gözlem, karşılaştırma ve görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma yöntemi içerisinde, araştırma evreni ve örneklem olarak, dünyada ve ülkemizde yeralan, modelin özelliklerini yüksek oranda hayata geçirebilmiş Sakinkentler esas ve örnek alınmıştır. Bu kapsamda ülkemizde bulunan 11 Sakinkent ziyaret edilerek yerinde gözlem yapılmıştır. Ancak Sakinkent ünvanına sahip olup ta modelin özelliklerini gerektiği gibi hayata geçirememiş kentlerin durumu da gözardı edilmemiştir. Varsayımlar konusundaki görüş ve değerlendirmelerini almak için, tezin Alan Araştırması kapsamında, Sakinkent yöneticileri, yetkilileri, Sakinkent Ulusal Ağ yöneticileri ve konuyla ilgili akademisyenlerle yüzyüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Tez, kuramsal altyapı ve durum betimleme bölümlerinden sonra durum inceleme ve analiz sonuçlarından yola çıkarak saptamalar yapmakta ve varsayımların sınanması doğrultusunda öneriler getirmektedir.

(7) Kısıtlılıklar: Tezle ilgili kısıtlılıklara bakıldığında, öncelikle Yavaş Hareketi ve onun bir parçası olan Sakinkent/Cittaslow konusunun geçmişinin henüz çeyrek yüzyılı aşmamış olması özellikle hatırlanabilir. Konu şimdilik Uluslararası Cittaslow yönetiminin uygulama deneyimi ve kuramsal geliştirme çalışmaları oranında detaylandırılmış ve genişlemiştir. Konu hakkındaki akademik çalışmaların çok büyük bir kısmı henüz makale düzeyinde olup, ağırlıklı olarak konunun turizm, markalaşma ve pazarlama boyutuna eğilmektedir. Bir Sürdürülebilir Kent Yönetimi modeli olarak Sakinkent'in tartışılması oldukça yeni olup tatmin edici düzeyde değildir. Ayrıca, konunun zaman içinde hızlı gelişmeye açık olup yeni açılımları tartışabilir nitelikte olması yapılan çalışmaların güncelliği sorununu da yaşatabilecek durumdadır. Bir başka kısıtlılık yaratan ve değerlendirmelerde güçlük yaratan durum da zaman içerisinde gerek ülkemizde gerekse dünyada Sakinkent sayısının sürekli artmakta oluşu ve uygulamaya ilişkin gelişmelerin devam etmekte oluşudur. Özellikle rakamsal bilgiler ve mevcut kent portföyüne ilişkin veriler sürekli değişmektedir. Buna 2021'de resmi olarak gündeme gelen Metropol Sakinşehir olgusu ve bu tez çalışmasının hazırlandığı son 3 yılda gerek dünyada gerekse ülkemizde sayıları artan Cittaslow kentler örneği verilebilir. Tüm bunlarla birlikte Yavaş Hareketi ile Cittaslow'un (Sakinkent) bir kent modeli olarak yaratıcı ve gelişmeye açık olması yönüyle; dünyadaki çevre ve kentleşme, yerel yönetim ve yaşam kalitesi, kentsel yaşanılabilirlik, çevreci sanayi ve ekonomi, çevreci teknoloji, içsel kalkınma ve ekolojik yaklaşımlar için bütüncül ve yüksek düzeyde katkı sağlayıcı bir yaklaşım olması sevindirici olup sözkonusu kısıtlılıkları önemsiz hale getirmektedir. Temel teknik kısıtlılık ise, yerel yönetimlerde farklı düzeylerde görev yapan kaynak kişilerin kişisel görüşlerini açık olarak ifade etmekten çekinmeleri ve bu sebeple

görüşmeden kaçınmak haricinde, bazen araştırmaya katkı sağlayamayacak oranda çok kısıtlı bilgi ve görüş aktarma yoluna gitmeleri olmuştur.

(8) Varsayımlar:

Tezdeki alan araştırmasında yüzyüze görüşme yapılan kaynak kişilerin sorulardaki konulara ilişkin görüş ve değerlendirmeleri talep edilmiştir. Sorular varsayımlar üzerinden oluşturulmuştur. Tezin varsayımları şunlardır;

a) Sakinkent modeli, belirli bir ölçek dahilinde olup da (fiziksel-mekânsal özellikler, kültürel özellikler, sosyo-ekonomik özellikler, doğal ve çevresel değerler açısından) özgünlüğünü henüz kaybetmemiş, henüz bozulmamış, yerel özelliklerini belli oranda koruyabilmiş, bu özellikleri sürdürülebilir veya canlandırılabilir durumda olan orta ölçekteki kentler için, kentsel “yaşanılrlık” özelliklerini yaratıcı, canlandırıcı ve geliştirici bir modeldir. Bu amaçla, **Orta ölçekli Sakinkent modelinin yaşanılrlık özelliklerini hayata geçirmek ve arttırmak amacıyla kullanılması bu kentlere bu doğrultuda katkı sağlayacaktır.**

b) Sakinkent modeli, henüz vandal ve kirletici, sakinlerini yıpratıcı bir kentsel büyüme aşamasına gelmemiş küçük ve orta ölçekli kentler için kontrollü bir kent, kentleşme ve “iyi kent” modeli olarak kullanılmaya elverişlidir. **Model bu anlamda, ilkeleri ve kriterleri aracılığı ile sağlıklı bir kentleşme sürecinin yaşanması ve iyi bir kent elde etmek için yararlı olacaktır.**

c) Sakinkent modeli, kirletici olmayan, doğal sistemlere uyumlu ve barışık üretim modeliyle, aynı zamanda sürdürülebilir çevre ve üretim (sanayi) modelini, (yerel yönetim, özel sektör, merkezi yönetim ve küresel işbirliği desteğiyle) orta ölçekli kentlerde hayata geçirmeye elverişli bir modeldir. **Çevreci sanayi modeli orta ölçekli Sakinkentlerde kullanılmaya uygundur ve yararlı olacak niteliktedir.**

d) Yerel yönetimlerin çalışmaları ve diğer yönlendirici, karar alıcı ve uygulayıcı aktörlerin (özel sektör, sivil toplum örgütleri, ulusal merkezi yönetim, küresel diğer

aktörler) desteğiyle model, orta ölçekli kentlerde “en iyi”ye yakın kalitede hayata geçirilmeye ve süreklilik arzedecek şekilde uygulanmaya elverişlidir. **Orta ölçekli Sakinkentlerde, tüm kent paydaşları ve kentle ilgili aktörlerin yönetim anlayışıyla statüye sahiplenerek üzerine düşeni yapması modelin sağlıklı şekilde hayata geçmesi ve sürekliliğini sağlayacaktır.**

e) Merkezi yönetim ülkemizde, (Uluslararası Cittaslow Yönetimi, Cittaslow ağı ve ulusüstü AB, BM vb. gibi kuruluşların küresel işbirliği ile birlikte), Sakinkent modelinin uygulanmasına ilişkin destekleyici düzenleme ve çalışmaları yasal-yönetimsel sistemde de tanımlayarak modelin korunmasını sağlayabilir. **Merkezi yönetimin desteği orta ölçekli Sakinkent modelinin varlığını ve sürekliliğini sağlamlaştıracaktır.**

f) Orta ölçekli kentlerde uygulanabilecek ve katkı sağlayacak şekilde geliştirilecek olan Sakinkent modeli, mevcut Sakinkent ağına ya da benzer bir yapıda hayata geçirildiği takdirde sürdürülebilir özellik kazanacaktır. **Orta ölçekli Sakinkent Modelinin örgütlü bir yapı içinde yer alması gücünü arttıracak ve sürdürülebilirliğini sağlayacaktır.**

g) Orta ölçekli kentler için uygulanacak sözkonusu üstmodel, hayata geçme olasılığı düşünüldüğünde, ülkemizdeki ve dünyadaki sürdürülebilir nitelikli, kentsel ve çevresel yaşam kalitesi yüksek, kapsamlı “yaşanılabilirlik” özellikleri kazandırılmış kent sayısını arttırmaya ve insan nüfusunun yaşam ortamı anlamındaki ihtiyaç ve beklentilerine uygun yeni “iyi kent” ler ve/veya “iyi kent bölgeleri” oluşturmaya elverişlidir. **Modelin orta ölçekli kentlerde de uygulanması aracılığı ile modelin yönetimsel sistemine ve iç disiplinine ilişkin ilkeler daha geniş kentsel alanlarda hayata geçmiş olacağından, niteliği yükselmiş kent ve kentsel alan sayıca ve alan olarak büyüyecek, nitelikli Sakin (Yavaş) Bölgeler oluşacaktır.**

(9) Yapı: Tez, üç bölümden oluşmaktadır;

Çalışmamızın birinci bölümünde, daha sonraki iki bölümde tartışılacak konular için bir kuramsal altyapı ve tarihsel deneyim bilgisi verilmiştir. Burada, kentteki yaşanılabilirlik arayışı tarihsel süreç içinde incelenmekte, mekânsal ve toplumsal anlamda kenti insanlar için “yaşanılacak iyi bir yer” yaptığı düşünülen özellikler ele alınmaktadır. Bu kapsamda yazınsal kent ütopyalarının yanısıra pratik olarak hayata geçirilmek istenen modern kent ütopyaları ile birlikte, kentin “iyi kent” olması için şekillendirilen kentsel yönetim/planlama yaklaşım ve modellerine değinilmektedir.

İkinci bölümde ise, yaşanılabilirlik özelliklerine sahip kentler oluşturmak amacıyla geliştirilerek kullanılması önerilen Sakinkent modelinin özellikleri, hâlihazırda tanımlanmış hali, uygulama deneyiminin durumu, uygulamanın geliştirmeye elverişliliği ve nasıl geliştirilebileceği tartışılmaktadır.

Üçüncü ve son bölümde ise, Konunun birçok yönüyle tartışılması ve farklı görüş ve değerlendirmelerin ortaya konması amacıyla yapılandırılmış bir görüşme formu aracılığı ile konu hakkında çalışan otoritelerle (Bilim insanı, Cittaslow yöneticisi, yerel yönetici, yerel yönetim yetkilisi) yüzyüze görüşmeler yapılmış, bu doğrultuda bulgular ortaya konmuştur. Ayrıca, ilk iki bölümdeki veriler ve araştırma bulguları ışığında, Sakinkent Modelinin orta ölçekli kentlerde nasıl kullanılabileceğine ilişkin bir model önerisi ortaya konmaktadır. Sakinkent modelinin 2000 sonrası ortaya konan sürdürülebilir kent modellerinin önemli ve uygulanabilir özelliklerini kendisinde topladığı, ancak mevcut uygulamada sadece küçük ölçekli kentlerde uygulanarak modelden yeterince yararlanılamadığı düşüncesinden hareket edilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KENTTE YAŞANILIRLIK ARAYIŞI

Bu bölümde, insanın yarattığı uygarlığın temel ve nihai mekânı olan kent aracılığı ile ulaşılmak istenen “yaşanılabilirlik” olgusuna dönük arayış ve bu doğrultudaki temel kavramlar ele alınmaktadır. Bu kapsamda, kentin değişen işlevleri, kentten beklentiler, tarihsel süreçte kentsel alanda iyi yaşam elde etme amaçlı deneyimler, bu yönde oluşturulmuş ütopyalar, ütopya pratikleri, uygulamaya geçirilebilir ve geçirilmiş kentsel tasarım ve uygulamalar incelenmektedir. Bunun yanısıra kentin fiziki/mekânsal, ekonomik ve sosyal açılardan oluşturulmuş kuramsal tanımlanma ve konumlanması ile bunu etkileyen sosyo-ekonomik değişim-dönüşüm süreci, ilgili belli başlı kavramlar, kuramsal kentsel sistem modellemeleri ve bu konudaki yaklaşımlar gözden geçirilmiştir.

1.1. Tarihsel Süreçte Kent ve İyi Yaşam

Kent zaman içinde çok sayıda yapısal değişikliğe uğramanın yanısıra işlev ve algısal konumlanma, etkileme ve etkilenme anlamında da sürekli bir dönüşüm içinde olmuştur. Bu süreçte belirleyici olan siyasi, yönetsel, sosyal ve ekonomik hususlardır. Kent tarihindeki bu değişimlerin temel gerekçesi, doğru ve adil yapılmamış ta olsalar, kenti yaşamak için daha iyi yer; daha işlevsel, daha konforlu, daha güvenli, sosyal ve ekonomik bakımdan güçlü ve daha kolay yaşanır, kentte yaşayan insan ve kurumların hedeflerini elde edeceği ve bunu yaparken uyumlu bir şekilde birarada yaşayabilecekleri bir ortam, bir yaşam alanı haline getirmek olmuştur. Kent, insanın düzenli, sistemli bir sosyal, ekonomik, mekânsal ve kurumsal yapılanma ile birlikte örgütlenmiş bir ilişkiler ağı içinde iyi yaşamı hayata geçirme zeminidir.

1.1.1. Kentin Değişen İşlevleri ve Beklentiler

Kent tarihsel süreçte hem şekil, işlevler ve yaşayış hem de kente yüklenen değerler anlamında sürekli bir değişim içinde olmuştur. Bu değişim sürecinde kentteki “iyi” olarak nitelenen yaşamın formatı da sürekli yeniden tanımlanmıştır.

İnsan uygarlık tarihi boyunca bilgi ve kültür anlamında geliştikçe bulunduğu yerleşim yerlerini ve kentlerini de geliştirmiştir. Bu süreçte kentte yaşayan veya kenti kuran toplumun kültürüne uygun olarak oluşan “iyi yaşam” ve “iyi kent” kriterleri belirleyici olmuştur. İnsanlar kentte neyi bulmak istiyorlarsa onu yaratmaya çalışmışlardır; Güvenlik, düzen, konfor, zenginlik, görkem, estetik, adalet... vb. uygarlık ve insanlık bilinci ilerledikçe bu çerçevenin içine daha fazla kriter ve kavram girer olmuştur.

Sosyal anlamda da adalet, eşitlik, katılım, işbirliği ve sosyal destek sistemleri, teşvik edici ekonomik sistemler, eğitim olanakları, dinlenme ve eğlenme yerlerinden ihtiyaçlar olarak sözetmek uygundur. Burada Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisinin mantığı geçerli olmaktadır. Yaşam şartlarına ilişkin ihtiyaç ve beklentiler anlamında bir kademeyi tamamlayan toplum ve kültür bir üst aşamaya geçmektedir. Kentler uygarlık sürecinde ait oldukları çağın ve toplumun kültürü ve değerlerine göre farklı fiziksel-mekânsal biçimler almışlarsa da kentten beklentiler ve kentin işlevleri birbirine çok yakındır. Bunlar insanın temel ve daha gelişkin ihtiyaçlarını karşılayan daha iyi ve kaliteli yaşamasını sağlayacak hususlar olarak genellenebilir.

Kentin algılanışı, işlevleri ve kentten beklenenler yaşanan tarihsel döneme göre değişmektedir. Kent, ilkel bir yerleşmiş bir topluluktan, işbölümü yapılan, örgütlenmenin olduğu, çok fonksiyonlu modern üretken bir topluma doğru gelişmiştir. Bu değişim süreci kentin temel olarak bir yerleşim yerinden bir atölyeye dönüşmesini de içermiştir (Hatt ve Reiss, 2002:27).

Sosyo-kültürel ve ekonomik iletişimin başladığı Sanayi Devrimi’nden başlayarak gelişmeye başlayan kültürlerarası etkileşim olanakları, 20. yüzyıla henüz girerken yüksek oranda benzer ve ortak olan insan ihtiyaçları ve benzer yaşam standartlarını yeni bir kültür yaratarak dünyaya yaymaya başlamıştır.

Günümüzde insanlar arasında uygarlık tarihi boyunca var olagelen kır ve kentli olma arasındaki sosyo-kültürel fark -istisnalar hariç- kapanmak üzeredir. Bilgi toplumuna dönüşme ve küreselleşme süreçleri paralelinde, yeni iletişimin olanaklarıyla bilginin serbest dolaşımı dünyanın yeni değerlerle donanmasında etkili olmuştur. Artan kültürel benzeşme sonucu, bireylerin kökenleri, soyları, ulusları ve milliyetlerinin getirdiği sosyo-kültürel özellikleri önemli oranda önemsizleşmiş olup, ortak değerlerin olduğu bir global/uluslararası kimliğe doğru ilerlenmektedir. Bu yeni kimliğin şekillendirdiği yeni insanın değerler sistemi, estetik algıları, yaşadığı yerden bir “sakin” ve “kentli” olarak beklentileri, kalite algıları, önemli oranda benzer hale gelmiştir. Bu durumda “iyi kent” ve “iyi yaşam” tanımları, uygarlığın ilk zamanlarına göre, ortak kültür, eğitim ve bilincin etkisiyle çeşitlilikten uzak bir tanıma ve tek çerçeveye doğru evirilmektedir. Günümüzde orta gelişmişlik seviyesindeki, hatta daha gerideki sıralamada yeralan dünyanın herhangi bir ülkesindeki kentte ya da kentin hinterlandında yaşayan bir bireyin yaşam kalitesi kriterleri ve iyi bir yaşamdan beklentileri birbirine oldukça yakın hale gelmiştir. Bunlar artık kentteki yaşam kalitesi ve genel yaşanılabilirlik nitelikleri olarak ifade edilebilir.

1.1.2. Yaşam Alanı Olarak Kent ve “İyi Yaşam”

Kentin sözcük kökenine bakıldığında kentin en önemli unsurlarıyla karşılaşılır. Bunlar uygarlık, kale-güvenlik, yerleşme yeri, hemşerilik ve vatandaş anlamına gelenlerdir.

Latince *civitas* (yurttaş, yurttaşlık) sözcüğü, özerk bir yerel birimi anlatmak üzere kullanılmıştır. Farklı dillerde ise kent sözcüğünü karşılamak için esas alınmıştır; İngilizce’deki *city*, Fransızcada *cit’e*, İtalyancada *citta*, İspanyolcada *ciudad* sözcükleri kent anlamında kullanılmaktadır. Buradaki kavramlar kentin (polis) kamusal yurttaşlık haklarına dayandırıldığı klasik Yunan felsefesinden gelmektedir. Bu anlamda Kent; yurttaşlık haklarının kullanıldığı mekânı ifade etmekteydi. Batıda zaman içerisinde yurttaşlık (citizenship), *urb* denen kent ya da kasabaya ait kamusal yaşamla daha çok

özdeşleşmiştir. Holton, kentin bu yönüyle, yurttaşlar ve hemşerilerden oluşan bir toplumu tanımladığını belirtmiştir. (Holton,1999:13-14).

Türkçedeki kent sözcüğünün Türklerde şehir, kale ve köyün karşılığı olarak kullanıldığı belirtilmekte, yerleşim yerlerine 11. yüzyıldan itibaren Karahanlılar ve Oğuzlar tarafından *kend* (kent) adının verilmesiyle ortaya çıktığı ifade edilmektedir (Sümer, 1994: 1). Arapça’da ise, kent anlamını taşıyan *medine* sözcüğü ile uygarlık anlamını taşıyan *medeniyet* sözcükleri aynı kökten gelmektedir.

Latincedeki *civitas* sözcüğüyle aynı köke sahip olan ve uygarlık anlamına gelen *civilization* ise 18. Yüzyıl Fransası’nda türetilmiş olup, Braudel’in ifadesiyle “yeni bir sözcük”tür. Bu sözcük, uzun zamandan beri var olan ve 16. yüzyılda kullanılmakta olan uygar (*civilise*), uygarlaştırmak (*civileser*) sözcüklerinden hareketle yaratılmıştır. Bir medeni (*civil*) hukuk davasıyla ilgili olarak ilk kez Turgor tarafından 1752’de kullanılmış “uygar duruma geçiş” anlamındaki modern bir ifadedir (Braudel, 1996: 27). Bu terim kentsel bir içeriğe sahiptir ve işaret ettiği “iyi yaşam” kentin kırsal alanlara karşı siyasal üstünlüğüne dayanmaktadır (Holton,1999:15).

Kentin tanımlarına bakıldığında ise karşımıza tanımı yapan tarafın kullandığı bakış açısına göre farklı tanımlar çıkar. Bugüne dek ekonomik, yönetsel, siyasal, sosyolojik ve demografik kriterlerden hareket edilerek kentin birçok tanımı yapılmıştır. Karmaşık ve çok boyutlu bir olgu olarak varolan kenti tanımlamaya çalışırken genel olarak kültürel öğelere ve sosyo-ekonomik öğelere ağırlık veren tanımlamalar şeklinde iki temel yaklaşım gözlenmektedir.

Bu tanımlarda ortak vurgular olarak, belli bir coğrafi alanda toplanmış nüfus yoğunluğu, sosyal grup ve yapılar anlamında heterojenlik, uzmanlaşma, işbölümü ve örgütlenme, tarımdışı ekonomik faaliyetler, süreklilik, yerleşim yeri olma, çokkültürlülük, sürekli gelişim ve değişim, hareketlilik ve karmaşa olguları önplana çıkar.

Kent tanımı, Bookchin’e göre; bazı önemli toplumsal potansiyeller, bunların gelişim evreleri, gelenekler, kültür ve yerleşik bir insan topluluğuna ait özelliklerin birikimci gelişimini ya da diyalektiğini içermektedir (Bookchin, 2014: 20). Bookchin, mevcut kentleri esas alarak süreçsel kent tanımları oluşturmaya çalışmıştır. Sosyolojik ilişkilerin gelişimi anlamında kentin evrimine bakarken kentin bir “mekân sistemi” olduğunu vurgular. Kent ya da kent devletinin yurttaşların etik birliği olduğunu ifade eden Yunan düşüncesine inandığından, kentin sadece belli bir zamanda ne olduğunun değil, genel olarak ne olması gerektiğinin üzerinde duran görüşü savunur.

Weber, 1921’de ilk basımı yapılan Kent (The City) adlı çalışmasında özellikle Batı Ortaçağ kentinden yola çıkarak kenti incelerken, kentin siyasi, yönetsel, hukuksal ve ekonomik nitelikleri üzerinde durmuştur. Burada Weber’in, kentsel topluluk kriterleri olarak temel güvenlik, adalet ve hukuk, örgütlü toplumsal yapı, ekonomi döngüsü ve yönetsel özerklik şartlarını asgari ölçü olarak aldığı görülür (Bal, 2018: 205). Bu kriterler günümüzde de kentte yaşayacak insanlar için iyi bir yaşam ortamı sağlayacak uygar bir kenti tanımlamak için temel kriterler olarak geçerliliğini sürdürmektedir.

İlk sosyolojik kent tanımının “Şehirlerin Menşei ve Ekonomik Fonksiyonu” (1910) adlı eserinde yer aldığı Mauner, farklı kent tipleri mevcut olsa da, yapılacak kent tanımının tüm kent tiplerini içermesi gerektiğini ve mümkün ölçüde de değişmeyen unsurları barındırması gerektiğini belirtmiştir. Buradan yola çıkarak kenti, “nüfusuna oranla coğrafi temeli dar olan ve heterojen sosyal grupları barındıran karmaşık bir yerleşme grubu” olarak tanımlar (Yörük, 2006: 45).

Keleş, Kentbilim Terimleri Sözlüğünde kenti; “sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun yerleşme, barınma, ulaşım, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinmelerinin karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşılarda bulunduğu, köylere oranla nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşme birimi” şeklinde tanımlamaktadır (Keleş, 1998: 75).

Bal ise, kentin özelliklerinin çoğunu kapsadığını vurgulayarak yaptığı tanımında, kentin; sanayi, ticaret, hizmet gibi ekonomik etkinlikleri olan, tarımsal ürünlerin de dahil olduğu her türlü ürünün dağıtıldığı, sınırları belirlenmiş bir alanda yoğunlaşmış nüfusun sosyal bakımdan tabakalaştığı, mesleki rollerin farklılaştığı, dikey ve yatay hareketliliğin yaygın olduğu, çeşitli sosyal grupların bulunduğu, sivil toplum örgütlerinin etkinliğinin giderek arttığı, merkezi ve yerel yönetimi temsil eden çeşitli kurumların yer aldığı, yerel, bölgesel ya da uluslararası ilişki ağlarına sahip heterojen bir toplum olduğu vurgularını yapmıştır (Bal, 2018:32).

Tarih boyunca, farklı zamanlarda, farklı uygarlıklar ve toplumsal yapılara özgü kent yapıları olagelmıştır. Kentlerin sanayi toplumundan önce de varolması sebebiyle, sanayi toplumunu odak alan değerlendirmeler eksik bulunarak eleştirilmiştir.

Okan, bu noktada, kentin, kesintisiz bir süreçte, “belli ilişki, örgütlenme ve çözümler” sonucunda ortaya çıktığını, tarihteki ilk görünümünden itibaren tarım ve üretim ilişkilerinin dışında bir güç ve bunları aşan bir örgütlenmenin ifadesi olduğunu belirtir. Bu sebeple, “tarihin birçok döneminde Doğulu özellikler taşıyan kentin, Sanayi Devriminin üzerinden belirlenen ekonomik ve toplumsal sistemin özellikleriyle” tanımlanmasını da eksik bulur (Okan, 2011: 327).

Sjöberg de, Sanayi Devriminin gerçekleşmesinden günümüze kadar uzanan dönemi de göz önünde bulundurarak, kentleri sahip oldukları niteliklere göre sanayi öncesi, geçiş dönemi ve sanayi sonrası kenti olarak üçe ayırarak incelemiştir. Batılı olmayan (ör: Asya ya da Afrika’nın pek çok yöresi) birçok kentin, sanayileşmiş/gelişmiş Batı ülkelerindeki kentlere benzemediğini, farklı bir yapı arzettiğini, daha çok Ortaçağ Avrupası kentlerini andırdığını belirterek önemli bir ayrımı vurgulamıştır. Bu kentler Sanayi Devrimi’nin getirdiği bir üretim biçiminin etkisi altında gelişmediklerinden “Sanayi öncesi” (preindustrial) olarak nitelendirilmektedir (Sjöberg, 2002: 37).

Kentteki “iyi yaşam” ifadesi ile kastedilen şey ise genel anlamda “iyi” sıfatının nitelediği bir yaşamdır. Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü’ne göre “İyi” sözcüğü; “istenilen, beğenilen nitelikleri taşıyan, esen, sağlıklı ve yeterli” anlamlarına gelmektedir. Çalışmamızda “iyi yaşam”, bir kentsel yerleşmedeki çokyönlü yaşam kalitesi unsurlarının varlığını ifade etmektedir. Buna göre, bir yerleşme yeri veya bölgesinde yaşayan bireyler açısından, o yerde bulunmanın sağladığı (o yere bağlı olarak zaten var olan özellikler sebebiyle kazandırılan), yol açtığı (orada bulunanları etkileyecek şekilde ortaya çıkan etkiler) ya da sunduğu (planlayarak ve isteyerek verilen hizmetler) imkân ve şartların istenilen niteliklere sahip olması, bunların bireyler tarafından onaylanması, beğenilmesi, bunlardan memnuniyet duyulması, hoşnut olunması, bunlardan mutluluk ve haz duyulması, fayda edinilmesi durumunda sahip olunan yaşam iyi bir yaşamdır. Bu yaşam, o yerleşmenin doğal şartları, coğrafi konumu, yönetsel durumu, sosyo-ekonomik, siyasal- kültürel nitelikleri veya uluslararası ekonomik-politik durumu gibi hem yerel ve/veya ulusal, hem de uluslararası, ulusüstü veya küresel farklı etkenlerle oluşmuş bir durum olabilir. Bu etkenlerin birkaçı, birçoğu ya da tamamından etkilenen bir tablo da oluşabilir. Sonuç itibarıyla, bu etkenlerin o yerleşmede yaşayan insanların yaşamını olumlu yönde etkilemesi, iyi yönde şekillendirmesi, maddi ya da maddi olmayan kazanç ve fayda sağlaması, tatmin edici derecede bir memnuniyet yaratması önemlidir. Kentsel yaşamın iyi olarak nitelenebilmesi için kentsel yaşam ortamının; ortamın sağladığı olanaklar ve yarattığı şartlar, kentsel yerel hizmetler, kentte sunulan genel kamu hizmetleri, kentteki bireylerin yurttaş ve birey olarak kendini ifade etme ve geliştirme olanakları ile kentte iyi bir geleceğin varlığı potansiyelini hissettirmesi hususlarının asgari oran ve üzerinde tatmin edici olması ve sürekliliği anlamında da bir güven vermesi gerekmektedir. Burada kısa vadede “belli bir oran” veya “belli bir zamanda ölçülebilir bir memnuniyet”ten söz etmek olası ise de, uzun vadede “iyi” ve “iyi yaşam” kavramının bir noktaya sabitlenemeyeceği ve bir süreçle birlikte anılması gereği, “iyi”nin ne olduğunun

zamana ve kültüre, şartlara göre değişebileceği, aynı zamanda da sürekli değişim süreci içinde olduğu hatırlanmalıdır. Ancak, uygarlığın ve kentlerin tarihine bakıldığında, istisnai zamanlar hariç “iyi yaşam” kavramlaştırmasında geriye değil, sürekli ileriye gidildiği, kentsel iyi yaşama ilişkin beklentilerin ve iyi kavramına ilişkin kriterlerin sürekli sayıca arttığı, geliştirildiği görülür. “İyi” ve “iyi değil” ayrımına ilişkin algı değişkenlik gösterebilir olsa da niteliğin usa vurumu insanın yapısı gereği, gelişmeye odaklı toplumsal ortamda her zaman daha olumlu nitelikler ve daha yüksek kalite yönünde gelişmeye devam edecektir.

Bu çalışmada kullanılacak kavramlardan bir diğeri olan “İyi kent” te, kısaca, iyi bir yaşam dengesini sağlayabilmiş ve bu dengeyi koruyan kent anlamında kullanılacaktır. Daha ileriki bölümlerde iyi kent konusuna daha ayrıntılı bakılacaktır.

1.1.3. Tarih Boyunca Kentte İyi Yaşam Arayışı

Yaşam ortamı ve o ortamda hangi nitelikte bir yaşam sürdürüldüğü her çağın insanı için önemli olmuştur. Zaman içerisinde insan uygarlık geliştikçe olanaklarını genişletmek, daha iyi (nitelikli, kaliteli) hale getirmek ve çeşitlendirerek arttırmak gayretinde olmuştur. Bu kapsamda öncelikle temel ihtiyaçlar, bunların karşılanabildiği daha ileri aşamalarda fiziksel olanların yanısıra sosyo-kültürel diğer gelişmiş ihtiyaçlar devreye girecektir. Bireylerin artan ve çeşitlenen ihtiyaç ve beklentileri, her dönemde bunlara cevap verebilecek fiziksel-mekânsal, ekonomik ve sosyo-kültürel sistemlerin yeniden üretimini beraberinde getirmektedir.

Tarihsel süreçte kent formunun biçimlenmesi, bu biçimlenme içerisinde farklı yaşam şekilleri oluşması ve bunların ikisinin etkileşimi, bireyin yaşam şeklinin ve tüketim davranışlarının değişmesi bir döngü oluşturur. Kentler, kuruldukları ilk zamanlardan bu yana, uygarlıklar boyunca kurulup yıkılmış, genişleyip daralmış veya kısmen inşa ve yıkım ile sürekli bir değişim içinde olmuşlardır. Bu tür değişiklikler sırasında kentin

temel yapısal unsurları ve kentleşmeye yol açan süreçlerde ise önemli bir değişiklik gözlenmemektedir.

Ondokuzuncu yüzyıl sonlarında, sıklıkla ulusal merkezi yönetimlerdeki egemen hükümdarların kişisel hırsları doğrultusunda kent planlarına müdahale edilmiş, 1850'ler sonrası Paris'inde Haussman'ın uygulamalarının örnek verilebileceği şekilde, kentlerin kısmen ya da topluca çeşitli şekillerde yeniden düzenlenmesi ve şekillendirilmesi tutumu sıklıkla tekrarlanmış, bu tarza karşı kamuoyu ve aydınlar tarafında tepki oluşturmuştur. Bunun etkisiyle, 1890'larda kentte insanın hayal ettiği iyi koşullarda yaşamasını amaçlayan Güzel Kent, Bahçe Kent gibi modeller geliştirilerek yeni kent modeli yaklaşımları ortaya konmuştur.

Hızlı büyüyen kalabalık kentlerde nüfusun önemli bir oranının sağlıksız ortamlarda yaşadığı Avrupa'da salgın hastalıklar baş göstermiş, -Örn; 1845-1850 arasındaki Kolera salgını- Kolera 19. yüzyılın başından itibaren küresel bir tehdit halini almış, kötü şartlarda yaşayan işçi sınıfını aşır burjuvaziye de ciddi bir şekilde etkileyerek nüfusun ciddi oranda azalmasına sebep olmuştur. Bu deneyimden sonra kentin ve kent yaşamının şekillendirilmesinde hem ütopyacı hem de sağlıklı yaklaşımın etkileri gözlenir. Böylelikle kentler için bir dönüm noktası olacak şekilde, bu dönemde kentler hem burjuvazi hem de halk için düzenlenmeye başlanmıştır.

Ondokuzuncu yüzyıl sonu ve 20. yüzyılda kentlerde yaşanan görkemli demografik büyüme ve kentleşme, kentlerin hem mekânsal-fiziksel yapılarını hem de bölgelerin, toplulukların ve bireylerin sosyo-ekonomik, kültürel ve siyasi yaşamlarını etkileyerek varlığını sürdürmüştür. Kentsel sistemlerin odağı olarak görülen İngiltere ve ABD'de kentsel yoğunluk siyasi, dini ve ticaret merkezlerinden uzaklaşarak, ucuz doğal enerji kaynaklarının yer aldığı üretim merkezlerine kaymıştır. Sanayi Devrimiyle değişen üretim biçimleri, nüfus artışı, mekânsal hareketlilikte artış ve ölçek büyümesi gibi gelişmelerin etkisiyle, önceki organik yapılı ve doğal mekânla barışık kentlerin yerine,

mekanik düzenlemeye açık ve doğaya hükmeden yapıda yeni kentler ortaya çıkmıştır (Can, 2013: 79).

Yirminci yüzyıl başında ise, kent ütopyaları yerine insanın ideal yaşam mekânı olarak doğa ile kentin birleştirildiği ekolojik ütopyalar ortaya konmuştur. Bu dönemde ütopya kavramını eleştiren distopyalar da üretilmeye başlanarak kentsel alanın yaşanabilirliği tartışılmaya başlanır. Ayrıca aynı dönemde, yüksek teknolojinin toplumun tüm sorunlarını çözebileceği düşüncesini savunan topluluklar -Archigram ve Japon metabolist'ler gibi- dikkat çeker (Sekman, 2017: 116).

Yirminci yüzyılın sonlarında kapitalizmin değişen yapısı ve geliştirilen yeni sistem yaklaşımları, kent sistemlerini ve kentlerarası ilişkileri etkileyerek dönüştürmeye başlamıştır. Kentlerin yapısı endüstriyel kapitalizm ve ulusüstü sistemler aracılığı ile şekillendirilir olmuştur. Endüstri kuruluşlarının yoğunlaşması ve artan üretim faaliyetlerinde hava-su-toprak üçlüsü ile ilgili tüm yaşam ortamlarındaki kirlenme, bozulma, insan yaşamını, özellikle kentteki insanın yaşamını olumsuz etkilemiş, genel bir yaşam kalitesi kaybı yaratarak iyi yaşam şartlarını zayıflatmaya başlamıştır.

Yirminci yüzyılın son 30 yılında hızlanan teknolojik gelişmeler sonucunda bilgi ve iletişim toplumuna geçildiğinden, 20. Yüzyılın ikinci yarısında modernizmin “endüstri merkezli makine kent” anlayışının yerini “postmodern bilgi kenti” almış ve üretim-tüketim ilişkileri yeni bir değişim sürecine girmiştir.

Günümüzde dünya nüfusunun büyük bir kısmının kentlerde yaşaması sebebiyle, “iyi kent” imgelemine ihtiyaç duyulmaktadır. Friedmann, yurttaşların kentte, politik bir topluluğun üyeleri olarak, insani gelişme için –politik, ekonomik, fiziksel ve ekolojik anlamdaki minimal koşulları oluşturmaya katkıda bulunduklarını belirtmiştir. Bu koşullar “iyi kent”teki insan ve kent hakları görünümündeki kamu yararı olup, böylelikle politik topluluklar kendi kamu yararlarını insani gelişme doğrultusunda geliştirme olanağına sahip olacaklardır (Friedmann, 2000: 459-472).

Sonuçta kente ilişkin kuramların, kentteki insanlara kentte yaşamaktan dolayı mutlu hissettirecek iyi yaşam ortamları sağlamak için fiziksel planlamanın yeterli olmadığı, bunun yanısıra kentin ve kentte yaşayan herkesin ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel yapısının da dikkate alınması gerektiği konusunda birleştiği gözlenmektedir (Türk, 2015: 56).

1.2. Ütopya Düşünce ve Uygulamasında “İyi Kent” Arayışı

İdeal kent ve iyi kent arayışında günümüzde de aynı amaçlarla sürekli olarak gündemde olan ve farklı formül ve yapılarla öncelikle teorik olarak tanımlanıp, sonra olanaklar ölçüsünde hayata geçirilmeye çalışılan yeni kent modelleri ortaya konmaya ve geliştirilmeye devam edilmektedir. Bu kapsamda Sakinkent Modeli de ideal kent işleyişi ve ideal yaşam dengelerini hayata geçirmeye çalışan bir model durumundadır. Tarihsel süreçte, iyi kent arayışında tekrar tekrar dönülen ve vazgeçilmeyen iyi ve ideal kent zelliklerinin, Sakinkent modeliyle benzerlik veya paralellik arzeden ve örtüşen yönleri bulunmaktadır.

1.2.1. Yazınsal topyalarda İyi Kent

Kentin kırdan farklı olan temel özellikleriyle varolduğu, bu özellikleriyle insanların birarada yaşama yeri olarak kendine özgü işlevlerinin tanımlandığı ve kent yaşamının iyi ve iyi olmayan yönlerinin tartışılmaya başlandığı dönemden itibaren, iyi kentin “nasıl olması gerektiği” üzerine de farklı dşnrlr (filozoflar, yöneticiler, dşnrlr, din adamları, yazarlar, bilim insanları, mimarlar) alışmış, birçok sistem tasarımı ortaya konmuştur. Bunların kimi yazılı kaynak şeklinde ortaya konmuş, ancak kâğıt üzerinde birer teori olarak kalmış, kimisi de uygulamada hayata geçirilmeye çalışılmıştır. Zaman içinde, ideal toplumsal sistem ve mekân tasarımlarında “iyi yer”in karşılığı hep kent olarak düşünülmüştür.

İdeal kent konusunda fikir üreten düşünürler, “iyi”nin “ne için” ve “kim için” olduğu ve “iyi ile ulaşmak istenen amacın ne olduğu” hakkında farklı ölçüt ve karşılıklar kullanagelmışler, bu da ütopyaların içeriğini farklılaştırmıştır.

Sanayi Devriminin belli yoğunlukta bir teknoloji kullanımı ile rayına oturduğu döneme kadar kaleme alınan ütopyalar gelişen bilim ve teknolojinin etkilerine önemli yer vermemişlerdir. Ancak bu duruma rağmen, 19. yüzyıla kadar ütopyalardan “ideal kent,” ve “iyi yaşam” adına öğrenilecek çok şey olduğu da bir gerçektir.

1.2.1.1. Yirminci Yüzyıl Öncesi Ütopyalarda İyi Kent

Bütünlük içeren kent ütopyaları literatürde genellikle Platon’un M.Ö. 300’de kaleme aldığı, devlet ve yönetim konularına ağırlık verdiği ve ilk kent ütopyası olarak değerlendirilen “Devlet”i ile başlatılır. Platon’dan sonra kendi içinde benzerlik taşıyan dört ütopya tasarımından sözedilebilir. Bunlar; Ütopya (Thomas More, 1516), Güneş Ülkesi (Tommaso Campanella, 1623), Yeni Atlantis (Francis Bacon, 1627) ve Icaria’ya Yolculuk’tur (Etienne Cabet, 1840). Bu ütopyalarda hem sosyo-ekonomik sistem, mekânsal yapı hem de siyasal-yönetimsel sistemler detaylı bir şekilde tanımlanmıştır. Bu yapıtlarda ideal kentteki iyi yaşama ilişkin olarak, doğru ve erdemli yöneticiler, yararlı ve çalışkan insanlar, adil eşitlikçi yönetim, sistemli düzen ve iyi işleyen kurallar, katılımcı siyasal sistem, ortaklaşa çalışma, eğitime verilen önem, yeşil çevre, mekanda düzen, doğaya saygı gibi kavramlar aracılığı ile benzer kurgular ortaya konmuştur. Doğaya ve yeşile verilen önem, teknolojinin hayatı kolaylaştırma amaçlı kullanımı, komünal yaşam, yerel yönetimin sorumluluğu gibi olgular da dikkat çekicidir. Daha sonra yazılan Benjamin Ward Richardson’ın sağlık ve temizliğe vurgu yapan “Hygeia” adlı eseri (1876) ve bilim ve teknoloji vurgusu ile dikkat çeken iki ütopya olan Eduard Bellamy’nin 1887 tarihli “Geçmişe Bakış: 2000” ve 1905’te Herbert George Wells’in yazdığı “Çağdaş Bir Ütopya” adlı eserler teknoloji öncesi dönemde yazılmış olup kent ve yaşam tasarımı ortaya koyan önemli ütopyalar olmuştur.

Tablo 1: Teknoloji Öncesi Ütopyalarda Benzer Noktalar

Teknoloji Öncesi Ütopyalarda Benzer Noktalar (1516-1840) (Birden çok tekrar)		
SİYASAL-YÖNETSEL SİSTEM	TOPLUMSAL SİSTEM	MEKÂNSAL SİSTEM
Bilge yöneticiler	Ortak mülkiyet	Türdeşlik ve tekdüzelik (Aynı plan ve biçime sahip kentler)
Etkin yurttaş katılımı	Ortaklaşa (komünal) yaşam	Küçük kentler (max. 50.000 nüfus)
Yönetim Kurullarının seçimle gelmesi	Ortak üretim, ortak ve eşit tüketim	Ada ya da yalıtılmış ve korunmuş yerde yer alma
Seçme hakkı	Eşitlikçi işbölümü	Belli sayıda aileden oluşan temel yerleşim birimleri
İfade özgürlüğü	Erdem, adalet, eşitlik kavramları nın esas alınması	Geniş ve düz cadde-sokak
Paylaşılan denetim işlevi	Aile birimine verilen önem	Kamu binaları merkezde
Düzenli ve rutin işleyiş	Düzen, disiplin	Az katlı konut
Belli sayıda aileden oluşan temel yönetim birimleri	Nüfus dengesinin korunması	Temiz, düzenli ve uyumlu dış mekânlar
Yöneticilerin düzenli değişimi sistemi	Çalışmaya verilen önem	Halkın ortak kullanımı için yapılar ve rekreasyon alanları,
Para ve ticaret yok	Eğitime verilen önem	Yuvarlak ve halkalı kent formu
Ordu yok	Dışa kapalı toplum	Koruma duvarları (sur)
	Tek tip yurttaş	Güneş ve yağmurdan korunan kaldırım ve meydanlar
	Etik ve ahlakçı yaklaşım	Gerektiğinde yeni bir kent kurulur (nüfus dengesi ve türdeşlik için)
	Sınıfsız toplum	Geniş, ağaçlı ve yeşillikler içinde çiçekli caddeler
	Suç ve ceza yok	
	Hastalıklar azalmış ya da yok	

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bu dönemin ütopyalarının ortak vurgularını gösteren Tablo 1'deki özelliklerin önemli bir kısmı, bilim, teknoloji ve ekoloji vurgusu yapılan daha sonraki ütopyalarda da sık sık karşımıza çıkacaktır.

1.2.1.2. Yirminci Yüzyıl Ütopyalarında İyi Kent

20. Yüzyıla gelindiğinde ütopyalar bilimsel ve teknolojik ilerlemeden etkilenerek hızlı bir değişim sergiler. 1905'e gelindiğinde Herbert George Wells'in "Çağdaş Bir Ütopya" adıyla ortaya koyduğu bir başka ütopyada ütopyalardaki mekân bir ada, kent ya da devlet değil de artık bir gezegendir. Ekolojik ütopyalardan önceki son yazınsal ütopya kurgusunu 1962'deki "Ada" adlı kitabıyla Aldous Huxley yapmıştır. Burada yazar yine bir yalıtılmış adada varolan, kendine yeten ve doğaya önem veren çevreci bir sistemi detaylı bir şekilde betimlemiştir. 20. yüzyıl sonuna doğru ise ütopyalar yerel ve ulusal ölçekte kentleşme sorunlarının yanısıra, kent ve ulusu aşan küresel ölçekteki çevresel ve ekolojik sorunlarla içerik değiştirerek insan yaşamıyla birlikte diğer canlı türleri ve doğal kaynakların da varlığını sürdürebilmesi arayışında olan ekolojik ütopyalara dönüşmeye başlamıştır.

Ekoloji kavramının tartışılmaya başlandığı 70'li yıllara kadar doğa, ütopyalarda insana hizmet edecek veri bir olgu, bir peyzaj unsuru, özgürce kullanılabilecek bir kaynak olarak görülmüştür. Yaşam alanlarının ve dünya gezegenindeki küresel ekolojik dengelerin yaşamı zorlaştırıcı hale dönüşmesiyle çevre sorunları ve ekoloji bilimindeki gelişmeler, toplumsal, ekonomik ve mekânsal düzenleme odaklı ütopyalardan uzaklaşıp ekolojik topluma yönelinmesine yol açmıştır. Artık insanın küresel yaşam ortamı olan doğada, ekolojik dengeleri kollayarak uyum, barış ve denge içinde yaşayacağı bir yer hayal edilir olmuştur.

20. Yüzyıl ve sonrası ütopyaların öne çıkan özellikleri ise Tablo 2'de özetlenmektedir.

Tablo 2: Sanayi Sonrası Dönemde Ütopyaların Özellikleri.

Sanayi sonrası 20.Yy Ütopyaları (Ara dönem)	70 Sonrası Ütopyalar
- Sıfırdan kurulan yaşam sistemleri, - Bilim ve teknolojinin etkili olduğu yaşam tasarımı, - Teknolojinin temkinli kullanımı, - Sanayileşme karşıtlığı, - Bilgi, zekâ ve yeteneğe verilen önem, - Bilimsel ilkeler esaslı devlet tasarımı, - Ulus-devletler yerine tüm gezegeni yöneten dünya devleti fikri, - Liyakate göre seçilen yöneticiler, - Nüfusun mekânda dengeli dağılımı, - Az katlı yapılaşma, - Nüfus planlaması, - Suç, yoksulluk, hastalık ve eşitsizliğin ortadan kalkmış olması, - Doğanın kendine yetmesi, - Doğu felsefesi, Batı teknolojisi bileşimi, - Kaynakların dikkatli ve özenli kullanımı,	- Ekolojik yaşam felsefesi ve yaygın ekoloji bilinci olan toplum, - Bilim ve teknolojinin sistemdeki ağırlığının artması, sistemi yöneten unsur olarak öne çıkması, - Ekolojik dengenin kollanması, gözetilmesi, - İnsan-doğa arasında uyum-barış-denge, - Sürdürülebilir sistem kaygısı, - Teknoloji ekolojik sisteme uyumlu, - Teknolojiye temkinli yaklaşım, - İnsan ve diğer canlıların doğal dengeye uyumlu yaşaması, - Planlı ve teknoloji destekli üretim ve çalışma sistemi, - Küçük ölçekli kentler, - Kır yaşamı unsurlarının kente kazandırılması, - Tek katlı yapılaşma, mahalle yapısı, - Toplumsal görev dağılımı, - Bilgi ve emeğe verilen önem, - Komün tarzı yaşam, - Sistemli ve planlanmış tarım.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bu aşamaya gelinmesinde etkili olan 2 dönüm noktasından sözedilmelidir. Birincisi, tarım ve böcek ilaçlarının toprak-hava-su üçlüsünü nasıl kirlettiğini ve bunun etkilerini işleyen, 1962’de Rachel Carson’ın kaleme aldığı “Silent Spring” (Sessiz Bahar) kitabıdır. İkincisi ise Meadow ve arkadaşlarının yazdığı ve 1972’de Roma Kulübü tarafından yayınlanan, doğal kaynakların mevcut yöntemler ve tüketim hızıyla kullanılmaya devam edilmesi halinde yakın bir gelecekte tükenecekleri, böylelikle büyümenin sınırlarına ulaşılacağı ve insanın yaşamını sürdüreceği bir ortamın kalmayacağı fikrini ortaya koyan “Büyümenin Sınırları” raporudur.

Ekolojik ütopyalar, ekonomik ve sosyal açıdan sürdürülebilir bir çevrede yaşayan yalın toplumları konu alır. Ekolojik ütopya teknolojiye karşı değil ama temkinlidir ve daha az zarar vereni tercih eder. Bu alandaki örnekler arasında en ciddiye alınan ikisi, Ursula K. Le Guin’in 1974 basılan “Mülksüzler” ve Ernest Callenbach’ın 1975’te yazdığı “Ekotopya” adlı kitaplarındaki ütopyalar olmuştur.

Üzerinde önemle durulan ilk ekolojik ütopya Ursula K. Le Guin'in "Mülksüzler" adlı bilimkurgu kitabında yer almaktadır. Burada ada ya da ülke değil, aynı yıldız sisteminde bulunan ve şimdi ya da geçmişte içinde yaşam olan üç gezegenden söz edilmektedir. Mülksüzler, bu gezegenlerden söz ederek hem ütopya hem de distopyayı aynı anda yansıtmaktadır. Refah, doğal zenginlikler ve ekolojik dengenin yanısıra, toplumların iyi ve mutlu olmak için toplumsal-siyasal etik, eşitlik, adalet gibi kavramlara da duyduğu ihtiyacı ortaya koymakta, doğal kaynaklar ve ekolojik dengelerle birlikte bunların varlığı için etik değerlerin, sürdürülebilir iyi dengeler için toplum yaşamındaki önemini öne çıkarmaktadır.

Le Guin, Mülksüzler kitabında insanoğlunun sahip olduğu doğa/çevrenin olanakları, sınırsız görünen tüketim eğiliminin sınırları ve doğanın kaybedilebilirliğine dikkat çekmiştir. Guin, burada yaptığı kent ve sistem kurgularıyla gelecekte "olması istenmeyen" den yola çıkarak "olası iyi sistemler" e işaret etmiştir.

Ernest Callenbach'ın 1975'te yazdığı "Ekotopya" adlı kitabı da ekolojik ütopya alanındaki ilk ve en önemli tasarımlardan biri olarak değerlendirilmektedir. 1975'te yazılan kitap, 1999' yılında geçen, ABD'den 20 yıl önce ayrılarak yeni ve dış dünyaya kapalı bir yönetim sistemi kurmuş, tüm sistemleri ekoloji odağında düzenlemiş bir ülke olan Ekotopya'daki yaşamı anlatmaktadır.

Yetmişli yılların ortalarında, dünyadaki kentleşme, çevre sorunları henüz günümüzdeki sürdürülebilirliği tıkayıcı ciddi boyutlara ulaşmamışken, ekolojik dengesizlikler şimdiki ölümcül noktaya henüz uzakken yazılmış olan bu ütopyalardan sonra kentleşme, çevre ve ekolojik dengelerin durumu bilindiği gibi hızla kötüleşmiştir. Kirlenme ve bozulmaların ciddi boyutlara ulaştığı, eşzamanlı olarak bilimsel gelişme ve teknolojik ilerlemelerin de çok hızlı olduğu 20. yüzyıl sonu ve 21. yüzyılın ilk 20 yılı içinde artık ütopyalar önplana çıkmamakta, yaşanan durumlara yönelik düzeltme ve çözüm önerileri sürecinde iyimser yaklaşımlarla eleştirel distopyacı tutumlar gerginlik

içerisinde birarada varlığını sürdürmektedir. Bu ütopyaların sonunun geldiği yorumlarını da birlikte getirmiştir. Geline dijital bilim çağının gelişmiş iletişim ortamında büyük bir hızla dolaşan bilgi ve anında ortaya konarak paylaşım ve tartışmaya açılabilen sayısız ütopya ve karşıtı distopya sürekli bir şekilde üretilmekte, hızla tartışılıp tüketilmektedir.

Yetmişlerin ortalarından sonra bilim ve teknolojinin yüksek ilerleme hızı, yaratıcı olanaklarıyla birlikte kentlerin ve doğal kaynakların tükendiği, türlerin azaldığı, ekolojik ortam ve biyolojik genetik bozulmaların önplanda olduğu bilimkurgu ağırlıklı eleştirel distopyacı yaklaşımların fikir üretilen, tartışılan ve paylaşılan farklı zeminlerde önplana geçmeye başladığı gözlenir. Bu noktada iyimser bir bakış açısı kullanılarak, distopyanın negatif yönleri ve eleştirdikleriyle yine de bir çözümçü ve barışçıl ütopya işaret ettiği düşünülebilir.

Günümüzdeki, nükleer enerji kullanımı olasılığı ve nükleer silahlanma, küresel ısınma, ozon tabakasının bozulması, doğal kaynakların kalite kaybı ya da tükenmesi, bir dünya savaşı olasılığının sürekli olarak gündemde tutulması gibi sebeplerle, ütopyalardaki barışçıl, insan ve çevreyi eşzamanlı olarak korumak isteyen değerler sistemine aslında her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır.

1.2.2. Ütopyadan Uygulamaya İyi Kent

Özellikle toplumsal sorunların arttığı ve insanların bir çözüm arayışına girdiği dönemlerde ütopya yeni bir yol, “iyi”yi arayış ve çözüm aracı olarak öne çıkmaktadır. Entelektüeller tarafından toplumsal sistem sorunlarına çözümler öneren alternatif kurgular olarak üretilen ütopya, mekân ve kentle ilgili meselelerde ise bir yol gösterici olarak görülmektedir (Alver, 2009: 153).

Lewis Mumford, “ilk ütopyanın bizzat kentin kendisi olduğu”nu ifade eder (Kumar, 2005: 25). Ütopyalarda kent, ideal yaşam, ideal toplum, ideal yönetimin gerçekleştiği mekân olması açısından önemlidir. İnsanlık tarihi uygarlık sürecindeki ilerleme ve gelişmenin de tarihi olduğuna göre, kent her dönem kendisinden öncekilerin

ütöpik ideallerini belli bir oranda hayata geçirmiş olmaktadır. Bu durumda, kentin ortaya çıkış ve gelişim süreci gözönüne alınarak, hep daha iyiye gitmeye çalışan kentin kendisi zaten ütopyanın belli yönleriyle hayata geçmesi olarak değerlendirilebilir.

Kentin içi ve dışının yanısıra kent ve kır ilişkisinin görünür hale geldiği noktada ideal kent arayışı bir anda siyasal ve toplumsal bir boyut kazanır. Bu noktadan sonra, kentsel yapı toplumun örgütlenme biçimini edilgen bir tarzda yansıtmaktan çıkarak, toplumsal örgütlenmeye doğrudan etkide bulunan bir konuma yükselir (Yüksel, 2012: 18). Böylece tasarım ve ütopya birbirine daha fazla yaklaşmış olmaktadır.

İdeal Kent arayışında sadece kitaplarda yer alan ütopya tasarımlarının yanında, uygulama amaçlı tasarımlar üreten, tasarımlarını hayata geçirmeye çalışan ve bunu belli oranlarda başaran idealistler de olmuştur. Bunlar 19. yüzyıldan başlayarak gündeme gelmiştir. Bu bölümde buna ilişkin süreç incelenecektir;

Kent ütopyaları 19. yüzyılda Sanayi Devriminin getirdiği aşırı nüfus artışı, sağlıksız kentleşme, sağlıksız yaşam koşulları ve eşitsizlik gibi olumsuzlukları eleştirerek hem toplumsal hem de kentsel yeni bir kurgu arayışına girmiştir. Bu dönemde kentler gittikçe doğadan kopmuş, kent yaşamı zorlu ve karmaşık bir hal almıştır. Bu dönemdeki ütopyalar kentteki altyapıyı da konu edinmeye başlamıştır.

Teoride kalmanın ötesine geçerek gerçek hayatta uygulanmak amacıyla oluşturulan kent tasarımlarında 19. yüzyılda ütöpik sosyalist düşünür-mimarlar önemli bir yere sahiptir. Öne çıkan isimler Henri Saint-Simon, Charles Fourier ve Robert Owen'dır. Saint-Simon, endüstri toplumuna bilim-teknoloji ve işbirliğine dayalı bir toplum sistemi sunmuştur. Böylelikle de Owen ve Fourier'e esin kaynağı olmuştur. Bu kişilerin öncülüğünü yaptığı bir grup ütopyacı yazar ve kent tasarımcısı yeni bir toplumsal yapı kurgulamış ve bu söylemlerini tasarım unsurlarıyla bütünleştirmişlerdir. 20. Yüzyılın başlarında gündeme gelen bu ütopyacı kent plancıları Howard, Le Corbusier ve Wright, toplumsal sistemi de içeren kent tasarımlarıyla önplana çıkmış ve

kendilerinden sonraki kentsel planlama uygulamalarını etkilemişlerdir. Ayrıntılı toplum ve mimarlık planları üretmişler, kurguladıkları yerleşimlerin bir an önce hayata geçmesi için çaba içinde olmuşlardır.

Sanayi Devrimi'nden sonra ilk kent plancılarının ütopycacılarla çok ortak yanı olduğu gözlenir. Ütopycacı plancılar mevcut kentleri yeni kentlerle değiştirmeyi hedeflediklerinden tasarımlarının rasyonel ilkelere uymasına ciddi bir özen gösteriyor, tüm ayrıntıları ele alıyor ve boşluklara izin vermeyen bütünlüklü bir yapı oluşturluyorlardı.

İdealize kentlerde mimari tasarım, toplumsal tasarımın hayata geçebilmesine olanak sağlayacak bir mekân düzenlemesi yapar. 19. Yüzyıldaki Ütopycacı Sosyalist tasarımların çoğu ideal kenti değil de ideal yaşam birimi olarak komünleri betimlemektedir. Burada, kır ve kent ile kır toplumu ve kent toplumu ayrımının yokedilmesi, aradaki mevcut kopukluğun ortadan kaldırılması ve böylelikle bunların bütünleştirilmesi amaçlanmaktadır (Fishman 2016:120).

Ütopycacı plancılardan olan Charles Fourier, 1820 tarihli “Theory of Social Organization” adlı kitabında kentsel düşünce hakkında dile getirdiği görüşleriyle büyük bir etki yaratmıştır (Bayartan, 2009: 83). Daha sonraları Marx tarafından Sosyalist Ütopycacı olarak nitelenen Fourier, endüstriyel çalışma şekillerinin yabancılaştırıcı etkisini saptamış ve çalışmalarında bunu ortadan kaldırmak isteyen düzenlemeler ortaya koymuştur. Fourier’in ütopycacı kent anlayışında önerdiği tasarım, "Phalanstere" adını verdiği bağımsız ütöpic bir topluluğun hem yaşadığı hem de çalıştığı “Phalange” adlı yerleşim yapısıdır (Wikipedia.org).

Aynı dönemde Fourier'den birkaç yıl sonra, 1824'te Robert Owen da tipik bir komün yerleşmesi yapısına sahip olan ve çalışma, konut ve eğitim birimlerinin aynı yerde bulunduğu “New Harmony” modelini ortaya koymuştur (Alver, 2009: 150). Komün yaşamına uyumlu ortak alanlar ve apartmanların bulunduğu modelin mekân ve mimari

tasarımında kentsel işlevler ve kente ait konut mimarisini kır yaşamına yerleştirilerek kır-kent sürekliliği sağlanmak istenmiştir. Böylece modelde, kırdan yer almak suretiyle kentin olumsuzluklarına sahip olmayan ancak bununla birlikte kentin faydalarını da hayata geçirmekte olan bir yapı oluşturmak istenmiştir (Ertan, 2004:9).

Bu dönemde ütopyaların temelinde sanayideki teknik ilerlemeler, toplumsal ilerleme ve hareketlilik yer almaktadır. Sanayinin olumsuzlukları gözlenerek, olası teknik gelişmeler aracılığı ile geleceğe ilişkin öngörüler oluşturulmuş, toplumsalcı ve paylaşımcı düşünceler ortaya konmuştur. Bu yaklaşımların hepsinde yeni yaşam biçimleri için yapay fiziksel çevreler öngörülmektedir (Alsaç, 2007: 116). Sanayileşme kentlerin büyümesine yol açtığından, o da insanların yaşama ve çalışma koşullarını değiştirdiğinden bu yüzyılda üretilen ütopyaların temelinde toplumsal eleştiri yer almaktadır. Yeni toplumsal kuramlarda “sanayi doğrultusunda biçimlenmiş kent” düşüncesi ortaya çıkmıştır.

Yirminci yüzyıla gelindiğinde, ütopyalardaki ideal kentte belirleyici unsur, toplumsal hayattan, toplumsal hayatı etkileyip belirleyen mimarlık ve planlama anlayışına kaymaya başlar. Bu dönemde iyi yaşam tasarımı, sokaklar, yapılar, meydanlar gibi kentsel mekân unsurlarıyla yapılmaya çalışılırken, tasarım ve ütopyalar arasındaki ilişki ve bağlar da gelişerek çoğalmıştır (Yüksel, 2012: 25).

İngiliz Ebenezer Howard 1898 tarihli “Yarın: Gerçek Reform için Barışçı Bir Yol” (To-morrow: A Peaceful Path To Real Reform) ve 1902 tarihli “Garden Cities of Tomorrow” adlı eserlerinde iyi yaşam için kente yeni bir yaklaşım getirmiştir. Model özünde kırdan ve kentin iyi yönlerini aynı anda hayata geçiren kır-kent sentezi, sınırlı kentsel büyüme ve nüfusun alanda dengeli dağılımını öngören bir yaklaşımdır.

Howard, Bahçe Kent tasarımıyla kent yaşamının sıkıntılarını ortadan kaldırırken kırsal yaşamın güzelliklerini kentsel yaşama dahil ederek, gerek kent veya kırdan yaşayan insanların, gerekse kamu yönetimlerinin aradığı bileşimi sunmuş olmaktadır. Bu sebeplerle model, kentleşme tarihinde bugüne dek en çok benimsenen, uygulanan ve

ilham veren iyi kent ve iyi yaşam kurgusu olmuştur. İngiltere dışındaki diğer birçok ülkede de etkisini hem teoride hem de uygulamada sürdürmeye devam etmiştir. Modelin kendisi de geçmiş kent ütopyalarının birçok özelliğini alarak kullanmıştır.

Fransız Le Corbusier ise, Birinci Dünya Savaşı sonrasında Paris gibi büyük kentleri düşünerek kent tasarımları yapmıştır. İlk olarak 1922’de tasarladığı “Çağdaş Kent” (Comtemporary City) modeli Corbusier’in en önemli tasarımı olan Işınal Kent’in temelini oluşturmuş, bir sanayi kentinde ulaşılacak teknolojik gelişme ve kentin geleceği noktayı yansıtmıştır. Üç milyon kişilik nüfusa sahip olan kent, merkezde bulunan cam ve çelikten yapılmış dev teknolojik gökdelenler ve çevrelerindeki yüksek konut binaları ile bunları saran devasa parklardan oluşmaktadır. Tasarımı inceleyen Sir John Summerson’ın bu konuda yaptığı “park kentin içinde değil, kent parkın içinde” değerlendirmesi dikkat çekicidir (Summerson, 1949:191’den aktaran; Fishman, 2016:184). Geometrik düzendeki kentte gökdelen formundaki iş merkezleri ve etrafında yeralan az katlı konut binaları tasarlanmıştır. Model, kent çeperindeki düzensizlik, taşıta bağımlılık, sanayinin fiziksel çevreye verdiği zararlar ve güvenlik gibi konulara çözüm sunmaktadır (Yüksel, 2012:27). Corbusier’in bu tasarımı daha sonra 1924’te ortaya koyduğu ve 1933’te Türkçe olarak aynı isimle yayınlanan, Işınal Kent’in temellerini oluşturmuşsa da Işınal Kent, Çağdaş Kent kadar öne çıkmamış ve hayata geçme olanağı da bulamamıştır.

Corbusier’in ikinci ideal kent modeli olan (Radiant City: Işıldayan/Işıyan/Işınal kent), daha önce oluşturduğu projelerindeki eksikleri tamamlamak için çalıştığı bir tasarım olmuştur. Burada mekânsal planlama ve biçimlendirme aynı kalmış ancak toplumsal hedef ve öncelikler farklılaşmıştır. Ancak geçen sürede yazarın siyasi görüşünün elitçilikten sola kayması sonucu toplumsal tasarımda değişiklik yapılmış, mekânsal tasarımı hariç, Işınal Kent’in sınıfsız bir kent olmasını öngörmüş olduğundan, bu yeni tasarım Çağdaş Kent’ten “daha cesur ve zor bir sentez” olarak değerlendirilmiştir. En önemli düzenleyici ilke olarak yönetimin kollektif alanı ile aile hayatı ve bireyin

sosyal yaşam alanlarının birarada bulunmasıdır. Üretim mekânı ve üretim ilişkileri daha otoriter bir hal almış, sosyal yaşam ve bireysel alan ise daha özgürlükçü hale gelmiştir. Kollektif yaşamda otoritenin mutlaklığına karşılık, eşitlik ve işbirliği ilkeleri öne çıkarılmıştır. (Fishman, 2016: 227). Modelde en iyi şekilde organize edilmiş bir dünya vizyonunu geliştirmek için sendikalizmin dili ve yapılarının kullanılması tercih edilmiştir.

Katı ve kuralcı projenin en önemli özelliklerinden biri kullanım alanları açısından bölgeleme (zoning) yapılmış olmasıdır (architectuel.com, 2018). Corbusier'in bu bütüncül modeli, çok ilgi görmüş, uygulamada da biçimsel anlamda birçok ülkede hayata geçirilmiş, kentlerin gelişiminin biçimlenmesi ve yeniden düzenlenmesinde ilham verici olmuştur. Kentte yaşayan yurttaşlara sosyal devlet yaklaşımı ile hizmet sunma, insani ölçekte olanaklar sağlama, yaşanabilir sağlıklı yapılar ve yeşil çevre içinde yaşama önem verilmesi gibi fikirler etkili olmuştur.

Bir diğer ütopyacı kent plancısı olan Amerikalı Frank Lloyd Wright ta, 1920'lerin sonuna doğru "Broadacre City" modelini oluşturmuştur. Bahçe Kent Modeli ortaya çıktıktan sonra, bu modeldeki merkezileşme, kompaktlık, yapılaşma tipi, kentsel unsurların varlığını sürdürmesi gibi birçok unsurun tersi niteliklere sahip, hayata geçme ve varlığını sürdürme olasılığı çok daha zor olan bu tasarım, getirdiği farklı yaklaşım ve değerlendirmeleriyle 20. yüzyıldaki en önemli 3 tasarımdan biri olmayı başarmıştır. Organik olarak nitelenen bir Amerikan kent modeli olan "Broadacre City", Wright'ın 1932'de yayınlanmış olan The "Disappearing City" (Kaybolan Şehir) kitabında tüm detaylarıyla yer almıştır. Model, geniş alanlara sınır olmaksızın sonsuzca yayılan, kendine ait en az birkaç dönümlük arazisinin içinde, büyüklüğü ve şekli standart olmayan, asgari büyüklükte ev ve diğer binalardan oluşur. Ulaşım ve hızın olanaklarına dayanan, otomobil ve otoyolu yücelten bir yapı ortaya konmuştur (Fishman, 2016:137). Bireysellik ve özgürlüğü temel değerler olarak alan model, desantralizasyonu amaçlar. Yapılaşmış çevre de kırsal alana yayılmış durumdadır. Sanayide hafif sanayi tipi tercih

edilecektir. Bu haliyle Broadacre Kenti, “Her Yerde ya da Hiçbir Yerde” (The new city will be nowhere, yet everywhere) var olacaktır. Öyle ki, Wright, bu durumu “ülkenin kendisinin büyük bir şehir olarak ortaya çıkması” olarak ifade etmiştir (Fishman, 2016:145). Burada, kent kavramına daha farklı yaklaşılmış, belirli bir merkeze bağlı olmaksızın, kır ve kenti ayırmadan, daha bireysel ve özgür bir yaşam önerisi getirilmiştir.

Görüldüğü gibi 20.yüzyılın başlarındaki bu tasarımların üçünde de sıfırdan yapılacak yeni kentler sözkonusu olmaktadır. Bu modellerin Hayata geçmesinin güçlüğü sebebiyle Howard ve Le Corbusier İdeal Kent tasarımlarının hayata uygulanabilir olması için de çok çalışmış, kentsel yeniden yapılanma programlarının ekonomik ve politik yeniden yapılanma programlarıyla nasıl birleştirileceğine cevap aramışlardır. Yapılan bu tasarımlar kentsel yaşama ilişkin olarak geniş insan kesimlerinin umutları ve kaygılarıyla örtüşüyordu. En önemlisi, 19. Yüzyılın metropolüne duyulan yaygın korku ve tiksintiden yola çıkarak modern teknolojinin yeni kentsel formları yapılabilir hale getirdiği inancını ve devrimci bir kardeşlik ve özgürlüğe varılacak barışçıl bir zamanın geleceği beklentisini yansıtıyorlardı (Fishman, 2016: 19).

İkinci Dünya Savaşı bittiğinde 1950’lerin ortalarında kentin yayılmasının yaratacağı tehlikenin fark edilmesi, kentsel mega projelerin doğmasına yolaçmıştır. Bu projeler, kolektif ile bireyi, teknoloji ile doğayı barıştırmayı amaçlamıştı. Ancak, 70’lerin sonlarına doğru mega yapısal öneriler getiren ve geometrik olarak gelişen teknoloji ve artan üretkenlik sayesinde yakın gelecekte evrensel bir bolluk oluşacağını iddia eden Teknolojik İyimserlik görüşünün yanıltığı anlaşılmıştır. 50 ve 60’lı yıllarda aktif olan radikal bir mimarlık akımını temsil eden Uluslararası Durumcu’lar, katı kentsel planlamayı reddederek ve insanların kendi yaşam alanlarını istedikleri şekilde yaratabilecekleri akışkan kent formlarının yaratılmasını savunmuşlardır (Kumar, 2005:29).

Alver, “Doksanlarda ortaya çıkan ve Avrupa ve diğer kıtalara da eşzamanlı olarak yayılan “Slowcity/ Cittaslow“ (Yavaş Kent, Dingin Kent, Sakin Kent) hareketinin ilham kaynağı acaba ütopyalar olabilir mi?” sorusunu sormaktadır. Günümüz dünyasında öne çıkan başat unsurlar olan hız ve hızlı yaşama karşı bir hareket olarak ortaya çıkan “Yavaş Yemek” ve “Yavaş Yaşam”ın, en temelde daha düzenli, sınırları ve ilkeleri belli bir kentsel hayatı amaçladığını hatırlatan Alver, “Bu tarz bir yaşam ancak bu amaca dönük örgütlenmiş kentlerde mümkündür” düşüncesinin Yavaş Kent anlayışının önünü açtığını belirtmiştir (Alver, 2009: 151).

Yavaş Kent’lerin işleyişi temel konularda net olarak çizilmiş katı uygulama kurallarına bağlanmıştır. Bunlar arasında nüfus büyüklüğü, çevre, enerji ve altyapı politikaları, kentsel planlama, sosyo-ekonomik ve kültürel sorumluluklar, yaşam tarzı, teknoloji kullanımı, üretim ve tüketim şekilleri, iyi sosyal ilişkiler...gibi birçok konu vardır. Bunlara ilişkin standartlar ayrıntılı bir şekilde belirlenmekte ve o kentte yerel yönetimin, yönetme ve yönlendirme sorumluluğunda bunların hayata geçirilip geçirilmediği takip edilmektedir.

Sakinkent hareketinin ütopyalardan ilham aldığı düşüncesini oluşmasını sağlayacak kimi ipuçları bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, tıpkı ütopyalarda olduğu gibi Sakinkentlerde de oldukça katı uygulama kurallarının varolmasıdır. Tüm kent hayatı belli ilkeler ve kurallara tabi olup, ihlalleri yaptırımlar getirmektedir. Kent yaşamı bir çeşit “matematiksel düzen içinde” kurgulanmakta ve yürütülmektedir. İkinci ipucu da, “güzel, rahat, mutlu ve huzurlu bir yaşam” düşü ve amacının varolmasıdır. Ütopyalardaki en önemli vurgu olan “ideal yaşam” veya “huzur”, Yavaş Kent hareketinin de esas hareket noktası durumundadır. Nitekim, Cittaslow hareketinin fikir babaları ve öncüleri olan kişiler de, bu hareketin temelinde ütopyaadan esinlendiklerini ve ütopya benzeri bir kent kurmayı istediklerini söylemişlerdir (Alver, 2009: 152).

Yirmibirinci yüzyılda kentlerde konut ve diğer yapı projelerinde uygulanan ve daha iyi ve nitelikli bir yaşam ortamı yaratma iddiasına sahip birçok konut veya yaşam alanı projesinde iyi yaşam unsurlarına dönük yapılan vurgular ve ütopya düşüncesindeki ideal iyi kentin sunduğu yaşam ortamı özellikleriyle önemli oranda örtüşmektedir (Bayartan, 2009: 95). Bunlar, insanoğlunun “İyi kent” algısındaki temel özelliklerin değişmediğini, ancak gelişebilir olduğunu göstermektedir.

1.3. Post-Modern Sürece Geçiş ve Kentin Dönüşümü

Küreselleşme sürecinde kente ilişkin olarak söylenecek her şey hızlı bir değişim, dönüşüm ve farklılaşmadan söz etmek durumundadır. Bu, 80’li yıllardan başlayıp ekonomik, sosyal, kültürel, mekânsal tüm durum ve süreçleri değiştirip dönüştürerek ilerleyen ve mevcut tanımlamaların yeniden yapılmasını gerektiren bir üst süreç olarak ortaya çıkar. Kentin dönüşümünü aktarabilmek için, modernleşme aşamasından sonra post-modern süreçle de örtüşen küreselleşme-kent ilişkisi içinde küreselleşmenin kente yaptığı belli başlı etkilere bakmak gerekir.

80’lerle başlayan süreçte neo-liberal düşünce ulus-devletleri zayıflatmış ve devletin yerine güç ve inisiyatif merkezi olarak yerel birimleri, yani kentleri yerleştirerek yeni bir sistem ortaya koymuş ve işletmiştir. Bu süreçte ulus devletin kamu mekanizmasının yetkileri, hizmet ve müdahale alanları azaltılırken, kamu yönetimi anlayışının değişmesiyle piyasa ekonomisi devletin boşalttığı yerleri doldurmaya başlamıştır. Devletin sunduğu bedelsiz birçok kamu hizmeti metalaştırılarak parayla satın alınan hale dönüştürülmüştür.

Modern ve Post-modern süreçteki üretim biçimleri de nihai olarak kenti etkilemiştir. 70’lerin ikinci yarısından başlayarak üretim sürecinin niteliği anlamında Fordizm’in ve toplumsal ve düşünsel boyutlar anlamında da Modernizmin görünümleri değişmeye ve dönüşmeye başlamıştır. Yeni teknolojiler, üretimde yeni örgütlenme biçimleri, üretim sürecinde ayrışma, tüketici gruplarında farklılaşma gibi yapısal

dönüşümlerin ortaya çıktığı bu süreç, literatürde Fordizm-Postfordizm ve Modernizm-Postmodernizm şeklinde kavramlaştırılarak ele alınmıştır.

Modernizmden Post-modernizme geçiş sürecinde, kentleşmenin hızı ve biçimi dikkat çekicidir. Elektronik iletişim ağları, ulaşılabilir enerji ve kolay ulaşımın etkisiyle dünyadaki kent ve kırdaki yaşam nitelik farkının giderek azaldığı, kıra doğru yayılan büyük kentlerin ve küçük yerleşmelerde yaşamayı tercih eden kentlilerin olduğu, böylelikle kentli değerlere sahip ve kentsel nitelikli işlerde çalışan ama küçük yerleşmeleri tercih eden insanların artışıyla dünyada büyük bir iletişim ve yerleşmeler ağının oluşmakta olduğu görülmektedir. Tekeli 1992 yılındaki bir makalesinde, metropoliten kent yoğunluklarının kıra yayılma suretiyle düştüğünü, metropol dışı küçük yerleşmelerin gelişme gösterdiğini, ancak bunun bir kırsal alan gelişme örüntüsü olmadığını, “bir kıra dönüş değil, tüm dünya yüzeyinin nihai kentleşmesine geçiş sürecinin yaşandığını” ifade etmişti (Tekeli, 1992: 43). Aslanoğlu ise 2000’de, Tekeli’nin öngörülerinin hayata geçtiğini gözlemlemiş, yeni dönemde gelişen teknoloji ve üretim sisteminin etkisi sonucunda “dünyanın bütün yüzeyinin kent haline geldiğinin söylenebileceğini” belirterek bu saptamayı yeniden teyid etmiştir (Aslanoğlu,2000: 97). Bu, iletişim ve ulaşım olanakları ile bilgi paylaşımının yarattığı “kentsel kavram ve sisteme ilişkin değerler, öncelikler, tercihler ve yöntemlerin yaygınlaşması”yla oluşan bir durum olarak ortaya çıkmıştır.

Sonuçta, kentteki dönüşüm öncelikle ideolojik ve ekonomik temele sahip olup, yönetsel, mekânsal, siyasal, toplumsal diğer boyutlar da bunun sonuçları olmuştur. Küreselleşme ekonomiye, topluma, yönetime, siyasete, uluslararası ilişkilere, ulus-devlete olduğu gibi kentin durumuna ilişkin tüm pozisyonları da değiştirmiş, yeniden tanımlanma ve konumlanmaları ihtiyacını yaratmıştır. Gelineen noktada kent mekânsal ve yapısal olarak dönüşürken, kentlilik kavramı ve kentli bireyin kentten ve kent yaşamından beklentileri de yeni yapının içerisinde değişmiş ve dönüşmüştür. Keleş, bu süreçte dünya

ticaret sisteminin liberalleşmesinin yarattığı sonuçların hem çevre ve hem de kentleri derinden etkilemekte olduğuna dikkat çekmiştir (Keleş, 2016: 63).

Ulaşım ve iletişim olanaklarının genişlemesi doğrultusunda “her yere ulaşılabilir, herkesle iletişim kurulabilir” hale gelinmiştir (Ökmen, 2015a: 21). Küreselleşme kavramı bir telekomünikasyon şirketinin reklamına dikkat çekici bir şekilde yansımıştır; “Bundan sonra orası olmayacak, çünkü hepimiz burada olacağız” (Aslanoğlu, 2000: 127). Çünkü yeni iletişim olanaklarıyla haberleşmek artık öyle kolaylaşmış ve hızlanmış, bilgi, para ve malların akış hızı mekânsal uzaklık duygusunu o kadar azaltmıştır ki, insanlar kendilerini “herkes bir aradaymış gibi” hissedebilmektedir. Bu durum, bireyin yaşadığı kentsel mekân ve şartlar hakkındaki algısını da dönüşüme uğratmıştır. Yaşam kalitesiyle birlikte kentsel yaşam konforunun farklı yerleşme yapılarında da oluşturulabilir olması, büyük kente bağımlılığı tartışılır hale getirmiştir. Bu durumda artık aynı yaşam kalitesini ve konforu sağlayabilecek daha küçük ve standartların dışında kalan, daha farklı nitelikteki kentsel yerleşmeler yeni yaşam alanları olarak kullanılabilir, hatta bu olanak başta tasarlanmayan ek birçok olanağa kapı açacaktır. Bunlar büyükşehir insanının sahip olmadığı, temiz ve gürültüsüz yaşam alanları, doğanın içinde yaşama olanağı, daha sağlıklı beslenme olanakları, daha fazla dinlenme ve kişisel zamana sahip olma, daha pozitif ve barışçıl sosyal ilişkiler içinde olma...gibi kazançlardır.

1.3.1. Küreselleşmede Kentin Yeni Pozisyonu: Yeni Görünümler ve Sonuçları

Modern şehircilik yaklaşımı, getirdiği farklı mimari anlayışı ortaya koyarken, devasalık, hoyratlık ve çarpıcılığıyla dikkat çeken modern kentlerde çelikle camı kullanarak geçmiş ve bugün arasındaki köprülerin yıkılması, insanla arasındaki bağın yok edilmesi tehdidini ortaya koymaktadır (Hacıcaferoğlu, 2023:9). Mimarinin dönüşümü yeni görünümlerden sadece biridir.

Seksen sonrası süreçte küreselleşmenin çokyönlü etkilerinin en çok kentlerde hissedilmesi büyük kentler anlamında yeni bir kent tipi yaratırken, büyük olmayan diğer kentleri de çeşitli şekillerde etkilemiştir. Burada kentler “küreselleşmenin toplumları teknoloji, siyaset, hukuk, ekonomi, kültür, çevre ve benzeri birçok konuda zaman ve mekân sınırı tanımadan birbirine bağlayan süreçlerinin (Çalışkan, 2016: 308) bir parçası” olarak hem etkileyen hem de etkilenen konumundadır. Bu süreçte ortaya çıkan ve tanımlaması yapılan önemli bir yapı “küresel kent”tir. Küresel kentlerin diğer kentlerden ayıran en önemli farkları, dünya ekonomisiyle bütünleşmeleri ve karşılıklı bağımlılık ilişkileri geliştirmiş olmalarıdır (Kayan, 2015:271).

Küresel kent tanımı ve alanı dışında kalan kentler başka özellikleriyle var olmaya ve bunlarla öne çıkmaya aday olup, kendilerine has özelliklerin işlenmesiyle farklı amaçlara hizmet eden “ideal” ve “iyi” kentsel yerleşmeler haline dönüştürülebilir durumdadır. Yani kısacası kentsel alanlar artık ikiye ayrılmaktadır; küresel kent/ler ve küresel kente doğru giden kentler ile onların dışında kalan kentsel alan ve yerleşmeler. Bu çalışmada üzerinde durulmak istenen küresel kentin dışında kalan, kentsel alanlar ve bu alanlardaki özgün kentsel yerleşmelerin kentsel yaşam kalitesi ve yaşanılabilirlik özellikleriyle öne çıkması ve çıkarılmasıdır. Sakinkent modeli ve bu modelin kullanılacağı kentlerden oluşacak kentsel alanlar küresel kent olmayacak, modelin yapısı ve ilkeleri gereği insanların daha mutlu olduğu, küreselleşmenin olumsuz etkilerinden en az düzeyde etkilenmiş yapılar olacaktır.

Büyük kentler dışında kalan kentler de küreselleşme sürecinden ekonomik, siyasal toplumsal ve kültürel yönleriyle etkilenmişler, yeni ve diğer kentlerinkine benzer bir kentsel yaşam kültürü, katılımcı siyasal kültür, yerel değerleri önemseme, ekonomik girişimde özgüven gibi özellikler edinmişlerdir. Genel itibarıyla kent, iletişim, bilgi paylaşımı, ulaşım, teknoloji olanaklarının daha kısıtlı olduğu bir önceki döneme oranla ulaşılabilir, şeffaf ve açık bir mekân ve açık bir toplumsal ortama dönüşmüştür. Kent yeni

değerleri hızla benimsemiş ve yaşamına almıştır. Bu durum kentin daha çok ekonomik yönü olan pazarlanabilir nitelikteki mevcut olanak ve potansiyellerini şeffaf ve görünür bir şekilde ortaya koymasını ve sergilemesini, görünür ve tartışılabilir olmasını sağlamıştır. Kent sistemi artık kendine yeten ve belli bir rutin işleyişle hizmet sunan durumundan çıkmış, kendi mekânıyla kendisini sınırlamayan ve belirsiz bir geniş alanda etkili olabilen, üretici bir açık sistem halini almıştır. Küresel sistemin küçük ya da büyük bir aktörü olmanın önemi olmaksızın, kentlerin sahip oldukları, ürettikleri ve sunduklarıyla bir ağın parçası olma durumu, sunulabilecek hizmetler bileşimini farklılaştırmıştır. Farklılaşma, farkındalık edinme, olanak ve hizmetlerin genişleme, gelişme ve çeşitlenmesi şeklindedir.

1.3.2. Yerelleşme ve Yerel Yönetim

Küreselleşme ve yerelleşmenin etkileri eşzamanlı ve iç içe yaşanmakta, bunları birbirinden net olarak ayırmak mümkün olmamaktadır. 20. yüzyıl “yerel yönetimlerin altın çağı” olarak değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda yerel yönetimlerin bazı özelliklerini değerlendiren Çalışkan, “ekonomik, toplumsal ve teknolojik nedenlerle yerel yönetimlerin etki alanının giderek genişlediğini, nüfusun değişmesi ve kentli nüfusun artmasıyla birlikte yerel yönetimlerin de kentselleşmekte olduğunu” vurgulamaktadır (Çalışkan, 2016: 310). Keleş ise, yerel yönetimlerin küresel sistemce tanımlanan etkinlik ve verimlilik hedeflerine ulaşmaları için değer sistemlerinin göz ardı edilerek “çözümlere yararcı yaklaşıldığına” işaret etmektedir (Keleş, 2015: 40-53).

Küreselleşme doğrultusunda yerelleşmenin yerel yönetimlere etkisine bakıldığında aşağıdaki başlıklar öne çıkmaktadır. Bunlar, inceleme konumuz olan orta ölçekli kentlerin yanısıra Sakinkent ve benzer amaçlı yeni kent modellerinin uygulanmasını, bunu uygulayacak yerel yönetimleri de etkilemekte olan hususlardır;

(1) Ekonomik olarak yalnızlaşma ve dış desteğe yönelme: Yükselen yeni ekonomik sistem olan Neo-liberalizm, sosyal devlet ve ekonomide devletin belirleyici

rol (destekleyici, önyak olma, taraf olma, girişimci olma...) üstlenmesi yaklaşımlarını reddederek, kentsel mekânı uluslararası sermaye için rant alanına çevirmekte, kentsel mekân bunun sonucunda kamu yararı yaklaşımıyla sosyal devletten alabileceği destekleri kaybederek yalnızlaşmakta, sisteme karşı savunmasız hale gelmektedir. Yerel yönetim, ulus-devlet sisteminden daha az destek aldığında kendi iç potansiyeli aracılığı ile ekonomik değer yaratmaya yönelmektedir. Bu amaçla kaynaklarını ekonomik anlamda getiri yaratacak şekilde değerlendirmeye çalışmakta, zorlama bir markacı rekabetçiliğe yönelmekte/yönlendirilmekte ya da uluslararası dış kredi desteğine yönelerek bir cendereye girmektedir. Bu durum, yerelleşmenin yararlı bir sonucu olarak değerlendirilmek istenmektedir.

(2) Kendi kaynaklarıyla pazarlanabilir değer yaratma çabasına girme: Burada çelişkili görünen ama bir yandan da birbirini desteklediği izlenen bir işleyiş gözlenir. Küreselleşme kenti sosyo-kültürel ve ekonomik anlamda değiştirmektedir. Kente ait özgün değerler -yerel kimlik, tarih, kültür, yerel üretim yöntemleri...- küreselleşme değerleri ile çarpışıp ikinci plana kayarak bir yandan değersizleştirilirken, öte yandan bunlar küreselleşme ortamının hâkim neo-liberal ekonomik anlayışı doğrultusunda özgünlükleri sebebiyle birer pazarlanabilir ve satılabilir “otantik ticari meta” konumuna getirilmektedir. Değer ve öncelik kavramları hızla sürekli güncellenip yeni küresel kültür, sistemin işleyişini kolaylaştıracak melez ortak değerlerin benimsenmesini sağlarken, yerelliğin değerlerini de bu şekilde öne çıkarmaktadır. Yerel yönetim artık serbest piyasa kuralları içerisinde mücadele eden bir girişimci ve işletmeci rolündedir. İşletme yönetimi mantığı öne geçmiştir.

(3) Genel kentsel yaşanılabilirlik değerlerinde beklenti artışı: Kentsel yaşanılabilirliğin arttırılması açısından yerelleşmenin, “yerel dinamiklerin harekete geçirilmesiyle ekonomik kalkınmanın sağlanması ve yerel demokrasiye işlerlik kazandırılmasıyla ekonomik getirilerin yerel halka yayılması” gibi hedeflerle bütünleştiği düşünülmektedir

(Koçak, 2009: 140). Yeni etkileşim ortamında kentlinin kentinden yeni beklentileri, “daha yüksek oranda tatmin edici yaşamsal kriterler” ve “yaşamda daha yüksek kalite” standartlarıdır. Böylelikle gelişmiş hizmet beklentisi yerel yönetimlere yeni görevler yüklemektedir.

(4) Yerel demokrasi ve şeffaflık vurgusunun artması: Merkezi ve yerel yönetim hizmetlerinin bütünlüğü ve yerel düzeyde yaşam kalitesinin artışı için hizmetlerde verimliliğin sağlanması, kentlinin karar alma süreçlerine katılması ve kent halkının yerel ve ortak isteklerinin yerine getirilmesinin önemi artmaktadır (Habitat III, Ulusal Rapor 2014 :28). Koçak, yerelliğin beraberinde, katılım, özerklik ve şeffaflık kavramlarını da getireceğini, yerelleşme ve yerel demokrasi ne kadar güçlü olabilirse kentsel yaşamın da daha iyi olacağını söylenebileceğini ifade etmektedir. Bu sayede yönetime katılım ve karar verme süreçlerinde temsilin sağlanması, sorunların yerinde tesbiti ve çözüm yollarının araştırılması kolaylaşabilecektir. Dolayısıyla, yerelleşme ve yerel demokrasiye kentsel yaşamla ilişkileri bakımından, küreselleşmeden daha fazla olumlu anlam yüklenebilecektir (Koçak, 2009: 141).

(5) Yerelleşmeden destek alan yeni yaşam ve yönetim modellerinin ortaya çıkması: Küreselleşme, yerellik vurgusuyla ulus-altı düzeydeki bölgesel ve yerel nitelikli yeni yönetim yapılarının yanısıra, formal ulus yapısının dışında, düşünsel ve pratik zeminde ulusüstü veya diğer düzeylerde işbirliği, dayanışma ve bilgi paylaşımını amaçlayan ağ yapılanmalarını da ortaya çıkarmış olmaktadır. Bunlar bölgesel işbirliği ve yönetim yapıları, metropoliten alan yönetimleri ve belli bir amaca odaklı ağ örgütlenmesine sahip yönetim birimleri zincirleridir. Farklı yapılara sahip bölge yönetimleri dışında dikkat çekici bir örnek te işlevsel ağlar olup, yerel ve özgün niteliklere sahip küçük kentlerden oluşan Uluslararası Sakinkent (Cittaslow) ağı bunlardan biridir.

(6) Yönetişim kavramının öne çıkması: Küreselleşme süreci içerisinde gelişen yerelleşme, yerel yönetimleri önplana çıkarırken, yerel yönetim birimleri ile birlikte yerel

hizmetle ilgili olan -kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları gibi- tüm tarafların süreçte yer alması suretiyle, işbirliği ve koordinasyon içerisinde yönetim işlerinin yürütülmesi kavramını da gündeme getirmiştir. “Yönetişim” adı verilen bu kavram aslında aynı ideolojik temellerden yola çıkarak, yerel, ulusal ve küresel boyutlarda olabilen geniş bir alanda gerçekleşmektedir. Kamu, özel sektör ve sivil toplum işbirliğinde yönetime katılmak anlamında, “devlet merkezli yönetim yerine yüksek katılım düzeyli toplum merkezli bir yönetim yapısını ve yapabilirliği sağlama politikasını” temel alınmaktadır (Toprak, 2000: 42-45). Burada yönetsel karar alma ve hizmetlerin yürütülmesi konusunda sözkonusu tarafların birlikte ve yatay olarak yönetecekleri yeni bir yönetim anlayışı önerilmektedir

Çukurçayır, genel Kamu Yönetimi için geçerli olan yönetim kavramının yanısıra, yerel yönetim alanında özellikle daha fazla yönetimden söz edilebileceğini belirtmiştir. (Çukurçayır, 2002: 96)

1.4. Kent ve Yaşanılrlık

Kentleşme ve çevre sorunlarının çözümüne dönük arayışlar kentsel yaşama ve kent yönetimlerine ilişkin olarak sürdürülebilirliği esas alan Eko-kent, Kompakt kent, Sakinkent gibi yeni anlayışlar, yeni yaklaşımların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu yaklaşımlardaki genel ortak özellikler; sürdürülebilir yönetim anlayışı, yaşam kalitesi odaklılık, çevre odaklılık, insan ölçekli olma, bu önceliklere uygun planlama, teknoloji, kaynak kullanımı ve kentsel fiziksel ve kültürel kimliğe verilen önemdir. Bu özellikler kentte yaşanılrlığın tesisini ve sürekliliğini sağlayacak hususlardır.

Günümüzde, toplumların sosyo-ekonomik ve kültürel yaşamındaki gelişmelerin yaşam kalitesi bilincinin yükselmesine yol açması, insanların yaşadıkları mekânlardan beklentilerini de çoğaltmıştır. Kentlerin ve kentsel alanların sunduğu yaşam koşulları ve olanakların “yeterliliği” ve “tatmin ediciliği”, yaşam kalitesi kavramının yanı sıra yaşam kalitesi kavramını da içine alan daha kapsamlı içerikteki “yaşanabilirlik” ve “yaşanılrlık”

kavramları ile ifade edilmektedir. İnsanların yaşadıkları çevreye ilişkin istekleri ve beklentileri 1960'lı yıllardan başlayarak akademik literatürde yer almış ve kent araştırmalarında yaşanılrlık (liveability, livability) kavramının ortaya çıkmasına (Keçeli ve diğ. 2014: 382) sebep olmuştur .

“Yaşanılrlık” hem “yaşanabilirlik” hem de “yaşam kalitesi”ni içine alan geniş ve gelişmiş bir kavramdır. Ancak çoğu kullanımda çeviri olarak alınmasından dolayı yaşanabilirlik sözcüğü yaşanılrlık kavramı ile eşdeğer gibi kullanılabilmektedir.

Toplumların yaşam standartları algısına göre değişebilen göreceli bir kavram olan yaşanabilirliğin şart ve öncelikleri her dönemde değişkenlik gösterebilmiş, ilkel şartlardan gelişmiş kapsama doğru ilerleyerek günümüzde yaşam kalitesini sağlayan göstergelere kadar genişlemiştir. Çağımızdaki anlamının, genellikle sağlık, istihdam olanakları, yeterli gelir, nitelikli konut alanları, eğitim, eğlence, alışveriş olanakları, hizmet ve olanaklara erişebilirlik, kamusal mekânlar ve topluluk gibi kavramlardan oluştuğu üzerinde uzlaşılmaktadır (Pacione, 2005; Newman ve Kenworthy, 1999'den aktaran: Beyazıd, 2020).

Yaşanabilirlik kavramı ile bağlantılı olarak son 50 yılda tartışılan temel konu olan kentsel yaşam kalitesi başlangıçta 1960'larda Sosyal Göstergeler Hareketi (Social Indicator Movement) içinde ortaya çıkmış ve “ekonomik ve sosyal iyilik” ile “bireysel ve toplumsal iyilik” arasındaki ilişkileri tartışmıştır (National Research Council, 2002). Burada söz edilen kalite, hem doğal hem yapılı çevre özellikleri ile ilgili olup, doğal kaynakların korunması, iklim, ekoloji gibi değişmez ögelere önem veren sürdürülebilirlik arayışına odaklanan kaliteden farklı olarak, kentsel donanım ve konfor (amenities) ögeleri ile ilişkilidir. Bunların yanı sıra yer ve aidiyet duygusu (Sense of place and belonging), okunaklılık (legibility), ortak bellek (collective memory) vb. gibi kolay ölçülemeyen yanlara sahiptir. Bunlarla birlikte, doğal olarak kentsel ekonominin belirlediği yaşam

standartları da kentteki yaşam kalitesine yansımaktadır (Perloff, 1969; Tekeli ve diğerleri, 2004'den Aktaran: Oktay: 2007).

Çalışmamızda sıkça kullanılacak olması sebebiyle yaşam standardı, yaşam kalitesi, yaşanabilirlik ve yaşanılrlık kavramlarına yakından bakmak yararlı olacaktır;

1.4.1. Yaşam Kalitesi

60'lı yıllarda ekonomi ve siyaset alanındaki uygulamaların kentsel alanlarda yaşanan toplumsal ve çevreye ilişkin sorunları çözme konusunda yetersiz kaldıkları gözlenmeye başlamıştır. Aynı dönemde ortaya çıkarak bu sorunları irdeleyen Sosyal Göstergeler Hareketi'nden türetilen Yaşam Kalitesi kavramı zamanla daha çok ilgi duyulan farklı boyutlara sahip disiplinlerarası bir konu haline gelmiştir. “Şemsiye” bir kavram olarak nitelenen Yaşam kalitesi, yaşamın çeşitli alanlarındaki kalite düzeylerini tartışmaktadır. Soyut kavramlar kullanan Yaşam kalitesi'nin neyi nasıl ve ne ile ölçtüğüne ilişkin tartışmalar en başından bu yana varlığını sürdürmektedir (Salihoğlu, Türkoğlu, 2019: 203). 1974 yılında “Social Indicators Research” adlı bilimsel derginin yayınlanmaya başlamasıyla yaşam kalitesi kavramının önemi öne çıkmıştır. Kimi tanımlarda dar ve bireysel, kimilerinde ise geniş ve toplumsal açıdan tanımlanan kavram konuya nereden bakıldığına göre farklı kapsamlarda ortaya konabilmektedir. Mutluluk, esenlik, yaşamdan hoşnutluk, moral gibi öznel bireysel kavramların yanısıra çok geniş kapsama sahip ve nesnel toplumsal refah, insani gelişmişlik, yaşam standartları, insani gelişmişlikle de tanımlanabilmektedir (Koca, Çolpan Erkan, 2019: 167).

Kentsel Yaşam Kalitesi ise bireyin günlük yaşamına ilişkin olanakları, alışkanlıkları, deneyimleri ve tercihlerini farklı mekânsal düzeylerle kurmakta olduğu ilişki modelleri aracılığıyla açıklanmak istenmektedir. Kentsel yaşam kalitesi Kentbilimin farklı alanlarındaki çalışmalarda sıklıkla dile getirilen ve yükseltilmesi istenen bir düzeyi ortaya koymaktadır. (Salihoğlu, Türkoğlu, 2019: 203)

Anlam farklılığında altının çizilmesi gereken ve karıştırılan kavramlardan ikisi yaşam standardı ve yaşam kalitesidir. “Yaşam standardı” düşük ya da yüksek olabilirken; yaşam kalitesi, yaşam ortamı şart ve olanaklarının “kabul edilen belli bir düzeyin üzerinde memnuniyet veren ölçüde” ve ulaşılabilir olmasını ifade eder. Yaşam kalitesini oluşturan hususlar anlamında insanların beklentilerinin ve algılarının giderek geliştiği gözlenmektedir.

Yaşam kalitesi, yaşanılabilirliği sağlayan önemli bileşenlerden biri olup günümüzde toplumların varmayı hedeflediği en önemli evrensel değerler arasındadır. Temelde Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi ile bağlantılandırılmakta ve subjektif anlamda kişinin yaşam şartlarına dair tatmini ile ilgili olduğundan, bu ihtiyaçların kantite (nicelik) ve kalitesini (nitelik) konu edinmektedir. Yaşam kalitesine ilişkin olarak birbirini tamamlayan farklı tanımlar yapılmıştır;

Dünya Sağlık Örgütü’nün yaşam kalitesini “kişilerin durumlarını algılama biçimi” şeklinde ifade etmesi, yaşam kalitesinin kişinin içinde yaşamakta olduğu sosyo-kültürel ortamda kendi durumunu öznel olarak algılayışına işaret etmektedir. Yani bu kavram ölçülen bir nicelik değil, subjektif olarak deneyimlenen, kişinin ne hissettiği ile ilgili bir olgu olup aslında pahalı zevklerle doğrudan bir ilişkisi bulunmamaktadır. Temel amaç kişilerin kendi fiziksel, psikolojik ve sosyal durumlarından ne ölçüde memnun oldukları ve yaşamlarının bu yönleri ile ilgili özelliklerin varlığı veya yokluğunun ne ölçüde onları iyi ya da kötü hissettirdiğinin saptanmasıdır (Fırat, 2005). Yaşam kalitesini oluşturan temel unsurlar; toplumsal yapı, yaşam biçimi, bireysel özellikler, bireysel tercihler, ekonomi, kentsel hizmetler ve bu hizmetlere erişim, sağlık hizmetleri, doğal çevre ve kaynaklar, yapılı çevre, güvenlik,...vb. konular olarak ifade edilmektedir.

Yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi üzerinde çalışan AB Ajansı Eurofound'un 2016'da yaptığı Avrupa Yaşam Kalitesi Anketinde (EQLS: European Quality of Life Survey 2016), incelenen alanlar 3 başlıkta gruplanmıştır;

- Bireysel yaşam kalitesi: Öznel refah, iyimserlik, sağlık, yaşam standardı ve yoksunluk görünümleri, iş-yaşam dengesi,
- Kamu hizmetlerinin kalitesi: Sağlık hizmeti, uzun süreli bakım, çocuk bakımı ve diğer kamu hizmetleri,
- Toplumsal ortam kalitesi: Sosyal güvensizlik, sosyal dışlanma algısı ve toplumsal gerilimler, insanlara ve kurumlara duyulan güven, katılım ve sosyal sorumluluk, eğitim ve yaşam boyu öğrenmeye katılım.

Bu ankette, insanların yaşam kalitesini oluşturan hususlar ve ölçüler olarak gördükleri konuların zaman içerisinde değişebildiği, gelişerek çeşitlendiği ve detaylandırıldığı gözlenmektedir.

Mitchell ise, yaşam kalitesi bileşenlerini ortaya koyarken farklı ve kapsamlı bir tanımlama yapmaktadır. Kaliteye ilişkin tüm hususları 6 temel bileşen altında gruplandırarak detaylandırmıştır; (1)Sağlık: Fiziksel, zihinsel ve ruhsal sağlık, (2)Fiziksel çevre: Peyzaj ve mekânsal planlama, görsel-estetik algı, kirlilik, iklim ve hava kalitesi, (3)Doğal kaynaklar: Mallar, hizmetler, sosyal altyapı, (4)Toplumsal gelişmişlik: Toplumsal yapı, siyasal katılım, sosyal ilişkiler ağı, grup ilişkileri, (5)Bireysel gelişmişlik: Öğrenme anlamında kişisel gelişmişlik ve dinlenme ve boş zaman anlamında kişisel gelişmişlik, (6)Güvenlik: Konut güvenliği, kamusal adalet, suç ve güvenlik, bireysel anlamda ekonomik açıdan güvende olma, asgari yaşam standardına sahip olma (Mitchell, 2000: 58).

Genel olarak bakıldığında, yaşam kalitesine ilişkin yapılan tanımlamaların “kişinin yaşamı ile ilgili subjektif algısı” etrafında döndüğü ve yaşam kalitesi, objektif ve subjektif veya bireysel ve topluluk düzeyinde öznel ve nesnel anlamda ayrılarak iki

açısından incelendiği görülmektedir. Yaşam kalitesinde objektif göstergeler; gelir, eğitim, meslek, sağlık, yaşanılan konutun durumu vb. iken; subjektif göstergeler ise kişinin sahip olduğu bu imkânlardan duyduğu tatmin/doyum olarak belirtilmektedir (Aydiner Boylu, A., ve diğ., 2016: 137), (Torlak ve Yavuzçehre, 2008: 30). Buna göre, yaşam kalitesinin boyutları, değerler, inançlar ve kişisel hedefler gibi kişisel öznel alan; aile yapısı, gelir durumu, iş durumu gibi kişisel toplumsal alan, hava ve su kalitesi, çevresel hijyen gibi dışsal doğal çevre alanı; toplumsal, kültürel ve dinsel kurumlar, okul, sağlık hizmetleri, güvenlik, ulaşım ve alışveriş gibi dışsal toplumsal çevre alanıdır (Keleş ve Mengi, 2017: 79). Bir başka öznel-nesnel gösterge tanımında, nesnel göstergeler, kişisel algılar ve değer atıflarının dışında, sayısal veriler aracılığı ile ortaya konan konut, eğitim, spor ve dinlenme, çalışma hayatı ve sağlık gibi temel konulara ilişkin istatistiki değerler olarak ifade edilmektedir. Öznel gösterge grubu ise toplumsal şartların farklı yaşam biçimlerine sahip bireyler tarafından nasıl algılandığını değerlendirmektedir. Güvenlik algısı öznel bir gösterge iken, kamu güvenliği bir kentte gerçekleşen suç oranını gösteren nesnel bir göstergedir (Koca, T., Çolpan Erkan, N., 2019: 169). Bu detaylı açıklamalara rağmen, aralarında benzerlikler olsa da ne objektif göstergeler için ne de subjektif göstergeler için evrensel bir sistem veya standart bulunmadığı hatırlatılmaktadır.

Yaşam kalitesi kavramının kentsel yaşam ortamına ilişkin tanımlamasında, kavram bireysel ve mekânla birebir ilişkili boyutlarının ötesine geçerek, kente ve kentte bulunmaya, toplumun birarada yaşamasına ilişkin diğer ölçütlerle zenginleşerek genişler. Burada artık “kentsel” olan, kentle ilgili ve kente ilişkin yaşam kalitesinden sözedilir. Keleş ve Mengi, yaşam kalitesi için geliştirilmiş genel nitelikli ölçütlerin, kentsel yaşam kalitesi için de kullanılmasının mümkün olduğunu ifade etmektedir. Yani, kentsel yaşam kalitesi belirlenirken, hem bireysel hem de topluluk düzeyindeki bireysel ve nesnel ölçütlere göre değerlendirme yapılmasının doğru olacağını vurgulamışlardır (Keleş ve Mengi, 2017: 80) .

Yaşanılrlık kavramının bir kısmını oluşturan ve bir asgari yeterlilik durumunu ifade eden yaşanabilirlik kavramının formüle edilmesi için araştırmacı kuruluşlar tarafından dünya çapındaki araştırmalarla belli ölçütler kullanılarak hazırlanan yaşanabilirlik indekslerinde, kentsel yaşam kalitesinin ölçümünde kullanılan ölçütlerde temel olarak; “politik ve sosyal çevre, fiziksel ve kültürel çevre kalitesi, eğitim, sağlık gibi kamusal hizmetlerin kalitesi ve erişilebilirliği” gibi ortak ana başlıklar kullanıldığı gözlenmektedir (Kuru ve Özkök, 2017: 44)

Geray ise, yaşam kalitesi tanımlamasında “kentsel” nitelikli olan bir yaşam kalitesine, kente ve kentsel yaşama dair hususlara ağırlık vermiştir. Geray’a göre, kentsel yaşam kalitesi dar anlamda; “kentsel mekânlarda, başta kentsel altyapı, konut, ulaşım, iletişim olmak üzere pek çok kentsel hizmetin sunulma düzeyinin belli ölçülerin üzerinde olması”dır. Geniş anlamda ise, kentsel hizmetlerin yanısıra, ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasal öğeleri de içermektedir (Geray, 1998: 326). Geray, burada yaptığı geniş anlamdaki kentsel yaşam kalitesi tanımıyla “yaşanılrlık” kavramına gönderme yapmış olmaktadır.

Buna göre, kentsel yaşam kalitesine geniş açıdan bakıldığında, kentsel yaşam kalitesinin taşıdığı kültürel, siyasal, yönetsel, toplumsal, hatta ekonomik boyutlar sebebiyle sadece kentte yaşayanların algılarıyla açıklanmasının yeterli olmadığı görülür. Bu doğrultuda, "kentsel yaşam kalitesi" kavramının, toplumsal, kültürel, siyasal öge ve süreçleri de içine almaktadır. Bu kapsam içerisinde, kentin sunduğu olanak ve fırsatlardan örgütler, kümeler, katmanlar içinde yaşayan bireylerin eşit ve dengeli biçimde, ihtiyaçları oranında faydalanması ve kültür- sanat, eğitim ve siyasal etkinlik ve süreçlere etkin biçimde katılım olanaklarına sahip olması yeralmaktadır. Burada kentsel yaşam kalitesinin, sosyolojik bakış açısıyla çok yönlü olarak ele alınması gerekmekte, kente özgü “çağdaş toplumsal gereksinimlerin karşılanma düzeyi” bu konuda işlevsel olmaktadır. Kentsel fiziksel/mekânsal altyapı, eğitim, kültür-sanat ihtiyaçlarının

karşılanması, kent yönetimine katılım ve yönetimin denetlenmesi, içinde yaşanan kentin gelişimini, yeniden yapılanmasını, toplumsal yaşam biçimini belirlemeye ilişkin süreç ve kararlara katılabilme olanakları bu açıdan önemlidir. Bunlarla birlikte, toplum içinde yatay ve dikey geçiş, ortak ihtiyaçları karşılamak ve sorunların çözümü amacıyla örgütlenmek; kentle ilgili her konuda bilgi edinme, iş bulabilme ve yeterli gelir sağlayabilme, refahın ve gelir dağılımının kentsel katmanlar arasında eşit dağıtılması, kenttaşların kentsel altyapı ve hizmetlerden eşit yararlanması olanak, koşul ve ortamlarının sağlanması da gerekmektedir. Böylelikle, kentsel yaşam kalitesi düzeyinin yüksek olduğu kentler; kentli bireyleri sadece barındırmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal, ekonomik, kültürel gereksinimlerini de karşılayan, kent yönetimine katılım olanaklarını sağlayan kentler olmaktadır (Geray, 1998: 326-331).

Geray ayrıca, kentsel bütünleşmenin sağlanamadığı, yani kente sonradan gelip yerleşenlerin "kentlileşemediği" bir toplumsal ortamda kentsel yaşam kalitesinin istenir bir düzeyde olmasının mümkün olmayacağı'nı da ifade etmektedir. "Kentte yaşayanların kentle bütünleşebilmesi, kentsel yaşam kalitesinin gelişebilmesi için, kentin tüm kesimlerinde yaşayanlar için kentli olmanın gerektirdiği hakların hayata geçmesini sağlayacak önlemlerin alınmasının zorunluluğu" önemle vurgulanmaktadır (Geray, 1998: 326-331).

Dolayısıyla "kentsel yaşam kalitesi", sadece bireysel açıdan bakılan "yaşam kalitesi" kavramına göre değil, kentte yaşayan ve "kentli" olan ya da olamayan, olmayı önemseyen tüm bireyleri ilgilendiren boyutlar içermektedir. Söz konusu geniş kapsamıyla kentsel yaşam kalitesi kentteki yaşanılabilirliğin temellerini oluşturmaktadır.

1.4.2. Yaşanılabilirlik

Yaşam kalitesindeki unsurların belli bir oranın üzerinde bulunması ve yaygınlığı yaşanılabilirliğin olmazsa olmazlarındandır. Türkçedeki sözcük anlamları olarak yakından incelendiğinde yaşanabilirlik ve yaşanılabilirlik kavramlarının aynı alanı tanımlasalar da,

kapsam olarak farklı seviyeleri ifade ettiği görülür. Ne var ki bu iki sözcük gerek literatürde gerekse günlük kullanımda genelde aynı anlamda ve birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Bu ayrımı doğru kullanmak, kavramları daha doğru kullanmayı sağlayacağı gibi, daha da önemlisi ifade edilmek istenen anlamı da doğru aktarmış olacaktır. Bu çalışmanın incelediği konu itibarıyla asıl üzerinde durduğumuz konu kentteki “yaşanılrlık”tır. Kavramlar ve yaşanılrlığa götüren ayrımlar incelenecek olursa şunlar aktarılabilir;

Yaşanabilirlik ve yaşanılrlık kavramları benzer sözcükler olsa da farklı durumları ifade eder. Yaşanabilirlik kavramı, asgari ölçüte, asgari ile yapabilirliğe ve bunun şart ve ölçülerine bağlı bir kavramdır. Yaşam standartlarının “yaşamak” için “asgari yeterlilik” durumuna ilişkin olup genel itibarıyla, üzerinde bir uzlaşma olmayan, çok yönlü, objektiften çok subjektif denebilecek bir nitelik taşır. Hangi “ölçü”nün “yeterli” olarak değerlendirilebileceği kültür, algı, eğitim, yaşam felsefesi, sosyal ve ekonomik ölçütlere göre değişkenlikler gösterebilir. Üzerinde uzlaşılması mümkün olmayan esnek bir çerçeveye sahiptir.

“Yaşanabilirlik” sözcüğünün Türkçedeki anlamı ile, ilgili literatürde bunun karşılığı olarak geçen “liveability/livability” sözcükleri dikkatli bakıldığında aynı şeyleri ifade etmemektedir; Yaşanabilirlik kavramı Türkçe kullanımındaki sözcük anlamı itibarıyla bir “kalite” ifadesi değil, “yeterlilik” ifadesi taşımaktadır. Ancak İngilizce “liveability” kavramı Kentbilim Terimleri Sözlüğünde yaşanabilirlik sözcüğünün karşılığı olarak yer almakta ve “(ing: *habitability, livability*) bir konutun ya da bir kentin niteliklerinin insanların yaşamını sürdürebilmelerine elverişli oluşu” şeklinde ifade edilmektedir (Keleş, 1998: 137).

Yeterlilik ifade eden *able* sıfatının kökünden türeyen *ability* isim niteliği ile “birşey yapabilme kapasitesi, yetenek” anlamına gelmektedir. Bir son ek olarak -*ability*’nin, *live* sözcüğüne eklenmesi ile oluşan *liveability/livability* sözcüğü ise

“yaşamaya elverişli/uygun ve yaşamaya değer (*worth living*)” anlamını taşımaktadır (Kahraman, 2014: 79-80). Yani “yaşama yeterliliğine sahip” ile “yaşamaya değer” anlamlarının her ikisini de içermektedir. Sözcüğün, kavramsal içeriğindeki gibi bir “yeterlilik”ten çok, kalite anlamını veren ifade ise “*fit to live in*” (yaşamaya uygun) dir.

“Yaşanabilir” sözcüğü, Türk Dil Kurumu sözlüğünde Osmanlıca “insan tarafından yerleşilmiş yer” anlamındaki *arz-ı meskûn* olarak tanımlanmaktadır. Sanayi dönemi öncesinde yerleşmeler insan yaşamına uygun nitelikleri ile birlikte düşünüldüğünde, “yaşanabilir” sözcüğü insanın bir yerde sadece yaşamaya başlamasını/yerleşmesini bir diğer deyişle sadece insanın yaşamsal faaliyetlerini gerçekleştirmesi için mekânın uygunluğunu “yeterlilik düzeyinde” tanımlamakta, bir yeterlilik ifadesi taşıyan “uygun ve elverişli” sözcükleri, doğasında zaten yaşamını sürdürmek içgüdüğü olan insan ve tüm canlılar düşünüldüğünde *liveability* sözcüğünün “*worth living in*” (yaşamaya değer)’deki kavramsal karşılığını vermemektedir (Kamp vd., 2003:7; Hortulanus, 1992; Duyvendak ve Veldboer, 2000; Marsaman and Leidelmeijer, 2001; RIVM, 2001’den aktaran; Kahraman,2014: 80). Dolayısıyla sonuçta üç anlamsal içerikten sözedilebilir; Yaşamak için yeterli, yaşamaya uygun/elverişli ve yaşamaya değer/yaşanılabilir. Son ikisi aradığımız kavrama daha uygundur. Dilimizde henüz bu kavramlaştırma detaylarına karşılık gelen farklı ifadeler kullanılmamaktadır. Ancak, “yaşanabilirlik” kavramının “yaşanabilirliği” kapsayan ve aşan gelişmiş bir durumu karşıladığı söylenebilir.

Burada bahsedilen “yaşanabilirlik”, sözcük olarak “insanın canlılığını sürdürmesi için gereken “asgari” fiziksel şartları” tarif ettiğinden, “yaşanabilir” sözcüğünün yetersizliği karşısında, kaliteden bahseden içeriği ve “yaşamaya değer/yaşamak isteği uyandıran” anlamı ile “yaşanılır” sözcüğünü kullanmak daha doğru olacaktır. Burada verilmek istenen “yaşanılabilir”, “içinde yaşanmak istenen” anlamını, Türkçe karşılığı buna uymayan “yaşanabilirlik” kavramıyla değil de, bireyin tercihini, mekânın ve koşulların

tercih edilirligini içeren anlamı ile “yaşanılrlık” kavramı karşılamaktadır. “Yaşanılrlık” kavramı “yaşanabilirlik”e göre, “sadece canlılığı sürdürmek için yeterli koşullar”ın ötesinde, mekânı ve yaşamı çokyönlü “kaliteden” sözedilen bir üst düzeye taşımaktadır.

1.4.3. Kentsel Yaşam ve Yaşanılrlık

İnsanlarda bir kentte yaşama isteğini oluşturan ölçütler fiziksel, sosyal ve ekonomik olarak gruplanmakta, bu gruplara ilişkin veriler ise farklı yerleşim ölçeklerindeki gelişmişlik çalışmalarıyla oluşturulmaktadır. Kentsel gelişme politikaları oluşturulurken yerel paydaşlara daha çok söz hakkı tanınması, her bir kentin durumuna uygun özel politikaların oluşturulması ve kamu yönetimince belirlenen politikalarda yerelin ihtiyaçları, özellikleri ve durumuna duyarlılığın artması, kentlerin yaşanabilirliğine katkı sağlayacak tutumlardır (Henden Şolt, 2018: 1).

Yaşanabilirlik ve yaşanılrlık tanımlamalarındaki en önemli ortak nokta, soyut bir kavram durumundaki yaşanabilirliğin yaşamsal çevre, içinde yaşanan kent ve mekânla ilişkilendirilmesidir. Bu konudaki eleştiri ise yaşanılrlık ile mekân arasındaki mutlak ilişkiyi kurmak için kullanılan diğer kavramların da kentsel tasarım ve planlama disiplinleri açısından oldukça göreceli olmasıdır. Bu bakış açısıyla dünyanın herhangi bir yerinde yaşanılır olarak nitelenen bir yaşam çevresi, bir başka yerinde aynı şekilde algılanmayabilecektir.

Ana temalarından birinin de sürdürülebilir insan yerleşmeleri olduğu ve 1996’da İstanbul’da yapılan Habitat II Konferansında, Danışma Kurulu Başkanı Prof. Dr. İlhan Tekeli’nin öncülüğüyle, küresel raporun hazırlanması süreci sonunda Türk delegasyonu tarafından önerilen “yaşanabilirlik/yaşanılrlık (liveability) ilkesi” “İstanbul Deklarasyonu ve Habitat Gündemi” adlı küresel raporda yerini almıştı. Böylece dünyada kent planlamasında yaşam kalitesi probleminin ciddi bir şekilde tartışılmasına önemli bir başlangıç yapılmıştır. (Çayan, Sat, 2022: 501).

BM İnsan Yerleşimleri Konferansı, İstanbul-Habitat II Kent Zirvesi'nin çalışmaları sırasında Küresel Eylem Planı için geliştirilen ilkeler doğrultusunda konumlanan “yaşanılrlık” kavramı (*liveability*), toplumların “yerleşmelerde gerçekleştirilmesi gerektiği” ve “üzerinde uzlaştıkları performans ölçütleri”yle tarif edilmektedir. Buna göre yaşanılrlık “bireysel/toplumsal refah, bireysel ve toplumsal mutluluk ve kişilerin bir yerleşimde yaşamaktan duyduğu tatmin hissine doğrudan katkıda bulunan mekânsal özellik ve niteliklerin birarada bulunmasıyla ilgili bir ilke” şeklinde tarif edilir. Raporda, insanların yaşam kalitesinin diğer ekonomik, sosyal, çevresel ve kültürel faktörlerin yanı sıra içinde yaşadıkları yerleşim yerlerinin fiziki koşullarına ve mekânsal karakterine de bağlı olduğu ifade edilmiştir (Habitat II Raporu Habitat Gündemi, 1996: 10).

İnsan yerleşimlerindeki yaşanılrlık yapılı çevredeki yaşam kalitesinden önemli ölçüde etkilenir. Yaşam kalitesi, habitat raporlarındaki taahhütler ve buradaki küresel eylem planında yer alan hususların farklı ve artan talepleri açısından, “temel ihtiyaçların ötesine geçen” nitelikler barındırır. Yaşanılrlık özelliklerine duyulan istek ve buna verilen önem, zaman içinde, bulunulan yer ve toplumun/topluluğun özelliklerine göre değişir, gelişir ve dönüşerek farklı şekiller alır. Bu sebeple insan yerleşmeleri gerekli yaşanılrlık koşullarının sağlanması için, sağlıklı bir katılımcı demokrasi, tarafların eşit olduğu sivil toplum sözleşmeleri, uygun yönetim biçimleri ve insanca özelliklere sahip yaşam şartlarının geliştirilmesine ve bunların kurumsal hale getirilmesine ihtiyaç duymaktadır. (The Habitat Agenda Goals and Principles, 2003).

Kentlerin yaşanılrlığı üzerine yapılan çalışmalarda kavramın temelini oluşturan bazı konularda öncelik sıralaması değişse de birçok konuda görüş birliği olduğu gözlenmektedir. Lennard'ın tarifine göre yaşanılır (*liveable*) kent şöyledir;

- İnsanlararası ve insan-doğa ilişkilerinin sağlıklı ve açık olduğu, pozitif iletişim ilişkilerine sahip olduğu,

- Farklı düşünceleri olan insanların arasında saygı, uzlaşma ve hoşgörünün olduğu, diyaloga değer verildiği,
- Kentte yaşamakta olan farklı kesimden insanların sosyo-kültürel veya ekonomik, toplumsal rollerinin getirdiği hiyerarşik farkları önemsizleştiren, onları toplumsal statüleri ile değil de sırf insan olma özellikleri itibarıyla biraraya getiren bütünleşme, kaynaşma sağlayıcı sosyal birlikteliklere olanak sağlayan ortak kamusal alanlara sahip olup bunun varlığını önemseyen,
- Kente gelen konukların kendilerini güvende ve rahat hissettiği, kent mekânındaki yaşamın korku, güvensizlik, eşitsizlik ve şiddet barındırmadığı, kentteki farklı kesimler arasında gerginlik ve sürtüşmelerin yaşanmadığı (Lennard, 1997: 15'ten aktaran Kahraman, 2014: 79).

Yukarıda görüldüğü üzere, yaşanılabilirlik kavramı ile bireyin içinde bulunduğu kente ilişkin deneyimlerine dair bir “tatmin duygusu”na ve “kalite”ye işaret edilmektedir. Burada bahsedilen kalite kavramıyla, kapital içeriğinden bağımsız kullanımıyla mekâna insan öncelikli yaklaşan, diyalog ve etkileşimden söz ederek, bir bütün/bir aile gibi davranan, çekici, bireylerin kamusal alanlarda iletişim ve paylaşımlarda bulunduğu bir kentsel mekân tablosu çizilmektedir.

Kentlerde / kentsel alanlarda kentsel yaşamsal ihtiyaçları (fiziki ve sosyo-psikolojik) karşılayan hizmetlerin “nitelikli karşılanma oranı” ne kadar yükselirse yaşanılabilirlik düzeyi de artacaktır. “Yaşanılabilirlik” kentsel yaşam kalitesini de içeren ancak bunu aşan daha kapsamlı bir kavramdır. Kentsel yaşam kalitesi kentli bireylerin kentsel yaşama ilişkin somut göstergelerin her biri üzerinden tanımlamalar yapacağı teknik somut bir durumken, yaşanılabilirlik, kentsel hizmetlerin ve bunlar aracılığı ile oluşturulan olanakların “yeterli ve iyi” oluşu ile karşılanamayabilir. Burada kavram çevre/ekoloji, hukuk, demokrasi, siyasal katılım, barış, güvenlik alanlarında yereli aşarak ortak kabul gören evrensel değer ve tanımlar doğrultusunda, ulusal ve uluslararası/üstü uygulama

politikaları, yaşam felsefesi yaklaşımları, etik değerler ve insanın dahil olduğu ekolojik ortamdaki çevresel şartlar ve türlerin genel “iyiliği”ne kadar uzanır. Kentsel hizmetler anlamında iyi işleyen ve teknik anlamda da memnuniyet verici olanaklar sunan kentsel sisteme sahip bir kent, örneğin; iklim değişikliği sebebiyle ya da totaliter bir rejim, dinci ya da cinsiyetçi bir yaygın anlayış, ayrımcılık, hukuk sisteminin sağlıklı işlememesi, adaletin zayıflığı, eşitsizlik, güvenlik ya da gelecek duygusunu yok eden savaş vb. sebebiyle yaşanılır olmaktan çıkabilir.

Yaşanılabilirlik, bir kentsel yaşam alanında yaşamını sürdüren nüfusun, birincil ve ikincil ihtiyaçlarını karşılamanın ötesine geçip, insan haklarından yola çıkarak dayanışma hakları kapsamındaki kentli haklarına dayanan çok yönlü çağdaş insan ihtiyaçlarının “asgari iyilik” oranında karşılanmasını içerir. Devamında, bu durumun sürekliliğinin sağlanması dengesindeki refah, sağlık, mutluluk gibi kavramları da içine alan genel bir “iyi oluş” (general well-being) durumunu ifade eder.

Burada karşımıza kentteki bireyin temel kişisel ihtiyaçları ve kentsel temel hizmet ihtiyaçlarının yanı sıra kentin ve kentteki insanın haklarını temel alan, “kent hakkı/kentli hakkı/kentsel hak” çıkmaktadır.

Temel insan hak ve özgürlüklerinin bir parçasını oluşturan Kentli Hakları açısından bakıldığında, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde, onurlu bir yaşama sahip olmanın temel bir insan hakkı olduğunun altı çizilmiş, insanoğlunun kentlerde ya da genel olarak insan yerleşimlerinde onurlu ve sağlıklı bir yaşam sürmesi gereği vurgulanmıştır. Bildirgenin 3,18,19,20,21,22,23,24,25,26 ve 27 No’lu maddelerinde sözüedilen, insanın insan oluşu ve topluca yaşamasından kaynaklanan temel haklarının yerleşimlerde hayata geçirilmesi gereği kentli haklarının temelini oluşturmaktadır (Akkoyunlu Ertan, 2018: 333).

Kentli haklarının, haklar sınıflandırmasında hem birinci kuşak (kişisel ve siyasal haklar), hem ikinci kuşak (ekonomik, kültürel ve toplumsal haklar), hem de üçüncü kuşak

(Dayanışma hakları) haklarla yakından ilgili olduğu söylenebilir. Kişinin temel haklarını ve özgürlüklerini kapsayan birinci kuşak hakların neredeyse hepsi, kentsel mekânda yaşayanlar açısından, bu mekânı kullanabilmek, değiştirebilmek ya da koruyabilmek için önem taşımaktadır. (Örn; Konut dokunulmazlığı, yerleşme ve seyahat özgürlüğü, mülkiyet hakkı, hak arama özgürlüğü, ...). İkinci kuşak ekonomik ve toplumsal haklardan konut hakkı, toplumsal güvenlik hakkı, eğitim-öğrenim hakkı,... gibi haklar da kentsel hakların hayata geçirilmesinde yararlanılabilecek haklardandır. Üçüncü kuşak haklar olan dayanışma hakları ise kentsel haklara daha yakın görünmektedir; çevre hakkı, kalkınma hakkı, su hakkı, barış hakkı, insanlığın ortak mirasından yararlanma hakkı, bilgi edinme hakkı gibi hakların kentsel hakların içinde yer aldığı söylenebilir.

Kentsel haklar devlete karşı öne sürülen ve devletten yerine getirmesi istenen haklardandır. Ancak, aynı zamanda kentteki insanlar da bu hakları birbirine karşı öne sürerek birbirlerinden taleplerde bulunabilirler. (Keleş ve Mengi, 2017: 31). Keleş ve Mengi, sağlıklı (healthy) ve yaşanılır (liveable) kentlerde yaşamının ya da yaşanan kentte yaşam kalitesinin yüksek olması talebinde bulunabilmenin kentsel haklardan biri olduğunu belirtmektedir (Keleş ve Mengi, 2017: 77).

Kentsel yaşam kalitesi ve kentte yaşayan bireylerin hakları konusundaki öncülük yapan belge Avrupa Kentsel Şartı olmuştur. Avrupa Konseyi'nin kentsel politikaları esas alınarak hazırlanıp ortaya konan ve yolgösterici bir belge olan Avrupa Kentsel Şartı, temel hak ve özgürlüklerin korunması çağrılarını doğrultusunda, kentsel gelişmenin niteliksel özellikleri ve yaşam kalitesiyle doğrudan ilgili bir şekilde, Avrupa'da hemen her ülkeye uygulanabilecek bir dizi evrensel ilke tanımlamıştır. Şartın üzerinde durduğu temel ilkelerden ikisi yerel yönetimler için işbirliği ve dayanışmadır.

Avrupa Kentsel Şartı kapsamında düzenlenen ve kent sakinlerinin kentte yaşamaya ilişkin haklarını düzenleyen Avrupa Kentli Hakları Bildirgesi bu hakları 20 maddede özetlemiştir. Hakların hayata geçirilmesinin bireylerin dayanışma tutumu içinde

olması ve sorumlu hemşehrilik kapsamında eşit yükümlülük üstlenmesine bağlı olduğu vurgulanmıştır. Burada anılan haklara ilişkin politikalar 1980-1982 yıllarında Avrupa Konseyi tarafından düzenlenmiş olan “Kentsel Rönesans için Avrupa Kampanyası” doğrultusunda şekillendirilmiştir. Avrupa’daki halklar ve yerel yönetimler için hazırlanmış olup 1986’ya dek süren kampanya doğrultusunda yapılan çalışmalar yerleşimlerde süregelen yaşamın daha iyi olmasını amaçlayarak birkaç temel konuyu öne çıkarmıştır. Bunlar; Kentsel fiziksel çevreyi iyileştirmek, varolan konut stokunu daha iyi hale getirmek, yerleşmelerde sosyal ve kültürel olanaklar yaratmak ve toplumsal kalkınmayla birlikte ve halkta katılımcılığın özendirilmesidir.

Avrupa Kentsel Şartı’na göre, Avrupa’daki kent ya da çevresindeki kentsel alanlardaki tüm yerleşimlerinde yaşayan kentli bireyler 20 başlık altında düzenlenmiş haklara sahip olacaktır. Kent insanına sağlanması istenen bu olanakların konu başlıkları; Güvenlik, istihdam, konut, dolaşım (mobilité), sağlık, spor ve eğlence, kültürlerarası kaynaşma, kaliteli bir mimari ve fiziksel çevre, kamusal işlevler ve sosyal hayatın uyumu, yönetsel katılım, ekonomik kalkınma, sürdürülebilir kalkınma, mal ve hizmetlere erişilebilirlik, doğal zenginlik ve kaynakların kamu yararı doğrultusunda yönetimi ve korunması, bireyin kişisel gelişim ve refahına hizmet edecek kentsel hizmet bütünlüğü, yerel yönetimler arası işbirliği, hakların sağlanması için finansal yapı ve mekanizmalar ve eşitlik olarak ifade edilmiştir. Söz konusu kampanyada “yerleşmelerde daha iyi yaşam” sloganı kullanılarak kentsel gelişmenin nicelikten çok niteliğe ilişkin yönlerinin altı çizilmiştir. Bu çalışma 86’dan sonra yerel yönetimlerde yerinden yönetim anlayışını desteklemek amacıyla Avrupa Konseyi bünyesinde kentsel politikalara odaklanan bağımsız bir program olarak “Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Daimi Konferansı” (AYBYK)’na aktararak sürdürülmüştür. (<http://www.migm.gov.tr/kurumlar/migm.gov.tr/AVRUPA-KONSEYI/KentSart-1.pdf>).

Dolayısıyla kentteki yaşam kalitesi ve haklara dayanan yaşanılrlık, bir “asgari yeterli” ölçüsünün (yaşanabilirlik) üzerinde, “asgari iyi ve üzeri” denge durumu ise, bu dengenin hem kentte yaşayanlar, hem kenti yönetenler ve bu ilişkideki diğer taraflarca korunması ve desteklenmesi, sürekliliğini koruyabilmek açısından önemlidir. Yaşanılrlık niteliklerine ilişkin bu denge durumunun varlığı ve devamı için, yerel yönetimin yanı sıra, merkezi yönetim ve bağlı kuruluşları, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının sorumluluk alanları eşgüdümle birleştirilebilmelidir. Bu aktörlere, kentleşme ve çevre politikalarının oluşturulması, uygulanması, kentsel yaşam ve yerel yönetim sistemleri üzerinde etkisi olan, bu alanda bilgi ve görüş üreten, destekleyici ulusal ve ulusüstü aktörleri de eklemek gerekmektedir. Yerel halkın da katılımı ile birlikte tüm bu tarafların üzerine düşen görevi özenle, sistemli bir şekilde, iletişim, işbirliği ve uzlaşma içerisinde yerine getirmesinin temel koşulu bu konudaki sorumluluk bilinci, isteklilik ve gönüllülüktür.

Yaşanılrlık özellikleri, günümüz dünyasının çağdaş kentsel yaşam kültürüne ilişkin ortak standartlar ve göstergeler açısından, kentlilik değerlerini, kentsel sosyo-kültürel değerleri benimsemiş ve kalite kavramını ölçü alan bireylerin yükselmiş beklentilerini karşılamaktadır. Yaşanılrlık göstergeleri bireylerin “sağlıklı, huzurlu, memnun ve mutlu” olmasını sağlayan koşullarla formüle edilebilir. Burada, fiziksel bir yaşam ortamının haricinde, sosyo- ekonomik ve kültürel anlamda gelişmiş bir demokratik, hukuku esas alan, eşitlikçi ve sosyo-psikolojik bir yaşam alanından da söz edilmektedir. Zira teknik anlamda “yaşanabilirlik”le örtüşen “asgari yeterli”, kentsel hizmet alımında Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisindeki en alt kademeyi karşılamış olmaktadır. Yaşanılır kentte birey, ihtiyaçlar hiyerarşisinde üst sıradaki “kendini gerçekleştirme” hedefine ulaşabilecektir. Ulusüstü ortak değer ve kabuller, uygarlık ve kentleşme bilgisinin günümüzde vardığı çokdisiplinli ve çokyönlü gelişim düzeyinde

ortaya koyduğu “olması gereken doğru / etik ve iyi” standardının sahip olduğu gösterge değerleri, yaşanılrlık kavramı ile örtüşmektedir.

Günümüzde kentleşme ve çevre sorunlarının varlığı, türü, düzeyi ve çözümlenme olanakları yaşanılrlık kavramını ilgili kentsel bölge için şekillendirmektedir. Merkezi yönetimin kenti ve kentsel alanı ilgilendiren hukuk sistemi ve kalkınma yaklaşımı ile yerel yönetimin kentsel yaşam kalitesini yükseltecek çalışmaları, yaşanılrlık düzeyini yukarı çeker. Bu durumda her iki yönetim düzeyinin yanı sıra, ulusüstü mercilerin görüş ve yaklaşımlarının yanında kentli bireyin beklentileri birleşerek bu kavramı geliştirecektir.

Kentleşme sürecinde kentin dönüşümü ve gelişimi, kent ve çevreye ilişkin sorunları azaltarak yaşam kalitesini yükseltici yönde ilerleyebilmeli ve yaşanılrlık düzeyi artmalıdır. Bu durum ancak sürdürülebilir kentleşme ilkeleriyle hayata geçirilebilecek niteliktedir.

Tekeli'nin yönettiği bir çalışmada, (Yaşam Kalitesi Göstergeleri, 2003, TÜBA) sürdürülebilirlik kavramının yaşam kalitesini yükseltecek bir etkide bulunabilmesi için, bu kavramın o zamana kadar olduğu gibi “insan merkezci bir yaklaşımla değil, çevremerkezci bir yaklaşımla” ele alınması gerektiği savunulmuştur. Benzer yöndeki vurguyla Keleş, insanların insanlık onuruna yaraşan, maddi ve manevi varlıklarını geliştirmelerine ve gereksinimlerini karşılamalarına elverişli koşullarda yaşamalarını sağlamanın, sağlıklı, kentsel yaşam kalitesi yüksek ve sürdürülebilir kentlerin işlevleri arasında sayılması gerektiğini ve bu özellikleri taşıyan kentlerin insan için taşıdıkları değerden bağımsız olarak, çevremerkezci bir anlayışla, kendi başına yaşanabilirlik özelliklerine de sahip olmalarının önemli olduğunu belirtmiştir (Keleş, 2014: 56). Burada, insan merkezci değil de çevremerkezci yaklaşıma vurgu yapılması çok önemli bir husustur. İnsan merkezci yaklaşım, kendisi de doğada bir tür olan ve ancak doğanın olanakları ve ekolojik dengeler içinde varlığını sürdürebilecek olan insanın, bencilce,

doğal dengeleri hiçe sayarak vandal bir tutumla yaptığı tahribattan kaynaklanan çevre sorunları sebebiyle yaşam ortamlarının yaşanabilirlik niteliklerini kaybetmesine sebep olmuştur.

Bu çalışma, yaşanılır nitelikteki sürdürülebilir kentsel yaşam alanlarının genişletilmesi ve bu amaç yönünde geliştirilebilmesi hedefini gerçekleştirmenin bir yolu olarak yukarıda anılan ilkelerle örtüşen Sakinkent modeli esaslarının orta ölçekli kentsel alanlarda yaygınlaştırılmasını önermektedir.

1.5. Günümüz Kent Sistemlerinde Yaşanılrlık Arayışı

Günümüzde dünya nüfusunun yarısından fazlasının artık kentlerde yaşamayı tercih etmesi sonucunda kentlere yığılan nüfusun ihtiyaç ve beklentilerini karşılamak giderek güçleşmiş ve yeni yönetim ve hizmet sunumu yöntemlerine ihtiyaç duyulmuştur. Dünyada 80 sonrasında ortaya çıkan hızlı değişim ve gelişmelerle birlikte küreselleşme süreci, kentleri ve kentsel sistemleri de yoğun olarak etkilemiş, getirdiği yeni bakış açıları, değerlendirmeler, farklılaşan ihtiyaç ve durumlar kent ve kentleşmeye ait tabloyu da değiştirmiştir. Bu doğrultuda yeni kentli profili ve kentleşme süreçleri, kenti, yaşanılrlık kavramını, yaşanılır kentlerin niteliklerini ve kentsel alanların durumunu yeniden tanımlamayı ve gereksinimler doğrultusunda tasarlamayı gerektirmiştir.

Kent yönetimlerinin dünyadaki hızlı değişime uyum sağlamak için hizmet kalitelerini belli bir düzeyde tutup daha ileriye taşımak için, gelişen yeni duruma göre yönetim yapısı, modeli ve yöntemlerini gözden geçirmeleri ve yeniden organize olmaları gereği ortaya çıkmıştır (Oktay, 2016:50).

80'lerle birlikte küreselleşme etkilerinin yaygınlaşmasıyla birlikte, neo-liberal ekonomi yaklaşımı ve ağırlıklı olarak onun tezlerini esas alan YKY (Yeni Kamu Yönetimi) Yaklaşımı güç kazanarak önplana çıkmıştır. Yeni bir realite olarak ta değerlendirilen küreselleşme etkili olduğu yerlerde ekonomi ve devletin değişen yaklaşım ve yöntemleri ile birlikte kentleşme süreçlerini, kentleşme biçimlerini, yeni kentsel

yapılanma ve yönetim modellerini etkilemiş ve belirleyici olmuştur. Günümüzde gelinen noktada var olanların yanısıra tartışılmakta olan kent sistem ve modelleri de yukarıda özetlenen son 40-50 yıllık sürecin sonucunda ortaya çıkmıştır.

Küreselleşme ile beraber oluşan bir “kendini tanımlama ve konumlandırma gereksinimi”nin etkisiyle ve ayrıca da bir tepki olarak ta yerelleşme, “küreselleşen dünyada tek başınalığın olumsuzluklarını giderebilmek ve daha güçlü, daha etkili olabilmek için” de bölgeselleşme eğilimleri ortaya çıkmıştır. (Ökmen, 2015a: 21).

Buraya nasıl gelindiğinin anlaşılması için bu başlık altında bu sürece ilişkin belli başlı kavram ve olgular irdelenecektir;

1.5.1. Yaşanılrlık Arayışında Sürdürülebilirlik ve İnsan Yerleşmelerine

Yansımaları

Sürdürülebilirlik olgusu, Sakinkentlerin günümüzde sürdürülebilir insan yerleşmelerinin iyi örnekleri arasında gösterilmelerinin kavramsal ve uygulamaya dönük altyapısının önemli bir parçasını oluşturur.

Günümüzde nüfusun yoğunlaştığı kentsel yerleşmelerin/kentsel mekânın, “toplumsal hedeflere ulaşma sürecine etki eden araçlardan biri olması” (Tosun, 2019: 6), kenti ve kentin bir sistem olarak “iyi” işleminin önemini arttırmaktadır. Burada, kentsel alanda kentsel sisteme ait barınma, ulaşım, altyapı gibi yaşamsal alt sistemlerin “iyi” çalışması bunların sağlıklı, düzenli, adil, eşit, yararlı, geliştirici yönde varlığını sürdürmesinden söz edilmektedir. Böylelikle kritik göstergeleriyle birlikte geniş anlamda “yaşanılrlık”, dar anlamda ise ”kentsel yaşam kalitesi”nden sözedilmiş olunmaktadır.

Toplumsal, ekonomik, siyasal ve kültürel işleyişte “içinde bulunulan mevcut durumdan daha iyi bir duruma doğru gelişme” çabaları kalkınma kavramı altında incelendiğinden, sürdürülebilir kentleşme kavramını incelerken kalkınma/gelişme olgusu da gözönünde tutulmalıdır. Sürdürülebilir kalkınmadan hareket eden sürdürülebilir

kentleşme perspektifi, yaşanılrlık özelliklerinin giderek arttığı kent yapıları için de yeni öneriler ortaya koymaktadır.

Çevre sorunlarının belirginleşmesiyle kullanılmaya başlanan sürdürülebilirlik kavramı, genel olarak bakıldığında ekonomi ve teknolojiadaki gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan çevre sorunlarının azaltılması ve çevre sisteminin korunmasına odaklıdır. Sürdürülebilirlik kavramı ile kentleşme süreçlerinin birlikte ele alınması ise oldukça yeni bir durumdur (Tosun, 2019: 35). Ancak kalkınma ve sürdürülebilirliğin bir arada ele alınması “Çevreyi dışlamayan kalkınma” söylemiyle BM’nin 1972’de düzenlediği İnsan ve Çevre Konferansı ile başlamıştır. Daha sonra da toplumsal karar alma süreçlerini etkileyen ve çeşitli uluslararası kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen organizasyonlarla bu söylem işlenmiş ve çeşitli uygulamalarla desteklenmiştir (Tosun, 2019, giriş).

Sürdürülebilirlik kavramı, kentlerde yoğunlaşmış nüfusun en büyük kaynak tüketicisi ve en büyük kirletici olması sebebiyle kentlere yoğunlaşmıştır. İnsanın yaşam ortamı olan kent te -doğal çevrenin bir parçası olup yapılı çevreye dönüştürüldüğü hatırlanarak- kentleşme sürecinin getirdiği kalabalık, gürültü, kirlilik, trafik, altyapı yetersizliği, stres, suç, sosyal dengesizlikler... gibi olumsuz etkilere maruz kalarak nitelikli yaşam ortamı özelliklerini kaybetmeye başladığından, kentleşme en önemli sürdürülebilirlik gündemini oluşturmaya başlamıştır.

Çeşitli uygulama örneklerinde, sürdürülebilir kentsel gelişme göstergeleri ve yaşam kalitesi göstergelerinin büyük oranda benzer olduğu gözlenmektedir. Politik söylemde de, daha nitelikli ve daha yaşanılır kentlere ulaşma hedefi dile getirilirken sürdürülebilir kentleşmenin değerleri öne çıkarılmaktadır. Zira bu olması istenen tablodur ve buradaki bakış açısı bütünsel bir “iyi oluş”u (Well-being) ortaya çıkaracak niteliktedir.

Kentin ve kırin avantajlarını aynı anda barındıran yerleşmeler fikri 19. Yüzyıl kent ütopyalarında gerek kavramsal olarak gerekse uygulamada somutlaştırılmış durumdaydı. Burada tasarlanan yaşanılır nitelikteki kentsel yerleşmeler günümüzde

sürdürülebilir kentleşme yaklaşımının ortaya koyduğu kentle oldukça yakın özelliklere sahiptir.

Sonuçta, sürdürülebilir kentleşme yaklaşımı doğrultusunda biçimlenen sürdürülebilir kentin çok değişkenli kentsel yaşam kalitesi özellikleri kazandırmak suretiyle kentteki diğer özelliklerle birlikte kente toplam yaşanılrlık tablosu yönünde önemli katkıda bulunduğu söylenmelidir.

1.5.1.1. Sürdürülebilir Kalkınma Anlayışı Doğrultusunda Yaşanılır Dünya ve Kentler

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ülkelerarasındaki gelişmişlik farklarının artışı, yoksullukta belirginleşme, büyüme odaklı kalkınma anlayışının yol açtığı çevre sorunlarının canlıların yaşam ortamlarını tehdit etmeye başlaması görünür olmuştur. Bu paralelde niceliksel büyümeye odaklı geleneksel kalkınma anlayışından uzaklaşarak, yoksulluk, eşitsizlik ve çevre sorunlarına önem veren ve sürdürülebilir kentleşme yaklaşımının temelini oluşturan sürdürülebilir kalkınma anlayışı şekillenmiştir. 20. yüzyılının son çeyreğine gelindiğinde de sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma kavramları birlikte ele alınmaya başlanmıştır.

Kalkınma, büyüme, gelişmişlik, insani gelişme, insan hakları, çevre, sürdürülebilirlik vb. alanlarda çalışan uluslararası kuruluşlar olan Birleşmiş Milletler Örgütü (BM), Avrupa Konseyi (AK) ve Avrupa Birliği (AB), çevre ve kalkınma konularında 70'lerin başlarından itibaren analiz, değerlendirme raporları ve öncelik önerilerini duyurmaya başlamıştır. Sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin temel tartışmanın mekân, insanın yaşadığı yer ve yerleşmeler kavramı yönünde geliştiği gözlenmektedir.

Tosun, sürdürülebilirliğin günümüzde uygulamaya birebir yansımaya bile, artık yerel, ulusal ve uluslararası politika söyleminde odak noktası haline geldiğini, “ekonomik, mekânsal, sosyal ve politik nitelikli tüm karar alma mekanizmalarının

temel kaynağını sürdürülebilir kalkınma anlayışının oluşturduğunu” ifade etmektedir (Tosun, 2009, Giriş).

2015 yılında gerçekleştirilen ve temel amaçları küresel anlamda refah düzeyinin artırılması, yoksulluğun azaltılması ve gelişmekte olan ülkelerde sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması olarak ifade edilen BM Genel Kurulu Liderler Zirvesinde “2030 için Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri” belirlenmiştir. 2030’a kadar hayata geçirilmesi öngörülen bu hedefler aşağıdaki gibi tanımlanmıştır (TUBİTAK, 2015);

- Yoksulluğun her türünü her yerde sona erdirmek,
- Açlığın sona erdirilmesi, gıda güvenliği ve daha iyi beslenme hedefi için sürdürülebilir tarımın yaygınlaştırılması,
- Her yaş için sağlıklı yaşamın güvence altına alınması,
- Herkes için erişilebilir kaliteli eğitimin güvence altına alınması, yaşam boyu eğitimin desteklenmesi,
- Cinsiyet eşitliğinin tesis edilmesi ve kadınların daha güçlü hale getirilmesi,
- Erişilebilir temiz suyun sürdürülebilirliğinin sağlanması,
- Tüm insanların ucuz, güvenli, sürdürülebilir ve modern enerjiye sahip olmasının güvence altına alınması,
- Sürdürülebilir kapsayıcı büyümeyle birlikte, bireylerin üretken ve düzgün işlere sahip olmasının desteklenmesi,
- Dayanıklı altyapılar oluşturulması ve kapsayıcı sürdürülebilir sanayileşmenin ve yaratıcılığın desteklenmesi,
- Ülkelerin içindeki ve ülkeler arasındaki eşitsizliğin azaltılması,
- Kentler ve bütün diğer yerleşim birimlerinin tüm insanları içine alacak şekilde, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir hale getirilmesi,
- Sürdürülebilir üretim ve tüketim yapılarının güvence altına alınması,
- İklim değişikliği ve etkilerine karşı koyacak önlemlerin acil olarak alınması,

- Sürdürülebilir kalkınma için okyanuslar, denizler ve tüm deniz kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir şekilde kullanılması,
- Kara çevre sistemlerinin korunması, düzeltilmesi ve sürdürülebilir kullanımlarının sağlanması, ormanların sürdürülebilir yöntemlerle işletilmesi, çölleşmeyle savaşılmaması, toprak kayıplarının engellenmesi, kayıpların geri çevrilmesi, biyoçeşitlilik kaybının durdurulması,
- Sürdürülebilir kalkınma için herkesi kapsayan barışçıl yöntemler kullanılarak toplumların desteklenmesi, adaletin herkes için sağlanması, tüm düzeylerde etkili ve hesap verebilir kurumların hayata geçirilmesi,
- Sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklıkların artırılmasıyla uygulama yöntemlerinin güçlendirilmesi.

Bu hedefler incelendiğinde, nihai aşamada sürdürülebilir gelişme konusundaki temel tartışmanın mekân olgusu temelinde ele alındığı görülmektedir. Bu sebeple sürdürülebilir kalkınma politikalarının hayata geçirilebilmesinin koşulu, bunların mekâna yansıtılmasıdır (Tosun, 2009).

1.5.1.2. Sürdürülebilir Kentleşme ve Yaşanılabilirlik

21. Yüzyıla gelindiğinde nüfusun ağırlıklı olarak kentlerde yoğunlaşması sürecinin devam etmekte oluşu, sürdürülebilir kentleşmeye verilen önemi arttırmakta, bu sebeple de uluslararası kuruluşlarca sürdürülebilir kentleşme süreçlerinin gelişimi desteklenmektedir. Başta BM, AB ve Avrupa Konseyi olmak üzere uluslararası kuruluşlar tarafından sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin kentsel mekânlarda uygulanmasına ilişkin çalışmalar devam etmektedir.

Sürdürülebilir kentleşmeyi oluşturan 3 temel unsur; (1) Alansal politikalar ve programlar, (2) Yaşanabilirliğin elemanları, ve (3) Göstergeler; mevcut durum ve zaman içindeki değişim, olarak ifade edilmektedir (Yazar, 2006: 61). Buna göre sürdürülebilir kentleşme; barınma, arazi kullanımı, ulaşım, çevre, istihdam, kamu hizmetleri ve sosyal

refah alanındaki hizmetleri kapsamaktadır. Ayrıca bu alanlardaki politika ve programlar yaşanabilirlik olgusunu ekonomik, sosyal, çevresel ve kültürel açılardan doğrudan etkilemektedir.

Tablo 3, Avrupa Birliği üyesi ülkelerin hemfikir olduğu sürdürülebilir toplulukların temel özelliklerini biraraya getirmektedir. Bu özellikler, sürdürülebilirliğe ilişkin çevresel, sosyal ve ekonomik gelişim boyutlarından türetilmiştir;

Tablo 3: Sürdürülebilir Toplulukların Sahip Olması Gereken Özellikler

Özellik	Açıklama
Aktiflik, Kapsayıcılık, Güvenlik	Güçlü bir yerel kültüre sahip olmak ve topluluğun ortak etkinlikleriyle ortaya çıkan eşitlik, hoşgörü ve bağlılığın varlığı.
İyi İdare	Etkin ve kapsayıcı katılımın varlığı, temsil ve liderliğin bulunması.
İyi Ulaşım	İnsanların iş ve okula erişimi, sağlık hizmetleri ve diğer hizmetlere kolaylıkla ulaşmasını sağlayacak iyi ulaşım hizmetleri.
İyi Hizmet	İnsanların ihtiyaçlarına uygun ve herkes tarafından erişilebilecek kamusal, özel, topluluğa ilişkin ve gönüllü hizmetlerinin varlığı,
Çevreye Duyarlılık	İnsan yaşamı için, çevreye saygılı olarak oluşturulan yer ve mekanlar,
İyi Gelişim	Büyümekte olan ve çeşitlilik sunan yenilikçi yerel ekonominin varlığı,
İyi Tasarım ve İnşaat	Kaliteli şekilde tasarlanıp hayata geçirilmiş yapılı çevre ve doğal çevre.
Herkes İçin Eşitlik	Bugün ve gelecekteki tüm toplulukları içeren geniş bir bakış açısına sahip olmak.

Kaynak: Beyazıt, 2020: 22.

Sürdürülebilir kentleşme ilkeleri doğrultusunda şekillendirilen kentsel tasarım ve uygulama modellerinde ön plana çıkan ilke ve yaklaşımlarda da benzer hususlardan söz edilir. Burada da, Yavaş kentleşme ilkeleri ve bu doğrultuda Yavaş kentleşme hareketi özellikleri ile ekolojik kent ilkelerinin birarada kullanıldığı görülmektedir.

1.5.2. Değişen Yönetim Anlayışı ve Kent Yönetimi: Yeni Kamu Yönetimi ve Etkileri

Yeni Kamu Yönetimi (YKY) anlayışı, dünya düzenini siyasal, yönetsel, toplumsal, mekânsal ve teknolojik anlamda değiştiren küreselleşme sürecinde kamu yönetiminde etkili ve belirleyici olan genel yaklaşım olduğundan, hizmet süreçlerindeki tüm tercihleri şekillendirmiştir. Kent yönetimlerini de bu kapsamda etkilemiş, yerel

yönetimlerden beklentiler ve yerel yönetimlerin hizmet sunma öncelikleri, anlayış, yöntem ve kuralları değişmiştir. Bu süreçte küreselleşme, bölgeselleşme ve yerelleşme dinamikleri hem uluslararası örgütlenme hem de ulusal devletlerin yönetsel yapılanma ve işlevlerini yönlendiren bir çerçeve oluşturmuştur (Ökmen, 2015b: 128).

Günümüzde kamu harcama hacmini küçültmek, hizmet sunumunu halka en yakın birimlerle sağlayarak kamu kuruluşlarından uzaklaşmak, özelleştirme ve yarı-özelleştirme yöntemlerini kullanmak, kamu hizmet sunum sürecinde daha çok teknoloji ve otomasyon kullanarak sunumu kolaylaştırıp etkinleştirmek gibi hedeflerle YKY'nin iş yapma yöntemlerini içeren bir uluslararası gündem geliştirmek için çaba harcanmaktadır. YKY, girişimci yönetimler mantığının Kamu Yönetimi'ne aktarılması, yönetimlerarası rekabetin teşviki, yerelleşme, bürokrasiyi azaltma, ve özelleştirme yöntemlerini öne sürmektedir

Seksen sonrasında, yönetim düşüncesinde etkili olan YKY, kent yönetimlerinin yapı, teknik ve yöntemlerinde, iyileştirme ve geliştirme yaklaşımlarında, yeni geliştirilen düşünce ve modellerde etkili olmuştur. YKY yaklaşımı, Kamu Yönetiminin bir parçası olan yerel yönetimlerde ve bunların merkezi yönetimle olan ilişkilerinde kamu yararını geri plana atan, kenti ticari girişimci ve rekabetçi yapan, kent yönetimini kar odaklı işletmeci patron haline getiren ve böylelikle asıl amaçtan uzaklaştıran uygulamalar için teşvik eden ve zemin hazırlayan, son aşamada da destekleyen bir konumda olmuştur. Verimlilik ve etkinliği esas alması, şeffaflık vurgusu, performansa ve sonuçlara önem vermesi, teknoloji kullanımını öne çekmesi gibi hususlar ise geliştirici olmuştur.

YKY (Yeni Kamu Yönetimi) yaklaşımı, yerel yönetimlerdeki yönetim yaklaşımını ve kullanılan çalışma yöntemlerini de alt kavramları ile birlikte birçok yönden etkilemektedir. Bunlar; kamu yönetiminde etik, yalınlık, şeffaflık, hesap verme sorumluluğu, e-devlet süreci ve e-devlete geçiş yapılanmaları, yönetimde organizasyonel küçülme, İnsan Kaynakları yönetimine geçiş, bağımsız idari otoriteler, İnsan

Kaynaklarında norm kadro uygulamaları, stratejik yönetim, stratejik planlama, performans denetimi, iş denetimi, motivasyon, Toplam Kalite Yönetimi, halkla ilişkiler, kriz yönetimi, zaman ve imaj yönetimleri, örgütsel değişim, değişim yönetimi ve değişim liderliği, takım çalışması, örgüt kültürü, yönetişim ve liderlik gibi kavramlardır. Yerel düzeyde yönetimlerin rolü, hizmette yerellik, girişimci yerel yönetim, rekabet stratejileri, yerel yönetişim, yerel yönetimlerde açıklık ve katılım, bölgesel kalkınma politikaları, AB (Avrupa Birliği) sürecinde yerel yönetimler, teknoloji ve ağ yönetiminin yerel yönetimler üzerindeki etkileri gibi hususlardır. Ayrıca bilgi toplumuna geçiş, bilgi teknolojilerinin kullanılması, yapılan işlerin kapsamını, örgüt yapısını, çalışanların işlevini ve sahip olması gereken nitelikleri etkilemektedir. Bunlar arasında, uluslararası ve bölgesel yapılanmalarda gerçekleşen gelişmelerin ve özellikle AB'nin yerel yönetimler odaklı özerklik ve yerellik yönündeki (sürdürülebilir kalkınma, bütünleşik kent yönetimi, kırsal kalkınma, toplum kalkınması, kent estetiği, kentsel dönüşüm, kent konseyleri, kent meclisleri, vb.) çabalarının takibi, yerel yönetimlerin modernleşme çalışmalarında önemli katkı sağlayabilecektir (Özsalmanlı, 2010: 234-257).

Sonuç itibarıyla bakıldığında, Yeni Kamu Yönetimi'nin getirdiği ve sosyal devlet kavramını zayıflatarak kamu yararı kavramını muğlaklaştıran çalışma yöntemlerinin olumsuz etkilerinin yanında, yerel yönetimlerin işleyiş ve hizmet üretme kalitesine yaptığı olumlu katkılar olarak; performans ve sorumluluğun takibi, takım çalışması anlayışı, süreçle birlikte sonuç odaklılık, teknoloji kullanımına verilen değer, işbirliği yaklaşımları, katılımcılık, yerelleşme, hesap verme sorumluluğu gibi etkiler dile getirilebilir. Bu anlayışın vurgulanan bu olumlu katkıları, Sakinkent modelinin hayata geçirilmesinde yerel yönetimlerin çalışma yöntemlerinin etkinlik ölçümlemesini de içinde bulunduran önemli katkılar olarak değerlendirilebilir.

1.5.3. Günümüzde Kentsel Sistem Görünümleri

20. Yüzyıl boyunca yaşanan gelişme ve ilerlemeler sonucunda yüzyıl sonlarına doğru, Sanayi döneminin emek-enerji yoğunluklu üretim kentlerinin yerini küresel sürecin yapılandırmasıyla biçimlenen kentlere bırakmasıyla kent giderek görünüm değiştirmiştir. BM (Birleşmiş Milletler) nüfus bilimcileri günümüzde nüfusun yarıdan fazlasının kentlerde yaşıyor olmasına gönderme yaparak “Kent Çağı” (Urban Age) kavramını öne çıkarmışlardır. Özellikle Batı dışında kalan ülkelerde oldukça ciddi boyutlara ulaşmış durumdaki nüfus artışı, üretimin örgütlenmesi, yönetim mekanizmaları, kurumlar, ekolojik süreçler ve yaşam tarzları gibi toplumsal hayatın her boyutunu ciddi bir şekilde değiştirebilecek durumdadır. Bu sebeple gelecekte aynı zaman aralığında ortaya çıkabilecek yeni potansiyeller ve kaotik sorun alanları bulunduğu tahmin edilmektedir (Türkonfed, 2019: 10).

Bilgi, iletişim, teknoloji, ulaşım alanındaki hızlı gelişmeler ve küreselleşme, artan rekabet, hızla değişen dünya düzeni, yeni yasal ve örgütsel düzenlemeler ve radikal değişimlerin gündeme gelmesini sağlamıştır. Bu değişim gerek merkezi gerekse yerel düzeyde örgütlerin yeniden biçimlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Kentler arasında, iletişim, teknik olanaklar ve finansal işleyişle birlikte bir “küresel kademelenme”nin oluştuğu kabul edilmektedir.

Günümüzde geline nokta kenti değerlendirirken kentleşme açısından tanımlayıcı 3 temel durum sözkonusudur. Bunlar; (1)Nüfusun kentlerde yığılması, çoğu kentin aşırı büyümesi ve yayılması, böylelikle kentsel yerleşim öbeklerinin ortaya çıkması, (2)Kentlerde oluşan yeni tabloya cevap veren yeni hizmet, yönetim ve işbirliği yapılarına ihtiyaç duyulması, (3)Kentteki nüfusun ve kentteki diğer tarafların (işletmeler, diğer örgütler, kurumlar...) kentte yaşamaya ilişkin yaşanılabilirlik ve yaşam kalitesi beklentilerinin öne çıkması ve yükselmesidir.

Bu konuların bir kısmına yukarıdaki bölümlerde değinilmişti. Bu başlık altında da, kentte yaşanan değişim-dönüşüm süreci sonucunda, günümüzde kent sistemlerinde varılan yer ve yeni arayışlar incelenecektir;

Günümüzde kentleşme ilk bakışta “büyük kent eksenli” yönde ilerler görünmektedir. Nüfusun büyük kısmının kentlerde toplanması ile artık kentler ve kentsel alanlar için yeni yönetim yaklaşımları, yeni yönetim yapıları ve yeni kent modelleri kullanmak gerekmektedir. Günümüz pratiğinde oluşan ihtiyaç ve beklentileri karşılamayı amaçlayan birkaç yapı-model öne çıkmaktadır; Yeni tabloda yeni durumun ortaya çıkardığı ve yeni ihtiyaçlara göre şekillenmiş metropol kentler ve metropoliten alanlar, bölgeler, insan ve çevreye aynı anda odaklanan sürdürülebilir yerleşme ve kent modelleri, yönetim ve buna ilişkin yapılar (ağlar ve işbirliği yapıları) gündeme gelmiştir. Bunların arasında karma nitelikli ara yapılar da gözlenmektedir.

Belli başlı yapılar aşağıda incelenmektedir;

1.5.3.1. Metropol Kentler ve Metropoliten Alanlar

Günümüz kentleşme tablosunda, nüfus yoğunluğunun merkezleri olan, en çok büyüyen, en çok sorun üreten, doğru ve etkili yönetim ve hizmet yapılarına en çok ihtiyaç duyan kentsel yapılar metropollerdir. 80’lerle başlayan yeni dönemde, kentleşmenin sergilediği yeni görünüm ve ihtiyaçlar doğrultusunda oluşan yeni kentsel yapılar içinde üzerinde en çok tartışılan metropoliten yapı olmuştur. Metropol alan yönetimi de, yoğunluk ve büyüklüğü artan alanların fazlalaşması ve büyükşehir sayılarının artması sebebiyle en çok kullanılan uygulamalardan biri haline gelmiştir.

Metropollerin büyüklüğü ülkelerin gelişmişliğine ve sosyo-ekonomik yapılarına göre değişebilmekle birlikte, bu kentler bulundukları bölge ya da ülkede, kendileri dışındaki kent olan veya olmayan tüm diğer yerleşmeleri ekonomik anlamda etkilemekte hatta onlara egemen olmaktadır. Aynı zamanda ülkelerinin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkileri de genellikle bu büyük kentler aracılığı ile yürütülmektedir (Özgür, 2010: 336).

Metropoliten alan ise, metropol kentin çevresinde yeralan, metropol kentin şekillendirdiği, belli bir yoğunluğa sahip, metropol kentten etkilenmekle birlikte aynı zamanda karşılıklı bir etkileşim, iletişim ve alışveriş ilişkisi içinde olan, ortak çıkarlara sahip olunan, sınırlarını yasalar veya coğrafi sınırların değil de karşılıklı alışveriş ve etkileşimin gerçekleştiği alanın belirlediği, önemli ölçüde kentleşmiş bir alandır.

Metropoliten alan birden çok metropol merkeze de sahip olabildiği gibi, ayrıca kentsel nitelikli olmasa da kent dışı alanların ya da kırsal alanların metropoliten yönetim sorumluluğunda tanımlanarak yönetsel anlamda kentsel alana dahil edildiği yapılar da gözlenmektedir.

Metropoliten kent modeli, metropol kentler ve çevrelerindeki metropoliten alanın sürekli büyümeye devam eden çekim merkezleri olması sebebiyle son yüzyılda sürekli tartışılarak geliştirilmiştir. Metropol olmayan çoğu kent te süreç içinde büyüyerek metropol kente dönüştüğünden, metropole ilişkin yönetim yapıları ve ilgili yaklaşımlar da sürekli revizyon ihtiyacında olmuştur. Gelecekteki kent modelinin metropoliten bir yapıya sahip olacağının öngörülmesi bu durumda etkili olmuştur. Bu kentsel yapılara uygun kent sistemleri üretilmesi aynı zamanda insan nüfusunun büyük bir kısmına daha yaşanılır bir kent ve daha yüksek yaşam kalitesi sağlamak anlamına geldiğinden önemlidir.

Metropol kentler ve metropoliten alanların yönetilmesi konusunda çok sayıda farklı yöntem uygulanmaktadır. Bu konudaki öne çıkan yaklaşım, bu büyüklükteki kentlerin farklı bir kategori olarak ele alınması ve sorunlarının durumlarına özgü yöntemlerle çözülmesidir. Metropoliten yönetim kavramı, metropol nitelikli kentlerde uygulanan farklı yönetim modellerinin tümünü içinde barındıran çerçeve bir kavram halini almıştır. Genel olarak, metropol alanın bütününden sorumlu olan, bu alana ilişkin büyük ölçekli yerel hizmetleri yürütmek ve koordine etmekle görevli bir yönetim yapısı durumundadır (Oktay, 2016: 5).

Metropolitan alanlar bir ülkede biraraya gelmiş, nüfusu genellikle 1 milyonu aşmış, karmaşık ve parçalara bölünmüş yönetim sistemlerine sahip, çok merkezli kentlerden oluşmaktadır. Söz konusu metropolitan alanlar büyüdükçe bölge halini almaktadır. Bu bölgeler çok büyük bir hal alabilmekte ve resmi siyasi statüleri her zaman öngörülemese de diğer il veya eyalet gibi yönetsel yapılarla sosyal ve politik örgütlenme bakımından rekabet edecek oranda bir güç elde edebilmektedir. Scott'un ifadesine göre (Scott, 2001) bu kapsamda çok farklı yeni mekânsal ve sosyal örgütlenme biçimleri ortaya çıkmaktadır. Bunlara Londra veya Mexico'nun küresel kent bölgeleri ve Güneydoğu Asya'da yeralan kırsal ve kentsel yerleşimlerle geleneksel ve modern ekonomik aktiviteleri biraraya getiren geniş Desakota bölgelerini örnek vermektedir. (Stren, 2017: 295).

Metropolitan alan ve bölgesel yönetim için en iyi yolu araştıran uzmanlar 20. yüzyılın başından bugüne kadar 4 temel teorik yaklaşım çerçevesinde konuyu tartışmaktadır. Bunların ilk üçü olan Metropolitan Yönetim Okulu (Eski Bölgecilik: 1900-1950), Kamu Tercihi Okulu (1950-1960) ve Yerel Kamu Ekonomileri Yaklaşımı (1960 -1970) tartışmaları geçmişte o dönemlerin şartları doğrultusunda yapılmış ve güncelliğini kaybetmiştir. Günümüzde geçerli olan son iki yaklaşım ise, eşzamanlı olarak gündemde varlığını sürdürmektedir. Bunlardan ilki olan “Yeni Bölgecilik” 1990 ve sonrasında, “Yeniden Ölçeklendirme - Yeniden Bölgeselleşme yaklaşımı ise 2006'dan günümüze tartışılmaya ve uygulamayı etkilemeye devam etmektedir.

Bu teoriler metropolitan alanda yönetimin en verimli ve etkili şekilde nasıl yapılması gerektiği, hangi bakış açısıyla çözüm üretilmesinin daha uygun olduğu konularını dönemin şartları ve kente ilişkin olarak gelişen yeni değer ve düşünceler doğrultusunda tartışarak iddia ve önerilerde bulunmuşlardır.

1.5.3.1.1. Metroliten Alan Yönetimine İlişkin Güncel Yaklaşımlar

Yetmişlerden sonraki ekonomik ve siyasi gelişmeler, metroliten alan yönetimi ve organizasyonu ile ilgili olarak 90'lı yıllarda “Yeni Bölgecilik” adıyla ortaya çıkacak yeni bir yaklaşımın gelişmesine yol açmıştır. Yeni Bölgecilik yaklaşımı metroliten ve bölgesel yönetişime ilişkin üçüncü temel teoridir. Yeni Bölgecilik yaklaşımını eleştirerek geliştiren bir sonraki yaklaşım ise “Yeniden Ölçeklendirme ve Yeniden Bölgeselleşme” yaklaşımı olmuştur.

Konu ile ilgili uzmanlar, geçmişte yerel yönetimlerin işlevsel ve bölgesel anlamda parçalanmasını engellemek için metroliten kentlerin veya metroliten yönetimlerin kurulması fikrini üretmişlerdir. Günümüze gelindiğinde ise, enformel yatay ağlara işaret eden “metroliten yönetişim” gündeme getirilmiş, merkezi kentler ile banliyöler arasındaki uzlaşmazlıkların giderilmesine yoğunlaşmıştır. Bu çalışmaların büyük bir kısmı “yeni bölgecilik” başlığı altında sunulmaktadır.

Yeni Bölgeciler, dünya ekonomisinde rekabet etmek için uygun birimin kent değil de, “bölgesel kent” olduğu ve günümüzdeki kentsel krizin ırksal, ekonomik ve toplumsal eşitsizliklerin etrafında döndüğü düşüncesine sahiptir. Yeni bölgeci gündemin çağrısı, kent merkezleri ile banliyöler arasındaki sosyal, ekonomik ve mali eşitsizlikleri azaltmak yönündedir. Buna dayanarak Yeni Bölgeciler yerel, federal ve merkezi yönetimlerin yayılmayı destekleyici ve hizmet odaklı politikalarını değiştirmelerini ve büyümenin kent merkezine kaydırmasını savunmaktadır.

Yeni Bölgecilik yaklaşımı, çokmerkezlilik veya desantralizasyonda, yurttaşlar ve diğer hizmet alan tarafların uygun maliyetle etkili hizmet almayı garantilemek amacıyla rekabeti desteklemesine ve hizmet sunumunda doğru ölçeğin saptanmasına olanak sağlamaktadır. Metroliten yapıyı esas alan yaklaşımlarda temel hususlar olarak uygun maliyetli ve etkili hizmet sunumu ve en iyi hizmetin alınmasına odaklanılması yaşam kalitesi ile birlikte genel yaşanılabilirlik özelliklerini desteklemektedir.

Savitch ve Vogel, bir makalelerinde, yeni bir bölgecilik gündeminin yapısal reformlar yerine, ittifaklar ve işbirliği anlaşmalarını destekleyen yönetim düzenlemelerine odaklanması gerektiğini savunmuşlardır (Savitch ve Vogel, 2000:198-212).

Yeniden Ölçeklendirme ve Yeniden Bölgeselleşme Yaklaşımı ise, yukarıdaki başlıkta incelenen Yeni Bölgecilik için daha geniş teorik açılım sağlayan en güncel metropoliten ve bölgesel yönetim yaklaşımıdır. Zaman içerisinde Yeni Bölgecilik geliştirilerek daha geniş bir teorik çerçeveye oturtulmuş ve bir önceki klasik “Yeni Bölgecilik” anlayışından ayırmak için “Yeniden Ölçeklendirme ve Yeniden Bölgeselleşme” olarak adlandırılmıştır. Bu anlayışın odağında da “Bölgesel Kent”ler yer almaktadır. Araştırmacılar, önemli bir olgular dizisinin günümüzde ana unsurlar olarak ortaya çıktığını ve “Bölgesel Kent” olarak adlandırıldığını, bu gelişmenin küreselleşmenin yoğunlaşmasından kaynaklandığını ifade etmektedir.

Brenner 2004 tarihli ve “New State Spaces” adlı kitabında, modern kapitalizmin bölgesel kentler etrafında yeniden oluşturulan bir devlete ihtiyaç duyduğunu gündeme getirmiştir. Çok sayıda araştırmacı, yeniden ölçeklendirilen bölgeler ve siyaset olgusuna dikkat çekmek amacıyla ulusal düzeyden giderek bölgesel ve yerel düzeye doğru olan kayışa dayanarak “yeniden bölgeselleşme”yi işaret etmiştir. Ulusaldan bölgesel ve yerel düzeye doğru olan kayma ile birlikte, metropoliten kentlerin içinde de yeniden yapılanma süreçleri ortaya çıkmaktadır. Yerel ve bölgesel ölçekte gerçekleşen sözkonusu kentsel yeniden yapılanma yeni yönetim düzenlemelerinin yapılmasına da yol açmaktadır. Yeniden bölgeselleşme olgusu, temelde dünya kentlerinin ekonomik rekabet edebilme yeteneklerini arttırmayı amaçlamaktadır. Bu düşünce doğrultusunda, uygulamada kimi kentlerin daha etkin hizmet, ekonomik gelişim ve yönetsel sonuçlar alınması amacıyla birleştirildiği gözlenmektedir.

Yeniden bölgeselleşme, bölgeler ve yönetimler arasında ilişkiler kurulmasını sağlamakta, gelecek nesiller için kentlerin nasıl şekillendiğinin açıklanmasını daha kolay hale getirmektedir (Savitch ve Vogel, 2017: 204-228).

1.5.3.2. Kent-bölge

Yetmişli yıllarda şekillenmeye başlayıp ta, 90'larda iyice hızlanan küreselleşme olgusunun kentleşme sürecine etkileri, dünya çapında yeni bir mekânsal işbölümü yaratarak kentlerin konumlarını farklılaştırmıştır. Bu süreçte ortaya çıkan ve metropol ile bölgenin kimi özelliklerini birarada bulunduran yeni ve farklı bir kavramlaştırma da kent-bölge (kent bölge) olmuştur.

Yeni tartışma konularından biri olan kent-bölge, metropoliten alanlardaki dönüşümün farklı mekânsal, ekonomik ve yapısal biçimlerinden biridir. Bu yapılar “kentsel ve kırsal alanlar arasındaki sınırların belirsizleştiği, kırsal alanların kentsel alanlarla işlevsel olarak bütünleştiği yeni mekânsal oluşumlar” şeklinde ifade edilmektedir. Metropoliten alanların kent-bölgeye dönüşme şekli ve ortaya çıkan kent formları birbirinden farklı olsa da, kent-bölgeye dönüşmeyi sağlayan belirleyici dinamiklerin neler olduğu konusunda ortak bir fikir oluşmuştur. Buna göre, “yerel birimlerin küresel düzende rekabet gücünü artırmaya yönelik çabalar” kent-bölgelerin ortaya çıkışına zemin oluşturmaktadır. Bu kapsamda, hizmet ekonomilerinin yükselmesi ve bunun etkisiyle ekonomik işlevlerin büyük merkez kentlerin etrafını saran yerleşmelere doğru yer değiştirmesi, kent-bölgelerin oluşmasını sağlayan temel süreçler olarak (Sokol vd., 2008:1133-1041) gösterilmektedir.

Kent-bölgeler hizmet işlevlerinin, özellikle de uzmanlaşmış hizmet işlevlerinin yer aldığı mekânlar olarak tanımlanmaktadır (Sassen, 2001; Tickell, 2002). Kent-bölgelerin oluşmasındaki dikkat çeken süreçlerden biri de hizmet ekonomisine geçişin etkisiyle sanayinin yer değiştirmesidir. Kent-bölgelerin ortaya çıkışının, “merkezden çepere çıkma (decentralisation) ve yeniden merkezleşme (recentralisation) süreçlerinin”

biraradallığının bir sonucu olduğu belirtilmektedir. (Özatağan ve Güvenç, 2012: 159-202). Kent-bölgelerin ortaya çıkışını açıklamaya çalışan bir başka görüş te, bunların büyük merkez kentlerden, bu kentlerin etki alanında ve yakınlarında bulunan küçük kentlere doğru oluşan yayılma süreci sonucu oluştuğudur. Bazı kent-bölgeler de, farklı yerleşimlerin işlevsel bir bütün oluşturmasıyla ortaya çıkabilmektedir. Araştırmacılar, sözkonusu dönüşüm sürecini “tek merkezli ve geniş bir etki alanı olan metropoliten alandan, metropoliten alan ve yakın çevresindeki hızlı büyüyen kentlerle bütünleşmiş çok merkezli kentsel bölgeye geçiş' olarak nitelendirmektedir (Eraydın, 2008a: 151).

Fiziksel-mekânsal anlamda geçmişteki kapitalist kent formlarından farklı olan bu yapı kent merkeziyle etrafındaki metropoliten alan ve bu alanı saran çevre yerleşmeler arasındaki sınırları belirsiz hale getirmektedir. Sonunda geldiği noktada idari birimleri de fiilen geçersizleştiren kent-bölge, kapsama alanındaki toplumsal ilişkiler açısından da son derece karmaşıklaşmış bir yapı durumundadır (Türkonfed, 2017: 202). Kavram “küresel kent” ve “küresel kent-bölgesi”yle yakın olsa da her kent-bölgenin küresel nitelik taşıdığını iddia etmek yanlıştır.

Küresel kent-bölgelere bakıldığında ise Scott, bu fikrin tezlerinden biri olarak; kent-bölge şeklindeki bölgesel oluşumların “bileşke ya da özelleşmiş, ancak tamamlayıcı nitelikteki aktiviteler”den oluşan ve yığılmalar şeklindeki yerel ekonomileri oluşturan “belirli yerelleşmiş ekonomik ilişki setleri” ne dayanarak kurulduğunu belirtmiştir. Bu tür bir durumda da, bu bölgelerin ekonomik dinamiklerinde yüksek oranda yerel sinerjinin oluştuğunu, bundan dolayı da bu bölgelerin “tüm kalkınma sürecinin toplanma noktaları ya da motorları” haline geldiğini ifade etmiştir (Lee, 2005/1: 75-80).

Türkiye’de ise, son 30 yılda kentlerdeki genel ekonomi ile ilişkili mekânsal gelişmelerin etkisiyle, bazı kentler idari sınırlarını aşp, çevrelerindeki yerleşim alanlarıyla işlevsel bir şekilde bütünleşerek bölgeselleşmeye başlamıştır. Buna örnek

olarak İzmir-Manisa, Adana-Mersin verilmektedir. Antalya’da ise tarihi kent merkezi ve ilçeleri bütünleşerek bir turizm kent-bölgesi ortaya çıkabilmiştir (Türkonfed, 2017: 202).

Kent-bölge konusu incelenirken küreselleşme sürecinde ortaya çıkmış olan küresel kent oluşumu ile aynı şeyi ifade etmediği hususuna özellikle dikkat edilmelidir. Nitekim Sassen (2002) “kent-bölge” kavramının çoğunlukla “küresel kent” kavramı ile birlikte kullanılmasının sakıncalarını belirtmiş, kent-bölgenin kentleşme ile ilgili daha genel meselelerle, kent mekânının ekonomik kompozisyonunu ilgilendirdiğini, küresel kentin ise küresel düzene eklemlenme sorusu ile ilgili olduğunu vurgulamıştır (Eraydın, 2008a: 151).

1.5.3.3. Bölge (Yeni Bir Kentsel Yapı Olarak)

Seksenlerle birlikte önplana çıkmış, sahip olduğu kimi özellikler üzerinden tanımlanan ve bu özelliklerine uygun yönetim yapılarıyla yönetilmesi gereken bir diğer yeni kentsel oluşum da “bölge”dir. Gerek kentleşme ve küreselleşmenin yarattığı değişim ve gelişmelerle ortaya çıkması, gerekse bazı uluslararası kuruluşların gerekliliğini gündeme getirdiği bölge, hem sınıflama ve tanımlama hem de çözüm alanı olarak farklı bir yeni yapıya işaret etmiştir. Burada önplanda olan şey nüfus, hizmetler, sanayi, üretim-tüketim anlamında öne çıkan bir yoğunluk olabilirken, aynı zamanda ancak özel düzenlemelerle yönetilmesi ve desteklenmesi gereken bir özellikli yapı da (sanayi bölgesi, turizm bölgesi, tarım bölgesi, koruma, uzmanlaşmış işlev ve hizmet bölgeleri gibi.) sözkonusu olabilmektedir. Buradaki bölge kavramı siyasal veya idari de olmayabilir ancak teknik ve yapısal, ekonomik ya da sosyal, çevresel vb. sebeplerle de bölge tanımlaması yapılabilir.

Bölgede, metropoliten nitelikli olan ya da olmayan, ancak özel nitelikli alanların belli özellikler ve öncelikler doğrultusunda tanımlanarak buna uygun modellerle yönetilmesi sözkonusudur. Burada sınıflama kriteri ekonomik yapı, yerel özellik ve potansiyeller, siyasal, sosyo-kültürel veya bunların bir kısmının bileşimleri

olabilmektedir. Bölge yaklaşımı belli oranda metropoliten alan kavramı ile de örtüşmekte ise de, bölgenin kent merkezi odaklı bir yapı olmadığı hatırlanmalıdır. Bölge kavramı öte yandan, yerel ve bölgesel ekonomik gelişme ve kalkınma kavramıyla iç içedir.

Küresel rekabetin artışı, gelişmiş ülkelerdeki sanayinin teknoloji ağırlıklı esnek ve Post-Fordist üretim tarzına geçmesi gibi etkenler ulusal kalkınma yaklaşımlarının yerine “bölge” olgusuna odaklanmış ekonomik kalkınma ve küresel rekabet yaklaşımlarının geliştirilmesini sağlamıştır (Oktay,2016: 60).

Aslında bölge kavramı öteden beri bilinen ve yeni sayılamayacak bir kavramdır. Günümüzdeki bölge kavramı ile eski kullanılışı arasında bulunan ve Yeni Bölgecilik (New Regionalism) literatüründe de vurgulanan en önemli fark, bölgelerin merkezi devlet mekanizması tarafından ne ölçüde yönlendirilmeye ihtiyaç duyduğu ve buna ne derece uygun oluşudur (Türkonfed, 2019: 16).

Bu arada gözlemlendiğinde dikkat çeken bir husus ta, ulusüstü bölgesel birliklerin, yaygın toplumsal eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasında ve fonlar kullanılarak finansal desteklerin paylaşılmasında önemli bir denetim ve eşgüdüm merkezi haline gelmiş olmasıdır. Bununla birlikte, ulusaltı bölgeler, yerel olanakların kullanılması ve sorunların çözümü için kent ölçeğinden daha geniş bir çerçeve sunmakta, yerel yönetimler arasındaki koordinasyonun sağlanmasında yatay örgütlenme olarak ön plana çıkmaktadırlar (Fridin, 2004: 47).

1.5.3.4. Sürdürülebilirlik Öncelikli Kentsel Modeller

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında çok sayıda kentin canlılık ve kalitesi ciddi oranda gerilemeye başlamıştır. Bunun sebebi, kentsel arazinin yayılmasıyla kentsel fonksiyonların merkez dışında gelişmesi ve toplu konut bölgelerinin hızlı gelişimi olmuştur. Bu durum sancılı bir sosyal, ekonomik ve fiziksel parçalanma tablosu yaratmıştır. 20. Yüzyılın önemli kentsel olgularından olan kentsel yayılma, 21. yüzyıla düzeltilmesi gereken sorunlu bir yapıyı bir çevre bırakmıştır. Dünya nüfusundaki hızlı

artış ve buna paralel ilerleyen kentleşme sonucunda enerji ihtiyacı artmış, ekonomiye dayalı olan küresel rekabet insanın doğasına uygun olmayan yaşam alanları ve çevredeki bozulmayı arttırmayı sürdürmüştür (Beatley ve Blassingame, 1998'den aktaran, Sınmaz, 2013: 77).

Bu ortamda, çevre koruma ve yaşam kalitesi odaklı olarak şekillenen 21. yüzyıl kent modelleri, kısa ve orta vadede kentleşmeyi yavaşlatmak veya durdurmak pek mümkün görünmediğinden kentli yaşam tarzının ve kentsel yapıdaki ekonomik-mekânsal-toplumsal etkilerin, doğanın geri kalan kısmına en az zarar verecek şekilde yeniden yapılandırılması ihtiyacıyla ortaya çıkmıştır.

Genellikle belirli bir büyüklük ölçeğine bağlı kalmayı önemseyen, kendine yeter ya da ulaşılabilir kentsel destek sistemlerine sahip, sürdürülebilir yaşanılırlıkla iç içe, belirgin ekolojik öncelikleri bulunan farklı kent modelleri, 80'lerden sonra gündeme gelen yeni bir kent modeli grubu oluşturmaktadır. Bunlar daha çok belli ihtiyaç veya öncelikler, hatta tercihler doğrultusunda tasarlanan, planlanan ve buna uygun yapıda hayata geçirilmek istenen sürdürülebilir kentsel modellerdir.

Sürdürülebilir kentin tanımlayıcı keskin sınırlarının bulunmadığı ve bu yüzden tam bir tanımının yapılamayacağı ifade edilmektedir. Bu doğrultuda, Geenhuisan ve Nijkamp sürdürülebilir kentler için “süreklilik içinde değişimi sağlamak amacıyla, sosyo-ekonomik çıkarların çevre ve enerji ile ilgili kaygılarla uyumlu hale getirildiği kentler” tanımını yapmaktadır (Sınmaz, 2013: 80). Sürdürülebilir Kentlerle (Sustainable Cities) ilgili en yakın kavramlardan olan sürdürülebilir gelişme ise “gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama becerisini tehlikeye atmadan günümüzün ihtiyaçlarını karşılama süreci” olarak tarif edilmektedir.

Sürdürülebilir kentlerin planlama ve tasarım ilkeleri şöyle özetlenmektedir;

(1) Uzun vadeli ekonomik ve sosyal güvenliğin sağlanması, (2) Biyoçeşitlilik ve doğal ekosistemleri korunmak ve restore etmek, (3) Kentlerin kültürel karakterlerinin

tanınması, (4)Bireylere sürdürülebilir gelişme sürecinde yetki verilmesi, (5) Sürdürülebilir gelecek hedefine uygun işbirliği ağlarının kurulması, (6) Sürdürülebilir üretim ve tüketimin çevreci teknolojilerin kullanımı ve verimli talep yönetimi doğrultusunda geliştirilmesi, (7) Şeffaf yönetim (Sınmaz, 2013: 80).

Bu ilkelere sahip kentsel yaklaşımlar, 70’li yıllarla birlikte dikkat çekmeye başlayan çevre sorunları, artan kentleşme sorunları, 90’larla birlikte hayati önem kazanan küresel ekolojik sorunlar, doğal kaynak kullanımı ve korunması gibi konulardaki sürdürülebilirlik kaygılarından hareket ederek önplana çıkmış ve yaygınlaşmıştır. Bu modeller ülkeler ve sistemlerin ideolojik, yönetsel, ekonomik, toplumsal, ekolojik-çevresel tercihleri yönünde hayata geçebilmekte, varlığını sürdürebilmekte ve gelişebilmektedir. Hemen tümü, gerek ekolojik gerekse kentsel yaşanılrlık anlamında idealize edilmiş, bunu hayata aktarmaya ve tutundurmaya çalışan yaklaşımlardır.

Bu modeller etkinliği ve gerekliliği kabul edilmiş olsa da ulusal yönetimler tarafından bir uygulama politikası olarak esas alınmadığından, daha çok yerel yönetimlerin tercih ve inisiyatif ile hayata geçebilmekte ve gelişebilmektedir. AB ve BM gibi ulusüstü kurumların çabalarıyla ortaya konan ve ilgili taraflarca ortak kabul gören, sürdürülebilir kentleşme esaslarını ve kentsel yaşam kalitesinin arttırılmasını temel alan uluslararası yazılı düzenleyici belgeler (Örn; Gündem 21, Habitat Raporları vb.) yol gösterici, ilham verici ve destekleyici olabilmektedir.

Sürdürülebilirlik öncelikli kentsel modeller farklı şekillerde gruplanmaktadır. Yaşanılrlık, ekolojik öncelikler, akıllı yerleşme özellikleri, teknoloji kullanımı... gibi açılardan yapılmış tasniflere rastlanmaktadır.

İkibinli yıllardan itibaren çevre koruma, yaşam kalitesi ve sürdürülebilirlik ekseninde şekillenen kentsel planlama ve yönetim modelleri arasında, uygulamada yansımaları veya birebir uygulamaları açısından yaşanılrlık özelliklerini karşıladığı düşüncesiyle, Kompakt Kent, Eko-kent ve Yavaş Kent (Sakin Kent) önplana çıkmıştır;

1.5.3.4.1. Kompakt Kent Modeli

Geleneksel planlama anlayışıyla yapılan kentler genellikle düşük yoğunluklu olup mekâna yayılma eğilimi gösterir. Ancak kentsel mekânsal yayılmanın arazi, kaynak ve enerji kullanımı, çevresel sisteme etkiler, ulaşım ve altyapı gibi birçok hizmette yoğun kullanım, bozulma ve yüksek maliyet gibi olumsuz etkiler yaratır. 1990'lı yıllarda sürdürülebilirlik sorunu ile ele alınan Kompakt Kent modeli, yayılmanın tersine “kentsel yoğunlaştırma” kavramını esas alarak mekânda yakın, birarada ve çok amaçlı kullanımı, kaynakları daha etkin ve verimli kullanmayı önerir. Kompakt kent, Burgess ve Hunter tarafından, karışık arazi kullanımını tercih eden, yüksek yoğunluklu yapılaşma ve kentsel toprakların en uygun kullanımını hedefleyen tek ya da çok odaklı toplu kentsel gelişme modeli olarak tanımlanmıştır (Burgess ve Hunter 1994 ve Burgess, 2000'den aktaran Tosun, 2019:151). Kompaktlık İngilizcede “ortalamadan küçük, yoğun ve sıkı bir şekilde biraraya gelmiş” anlamına gelmekte olup. Türkçe’de de yoğunluk anlamını karşılamaktadır. Kaynak tüketimi ve çevresel bozulmayı en az seviyede tuttuğu için bu yaklaşım sürdürülebilir modeller arasında önemli bir yere sahiptir.

Kompakt Kent modelinin temel bileşenleri aşağıdaki başlıklar altında incelenmektedir;

- Merkezilik: Kentsel işlevlerde ortak kullanım sağlayan tercihler belli bir merkezileşme ve odaklanma yaratır. Merkezi nitelikli kullanımların artmasıyla yerleşim daha kompakt özellikler kazanır.
- Yekparelik: Kentsel yoğunluğun sürekliliği, yapılar gibi yerleşim elemanlarının sıkı bir şekilde birarada bulunmasına bağlıdır.
- Yoğunluk: Çalışma ve konut alanlarının birarada ve yoğun oluşu kompakt kent formunda önemli bir gerekliliktir.
- Çeşitlilik: Mekânda karma alan kullanımını ifade eder.

- Faktör yoğunluğu: Diğer göstergelerden farklı olarak sonucu değil süreci (birim zamanda alan içi nüfus artışı, birim zamanda yapılan yapı sayısı vb.) vurgular. Burada yapılaşan alanla nüfus artış oranı arasındaki ters orantı (küçük alanda yüksek nüfus gibi) kompaktlığı ortaya koyar.
- Çözünürlük: Bir kent dokusunun yüksek çözünürlüğü onu oluşturan birim ve kullanımların çok sayıda, küçük ve iç içe olmasıyla ilgilidir. Yoğunlukla birlikte çoklu işlevselliğin varlığı önemlidir.

Kent merkezinin tekrar canlandırılması, kırsal alanları da içine alma riski taşıyan yayılan yapılaşmanın engellenmesi, kentsel yenileme, çok işlevli yüksek yoğunluklu yapılaşma, karışık arazi kullanımı, toplu ulaşım sistemlerinin teşviki, ulaşımın kentsel gelişme ve yoğun yerleşme aksları yönünde geliştirilmesi, konut-çalışma ve dinlenme alanlarının birarada olacak şekilde düzenlenmesi gibi uygulamalar Kompakt Kent politikaları arasındadır. Yoğunlaşma ve bütünleştirme uygulamaları kompakt kentle özdeşleşmektedir (Yazar, 2006: 118).

Kompakt Kent modeli, olumlu özelliklerine rağmen bazı sıkıntılı yönleri de sahiptir. Doğal alanların korunmasına imkân verme, kentsel yapı ve hizmet maliyetlerinin azaltılması, yayaların kentsel ulaşım imkânlarının arttırılması, evsel ve kentsel enerji kullanımının azaltılması, sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması şeklinde özetlenebilecek avantajlarına rağmen bu model önemli eleştiriler almakta ve uygulanabilirliği tartışmalı hale gelmektedir. Bunlar, modelin uygulamasının yüksek kalitede altyapıya sahip kentler dışında, büyükşehirlerde hayata geçirilmeye uygun olmaması, nüfusun tek bölgede yığılmasının yaratacağı hava ve gürültü kirliliğinin yanısıra bu yığılmanın ortaya çıkarabileceği psikolojik sorunlar, suç ve şiddet eğilimi, doğal afetler vb. durumlarda niteliksiz yapılaşmanın varlığı halinde uğranacak kayıpların büyük olma olasılığı ve kentlilerin kişisel yaşam ve mekân kullanımı tercihlerinin göz ardı edilmesi olarak ifade edilmektedir.

1.5.3.4.2. Eko-kent Yaklaşımı

Kentler yüksek ve yoğun nüfuslarının ihtiyaçlarını karşılayacak yüksek tüketim oranlarıyla çok büyük birer kaynak kullanıcısı durumundadır. Kentsel yapılar çevre üzerinde ağır bir yük oluşturmaktadır. Kaynak kullanımları, tüketim tarzları ve boyutları sebebiyle çevre sorunlarının önemli bir kısmı kentlerden kaynaklanmaktadır. Doğal alanlara oranla yeryüzünde oldukça küçük bir yer kaplamakta olan kentsel alanlar, doğal kaynakların %75'inin tüketicisi konumundadır. Tüm bu sebeplerle çevre, kent planlamada artık temel bir bileşen durumuna gelmiştir. Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı ve çevre sistemine karşı olan hassasiyet önceliklerinin aynı anda göz önünde bulundurulması ekolojik kent düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Çevresel sistem açısından sağlıklı bir yapı olan Ekolojik Kent, kent ve çevre sisteminin birbiriyle etkileşim içinde ele alındığı, kentsel sürdürülebilirlik konusunda ortaya konmuş yeni bir kentsel tasarım ve uygulama yaklaşımıdır. Burada ekoloji ve teknoloji birbirini destekleyecek şekilde mekâna yansıtılmakta ve böylece doğa ile uyumlu, ekonomik olarak yetkin ve sosyal uyumun hayata geçirildiği alternatif bir kent vizyonu oluşmaktadır.

Araştırmacıların kentlerdeki tüketim ve kirlilik sorununu çözme yöntemleri olarak ilk akla gelen “kentin küçültülmesi”, “terk edilmesi” veya “kıra dönüş” seçenekleri dışında getirdikleri önemli bir öneri de, kentsel yaşamın tahrip etmiş olduğu kent alanında, yaşam alanını başka yere taşımak yerine mevcut kullanım alanındaki doğa ve kaynak kullanım şeklini değiştirmektir. Buradaki ana fikir, doğanın henüz tahrip edilmemiş halini korumak ve çevresel öncelikleri olan kentler oluşturmaktır. Kentlerin planlama, kaynak kullanımı, tüketim alışkanlıkları, üretim-tüketim-koruma yöntemlerinde yapılacak ciddi ve köktenci değişiklikler bu yönde hedeflenen sonuçlara yol açacaktır.

Bu doğrultuda, kendi tüketimini kendi üretimi ile karşılayan, üretimde kendine yeten, çevresindeki alanlara yayılma eğiliminden uzaklaşan, “çevre dostu kentler” veya “ekolojik kent”ler oluşturma fikri önplana çıkmıştır (Tosun, 2019: 155-160).

Ekolojik kent sisteminde ulaşılmak istenen temel hedefler; kentin çevre sistemi üzerindeki yükünün hafifletilmesi, yenilenebilir enerji kaynakları kullanmanın tercih edilmesi, oluşan atık miktarının en düşük seviyeye indirilmesi, geri dönüşümden elde edilen malzeme kullanımına ağırlık verilmesi ve ekolojik ayak izinin minimuma çekilmesidir (Çetinkaya, 2013: 14).

Bu sistemi oluşturacak ve uzun vadeli bütüncül çözümler üretmenin amaçlandığı ekolojik planlamada da, ekolojik, mekânsal, ekonomik, sosyal ve kültürel sürdürülebilirliğin sağlanması hedeflenmektedir. Fiziksel planlamadan ekolojik planlama anlayışına geçişte, doğanın sınırsız bir kaynak olarak insana hizmet etmesi yerine, doğanın varlığı ve kendini sürdürmesi olgusuna saygı duyarak, “doğa ile birlikte yaşama” anlayışına geçilmiş olmaktadır.

1.5.3.4.3. Sakinkent (Sakin Kent, Yavaş Kent)

Sakinkent modeli aslında ortaya çıktığı zamana kadar gündeme gelen sürdürülebilir kent teorilerinin ortaya koyduğu birçok önceliği pratiğe geçirerek kullanan karma nitelikli bir kuramsal temele sahiptir. Bunlar çevresel ve ekolojik öncelikler, planlama ve koruma, ileri teknoloji kullanımı, sürdürülebilir kalkınma, temiz ve sürdürülebilir enerji kullanımı, insan ve çevre sağlığının önceliği, temiz ve adil gıda, kültürel ve mekânsal korumacı öncelikler, ...gibi hususlardır. 1999 yılında İtalya’da ortaya çıkan Cittaslow hareketi, yaşam kalitesini yükseltmek amacıyla kentlerin kendilerini değerlendirmeleri, tanımlamaları, hedefler belirlemeleri ve bu doğrultuda farklı bir kalkınma modeli ortaya koymaları fikrini hayata geçirmiştir. Bu felsefeyi destekleyerek harekete ait belediyeler birliğine katılan kentler Nisan 2021 itibarıyla 28 ülkede 182 şehre ulaşmış durumdaydı. Bu sayı, Mart 2024’te, 33 ülke ve 297 kente ulaşmıştır. Hızla yayılan Cittaslow

hareketinin amacı ilk aşamada Slow Food (Yavaş Yemek) felsefesini kentsel boyuta taşımak olarak ifade edilmektedir. Bu düşünceden hareket edildiğinde çokyönlü ve geniş bir yaşam felsefesi yaklaşımı ortaya konmuş olmaktadır.

Cittaslow düşüncesi, nüfusu 50.000 altında olan küçük kentlerin üye olabildiği uluslararası bir belediyeler birliği şeklinde somutlaştırılmıştır. Birliğe üye olmak için, yapılacak başvuru sonrasında, birliğin belirlediği kriterlerin hayata geçirilmesi amacıyla aday kentin çeşitli projeler geliştirmesi ve uygulanması beklenmektedir. Birlik (ağ) ilk kurulduğunda birlik tarafından belirlenmiş olan kriterler, ağın sadece İtalya veya Avrupa'ya değil de bütün dünyaya yayılması üzerine daha evrensel bir hale getirilmek amacıyla revize edilerek geliştirilmiştir.

Sakinkent hareketi küreselleşme ve kentlerin standartlaşması eğilimlerine karşı sürdürülebilir kentsel gelişme açısından alternatif bir yaklaşım getirmektedir. Bu kent modeli yaklaşımı 50'den fazla taahhütte bulunmaktadır. Temel ilkeleri, çevre ve altyapı politikaları, kentsel doku kalitesi, yerel üretim ve farkındalık olarak belirlenmiştir (Sınmaz, 2013: 82).

Detayları sonraki bölümlerde irdelenecek olan Sakinkentler, sürdürülebilirlik, yaşanabilirlik ve eko-kent özelliklerinin yanısıra, kısmen de kompakt kent ilkelerini teorik olarak yapısında barındırmaktadır. Sakinkent sisteminde, ağ üyesi kentlerin temel alacağı felsefe ve uygulama ilkeleri uzun bir liste halinde belirlenmiştir. Uluslararası bir kentsel yaşam ve kentsel yönetim felsefesi, işbirliği modeli ve uygulama geliştirme ağı oluşturan Sakinkentler, uygulama ilke ve standartlarını denetleyen ve geliştiren koordinasyon sağlayıcı bir üst yönetim yapısına sahiptir. Sakinkent statüsünü kazanmak isteyen kentler belli standartlara ve ilkelere uymayı taahhüt etmekte, bunun takip edildiği bilmektedir. Bu sebeple belli uygulama standartlarının korunmasını sağlama ve bunları amaç doğrultusunda geliştirme esaslarına dayanan gelişmiş bir yapı ortaya çıkmaktadır. Çevre koruma, sağlıklı yaşam ortamları, sağlıklı beslenme, yerel kimlik, tarih ve kültüre

önem ve öncelik verme, kirlletici olmayan teknolojinin kentsel yaşamda öncelikle kullanılması tercihi, çevreci ve yenilenebilir atık yönetimi ve enerji kullanım sistemleri...gibi teorik anlamda desteklenen yaklaşım ve düşüncelerin uygulamada pratiğe dökülmesi ve bunların geliştirilmesi önceliği bulunmaktadır. Bu, belirlenmiş standartların pratikte hayata geçirilememesi halinde ağdan çıkarılma yaptırımını barındıran, süreç kalitesine ve sonuç almaya aynı anda odaklanan bir kentsel yönetim ve gelişim yaklaşımıdır. Bu özellikleriyle, yukarıda belirtilen sürdürülebilirlik, yaşanabilirlik ve eko-kent özelliklerini eşzamanlı olarak hayata geçirmeyi zamana ve yerel yöneticilerin inisiyatifine bırakmayıp, söz verildiği takvim düzeninde ve gelişme/geliştirme şartıyla uygulanmasını denetleyen bir oto-kontrol mekanizmasını barındırmaktadır. Aynı zamanda teknoloji dostu olan Sakinkent modeli, günümüzde ilgi ve kabul gören, 21. yüzyıl kentleşme yapıları içinde önemli yer edinmiş kendine özgü ve işlevsel bir model durumundadır. Modelin mevcut ölçek sınırı, modelden nüfusu 50.000'i aşmayan küçük kentler dışındaki yapıların yararlanmasını engellemektedir. Ancak son birkaç yıldaki gelişmeler bu konuda yeni ve yaratıcı açılımlar olduğunu göstermektedir.

1.5.3.5. Sürdürülebilir Kentsel Model Yaklaşımlarında Geliştirmeler

Sürdürülebilir kentsel model yaklaşımlarında, zamanla geliştirilen öncelikli hususlar; sadece insana odaklı olmayan, ekolojik dengeyi öne alan bakış açısı, teknolojik çözümlerin ve bilgi teknolojilerinin daha yoğun kullanımı ve detaylandırılan planlama yöntemleri olmuştur. Özellikle 90'lerden sonra gündeme getirilen yeni kentsel modellerde daha yaşanılır sürdürülebilir kentler oluşturmak için uygulama yöntemlerinde yoğun bilgi ve teknoloji kullanımı en dikkat çekici unsur durumundadır.

Hızlanan kentleşme ile birlikte kentlerde yaşayan nüfus ta arttıkça, artan kaynak kullanımı ve yüksek tüketimden kaynaklanan kent ve doğaya ait çevresel sorunlar da artmış, teknolojinin yoğun kullanımı ile kentlerin doğa ve insan üzerinde yarattıkları olumsuz etkilerin en aza indirilmesi, nüfus ve kentleşme baskısının kaldırılabilmesini

amaçlayan, daha verimli, yaşanılır kentler için yeni planlama ve uygulama yaklaşımları içeren çeşitli modeller geliştirilmeye başlanmıştır. Bunlar, sürdürülebilir kentsel formların teknoloji kullanımıyla geliştirilmiş halleri olarak nitelenebilir.

1990’ların başında Yeni Kentleşme Hareketi (New Urbanism) ile başlayan ve “Sürdürülebilir Kentler (Sustainable Cities), Ekolojik Kentler (Ecological Cities, Green Cities), Akıllı Büyüme (Smart Growth), Yavaş Kentler (Slow Cities), Düşük Karbon Kentler (Low Carbon Cities), Yaşanabilir Kentler (Liveable Cities), Dijital Kentler (Digital Cities) ve Akıllı Kent Girişimleri (Smart Cities Initiatives) vb. adlar altında gelişen kentsel planlama ve tasarım yaklaşımları benzer kaygılara sahip olup benzer yönde çözümler önermektedir. Bu süreçte, ortaya konan en yeni kavram “Akıllı kent” ve “Akıllı yerleşme” dir. Giffinger vd. “akıllı kent” terimini “bir kentin birçok alanda gösterdiği kabiliyet” olarak tanımlamaktadır. Bu yeni kavram, sürdürülebilirlik ve ekolojik öncelikli kentlere teknolojik yeteneği de ekleyerek bakış açısını ve uygulama çerçevesini geliştirmektedir.

Akıllı kent kavramıyla anılan “akıllı gelişme” ise, mevcut yerleşmelerde doğa ve insanın temel nitelikleriyle teknolojik potansiyellerin uyumu biçiminde tarif edilebilir. “Akıllı kent girişimleri” yoğun tüketim unsurları karşısında, yerleşmeleri teknolojik uyum ve ekolojik duyarlılık çerçevesinde yeniden değerlendirmektedir. Bu doğrultuda, son 20 yıl içinde dünya çapında geliştirilen çeşitli planlama yaklaşımlarında, ilkeler farklılaşmakla beraber tümünde de insan yaşamını kolaylaştırma ve kalitesini arttırmayı amaçlayan verimli bir yerleşmenin hayata geçirilmesi esas alınmaktadır.

Kentsel tasarım literatüründe, 1990’dan sonra gelişen planlama yaklaşımları ve son yıllarda ortaya konan akıllı kent girişimlerinin irdelenmesiyle hepsini içine alabilecek “akıllı yerleşme” kavramı öne sürülmüştür. Akıllı yerleşmenin tanımlanmasında ön planda yer verilen üç temel niteliği; çevre ile dost olunması, akıllı yönetim için bilgi

teknolojilerinin kullanılması ve sürdürülebilir gelişme hedeflerine sahip olunmasıdır (Sınmaz, 2013: 76-77).

Yeni sürdürülebilir kentsel model yaklaşımları arasında daha öncekilerden farklı olan dikkat çekici 3 yaklaşımdan sözedilmesi yeni bakış açıları sağlayacaktır; Bunlar, Kentsel Rönesans, Akıllı büyüme ve Yeni Şehircilik (New Urbanizm) yaklaşımlarıdır. Yaklaşımlar benzer çıkış noktalarını kullanmakta ancak detayda ağırlık verdikleri hususlar ve kullanmak istedikleri yöntem tercihleri değişebilmektedir. Aşağıda kısaca bu yaklaşımlar hakkında bilgi verilmekte ve Tablo 4 üzerinde örtüşen vurguları yan yana getirilmektedir.

1.5.3.5.1. Yeni Şehircilik (New Urbanizm)

Tarihsel süreç içinde mimarlık, kent planlaması ve kentsel tasarım konularında geçmişte yaşanan deneyimler yeniden yeniden yorumlanmış ve böylelikle güncel duruma uyarlanmış çözümlerin üretilmesiyle farklı yaklaşımlar ortaya konmuştur. Bunlardan biri olan Yeni Şehircilik yaklaşımında geleneksel yerleşmelerden esinlenilerek kentsel tasarım kuralları oluşturulmuştur.

Yeni Şehircilik hareketi, 80 sonlarında ortaya çıkmış ve ilk kez 1990'ların başında Alexandra Virginia'da yapılan New Urbanizm kongresinde tanımlanmıştır. Amaç, kontrolsüz büyümenin önlenmesi ve alt kent yayılımına çözüm bulunması olup tasarım odaklı bir yaklaşım sergilenmektedir. Kentin alana yayılmayarak kompakt özellikler ortaya koyması ve çevreye ek yükler yaratılmamasını temel alır. Daha yaşanabilir ve ulaşılabilir özelliklerde kompakt kentler yaratılması hedeflenmektedir. Bu bağlamda yaklaşım, yerleşmelerin çevreden bağımsız olarak değil de çevreyle birlikte, çevreyle entegre bir şekilde inşa edilmesi gerektiğini savunur. Yeni Şehircilik plancılara ve topluma insan ve doğa ekolojisi ile uyumlu sürdürülebilir yapılar, mahalleler ve bölgeler kurmayı hedefleyen bir rehber sunmaktadır. Yeni Şehircilik hareketi temel olarak kentli bireyi otomobil bağımlılığından kurtaracak şekilde, bağlantı kolaylığı olan yürünebilir

akslar, karma kullanım ve çeşitlilik, kamusal alan ve mekânların fazlalığı, sosyal etkileşime olanak veren açık alanlar, konut çeşitliliği, geleneksel yerleşim yapıları, akıllı ulaşım, yaşam kalitesi, kaliteli mimari ve kentsel tasarım,... gibi hususları temel alarak biçimlenmiştir. Bunların kapsamlı ve uyumlu şekilde bir araya gelmesiyle ferah bir kent ortamı elde etmek amaçlanmaktadır.

Yeni Şehircilik teorisyenleri, tek başlarına fiziksel çözümlerin, sosyal ve ekonomik problemleri çözmekte yetersiz kaldığını, ancak yine de ekonomik canlılık ve toplum sağlığı için uygun ve destekleyici bir fiziksel çevrenin gerektiğini vurgulamaktadır. Kentsel tasarımda yapılan hataların yanlış kamusal politikalara ve iyi düşünülmemiş yatırım uygulamalarına bağlı olduğunu işaret ederek, kamusal politika uygulamalarının içermesi gereken kuralları ortaya koymuşlardır.

Yeni Şehircilik anlayışında, varolan kentsel merkezler ve yakınlarındaki küçük yerleşimlerin, bir metropoliten bölge içerisinde birbiriyle uyum sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesinin desteklenmesi amacıyla, kamu politikaları ve gelişme uygulamalarının yeniden yapılanması gerektiği düşünülmektedir. Burada yapılmak istenen, kentsel yayılma ile ortaya çıkmış olan alanların gerçek komşuluk birimleri ve mahalleler olarak yeniden düzenlenmesi, bunu yaparken de doğal çevre ve kültürel mirasın korunmasını sağlamaktır (Gülersoy, 2006: 209-210).

Yeni Şehircilik düşüncesinin, modernizme karşı olduğu ve post-modernizmi savunduğu düşünülmüştür. Buna paralel olarak, bu yaklaşımın kentsel büyüme, kentlerin çöküşü ve terk edilmesi, kontrolsüz bir şekilde alana yayılması ve otomobile bağımlılık gibi modernist olgulara bir tepki olduğu da dile getirilmiştir (Tekin, 2010: 18) .

1.5.3.5.2. Akıllı Büyüme (Smart Growth)

Akıllı Büyüme kavramı ilk kez 1997’de ABD’de (Maryland Valisi P.Glendenning tarafından) dile getirilmiştir. Akıllı Büyüme yaklaşımı, kentsel gelişmenin kontrollü ve denge içerisinde gerçekleşmesini ve kentsel yayılmanın engellenmesini amaçlamaktadır.

90'lı yıllara kadar sürekli büyüme eğilimi ile büyüyen başlıca ABD kentlerinin (New York, California, New jersey, Maryland, North Carolina, Virginia...gibi), kapsamlı planlama politikalarında reforma yönelmeleri doğrultusunda, 27 eyalette akıllı büyümeye ilişkin 100'ün üzerinde yasa tanımlanmıştır. Bu hareketi savunan en güçlü grup “Smart Growth Network” akımının yayılması için aktif olarak çalışmaktadır (Sınmaz, 2013: 80).

Amerika ve Avrupa'da yaygın olarak benimsenen Akıllı Büyüme yaklaşımı, kentin kontrol dışı büyümesi, doğal ve finansal kaynaklarının etkin kullanılamayışı, çöküntü alanlarının artışı, sosyal ayrışmanın mekânsal nitelik kazanması gibi sorunlara sürdürülebilir çözümler üretmek amacıyla uygulanmaya başlanmıştır. Akıllı Büyüme yaklaşımı kapsamına giren alanlar; çevre, ekonomi, konut, sağlık, yaşam kalitesi, ve tasarım olarak ele alınmaktadır (Yenilikçi Kent Yaklaşımları: 3). Smart Growth Network'ün tanımına göre ‘Akıllı Büyüme’nin 10 temel ilkesi” Tablo 4’te yer almaktadır. Bunların arasında, mekân algısı yüksek olan çekici kentler tasarlanmasının teşvik edilmesi, toplumlarda güçlü ve doğrudan kalkınmanın sağlanması ve kalkınmada öngörülebilir, dürüst ve maliyet anlamında etkili kalkınma kararlarının alınması da anlaşılmalıdır.

1.5.3.5.3. Kentsel Rönesans

Akıllı kent kavramı kapsamında değerlendirilen ve kentsel dönüşüm için belirlenmiş bir vizyon olan dikkat çekici bir yaklaşım da Kentsel Rönesans (Urban Renaissance)’ tır. Kentsel Rönesans (Urban Renaissance) İngiltere’de, banliyöleşmenin artmasıyla kentlerin nüfusunun azalması ve çöküşü karşısında kent merkezlerinin dönüştürülerek canlandırılması, çekici, kullanışlı ve iyi işleyen yerler hale getirilmesi durumunu tanımlamaktadır. 1990’ların sonlarında gelişmeye başlayan Kentsel Rönesans hareketi, İngiltere’de Urban Task Force’un 1999’da kent planlaması ve kentsel gelişim konusunda hazırladığı bir rapor doğrultusunda somutlaşmıştır. “Urban Task Force” raporunda kentsel dönüşüm için yeni bir vizyon ortaya koymuştur. Rapor, sürdürülebilir

kent, kente işlerlik kazandırılması, kentsel değerlerin tekrar canlandırılması, yatırım imkanları yaratılması ve Rönesans hareketinin sürdürülebilirliği unsurlarını kullanarak tasarlanmıştır. Buradaki vizyon tasarım mükemmelliğinin yanısıra, sosyal refah, çevresel sorumluluk ve kendi ayakları üzerinde durabilen ekonomik ve yasal çerçeve ilkelerini esas almaktadır.” İngiltere’de yaşayan nüfusun % 90’ının kentlerde yaşıyor olması ve bu durumun gelecek 20 yıl içinde hangi boyutlara ulaşacağı hakkındaki karamsar öngörüler kentlerin yeniden yapılanması düşüncesinin güçlenmesine yol açmıştır (Sınmaz, 2013: 82), (Yenilikçi Kent Yaklaşımları: 4-5).

Kentsel Rönesans, 21. yüzyıl kentlerinin ekonomik büyümenin motoru olarak görülmeye başlandığı, kentlerin yaşayan, iyi tasarlanmış, dengeli, hızlı çalışan, verimli kent merkezleri tarafından yönlendirileceği düşüncesini temel alır. Kentler ve kent merkezlerinin, yaşamak, çalışmak ve ziyaret edilmek istenen, tercih edilen yerlere dönüştürülmesi amaçlanmıştır. Mekân ve tasarım kalitesi, yapılı ve doğal çevre, ekonomi ve sosyal refah arasında bağlantı kurulması için çalışılmaktadır. Kentsel mekânın alana yayılmasının olumsuzluklarına karşı kompakt kentsel gelişim desteklenir. Kent merkezini genişletmek ve canlandırmak hedeflenir. Kentsel Rönesans ilkeleri şu şekilde özetlenebilir;

(1) Kent merkezinin yoğun ve işlevsel kullanımı: Kentteki tarihi doku ve doğal peyzajın fark edilerek günlük hayatın içine dahil edilmesi; Kent merkezindeki mimari ve kamusal alan kalitesinin yükseltilmesi; Kent merkezinin işlevsel çeşitlilik yoluyla 24 saat kullanılabilmesi yönünde düzenlemeler yapılması; Kent kimliğinin güçlendirilerek öne çıkarılması.

(2) Nitelikli konut ve sosyal altyapıya önem verilmesi: Konut bölgelerinde sosyal altyapının artırılması; Ödenebilir konutun uygun lokasyonlarda çeşitlilik, nitelik ve nicelik olarak artırılması; Sosyal refahın (sosyal konut, ödenebilir konut vb.) artırılması; Çevre Dengesinin sağlanması (Sürdürülebilir Binalar).

(3) Ekonomik gelişme ve istihdam olanaklarının yaratılması: Yerel ekonomi olanaklarının geliştirilmesi, iş alanlarının genişletilmesi; Ekonomik çeşitliliğin sağlanması, yatırımlar için cezbedici bir çevrenin yaratılması; Yatırım ve girişimlerde ticari yönden uygulanabilirlik ölçütlerine önem verilmesi; Piyasa ile uyumlu eşgüdüm ve yönlendirmenin yapılması.

(4) Kentsel yaşanılabilirlik özelliklerinin artırılması: Daha pratik ve sağlıklı ulaşım düzenlemelerinin yapılması; Araç ve yaya dolaşımı arasında denge sağlanması; Sürdürülebilir inşaat, altyapı, enerji, standartlarının artırılması; Sanayi alanlarının bu ilkelere uygun dönüşümünün sağlanması.

(5) Farklı sosyal kesimler arasında fırsat eşitliğinin tesis edilmesi: Farklı sosyal gruplara uygun hizmetler sağlanması; Eğitim fırsatlarının artırılması (Yenilikçi Kent Yaklaşımları: 4-5).

Yeni Şehircilik, Akıllı Büyüme ve Kentsel Rönesans'tan oluşan bu üç yeni yaklaşımın planlama ve tasarımın ilkeleri ile örtüşen vurguları Tablo 4 üzerinde yer almaktadır. 15 vurgu arasında ilk 8'inde en az 2 yaklaşım arasında benzerlikler gözlenmektedir. Bu da yeni yaklaşımlarda odaklanılan önemli hususları ortaya koymaktadır. Kentlerin merkez bölgelerinin alana dağılmadan dış sınırları genişletmek suretiyle büyümesi, kompakt yerleşme ve gelişim önceliği, karma alan kullanımı, işlevsiz kentsel bölgelere yeniden işlev kazanılarak değerlendirilmesi ve kentsel aktörler arasında yönetim yaklaşımı ortak yönleri göstermektedir.

1.5.3.6. Orta Ölçekli Kentler

Gelişen bir başka önemli yaklaşım da, orta ölçekli kentlerin korunarak, sürdürülebilirlik bakış açısıyla yaşanılır kentsel yapılar olarak varlığını sürdürebilmesi ve ölçek olarak değil ancak nitelik olarak geliştirilmesi düşüncesidir. Orta ölçekli kent kavramı 1960'lardan başlayarak hızlı kentleşme kavramına karşı kullanılmaya başlanmıştır (S.Toniard, 1996'dan aktaran Çınar, vd. 2013: 24). Bu ölçek daha sonraları

Tablo 4: Güncel Kentsel Model Yaklaşımlarında Planlama ve Tasarım İlkeleri Tablosu

No	Yeni Şehircilik (1990)	Akıllı Büyüme (1997)	Kentsel Rönesans (1999)
1	Kompakt yapı adası Kompakt yerleşme formu,	Kompakt yapı tasarımı,	Kompakt kentsel gelişim
2	Verimli yaya erişimi,	Çok çeşitli ulaşım seçenekleri,	Yayalar, bisiklet ve toplu ulaşım sistemleri
3	Yere göre tasarlanmış özgün mimari ve peyzaj tasarımı, Bağlantı yeteneği yüksek olan yürünebilir sokak dokusu,	Yürünebilir mahalleler yaratılması,	Ulusal kentsel tasarım çerçevesinin oluşturulması ve benimsenmesi
4	Yıpranmış alanların yeniden kullanılması Alanın karma işlevli kullanımı	Karma alan kullanımı,	Kentsel müdahale öncelik alanları tespiti
5	Tanımlı yerleşme ve bölge sınırları. Yerleşmenin meskûn alanda gelişimi	Mevcut yerleşim alanı çapında gelişme,	Mevcut yapılaşmış alanlar ve işlevini kaybetmiş sanayi bölgelerinin geliştirilme önceliği
6		Toplum ve uygulamacılar arası işbirliği.	Yerel otoritelere kentsel çevre konusunda stratejik rollerin verilmesi
7	Çok çeşitli konut tipolojileri,	Farklı konut seçeneklerinin ortaya konması	
8		Adil ve maliyet etkin gelişme kararları,	Kentsel gelişme için bölgesel kaynak merkezleri ağıının geliştirilmesi
9	İnsan ölçeğinde kamusal mekânlar,		
10	Isı ve ışık açısından konfor sağlayan kamusal mekân formu,		
11			Yaratıcılık ve inovatif kapasitenin desteklenmesi
12	Yapılarda enerji verimli malzeme kullanılması, yenilenebilir enerji üretilmesi, verimli su kullanımı,		
13		Yerleşmede güçlü aidiyet hissi,	
14		Açık mekân, tarım alanı, doğal güzellikler ve kritik çevresel alanların korunması,	
15			Kamu-özel işbirliğinde bir rönesans fonunun kurulması ve vergi teşvikleri

Kaynak: (Sınmaz, 2013: 80-83).

büyük kentlerde olduğu gibi mekanda sermaye anlamında çekicilik ve küresel anlamda da ayırtedicilik yaratma amacı bağlamında 1990’larda yeniden öne çıkarılmıştır. Bu süreçte aynı zamanda da, büyük kentlerin geldiği nokta referans alınarak, bu kavramla birlikte yeni bir kentleşme tarzının da mümkün olabileceği düşüncesi bunu etkilemiştir (M. Michel, 1977’den aktaran, Çınar, vd.,1013: 24). Bu bağlamda son dönemde orta ölçekli kentlerin sermaye için de çekici mekanlara dönüştüğü ifade edilmektedir (Çınar, vd.2013:24).

Orta ölçekli kentlerin sürdürülebilir gelişmeye elverişli olduğu yaygın bir görüştür. Bu kentler metropol nitelikli büyük hacimli kentlerin sahip oldukları büyüklük ve yoğunluktan kaynaklanan birçok soruna sahip olmamaları itibarıyla, geliştirilebilir kentsel yaşam kaliteleri ve genel yaşanılabilirlik özellikleri açısından öne çıkmaktadır.

Orta ölçekli kent tanımında göreceli olarak kullanılan nüfus ölçütü genelde belirleyici olsa da konunun özünü en iyi yansıtan tanım kentin niteliklerine vurgu yapan tanımdır. Buna göre orta ölçekli kent; “büyük ve küçük kentlerin avantajlarını bünyesinde toplayan ve sürdüren, bununla birlikte dezavantajlarını sürdürmeyen ve bu iki kentin bileşkesi olan kent” olarak tanımlanmaktadır (İntermediate Cities...,1996: 21).

Orta ölçekli kentlerdeki nüfus ölçütü ise, ülkelere göre farklılık gösterebilmekle birlikte 50.000-500.000 aralığı daha yaygın kabul görmektedir.

Hızlı büyümenin olumlu ve istenir olarak değerlendirildiği ve neoliberal kentleşme politikalarının kamu yönetimince öne çıkarıldığı, gerçekte sürdürülemez nitelikteki kentleşme eğilimi, gelişmekte olan ülkeler kadar dünya geneli için de benzerlikler taşımakta ve bu özellikleriyle farklı çözüm arayışlarını beraberinde getirmektedir. Yakın gelecekte kentlerin halihazırda sahip oldukları ve süreç içinde yeni ürettikleri sorunlarla birlikte alanda büyüme ve yoğunlaşma anlamında yaratacakları baskı ve yayılmanın devam edeceği düşünülmektedir. Bu gidişata dayalı olarak artan nüfusun en çok barındırılacağı öngörülen yerleşme türü orta ölçekli kentler olmaktadır.

Bu sebeple, önerilecek yeni yerleşme yaklaşımları içinde orta ölçekli kentlerin özel ve öncelikli bir yere sahip olması gereğine vurgu yapılmaktadır. Şimdiye kadar nüfus ve temel sosyo-ekonomik gelişme ekseninde değerlendirilmeyen alınmayan orta ölçekli kent, sürdürülebilir olmayan kentsel gelişme sürecine ait sorunların çözümüne dönük farklı bir potansiyel taşımaktadır. Orta ölçekli kent sahip olduğu nitelikler ve ilişki yapısı açısından sözkonusu çözüm yaklaşımında temel olarak alınacak özellikleri bünyesinde barındırmaktadır (Olgun Çalışkan ve Tezer, 2018:73).

Orta ölçekli kentler, metropolleşme (büyükkentleşme) sürecinde çeşitli gelişme sorunları yaşamakta olan kentler arasında denge unsuru olarak görülmektedir. Bu kentler, başka bir açıdan bakıldığında da, kır-kent ilişkisinde sahip oldukları kır hinterlandları ile öne çıkmakta, kırsal yapıdaki ve nisbeten az gelişmiş kentlere oranla daha yüksek, metropollere oranla da daha düşük ölçüde kentsel özelliklere sahip yerleşimler olarak değerlendirilmektedir (Olgun Çalışkan ve Tezer, 2018:74-78).

Ekonomi açısından yapılan değerlendirmede, orta ölçekli kentlerin kendi hinterlandları için yönetim ve ticaret merkezi, ulaşım hizmeti ve finansal hizmetler sunması gündeme getirilerek hizmet ve üretim merkezi olmasına vurgu yapılmaktadır. (Yazar, 2019: 947).

Orta ölçekli kentler konusundaki iki yaklaşım, “endüstriyel toplu alanlar oluşturmak (Cluster)” ve “buluşçu bölge yaratmak” olarak ortaya çıkmıştır. (Hinderlink ve Titus, 2002: 390’dan aktaran Yazar, 2019: 947). Bu kentlerin sahip olduğu seçeneklerden biri üretim sektöründe uzmanlaşma olarak tarif edilirken bir diğeri de, tarım potansiyelleri ve kırsal alanlarla olan güçlü ilişkilerine dayanarak tarımsal nitelikleriyle önplana çıkmak olduğu görüşü yaygındır. Günümüzde dünyanın en önemli sorunlarından birinin beslenme ve gıda üretimi olduğu ve tarımsal üretimin giderek daha çok önem kazanacağı düşünüldüğünde, bilinçli ve sistemli bir şekilde yürütülüp

desteklenecek tarım politikalarının, kentsel gelişmenin yönünü ve niteliğini etkileyebilecek güce sahip olduğu görülebilir.

Büyükşehirlerin güvenli olmayan ve karmaşık yapılarının yanında, dingin, güvenli ve özgün yönleriyle oldukça çekici kalan orta ölçekli şehirler, birçok konuda canlandırıcı ve şehrin çekiciliğini arttıracak geliştirici politikalar üretmeye elverişli bir yapıya sahiptir. Belli ilkeler doğrultusunda orta ölçekli şehirler için sürdürülebilir bir kentsel gelişme sağlanabildiği takdirde, en önemli sorunlar olan bölgesel dengesizlik, mekânsal kutuplaşma ve büyük şehirlere göç eğiliminin önüne geçilmesi güçlü bir olasılıktır (Yazar, 2019: 960).

Gelişmiş ya da gelişmemiş hangi ülkede yer alırsa alsın, büyükşehirlerin öncelikle yayıldıkları alanın genişliğinden kaynaklanan sorunlara sahip olduğu bilinmektedir. Özellikle üçüncü dünya ülkelerinde metropolün büyüklüğü insanı dışlayarak sürdürülebilir gelişmenin sosyal ve politik temellerini zayıflatmaktadır (Joseph, 2001: 295'ten aktaran Yazar, 2019: 942). Bu durumda Büyükşehirlerin neo-liberalizmin tüketim politikasına uygun bir biçimde tüketici nosyonlu olduğu söylenebilir (Yazar, 2019: 943). Bu büyükşehirlerin neo-liberal tüketim politikalarına uygun bir biçimde, hem genel kaynaklar hem üretilmiş ürünler hem de doğal çevrelerini tüketmekte oluşundan ve tüketici nosyonlu olduğundan sözedilmektedir. Orta ölçekli şehirler için bu genellemeleri yapmak mümkün görünmemektedir.

Bookchin, kentleşme sürecinin insanın doğal çevredeki yerini tehdit eden bir kuşatmayla kent ve kırsal yok etmekte olduğunun altını çizmektedir. Bu süreçte, sahip olunan gelenekler, çeşitlilikten oluşan zenginlikler, kimlikler, kırsal değer, kurum ve kültürleri yanında, şehrin yurttaşlık ilişkileri ile beslenen değer ve kültür kurumlarını da yitirdiğini, isimsiz, homojen ve kurumsal devasalık özelliklerine sahip kentleşmenin insani ölçekli politikayı barındıran kentsel alanı, mahalleleri, vb. yok ettiğine işaret etmektedir (Bookchin, 2014: 38). Sonuçta, günümüzde büyük şehirler yaşamak için ideal

bir ortam sunma noktasından uzaktır. Büyüyen kent yönetilmesi ve hizmet sunulması giderek zorlaşan, güvenli olmayan, karmaşık ve yaşamak için maliyetli bir hal almaktadır. Büyükkent ortamında sosyo-ekonomik dengesizlikler giderek artmakta ve belirginleşmektedir. Bütün bunlar, büyükkent odaklı olmayan “insan ölçekli” bir kentleşmenin gerekliliğine işaret etmektedir. Günümüzün kentsel kademelenmesinde büyük kentlerden sonra gelen orta ölçekli kentler bu anlamda önem kazanmaktadır.

Kademelenmeyi esas alan yaklaşım yerine, bağlantı ve işbirliğine dayalı (connection and cooperation) ağ sistemi üzerinden düşünüldüğünde, orta ölçekli kentlerin güçbirliği yaparak küreselleşmenin yarattığı sorunlara karşı dirençli olabilecekleri de önemli bir vurgudur. Orta ölçekli kentlerin ağırlıkta olduğu Avrupa’da bu merkezler arasındaki bağımlılık ve tamamlayıcılığın arttığına ilişkin araştırma sonuçları elde edilmiştir (Medium Sized Cities...,1997: 3). Kendisi ne kadar büyürse verimlilik ve etkinlikleri de tersi yönde o kadar azalan kentler düşünüldüğünde, yukarıda anılan birçok iyi özelliği bünyesinde barındıran orta ölçekli kentlerin, henüz bozulmamış yapılarıyla sürdürülebilir bir kentsel gelecek için daha dinamik bir ekonomik yapabilirliğe sahip olduğu da yapılan vurgular arasındadır (Yazar, 2019: 942-946).

Bu çalışmada odaklanılan ölçek orta ölçekli kentler ve Sakinkent modeli aracılığı ile burada hayata geçirilecek katkılar ile ortaya çıkacak daha yaşanılır, korunan ve gelişen kentler önemli bir bileşim oluşturacaktır.

1.5.3.7. Kentsel Ağlar (Urban Networks)

Kentsel Ağlarda ‘ağ yapı’ kavramı temel alınmakta, “ağ yapılar” “işbirliği yapan kuruluşların arasındaki değiş-tokuşa dayanan ilişkiler ağı aracılığı ile kuruluşları birarada tutan yapı” şeklinde tanımlanmaktadır. Yerel yönetimler arasındaki anlaşmalar, fiili hizmet ortaklıkları, bazı hizmetlerin ortaklaşa yönetilmesi ve bunlardan oluşan ağlar, bir kent modeli olmasa da, sorun çözme odaklı yaklaşıma sahip etkili bir kentsel yönetim ve uygulama yöntemidir .

Kentsel Ağlar, kentler düzeyindeki kalkınmada kentlerarası dengesizliğin giderilmesi ve özellikle orta ölçekli kent ekonomilerinde canlanmanın sağlanması amacıyla; kentlerin bölgesel ve uluslararası işbirlikleri kurması, kaynaklarını birleştirmesi, birbirlerini tamamlayıcı fonksiyonlar geliştirmesi ve bu doğrultudaki amaçlara hizmet eden olanak ve hizmetleri paylaşımları yaklaşımı olarak tanımlanmaktadır (Göksu, kentsel strateji.com).

Küresel rekabet ortamında, ekonomik kaynaklarının yanısıra teknik altyapısı da güçlü olan, sosyal yapıları itibarıyla bütünleşmeye daha yatkın olan kentlerin ön planda olmasına karşılık, orta ve küçük ölçekli birçok kentin rekabetten soyutlanması ve bunun sonucu olarak bu kentlerin ekonomilerinde çöküşler yaşanması AB ve ABD’de kentsel ağlar gibi yeni yaklaşımlar geliştirilmesine yol açmıştır.

Uzmanlaşmış kentler arasında ekonomik veya kültürel gelişim amaçlanarak oluşturulan kentsel ağlar, kamu projelerinin bu gruptaki kentler arasındaki dağılımı, esnek kaynak kullanımı, hizmet değiş-tokuşu, bilgi ve deneyim transferi gibi araçlar kullanılarak işlerliğini sürdürmektedir (Göksu, kentsel strateji.com). Ağ çeşitleri olarak; işbirliği ağları, uzmanlaşmış ağlar, hizmet veya çıkar paylaşımı ağları, yarışan kentler ağı, fiziksel, toplumsal ve enformatik bağlantılardan oluşan yapılardan sözedilmektedir.

Sonuçta, aralarında kimi küçük ve orta ölçekli kentlerin de bulunduğu birçok kentte, tek bir belediyenin, özellikle de ana belediyenin yerel hizmetleri sunması zorlaşmıştır. Aralarında belediyelerin de bulunduğu karma birlikler ile sadece belediyeler arasında kurulan ve kimisi ağırlıklı olarak kentsel alandaki yerel yönetim birimlerince kurulup işletilen birliklerin sayısı artmaktadır. Bu birlikler kimi kentsel alanları yönetme açısından işe yarayabilir özellikler taşımaktadır (Özgür, 2010: 338).

1.5.4. Ulusal ve Küresel Perspektifte Kentleşmeye Dair Yeni Vizyonlar

2000’lerin başlangıcından bu yana, kentleşme pratiğinde yeni vizyonlar daha yoğun bir şekilde görünür olmuştur. Bunlar hem uygulama şeklinde hem de kent ve kentleşmeye

ilişkin düşünsel eğilimler olarak ortaya çıkmıştır. Kentleşmeye dair yeni vizyonlar, kente dönük algıyı, kentin hedeflerini, kentten beklentileri ve kentin çalışma yöntemlerini şekillendirmekte ve değiştirmektedir.

Sözkonusu yeni eğilimler, kısaca aşağıdaki gibi özetlenebilir;

(1) Yaşam kalitesi kavramının yükselişi: Yaşam kalitesi her zaman ekonomik yatırım veya büyüme gerektirmeyen, ancak yaşama ilişkin olarak bakış açısı ve anlayış değişikliği gerektiren bir kavramdır. İnsan odaklı gelişme kavramı yaşam kalitesi kavramı ile birlikte düşünülmeye başlanmıştır.

(2) Toptancı kalkınmadan yerel ve bölgeye kayma: Güncel yaklaşımlardan biri de kalkınmada yerel ve bölge kavramlarının ağırlık kazanması olmuştur. Kentin kır üzerindeki etkileri düşünüldüğünde, artık kır ve kent birlikte düşünülür olmuştur. Kent-bölgesi kavramı son zamanlarda ağırlık kazanmıştır. Kentin kendi bölgesiyle yani etrafıyla ele alındığı bir planlama yaklaşımı öne çıkmaktadır. Yani hinterlanddan öteye giden yeni “kent-bölge” kavramı ortaya çıkmıştır.

(3) Yeni Kamu Yönetimi (YKY) anlayışının geçerlilik kazanması: Klasik kamu yönetiminden “Kalkınma Yönetimi (Development Administration)” kavramına doğru bir kayma oluşmuştur. Burada klasik kamu yönetimi anlayışından öteye geçilmiş ve ek olarak araya yönetim kavramı da girmiştir. Yönetişim kavramı, Avrupa’da AB uygulamaları paralelinde önplanda yer alan ve değer verilen bir kavram durumundadır.

(4) Kentin çekim merkezi olma ve merkez olma niteliğinin öne çıkması/kentsel nitelikli alanın artması: Kentleşmenin sahip olduğu dinamizm doğrultusunda yeni ihtiyaçlar, hizmetler, kentleşmenin hızı ve göç olgusu gibi sebeplerle, kentlerin bir kısmı çevrelerine, kentten daha küçük ölçekteki kasaba ve köyler de çekirdekteki en büyük belediyeye/kente doğru büyüebilmektedir. Yeni durumda birçok kent için, kent artık sadece bir belediyeden ibaret olmaktan çıkmaktadır (Özgür 2010: 338).

(5) Kent ve kentli haklarının öne çıkması: Kent ve kentlilerin, kentsel alanda sırf tüketici rolünde olmaktan öteye geçerek, kendilerine ait vazgeçilmez haklara sahip birer kişilik ve paydaş olarak görüldükleri bir bakış açısıyla ele alınması ağırlık kazanmıştır.

(6) Hizmet üretme yöntemlerinin değişmesi: Yönetişim olgusuyla ilişkili olarak ortaya konan ve AB de çok yaygınlaşmış yeni kavramlardan biri de “Co-production”, yani “birlikte hizmet üretme”dir. Eğitim, hizmet, sağlık gibi sektörlerdeki farklı aktörlerin biraraya gelip iş yapmaları önemli oranda yaygın hale gelmiştir.

(7) Planlama yaklaşımının güncellenmesi, planlamanın öneminin artması: Artık sosyal, ekonomik ve yönetsel bakımdan en alttaki hiyerarşik kademenin de planlama sürecinde söz sahibi olabildiği yeni ve farklı bir planlama anlayışı ağırlığını hissettirir olmuştur. Dünyanın birçok ülkesinde ve AB’de, planlama sürecinde, ulusal planlardan bölgesel planlara, kent planlarına, stratejik planlara, hatta nokta planlara, daha da ötesinde semt planlarına kadar gidildiği gözlenmektedir.

Bu yaklaşım, son yıllarda ülkemizde de uygulanmaya başlanmıştır. Detaylı matematiksel modellerden dayanak alan bir planlamadan öte, yaşam kalitesini gözeten, plan yapan ya da planla ilgili her kurumun hedef ve önceliklerini gözönünde bulunduran bir planlama sistemi öne çıkmıştır. Burada, “Şu anda neredeyiz? Yerel hizmet ve altyapıda ne durumdayız, diğer konularda ne durumdayız...?”, “Nerede olmak istiyoruz?” ve “Oraya nasıl ve hangi yöntemlerle varırız?” şeklindeki 3 sorunun cevabı aranarak ilerlenmektedir.

(8) Yeni kentli/yurttaş profilinin oluşması: Yeni yurttaş profili, yurttaşın kentte ya da kırdaki yaşamasının önemi olmaksızın, gelişmiş sosyal iletişim araçlarının etkisiyle, nerdeyse homojen bir kültüre doğru giden kentli değerler ve ortak kültürel özellikler kazanma sürecindedir. Bilinçli, sorgulayıcı ve katılımcı, duyarlı, yaşadığı yere sahip çıkan bir yurttaş profili ağırlık kazanmaya başlamıştır. Bireylerin bilinç düzeyleri

arttıkça yaşam kalitesini verdikleri önemde de artış olmakta, hava-su-gıda-atıklar-kimyasallar-, yerel hizmetler, siyasal ve kültürel yaşama katılım, kendilerini geliştirme ve gerçekleştirme, ...vb. gibi birçok konuda neyin nasıl olması gerektiğinin bilincine varmaktadır. Bu gelişen bilinç, kendisine hizmet sunmakla yükümlü yönetim yapılarına karşı daha ilgili, talepkar, bilgiye ulaşmak isteyen, kenara çekilmek istemeyen, denetleyici bir yurttaş profili yaratmaktadır. Gerekğinde uygun yöntemlerle hesap soran, şeffaflık isteyen, bilgi erişimini önemseyen, talepte bulunan, soru soran bu yurttaş tipi kendisini etkileyen önemli konuları sadece devlete bırakma eğiliminde olmayıp, yönetim ve siyasette daha etkin duruma geçmiştir.

(9) Pozitif küresel değerlerin etkisi: Küreselleşme süreciyle birlikte kültürel değerlerin etkileşimi ve ortak bir noktaya yaklaşmasının sonucunda, doğa ve çevreye olan duyarlılık, türler ve cinsler arası eşitlik, sürdürülebilirlik, fırsat ve olanaklarda eşitlik, insan hakları gibi pozitif ortak küresel değerler yükselmiştir (Göymen, 2010:10-16).

1.6. Bölge Açısından Bakış: Bir Bölge Olarak Kentsel Alan ya da Bütünsel Bir Kentsel Yapı Olarak Bölge

Günümüzde, bir bölgenin parçası da olan kent, kimi zaman tek başına bir bölge olarak nitelenecek özellikler kazanarak bir bölgeyi de oluşturabilmektedir. Bu ara başlığa bu sebeple ihtiyaç duyulmuştur. Kente ya da kentsel alana bölge kavramıyla birlikte bakılmasının konuya başka açılardan ışık tutacağı düşünülmüştür. Bu tez çalışmamızın konusu olan Sakinkent özelliği taşıyan çok sayıdaki kentin biraraya gelerek oluşturacağı öngörülen “yaşanılır kentsel bölge”nin kentlerden meydana gelen bir bölgeyi oluşturması bu gerekliliği hissettirmiştir.

Bölge, bir planlama basamağının yetki ve çalışma alanı olarak, hem ülke fiziksel planlamasının hem de toplumsal ekonomik planlamanın da bir basamağı olması itibarıyla, kırsal ve kentsel alanlarla bu alanlardaki yerleşmeleri içine alan kentten büyük ölçekteki

planlamaların da konusu durumundadır (Geray, 1997: 301). Bu sebeple çalışmamızın ilgi alanı içine girmektedir.

Geleneksel anlayıştan hareket edildiğinde, “fiziksel sınırlar içinde kalan yer” olarak tanımlanabilecek alan kavramı da, küreselleşmenin hız kazanması sürecinde içeriğini genişletmiş ve farklı anlamlar kazanmaya başlamıştır (Yiğit ve Maden, 2019: 113). Sınırları içinde belli nitelikler kazanmış, belli özelliklere sahip alanın bölgeye dönüştüğünü söylemek mümkündür. Çokboyutlu ve çok anlamlı olması sebebiyle, “Bölge ” kavramı ise çeşitli şekillerde gruplanmış içerikleri içine aldığından literatürde yapılmış birçok tanıma sahip olmasına rağmen nihai bir netliğe kavuşamamıştır. Ekonomik, coğrafi, toplumsal ve siyasi açılardan farklı bölge tanımları yapılabilmektedir (Dulupçu vd. 2015: 240). Ekonomik kalkınmada yerel aktörlerin öneminin artışına paralel olarak bölge kavramının da önemi giderek yükselmiştir.

Yaygın olarak kullanılan bölge tanımlamasında bir coğrafi alanın boyutları, kendine özgü özellikleri içinde homojenik ölçüleri, sınır olduğu alanlarla ilgili özellikleri ve iç bütünsellik faktörleri üzerinde durulur. Durgut, belirli özellikler açısından bir bütünlüğü olan, kendine ait üstünlükleriyle zenginlik oluşturan coğrafyaların bölge olarak görülebileceğini belirtmektedir (Durgut, 2007: 8’den aktaran Mızırak ve Aydemir, 2016: 86-87). Bölge aynı zamanda, bir mekân olarak, kültür, çevre ve kimlik aracılığıyla da informal olarak şekillendirilmektedir (Mercan, 2016: 24).

Bölge sözcüğünün ifade ettiği alanın boyutu ve içeriği sözcüğün kullanıldığı bağlama göre değişmekte ve farklılık arz etmektedir. Örneğin, AB’de bölgeler planlama açısından, kent ve metropol alandan, çok geniş kırsal bölgelere kadar değişebilen boyutlar sergiler. Bunların bir kısmı ekonomik, sosyal ve kültürel bakımdan homojen mekân parçalarıyken, diğer kısmı ise işlevsel açıdan bütünlük gösteren birimler durumundadır. Dünyada son çeyrek yüzyılda öne çıkan küreselleşme ve bölgeselleşme (bölgesel birliklerin ortaya çıkması) ile birlikte gelişen Post-Fordist üretime geçiş, postmodernizm,

bilginin yükselen değeri, vb. ekonomik, sosyal, teknolojik ve politik değişimler geleneksel bölge kavramını tartışılır ve yetersiz hale getirmiştir. Geleneksel anlayışta bölge kavramı, yan yana gelmiş yerel birimlerin mekânsal bütünlüğü ile oluşmuş, ulus-devletin dışına kapalı, ulus-devletin denetimi altında bulunan sınırları belirlenmiş bir birimdir. Küresel anlayışta ise bölge, ilişki ağları aracılığıyla belirlenen, mekânsal süreklilik koşulu bulunmayan yerellerden oluşmuş, uluslararası ilişkilere doğrudan açılan, sınırları değişken bir birimdir (DPT,2000: 8).

Öncelikle, küçük ya da büyük bir coğrafi alanı ifade eden bölge kavramının kullanımında, bu coğrafya içerisindeki bölgelerin biçimsel sınıflandırılması ağırlıklıdır. Ancak, öte yandan bölge kavramı niteliksel boyutuyla da tanımlayıcıdır. Belli açılardan homojenlik, benzerlik, ortak özellikler gösterme veya idari planlama da bölgeyi ifade edebilmektedir. Günümüzde metropol nitelikli olan ya da olmayan ancak belli bir homojenite, iç benzerlik, ortak özellikler ve değerlere sahip olma, teknik veya toplumsal işbirliği ve ortaklık, bu açılardan bağımlılık ve tamamlayıcılık içeren kentsel alanlar bu özellikleri sebebiyle bölge niteliği göstermektedir. Bu alanlardaki idari yapılanma bölge olarak düzenlenmemiş olsa da bu alanın yönetimi için yapılanlar bölge yönetimi kategorisinde ele alınabilir.

Ekonomistlerin baktığı noktadan bölge, mekânsal işbirliği kanallarından oluşan sosyo-ekonomik bir etkileşim alanıdır. Bu bakış açısından, bölge hem ekonomik eylem ve işbirliği alanı hem de sosyal ve ekolojik yaşam, kültürel tanımlar, siyasal karar ve düzenleme alanı durumundadır (İvanisin, 2007: 45'ten aktaran, Mercan, 2016: 10).

Bölge tartışmalarının ağırlıklı olarak ekonomik boyut üzerinden gerçekleştirildiği gözlenmektedir. 1980'lere gelindiğinde yerel birimlere odaklı olan görüş farklılaşmış, bunların yeni dünya düzeni, çoğalan küresel ilişkiler ve kurumlar çerçevesinde elde ettikleri göreceli konum esas alınmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda, rekabet gücünün öne çıkması, yerel birimlerin potansiyelleri, ilişkiler ve kurumlarıyla farklı ağlar içinde

varolmasını sağlayacak bir bütünün bölge olarak tanımlanmasına neden olmuştur. Burada anlatılan bölge, artık 1960’ların “yarı kapalı bir ekonomik sistemi” olmaktan çıkmış, dünyada farklı nitelikler ve amaçlara sahip ağlar içinde yer alabilen ve bunlarla etkileşim içinde olan bir yapı halini almıştır (Eraydın, 2004: 126-127). Mercan, bölgelerin küresel gelişim sürecinde ekonominin pasif bir parçası olmadıkları gibi özerk mekânsal ekonomiler de olmadıklarını hatırlatmıştır. Ulus-ötesi işletmelerin pazarlık gücü ve yeniden yapılanmış olmaları sayesinde, hem üretim süreçlerinin zaman-mekân kısıtlarının ortadan kalktığını, hem de bölge ve kentlerin ulus-ötesi dünyaya bağımlılık geliştirerek buranın kontrolüne tabi olmaya başladığı saptamasını yapmıştır (Mercan, 2016: 18).

Yerel dinamikler ekonomik kalkınma ve bölgesel gelişmenin motoru rolünde olduğundan, yerel farklı roller üstlenirken, bir küresel ekonomi aktörü olarak, kırsal bir sanayi bölgesi olabileceği gibi, büyük bir nüfus, hizmet ve üretim yığılmasını barındıran bir metropol de olabilecektir. DPT kaynakları, kalkınmanın önemli bir bileşenini oluşturan mekânla birlikte, bölgesel organizasyonun “vizyon oluşturmak” suretiyle, bölge içinde yönetsel eşgüdümü sağlamak konusunda, bölge dışında da bölgelerarası (ulus içi ve uluslararası) rekabette sözsahibi olarak üstleneceği yönlendirici rolün önem kazandığına vurgu yapmıştır (DPT, 2000: 7-8).

Bu verilerden yola çıkarak, kentsel alanın iç dinamiklere sahip, belli homojen özellikler içeren ve bu haliyle özgün bir kimliğe sahip birer bölge özelliği taşıdığını söylemek mümkündür. Buradaki nitelendirmede ekonomik özellikler ön planda olmayıp, bunlarla birlikte mekânsal, kültürel-tarihsel, çevresel-ekolojik ve yönetsel özelliklerin yarattığı bir bütünden söz edilmektedir.

Yeni bölgesel gelişme politikalarında önem kazanan öncelikli hususlar ; Bilginin çoğaltılması, üretime yönelik kaynak yaratılması, yerel ve bölgesel kaynakların öncelikle harekete geçirilmesi, kalitenin önceliklendirilmesi, merkezi değil de bölgesel topluluğun

ön plana alınması, hizmet sektörünün geliştirilmesi, sektörlerarası bağların kurulması ve çok sayıda küçük ve orta ölçekli firma yaratılması ile birlikte bunları güçlendirecek çok sayıda yeni proje üretilmesidir (Sarica, 2001: 154). Bütün bu hususlar bölgede yeralan kentler üzerinden hayata geçirilecektir.

Bu çalışmada, bölge planlama ve kentleşme literatüründe hem “fiziksel/mekânsal bir alan”ı hem de belli oranda homojenlikler taşıyan “sosyo-kültürel ve ekonomik bir alan”ı ifade eden “bölge”nin, üç boyutunu da taşıyan genel kapsamına odaklanarak değerlendirme yapılmaktadır. Tezimizin temel kavramı olan Sakinkent niteliğindeki kentlerin/Sakinkentlerin oluşturduğu geniş kentsel alanlar, bu anlamda bir bölge, kentsel bölge niteliği gösterecektir.

Aşağıda kentsel/bölgesel oluşumları gelişim kavramını esas alarak inceleyen çeşitli yaklaşım ve teorilerin her biri, farklı yönleriyle, Sakinkent özelliklerine sahip kentlerin oluşturacağı kentsel alanların/bölgelerin varsayılan özellikleriyle birçok yönden paralellik ve benzerlikler göstermektedir. Bu sebeple bu kavramların incelenmesi, çalışmanın sonunda tanımlanacak olan modelin kimi yönlerini de açıklayacağından, gerekli ve önemli görülmüştür.

1.6.1. Bölge - Kent İlişkisinde Yeni Yaklaşımlar ve Durum

Bu başlık altında, bölge ve kent ilişkisine dair yeni yaklaşımlar incelenmekte, konuyla ilgili süreç bilgisiyle birlikte mevcut durum hakkında saptamalar yeralmaktadır. Bölge konusu 5. başlıkta da ele alınmış ve günümüzde ortaya çıkmış yeni kentsel sistem görünümleri arasında, yeni bir kentsel yapı olarak tanıtılmıştı. Burada ise bölge olgusu, bölge ve kent ilişkisi odağında yeni yaklaşımlar üzerinden ele alınmaktadır. Orta ölçekli kentlerin de katılımıyla, Sakinkentlerin homojen örgütsel yapı, yönetsel yaklaşım ve çalışma ilkeleriyle işlevsel bölgeler oluşturacağı düşüncesi sebebiyle bu konunun ele alınması gerektiği görülmüştür. Buradaki açılımlar farklı fikirler verebilecektir.

1.6.1.1. Bölgenin Odağa Alınması ve Yeni Bölge(sel)cilik (New Regionalism)

Kalkınma kavramında ve kalkınma ile ilgili aktörlere yüklenen rollerde yaşanan değişim devletin bölgesel gelişme konusundaki sorumluluğunu yeni bir çerçeveye taşımış, böylelikle de Yeni Bölgecilik adı verilen, bölgedeki “kamu, özel sektör ve farklı sivil toplum kuruluşlarının bölge için vizyon, politika ve uygulama projelerini birlikte tanımladığı bir anlayışın” ortaya çıkıp benimsenmesine yol açmıştır (Eraydın, 2004: 128).

Uluslararası literatürdeki “New regionalism” kavramının dilimize “Yeni bölgecilik”, “Yeni bölgeselcilik” ve “Yeni bölgeselleşme” gibi birkaç farklı şekilde çevrildiği görülmektedir (Özgül, 2020: 93). Bu konuda çalışan araştırmacılar aynı şeyi ifade etmek için bu ifadelerden herhangi birini kullanabilmektedir. Ancak Özgül, “Yeni bölgecilik” kavramının İngilizce’de “New regionalism” kavramına karşılık gelmesine rağmen, Türkçe’deki bölgecilik kavramının siyasi bir anlam taşıması sebebiyle bu kavramın vermek istediği anlamla örtüşmediğine işaret etmiştir. Bu yüzden, İngilizce’de “New Regionalisation” kavramına karşılık gelen “yeni bölgeselleşme” kavramının bölge politikalarının ekonomik ve toplumsal yönünü ele aldığını belirterek 2020’de yayınlanan “Yeni Kent Paradigması” adlı kitabında “Yeni bölgecilik” yerine “Yeni bölgeselcilik” ifadesini kullanmayı tercih etmiştir.

Yeni Bölgeselcilik son yıllarda bölge kalkınması çalışmalarındaki ağırlıklı söylem olup çok sayıdaki uluslararası kurumun kalkınma yaklaşımını etkilemiştir. Bazı görüşler ulus-altı bölgeler konusundaki çalışmaların bundan böyle farklı bir bağlamda çalışılması gereğini vurgulamaktadır. Ekonomik düzendeki değişimle birlikte bölgesel kalkınma literatüründeki mevcut araçlar geçerliliğini kaybetmiş ve yeni kavramlara gereksinim duyulmuştur (Türker, 2014: 317-318).

Yeni Bölgeselcilik Yaklaşımının temeli Yeni Kalkınma yaklaşımı olup, burada devlet kontrol ve yönlendirmesinden tamamen bağımsız bir model yerine, bölgesel ve yerel girişimleri önemseyen bir kalkınma düşüncesi benimsenmektedir. Yeni

Bölgeselcilik kavramı, yerel kaynakların tamamen harekete geçirilebilmesi (Amin, 1999) için çözüm önerileri getirmektedir (Erkut ve Gönül, 2010: 381'den aktaran Yiğit ve Maden, 2019:117). Sakinkent modelinde amaçlanan temel hususlardan biri de yerel kaynakların çevre ve benzer diğer dengeleri kollamak şartıyla en yüksek derecede harekete geçirilmesi suretiyle yerel ekonominin güçlendirilmesi ve yerel kalkınmanın desteklenmesi olmaktadır. Bu yönüyle yeni bölgeselciliğin temel hususlarından biriyle örtüşme olduğu gözlenmektedir.

“Yeni Bölgeselcilik” yaklaşımı temel olarak başarılı bölgelerin başarı faktörlerini analiz ederek aynı durumda olmayan diğer bölgelerden daha iyi bir performans sergilemeyi nasıl başardıklarını açıklamaya çalışmaktadır. Zira, üretim faktörleri ve piyasaların durumunu esas alan gelenekçi yaklaşımlarla bu bölgelerin başarısını açıklamak mümkün olamamaktadır (Keating, 2001). Konuya daha yakından bakıldığında, sözügeçen başarılı bölgelerin gösterdiği başarının sadece ekonomik niteliklerden değil, bunun dışında kalan çok sayıdaki farklı etkenin biraraya gelmesiyle ortaya çıktığı görülmektedir (Okçu, vd.2005: 6).

Yeni Bölgeselcilik yaklaşımıyla başlayarak bölgeler; ilişki ağlarının belirlediği, mekânsal süreklilik şartı bulunmayan yerel birimlerden oluşan ve uluslararası ilişkilere dolaysız olarak açılan, standart olmayan ve değişebilen sınırlara sahip bir yapı olarak ele alınır olmuştur. Burada bölgelerin ekonomik kalkınmasındaki itici güç ağırlıklı olarak yerel dinamiklerdir. Yani, yeni bölgesel kalkınma düşüncesi öncelikli olarak yerel ve bölgesel potansiyelin harekete geçirilmesine odaklıdır. Yeni bölgeselcilikte, bölgelerdeki büyümeyi sağlayan unsurlar olarak; bilgi üretme ve yenilikçilik kapasitesi, iyi eğitilmiş nüfus yaratma yeteneği, küresel piyasalarla bağlanabilirlik potansiyeli, ekonomik anlamda iyi ilişkiler kurulabilecek bir çevreye, iyi bir altyapı sistemine ve iyi işleyen bir emek piyasasına sahip olunmasının altı çizilmektedir. Bu paralelde de, yeni nesil bölgesel politikalar konusunda KOBİ'ler, girişimcilik, AR-GE, teknoloji, bilgi, yenilik

(innovasyon), işbirliği, ağlar, kümelenmeler gibi teori ve kavramlar ön plana çıkmaktadır (Dulupçu vd.,2015: 239).

Yeni Bölgecilik yaklaşımının oluşmasına kaynaklık eden temel yaklaşımlar İçsel Büyüme ve Cazibe Merkezi Yaklaşımlarıdır. Bu doğrultuda, İçsel büyüme paradigmasına göre, “bölgesel yapının güçlendirilmesi, yeni bir iş kültürünün yerleştirilmesi, bölgeye yatırımcı çekmek, insan kaynağı sermayesi, sistem kalitesi, geliştirilebilir networkler ve öğrenme stratejileri” gibi kavramlar ön plana çıkmıştır (Loewendahl-Ertugal, 2005: 3). 1960’lı yıllarda gündeme getirilen bir başka yaklaşım olan Cazibe Merkezi Yaklaşımının Kalkınma Kutupları Teorisi ile paralellik arzettiği görülür. 1940'larda ortaya konan Cazibe Merkezleri Teorisinde, bir ülkedeki ekonomik kalkınmanın ülkedeki tüm bölgelerde eşzamanlı olarak başlamadığını ileri sürmektedir. Ona göre, bu öncelikle en uygun koşullara sahip olan belirli bölgelerde başlar, yoğunlaşma sürecine girer ve belli bir yoğunluk seviyesine ulaştıktan sonra ekonominin geri kalan kısmına yayılır. Bu teoriye göre, devletin belirlediği ve cazibe merkezi olması amaçlanan kentlere yapılacak yoğun kamu yatırımları aracılığıyla oluşacak bu yığılma ekonomisi sayesinde tüm bölgede oluşturulacak yeni iş olanakları ve üretim kapasitesindeki artışlar gibi dışsal faydalarla bölge genelinde bir refah artışı sağlanması amaçlanmaktadır. Kalkınma Kutupları Teorisi ise, yerleşim birimlerinin büyük bir kısmında kullanılabilen, model alt yapısındaki aktörlerin girişimcilerden oluştuğu, teşvik ve desteklemeler sağlanması yoluyla bölgede refah artışı ve büyümenin beklendiği bir gelişme modelini oluşturur (Yiğit ve Maden, 2019: 116-117). Aynı anlayış ve amaçlara sahip olmaları itibarıyla işlevsel bir bütün oluşturacak orta ölçekli kentlerin, Sakinkent uygulamasıyla birlikte üretim ve yatırım anlamında merkezi yönetimce desteklenmesi ile, bölgelerin başat özellikleri doğrultusunda tasarlanacak uygun alanlarda belli kentlerde, yararları bölgeye dağılacak şekilde, çeşitli teşvikler ve sübvansiyonlarla yerel ve bölgesel kalkınma unsurları hayata geçirilebilecektir. Burada yerel dinamikler ve yerel kaynakların

kullanımıyla, bir İçsel Büyüme Yaklaşımı ve Yeni Bölgesel Kalkınma anlayışı kapsamında, Yeni Bölgeselcilik Yaklaşımına uygun çalışmalar hayata geçirilmiş olacaktır. Burada bir Endojen Kalkınma arayış ve çabasından sözedilmiş olunmaktadır.

Bir başka önemli husus ta, Yeni Bölgeselcilik yaklaşımının önem verdiği, “geleceğin kazanılması ve sürdürülebilirliğin sağlanması” gibi ortak değerler üzerinden tanımlanan “ticari nitelikli olmayan karşılıklı bağılıkların” varlığıdır. Keating (2001), Yeni Bölgeselcilik çalışmalarında “yer” kavramının artık geçmişteki gibi piyasalar ve üretim faktörlerine olan uzaklık ve konum şeklinde anlaşılmadığını hatırlatmıştır. 80’lerde başlayan küresel değişim süreciyle birlikte odaklanılan bölge kavramı, yer kavramının da farklılaşmasıyla yeni ekonomik ve sosyal hayatın temel bileşenlerinden biri durumuna (Storpe, 1995) gelmiştir. Yeni Bölgeselcilikte altı çizilecek bir diğer önemli kavram da “sosyal sermaye” dir. Geçmişte, bölgesel çalışmalarda “ticari nitelikli bağılıklar”a önem verilirken, gelinen noktada, “emek piyasası, kamu kurumları, yerel ve ulusaldan gelen davranış kuralları, gelenekler, anlayış ve değerler” olarak tanımlanan ticari nitelikli olmayan karşılıklı bağılıklardan bahsedilir hale gelinmiştir. Yani, mekânın anlamı dönüşmektedir. Sonuçta, bölgesel çalışmalarda mekân olgusu, artık sosyal ilişki ve kurumlar tarafından oluşturulan bir merkez olarak görülür olmuştur. Bu sebeplerle, Yeni Bölgeselcilik literatürü sosyal sermayeye ve ticari olmayan bağılıklara önem atfetmektedir (Türker, 2014: 321).

Yerel Kalkınma Yaklaşımında bölgeler dış dünyadan oldukça soyut olan bağımsız birimler şeklinde ele alınmaktayken, Yeni Bölgeselcilikte “diğer bölgelerle etkileşim içinde ve sistemin bir parçası” olarak değerlendirilmektedir. Buna göre birimler arasında kademeli bir ilişki bulunmamakta, bunun yerine karşılıklı bir etkileşim söz konusu olmaktadır. Yeni Bölgeselcilik, yerellik kavramını da öne çıkarmakta, yerel birim ve bölgelerin gelişmesine ilişkin olarak daha önce sözü edilmeyen birçok faktörü ortaya koymaktadır. Hatta, farklı yerel/bölgesel birimlerin kendilerine özgü dinamiklerinin

olduğunu gündeme getirerek, dünyayı mozaiklerden oluşan bir bütün olarak tanımlamakla farklılaşmaktadır. Eraydın, bu bakış açısının yeni oluşumları açıklamak ve anlaşılmasını sağlama konusunda büyük katkı sağladığını ifade etmektedir (Eraydın 2004:131-132).

Konuya eleştirel yaklaşan Eşiyok'a göre (2012), Yeni Bölgeselcilik anlayışının temelinde her bir tekil bölgenin ulusal ve küresel ölçekte diğer bölgelerle rekabet ederek gelişmesi öngörülmekte ("yarışan yerellikler"), bu politikalar aracılığıyla bölgeler arası eşitsizliklerin azalacağı öne sürülmektedir. Yeni Bölgeselcilik anlayışında modernist bakış açısından farklı olarak önemli olan yerelin kendisi, yani bütünsellik değil de onu oluşturan parçacıklar olmaktadır. Bu bağlama göre, İçsel Bölgesel Kalkınma (Endogeneous Regional Development) adıyla da kavramsallaştırılan Yeni Bölgeselcilik yaklaşımı, İçsel Büyüme Teorisinin bölgeye uyarlanması sonucunda ortaya çıkmıştır (Eşiyok, 2012: 226), (Eraydın, 2004: 132). Endojen Bölgesel Kalkınma; bölgesel öncelikler, yerel kaynaklar ve yerel faaliyetlerin endojen (içsel) potansiyellerine önem veren bir kalkınma stratejisidir. Bu kalkınma anlayışı (Muehlinghaus vd., 2001), yerel ve bölgesel aktör ve dinamiklerin, kalkınma sürecindeki aşamalara aktif şekilde katılmalarına olanak sağlamaktadır. Endojen kalkınma sırf iç kaynaklar ve öz kaynaklara dayalı bir tercih anlamında olmayıp, aynı zamanda kendi gücüne dayanmak (Başkaya, 2005), kendi güç ve olanaklarından hareket ederek kalkınmak anlamlarını da kapsamakta, sürecin dışsal etkenlerden kolayca etkilenecek yara almadığı, kalkınma sürecinde yurttaşların da belirleyici olduğu bir durumu ifade etmektedir (Doğan, 2011: 58-59). Sakinkentlerin sayıca artmasıyla oluşacak kent öbekleri ya da Sakinkent bölgelerinden beklenen de bir boyutuyla budur.

Türkiye bağlamında Yeni Bölgeselcilik yaklaşımının izleri, AB süreci ve bunun mekâna yansıması olarak gündeme gelen NUTS (İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması) projesi, bölgesel ücret talepleri, Kalkınma Ajanslarının hayata

geçirilmesi ve sanayide kümelenmeyi amaçlayan politikalarda görülmektedir. Türkiye’de “Yeni Bölgeselcilik” yaklaşımının kristalize olduğu belgelerin başında Dokuzuncu Kalkınma Planı gelmektedir. Planda, Yeni Bölgeselcilik anlayışının kümelenme, rekabet, yerellik ve kalkınma ajansları şeklinde bütün unsurlarının benimsendiği gözlenmektedir (Eşiyok, 2012: 218-219).

1.6.1.2. Kent-Bölgecilik Akımı

Kent-bölgecilik akımı, son dönemde bölgesel kalkınmayı dışlamayan ve ona paralel olarak değerlendirilebilecek yeni bir yaklaşım olarak kendini göstermiştir. Küreselleşmekte olan dünyada, rekabete dayalı ekonomilerin temel itici güçlerinin “global kent-bölgeler” olmasından hareketle, bölgeci yaklaşımın korunmasıyla beraber, bu kentlerin rekabetçi ekonomilerin merkezinde yer aldığı ve aynı zamanda bunların yönlendiricisi olduğunu öne süren bir mekânsal tanımlama ortaya çıkmıştır (Özışık, 2015: 316). Kent-bölgecilik akımı Yeni-bölgeselcilik akımının bir mirasçısı olarak görülmektedir.

Son yarı yüzyıllık süreçte, devletin merkezî otorite ve egemenliği, bölgesel ve yerel yönetim oluşturma taleplerinin yanısıra küreselleşmenin dayattığı bölgeyi temel alan rekabetçi anlayış tarafından tartışmaya açılmıştır. Söz konusu olguların birlikteliğinin etkisiyle, merkezî yönetimlerden yerel ve bölgesel yönetim yapıları ve birimlere ciddi oranda güç, yetki ve mali kaynak aktarımı yapılmıştır. Metropoller ve bölgeler de bu süreçteki en önemli faydalanıcılar arasındadır (Rodriguez-Pose, 2008).

Dünyadaki uygulamalardan yola çıkarak, belirleyici çeşitli değişkenler gözönünde tutularak kent-bölge kavramının çok sayıda tanımı yapılmıştır. Parr (2005), kent-bölgede bir kent merkezi alanı (Kent Alanı) ve bunu çevreleyen, onun çevresini oluşturan alan (Çevre Alanı, hinterland) ın varlığını dile getirmiştir. Burada “Çekirdek” bir merkez kentin ve bu kentin etrafında kentle işlevsel ilişkileri olan bir hinterlandın varolması, bu tanımların asgarî ortak noktasını oluşturmaktadır. Tewdwr-Jones ve

McNeill (2000), kent-bölgeyi “Tek bir yerel-kentsel hükümetin yönetsel sınırlarını aşan ve çevresindeki diğer kentsel ve yarı-kentsel alanları da kapsayan, politika-yapım sürecinde ve idari yapılanmanın içinde kendine yer bulan stratejik ve politik bir yönetim kademesi” olarak tanımlamıştır. Scott ve Storper’e ise göre kent-bölgeler, “içinde yer aldıkları ulusal ekonomilerin lokomotifleri konumunda bulunan, içiçe geçmiş yoğun ekonomik faaliyetlerin yoğunlaştığı alanlar”dır. Buna göre, kent-bölgeler, birbiriyle bütünleşen ve sinerji üreten yığın ekonomilerine ve innovasyon potansiyellerine bağlı olarak, üst düzeyde üretkenlik arz ederler. (Scott & Storper, 2003: 581’den aktaran, Özışık, 2015: 317-319).

“Kent-bölge” günümüzde küreselleşmeyle birlikte öne çıkan mekânsal birimleri tanımlamak amacıyla kullanılan en yaygın kavramdır. İlgili literatürde “küresel kent-bölge” (Scott, 2001), “kentsel bölge” (Brenner, 2000), “çok odaklı bölgeler” veya “metropolitan bölgeler” (Dieleman ve Faludi, 1998), “ağ kentler” (Batten, 1995) şeklinde adlandırmalar kullanılsa da Hall (2001), bunların aynı oluşumu kastettiğini, “çok odaklı olmakla birlikte bir bütünlük gösteren ve küresel ekonomi ile kurduğu ticari, sosyal ve kültürel bağlantılarla özgün bir konumu olan yeni mekânsal örgütlenme ölçeklerini” tanımladığını belirtmektedir (Eraydın, 2012).

Eraydın, öne çıkan kent-bölge formlarını, (1)Mevcut metropolitan alanların yayılması ve etki alanlarının gelişmesi ile oluşan kent-bölgeler, (2)Farklı yerleşmelerin işlevsel bir bütün oluşturması ile oluşan kent-bölgeler, (3)Planlanmış kent-bölgeler, (4)İmgelenen coğrafya olarak kent-bölgeler, (5)Yeni yönetim biçimlerinin uygulama alanı olarak kent-bölgeler şeklinde 5 başlıkta gruplandırmıştır (Eraydın, 2012).

Kent-bölgelerin sınırları her seferinde yerel ya da bölgesel idari birimlerin sınırlarıyla örtüşmemekte, nadiren rastlanan sınır çakışması durumlarında, kent-bölgenin işlevsel alanıyla bölgesel ya da yerel idari otoritelerin sınırları birebir örtüşme gerçekleşebilmektedir. Geriye kalan durumlarda, bir kent-bölge bir idari birimin sınırları

içinde yer almakla birlikte, genellikle mevcut idari sınırların ötesine geçen genişlikte bir alandan oluşmaktadır. Ayrıca, bir kent-bölgenin sınırlarının sabitlenmesi de mümkün olmamakta, sınırlar, kent merkezi alanı ve hinterlandı arasındaki işlevsel bağlantılar ve bölgenin gelişim yapısına göre değişkenlik göstermektedir.

Devletlerin, yukarıdan aşağıya işleyen politikaların verimsizlikle sonuçlandığını saptadıklarından, yerelin yetkiler ve kaynaklar bakımından güçlendirilmesini daha uygun görmeye başladıkları düşünülmektedir. Buradan yola çıkarak, kent ve bölgeler, kamu politikalarının oluşturulması ve uygulama süreçlerinde zamanla daha çok görev ve sorumluluk almaya başlamışlardır. Bu sebeple, devletler kalkınma politikalarını oluştururken sektörel öncelikler yerine yerel ve bölgesel şartlar ve ihtiyaçları öne alan bir yaklaşım benimseme yoluna gitmişlerdir. Bu paralelde, kent-bölge düzeyinde, yerel kurum ve kuruluşları içine alan yönetim yapılarının kurulması desteklenmiştir. Yerel ve bölgesel otoriteler ile kamu ve özel sektör arasındaki ortaklıklara, kamu politikalarının verimliliğinin artması ve kent-bölgelerin rekabet yeteneklerinin güçlendirilmesi amaçlanarak artan bir önem atfedilir olmuştur. Bu gelişmelerin etkisiyle merkezî yönetimler, temel karar verici konumundan uzaklaşmış, yerel ve bölgesel düzeydeki yönetim süreçlerinin yapabilirlik yeteneklerini geliştirmek için farklı bir rol üstlenmişlerdir. Yeni durumda “Katalizör” ve/veya “düzenleyici” rolüne bürünen devlet, yönetim yapı ve süreçlerinde yasal altyapının oluşturulması ve idari/teknik açıdan aktörler ve kurumların kapasitesinin geliştirilmesini gündemine almıştır (Rodriguez-Pose, 2008: 1027-1031’den aktaran Özışık, 2015: 318-321) .

Burada, farklı yönleriyle tanıtılan kent-bölgenin, metropoliten alandan daha geniş ve kapsamlı olduğu ve coğrafi sınırlarla tanımlanması doğru olmayan, yapısal özellikler ve işlevler anlamında “özgün ve özgür” bir yapı arzettiği gözlenmektedir. Kent-bölge bu nitelikleri itibarıyla, çok merkezli, çok parçalı ama bütünleşik yapısıyla, yerel-bölgesel

refah sağlama ve yerel-bölgesel kalkınma için pozitif dışsallıklardan faydalanabilecek optimal bir yapı izlenimi vermektedir.

1.6.1.3. Kümelenme Yaklaşımı

Günümüzde bölge kavramının küreselleşmenin etkisiyle içerik açısından zenginleşerek dönüşüm yaşaması bölge gelişme politikalarını da etkilemiştir. Böylelikle, bölgesel gelişme politikası kavramlarına daha öncekinden farklı olarak; “coğrafi yaklaşma, yenilik, odak, verimlilik, rekabetçilik, ağ oluşturma (network), kümelenme, Ar-ge, işbirliğine dayalı büyüme, güven sosyal sermaye,...” gibi birçok yeni kavram eklenmiştir. Bu kavramlarla birlikte mekân ve bölge geniş anlamıyla değerlendirilmeye başlanmış, sahip oldukları üstünlükler ve bunların arasındaki ilişkiler ağı ile bölge yeni bir yapı halini almıştır (Mızırak ve Aydemir, 2016: 85). Kümelenme yukarıda anılan unsurların çoğunun aynı anda hayata geçirildiği, belli bir bölgede biraraya gelerek yoğunlaşan, belli bir sektör içinde ya da birbirini tamamlayıcı sektörlerde yeralan kurum, kuruluş, yapı, ağ ve ilişkilerin biraraya geldiği, sinerji yaratarak tüm tarafların işbirliği ve birbirini destekleme yoluyla kazanım elde ettiği bir oluşumu ifade etmektedir.

Mekânın önemli bir rolünün olduğu kümelenme yaklaşımından bakıldığında bölge, belli bir homojenite ile birlikte mekânda oluşan endüstriyel tamamlayıcılıkla biraraya geline ve onun yarattığı dışsallıkları yoğun olarak barındıran bir yapılanmayı ifade eder. Porter’a göre (2000) kümeler, birbiriyle rekabet ederken aynı zamanda gerekli yerlerde işbirliğinde de bulunan, birbirine bağlılık geliştirmiş firmalar, tedarikçiler, servis sağlayıcıları...gibi aktörlerden oluşmuş, belli bir coğrafi alanda yoğunlaşmış yapılardır (Türker, 2014: 322).

Porter’ın kümelenme tanımına üretim sürecinde yer alarak doğrudan veya dolaylı biçimde katma değer oluşturan bütün aktörler dahil edilmiştir. Bu yaklaşım aslında bir ulusal ya da ulusüstü yaklaşımdan öte, ulusaltı kalkınmacılıkta anahtar bir model olarak görünmektedir. Kümelenmede, firmaların “küme salkımı halinde birarada” bulunduğu ve

birbirlerine bağıllık gösterdikleri belirtilmektedir. Özellikle endüstriyel kümelerin bu şekilde tamamlayıcı ve birbirlerine bağlı firmalardan oluştuğu olduğu ifade edilmiştir. Burada, yatay ve dikey işbirliği içinde bulunan firmalar aynı ya da bağlantılı sektörlerde, bağlantılı diğer yapı ve birimlerle beraber genellikle nihai ürün ile ilgili tüm süreçlerde aynı/yakın mekânda ortak akılla hareket ederek katma değer sağlamaktadır (Mızırak ve Aydemir, 2016: 94). Andersson (2004), kümelenme kavramı içinde yeralan kritik unsurlar arasında, coğrafi yoğunlaşma, belirli alanlarda uzmanlaşma, çok aktörlü yapılanma, rekabet ve işbirliğinin birlikte birarada olması, uzun soluklu işbirliği ve inovasyon odaklı organizasyonel değişimi saymıştır (Andersson vd. 2004'ten aktaran Mızırak ve Aydemir, 2016: 95).

“Endüstriyel Bölge Yaklaşımı”na “The Pure Theory of Domestic” adlı çalışmasında yer veren ve A. Marshall’a göre, aynı zamanda bir coğrafi alan olan endüstriyel bölgelerdeki yığılmalar dışsal etkiler oluşturur. Aynı bölgede yeralan ve işbirliği içinde çalışan firmalar arasında uzmanlaşmış işgücü, destekleyici kurumlar ve bilginin rahatça paylaşılabildiği bir ortamın sağladığı sözkonusu dışsallıklar, firmaları birbirine yakın yerlerde konumlanmaya yönlendirir. Kavramı ilk kez kullanan Porter (1998), kümelenmeyi, “belirli bir sektörde, birbirlerine ortak ve tamamlayıcı unsurlarla bağlı olan, aralarında hem işbirliği hem de rekabet bulunan işletmelerin, bunlara mal-hizmet sunan tedarikçilerin, ilgili kurumsal yapıların (Üniversiteler, meslek kuruluşları, düşünce kuruluşları, iş koluyla ilgili standartları belirleyen ve kontrol eden kurumlar vb.) aynı coğrafi bölgede yoğunlaşmaları” olarak tanımlamaktadır (Mızırak ve Aydemir, 2016: 111).

Kümelenmenin, küreselleşmenin de etkisiyle birlikte ekonomik kalkınma ve rekabetçiliğin biraraya gelmesiyle, 90’larla başlayarak dinamizm kazandığı, artık hem uluslararası hem de ulusal ölçeklerde hazırlanan sektör ve bölge odaklı kalkınma planlarında da kullanıldığı gözlenmektedir (Eroğlu ve Yalçın, 2013: 82).

Porter, bölgesel kalkınma politikalarından biri olan kümelenme modelinde, kümelenmenin gerçekleşmesi halinde, sektörde yeralan ve sektörü yönlendiren tüm yardımcı değişkenlerin karşılıklı olarak birbirini destekleme tutumu geliştirdiğini belirtmektedir. Müşteriler, tedarikçi firmalar, üniversiteler ve diğer kurum ve kuruluşlar arasında oluşmuş işbirliği, bilginin oluşmasına, yayılmasına ve sonuçta innovasyona dönüşmesine aracılık etmektedir (Porter, 2010: 230).

OECD tarafından yapılan çalışmalarda kümelenme, ulusal innovasyon kapsamında değerlendirilmektedir. Ayrıca kümelenme tanımında, firmalar arasındaki stratejik işbirliklerinin etrafında ilgili destekleyici kuruluşlar konumundaki araştırma kuruluşları, üniversiteler, aracı kuruluşlar ve müşterilerin de bulunmasına yer verilmektedir.

Son dönemde küresel, ulusal ya da bölgesel nitelikli çok sayıdaki mekân/bölge, farklı sektörlerde yoğunlaşmış olup “uzmanlaşmış ve rekabetçi bir bölge” olarak tanınırlık sağlamıştır. Birçok ülkede, kümelenme yaklaşımının kullanılmasıyla bir uzmanlaşma ve güç odağı halini alarak rekabet gücünü arttırmış örnekler mevcuttur. Kümelenmeler genellikle kendiliğinden oluşmaktaysa da, devlet destekleri ve kümelenme politikaları aracılığıyla oluşturulan kümeler de sözkonusu olmaktadır (Eroğlu ve Yalçın, 2013: 90).

1.6.1.4. Yaratıcı Kentler

Son zamanlarda yaratıcılığın yenilikler ve girişimciliğin kaynağı olarak görülmesiyle ekonomistler nezdinde yaratıcılık konusuna dönük ilgi giderek artmış, literatürdeki yeri genişlemiştir. Günümüzün küresel piyasasında kent, bölge ya da ülkelerin sürdürülebilir rekabet edebilirlik geliştirmesi için, yenilik geliştirme beceri ve kapasitesini güçlendirmesi gerekmektedir. Bu kapasite, bir yönetsel birimin elindeki kaynakları ekonomik değeri bulunan ürünlere dönüştürebilmedeki yaratıcılığı anlamında

olup, ülkenin yaratıcılık seviyesi ve ekonomik göstergeleri arasında, önemli bir ilişki bulunur (Kumral, 2010: 3).

Yaratıcılık yaklaşımı doğrultusunda yaratıcı kentler gündeme gelmiştir. Yaratıcı kentler kavram ve yaklaşımı da, bu kentlerin işlevleri ve yaratıcılığın yarattığı bakış açısı doğrultusunda yaratıcı bölgeler kavramına bağlanabilmektedir.

Küreselleşmenin getirdiği önemli özelliklerden biri durumundaki rekabetçi tutum doğrultusunda, ülkelerin kalkınma sürecinde artık kentler ve bölgeler öne çıkmaktadır. Genel rekabetçilik düzeyini belirleyen ve ülkeler arasında fark yaratan şeyin de bu kent ve bölgelerin yenilik üretme ve yaratıcılık kapasitesi olduğu ortak bir tesbit haline gelmiştir. Burada yenilik, özgünlük ve farklılık katma değer oluşturan geliştirici unsurlar olarak değerlendirilmektedir.

Burada kullanılan “Yaratıcı kent” kavramı (creative city), “yaratıcı ekonomi” (creative economy) ve “yaratıcı sınıf” (creative class) kavramlarından daha geniş bir alanı ifade etmektedir. Yaratıcı kent, çoklu organizasyonların (örgütlenme) birleşik (entegre) bir sistemi ve kamu, özel ve topluluk sektörlerindeki kültürlerin karışımı olarak kabul edilmektedir. Ayrıca, ekonomik potansiyelin ötesinde, kentlerin geleceğini yönlendirme potansiyeline sahip “yaratıcı kent” kavramının mekânsal boyutu da önem kazanmaktadır (Karataş Ünverdi, 2016: 236).

Yaratıcı bölgeler, bölge kalkınmasında birbirini tamamlayan parçaların oluşturduğu bütünleşmiş bir kalkınma stratejisinde önemli bir parçayı oluşturur. Yaratıcı kentin, endüstriyel nitelikli olması şartı bulunmayan sektörler aracılığı ile bölgesel ekonomik ve niteliksel gelişmenin gerçekleşmesini destekleyeceği kabul edilmektedir. Yaratıcı kent ve bölge kavramında, katma değeri yaratan ivme özellikle yetenekle ve zihinsel temelli olgularla ilgilidir. Bunlar kültür-sanat, tasarım, bilgi üretimi gibi özgünlük içeren konulardır. Yaratıcı sektörlerde katma değerın yaratılması için doğa veya çevreyi zorlamak, ekolojik dengeleri bozmak ya da doğal kaynakları kullanmak

gerekmemekte, yaratıcılığın kendisi ve ortaya koyduğu ürünler rekabet unsurunu oluşturmaktadır.

Asheim ve arkadaşlarına göre (2005), 90'lardan sonraki süreçte bölgesel gelişmede belirleyici olan 2 eğilimden birincisi, yaratıcılık ve yeteneklerin bölgesel büyüme için gerekli görülmesidir. Yenilik, rekabeti korumak için önemli bir konuma yükselmiş, yerel ve bölgesel bir çekim unsuru haline gelmiştir. İkincisi de, bölge uzmanları ve politika üreticilerinin bölgelerdeki farklı ihtiyaçları karşılamak amacıyla yeni endüstrilerin özelliklerini esas alarak, bölgeye farklı bilgi ve yetenek kaynaklarını çekmeye gereksinim duymalarıdır (Karataş Ünverdi, 2016: 221).

Yaratıcı kent ve bölgenin yanısıra, yenilikçilik ve rekabet edebilirlik te, yaratıcılığın önplana çıkarak önemli bir unsur haline gelmesiyle "Yaratıcı ekonomi" kavramı da (Creative economy) literatürde yerini almıştır. Yaratıcı Ekonomi yaklaşımı, ulusal ve bölgesel düzeydeki ekonomik büyüme ve kalkınma kuram ve politikalarında, yaratıcılığı, bilgiyi ve enformasyona erişimi itici güç olarak değerlendirmektedir. Buradaki "yaratıcılık", "yeni fikirlerin geliştirilmesi ve bu fikirlerin, bilimsel buluşlar, teknolojik yenilikler, özgün sanatsal ve kültürel ürünler ve işlevsel tasarımlar, geliştirmek üzere kullanılması" anlamındadır. Buradan hareketle, ekonomik perspektiften yaratıcılık faktörü, girişimciliği teşvik etmekte, yenilik geliştirme kapasitesini güçlendirmekte, verimliliği arttırmakta ve ekonomik büyümeyi hızlandırmaktadır (UNCTAD, 2008: 11).

Yerel ve bölgesel kalkınmada egemen hale gelen bu ekonomi ağırlıklı bakış açısı 1990 ortalarından başlayarak toplumsal, ekolojik, siyasal ve kültürel konuları kapsayacak şekilde genişlemiştir. Sosyal eşitsizliği giderici, çevresel sürdürülebilirliği önemseyen, kültürel farklılıkları kabul eden, çok düzeyli, katılımcı yönetim ve yönetişimi destekleyen politikalar farklı düzeylerdeki yerel ve bölgesel kalkınma tanımlarının içine alınmıştır. Yerel ve bölgesel kalkınma tanımına entegre edilen kavramlara daha sonra daha kapsamlı

kavramlar olan “yaşam kalitesi”, “sosyal uyum” ve “refah” kavramları da eklenmiştir (Kumral, vd., 2012).

Yaratıcılık ve yaratıcı kentlerle bağlantılı bir başka kavram da “Yaratıcı endüstriler” dir. Genel olarak; “merkezini bireysel yaratıcılık, beceri ve yeteneklerin oluşturduğu, entellektüel zenginliği oluşturup arttıracak, bu yönde yeni iş alanları açabilecek ve sonuçta geniş anlamda zenginlik yaratabilecek potansiyele sahip olan endüstriler olarak" tanımlanabilir. Yaratıcı endüstriler, yaratıcılığı ve entelektüel sermayeyi birincil girdi olarak kullanan mal ve hizmetlerin geliştirilmesi, üretimi ve dağıtımına ilişkin ekonomik faaliyetlerde bulunurlar (Kumral, 2010: 4). Bunlar, ekonomik değer yaratabilecek, yeni fikirler geliştiren, entelektüel koruma altında olan (patent, telif hakkı, ticari marka ve tasarıma ilişkin) endüstrilerdir (Kumral, 2012). (Karataş Ünverdi, 2016: 231).

Neo-liberal dönüşümle birlikte ekonominin odağı üretim sektöründen hizmet sektörüne doğru kayarken; Avrupa ülkeleri (Eastaway ve Miquel, 2010), A.B.D ve gelişmekte olan ülkeler (Miller, 2009) yaratıcılık ve bilgi tabanlı ekonomik girişimleri desteklemeye odaklanmıştır. Yaratıcı endüstriler “refah yaratacak bir kurtarıcı” ya da daha eleştirel bir duruşla “baskın bir politik söylem” olarak görülebilir (Demir, 2014: 89).

Günümüzde yaratıcı endüstriler, en önemli büyüme alanlarına sıçramak için gelişmekte olan ülkelerde yeni olanaklar sağlayan, küresel ekonomideki canlı sektörler arasındadır. Aynı zamanda tüm ülkeler için ekonomik büyüme, istihdam ve sosyal uyumu yeniden canlandırmak için stratejik bir araç (Öztürk, 2013) olarak görülmektedir (Karataş Ünverdi, 2016: 233).

20. Yüzyılın son çeyreğinden itibaren, bilgi teknolojileri, bilgi ve yaratıcılık ekonomileri biçimlendirmede önemli rol oynamaya başlamıştır. Kentleşmenin de kentlerin kendi ruhu, özgün vizyonu ve kapasitesine uygun olarak şekillenmesi gereği netleşmiştir. 21. yy.’ın başlarında, kültür ve yaratıcılık, kentin gelişiminde, yerellik ve

kültürel mirasın önemini anlamada yeni temeller arayan başarılı kentlerin ana tartışma konusu (İnce, 2013) haline gelmiştir. Florida (2011), yaratıcılığın yerel ekonomik gelişme ve büyümenin bir aracı olarak kabul edildiğini, yaratıcı kentlerin de, çeşitli şekillerde kendi yaratıcı potansiyelini kullanmakta ve kültürel miras varlıklarını ve kültürel faaliyetlerini sunarak bunu gerçekleştirdiğine işaret etmektedir (Karataş Ünverdi, 2016: 237, 257).

Yaratıcı kentlerle ilgili olarak, son yıllarda yüksek ilgi gören bir girişim de, 2004'te başlatılan ve 69 üyeye sahip olan “UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı” dır. Deneyimlerini paylaşımları esas olan ağ üyesi bu kentler 7 ana tema başlığı altında gruplandırılmıştır. Ağ, kamu-özel sektör ortaklıklarının oluşturulması ve küçük ölçekli kültür ve yaratıcılık işletmelerinin geliştirilmelerine odaklıdır. Temalar; Edebiyat, müzik, tasarım, gastronomi, zanaat, halk sanatları, sinema-film ve medya sanatlarıdır. Sosyal, ekonomik ve kültürel açılardan kentlerin gelişmesini desteklemek amaçlanmakta, kültürel çeşitliliğin korunması ve yerel ölçekte yaratıcı ortamların geliştirilmesine önem verilmektedir (Aksel, 2009:11). Ağın amacı, dünya çapındaki kültürel kümelerin gelişimini kolaylaştırmak ve yaratıcı endüstriler yoluyla yerel ekonomik ve sosyal kalkınmayı teşvik aracı olarak know-how, deneyim ve iyi uygulamaların değişimini sağlamaktır. Ağ, yerel yaratıcı endüstrilerin teşviki ve sürdürülebilir kalkınmanın dünya çapında geliştirilmesinin bir aracı olarak deneyim, bilgi ve kaynakların üye kentler arasında paylaşımını kolaylaştırmaktadır.

Günümüzde OECD bölgesel politikalarının ana stratejisi olarak, yerel özellikleri gözönünde bulunduran, entegre bir kalkınma stratejisi önerilmektedir. Bölgenin rekabet gücünü arttırmak amacıyla önerilenler de yenilik kapasitesini belirlemek, girişimciliği arttırmak, insan sermayesini ve sosyal sermayeyi geliştirmektir. Bu çalışmaların tüm bölgelere dönük yapılması, bölgelerin de kendi kaynaklarını aktifleştirerek bunları gerçekleştirmesi gerekmektedir. Buradaki yenilik üretme sürecinde, yaratıcılığını

kullanılan insan kaynağı, yani yaratıcı sermaye öne çıkmaktadır (Karataş Ünverdi, 2016: 244).

1.6.1.5. Öğrenen Bölge Yaklaşımı

Yeni bölge literatüründe öne çıkan bir diğer kavram da, “Öğrenen bölge” dir. Florida (1995), bölgelerin bilgi yoğun nitelikli yeni küresel sistemin içinde, bilgiyi hem üretmekte hem de öğrenmekte olan odak noktalara dönüştüğünü belirtmektedir. Lagendijk (1998) te, öğrenme olgusuyla bağlantılı İnnovasyon ve rekabetçiliğin yeni bölgecilik yaklaşımının belli başlı özelliklerinden olduğunu vurgulamaktadır (Türker, 2014: 322).

Brenner de (2003), dünya ekonomilerinde son çeyrek yüzyıldan uzun bir süredir gözlenen hızlı değişim ve gelişmelerin sonucunda yaşanan baştan yapılanma süreci paralelinde, ağlar ve ilişkileri esas alan kimi paradigmalara atıf yapan güncel bir yaklaşım olarak “bilgi ve öğrenme” olgusunun öne çıktığına işaret etmiştir. Bunun günümüzde kendi büyüme süreçlerinde başarıya ulaşmış ekonomilerdeki en etkili unsurlar arasında bulunduğu gözlenmiştir (Gömleksiz, 2016: 143).

Toplumların sanayi toplumu formundan bilgi toplumu formuna geçişinde gerek teorik gerekse toplumsal anlamda ortaya çıkan gelişmelerde etkili olan bağımsız değişkenler fiziksel ve maddi unsurlardan uzaklaşarak maddi olmayan ve değer bazlı unsurlar halini almıştır. Burada bilgi, bilginin nasıl kullanıldığı, öğrenme, yenilik üretme kapasitesi, üretimin geliştirilme yöntemleri gibi unsurlar öne çıkmıştır.

Bölgelerin günümüzün ekonomik süreçlerindeki konumu, yenilikçi, rekabetçi ve sosyal anlamda karşılıklı bağılıklar geliştirmiş yapılar olarak şekillenmektedir. Bu oluşum bölgelerin bünyelerindeki sosyal ve ekonomik bütün aktörlerin içinde bulunduğu işbirlikleri, ağlar ve ortaklıkları temel alarak ilerlemektedir. Nyhan (2007), bu sürecin devamlılık şartını öncelikle ortaklaşa öğrenme olgusunun sürekliliğine bağlamaktadır (Gömleksiz, 2016: 144).

Öğrenen bölge kavramı ile birlikte anılması gereken yakın bir kavram “öğrenen ekonomi”dir. Ekonomik kalkınmada yeni bir aşamayı temsil eden öğrenen ekonomi; öğrenme yeteneğinin bireyler, firmalar, organizasyonlar ve bölgesel ve ulusal ekonomilerin başarısında önemli bir dinamiği oluşturduğu bir ekonomi anlayışı olarak değerlendirilmektedir . Bu anlayış açısından öğrenme’ nin karşılığı sırf bilgiye ulaşmak anlamında olmayıp, bunun yanısıra yeni bilgi, rekabet yöntemleri ve yeteneklerin üretilip geliştirilmesi anlamlarını da kapsamaktadır (Gregersen ve Johnson, 2001’den aktaran, Çetin ve Ecevit, 2008: 208). Öğrenen ekonomi yaklaşımında, bireyler, organizasyonlar, kentler ve bölgeler “öğrenme” sürecinin içinde olup rekabet güçlerini ve refah düzeylerini öğrenmenin katkılarıyla geliştirmek amacı güderler (Çetin ve Ecevit,2008: 212).

Ekonomik kalkınmanın dayanakları açıklanırken fiziksel-maddi bileşenlerden çok, ticarete konu olamayacak, ancak ticarete konu olanların da verimliliklerini bütünsel olarak arttıracak türdeki kimi bağımlılıklardan söz edilmektedir. Bunlar sosyal ve kültürel normların yanısıra güven ve öğrenmeye dayalı işbirlikleridir. Öğrenen bölgelerin ortak özelliğinin, aktörler arası esnek işbirliği ağları ve çoğunlukla güvene dayalı ortaklıklarla informal öğrenmeyi içselleştirmeleri olduğu vurgulanmaktadır. Çeyrek yüzyılı aşan bir süredir öğrenmenin ekonomik çıktı ortaya koyduğu innovasyon süreçleri ile bu sırada gerçekleşen etkileşimli öğrenme uygulamaları, öğrenen bölgelerin oluşumunda önemli bir rol oynamıştır. Burada “Öğrenen Bölge Yaklaşımı” nın kendisi de aynı zamanda bölgesel bir innovasyon stratejisi olarak değerlendirilmektedir. Söz konusu stratejiler ekonomik çıktı oluşturmakla birlikte her bölgeye özgü, ekonomik olmayan (Soft) bileşenlerin gelişimini de destekleyerek, toplumsal bakımdan yarar sağlayacak çıktılara da yol açmaktadır. Bu doğrultuda, öğrenme ve innovasyon olarak, tek tek yerele mahsus potansiyel ve özellikler gözönünde bulundurularak hazırlanacak bölge politikalarının, bu stratejilerde tanımlanan hedeflerin ulaşılabilirliğini arttıracığı söylenebilecektir (Gömlüksiz, 2016: 155).

Bilgi, öğrenme ve yenilik unsurları 90'lı yılların sonlarından başlayarak, araştırmacı ve politikacıların ilgi gösterdiği bir konu olmuştur. Bu kapsamda, bölgelerin ekonomik büyüme ve kalkınma süreçlerinin hayata geçtiği esas alanlar olarak kabul edildiği görülür. Bu görüşe dayanılarak, bilgi, öğrenme ve yenilik üçlüsünü birer araç olarak değerlendiren, bu araçları kullanarak kalkınma sürecinin desteklenmesini amaçlayan “Yeni Bölgeselleşme” ya da “Endojen Kalkınma” yaklaşımlarını temel alan birçok kuram ve politika gündeme getirilmiştir. Son zamanlarda ortaya konan ve bölge kalkınmasını konu alan önemli orandaki çalışmada, kalkınmadaki önemli etkenlerden biri olarak bilginin önemi öne çıkarılmakta, işgücü ve sermaye gibi klasik etkenler ikinci planda konumlandırılmaktadır. Bu yaklaşım doğrultusunda, bölgelerde kaynak oluşturma ve bölgenin ticaret üstünlüğünün ortaya konmasında aktif rol alan üniversiteler ve diğer bilgi altyapıları önemli rol oynamaktadır. Buradaki işleyişte, bölgenin ekonomik başarısı, bölgede yer alan firmalar açısından spesifik özellikteki bilginin üretilmesi ve kullanılması yeteneğinin gücüne göre gerçekleşmektedir (Charles ve Hodgson, 2003'ten aktaran, Çetin ve Ecevit, 2008: 212). Bölge böylelikle, bünyesindeki bilgi ve öğrenme potansiyeli sayesinde taşınma olanağı olmayan, gelişim ve işbirliğine açık olmanın yanı sıra bilginin ve ürünlerin alışverişine de açık durumda olan “güçlü bir odak” halini almaktadır.

1.6.1.6. Kapsamlı Kalkınma Çerçevesi/Paradigması ve STK'ların Güçlenen Konumu

80'li yılların sonlarına yaklaşıldığında WTO ve DB-IMF'in neo-liberal yaklaşımlarının tezleri geçerliliğini kaybetme sürecine girmiştir. Bu sebeple DB ortaya koymuş olduğu kalkınma yaklaşımlarını güncelleştirmenin gerekliliğini görmüş ve bu yönde çalışmaya başlamıştır. Böylelikle konuyu daha geniş açıdan ele alacak yeni bir kalkınma anlayışının tanımlanmasına girişilmiştir.

“Washington Konsensüsü” nün tezleri 90’lara gelindiğinde geçerliliğini kaybettiğinden ve onun yerine “Kapsamlı Kalkınma Yaklaşımı” ve “Post-Washington Konsensüsü” nün görüşleri hâkim olmaya başlamıştır. Bu bağlamda, istikrar ve yapısal uyuma dayanmakta olan minimal devlet anlayışını yeniden değerlendirilmesi ve yaşanan ekonomik deneyimler doğrultusunda geliştirilen “Kapsamlı Kalkınma Çerçevesi” gündeme getirilmiştir. Washington Uzlaşması deneyimi karşısında eleştirel-alternatif bir duruş ortaya koyma iddiasında olan Kapsamlı Kalkınma yaklaşımıyla beraber Post-Washington Uzlaşmasına somut olarak geçiş yapıldığı düşünülmektedir (Yavuz, 2007: 184). Bu aşamalardan sonra, “Kapsamlı Kalkınma için Çerçeve” özellikle yoksulluk olgusunun göz ardı edilmesine karşı çıkarak, kalkınmanın beşerî, sosyal ve yapısal boyutlarını da içerecek şekilde ele alınmasına olanak tanıyacak, katılımcılık vurgusunu öne çıkaran bir teorik zemin olarak sunulmuştur (Yavuz, 2007:181-184).

90’larla başlayarak IMF-DB politikalarına dönük kuşkuyu somutlaştıran ve devletin işlevlerinin yeni baştan sorgulanmasına yolaçan şey, bu dönemde Doğu Asya ülkelerinde gözlenen dikkat çekici performanstır. Bu durum 1993 yılına ait DB raporunda ele alınmıştır. “Asya Mucizesi” olarak adlandırılan ve mevcut teoriyle uyuşmayan ekonomik başarılar dizisi, DB ve diğer bağımsız araştırmacılar açısından şaşırtıcı olmuştur. 90’lı yıllarda Uzakdoğu Asya ülkelerindeki (Örn. Güney Kore, Japonya, Singapur, vb.) kalkınma süreçlerindeki başarıların, Neo-liberal anlayışa uygun şekilde ekonomide devletin rolünün azaltılması, piyasa odaklı ve ihracata dayanan sanayileşme politikalarıyla gerçekleşmediği gözlenmiştir. Bunun yerine devletin ağırlığı, temelde kurumsal düzenlemeler aracılığıyla piyasayı yönetmesi ve devletin şekillendirdiği stratejik bir sanayi politikası uygulamasının bu sonuca yol açtığı görülmüştür. DB bu sebeple kalkınma sürecinde devletin üstlendiği rolle ilgili yaklaşımını gözden geçirme ihtiyacı hissetmiştir (Yavuz, 2007: 184), (Yüksel, 2014:156-161).

Bu gelişmelerin sonucu olarak, kalkınmanın tartıştığı konular değişmiş, başlayan yeni dönem yönetim ve katılımın öne çıkışına sahne olmuş, sivil toplum ve sivil toplum kuruluşlarının önemi “küresel bir sivil toplumun mümkün olduğu” düşüncesiyle birlikte yükselişe geçmiştir. Walzer (1992) ve Giddens (1999) kalkınmanın nihai amacının “güzel bir yaşam oluşturmak” oluşundan yola çıkarak, bu amaca hizmet edecek en iyi ortamı sivil toplumcu düşüncenin sağlayabileceği görüşünü ortaya koymuşlardır. STK’ların öne çıkmasını sağlayan ve onları diğer örgütlenmelerden farklı hale getiren temel özelliklerin (Edward ve Hulme, 1989; Moore 1993), gönüllülük esasına dayanmaları, devletten bağımsız olmaları ve kendi kendilerini yönetebilmeleri olduğunun altı çizilmektedir (Yüksel, 2014: 148). STK’lar, sözkonusu özellikleri sayesinde yönetişimin ağırlıklı olduğu güncel sosyo-ekonomik tabloda kalkınma sürecinin stratejik aktörleri olarak konumlanmaktadır.

Etkin oldukları süreçte, Neo-liberal yaklaşımların sosyal refah devleti kavramını dışlayan politikalarının sonucunda, eğitim, sağlık, barınma gibi temel kamu hizmetlerinin hayata geçirilmesinde ciddi yetersizlikler ortaya çıkması sonucu ile karşı karşıya kalınmıştı. Buradan yola çıkarak kamu hizmetlerinde oluşan yetersizlik ve boşlukların doldurulması için STK’ların devletle oluşturacakları ortaklıklar önerilmekteydi (Yüksel, 2014: 156-161).

DB Başkanı Wolfensohn 1999 tarihli “Kapsamlı Bir Kalkınma Çerçevesi Önerisi (A Proposal for A Comprehensive Development Framework)” adlı makalesinde, yoksulluğun altını çizerek ”Kapsamlı Kalkınma Çerçevesi” diye bilinen önerisini ortaya koymuştur. Bu yeni açılım aslında öte yandan DB’nın geçmiş döneminin de özeleştirisini yapmaktaydı (Yavuz, 2007: 185) Wolfensohn, kalkınmayı bir tarafında makroekonomik kriterlerin, diğer tarafında ise toplumsal, yapısal ve beşerî öğelerin yer aldığı iki taraflı bir madalyona benzeterek (Wolfensohn, 1999), her iki tarafın da birlikte değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Bunun yapılabilmesi içinse, makroekonomik ve finansal unsurlarla yapısal, toplumsal unsurların birarada, hem ulusal hem de küresel düzeyde bir bütün olarak ele alınacağı bir kapsam olarak açıkladığı Kapsamlı Kalkınma Çerçevesi'nin kullanılmasının uygun olduğunu (Wolfensohn,1999) dile getirmiştir. Bu türdeki kalkınma; taraflarını hükümetlerin, işbirliği ve ortaklıklar şeklinde çalışan kurum-kuruluşların, her türlü sivil toplum kuruluşu ile yurtiçi ve dışında yer alan çeşitli özel sektör kuruluşlarının oluşturduğu çok aktörlü bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Burada kalkınma stratejisinin başarılı olması için hem siyasal destek hem de özel sektör ve STK'ların desteğinin öneminin altı çizilmektedir (Yavuz, 2007: 185-187).

“Kapsamlı Kalkınma” düşüncesinin kavramsallaştırılması Doni Rodrik (1999), Joseph Stiglitz (1998, 2002), Stanley Fischer (2003) gibi akademisyenler tarafından yapılmıştır. Yapılan temel vurgu piyasa mekanizmasındaki iyi işleyişin öncelikle devlete ve sonra diğer toplumsal aktörlere bağlı olmasıdır. Stiglitz, Kapsamlı Kalkınma Paradigmasında öne çıkan geniş içerikli katılımcılık vurgusunun fark yarattığını savunmaktadır. Ona göre bu anlayış, bireylerin bilhassa yereldeki karar süreçlerinde yer alması, sivil toplumun güçlendirilmesi ve demokratik kalkınma süreçlerinin önemini ortaya koyması açısından değerlidir. Bu paradigma ülkelerde kalkınma politikalarının benimsenmesi ve sürdürülebilir şekilde hayata geçirilmesi olasılığını yükseltmektedir (Stiglitz,2002: 165). Bu doğrultuda Kapsamlı Kalkınma anlayışının en önemli taraflarından biri de, yoksulluğun giderilmesi, sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi, demokrasi ve insan haklarının güvenceye alınması, çevre korumanın hayata geçirilebilmesi gibi kalkınma açısından önemli süreçlerde önce devletin daha sonra da sivil toplum kuruluşları olacak şekilde bütün kurumların yer almasının gereğine inanılması olmaktadır. Dünya Bankası (2004), bu anlayışta devletle birlikte sivil toplumun da destekleyeceği kalkınma sürecinin, kalkınmada sürdürülebilirliği sağlayacağını üzerinde durmakta, katılımcılık süreçleri aracılığıyla ülkelerin kendi

politik-toplumsal kültürü ve diğer koşullarına uyumlu bir ulusal kalkınma stratejisi oluşturup uygulamasının olanaklı olacağını belirtmektedir (Yüksel, 2014: 162-163).

Yeni Kalkınma Paradigmasında “devlet öncülüğünde kalkınma” modeli veya piyasa öncülüğünde kalkınma modelinden farklı olarak “kamu, özel sektör ve sivil toplumca ortaklaşa” gerçekleştirecekleri, “Ülke öncülüğünde kalkınma modeli” benimsenmektedir. Burada devletin ya da piyasanın öncülük ettiği bir kalkınma modeli değil, ülkedeki hem kamu, hem özel sektör hem de sivil toplum kuruluşlarının işbirliği ve ortaklığıyla oluşturulacak bir kalkınma modeli sözkonusu olmaktadır. Kalkınmada başarı sağlanması için, bütün bu unsurların ortaklaşa hareket etmesine (Agarwala ve Hanna 2000: 5-11) gereksinim duyulmaktadır.

Kalkınma süreci ve ekonominin yönetilmesinde devlete eski rolünün verilmesi anlayışına geri dönüşün yaşandığı Kapsamlı Kalkınma Çerçevesinde yoksulluk, insan hak ve özgürlükleri, çevre, sosyal sorunlar, demokrasi ve iyi yönetişimin desteklenmesi gibi sorun alanlarındaki çözümlerde, STK’ların kalkınma sürecindeki önemli rolü varlığını sürdürmüştür. Burada sivil toplum, demokrasi, çoğulcu karar alma mekanizmaları gibi kavramlara dönük artan ilgi ve önemin, yani yönetişim anlayışındaki yükselmenin büyük katkısı olmuştur (Yüksel, 2014: 163-164).

Kalkınmada bütüncül güncel bir yaklaşım sunan Kapsamlı Kalkınma Çerçevesi yaklaşımı, kalkınmada hem devlet hem piyasa güçleri hem de sivil toplum unsurlarının rolünü birbirini tamamlayacak şekilde aynı anda ele almakta, kalkınma amaçlayan bölge yönetimleri için çokyönlü bir bakış açısı sunmaktadır. Bu yaklaşım, çok aktörlü yapısıyla hem sosyal devlet unsurları hem de günümüz yönetişim anlayışını içermekte, bu haliyle Sakinkentlerin oluşturacağı Yaşanılır Kentsel Bölgeler için bakış açısını genişleten yeni bir vizyon sunmaktadır.

1.6.1.7. İyi Oluş (Well-being)

“İyi oluş” kavramı, bir bölgesel gelişme veya kalkınma yaklaşımı olmasa da, gelişme/kalkınma kavramına bakışta ekonomik veriler gibi somut, maddi ve fiziksel varlıkların tek odak olmasından uzaklaşarak, bunlara ek olarak soyut, zihinsel ve öznel alanda, algılar ve duyguları da işin içine katan kapsayıcı ve ilham verici bir ufuk açmakta, iyi kent, iyi yaşam, yaşam kalitesi ve kalkınma yaklaşımlarında odaklanılacak hususlar konusunda bütünsel yeni bir bakış açısı sunmaktadır.

Öncelikle “iyi oluş” anlam olarak “iyi olma durumu”nu içerse de, “iyi” kavramının ne olduğu, içerdiği subjektif ve öznel boyut sebebiyle tam olarak çizilememekte, kavram zor anlaşılmaktadır. “İyi oluş” kavramı kentsel ve bölgesel kalkınma/gelişmeyi kapsayan, yaşanılan bireysel ve toplumsal ortamı, nesnel ve öznel yaşam şartlarını, bireylerin kendi yaşamına ilişkin algı ve değerlendirmelerini içine katan geniş bir kavramdır. İyi oluştan bahsederken bir ülkede yurttaşların yaşamlarından ne kadar memnuniyet duydukları, yaşamlarını ne derece “iyi” olarak algıladıkları düzeyde yaşadıkları, genel durumlarından hoşnutluk dereceleri araştırılmakta ve geniş bir çerçeve içinde “iyi olma hali”ne odaklanılmaktadır

“İyi oluş” kavramı, yaşam kalitesi göstergeleriyle sınırlı olmayıp yaşam standartlarındaki verileri genişleterek bunun çok yönlü bir “yaşanılabilirliğe” dönüşmesini sağlayan, insanın içinde bulunduğu tüm durum ve şartların kişiyi “iyi: hoşnut, memnun ve mutlu” hissettirdiği, bir “denge eşiği ve sonrası” durumudur. Burada insan yaşamına kalite, refah ve mutluluk katan tüm boyutlardan birarada sözedilmektedir. Bunlar; objektif (istihdam, gelir, eğitim, sağlık...) ve subjektif nitelikli, (bireysel ve toplumsal insan ilişkileri, kendini ifade etme, özgür olma, hak ve özgürlükler konusunda tatmin olma, beklentilerin karşılanması, hedeflere ulaşma, kendini gerçekleştirme, kişisel gelişim...vb.) birçok husustan oluşur. Konuyla ilgili literatürde gelinen noktada, gerçekte göreceli ve değişken olan öznel/subjektif göstergeler de tanımlandığından “iyi oluş”

kavramı da ölçülebilir hale dönüşmüştür. İyi olma halinin ölçülmesinde kullanılan objektif ve subjektif göstergelerden (Gökdemir ve Veenhoven, 2014: 337) subjektif olanlar, bireylerin yaşadıkları deneyimler sonucu ortaya çıkan mutluluk/mutsuzluk, memnuniyet/memnuniyetsizlik gibi duyguları konu almaktadır. Objektif olanlar ise, subjektif göstergelere temel ve sebep oluşturan gelir, yaşam ortamı, sağlık, eğitim... gibi etmenleri içerir. Karma göstergelerde ise her ikisi de kullanılmaktadır.

30'lu yıllarda telaffuz edilmeye başlanan “İyi oluş”, ülkelerde kalkınmışlık seviyelerinin belirlenmesinde kullanılan göstergeleri içinde bulunduran bir kavram olmakla birlikte, kalkınmada kullanılan göstergeler toplamından daha geniş bir ölçümleme alanından oluşur. Bir ülkenin milli gelir seviyesindeki artışın o ülkeyi kalkınmış olarak nitelemeye yetmeyeceğinin 60'lardan sonra anlaşılması, ekonomi literatüründe kalkınmanın büyümeyle aynı şey olmadığını göstermiş, kalkınmanın farklı ve daha geniş kapsamda, farklı ölçümleme yöntemleriyle değerlendirilmesine yol açmıştır. (Gökdemir ve Veenhoven, 2014: 338).

Kalkınma literatüründe, ülkelerin gelişmişlik derecesini, yurttaşlarının refah, mutluluk veya memnuniyetlerini saptamayı amaçlayan objektif ve subjektif iyi oluş göstergeleri kullanılmaktadır. Bu kapsamda çeşitli kavram, ölçümleme yöntemleri ve göstergeler tanımlanmış durumdadır. Bunların biri de OECD üyesi ülkelerin ekonomik ve sosyal göstergeler açısından karşılaştırıldıkları “İyi Yaşam Endeksi” dir (Better Life Index-BLI). Endeks, toplamda kullandığı 11 gösterge içinde temel ayrımda yaşam koşulları ve yaşam kalitesi kavramlarına yer vermiştir. Yaşam koşulları olarak; gelir, iş ve konut, yaşam kalitesi unsurları olarak ta, iş-yaşam dengesi, sağlık, eğitim, toplumsallaşma, sivil ilişkiler, çevre, güvenlik ve yaşam memnuniyeti kavramları incelenmektedir (OECD, 2013).

Richard Easterlin 1974'te yeni bir kavram olarak "Easterlin Paradoksu"nu gündeme getirmiştir (Easterlin, 1974). Easterlin Paradoksunun temelinde yükselen gelir

seviyesinin mutluluk seviyesinde her zaman bir artışa yolaçmadığı, düşük gelire sahip bazı ülkelerin mutluluk seviyesinin yüksek gelire sahip diğer ülkelere göre daha yüksek olabildiği saptaması mevcuttur. 1974'ten bu yana bu durumu ele alan ve destekleyici sonuçlara ulaşmış birçok çalışma gerçekleştirilmiştir.

Bireylerin geliri ve yaşam standardındaki artışların gelişmiş olan ve olmayan ülkelerde mutluluk üzerinde aynı etkide bulunmadığı gözlenmiştir. Yoksul bir ülkede yaşayan yurttaş için gelirinin artması onun yaşam kalitesini de yükselttiğinden kişinin mutluluğuna da olumlu etki yapmakta, ancak aynı durum gelişmiş ülkelerdeki kişiler için geçerli olmamaktadır. Gelişmemiş ülkelerde yükselen yaşam kalitesi, bireyleri belli bir dereceye kadar mutlu etmekte ancak bir noktadan sonra etkisi kaybolmaktadır. Yaşam standardındaki yükselmelerin gelişmiş ülkelerde ise bireylerin mutluluğu üzerinde önemli bir etki yaratamadığı, ölçümlenen mutluluk oranını yükseltmediği gözlenmiştir. Bunun anlamı, belli bir yaşam standardı düzeyine ulaşıldıktan sonra, gelir artışının olumlu etkisinin kayboluyor olmasıdır. Benzer bir başka gözlem de, bireylerin temel ihtiyaçlarını ortalama düzeyde karşılayan bir yaşam kalitesi düzeyinin daha fazla yükselmesi durumunda, standartlardaki bu yükselmenin mutluluk üzerindeki etkisinin önemsiz denecek kadar az olmasıdır (Dumludağ, 2014).

Clark, Frijters ve Shields'ın aktardığı ve 1973-2003 yılları arasında ABD'de yapılan araştırma sonuçlarına göre, bu zaman aralığında kişi başı reel gelir 2 katına yakın bir artış gösterirken mutluluk düzeyi aynı rakamsal aralıkta kalmayı sürdürmüştür (Clark, vd. 2008: 2). İlk bakıldığında akla yatkın görünmeyen bu tablonun sırf ABD'de geçerli olmadığı, geriye kalan Batıdaki gelişmiş ülkeler ve Japonya'da da benzer verilerin geçerli olduğu yapılan araştırmalar sonucunda ortaya çıkmıştır (Dumludağ, 2014: 369). Burada gelir artışının mutluluk oranını birebir etkileyen bir unsur olmadığı, birbirine paralel ve doğru orantılı bir artıştan söz edilemeyeceği ortaya konmuş olmaktadır.

Bu durum belli bir noktadan sonra, mutluluk artışının fiziksel/maddi şartlar dışı diğer hususlara bağlı olduğuna işaret etmektedir. Öyle olunca toplumların ve ulusların mutlu olma durumunu oransal olarak yükseltmek için nesnel-maddi unsurlar olan ve insanın yaşam kalitesini arttıran eğitim, istihdam, güvenlik, sağlık gibi alanlardaki sosyal devlet düzenlemelerinin yanısıra, bireyin öznel olarak mutluluğunu sağlayan insan ilişkileri kalitesi, sosyal iletişim, kişisel hedefleri gerçekleştirme, yaşamdan keyif alma, yardım etme... gibi durumları sağlayacak gelir dışı diğer psikolojik-felsefi hususlara odaklanmak gereği ortaya çıkmaktadır. Bireylerin öznel iyi oluşunu arttırmak, bunu sağlayacak nesnel unsurlara ilişkin katmanlı yapıları (Örn: gelir artışı, satınalma gücü, daha iyi şartlarda yaşama, daha iyi eğitim almak, yeteneklerini geliştirmek, istediği mesleği yapmak, toplumda takdir görmek...zinciri gibi) güçlendirmek total mutluluğu sağlamada belirleyici görünmektedir.

Ekonomideki fayda fonksiyonuna ilişkin tartışmalarda, mutluluğu yaratacak faydanın “kime ve neye göre” tanımlanacağı sorularak kavramın göreceli olduğu ortaya konmaktadır. Kişilerarası bireysel faydanın karşılaştırılabilirliği savından kaçınan “Yeni Refah Ekonomisi”, temel olarak sosyal gelişimin (ilerleme) asli ölçütü olarak kabul edilen “Pareto Kriteri” üzerinde durmaktadır. -Bir toplumsal refah kriteri olan Pareto Kriteri doğrultusunda, bir toplumda başkalarının refahını azaltmadan bir bireyin refahını artırmanın olanaksız olduğu noktaya/denge durumuna Pareto Optimumu denmektedir.- Buna göre, sosyal gelişim ancak herkesin faydasının artması ile yani bir bireyin faydası artarken diğerlerinin faydasının azalmaması ile mümkündür. Ancak Pareto etkinliğinin “iyi bir toplum” için yeterli bir koşul olduğunu söylemek te kapsamındaki yetersizlikler sebebiyle mümkün değildir. Bu yaklaşım faydanın dağılımına yönelik duyarsız olduğu gibi (mutluluktaki eşitsizlik), herhangi bir değişkeni (haklar ve özgürlükler gibi) faydaya yönelik dolaylı etki kaynaklarını başlı başına dikkate almamaktadır (Sen, 1986). Sen’e göre (1986), Standart İktisat Teorisi, bireylerin gözlenebilen tercihlerine ilişkin

“objektivist” bir yaklaşım ortaya koymaktadır. “Daha fazlası iyidir” (More is better) anlayışı üzerine oturtulan tercihler dışsal, sabit ve bireyler arasında bağımsız niteliklidir. Burada, bireysel fayda sırf somut-maddi mal ve hizmetlerle ilgili olarak değerlendirilmekte, subjektif fayda deneyimleri ise bilimsellik dışında kaldığı, duygu belirten cevapların objektifliğinin saptanamayacağı iddia edilerek reddedilmektedir (Dumludağ, 2014: 370-371). Bu konudaki çalışmalara bakıldığında, faydanın da bireyler tarafından farklı algılanıp farklı tanımlanabildiği, bunun kültürel, psikolojik, sosyal etkilere açık olduğu ve fayda kavramının öznel yönlerinin ağırlıklı olduğu görülmektedir.

İnsanlar öznel iyi oluşu, mevcut şartlara, kendilerini diğer insanlarla karşılaştırmaya, geçmiş deneyimlerine ve gelecekteki beklentilere yönelik olarak ifade edebilmektedir. Bu nedenle “öznel iyi oluş”, fayda yerine vekil olarak kullanılabilir. Aynı zamanda deneyimlenen ve sürece yönelik (procedural) faydayı içinde bulundurması ve birçok insan için nihai hedef oluşu sebebiyle “öznel iyi oluş” ”fayda” dan çok daha geniş bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır (Dumludağ, 2014: 372).

“İyi oluş”, objektif ve sübjektif göstergeleri kullanarak kalkınmaya farklı bir bakış açısı getirmektedir. Eğer bir ülkede yüksek gelir, yüksek eğitim, yüksek alım gücü varsa, ancak bu ülkenin insanları yaşamlarından memnun ve/veya mutlu değillerse, bu durum farklı yönetim politikalarının geliştirilmesi gereğini göstermiş olmaktadır.

Layard (1980, 2005), hükümetlerin ülkelerindeki temel ihtiyaçların herkes için karşılanır olduğu noktadan başlayarak artık GSYH için değil de “Gayrisafi mutluluk” hedefi için çalışması gerektiğini dile getirmiştir (Dumludağ, 2014:370).

İyi oluş kavramı ve iyi oluş yaklaşımı, sonuç itibarıyla, insan yaşamına ilişkin olarak -“olmazsa olmaz” ve “olsa iyi olur” aralığında peşine düşülen birçok göstergede “iyi düzey”e ilişkin özelliklerin hayata geçerek biraraya gelmesiyle ortaya çıkabilen ve insanın refah, hoşnutluk ve mutluluğunu en kapsamlı şekilde ele alan- diğer tüm yaklaşımların üzerine çıkabilen, nihai hedefe (mutluluk) odaklanan bir perspektif sunmuş

olmaktadır. Bu kavram hem genel kalkınma, hem de yerel ve bölgesel gelişme/ kalkınma ve kentsel alanda genel yaşanılabilirliğin sağlanması açısından önemli bir yolgösterici durumundadır. İnsan yaşamı ve yaşam ortamlarını şekillendirmede, gerek kent ütopyalarında, gerek sosyalist teori gibi yaşama geçirilmek istenen en idealist, radikal ve romantik siyasal tasarımlarda, gerekse de yeni yönetim ve kent modellerinin içinde bulunduğu arayış sürecinde nihai hedef noktasının, başta adı bu şekilde konmasa da hep “iyi oluş” olduğu görülmektedir.

Sakinkent Modeli, modeli uygulayan kent bir ulusal sistemin içinde yer alıyor ve bunun etkilerine maruz kalıyor olsa da, kendi iç işleyiş mantığı, ilke ve standartları doğrultusunda, yerel halkın o kentte yaşıyor olmaktan kaynaklanan hoşnutluk ve genel iyi olma, iyi hissetme duygularını en üst düzeye çıkarmayı hedefleyen bir yapıya sahiptir. Günümüzde gelinen noktada Uluslararası Cittaslow Yönetimi tarafından küçük olanlar dışında büyük kentlerde de modelin uygulanmasından söz edilmesiyle ortak özelliklere sahip bölgeler oluşumuna doğru gidilebileceği gözlenmektedir.

1.6.2. Kentte/Kentsel Bölgede En Uygun Ölçek Arayışı ve İdari Yapı

Günümüzde en uygun ölçek arayışı idealist sosyalbilimciler ve yöneticiler tarafından halen sürdürülmekte olsa da egemen kapitalist küresel sistem kentlerin “büyük ya da küçük, ama rekabetçi ve karlı” olmasını daha çok önemsemektedir. Tek bir “en uygun kent büyüklük ölçeği”nden sözedilemeyecek olan günümüzde, dışsal ekonomileri lehine çevirebilen ve ekonomik anlamda güçlü ya da güçlenmekte olan kent/ler en uygun (optimal) büyüklüğe kavuşmuş görünmektedir. Gerçekte ise, kentin ekonomik gücü, rekabetçiliği ve karlılığı gibi ekonomik ölçütlerin dışında kalan ve sosyo-ekonomik insani boyut, optimal dengenin oluşmasında önemli sacayaklarından biri olup ihmali durumunda sadece ekonomik saiklerle hesaplanan denge durumu kısa süreli olma sorunu ile karşı karşıya kalacaktır.

Tartışmanın başına dönüldüğünde, günümüzde gelinen noktada, gelişmişlik düzeyi farklı olsa da, birçok ülkede “büyüyen kentler” sorunu ortaya çıkmış durumdadır. Özellikle son 50 yılda kentleşme konusunda gözlenen olgu, nüfusun giderek kentlerde toplanma eğilimidir. Bir başka husus ta, kent nüfusunun artış sürecinde, nüfusun ağırlıklı olarak büyük olan kentlerde toplanma eğilimini göstermesidir (Ertürk, 1995: 119). Ülkemizde de kentler büyüklüklerine göre gruplandırıldığında, nüfusu 100.000 i aşmış olan kentlerin daha küçük kentlere oranla daha hızlı büyüdüğü gözlenmektedir. Artan kentsel nüfusun büyük çoğunluğu (2010’da %77) 100.000 ve üzeri nüfus büyüklüğündeki kentlere yerleşmektedir. Daha küçük ölçekteki kentler, sözkonusu bu büyümüş kentleri daha da büyütme yönünde sürekli bir küçülme eğilimindedir (Keleş, 2017: 69). Bu veriler, daha geniş olanaklara sahip olduğu düşünülen kentlerin yaşamak için tercih edildiğini ve nüfusun dengesiz bir şekilde büyük kentlerde toplandığını göstermektedir. Bu yığılma kentsel alandaki optimal çoklu dengelerden uzaklaşarak daha fazla sorunun ortaya çıkmasına zemin oluşturduğunu gösterir.

Hızlı kentleşme süreci kendi karakteri doğrultusunda kentlerdeki sosyal yapıyı, ekonomiyi ve doğal çevreyi biçimlendirmektedir. Buna eşlik eden kentsel büyüme, mekânsal yayılma, nüfus artışı, aynı oranda artan konut bölgeleri, sanayi kuruluşları, tüm bunların ihtiyaç duyacağı kentsel altyapı ve kentsel hizmetler, tüketim ihtiyaçlarının karşılanması, bu yoğunluğun doğa üzerinde yaratacağı baskı, çevre sorunlarının artışı ile birlikte düşünüldüğünde bu tablodaki sürekli büyüme ve artışın sınırsız olamayacağı görülür.

Dünyanın taşıma kapasitesinin sınırlı olduğu olgusu, ilk kez Roma Kulübü adlı strateji geliştirme merkezinin 1972 yılında yayınlanan ve 1900-2100 yıllarını esas alan “Büyümenin Sınırları (The Limits to Growth)” raporunda vurgulamıştı. Konu, kentsel, endüstriyel büyüme ve çevre sorunlarının müdahale edilmediği takdirde belli bir süre sonra, gezegenimizin doğal taşıma kapasitesinin sınırlarını zorlayacağı ve ekolojik

sistemi tıkanma noktasına getireceği saptamasıyla gündeme getirilmiş, kritik nitelikteki öngörülerle dünya ülkeleri gündemine girmiştir. “Büyümenin Sınırları Raporu”nda küresel ekonomik sistemdeki alt sistemlerin birbirleriyle olan bağlantıları araştırılmıştır. Burada nüfustaki artışın sürekliliği, gıda güvenliği sorunu, üretimin durumu, çevre kirliliğinin artması ve yenilenebilir olmayan doğal kaynakların kullanımı ele alınmış, bu olgulardaki olumsuz gidişatın doğal büyümenin önünü tıkaması durumunda, gezegenimizin mevcut taşıma kapasitesinin çok üstüne çıkılacağı ve yaşamsal tehditlerle yüzleşileceği öngörülmüştü (Aksu, 2011: 12). Ne yazık ki 2100 yılına henüz 75 yıl varken bu korkutucu öngörülerin büyük kısmının gerçeğe dönüşmekte olduğu gözlenmektedir.

Kentler ve kentsel alanlar, büyüme anlamında belli bir noktada en uygun (optimum) dengelenme durumunun ötesine geçerek, yaşam ortamı olarak birçok konuda yapısal değişim ve çözüme ihtiyaç duyulan “sorunlu bir yaşam ortamı” haline gelmiştir. Rapordan bu yana geçen 50 yıla yaklaşan dönemde dünya genelinde gerek ulusal gerekse uluslararası ortamlarda çevre ve kentleşme sorunlarının kontrol altında tutularak azaltılması ve ortadan kaldırılması yönünde çok fazla yeni çalışma yapılmış ve yapılmaktadır. Bu konularda etkili olacak politika üreticileri ve karar alma mekanizmalarının üzerlerine düşeni gereken şekilde yapmayı ihmal ettiği ve bunu sürekli olarak gelecek zamana ertelemeyi ve sorumluluğu sonraki nesillere bırakmayı tercih ettikleri bilinmektedir. Ortak çıkış noktasına sahip olan çevre ve kentleşme sorunlarının etkileşim içinde olması çözümü de ortak noktalarda buluşturmaktadır. Geline nokta dünya ülkelerinin sürdürülebilirlik kavramını esas alarak, karşılıklı fedakârlık, uzlaşma ve işbirliği davranışlarında buluşmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Kentlerin aşırı büyümesi ulusal ölçekte de bölgesel dengesizlikler oluşturarak çok sayıda sosyal ve ekonomik sıkıntıya yol açabilmektedir. Ayrıca, aslında ekonomik kalkınmada hızlandırıcı rolünde olması beklenen kentleşme sürecinin dengesiz koşullarda gerçekleşmesi kalkınmanın maliyetlerini arttırıcı olabilmektedir. Kentsel büyümeyi

sınırlamanın olanaksızlığı ve tek bir “en uygun kent büyüklüğü”nün saptanamayışı yukarıdaki farklı bağlamlarda karşımıza çıktığı gibi, büyümenin yararsız ya da zararlı olarak nitelendirileceği noktanın objektif ölçüsünü belirlemek te kolay olmamaktadır. Bu konuda yapılan araştırmalarda kimi nüfus büyüklüğü rakamlarının kullanılması ve kent hizmetlerinin maliyeti ölçütünün esas alınması gibi yöntemler denenmişse de hizmet verimliliği üzerinde durulmamıştır. Sonuçta yapılan araştırmaların hiçbirinde en uygun kent büyüklüğüne varılamamıştır. Kentler için en uygun büyüklüğün araştırılması bu sınırların aşılması durumunda büyümenin sınırlanabileceği ve sınırlanması gerektiği düşüncesinden kaynaklanmıştır. Keleş, Moskova gibi totaliter ülkelerin kentlerinde dahi, kentsel büyümenin çeşitli sebeplerle sınırlanması girişimlerinin başarıya ulaştığının söylenemeyeceğini ifade etmektedir (Keleş, 2017: 58).

Keleş’in dar ve geniş anlamdaki kentleşme tanımlarından (Keleş, 2017: 37) hareketle kentleşme kavramına bakıldığında, buradaki temel bileşenlerin kent sayısındaki artış, nüfus sayısındaki artış, yüksek miktarda nüfusun bir arada yaşamasının gerektirdiği sosyo-ekonomik işleyiş gerekleri ve kentleşme olduğu görülmektedir. Kentte gerek kent yönetimleri gerekse kent sakinlerinin sorun yaşamadığı optimal çoklu denge durumlarının bozulması kentleşme sorunları olarak ortaya çıkmaktadır. Bu noktada karşımıza hem kent büyüklüğündeki optimal ölçek hem de kentsel yaşam göstergelerine ilişkin hizmet ve olanaklardaki optimal denge kavramları çıkar. Kent, büyüme sürecinde, kendi verileri, şartları ve özellikleri içinde dengede olmayan, yetersiz (dengenin altında) ya da fazla (aşırı, denge noktasının üzerinde) olan hususlar sebebiyle sorun üretmeye başlamaktadır.

Tarihsel gelişimi sürecinde, kentleşmenin sanayileşmiş toplumlarda genellikle kalkınma ile birlikte yürüdüğü görülmüştür (Keleş, 2017: 40). Gelişmekte olan ülkelerdeki durum ise, sanayileşmenin kentleşmeyi yavaş bir hızla geriden takip etmesidir. Birincisinde istihdam olanakları nüfusun kendine yeterli asgari düzey ve

üzerinde bir yaşam kurmasına olanak verirken, ikincisinde istihdam ve sosyal devlet olanaklarının yetersizliği, nüfusun ekonomik anlamdaki güçsüzlüğünü getirmekte bu da zincirleme olarak yoksulluğun yarattığı sorunları önplana çıkarmaktadır. İhtiyaçlar hiyerarşisinin en alttaki basamağında yığılmış olarak hayatını sürdürmeye gayret eden nüfus ile bu piramidin en üst basamaklarına tırmanma olanakları bulabilmiş nüfusun ihtiyaçları ve bunların karşılanamamasının yaratacağı sorunların farklı olduğu açıktır.

“Daha çok tüketim için üretim”e yol açan kentsel büyüme, kendisinden beklenen fayda ve katkıların “azalmaya başlamayacağı bir noktada” tutulabilmeli ve bu sınır aşılmamalıdır. Belli bir doyma noktasından sonra kentsel alanda bulunmanın faydası ve karlılığı azalma trendine gireceği için, kentsel büyümenin ne kadar veya nereye kadar, hangi ölçüde durması gerektiği, optimal büyüklüğün ne olacağı önemli bir tartışma konusu olsa da bu konuda belli bir cevap bulmanın güçlüğü değişmemektedir. Konuya ilişkin çalışmalarda ortak bir sonuca ulaşılamamakta ve “her toplum için geçerli tek bir optimal kent büyüklüğü” saptamanın güç ve karmaşık olduğu görülmektedir. Kuramsal olarak, farklı piyasa koşullarında ve farklı amaçlar için çalışan firmalar için farklı kent büyüklükleri ortaya çıkarken, diğer yandan farklı amaçları olan toplum kesimleri için de farklı kent büyüklükleri ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden tüm toplumsal kesimler için uygun olacak bir büyüklüğün ortaya konması olanaksızlaşmaktadır (Ertürk,1995: 142) .

Birçok yazar, optimal kent büyüklüğünü belli kriterlere göre belirlemenin düşünüldüğü kadar basit olmadığı konusunda hemfikirdir (Tisdell, 1975: 62; Altuğ, 1989: 18; Keleş, 2004:46). Kent büyüklüğü konusundaki araştırmaların özellikle kentsel hizmetlerin fayda- maliyet analizleri ve bunların getirileri üzerine yoğunlaştığı bilinir. Bu çalışmalar önemli oranda ekonomik perspektife dayalı bir şekilde genel olarak hizmet sunumunda optimallik, etkinlik ve verimlilik konularının nasıl sağlanabileceğine odaklıdır (Çınar, vd., 2013: 18). Tisdell (1975), özellikle 1970’lerde yoğun olarak tartışılmaya başlanan, siyasal düzeyde de tartışma konusu olan ve hangi ölçeğin en düşük

maliyetle en yüksek faydayı sağlayacağı (Çınar, vd. 2013:19) optimal kent büyüklüğünü konu alan ekonomi literatürünü, tutarsızlık ve karışıklarla dolu olmakla eleştirmektedir. Tisdell, optimal ölçeğin, kişi başı maliyetin en düşük seviyede oluşu veya kişi başı gelir, refah ya da üretimin en yüksek seviyede oluşu biçiminde görülmesini doğru bulmamakta, sözkonusu ölçeğe gerçekte toplumsal ortak mülkiyete ait olan kaynakların (Common property resources) eşit bir şekilde paylaşılmasıyla ulaşılabileceğini savunmaktadır (Çimen, 2013: 343-344).

En uygun kent büyüklüğü tartışmalarında temel hareket noktası genel olarak ölçek ekonomileri olmaktadır. Bu konudaki araştırmaların ağırlıklı olarak maliyet, verimlilik, etkinlik, performans, kalite olarak ifade edilebilecek sayısal ve ekonomik ölçütlere dayanarak gerçekleştirildiğini, bununla birlikte siyasal temsil, yönetim süreçlerine katılım, toplumsal ihtiyaçlar gibi ölçütleri konunun dışında bırakmaya eğilimli olunduğu gözlenmiştir (Çınar, vd., 2013: 23). Dünyadaki birçok ülkede ölçek ekonomisi tezi, yüzyıldan daha uzun bir süredir yerel yönetim reformu tartışmalarındaki temel gerekçelerden biri durumundadır. Özellikle parça parça alana dağılmış durumdaki küçük yerel yönetim otoriteleri tarafından sunulan hizmetlerin verimsizliği düşüncesiyle, çeşitli yöntemler kullanılarak hizmet ölçeğinin veya doğrudan yerel hizmeti sunacak olan yerel yönetimlerin ölçeğinin büyütülmesine gayret edilmiştir (Yaslıkaya, 2019: 189). Bu süreçte tüm dünyada yerel yönetimler alanında yapılan reformlardaki üç temel amaç; daha demokratik bir yerel yönetim yapısı oluşturmak, yerel kamu hizmetlerinin daha yüksek kalitede ve daha düşük maliyetle sunulması olmuştur. Bu kapsamda, metropoliten kent yönetim modelleri, belediye birleşmeleri, kamu özel ortaklıkları ve belediye birlikleri gibi, çok parçalı yönetimleri ve yerel yönetimin küçük ölçeklerini verimsizlik gerekçesi olarak gören çok sayıda farklı yöntem denenmekte ve büyük ölçeklerin kullanımı ve maliyetlerde tasarrufa gidilmesi çalışmalarının en önemli sebebini ölçek ekonomisi oluşturmaktadır (Yaslıkaya, 2019: 164). Öte yandan, kimi kamusal

sorumlulukların merkezi yönetimden daha alt kademedeki yönetsel birimlere aktarılması, yerel yönetimlerin işlevsel etkinliklerine ilişkin tartışmaları arttırmıştır. Bunlar ağırlıklı olarak yerel yönetimlerin faaliyet alanlarının küçük olması gerekçesiyle ekonomik açıdan etkin olmadıkları ve kamu hizmetlerini yüksek maliyetle ürettikleri mantığı üzerinde yoğunlaşmıştır. Çok küçük yerel yönetimlerin, kamu hizmetlerini sunma sürecinde, maddi kaynaklar, teknik olanaklar ve insan kaynağını yeterince iyi yönetemediklerinden hareket eden bu tartışmalar, bu tür yerel yönetimlerin ekonomi literatüründeki “Ölçek Ekonomileri” ni yaratmada yetersiz olmalarına dayandırılmaktadır (Topal, 2015: 369).

İşletme yönetiminde olduğu gibi, yerel yönetimlerde de ölçeğin büyütülmesinin yarattığı avantajlar, yerel kamu hizmetlerinin maliyetleriyle ilgilidir. Yerel yönetimlerin ürettiği birçok kamu hizmetinde de hizmet alanı büyüdükçe azalan maliyetin geçerli olacağı ve ayrıca farklı avantajların da ortaya çıkacağı öngörüsü, yerel yönetim birimlerinin biraraya getirilmesi ya da birleştirilmesini öne süren reform hareketlerinde önemli bir etken olmuştur (Topal, 2015: 368-372). Buna ek olarak, yerel yönetimlerin nüfus, alan, hizmet çeşitliliği, hizmet arzı vb. anlamda ölçeği büyüdükçe daha uzmanlaşmış nitelikli yöneticilerin başında olduğu yönetim sistemlerinin oluşacağı, bunun da yerel yönetimin işleyişinde planlama gibi kritik fonksiyonlarda yerel yönetimde uzmanlaşma sağlayacağı, uzmanlaşmanın da genel hizmet maliyetlerinin düşmesine yolaçacağı kabul edilmektedir. Ayrıca, yerel yönetim birimleri büyüdükçe maliyetlerin düşmesi beklentisinin bir başka dayanağı da büyük hacimli yerel yönetimlerin hizmet tedarikçileri karşısında pazarlık gücünün artacak olmasıdır. (Yaslıkaya, 2019: 170).

Kent Ekonomisi açısından bakıldığında, kentlerin büyümesi yoğunlaşmadan kaynaklanan “olumlu dışsal ekonomiler” nedeniyle yarar sağlarken, aşırı büyümelerinin sebep olduğu “olumsuz dışsal ekonomiler” de kentin işleyişinde çok sayıda zorluk ve yeni soruna yol açmaktadır. Optimal kent büyüklüğünü belirleme çalışmalarında kullanılan en yaygın ölçüt “Kişibaşına düşen kent hizmetleri maliyeti” dir. Yapılan

gözlemlerde, kentlerin büyüme sürecinde hizmet maliyetlerinin önce azalan bir seyir izlediği, daha sonra ise artışa geçtiği ortaya çıkmıştır. Bu çalışmalarda, kentte yaratılan gelirin de hesaba katılması gereği öne sürülmüştür. Bu durumda, en uygun kent büyüklüğü, kişi başı net gelir ile kişi başı hizmet maliyeti arasındaki farkın en büyük olduğu noktada ortaya çıkacaktır. Kentte yaşayanların kentte yaşamaktan dolayı elde ettikleri faydaların, gelir elde etmenin yanında farklı diğer maddi ve sosyal faydalar da olduğu düşünüldüğünde, kentte yaşama maliyetinin de sadece kentsel hizmetlere yapılan ödemeler olmadığı, kentin büyümesi nedeniyle ortaya çıkan tüm parasal ve parasal olmayan maliyetlerin toplamı olduğu görülür. Buna göre optimum kent büyüklüğü, kentte yaşamının faydası ile kentte yaşamının maliyetleri karşılaştırmasına göre de belirlenebilecektir. Kentte yaşamının maliyeti, belirli bir kent büyüklüğünden sonra kentsel yaşamın kalitesi düşmeye başladığından hızla yükselmektedir. Belirli bir ölçeğe kadar azalma gösteren maliyetler, belli bir düzeyden sonra yeniden hızla artmaktadır (Ertürk,1995: 138-140).

Kentlerde nüfus ve yüzölçümleri büyüdükçe birçok kentsel hizmetin kişi başı maliyetinin düşeceği, bu değerlerin belli bir noktadan sonra da gereğinden fazla artmasının ise tersi bir sonuçla maliyetlerin yükselmesine yol açacağı saptamasında Keleş, bu ikinci durum için maliyetlerin artmasa da azalmayacağını ifade etmektedir. Özellikle geniş bir alana yayılan dağınık yerleşmelere sahip büyük kent-bölgelerinde, kentin merkeze uzak yerleşmelerine kimi hizmet ve kuruluşlardan yararlanma olanakları sağlamak, büyük yatırımlar gerektiren pahalı bir girişim olmaktadır (Keleş, 2017: 57).

Bu durumda kentsel hizmet sunumunda en çok ve kaliteli hizmeti, en uygun maliyetle sunmak gerekmektedir ve bu buluşma noktasında yine optimal kent büyüklüğü tartışması gündeme gelecektir. En uygun kent büyüklüğü geniş anlamda bakıldığında, kentteki nüfus ve kentteki kurumsal yapıların (örgütler, işletmeler, kurumlar...) kentte bulunmaya ve burada yaşamaya ilişkin beklentilerinin tatmin edici oranda karşılandığı,

kent insanını memnun eden, büyüklüğün ölçek ekonomilerinden faydalanılabilen, aynı zamanda küçük olmanın da kolaylıkları, katkıları, yerleşmenin yerel ve özgül özelliklerinin faydalarından vazgeçilmeyen bir denge durumudur. Bu aynı zamanda kentsel alanın; yönetilebilir, hizmet ulaştırılabilir, geliştirilebilir, korunabilir, kullanılabilir, iletişime olanak veren, eşgüdüm sağlanabilir,... vb. olduğu bir ölçektir. Aşılması tüm bunları olanaksızlaştıracaktır. Elbette ki burada anılması gereken bir husus ta yerel yönetimlerin elindeki gerek maddi olanakların yanında, bilgi anlamında yapabilirlik sağlayan insan kaynağı olanaklardır. Öte yandan bir yerel yönetimin sahip olduğu olanakların genişliğine bakarak ölçüsüz bir büyüme trendine girmesi de kent ortamındaki sosyal ve psikolojik nitelikli diğer sınırlara çarpacaktır. Bunlar suç, güvenlik, yoksulluk, eşitsizlik, katılım olanakları gibi konulardır.

Optimal bir büyüklüğe sahip olan kent, varlığını sorun üretmeden ama aynı zamanda kent kullanıcılarında (yurttaşlar/kenttaşlar, işletmeler, kurumlar, kuruluşlar...) memnuniyet yaratarak sürdürebilen ya da kendi iç sistemi içinde sadece çözülebilir nitelikte sorunlar üreten, kendi sağlıklı döngüsünü gerçekleştirebilen sürdürülebilir bir kenttir. Buradaki kent ölçeğinin uygunluğu, çözümsüz sorun yaratmaya başlama sınırında, başka bir deyişle sürdürülebilirliğin işleyemeyeceği noktada bitmektedir.

Ancak bir kent ölçeğinin her zaman sorunların sınırına dayanmayı ölçü alması gerekli değildir. Bir kent büyük veya küçük olarak nitelenecek ölçüler arasında bir yerde konumlanabilir. Küçük, orta ve büyük ölçekli kentlerdeki ihtiyaçlar ve sorunlar, kentsel hizmetlerin verimliliği ve hizmet sunum maliyetleri de, kentin kimi özelliklerine, kentin yerel ihtiyaçlarına, kentin genel karakterine ve benzeri durumuna ilişkin detaylara bağlı olarak değişkenlik gösterecektir. - Bir turizm kentinde, sanayi kentinde, üniversite kentinde, başkentte, azgelişmiş bir bölgedeki merkez nitelikli kentte, ihtiyaçlar, hizmet maliyetleri farklılıklar sergiler. Bunlar, kentin bulunduğu bölgenin coğrafi yapısı ve iklim koşulları, toprak kullanımı koşulları, doğal kaynaklarının durumu,

ekonomik yapı, sosyo-kültürel yapı... gibi bölgesel özelliklerden etkilenecektir. - Burada belirleyici olan kentin mevcut durumunun sağlıklı bir şekilde saptanmasıyla, özgün yapısı ve şartlarına uygun vizyon hedeflerinin tanımlanarak buna göre bir çerçeve oluşturmasıdır. Bir kent/kentsel alan karma nitelikli olmanın yanı sıra, kendisini başat özellik olarak ticaret, turizm, sanayi, sanayi dışı üretim, sağlık, eğitim, bilgi üretimi (üniversite, bilişim, eğitim...) gibi, kent ekonomisinin ağırlıklı olarak dayanak aldığı ya da almasını istediği bir yapıyı tercih ederek tanımlayabilir. Bu tercih, kent yaşamına ilişkin diğer hususları ve dengeleri de belirleyeceğinden büyüklük ölçeğinin de nasıl olması gerektiği böylelikle ortaya konmuş olacaktır.

Kentleşme politikaları saptanırken, kentsel planlamada çeşitli hedefler ve sınırlar belirlenirken esas alınan ulusal-bölgesel kalkınma hedefleri, formüle edilen optimum nüfus sayısı, kente yüklenen misyon, kentin sahip olması istenilen genel karakter, kentin sahip olduğu güçlü ve zayıf yönler, optimal kent büyüklüğü ölçütünü değiştirebilir. Buradan hareketle, optimal kent büyüklüğünün tanımlı kimi ölçütleri sağlamak şartıyla, “durumsallık” içerdiği ve “göreceli” olduğu söylenebilir.

Hem kentin devinim, dönüşüm ve gelişme halinde bir organizma olması hem de her kente ve kentsel alana ait kendine özgü çok sayıda özellik, koşul ve durum sebebiyle bu büyüklük ölçüsünün “duruma özgü olarak” tek tek araştırılması, belli tanımlamalar yapmak için sadece belli büyüklük kriterlerinden ve büyüklük aralıklarından söz etmek akla yatkındır. Bu sebeple uygun kent büyüklüğünü yerel ve özgün duruma göre belli aralıklar şeklinde veya aşılması önerilen büyüklük anlamında belirleyerek buna uygun çalışmalar yapmak ve uygun ölçeği korumaya çalışmak, kentle ilgili tüm taraflara (kent yöneticileri, kentliler, kentten hizmet alan diğer taraflar, ulusal veya bölgesel yönetim,...) kentsel hizmet sunumu, kentsel hizmet maliyetlerinin düşük olması ve hizmet etkinlik ve verimliliğinin artması, böylelikle kentsel alandaki genel yaşanılabilirlik niteliklerinin

çoğalmas, kentsel yaşam kalitesinin yükselmesi, kentlileşme için uygun zeminin yaratılması, kent hakkına ulaşılması... anlamlarında- hizmet edecektir.

Çeşitli özelliklere sahip kent ve kentsel alanların belli özellikler esas alınarak sınıflandırılması sonrasında, sürdürülebilir ve yaşanılır kentlerin yaratılıp korunması amacıyla, kentlerin ve kentsel alanların hedefleri tanımlanmış optimal büyüklük aralıklarında tutulması için, kentle ilgili tüm taraf ve unsurların uzlaşma ve işbirliği içinde çalışması gerekecektir. Yönetişim yaklaşımıyla oluşturulacak bu işbirliği ile süreç kontrol altında tutulabilir, gerekli yönlendirme ve düzenlemeler, baskıcı olandan öte destekleyici müdahalelerle hayata geçirilebilir. Optimal bir kent ölçeğinde kentsel yönetim, enerjisini sorun çözmek yerine, yaşanılabilirlik niteliklerini geliştirmek ve kentsel yaşam kalitesini arttırmak, kentlilerin o kentte yaşamaktan dolayı daha fazla memnuniyet duymasını sağlayacak çalışmalar için kullanabilecektir.

Sonuçta, büyük kentin, ekonomik hacim, işleyiş maliyeti ve oluşturulan yaşanılabilirlik niteliklerinin maliyeti açısından kaç tane küçük veya orta ölçekli kentin maliyetleri toplamına denk geleceği düşünüldüğünde, küçük ve orta büyüklükteki kentlerde yaşanılabilirliği sağlayacak insan ölçekli sistemler kurmanın daha kolay olduğu görülür. Bu noktada her türlü yerel hizmet için küçük ölçekli yerel yönetim sorumluluğunun esas alınmayıp, ölçek ekonomilerinden fayda sağlanabilecek ve dışsal maliyetlerden kaçınılabilecek konularda büyük yerel yönetim yapıları veya hizmet ortaklıklarının sorumluluk almasının uygun olacağı ve bu ayrımın titizlikle yapılması gereği hatırlanmalıdır. Genel anlamda bakıldığında, yukarıda değinilen birçok hususa dayanılarak, kentleşme, sanayileşme ve çevre sorunlarının olumsuz etkilerinin belli ölçüde uzağında kalabilen, daha iyi bir kentsel yaşam ortamı için niteliksel değişim ve gelişime açık, kendine ait özelliklerini ve kimliğini ayakta tutabilen orta ölçekli kentlerin, hem kentsel ölçek ekonomilerinden yararlanma hem de büyüklüğün getirdiği istenmeyen

zarar ve maliyetlerden uzak durabilme anlamında “en uygun kent büyüklüğü” ne en yakın ölçek olduğu düşünülebilir.

Yine de unutulmaması gereken önemli bir husus vardır; Bir yerleşmeyi, kent olarak nitelendirebilmek için nüfus ölçütü dışında, ona kent olma niteliklerini kazandıracak sosyal, kültürel ve ekonomik koşullar da gerçekleşmiş olmalıdır. Gelişmekte olan birçok ülkede ve ülkemizde de olduğu gibi, bir yerleşim alanına yasal düzenlemelerle kent adını vermek ya da bu alanı kent tanımı içine almak o yerleşimin kent olmasını sağlamaya yetmemektedir. Bu yaklaşımda, kâğıt üzerinde adı “kent” olarak konmuş ve nüfus yoğunluğuna sahip ancak gerçekte birçok bakımdan kent ve kentleşme özelliklerini kazanamamış, sistemsiz ve dağınık yerleşim alanlarından veya bu tarz topluluklardan sözedilmiş olunmaktadır.

Yukarıda tartışılan sebeplerle optimum kent büyüklüğünün tek bir ölçüden ibaret olamayacağı, küçük, orta ya da büyük kent grupları için farklı tanımlanabileceği saptamasından hareketle, optimum ölçeğinin nüfus ya da alan büyüklüğü gibi sayısal kriterlerine ek olarak, niteliksel ölçütler desteğiyle tanımlanması, bu sayede sosyal-ekonomik özelliklerin de kriterler içine dahil edilmesi hedeflenen kent tanımlamasına ulaşılmasını kolaylaştıracaktır.

Bu durumda optimal ölçeğin kentler için “değişken büyüklük ve nitelikte” olabilme durumuna dayanarak, idari anlamda da tek bir yapı ya da modelin çizilemeyeceği belirtilmelidir. Burada sürdürülebilirlik özelliği taşıyan ve değişen büyüklük ve özelliklere sahip kentler için ihtiyaca en uygun farklı yönetsel yapıların kullanılabileceği ortaya çıkmaktadır. Öyleyse, optimal kentlerin niteliklerini tanımlamak bu tartışmaya daha çok katkı sağlayacak gibi görünmektedir. Bunların da, sürdürülebilirlik anlayışı ve sürdürülebilir kent nitelikleriyle örtüşen “ideal yaşanılır kent özellikleri” olduğu görülür.

İKİNCİ BÖLÜM

YAŞANILIR KENTLER İÇİN GELİŞTİRİLEBİLİR BİR MODEL OLARAK SAKINKENT

Bu bölümde Cittaslow/Sakinkent modelinin düşünsel temellerini oluşturan Yavaş Hareketi tanıtılmış, Sakinkent modelinin yapısı, özellikleri ve uygulamasının mevcut durumu, geliştirilebilir ve eleştirilen yönleri ortaya konmuş, model uygulamasıyla yaşanılabilirlik kavramı arasındaki ilişki ele alınmıştır. Ayrıca modelin dünyada ve ülkemizdeki mevcut durumu örneklerle gösterilmiş, uygulamada ölçeğin etkisine değinilmiştir. Böylelikle modelin üstünlükleri ve geliştirilebilir yönleri ortaya konarak yaşanılır kentler için kullanılabilirliğinin gösterilmesi amaçlanmıştır.

Kent ve kentleşme tanımlarında toplum, ekonomi, siyaset ve ekoloji konularında içiçe geçmiş ve giderek derinleşmekte olan fikir ayrılıkları gözlenmektedir. Lefebvre'nin Kentsel Devrim olarak ifade ettiği “toplumun bir bütün halinde kentleşmesi” ile aşılabilecek bir durum olarak gördüğü küresel kapitalist kentleşme sürecinin (Lefebvre, 2011: 11), bu farklılıkları ortadan kaldırmayı değil de derinleştirip dönüştürmek yoluyla perdelemeyi getirdiği ve olanlara yenilerini katarak ilerlediği düşünülmektedir (Acara, Penpecioğlu (2022: 291). Bu durumda, kentsel devrimi hızlandıracak, kapitalist kentleşme sürecinin olumsuzluklarını ortadan kaldıracak, bunlara karşı süreci tersine çevirebilecek, yaşanan kayıpları zamanla telafi edebilecek yeni sistemlere ve uygulamalara ihtiyaç duyulduğu açıktır. En önemli husus buna duyulacak inanç, bu yönde gösterilecek kararlı çaba ve adanmışlık olacaktır. Lefebvre buradaki eksikliğin sebebini kent “kullanıcıları”nın pasifliği ve sessizliği ile açıklamaktadır (Lefebvre, 2011: 169-173). İnsanlık geldiği noktada bu amaçla kapasitesini ve elindeki enstrümanları en iyi şekilde kullanmak durumundadır. Yavaş Hareketi ve bu hareketin felsefesinden yola çıkan Sakinkent uygulamaları bu süreçte önemli katkılar sağlayabilecektir.

2.1. Yavaş Hareketi ve Sakinkent Modeli

Sakinkent modeli ve uygulaması ortaya çıktığı 99'dan bu yana kentleşme literatüründe yoğun olarak farklı boyutlarıyla işlenmektedir. Modelin teorik boyutunun iyi kurulmuş olmasıyla birlikte farklı ülkelerde farklı yönleri öne çıkan ya da farklı yönleriyle eleştirilen uygulamalar mevcuttur. Burada ele alınmak istenen uygulamanın durumundan çok, modelin düşünsel ve yapısal olarak nasıl kurgulandığı ve bir model olarak nasıl hayata geçirilmek istendiğidir. Zira tartışmamızın nihai amacı, bu modelin küçük kentler ölçeği dışına çıkararak, daha büyük (orta) ölçekteki kentlerde uygulanma olasılığını değerlendirmektir. Tezimizde esas aldığımız ve amaçladığımız şey, modelin mevcut ve her zaman çok doğru olmayabilen ya da kısıtlı ve fazla yöresel nitelikli uygulamalarını analiz etmek değil, felsefesi, teorik temelleri, ilkeleri ve hedefleri doğrultusunda, model esas alınarak günümüz kentleri için neler yapılabileceğidir. Yani olandan çok teorik olarak kurgulanmış haliyle “olması gereken” dir. Elbette bunu yaparken “olan”ı ele almak ta yol gösterici olacaktır.

Günümüzde iyi uygulamalarının da bulunmasına rağmen, Sakinkentlere tereddütle bakanlar modelin gerçekleştirilecek bir ütopya mı yoksa lafta kalacak bir fantezi mi olduğu konusunda kararsızdır. Bu tereddütlere rağmen, modelin iyi uygulamalarının da, geliştirilecek yönlerinin de, ilham veren yönlerinin de bulunduğu artık tartışılmamaktadır. Model tereddütlü bakış açıları dışında, aynı zamanda desteklenen, alkışlanan ve gelişime açık görülen bir konuma da sahiptir.

Modelin uygulamaları kimi ülkelerde ideale yakın şekilde hayata geçirilmekte iken, kimi ülkelerde asgari kabul edilirlilik sınırının biraz üzerinde seyrederek statüyü elinde tutabilmektedir. Bu durum ülkelerin ihtiyaçları ve siyasal-yönetmel kültürleriyle ilgili olup farklı görünümmler sergilenebilmektedir. Ülkemizde, Sakinkent olarak meselenin kentin tanınırlılığını sağlamak ve böylelikle turizm geliri elde etmek olmayıp ta,

amacın örnek alınan ve iyi anılan, iyi yaşanan bir kent yaratmak ve sunmak olarak algılanması umut vericidir.

Modelin, uygulayıcısı olan yerel yönetimlerin (belediyelerin) istekliliği, özeni, çabası ve çalışma disipliniyle hayata geçeceği açıktır. Model bu boyutuyla yerel yönetimin inisiyatifine bağlı ve bağımlıdır.

Çalışmamızda, adı tartışmasız olarak “Cittaslow” olan ve ilgili otoritelerce başka dillere çevrilmemesi istenen model, uygulamada yine de her ülkede o ülkenin diline çevrilerek anılmaktadır. Ülkemizde de Yavaş Şehir, Yavaş Kent, Sakin Şehir ya da Sakinkent şeklinde çevrilerek kullanılan Cittaslow için, çalışmamızda “Sakinkent” ifadesinin kullanılması tercih edilecektir. Ancak Yavaş felsefesinden sözedilen kimi kısımlarda yazarların tercihlerini zorlamamak adına Yavaş ve Şehir ifadeleri değiştirilmemeye çalışılmıştır.

Nilsson ve arkadaşları (Nilsson, vd.,2011: 384), Sakinkentlerin hızlı bir gelişme ve kitlesel genişlemeyi değil de yavaş ve sürdürülebilir bir kalkınmayı tercih ettiklerine dikkat çekmektedir. Ünal, Sakinkentler’in, ekonomik beklenti odaklı yapılar olmadığının altını çizmekte, büyük ölçekli turizm tesisleri oluşturmak, yeni hizmet ve istihdam alanları açmak ve bu yollarla nüfuslarının arttırılması gibi amaçlara yönelmedikleri (Ünal, 2016: 22) tesbitini yapmaktadır. Ünal’ın görüşünden çok farklı bir şekilde, Grzelak-Kostulska ve arkadaşları (2011) geniş bir bakış açısıyla, Sakinkentler Birliği’nin, sürdürülebilir kalkınma ilkelerini, kentlerde yaygınlaştırmaya çalıştığını, küreselleşmenin tektipleştirici etkilerinin negatif yansımalarını sınırlamak için çalıştığı düşüncesini ortaya koymuşlardır. Hekimci ise (2014), Sakinkent Hareketi’nin Ekoturizm uygulaması yönüne odaklanarak, bu yöntemle yerel kalkınmaya yaptığı katkının altını çizmektedir (Yalçın, 2019: 215).

Bu bölümde Sakinkent modelinin düşünsel temelleri ve hedeflerinin yanısıra, Cittaslow organizasyonu, işleyişi ve Cittaslow modelinde esas alınan kriterler üzerinde durulmakta, konu hakkındaki değerlendirmelere yer verilmektedir.

2.1.1. Yavaş Hareketi (Slow Movement)

Yavaş Hareketi uygulamada Yavaş Yemekle (Slow Food) başlayıp, Sakinkenti de içine alarak çok daha geniş bir düşünce ve alternatif uygulama alanına dönüşmüştür. Düşünsel kökenleri Uzakdoğu felsefesine dek uzanan Yavaş ve Yavaşlık kavramı modernizmin ötesine geçen neo-liberal düşünce ve küreselleşme ile karşılaştığında bir tepki ve düzeltici alternatifler oluşturma yoluna girmiş, eyleme geçerek Yavaş Hareketini doğurmuştur. Bu sebeple, Sakinkentin düşünsel altyapısını ve olası açılımlarını anlamak için önce Yavaş kavramı ve Yavaş Hareketine bakmak gerekmektedir.

Modern toplumdaki rekabetçi yapı ve ilerlemeci bakış açısının etkisiyle ortaya çıkan yeni beklenti ve taleplerin sebep olduğu tatminsizlik ve yüksek stres düzeyinin büyüyen boyutları Batı toplumlarında hız kavramının sorgulanmasına yol açmıştır. Farklı kültürlerin yaşama bakış açıları daha derinlemesine öğrenildikçe modern hız toplumunun sakıncaları daha net görünmekte ve “an”ı yaşama deneyiminin önemi anlaşılmaktadır (wikipedia.org). Yavaş/Yavaşlık, günlük ve toplumsal yaşamın tüm sistemlerinde insanın hız, acele, stres ve kalitesizliğin tuzağına düşmeden, sağlık, keyif alma, kalite, iyi yaşam ve iyi iletişimin gerektirdiği tempoda yaşamasını ve yaşamsal sistemlerini bu tempoya göre ayarlamasını savunan bir kavram olarak 90’lı yıllarla birlikte hayatımıza girmiştir. 90’lı yıllar, 86’da başlayan Yavaş Yemek (Slow Food) hareketinin düşünsel temellerinin yaygınlaştığı ve toplumsal kabul gördüğü bir zaman dilimi olmuştur. Yavaş kavramı, temsil ettiği sakinlik, ağırbaşlılık, kalite, detaylara önem verme, sadelik, yaşamın değerli ve anlamlı yönleri, günlük yaşamdaki detayları farketme gibi kavramlarla günümüz modern yaşamında hayatı zorlaştıran ve anlamsızlaştıran, değerlinin yerine değersiz kıyan ekonomik rekabet ve kazanç temelli anlayışın yerine çevreci, insancıl ve pozitif

değerlere sahip yeni bir yaşam felsefesini getirmektedir. Yavaş kavramı aşağıda detaylı inceleneceği üzere, hızlı bir şekilde farklı alanlara da yayılmış ve aynı temele dayanarak savunulmaya ve kullanılmaya başlanmıştır. Bunlardan biri de Sakinkent/Cittaslow'dur.

Günümüz yaşam kültüründe Yavaş felsefesinin benimsenişi hızlı bir şekilde yükselmektedir. Yavaş felsefesi sadece bireysel ve yerel alanda değil küresel düzlemde de bir alternatif ve cevap üretmektedir. Yaşama bakışı ve günlük yaşamla birlikte sosyo-ekonomik, kültürel ve çevreye ilişkin süreçler konusunda savunduğu bir ilkeler bütününe sahiptir. Küreselleşmenin insan yaşamına yaptığı olumsuz etkiler, Yavaş yaklaşımını hız dünyasının tüketici baskısını geriye iten bir kurtarıcı haline getirmiştir. Yaşamın farklı birçok alanında Yavaş, ölçülü olmak, doğru bir hızda yaşamak, her şeyi zamanında yapmak ve yaşamak, zamanı iyi ve doğru kullanmak, hızın nüfuz etmediği bozulmamış bir kaliteye sahip olmak, konunun özüne dokunmak, anlamın farkına varmak, stres ve karmaşanın dışında bir tercih yapmak, doğal ve iyiden yana tercih yapmak, özgün kültür ve yaşayışları desteklemek ve savunmak, ekolojik ve çevreci tercihler yapmak, sürdürülebilirlik kavramını yaşamın içine almak, sade ve saygılı olmak... gibi anlamları karşılamaktadır.

Meadows, bir yazısında, Yavaşlama'nın, dünyayı kurtarmak için en etkili tek eylem olabileceğine işaret etmiştir. Devamında, sürdürülebilirliğin, dünyanın sınırları ve yasaları dâhilinde, uyumlu ve iyi yaşamak için içine girdiği dünyayı kurtarma mücadelesinin tek ve en etkili çözümünün Yavaşlama olabileceğini, bunlar yapıldığı takdirde, dünyanın kurtarılmaya pek fazla ihtiyacı olmayacağını ifade etmiştir (Meadows, The Sloth Club). McNamara ve Shaffer da durumu "Yaşayan dünyamızın yıkım hızını yavaşlatmaya çalışıyoruz." şeklinde açıklamıştır (McNamara ve Shaffer, The Sloth Club).

Yavaş Hareketinin kuramsal dayanaklarına bakıldığında, Yeni Ekonomi Yaklaşımı ve büyüme modelleri ile karşılaşılmaktadır (Yurtseven, vd. 2010: 77).

Ekonominin çevresel ve sosyal bağlamdan bağımsız olarak düşünölemeyeceğini belirten Yeni Ekonomi Yaklaşımı, sürdürölebilirliğin sağlanabilmesi ve yaşam kalitesinin yükseltilebilmesi için yaşam tarzında olduğu gibi, ekonomik ve sosyal sistemlerde köklü değişikliklerin yapılması gerektiğini öne sürmektedir (Jackson, 2004). Sözkonusu yaklaşım, sürdürölebilirliğin sağlanabilmesi için beş unsura (Seyfang, 2006’dan aktaran, Yurtseven vd., 2010: 77) dikkat çekmektedir;

- Yerelleşme: Yerel ekonomilerin güçlendirilmesi, çarpan etkisinin yükselmesini (paranın bölgeden çıkmadan önce el değiştirme sayısı) sağlayabilir.
- Ekolojik ayak izlerini azaltmak: Tüketiminin azaltılması, tüketim biçimlerinin değişmesi, geridönüşümün artırılması, kaynakların ve olanakların paylaşılmasıyla bu amaca ulaşılabilir.
- Topluluklar oluşturma: Sürdürölebilir toplumlar, sağlam, esnek, kapsayıcı ve çeşitlidir. Sosyal dışlamanın üstesinden gelebilmek için sosyal sermayenin katılımcı topluluklar içinde aktif vatandaşlığı geliştirmesi önemlidir.
- Ortak eylem: Karar mekanizmalarını etkileyebilmek ve kurumsal tüketimi sorgulayabilmek için ortaklaşa hareket etmeyi kapsamaktadır.
- Yeni sosyal kurumların oluşturulması: Bireyleri ekolojik vatandaşlığa yönlendirici olgulara (sağlık, gelişme, değer yaratma...) farklı bir anlayış temelinde bakan yeni sosyal ve ekonomik kurumlar oluşturulmasıdır.

Endojen Büyüme anlayışında, uzun vadeli büyüme için beşerî sermaye, fiziki sermayeden daha önemli olarak değerlendirilmektedir. Bu modelde, sermaye kavramının aynı anda hem fiziksel sermayeyi hem de emek girdisinin ortaya koyduğu “bilgi, deneyim, yetenek ve becerilerden oluşın sermaye” formunu, yani “beşerî sermayeyi” içine aldığı kabul edilmektedir.

Yavaş yaklaşımı, Yeni Ekonomi anlayışındaki İç Kaynaklı (Endojen) Büyüme Modeliyle paralellikler içerir. Disiplinlerarası nitelikteki yerel ve bölgesel gelişme alanında, yerel gelişmenin sağlanabilmesi için öne sürülmüş teoriler arasında iç ve dış kaynaklara odaklanan iki teori bulunmaktadır. Bunlardan biri olan “Dış Kaynaklı Model”, 2. Dünya savaşından 70’lerin sonuna dek Avrupa’da uygulanmış, sürekli dış desteğe bağımlılık yaratması ve gelişme olarak, tek bir sektöre odaklı olma özelliğiyle eleştirilmiştir. Ayrıca, düzensiz gelişmeye yolaçması, çevresel ve kültürel özelliklerin silinmesinin yolaçtığı yıkıcı bir gelişmenin söz konusu olması, gelişme sürecinde dış uzman ve plancılardan destek alınmasının dikte edici bir gelişme yaratması gibi sebeplerle de eleştiri almıştır (Lowe, 2000). Yerel gelişmenin ve kalkınmanın sağlanması için ortaya atılan ikinci model olan İç Kaynaklı Modelde ise, bir bölgenin sürdürülebilir gelişmesinin o bölgenin sahip olduğu doğal kaynaklar, kültürel değerler ve insan kaynaklarıyla sağlanabileceği öne sürülmektedir. Modelde, gelişmenin itici gücünü yerel girişimler oluşturmaktadır. Bu model toplumsal yaşamın tüm yönlerinin (ekonomik, sosyal, politik, kültürel, ekolojik...) geliştirilmesini destekleyen, içsel gelişmenin temelini oluşturacak bütünsel bir anlayış ortaya koymaktadır. İçsel Gelişim Modelini oluşturan teorik kaynaklar 80’lerden itibaren Bölgesel Gelişim Teorisi kapsamında gündeme getirilmiştir (Yurtseven, vd, 2010: 77).

Yavaş Hareketi/Anlayışı yukarıda özetlenen ve sürdürülebilirliğin koşulu olarak değerlendirilen konularda eyleme aktarılmış önemli değerlendirmeler yapmaktadır. Yerel toplumların ve yaşam ortamlarının sosyo-ekonomik, kültürel, yönetsel ve çevresel anlamda gelişimi ve yerel kalkınmanın sağlanması Yavaş Hareketinin odaklandığı temel hedeflerden biridir. Yavaş felsefesinin uygulamada somutlaşarak eyleme aktarıldığı alanların (para, ticaret, yemek, vb.) herbirinde bu gözlenmektedir;

Yavaş Hareketinin tartıştığı temel kavram, günümüz dünyasında insanları ve yaşamsal sistemleri kendisine uymaya zorlayarak yaşam kalitesini aşağı çeken “hız” dır.

Zaman-yer kavramında Rönesans ve Endüstri Devriminin yarattığı dönüşümün rolünü günümüzde küreselleşme üstlenmiştir (Gottschalk, 1999). Zaman ve yer kavramına dönük düşünce ve algının küreselleşme sürecinde çağdaş yaşamın gerektirdiği şekilde yeni baştan yapılandırıldığı, günlük yaşamdaki sosyo-ekonomik işlevlerin hız kültürü doğrultusunda değerlendirilişinin bir gerçeklikmiş gibi sunulduğu belirtilmektedir (Yurtseven, vd., 2010: 4). Yavaş Hareketi, günümüz dünyasında insan yaşamındaki sorun ve çelişkilere doğrudan veya dolaylı olarak yol açtığına inandığı hız olgusuna odaklanmış ve çözümlerini bu saptamadan hareketle geliştirmiştir.

Knox, (2005) ve (Scheuerman, 2001) İnsan ve “yer”in bugün, küresel boyutta yaşanmakta olan kapitalist genişlemenin bir sonucu olarak gerçekleşen ve günümüze kadar benzeri görülmemiş büyüklükte ortaya çıkan bir değişimle yüzyüze olduğunu vurgulamışlardır. Bu, küreselleşmenin yarattığı durumdur ve göze çarpan en temel özelliği hızdır. Hız, zamanın küresel ekonomik sistemde önemli bir maliyet unsuru olarak görülmesiyle, kaçınılmaz biçimde yaşamın bir parçası halini almıştır. İçinde bulunduğu ve her şeyin hızlı olmasını isteyen yaşam koşullarına uyum sağlama gayreti ve zorunluluğu içindeki birey bu sebeple sürekli bir endişe içindedir. Zaman baskısı altındaki bireylerin hem fiziksel ve hem de psikolojik sınırlarını zorladıkları ifade edilmektedir. Hızlı yaşam anlayışı, yalnızca bireylerin sınırlarını zorlamakla kalmamakta, bir kelebek etkisi yaratarak içiçe geçmiş zincirleme süreçlerle, ekonomik büyüme, üretim ve tüketim süreçlerini etkileyerek şekillendirmekte, günlük yaşam süreçlerinde hızın sürekli artışı tüketim odaklılıkla birlikte gezegenin ekolojik taşıma kapasitesini de zorlamaktadır. Üretici ve tüketicileri, yaşamsal sistemleri kendi düzenine uymaya zorlayan hızlı dünyaya karşılık Yavaş yaşam, varolan bu tabloyu insanların lehine çevirebilecek alternatif bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır. Yavaşlığın uygun ölçüde kullanımı, hız ve hızlı yaşamın insanlar üzerindeki istenmeyen etkilerini azaltmayı ya da ortadan kaldırmayı sağlayabilecektir. Yavaş Hareketinin içindeki Yavaş Yaşam anlayışındaki yavaşlık, hızlı

yaşamın sebep olduğu zamansızlık, sıkışmışlık, yetişememe, stres, eşitsizlik, yoksulluk sürdürülemezlik gibi insan yaşamını olumsuz etkileyecek tüm sıkıntılara karşı bir direnç noktası oluşturmaktadır.

Yavaş yaşam anlayışı küresel kültürü çokyönlü bir şekilde sorgulamaktadır. Mevcut küresel yaşam içinde “Yavaş Yaşam” anlayışı, küreselleşmenin yerelin içine nüfuz ederek onu yavaş yavaş ele geçirmesi, yerelin niteliğini deforme edecek şekilde yerelle içiçe geçmesi ve bu sebeplerle ortaya çıkan, yerel anlayışlara karşı oluşturulan yokedici tehditler üzerinde çalışmaktadır. Küreselleşme sürecindeki hızlı değişim, sosyal ve kültürel içerikli birçok değer, yapı, kurum ve yaşam biçiminin kaybolmasına ya da işlev olarak farklılaşmasına yol açmaktadır (Yurtseven, vd., 2010: 4-13).

Yavaş Hareketi, fast-food kültürünün hegemonyasına karşı başlatılan hızlı yaşam ve hızlı yemek pratiğinin yıkıcı derecede artmasının ve yerel yemeklerin kaybolmasının doğurduğu kaygıyı da toplumsal tepki haline dönüştürmüştür (Keskin, 2015: 53).

1986’da başlayan Yavaş Yemek (Slow Food) hareketi, sosyo-kültürel ve ekonomik yaşamın çeşitli boyutlarını yeniden yorumlayan ve alternatif bir yaşam tarzı öneren Yavaş Hareketine ilham vermiş ve ilk kıvılcımı ateşlemiştir. Yavaş Yemek hareketi, başlangıçta yerel ve bölgesel mutfak kültürünü koruma ile birlikte doğal ve geleneksel gıda üretimi tanıtmak ve teşvik etmek hedefiyle yola çıkmışsa da, daha sonra zaman ilerledikçe buradaki “adil + temiz + iyi = Yavaş gıda/yemek” olarak özetlenen ana temadan hareket ederek, gıdanın ötesine geçen, sosyo-ekonomik yaşamın birçok boyutlarını “Yavaş” düşüncesi doğrultusunda düzenleyen ve geliştiren bir yaşam felsefesine dönüşmüştür. Bu kapsamda günlük modern kent yaşamının birçok alandaki işleyişi hakkında yeni ve alternatif fikirler üretilmiş ve hareket modern dünyadaki hız, stres, yabancılaşma, kimliksizlik, eşitsiz rekabet, eşitsizlik, değerli olana karşı özensizlik, insancıl olmayan ölçüdeki kar ve çıkar maksimizasyonu, büyüklük ve zenginlik tutkusu, doğadan uzaklaşma, doğa ve ekosistemin tahribi, insancıl değer ve anlam içeren özden

uzaklaşma... gibi olgulara dönük genel bir tepki geliştiren yeni bir düşünsel yaklaşım olarak şekillenmiştir. Genel olarak burada, modern dünyanın ve küreselleşmenin insana ve doğaya zarar veren ve ekonomi öğretisini (Ekonomizm) temel alan anlayışı sorgulanmakta, kenara itilen ve itibarsızlaştırılmış, “küresel olmayan”, arkasında kurumsal büyük ve güçlü sermaye olmayan yerel ürünlere, yerel kültürel değerlere, yerel ve geleneksel üretim tarzına, kısacası “geleneksel ve yerel olan”a itibarları iade edilmektedir.

Küreselleşme sürecinde öne çıkan iletişim olanakları, sosyal medya ve sosyal ağ yapıları küreselleşmenin olumsuz etkilerinin eleştirilmesine fırsat tanımıştır. İkinci Modernizm olarak adlandırılan bu tür sosyal hareketler, genellikle sürdürülebilirlik, eşitlik ve adalet, çevre ve ekoloji, yoksulluğun ortadan kaldırılması vurgularıyla günlük yaşamın daha “insancıl, etik ve iyi” kavramlarına uygun işlemesine ve daha kaliteli hale gelmesine odaklanmıştır (Beck, Bonss ve Lau, 2003: 2). Yavaş Hareketi ve önerdiği Yavaş yaşam tarzı bu kapsamda teoride kalmayacak, somut ve uygulanabilir bir anlayış ortaya koymaktadır.

Küreselleşmede mesafe ve yer kavramlarının anlamını yitirmesiyle kolaylaşan etkileşim süreciyle birlikte, tüketim odaklı kitle kültürünün yaygınlaşması, yaşam tarzlarının tektipleşerek tekdüze hale gelmesi, yerel kültür ve kimliklerin bozulması ve hatta yokoluşu, toplumsal hayata yansıyan temel sonuçlar olmaktadır. Bunlar, homojen yapıdaki Batı tarzı kültürün dünyadaki tek kültür olma yolunda ciddi oranda yol aldığını ortaya koymaktadır. Ekonominin, politik alanın ve kültürün baskın bir yöndeki hegemonyası altında ortaya çıkan standartlaşma, dünya toplumlarının sosyo-ekonomik, kültürel tavır, tutum, yaşayış, tercih, anlayış ve bunlar sonucunda da tüketim ürün ve standartlarının aynılaşmasına yol açmaktadır. Lipschutz (2002), buradaki hegemonyacı anlayışın temel hedefinin, toplumun belli bir disipline uyan, homojenleşmiş ve tüketim

yoluyla farklılaşacağını sanan bireylerden oluşmuş bir yapıya dönüştürülmesi olduğunu öne sürmektedir (Yurtseven, vd., 2010: 4).

Yavaş Hareketi bu noktada bir kısmı, tek tip kültür, tüketim kültürü, homojenleşme, aynılaşma, kimliksizleşme, tekdüzeleşme, özgün, yerel ve tarihi kimliklerden arınma, kültürel yozlaşma olarak ifade edilebilecek olumsuz sonuçlara karşı çıkmakta ve bu gidişi tersine çevirecek bir toplumsal ve ekonomik anlayış doğrultusunda yeni bir işleyiş tarzı önermektedir. Bu anlayışta bilişim ve teknolojinin güncel olanaklarının etkinliği artırıcı katkısıyla, sürdürülebilir çevre, sürdürülebilir kentleşme, sürdürülebilir ekonomi, doğayı da insanı da tüketmeyen aksine canlandıran ve geliştiren üretim ve tüketim modelleri, sürdürülebilir mimari, yere, birey ve topluluklara ilişkin özgün değerler ve kimliğin anlamına saygı duyulması temel değerlerdir. Bu temel üzerine diğer sistemlerin kurulması, tüm bu süreçlerin oluşumuna “inanarak ve gönüllü katılım” gibi kavram ve olgular önplanda yer almaktadır.

Yavaş Hareketine ilişkin olarak vurgulanması gereken en önemli konulardan biri, Yavaş Hareketinin gerçekte küreselleşmeyi tüm boyutlarıyla reddetmemesi, ancak küreselleşmenin yukarıda sayılan olumsuz yönlerine tepki vermesidir. Hareket, küreselleşmeyi reddetmek yerine, dünya ülkelerindeki bütün insanların sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal alanlarda birbirleriyle yoğun biçimde iletişim ve etkileşim içinde olmalarının kaçınılmaz ve normal olduğunu kabul etmekte, teknoloji ve bilimsel ilerlemeye önem vermektedir. Zira felsefe başlığında daha net görülebileceği gibi Yavaş Felsefesinin hayata geçirilmesinde küreselleşmenin önemli unsurları olan bilimsel bilginin paylaşımı sonucu dünyaya nerdeyse eşzamanlı yayılabilen teknolojik olanaklar, iletişim ve ulaşım olanaklarından yoğun ve vazgeçilmez şekilde yararlanılmaktadır. Dolayısıyla, Yavaş Hareketi, adından çıkarılacak düz bir anlamla, muhafazakâr, teknoloji karşıtı, eski usul uygulamalar kullanmayı, kapalı topluluklar içine çekilmeyi tercih eden bir anlayış değildir. Aksine toplumun ve bireylerin hayatını daha sağlıklı, daha nitelikli,

daha kaliteli hale getirebilecek çağdaş, deneyimle kazanılmış, bilimsel yöntem ve uygulamaları kullanmayı tercih eden, yüksek teknolojiye önem veren, bunların aracılığıyla modern kapitalist yaşamın olumsuz sonuçlarından uzaklaşılmasını amaçlayan bir anlayıştır.

Yavaş anlayışı, yaşama hak ettiği şekilde gereken zamanı ayırarak, hakkıyla, tadını çıkararak, farkına vararak, hissederek, özen göstererek, gerçek anlamını kaybetmeksizin, değerli ve anlamlı olana değer vererek yaşamayı temel almaktadır. Dolayısıyla burada öz, özgün kimlik, geçmişten gelen ve geçerliliğini koruyan değerler, anlam, anın ve varoluşun değeri, kalite, çevre/doğa ve bireylerin iyiliği, insan dışındaki diğer canlıların iyiliği, iyiliğin sürekliliği, adalet ve eşitlik, gönüllü yalınlık kavramları devrededir. Yıpratıcı, anlamsız, adaletsiz, mutluluk getirmeyen mevcut güncel düzeni bilinçli eylem ve uygulamalarla değiştirmeyi amaçlayan “tedbirli ve bilinçli eylemlerin bütünlüğü” (Parkins ve Craig, 2006’dan aktaran Yurtseven, vd, 2010: 9) sözkonusudur. Yavaş yaşam, düşünceli dikkatli ve özenli davranışlarla, hızlı yaşamın değerini teslim etmeyip te “diğeri” konumuna yerleştirdiği unsurlara (diğer insanlar, canlılar, yerler, zamanlar, yaşamlar...) saygıya önem veren, insanın doğa, diğer canlılar, ekoloji ile arasındaki ilişkide etik davranmanın gereğini savunan, insan ve çevresi için mutlu bir yaşam dengesinin oluşturulması ile ilgili uygulamaları hayata geçirmektedir.

Yavaş Hareketine ait süreçteki önemli oluşumlardan biri olan Sakinkentler, insanların kentleşme ve çevre sorunlarından en az düzeyde etkilenerken, kentin ve eşzamanlı olarak doğanın sunduğu olanaklarla daha yaşanılır hale dönüşecek olan kentte keyif alınacak bir yaşam tarzını ortaya koymaktadır. Burada, Yavaş kavramına ilişkin değerlerin hissedilerek yaşanacağı bir kent ve dünya oluşturmak için yola çıkmıştır. Sakinkent hareketi, kaliteli ve sağlıklı gıda, sürdürülebilir ekonomi, sağlıklı çevre, yerel kültür ve kimliğin yaşatıldığı, yerel yönetimde katılımcı bir ortam yaratılarak insanların daha yüksek kalitede bir kent yaşamına sahip olmasını hedeflemektedir (Yurtseven, vd.

2010: 49). Yerel kültürel kimliğin korunması, sürdürülebilir yerel ekonominin işletilebilmesi, ekolojik denge ve biyoçeşitliliğin korunması, yerel değerlere önem verilmesi, yerel-bölgesel kalkınmanın önceliklendirilmesi, işbirliği, paylaşım gibi değerlerle Sakinkent anlayışı günümüzün tahrip edici kapitalist kent tipinin karşısında durmaktadır.

Yavaş Hareketinde dikkat çeken bir diğer boyut ta, hareketin temelindeki düşünsel bakış açısındaki, açgözlü olmayan, diğerkâm, iyilikçi, iyici ve çevreci ahlaktır. Hareketi tanımlarken, özellikle Slowfood’la birlikte, etik boyutunun yanısıra, bu doğrultuda mistik bir yön de gözlenmektedir. Doğanın ve verdiklerinin kutsallığı, emek, birlik, dayanışma, işbirliği ve paylaşmanın kutsallığı, varolan değerler ve insana verilen “şükredilen nimetler” in kutsallığı, daha iyiyi yapabilir olmanın, her şeyin sadece yeterli olan miktarını talep etmek, bunun farkına varmış olmanın coşkusu, insanlardan fedakârlık istemek değil de isteyerek gönüllülükle yapılan iyi ve fedakârca tutum ve sonucundaki durumların biraraya getirilmesi, her şeyin emekle birlikte yapıldığı ve ürünün coşkuyla paylaşıldığı “bir hasat şöleninin coşku ve gururu” tablonun parçalarını oluşturmaktadır.

Yavaş Hareketinin işlediği ve alternatif nitelikli farklı yaklaşım ve uygulamalar ortaya koyduğu 7 temel alan sözkonusudur. Bunlar, kapitalist ekonomik sistem ve paralelindeki küreselleşmenin yarattığı sosyo-ekonomik, kültürel ve çevresel ortamda, yaşam tarzını, yeme-içme alışkanlıklarını, kent yönetimi uygulamalarını, turizm işletmecilik tekniklerini, genel işletmecilik anlayış ve yöntemlerini, paranın kullanım şeklini, ticaret anlayış ve yöntemlerini eleştirmekte ve bu alanlarda farklı bir yaklaşımla yeni uygulama yöntemleri ortaya koymaktadır. Bu konular aşağıda belli başlı özellikleri açısından detaylandırılmaktadır.

Yavaş Hareketi kapsamında akademik literatürde tanımlanmış yeni düşünce ve uygulama başlıkları; (1)Yavaş işletmecilik (Slow Business), (2)Yavaş yemek (Slow

Food), (3)Yavaş Turizm (Slow Tourism), (4)Yavaş Para (Slow Money), (5)Yavaş Ticaret (Slow Trade), (6)Yavaş yaşam (Slow Life), ve (7)Sakinkent (Slow City) ‘dir.

Bunların ilk 5’i aşağıda incelenmektedir. Yavaş Yaşam için ayrı bir başlık kullanılmamıştır. Yavaş Yaşam’ın Yavaş felsefesi, Yavaş kavramına ilişkin değerler, yavaş kavramı ve hız, yavaş ve küreselleşme ilişkisi gibi olguları içermekte ve bu kavramların çalışmamızda çeşitli başlıklarda farklı yönleriyle ele alınmakta oluşu sebebiyle başlık olarak kullanılmaması tercih edilmiştir. Sakinkent ise ayrı bir başlık olarak incelenmektedir.

2.1.1.1. Yavaş İşletmecilik

Literatürde yakın zamana kadar, işletmelerin rekabet avantajı sağlamasına yönelik olarak geliştirilen farklı ekonomi yaklaşımlarında temelde işletme içi ve işletme dışı faktörlere odaklanılmış, ekolojik çevre, yoksulluk, yerel kalkınma gibi hususlar gözardı edilmiştir. Küreselleşme ile birlikte üretim ve ticaretin bölgesel ve ulusal sınırlarının ortadan kalkmasıyla açığa çıkan serbest hareket, pazarlama ve satış olanaklarının genişlemesi sonucunda çevresel, ekolojik sorunlar, toplumsal ekonomik çelişkiler (yoksulluk ve dengesizlikler) ve yerel/özgün kültürlerin zarar görmesi, alışlagelen işletme ve iş yapma alışkanlıklarının sorgulanmasını gerektirmiştir. Rekabet, kar ve tüketimin maksimizasyonuna odaklanmış günümüz piyasa ekonomisi, sürdürülebilirliği ve refahı sağlama açısından güvenli bir referans özelliği taşımadığından, sürdürülebilirlik kavramının özel vurgu yapılarak gündemde tutulması gerekmektedir.

Sürdürülebilirlik kavramına ilişkin hassasiyetin BM gibi uluslararası kuruluşların gayretleriyle son yarım yüzyıldaki artışı entelektüel zeminin dışında toplumsal anlamda da bir hassasiyetin geliştirilmesi ve üreticilerin üretim süreçleriyle başlayan nihai tüketicinin de tüketim tercihlerine yansıyan bir anlayış değişimi ortaya çıkmıştır. İşletmeler bu doğrultuda, kar elde etme ve ekonomik anlamda büyüme hedeflerini hayata geçirirken, aynı zamanda buradaki niceliksel hedeflerin bir kısmından vazgeçmeyi göze

arak sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda niteliksel kalite artışına yönelmek ve bu ilkeler doğrultusunda iş yapma süreçlerini güncelleyerek daha hassas davranmak zorunda kalmışlardır. Günümüzde varılan noktada, evre/doğa/ekolojik dengeler/insan hakları ve eşitlik gibi kavramları öncelikler arasına alan uluslararası anlaşmaların yanısıra yerel ve uluslararası toplumun konuya ilişkin duyarlılıkları bu durumu işletmeler için artık bir zorunluluk haline getirmiştir. Küreselleşmenin de etkileriyle yoğunlaşan rekabet ortamında varlığını sürdürmeye çalışan işletmeler bunu yapabilmek için yeni yöntemler ararken sosyo-kültürel ve ekolojik çevreyi de dikkate almak durumunda kalmışlardır. Dolayısıyla işletmeler devam eden rekabet ortamında geleneksel iş yapma yöntemlerinin artık geçerli olamayacağının farkına vararak yeni yaklaşımlara yönelmiştir. Bu noktada Yavaş İşletmecilik küresel boyutta oluşmuş karlılık odaklı iş yapma anlayışının ortaya çıkardığı sorunların karşısına kar odaklılığın dışına çıkan alternatif bir anlayış getirmektedir.

Yavaş işletmecilik ifadesinde hem Yavaşlık hem de pazar ekonomisi ve karlılık çağrıştıran işletme kavramlarının birlikte yer almasının çelişkisi dikkat ekmekteyse de, Yavaş işletmecilik, Yavaş felsefesinin işletmecilik anlayışına uygulanmış halidir. Amacı, yalnızca işin büyümesi ya da karlılığı değil, işletmecilik sürecinde topluma katkı sağlayacak tutum ve değerleri kullanmak ve bunları güçlendirmektir. Dolayısıyla işletmecilik sürecinde dikkate alınan bir sosyal ve etik sorumluluk boyutunun varlığından sözetmek gerekmektedir.

Etik ve adil dengeleri gözönünde tutarak insan-doğa-ekonomi üçlüsü arasında sürdürülebilirlik kavramını ne çıkaran Yavaş yaklaşımının birçok örnekle çeşitli sektörlerde uygulanabilir olduğunun görülmesi, işletmeler için de Yavaşlığın alternatif olabileceği düşüncesinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Yavaş Yemek (Slow Food) felsefesinin özündeki “iyi, temiz ve adil” anlayışının, işletme içi (alışanlar, hissedarlar) ve işletme dışı (müşteriler, tedarikçiler, toplum, evre, devlet) unsurlara uygulanmasıyla,

tasarlanan Yavaş İşletmecilik modelinin küreselleşme ve yarattığı küresel kültür doğrultusunda ticari varlığını sürdüren işletmelerin yolaçtığı sorunların çözümlenmesinde önemli rol üstlenmesi amaçlanmaktadır (Kaya, 2011: 45).

Yavaş işletmeciliğin temel yapısal özellikleri arasında, doğal çevreye ve topluma zarar vermeyen, kâr amacı önplanda olmayan, sosyal ve çevreci girişim modelleri ile kooperatif benzeri yapılar yer almaktadır. Bu anlayışa ilişkin temel unsurlar; kâr amacı bulunmayan yapılar, sosyal ve çevreci girişimciler ve kooperatif yapılarıdır.

Yavaş İşletmecilik, yerel toplumların üretim süreçleri, kültürleri, gelenekleri, uygulamaları ve yaşam alanlarını da birer değişken olarak dikkate alan Yeni Ekonomi düşüncesine dayanmaktadır. Yeni Ekonomi Sistemine verilen bir başka ad da , “Yerel Ekonomi” ya da “Doğa Odaklı Ekonomi” dir. Yeni Ekonomi işleyişindeki başat özellik, ürün ve hizmet üretiminde bilginin temel bir üretim faktörü rolünde önplanda olmasıdır. Yeni ekonomi endüstrilerinde, beşerî sermaye, fiziksel sermaye ve entelektüel sermayeyi güçlü bir şekilde tamamlayan kritik bir rol üstlenmiştir (Aslan, 2007: 304).

Yavaş işletmecilik anlayışıyla davranıldığında alış-verişin gerçekleşeceği ortamlarda işbirliği, adil tutum, paylaşımcılık, yardımlaşma gibi pozitif ve etik değerler hayata geçirilmiş olacaktır. Bu da işletmecilik anlayışında vandal olmayan, kar kavramını öne çıkarmayan, bireyselci olmayan, etik değerler ve sürdürülebilirliği esas alan yeni ve alternatif bir alış-veriş ortamını hayata geçirecektir.

Yavaş işletmeciliğin başarılı alanları ise, Yavaş Yemek, Yavaş Turizm ve Yavaş para olarak ifade edilmektedir.

2.1.1.2. Yavaş Yemek (Slow Food)

Yavaş Yemek hareketi, 1986 Yılında Roma’da Fast Food zincir restoranı McDonald’s protestosuyla Carlo Petrini öncülüğündeki bir grup aktivist tarafından başlatılmıştır. Bu eylem, “hızlı olmayan” yerel mutfağı ve vakit harcanarak özenle pişirilen, lezzetli ve sağlıklı iyi yemekleri, bölgesel özgün yemek/ gıda geleneklerini,

gastronomik keyfi ve yavaş bir yaşam hızını savunmak amacıyla ortaya konmuştur. Hedeflenen, demokratik ortak yaşam kültürü ve iyi yemek sanatı arayışında, iyi (lezzetli, sağlıklı, yerel, geleneksel yöntemlerle hazırlanmış) yemek kültürünün kaybolmasını önlemek, bu tehlikeye dikkat çekmek, iyi yemeğin topluma yeniden hatırlatılması ve yaygınlaşmasını sağlamaktır.

Slow Food Hareketi, kuruluşundan bu yana yemek, dünya ve çevre, insanlar, politika ve kültür arasındaki güçlü bağları tanıyan kapsamlı bir gıda kültürü yaklaşımını benimsetmek amacıyla çalışmalarını sürdürmüş ve günümüzde, 160'tan fazla ülkede binlerce projeyi ve milyonlarca insanı içine alan küresel bir harekete dönüşmüştür (www.slowfood.com).

Günümüze gelinceye dek hareket Slow Food hakkında yeni başlıklara sahip farklı oluşumlar, yeni kurumsal yapılarla ve birçok çalışma ile ilerlemiştir. Biyolojik gıda çeşitliliğini ve yemekte gelenekselliği savunan Slow Food, çalışmalarını yürütmek ve projelerini desteklemek için 2003'te Biyoçeşitlilik için Slow Food Vakfı'nı, 2004'te sürdürülebilir gıda sistemine ilişkin küresel bir ağın büyümesini desteklemek için çalışan, Terra Madre Vakfı ve gelecekteki gıda profesyonellerini eğitmek için Gastronomik Bilimler Üniversitesi (UNISG)'ni kurmuştur. Yerel düzeyde ise dünyanın dört bir yanındaki farklı büyüklüklerdeki kentlerde, topluluklar (Convivium) adı verilen çalışma grupları, uygulamaları koordine etmekte ve etkinlikler düzenlemektedir. Bugün Dünya çapında halen 1500'den fazla Slow Food topluluğu bulunmaktadır (Slowfood.com).

Yavaş Yemek, geleneksel, sağlıklı ve lezzetli yemeklerin çok eski zamanlardan gelen bilgisinin korunması ve bu yemeklerin tedarikini oluşturan geleneksel, sağlıklı ve iyi tarım uygulamalarının korunması ve sürekliliğini temel alarak ortaya konmuştur. Bu düşünsel çıkış noktası Yavaş felsefesini oluşturan diğer ana başlıklara da temel oluşturmuş ve düşünce kendisini geliştirmiştir. Yavaş Yemek felsefesini ve uygulamasını yaygınlaştırma ile birlikte bunu destekleyen tarım, tarımsal istihdam, ticaret vb. gibi

süreçlerle ilgili olarak ta söyleyecek çok şeye sahiptir. Yavaş Yemek ekolojik inançları doğrultusunda da besin maddelerinin genetiğinin değiştirilmesine karşı çıkarak organik üretimi desteklemektedir.

Ayrıca ilan edilen “Kalite için Yavaş Yemek Manifestosu”, günümüzdeki gıda üretimi ve gıda tüketimi sistemlerinin genellikle yeryüzüne, ekosisteme ve bu gıdaları yiyenlere zararlı olduğu vurgusundan yola çıkmaktadır (Slowfood.com). Yavaş Yemek hareketi, Kalite Manifestosunda, yemekte temel değerler olarak “iyi”, “temiz” ve “adil” boyutlarını öne çıkararak, “paylaşılan deneyimlere dayalı bir kalite kavramı” getirmektedir. Bu üçlemedeki “İyi”; gıdanın sahip olması gereken kendine has tat, lezzet, tazelik, sağlıklı olma, uygun koşullarda yetiştirilme gibi özelliklerin varlığını; “Temiz”; gıdanın ekolojik sisteme zarar vermeyen yöntemlerle üretilmiş olması, bu süreçte biyolojik çeşitliliğe saygılı olunması ve insan sağlığı için güvenli olması özellikleriyle, sürdürülebilirlik niteliklerine sahip olmasını, “Adil” ise; gıdaya ilişkin sosyal sürdürülebilirlik boyutunu ifade etmektedir (Slowfood.com).

Yavaş Yemek akımı, küresel yiyecek endüstrisinin mevcut kültürüne duyulan tepkinin bir parçasıdır. “Ufak, telaşsız ve yerel” şeyleri seven Slow Food, gelinen noktada küresel kapitalizmin tam karşısında görünse de Yavaş Yemek taraftarları aslında küreselleşmeye tamamıyla karşı olmayıp, çalışmalarını sürdürmek ve ürün tanıtımı, pazarlama ve satışı için küreselleşmenin ulaşım, iletişim ve uluslararası pazar olanaklarına ihtiyaç duymaktadır. Bu noktada Petrini “Erdemli küreselleşme”den bahsetmektedir (Honore, 2008: 60-66). Buradaki “Erdemli küreselleşme” kavramı, eşitsizliği arttırmayan, acımasız olmayan, etik, çevreci ve insani değerlere uygun davranan bir küreselleşme olarak yorumlanabilir.

2.1.1.3. Yavaş Turizm

Yavaş Hareketinin etkisi, turizm alanında da yükselmeye devam etmektedir. Yavaş turizm, gıda ürünleri ve yemeğin üretim ve tüketim süreçlerine ilişkin tüm sosyal,

psikolojik, kültürel ve politik boyutlarla bağlantılı bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Bu sebeple Yavaş Turizm, Eko-gastronomik turizm olarak ta adlandırılmaktadır.

Temelinde konukseverlik olan Yavaş turizmde gerçek bir konukseverlik, konuklara yardım etmek, onları korumak, eğlendirmek ve onlara hizmet etmek davranışlarını içermektedir. Yavaş turizm, ziyaret edilen yere ilişkin özellik ve olanakların tadını çıkarabilmesi için her bir ziyaretçinin/turistin haklarını korumayı amaçlayan sorumlu ve yenilikçi bir turizm anlayışıdır. Eğitim ve bilginin bölge sakinleri ve ziyaretçiler tarafından turistik değerleri koruma anlayışı ile kullanılmasının önemser. Yavaş turizm, doğal ve çevresel değerlere olduğu gibi, kültürel farklılıklara da saygılı, uyumlu ve toplumsal sorumluluk üstlenen bir turizm modelini teşvik etmektedir (Sezgin ve Ünüvar, 2011: 124).

Eko-gastronomik turizm de denen Yavaş Turizm'deki Eko-gastronomi kavramı, yemek pişirme eylemini ve özelliği bulunan yemekleri öne çıkaran Gastronomi'nin yemeklerin içeriğini belirleme, hazırlanma ve pazarlanmaları sürecinde çevresel kaygıları da göz önünde bulunduran yemek pişirme ve yemek yeme biçimleri olarak tanımlanabilir (Nilsson, 2011: 190). Eko-gastronominin amaçları sürdürülebilirlik kavramıyla aynı doğrultuda ilerlemektedir (Öztopçu ve Akar, 2019: 1435). Bu amaçlar doğrultusunda, Eko-gastronominin başardıkları ve başarabilecekleri şöyle ifade edilmektedir;

(1) Doğrudan ya da dolaylı olarak bir yere (bölge, kent) ait sürdürülebilir unsurların gelişmesine katkı sağlayabilir. (2) Yerel tarımı ve yerel yiyeceklerin üretimini destekler. (3) Özgün olmayan üretimi önlerken, özgün olan ürünlerin çekiciliği artırır. (4) Yerel toplumu ekonomik olarak güçlendirirken ve özgün, değerli ve yerel üretim sebebiyle yerel gururu da güçlendirir. (5) Gıda ürünleri deneyimine dayanan bir markalaşma ve kimlik yaratır. (6) Yerel turizm kaynaklarını geliştirmiş olur, kapsamını genişleterek destinasyona katma değer sağlayacak özgünlüğünü artırır. (7) Yerel ekonomiyi turizm ve tarım sektörleri bakımından daha güçlü hale getirir. (8) Çevre dostu

bir altyapı oluşturmak suretiyle sürdürülebilir turizme önemli katkılarda bulunur (Yurtseven, 2014: Editör yazısı).

Eko-gastronomi, aynı zamanda bölgesel sürdürülebilir kalkınma avantajlarından birini oluşturmaktadır. Bölgesel ekonomik yapının içinde rekabet edebilirlik, istihdam olanakları, yeni bir üretim alanları oluşturma, yeni girişim olanakları gibi avantajlarla birlikte, sosyo-kültürel değerlerin korunması, ulusal/küresel tanınma ve toplumsal etkileşim sağlamaktadır. Kalkınma açısından değerlendirildiğinde de, sözkonusu avantajların yanısıra, bölgesel gelişimde genel refahı yükselten, bölgenin sosyo-ekonomik yapısının gelişmesini sağlayan ve yaşam koşullarını daha iyi hale getiren etkenlerden sözedilmektedir (Öztopçu ve Akar, 2019: 1440).

Yavaş turizmin, günümüz dünyasında giderek artan tarihi, kültürel, mimari ve sosyo-ekonomik anlamda özgün kimliklerin kaybı, tektipleşme, benzeşme, yerel lezzet ve mutfakların kaybolması, yerel yaşayış ve geleneklerin unutulmaya yüz tutması... gibi kayıplar karşısında, özgün yerlere ilginin artması sebebiyle kendine giderek daha geniş yer açacağı düşünülmektedir. Kitle turizminin aksine, Yavaş Turizm anlayışı, özgünlük ve yüksek kalite standartlarını önceliklendiren butik özellikler taşımaktadır.

2.1.1.4. Yavaş Para

Yeni ekonomik yaklaşım, sürdürülebilir tüketimin sağlanabilmesi için, farklı ekonomik enstrümanların geliştirilmesini zorunlu hale getirmektedir. Bu doğrultuda, 1980'lerle birlikte gelişmiş ve gelişmekteki tüm dünya ülkelerinde sosyo-ekonomik ve diğer ihtiyaçların karşılanması için, mevcut ulusal para birimiyle birlikte alternatif bir kur sistemi şeklinde işlev gören “yerel kur” un kullanılması önerilmiştir. Hızlanan ekonomik küreselleşme ile alternatif kur ve takas sistemlerinde de ciddi ilerleme sağlanmış, (Tibbett, 1997) pazar esaslı takas sistemlerinden toplumsal yarar esaslı yerel kur ve alternatif para birimlerine yönelim çoğalmıştır.

Yerel kur sistemi ulusal para sistemine oranla ekonomik yönden daha zayıf görülmekle birlikte, çevresel ve sosyal etkenleri gözönünde tutması daha akılcı bir tablo oluşturur. Lee ve arkadaşları (2004), Yavaş Para sisteminin bölgesel düzeyde sosyal ve çevresel yaşamı destekleme, ekonomiyi geliştirme ve toplumsal sistemi iyileştirme işlevlerini yerine getirdiğini belirtmektedir. Yavaş Paranın bu özellikleriyle sürdürülebilir ekonominin gerçekleştirilmesinde önemli bir etken olarak değerlendirilmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır. 90'larla devam ederek günümüze uzanan süreçte Yavaş Para sistemlerinin artış hızı giderek yükselmektedir (Kaya, 2011: 77-78). 2007 verilerine göre dünyada 150'nin üzerinde Yavaş Para uygulaması bulunmaktadır (Yurtseven, vd.,2010: 79-83).

Slow Food' un kurucusu Petrini, Yavaş Para konusunda şu dikkat çekici ifadeleri kullanmıştır; “Yeni bir ekonomi biçimi bulmalıyız, sınırlarını nasıl yöneteceğini bilen bir ekonomi, doğaya saygı duyan ve insanın hizmetinde hareket eden bir ekonomi, ekonomiyi politik ve insani seçimlerin yönettiği ve tersi olmayan bir durum. Daha doğal bir hızda hareket eden yeni ekonomik ilişkiler keşfetmeliyiz. Bu Yavaş Paranın potansiyelidir” (Slowmoney.org).

Yavaş Para, paranın kullanımıyla ilgili yaşanan sosyal ve ekonomik sıkıntılara tepki olarak ortaya çıkmış olup, küreselleşmenin ve geleneksel para sistemlerinin negatif etkilerini azaltacak yerel bir çözüm (Zagata, 2004) konumundadır. Küreselleşmenin ekonomi odaklı olarak hayata geçmesi ile birlikte, yerel alanda bölgenin sahip olduğu kaynakların bölgeyi hızlı bir şekilde terk etmesi sebebiyle ekonomi kaynaklı sorunlar artmaya başlamıştır. Bu ortamda, Yavaş Para kullanımıyla amaçlanan temel şeyler, paranın bölgede kalmasının sağlanması, parasal kaynakların bölgede en üst düzeyde dolaşımının sağlanması ve bölgenin sosyal ve çevresel yaşamının desteklenmesi olmaktadır (Kaya, 2011: 77). Bir bölgedeki para, yerel toplum tarafından, dışarı kaçırlmadan aynı toplum içinde tutularak desteklenirse ve bunun için gerekli çaba

gösterilirse, Yavaş Para hareketine önemli bir katkı sağlanmış olacaktır (slowmovement.com).

Woody Tasch tarafından başlatılan Yavaş Para hareketi, günümüzde resmi Slow Food hareketine çok benzeyen şekilde, resmi yapılı bir organizasyon haline gelmiştir. Yerel ve bölgesel açılımlara sahip olan Yavaş Para'nın ne olduğunu öğrenen insanlar Yavaş Para yaklaşımının ilkelerini kabul etmekte ve uygulamaya katılmaktadır. Sermaye ve yatırıma ilişkin süreçlerde resmi bir yapının varlığı önemli olsa da, insanlar çoğu zaman resmi olmayan ama inandıkları ve parçası olmaktan hoşnutluk duydukları daha özgür yapılar içinde hareket ederken daha başarılı olabilmektedir. Yavaş Para da insanların gönüllü katılımı ile büyüyecek ve yerel ekonomiye faydaları açısından toplumsal katkıları artacak bir uygulamadır. Gayriresmi Yavaş Para hareketinin amacı; gerçek bir değişim yaratarak ve yeni bir ekonomiyi teşvik ederek, yerel sürdürülebilirliği sağlamak ve milyonlarca takipçisinin kararlı direncini ayakta tutmak olarak ifade edilmiştir (slowmovement.com).

2.1.1.5. Yavaş Ticaret

Ekonomik açıdan bakıldığında dünyayı tek bir pazar haline dönüştüren küreselleşme ortamındaki güçlü ve büyük küresel işletmeler dünya ekonomisinde belirleyici rol sahibi durumuna gelmiştir. Bu tür işletmelerin dünya ticaretindeki etkinlik ve pazar oranı karşısında, yerel üreticiler ve küresel özelliğe sahip olmayan işletmeler arasındaki uçurum büyümüş, bunlar küresel devler karşısında son derece zayıf ve dezavantajlı hale gelmiştir. İşte Yavaş Ticaret yaklaşımı bu dengesizliği değiştirmek istemekte, yerel üreticilerin de küresel pazara açılmasına imkân veren ve ilkesel olarak eşitlik, saygı ve şeffaflığa dayanan ortaklığı esas alan bir ticaret sistemi ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım yerel üreticiler ve yerel toplulukları destekleyecek niteliklere sahiptir.

Adil Ticaret (Fair Trade), geleneksel ticarete alternatif bir yaklaşımdır. Sistem sosyal ve çevresel standartların geliştirilmesinin yanısıra, gelişmekte olan ülkelerdeki üreticilerin desteklenmesini ve daha yüksek ödeme yapılmasını savunan, sürdürülebilirliği teşvik eden pazar odaklı organize bir sosyal harekettir (Wikipedia, Gzt.com).

Yavaş Ticaret serbest piyasa ekonomisi ile uzlaşma içinde değildir. Serbest piyasa ekonomisinde, sisteme en iyi uyum sağlayan işletmeler ayakta kalırken, Yavaş Ticarete dünyanın en büyük işletmeleri ile dünyanın en yoksul aktif ekonomilerindeki üreticiler arasında eşitlikçi bir denge kurulması hedeflenmektedir (Rivero, 2001).

Yavaş Ticaret anlayışı, 60'lı yıllardaki öğrenci hareketleri sırasında doğmuş, 70'li yıllarda Avrupa'da gelişmeye başlamış, 80'lerde ise yaygınlaşmıştır. 20.Yüzyılın başından 60'lara kadar olan süreçte gelişen anti-emperyalist hareketlerde küresel işletmeler hedef alınmış, öğrenci hareketleriyle birlikte işletmeler ve ticaret, ekonomik açıdan güçsüz kesimler gözönüne alınarak artan şekilde eleştirilmiştir. Yavaş Ticaret anlayışının yaygınlaşmaya başladığı bu süreçte gelişmemiş ülkelerdeki üreticiler için yeni pazar fırsatları yaratılmaya çalışılmıştır. Aynı dönemde Avrupa'da Yavaş Ticaret Belgelendirme Örgütü de kurulmuştur (Yurtseven, vd.2010: 89).

Bir diğer adı da Adil Ticaret olan Yavaş Ticaretin literatürde, çok sayıda tanımı yer almaktadır. Adil Ticaret; “daha iyi ticaret koşullarının sağlanması, bu konuda farkındalık yaratılması ve bu yönde kampanyalar yürütülmesi yoluyla dezavantajlı üreticilerin sürdürülebilir kalkınmasını amaçlayan alternatif bir yaklaşım” olarak tanımlanmaktadır (EFTA, 2001: 5 ; Pelsmacker ve Janssens, 2007: 361). Dünya Alternatif Ticaret Örgütleri Federasyonu’nun da (IFAT) benimsediği Moore (2004: 331)’un tanımına göre ise; Yavaş/Adil Ticaret “diyalog, şeffaflık ve saygı temellerine dayanan ve uluslararası ticarete eşitliği sağlamayı hedefleyen üreticilerle tüketiciler arasındaki bir ticaret ortaklığıdır” (Erol, 2017: 143). WFTO ise Yavaş Ticareti,

“olayların merkezinden uzaklaştırılmış ve güçsüz bırakılmış üretici kişi, kuruluş ve işçiler için uygun koşulların sağlanmasıyla sürdürülebilirliğe de katkı sağlamayı hedefleyen bir sistem” olarak tanımlamıştır (wfto.com). Redfern ve Snedker ise (2002), tanımlarında, Yavaş Ticaretin “merkezden uzaklaşmış ve dezavantajlı durumdaki üretici örgütlere, sürdürülebilir ve eşit bir pazar fırsatı sağlamayı amaçlayan bir ticaret biçimi” olduğunu vurgulamışlardır. Bu farklı tanımlarda da görüleceği gibi, Yavaş Ticaret kavramıyla anlatılmak istenen, dezavantajlı üreticiler için diğer üreticilerle eşit pazar fırsatları oluşturulması ve gelişmiş ve gelişmemiş durumdaki ülkeler arasında etik ve sorumlu bir ticaret anlayışının yaratılmasıyla sürdürülebilirlik ve kalkınmaya katkı sağlamaktır (Yurtseven vd., 2010: 88).

Genellikle yüksek bir bilinç düzeyine sahip, etik değerleri benimsemiş, çevre ve toplum konularına duyarlı olan günümüzdeki tüketici profili, bu nitelikleriyle “etik tüketim, sosyal sorumluluk, etik ticaret, adil ticaret ve tüketici vatandaşı” gibi anlayışların yaygınlaşmasına katkıda bulunmakta, toplumdaki her kesim için daha adil ve daha sürdürülebilir bir yaşamın olanaklı hale getirilmesine destek vermektedir. Yaşanan gelişmeler doğrultusunda artan oranda gündeme gelmeye başlayan ve toplumsal sorunlara odaklanmış hareketlerden biri de Etik Tüketim’dir. Etik Tüketim, tüketim davranışlarında etik olmayı merkeze almakta, esas olarak çevre, insanlar, hayvanların zarar görmesini önlemeyi amaçlamakta (Doane, 2001) ve hedeflerine ulaşabilmek için çeşitli uygulamalar kullanmaktadır. Bunu yaparken, günü kurtarmayı değil, sürdürülebilir kalkınmanın tesis edilmesini nihai hedef olarak belirlemiş alternatif bir iş modeli olan Adil Ticaret, diğer etik tüketim uygulamalarından farklılaşarak öne çıkmaktadır (Erol, 2017:143-144).

Adil Ticaret, özellikle üçüncü dünya ülkelerinde yaşayan dezavantajlı işçi ve çiftçilerin haklarını güvenceye alarak, bu kişilerin ve bulundukları bölgelerin ticaret koşullarının iyileştirilmesi suretiyle küresel pazardan aldıkları payın arttırılmasını

sağlamaktadır. Günümüzde geline nokta, adil ticaret birçok ÷lkede ilgiyle karşılanmakta ve hızını arttırarak etki alanını genişleten bir hareket olarak dikkat çekmektedir (Erol, 2017: 144). 1986’da Petrini öncülüğünde ortaya çıkan Yavaş Yemek hareketi de Adil/Yavaş Ticaret açısından önemli bir gelişme olmuştur. Yavaş Yemek’ in temelindeki “İyi, Temiz ve Adil” ilkeleri Adil/Yavaş Ticaretin de temel ilkelerini oluşturmaktadır

Yavaş Ticaret günümüzde tanınan, kullanılan ve tercih edilen bir sistem halini almıştır. Dünya Adil Ticaret Örgütü (WFTO), güncel verilerle, ekonomik marjinal üreticilerin geçim kaynaklarını iyileştirmeye kendini adanmış 401 örgütün küresel bir organizasyonu olup, 76 ÷lkede üyesi bulunmaktadır (Wikipedia.com). 2010 yılı itibarıyla, Dünyada Yavaş Ticaret ürünlerinin müşterisi olan 33 ÷lke ve 500’den fazla işletme vardır. Bu anlayış konusunda bilinçlendirilmiş olan tüketiciler Adil Ticaret ürünlerine daha fazla ödeme yapmayı tercih etmektedir. Bir ekonomik sistem olarak Yavaş Ticaret, küresel işletmelerin yolaçtığı birçok yerel olumsuzluğu ortadan kaldırmaktadır (Yurtseven, vd., 2010:94-99).

Adil/Yavaş Ticaret ve sürdürülebilirlik ilişkisi, Adil/Yavaş Ticarete konu olan ürünlerin üretim sürecinde, bu konuda geliştirilmiş standartların ilgili belgelendirme örgütleri tarafından uygula(tıl)maya başlanmasıyla birlikte kurulmuştur. Çiftçiler ürünlerini Adil Ticaret şartlarında sattıklarında, sistem onlara daha iyi anlaşma şartları ve daha yüksek satış olanakları sağlamaktadır. Çiftçiler bu sayede hayatlarını iyileştirme ve gelecekleri için plan yapma fırsatı elde etmektedir. Bir ürünün FAIRTRADE işaretini taşıması, üretici ve tüccarların Adil Ticaret Standartlarını yerine getirdiği anlamına gelmektedir. Hareket, buna dayanarak, sosyal ve çevresel standartlarının sağlanmasının yanısıra üreticilere daha yüksek ödeme yapılması gereğini de savunmaktadır (gzt.com).

Bu uygulamaların hayata daha yaygın olarak geçirilme olasılığı, bir ütopya olarak da nitelenen Sakinkentleri daha özgün, güçlü ve işlevsel hale getirebilecek, daha büyük ölçeklerde uygulanmasını destekleyecektir.

2.2. Sakinkent (Cittaslow, Sakin Şehir, Sakinkent, Yavaş Kent) Modeli

Sakinkent Modelinin geliştirilmesine kadar olan uzun süreçte dünyada kentler ve kentleşme konusunda çok uzun ve karmaşık deneyimler yaşanmıştır. Geline nokta, tasarımın teoriden çıkarak bütünüyle uygulamaya geçirilebildiği şimdilik tek sürdürülebilir yeni kent modeli Yavaş düşüncesini temel alan ve şimdilik sadece küçük kentlerde uygulanan Sakinkent (Cittaslow) olarak görünmektedir. Gelecekte modelin daha büyük ölçekteki kentlerde uygulanabilecek şekilde geliştirilmesi ve geniş kentsel alanlarda uygulanabilmesi olasıdır.

Metropoller küresel süreçler tarafından beslenen alanlar olarak hem büyük bir lüks ve görkemi hem de ağır bir eşitsizlik ve yoksullukla bu çelişkili durumun sonuçlarını birlikte bünyesinde barındırmaktadır. Mumford, sürekli büyüyen bu sağlıklı yapıların içerdikleri sosyo-ekonomik uçurumlar, bunların paralelindeki çelişkiler ve bunların yarattığı sorunlu kaotik ortamı Tyrannopolis olarak adlandırmıştır (Sipahi, 2016: 786). Bu süreç, metropollerin dışındaki kalan kentleri de etkilemekte, bu kentler de hızla büyümekte, edindikleri birçok sorun sebebiyle bu süreçte yerel özelliklerini kaybetmekte ve birbirinin benzeri haline dönüşmektedir. Kentlerin geldiği bu nokta “McDonalddlaşma” ya da Benjamin Barber’ın adlandırmasıyla ile “McWorld” şeklinde sembolize edilerek kavramlaştırılmıştır.

Gözlenen ve rahatsızlık yaratan bu süreçteki hızlı ama kaliteden yoksun yaşam tarzına tepki olarak, 1980’li yılların sonlarında İtalya’da Yavaş Yemek’ olgusuyla başlayan “Yavaş Hareketi” şekillenmeye başlamıştır. Yavaş Hareketi, başlangıçta hızlı yemek (Fast-food) kültürüne ve onun aşındırdığı geleneksel yaşam anlayışının zamanla kaybolmasına bir başkaldırı olarak ortaya çıkmıştır. Hareket, süreç içerisinde kentteki

sakin ve konuklar arasındaki pozitif ilişkilerden başlayarak, yerel kimliği canlandırılması (Şahinkaya, 2015), yerel değerlerin ve farklılıkların korunmasına ve yönetim tarzı ve ilkeler aracılığıyla sosyal adaletin sağlanmasını da içine alacak şekilde kapsamını genişleterek net bir kentsel yaşam biçimi çizmiş ve toplumsal bir dönüşüm hareketi formuna evrilmiştir. Yavaş Hareketi bu süreçte temel aldığı Yavaş Yemek anlayışından çok daha ileriye giderek, farklı alanlarda ortaya koyduğu ilkeler bütünüünün dünya çapındaki olumlu geribildirimini dayanak alarak “Sakin Kentleşme” (Karakurt Tosun, 2013) yaklaşımını ortaya koymuştur.

Yavaş Şehir/Sakinkent/Cittaslow, İtalya-Toskana’da küçük bir kasaba olan Greve In Chianti’nin eski Belediye başkanı Saturnini’nin girişimleri sonucunda ortaya çıkmıştır. Küçük kentlerin yönetimine belirli ilkeler getirmeyi hayal eden Chianti, Yavaşlık, sürdürülebilirlik ve sosyal adalete odaklanmıştır. Saturnini, kentin kalkınması ve kentteki yaşam kalitesinin iyileştirilmesine temel oluşturacak bu fikri İtalya’nın her yanına yaymak için uğraşmıştır. İlk aşamada kendisi gibi birkaç yerel yönetici ile ortak hareket etme kararı alarak çalışmalarına başlamışlardır. Bu amaçla yapılan İlk Cittaslow toplantısında bir Sakinkent’te bulunması gereken temel özellikler ortaya konmuştur. Bunların başında “daha sakin ve daha az kirli fiziksel çevrelerin oluşturulması; yerel estetik geleneklerin, yerel el sanatlarının ve yerel mutfağın korunması” yer almaktadır. Ayrıca kent ve hinterlandında daha sağlıklı bir çevre oluşturulması, kent sakinlerine daha iyi bir yaşam ortamı sunmak için yönetime ilişkin çözümler arama sürecinde kentlerin deneyim paylaşımında bulunması ve bu amaçla alınan kararları uygularken teknolojinin en üst düzeyde kullanılması başlıkları karara bağlanmıştır (Yalım, 2018: 11, Yurtseven, vd., 2010: 40, cittaslow.org, Keskin, 2015: 59).

Yavaş Hareketinin kent yönetimi modeli olarak ta ifade edilen Cittaslow uygulaması, İtalya’da somut olarak şekillendirildiği 1999 yılından itibaren uluslararası bir kent ağına dönüşme hedefiyle hayata geçmiştir, bu da çok kısa sürede gerçekleşmiştir.

Cittaslow gelinen noktada, yerel sürdürülebilirliği temel alarak, küreselleşmenin ekonomik ve kültürel olumsuzluklarına karşı, yerel kalkınma ve gelişme, çevre ve eşitlik kavramlarına dayanan, kentsel yaşanabilirlik ve yaşam kalitesini korumak ve geliştirmeyi hedefleyen (Öztürk, 2012) alternatif bir sürdürülebilir kent modeli olarak tanımlanmaktadır (Sipahi, 2016: 786-787). New York Times, Cittaslow hareketini “dünyayı sarsan 80 fikir” arasına dâhil etmiştir (Honore, 2008: 61).

Cittaslow Türkiye sayfasında, kentlerin günümüz dünyasında insanları doğadan ve birbirinden koparmasına rağmen yaşamak için tek alternatif haline geldiğine işaret edilerek, tüketim odaklı hayatın insanlara mutluluk ve huzur getirmediği, insanların farklı bir yaşam biçimi arayışlarının kentsel boyutta Cittaslow hareketini ortaya çıkardığı ifade edilmektedir (cittaslowturkiye.org). Cittaslow kentlerinin, küreselleşen, teknoloji ve hızın adeta esiri olan günümüz dünyasında, bulundukları bölgelerin çevreci, gelenekçi ve yaratıcı yüzü olarak kendilerini gösterdiğine vurgu yapılmaktadır (Özhancı vd., 2012:1

Günümüzde dünya nüfusunun yarıdan çoğunun artık kentlerde yaşamakta olduğu ve bu ilerlemenin devam ettiği bilinmektedir (www.worldometers.info). Bu süreçte, küreselleşmenin etkisiyle, dünyanın her yerinde kentlerde benzer sorunların ortaya çıkması üzerine insanlığın geleceği için kent merkezli çözümler araştırılmaya başlanmıştır. Yirminci yüzyılın sonunda insanlık vicdanı gelecek kuşakların da ihtiyaçlarını gözönünde bulundurarak doğadaki diğer canlılara da hayat hakkı tanıyan ve insanın doğanın efendisi değil de bir parçası olduğunu söyleyen “sürdürülebilir bir dünya için sürdürülebilir kentleşme” yaklaşımına ulaşmıştır (Keskin, 2015: 9). Dünya kentleştikçe, kentlerdeki yaşam kalitesi kavramı öne çıkmış ve kentli insan için en önemli konulardan biri olmuştur. Avrupa Mimarlar Konseyi (ACE), tarafından yayınlanan “Mimarlık ve Yaşam Kalitesi” kitabında, politikacılar, karar vericiler ve meslek adamlarının, bir yanda ilerleme ve rekabetçiliği, diğer yanda sürdürülebilirliği kapsayan

başlıca siyasi politikalarını birleştirmesi acil ihtiyaç olarak nitelendirilmiştir (ACE, 2004), (Hekimci, 2015:17).

Yavaş Şehir, Sakin Şehir veya Sakinkent (Cittaslow), insanlığın vardığı uygarlık ve bilinç noktasında, dünyadaki doğal ve yapılı çevrenin, “bir miras değil de bir emanet olduğu” düşüncesi doğrultusunda geliştirilen, bugün ve gelecekte birarada ve aynı yerde/yaşam ortamında yaşayacak insanların maddi refah ve iyilik haricinde, ruhen de iyi hissetmesini ve onların genel itibarıyla yaşam kalitelerini arttırmayı merkeze alan farklı boyutlara sahip bir sürdürülebilir kent yaklaşımı ve yeni bir kent modelidir. Uygulamada Cittaslow, küreselleşmenin kentsel alan ve kentsel çevrede yarattığı tahribatı ve ortaya çıkan yeni kentsel yaşam biçimini eleştirerek kentler ve çevresi için alternatifler ortaya koyan, gönüllü katılımı örgütlenirken belli standartlara bağlı kalmayı ilke edinmiş bir sürdürülebilir kentleşme hareketidir. Cittaslow aynı zamanda bir yerel kalkınma modeli ortaya koymaktadır. Kentlerin tarihi, kültürel, mimari özgün kimlik ve dokularını, yerel özelliklerini korumasını amaçlamakta, bu süreçte yöntem olarak ta kentlerin sürdürülebilir kentleşme esaslarıyla yönetilmesini kullanmaktadır.

Yavaş Yemek ve diğer Yavaş hareket alt başlıklarının birleştirildiği bir düşünce olan Yavaş Şehir Hareketi, aşırı kentleşmeye karşı önlem alınması gerektiğini benimseyen bir bakış açısı ortaya koymuştur (Demir, 2018: 206). Slow Food (Yavaş Yemek) felsefesini küçük kentlerin tasarımında kullanmak isteyen Cittaslow, 10 yıl gibi kısa bir sürede çok sayıda dünya ülkesinde benimsenmiş, küçük şehirlerde yaşam kalitesinin çok yönlü olarak geliştirilmesi yönünde çalışmalar yapan uluslararası bir ağ halini almıştır. Cittaslow, kentlerde yaşam kalitesinin artırılmasını sağlamanın yanısıra her kentin kendine özgü ve eşsiz olduğundan hareketle, kentlerin özgün kimlik ve özelliklerini kaybetmesi ve tüm kentlerin birbirine benzemesine de karşı çıkmaktadır. Cittaslow, kendi hemşerilerinin ve kente gelen konukların yaşam kalitesini arttırmak için,

özgün fikir, deneyim ve bilgileri uluslararası kent ağı üzerinden paylaşarak çalışmalarını sürdürmektedir (Yurtseven, vd., 2010: 49).

Küreselleşen dünyada, toplumlar ve bireylere ilişkin somut ve soyut birçok değer büyük bir hızla metalaşmakta olduğuna işaret edilmektedir. Kentler, değerlerin ürün haline getirilip pazarlanması sürecinde ihtiyaç duyulan öncelikli küresel alanlar durumundadır. Kentleşme, sözkonusu metalaştırma ve pazarlama işlevlerini gerçekleştirme aracı olarak işlev görmekle birlikte, kentlileşme kavramı da kentte yaşayanların, kentin özellikle ekonomik olanaklarını ne derecede fırsata dönüştürüp kullanabildiklerinin ölçüsü olarak ele alınır olmuştur (Yalçın, 2019: 204). Çeyrek yüzyıllık uygulama pratiğine bakılarak, Cittaslow'un bu süreçte amaç mı yoksa araç mı olduğu noktasında tereddütler yaşanmaktadır.

2.2.1. Cittaslow Felsefesi

Cittaslow felsefesinden söz etmek için öncelikle Yavaş Felsefesine bakmak gerekir. Cittaslow Hareketi, Yavaş Felsefesini kent yönetimi ve kent yaşamında uygulamayı esas almaktadır. Mevcut uygulama pratiğinde de bunu küçük kentlerde yapmaktadır. Temellerini geçmişe saygı, çevre unsurları (doğal kaynaklar, diğer canlılar, doğal çevre), insan ve toplumların özüne saygı, bu paralelde sürdürülebilirlik ve tüm süreçlerde etik yaklaşım olarak özetlemek mümkündür.

Yavaş Şehir fikir ve uygulamasının temelinde Yavaş Yemek hareketinin başlattığı ve kökenleri Uzakdoğu felsefesine kadar uzanan Yavaş kavramı ve Yavaş Yaşam anlayışı yer alır. Yavaş düşüncesi, felsefik olarak yaşadığımız zamanda insan, kent yaşamı ve çevrenin birçok sorununa çözüm önerme potansiyeli sebebiyle dikkat çekerek öne çıkmış, kısa sürede yemeğin dışında da genişleyerek yaşamın diğer alanlarında da uygulamada kendine yer açmaya başlamıştır.

Cittaslow hareketi, son 25 yıldır hayatımızda olan, kapitalizmin yarattığı hızlı modern hayatı eleştiren ve hayatın birçok alanlarında (yemek alışkanlıkları, yaşam

biçimi, işletmecilik, ticaret, turizm, kent yönetimi, çevreye yaklaşım, insan ilişkileri, ...vb.) hız ve modern tüketim kalıplarını dönüştürecek radikal bir kültürel değişimi savunan bir toplumsal hareket olan Yavaş Hareketinin bir parçasıdır. Yavaş Hareketi, sürdürülebilir kentler hareketi ve benzer sürdürülebilirlik bağlantılarına paralel gelişmiş bir oluşum olup, hız ve küresel piyasalara tepki olarak ortaya çıkmış bir meydan okuma olarak değerlendirilmektedir (Sezgin ve Ünüvar, 2011:107-108). Yavaş Hareketi çok net olarak doğal kaynaklar ve bu kaynakların üretim ve tüketim süreci arasındaki karşılıklı ilişki ile ilgilenmektedir (Carp, 2011:3'ten aktaran, Acuner, 2015: 15). Bu kapsamda Yavaş Felsefesinin hayata geçirildiği yaşam pratiği alanları arasında en fazla öne çıkanlar Yavaş Yaşam, Yavaş Şehir ve Yavaş Yemek olmuştur.

Kültürel bir eğilim olan Yavaş Hareketinin (Slow Movement) bir parçası olarak başlangıçta Slowfood hareketinden ilham almış bir fikir olan Cittaslow, korumacılığı sembolize eden ve sola doğru ilerleyen turuncu renkli bir Salyangoz tasarımını logo olarak seçmiştir. Buradaki salyangoz şekli, Cittaslow hareketinin temel düşünsel kökeni olan Yavaş felsefesi doğrultusunda yaşamayı ve ilerlemeyi, sırtındaki tacı ise tarihsel ve geleneksel özgün kimliklere sahip olup ta bugüne gelmiş kentleri ve bu kentler için gerçekleştirilecek hedefleri simgelemektedir. Buradaki felsefik boyut genişletilerek bakıldığında Cittaslow, uygarlığın yıkıcı yönleri yerine varolan değerlerin korunması, yavaşlık ve doğayla uyumlu yaşamdan yana tercih kullanmış olmaktadır. Tüzükte, daha önce “Yaşam kalitesine önem verilen kentlerin uluslararası ağı”, ifadesinin logonun ayrılmaz bir parçası olacağı belirtilmiştir. Kimi belgelerde de “yaşamın iyi olduğu kentlerin uluslararası ağı” ifadesi genelleyici ve tanımlayıcı olarak kullanılmaktadır. Cittaslow broşüründe, her gün gezegeni somut bir şekilde iyileştiren yüzlerce proje üreten kentlerin oluşturduğu bu hareket "Geleceğe Dönüş" olarak nitelendirilmektedir (Cittaslow.org).

Tüketim odaklı, doğal yaşamın ritmine aykırı şekilde hızlı, karmaşık ve doğadan uzak kent hayatının insanlara mutluluk ve huzur getirmemesi, insanların hız ve tüketime odaklı olmayan, kendilerini doğadan ve kendi iç seslerinden uzaklaştırmayan farklı bir yaşam formatı aramaları kentsel boyutta Cittaslow hareketini ortaya çıkarmış ve destek görmesini sağlamıştır.

Slow Food hareketinin uygulamada hızlı bir şekilde yaygınlaşması ve ideallerine ayna tutulan kentlerin modern kent yaşamını “yaşanılır” hale getirme hedefleri birleşince Cittaslow uluslararası ağını kurma fikri ortaya çıkmıştır. Hızın baskısı altındaki bir dönemde böyle bir hedefe ulaşmak bir ütopya gibi görünüyorsa da Cittaslow'un devasa ortak projesini yaratmak için farklı kentlerden birçok yönetici ve bilim adamı biraraya gelmiş ve böylelikle Cittaslow düşüncesi Slow Food ile birleşmiştir (Cittaslow.org).

Her kentin geçmişinden bugüne gelen, o kentin tarihi, kültürü, yerel özellikleri gibi unsurlarından oluşan bir ruhunun bulunduğu, yanlış politikalar sonucu bu ruhun kaybedilmesinin oldukça kolay olduğu dile getirilmektedir. O topraklarda yaşamış ve yaşamakta olan uygarlıkların, üretilen ürünler, söylenen şarkılar, yazılan şiirlerin, dostlukların, tüm yaşananların birikimi olan bu ruhun bir kenti diğerlerinden ayırmakta olduğu saptamasından hareketle, Cittaslow, kent ruhunun korunarak kalkınması olarak ta tanımlanmaktadır (cittaslowturkiye.org).

Bir başka yaklaşımda, Latince bir deyim olan “Festina lente” yani “yavaşça acele etmek” deyimini kavramsal olarak bugünün sağladığı olanaklar sayesinde geçmişin mirası ve bilgi birikiminden yararlanmak olarak yorumlanmaktadır. Sakinkent olmak aynı zamanda, “daha az çılgın, daha yavaş ama daha insancıl, daha çevreci, geçmiş ve gelecek nesillere daha fazla saygılı olmak” olarak değerlendirilmektedir (Sezgin ve Ünüvar, 2011: 133). Gazeteci Can Dünder, 2012’de yapılan bir röportajında, Sakinkent modeli için “Daha fazla kar hırsına kapılmadan, başkasının sırtına basmadan, hayattan keyif alarak

da üretilebileceği, yoksullaşmadan da tüketilebileceği, doğayı bozmadan da uygarlık kurulabileceğini gösterdi.” İfadelerini kullanmıştır (Sırım, 2012:128).

Cittaslow Manifestosunda, insanın bugün bulunduğu noktada, artık kendi uygarlığındaki ilerlemenin yarattığı birçok endişe verici ve istenmeyen durumdan kurtulmanın hayalini kurduğu ifade edilmektedir. Manifestoya göre, çelişkili ve huzursuz olarak nitelenen yirminci yüzyılın sonunda artık bilgeleşmiş olan insanoğlu, daha dingin, sakin ve düşünceli bir yaşam tarzı sunacak bir kurtuluş modeli arayışındadır. (Cittaslow HQ Orvieto, 15 Mayıs 2020, Cittaslow.org).

2.2.2. Cittaslow Statüsüne İlişkin Temel Düzenlemeler

Bu başlık altında Cittaslow oluşumu, düşünce ve teknik anlamında incelenmektedir. Cittaslow birliğinin temel ilkeleri, onaylanan Cittaslow Manifestosu'nda yer almaktadır. Cittaslow birliğinin amacı, Cittaslow tüzüğünde (Cittaslow.org, 2021), (1.Paragraf 2. Maddede), kent organizasyonu için araştırmalar yapmak ve elde edilen sonuçların çözümler için hayata geçirilmesi yoluyla “iyi bir yaşam kültürünü geliştirmek ve yaymak” olarak ifade edilmiştir. Birlik, yerel kimlik ve tarih bilinci, çevre koruma anlayışı, adalet anlayışı, sosyal ayırım yapmama, topluluk olmanın yanı sıra aktif katılımcı vatandaşlık gibi değerleri teşvik etmektedir. Manifesto’da, Cittaslow birliğinin, bugün ve gelecek nesiller için, Cittaslow ağına dâhil olan kent ve bölgelerdeki yerel topluluklarda kültürel, çevresel, sosyal ve ekonomik yönü olan ürün ve iyi uygulamaların değiş tokuşunu, yerel topluluklardaki yurttaş eylemlerini desteklediği ve yerel ekonomi anlamında topluluk ve bölgelerin güçlendirilmesine değer verdiği vurgulanmaktadır (Manifesto, cittaslow.org).

Cittaslow olmak, bir kent için Cittaslow statü gerekleri doğrultusunda yeni görevler, sorumluluklar, sürekli gelişim yönünde çalışmak anlamda olup bu hususlar Cittaslow tüzüğünde tanımlanmıştır. Cittaslow statüsündeki kentin bazı taahhütleri yerine getirmesi gerekmektedir. Bu ve benzeri gereklilik ve taahhütlere uyulmaması

durumunda sözkonusu kent Cittaslow statüsünü kaybedecek ve birlikten (Ağ'dan) ihraç edilecektir. Cittaslow statüsü verilen kent, statünün gereklerine uyma konusunda hassas davranmakla mükelleftir. Harekete katılarak Cittaslow ünvanı alan kentler aşağıdaki hususları taahhüt etmiş olmaktadır;

- Kendi bölgesinde Cittaslow değerlerinin temsil etmek,
- Yerel özelliklere saygı yaklaşımıyla, Cittaslow değerlerini ve uygulamalarını hayata geçirmek ve tanıtmak, girişimlerin sonuçlarını değerlendirerek paylaşmak,
- Cittaslow hareketinin hedeflerini yaygınlaştırmak, Cittaslow ve Slowfood girişimlerini yaymak, hareketin amaçlarını gerçekleştirmek için yapılan girişimlerin tanıtım ve reklamını yapmak,
- Onaylanan bireysel ve kamu yararına olan girişimlere kendi isteğiyle katkıda bulunmak,
- Gönüllü olarak farklı kurum ya da kuruluşlarca girişilen Cittaslow uygulamalarına ve hareketin genel koordinasyonuna katkıda bulunmak (Cittaslow.org, tüzük, md.3).
- Yerel özelliklere uygun olarak Cittaslow sertifikasyonuna ilişkin tercihleri uygulamak,
- Bireysel girişimler konusunda Ulusal veya Uluslararası Koordinasyon Komiteleri tarafından yürütülen soruşturmaların desteklenmesi,
- Kendine ait bölgede (kent ve çevresi) Cittaslow statüsünün öncelikli alanlarını (ürün ve iyi uygulamaların değiş-tokuşu, yerel ekonominin güçlendirilmesi, kültürel, çevresel, sosyal ve ekonomik yönü olan yerel yurttaş hareketlerinin desteklenmesi) iyileştirmeyi amaçlayan mevcut yasalara uymak,
- Normal şekilde kural, ve düzenlemelere uyan bir üye olmanın ötesine geçerek spesifik ve hedefli girişimleri hayata geçirmek, ilkeler doğrultusunda özel amaçlı yenilikler geliştirip uygulamak,

- Bir Convivium (en az 20 kişiden oluşan bir Slowfood üye grubu) veya Slowfood tarafından gerçekleştirilen bir eylemin bulunduğu kentlerde ilgili girişim ve çalışmaları desteklemesi amacıyla Cittaslow için bir daimî temsilci görevlendirmek,
- Cittaslow Birliğinin süreçleri ve çalışmalarını koordine etmesi amacıyla Belediye yönetiminde teknik bağlantılardan sorumlu bir kişi belirlemek.

Harekete katılan kentlerin bulunduğu taahhütler, Cittaslow tüzüğüne ait EK A belgesinde, yukarıdakilere ek olarak şöyle belirlenmiştir;

- Cittaslow girişimlerinin yaygınlaştırılması ve hareketin amaçlarını gerçekleştirmek için uygulanan girişimin halka açık hale getirilmesi,
- Uygulamalar ve girişimlerin sonuçlarının değerlendirilmesi için, kabul edilen parametreler aracılığıyla, hareketin öngördüğü disiplinlerle soruşturma yapılmasının desteklenmesi,
- Ortak görüşle belirlenecek genel kuruluş girişimlerine ve hareketin koordinasyonuna gönüllü olarak katkıda bulunulması.

Görüldüğü gibi taahhütler yoluyla, Cittaslow statüsünü elde etmiş kentin, statünün standart gereklerini hayata geçirmek dışında, bu alanda katkı sağlayacak şekilde yaratıcı olması, birlik ve statünün amaç ve ilkelerine bağlılık sergileyerek Cittaslow anlayışını sahiplenmesi, Cittaslow anlayışını tanıtmak, benimsetme ve yaygınlaştırma konusunda aktif olarak eylem içinde olmasının beklendiği ortaya konmaktadır. Her bir yeni Cittaslow'un, hareket için "en iyi kurumsal temsili gerçekleştirmesi gereken bir temsilci" olduğunun bilinciyle davranması beklenmektedir. Bu tutumlar, ancak Cittaslow anlayış ve ilkelerini gönülden benimsemiş ve bu alanda çalışmayı asli görev olarak kabul edecek anlayışa sahip kent yönetimlerince hayata geçirilebilir.

Cittaslow birliğine kabul edilen kentler birer üye olarak tanımlı sorumluluklara sahiptir. Üyelerin sorumlulukları şöyle düzenlenmiştir;

- Kendi sorumluluk alanı ve yerel topluluk içinde temel hedef ve politikaları hayata geçirmek,
- Cittaslow Birliği'nin amaçları, felsefesi ve değerlerine ya da birlik yapısına ciddi şekilde zarar verebilecek ve çelişkili görünecek tutum ve davranışlardan kaçınmak, (Bir üye bu kuralları ihlal edecek olursa üyeliği derhal iptal edilir).
- Cittaslow Birlik Tüzüğü maddelerindeki düzenlemelere uymak, (Aksi durumlar üyenin ihracı ile sonuçlanır).
- Cittaslow'da toplantı ve benzeri çalışmalarında kenti temsil edecek daimî bir temsilci atamak,
- Birlik, Cittaslow ve diğer bağlantılar arasındaki iletişim ve genel işleyişi koordine etmekle görevli bir teknik irtibat personeli belirlemek.
- Başvurusu kabul edilerek Cittaslow statüsünü kazanmış olan bir kent, artık Cittaslow misyonunu yayacak bir Cittaslow birliği üyesi şekilde konumlanmaktadır. Bu durumda sahip olacağı hak ve yetkiler tüzükte şöyle belirlenmiştir;
- Cittaslow marka ve logosunu kendi imajı ile birleştirmek, bunu gururla sergilemek,
- Marka ve logonun hareketin hedef ve ilkelerinin hayata geçirilmesi amacıyla kullanımına katkıda bulunacak şekilde kamu ve özel girişimler tarafından kullanılmasına izin vermek,
- Kentlerin, ülkelerinde Cittaslow sayıları üçe ulaştığında, biraraya gelerek ulusal Cittaslow organizasyonunu kurmaları,
- Aynı bölgede/ülkede Cittaslow sayısı üçü geçtiğinde, faaliyetlerin daha iyi şekilde organize edilmesi amacıyla, bu kentlerin kendi aralarında işbirliği yapması (Cittaslow Bölge Koordinasyonu), (Bu bölgede/ülkede üçten az kent varsa, aynı

nihai amaçlarla geçici olarak bir bölgelerarası koordinasyon birimi kurulması da mümkündür),

- Cittaslow faaliyetlerinin daha iyi organize edilmesi için Cittaslowların kendi içlerinde yerel olarak ilişki kurması, sorumluluk alanı olan kent ve kentlerde gerekli ilişkileri kurarak alan koordinasyonun gerçekleştirilmesi,
- Hareket içinde hayata geçirilecek girişimlere Cittaslow hedefleri doğrultusunda kendine yarar sağlayacak şekilde katılmak, katkıda bulunmak (yetki),
- Hareketin etkinlik ve toplantılarına katılmak, burada görüş bildirmek ve tartışma ve kararlara aktif olarak katılmak (yetki ve sorumluluk),

Cittaslow kentlerinin, yukarıdaki taahhütleri yerine getirerek, tanımlanan sorumluluk, hak ve yetkilere sahip bir şekilde nihai olarak Cittaslow hedeflerini yerine getirmesi amaçlanmaktadır.

2.2.3. Hedefler

Cittaslow’a ilişkin kaynak ve düzenleyici belgelerde, telaffuz edilmiş hedefler ve onların toplamından oluşan nihai sonuç olan amaçlardan sözedilmektedir.

Cittaslow tüzüğünde, Cittaslow’un asıl amacının “kent organizasyonuna yönelik çözüm arayışları, test ve uygulamalar aracılığıyla iyi yaşam kültürünü destekleyip yaymak” olduğu dile getirilmiştir. Yavaş kentler, oluşturmak istedikleri yeni kentsel yaşam kültüründe “hayatın keyif alınacak bir hızda yaşanması” vurgusuyla birlikte, insan ilişkilerinde iyi bir iletişimin sağlanabildiği, bireylerin sosyalleşebildiği, kendi maddi ve manevi kaynaklarına sahip çıkan, ama aynı zamanda, altyapı sorunları bulunmayan, yenilenebilir enerji kaynakları kullanmayı tercih eden, teknolojinin kolaylıklarından yararlanan kentlerin gerçekçi bir alternatif olacağı hedefiyle yola çıkmıştır (Cittaslowturkiye.org). Yavaş Hareketi sürecinin önemli bir parçası olan Sakinkentler, insanların yaşamlarından keyif alarak yaşayacakları bir kent ve dünya için atılmış önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir (Yurtseven, 2010: 48). Cittaslow resmî web

sayfasında, Cittaslow'un amaçları, ortak deneyimleri paylaşmak isteyen yöneticiler, vatandaşlar ve üye kentleri birbirine bağlayarak, gerçekleştirilmesi istenen kent projesini çokyönlü şekilde genişletmek, yeni tür bir çiftçiliği teşvik etmek ve etik tüketiciyi desteklemek olarak özetlenmektedir (cittaslow.org, cittaslowturkiye.org).

Cittaslow'un kurucu yöneticilerinden olan Saturnini, bir röportajında Amerikan kent modelinin kentlerini adeta istila etmesi yüzünden İtalyan kentinin tek tip bir görünüme bürünmesinden hoşnut olmadıklarını, küreselleşmenin bu tarz sonuçlarının önüne geçmek istediklerini vurgulayarak kuruluş amaçlarını ortaya koymuştur (Keskin, 2015:59).

Herkes için daha iyi bir hayat düşüncesiyle “yer” (bulunulan, yaşanılan yer, kent) temelli yaşam kalitesinin önemini vurgulayan Sakinkent hareketinin genel nitelikli amaçları şöyle özetlenebilir;

- Yerel bazda bölgeye özgü değerlerle sürdürülebilir gelişmeyi sağlamak,
- Kent yönetiminde belirli öncelikleri yerleştirerek sürdürülebilir kentleşmeyi sağlamak,
- Yaşam kalitesini sağlayan ve kent yönetimine ilişkin çözüm ve uygulamaları hayata geçirmek,
- İyi yaşama kültürünü destekleyip yaymak,
- Kent ve çevresinin eşsiz, özel ve önemli yönlerini belirleyerek yerel kimlik ve kültürü koruyup geliştirmek amacıyla kullanmak,
- Teknolojiyi de yoğun şekilde kullanarak yaşam kalitesini sağlamak ve daha iyiye taşımak,
- Yerel ürün ve üretimi önceliklendirerek yerel ekonomik işleyişi desteklemek, istihdam artışı ve gelir adaletini sağlamak.

Günlük uygulamaya ilişkin spesifik ve güncel hedefler olarak bakıldığında ise bunlar tüzükte şöyle ifade edilmektedir; (Cittaslow.org).

- Yerel düzeyde modele ilişkin en iyi uygulamalar ve tamamlanmış projelerin Sakinkentler arasında değiş tokuş edilmesi ve paylaşılması,
- Genç nüfusu siyasete ve gençlik konularıyla ilgili kararlara dâhil etmek, buna yönelik bir politikayı teşvik etmek için örnek bir gençlik konseyi kurmak,
- Cittaslow kentleri arasında gençlik düzeyinde de işbirliği ve alışverişi teşvik etmek,
- Yerel özelliklere uygun olarak, Cittaslow tarafından paylaşılan uygulama seçeneklerini hayata geçirmek,
- İlk ve periyodik sertifikasyonun, ulusal ve uluslararası birlik organlarınca yapılan doğrulamaların ve onaylanan genel fayda sağlayacak nitelikteki gönüllü bireysel girişimlerin tanıtımını yapmak.

2.2.4. Organizasyon Yapısı ve Üyelik

Kâr amacı gütmeyen ve süresi sınırsız olarak belirtilen bir uluslararası ağ ve birlik olarak şeklinde örgütlenen Sakinkent Birliği/Cittaslow ağı, Merkezi İtalya'nın Orvieto kenti olan Cittaslow Birliği, düzenleyici bir tüzük çerçevesinde yönetilmektedir. Şubat 2021 itibarıyla, 29 madde ve 6 ek belgeden oluşan Uluslararası Sakinkent Tüzüğünde, Birlik, Birliğin logosu ve logonun kullanımına ilişkin bilgiler, kuruluş, organlar, bu organların yapısı, Birliğe üye olmak için aday kentlerin yerine getirmesi gereken şartlar, sahip olması gereken kriterler, üyelik sorumlulukları ve logo kullanımından fon kullanımlarına dek birçok alanda tanım ve ilkeleri ortaya konmaktadır. Tüzükte Cittaslow'un kâr amacı gütmeyen bir yapı olduğu da hatırlatılmıştır.

Cittaslow'da Birliğin organizasyon yapısı, uluslararası merkezi yapı ve bağlı ulusal yapılardan oluşmaktadır (Şubat 2021 itibarıyla). Cittaslow hareketinin organizasyon yapısı, karar verme yetkisine sahip bir Koordinasyon Komitesi, hareket için yönlendirmeler ve danışmanlık yapan bir Bilimsel Komite ve hem ulusal alanda hem de

uluslararası ağda faaliyetlerin operasyonel kısmıyla ilgilenen kontrol organı olan bir Sekreterlik yapısından oluşur (<https://www.cittaslow.org/content/charter>).

Ulusal veya bölgesel yapıda, Ulusal ve / veya Bölgesel alan içinde en az üç üye kent bulunması durumunda, bir Ulusal/Bölgesel Organizasyon Yapısı kurulmaktadır. Ulusal Koordinasyon Komitesi, kent başına bir Ulusal Ağ Temsilcisinden oluşmaktadır.

Cittaslow Birliğinin organizasyon yapısında ayrıca hem uluslararası hem de ulusal düzeyde Bilim Kurulları bulunmaktadır. Kurullar, Cittaslow'u ilgilendiren konularda ilgili uzmanlardan ve farklı disiplinlerden gelen bilimadamlarından oluşur. Uluslararası Bilim Kurulu Cittaslow Başkanlığı tarafından atanır. Birliğin organlarına geniş bilgi sağlama rolünü üstlenmiştir. Cittaslowla ilgili bilimsel disiplinlerdeki gelişmelerin takip edilip uygulamaya aktarılması, bilimsel bakış açısıyla işleyişi izleyerek esasların doğru uygulanmasının sağlanması, Cittaslow etkinliğini bilime uygun şekilde iyileştirmek ve sürekli bir güncelleme için güncel bilimsel ve kültürel bilgiler sağlamak, yönlendirmelerde bulunmak ve danışmanlık yapmak kurulun görevleridir. Cittaslow Ödülü "Chiocciola"'nın (Salyangoz) organizasyonel faaliyetinde ve unvan organizasyonunun gerçekleştirilmesinde de işbirliği yapmaktadır (<https://www.cittaslow.org/content/charter>). Bilim Kurulu Üyeleri, Cittaslow projelerini desteklemek ve denetlemek amacıyla ya da profesyonel işbirlikleri sağlamak için davet edilebilmektedir. Bilim Kurulu bileşiminde, Hukuk, Tasarım, Yemek Kültürü, Ekonomik Coğrafya, Sosyoloji, Mimarlık, Kent Planlaması, Ekonomik Kalkınma, Uluslararası Turizm Yönetimi ve Coğrafya disiplinlerinden gelen 14 bilim adamı ve uzman yer almaktadır.

Cittaslow ağına katılmak isteyen kentin Belediye Başkanı veya eşdeğer konumdaki yerel yöneticisi, katılım talebi için, Ulusal Koordinasyon Komitesine veya Yetkili Ulusal Program Otoritesi olan yapıya, şehre ilişkin belli başlı bilgileri içeren bir dosya sunarak başvuruda bulunur. Sakinkent ağına katılmaya hak kazanan bir kent, Birlik

tüzüğünü imzalayarak bir yükümlülük dizisi altına girmektedir. Üyelik ilk aşamada aday üyelik ya da deneme süresi olarak adlandırılabilen 1 yıllık bir süreçten oluşmaktadır. Bu sürecin sonunda şehre ilişkin veriler asli üyelik için kriterler doğrultusunda yeniden değerlendirilmektedir.

Birliğe katılım için başvuracak kentlerin nüfusunun 50.000’den az olması ve kent yönetimlerinin de Cittaslow felsefesiyle aynı bakış açısına sahip olması gerekmektedir. Üyelik başvurusunun onaylanmasına ilişkin olan 5. Maddede, “Normalde 50.000’den fazla nüfusa sahip olmayan ve başkent te olmayan kentler için üyelik başvurusu değerlendirmesi yapılır” denmektedir. Tüzüğün katılımı düzenleyen III. Paragraf ve 8. Maddesinde ise, bununla ilgili olarak, “Birlik organlarının gerekçeli kararıyla farklı bir hüküm verilmedikçe, Uluslararası Birliğe 50.000’den fazla nüfusu olmayan kentler katılabilir” ifadesi kullanılmıştır. Bu durumda, Birlik organlarının kimi somut sebeplerle uygun gördükleri takdirde, normal nüfus standardının dışına çıkarak daha kalabalık nüfusa sahip kentlerin Birliğe üyeliği için onay verilebileceği sonucu çıkarılabilir. Ancak burada, Birliğin hangi gerekçelere dayanarak ve neye göre standart nüfus kriterini esas almayabileceği ya da esneklik yapabileceği detaylandırılmamıştır. Ayrıca, Cittaslow adayı olan şehrin, katılım başvurusunda Birliğin tüzüğünü tümüyle kabul ettiğini beyan etmesi taahhütlerden biri olarak talep edilmektedir (Tüzük Prg. 3, md.8, cittaslow.org, Ocak, 2021)

Türkiye’de Cittaslow hareketi ilk kez İzmir’in Seferihisar İlçesinin 28 Kasım 2009 tarihinde Cittaslow olmasıyla resmi olarak hayata geçmiştir (Sezgin ve Ünüvar, 2011: 182). Bir kentin Cittaslow kriterlerini karşılayacak yönde sahip olduğu özelliklerin anlatıldığı ve geliştirdiği projelerin yer aldığı başvuru dosyasının değerlendirme sonucunda en az % 50’ den fazla puan alması gerekmektedir. Bir kentin Cittaslow ünvanı almasına uygun olan özellikleri ve uygulamalarının varlığını sürdürüp sürdürmediğine ilişkin periyodik doğrulamalar her kentte her 5 yılda bir tekrarlanacaktır. Koordinasyon

Komitesi, farklı sebeplerle ara dönemlerde bile doğrulama yapabilir ve üyeliğin sürdürülüp sürdürülmemesi hakkında karar verebilir (Cittaslow.org, Tüzük).

Bu ağa katılmak üzere başvuran bir kent, kabulünden sonra belirlenmiş standartlara göre denetlenir ve gerekli kriterlerin karşılanması durumunda o kente bir sertifika ve bir kalite standardı göstergesi olan “Salyangoz Bayrağı” dalgalandırma hakkı verilir. Bu bayrak ve aynı zamanda Sakinkent hareketinin, üye kentler için bir kalite projesi olduğunun göstergesidir. (Sezgin ve Ünüvar, 2011: 181-182).

Ayrıca Tüzüğün “Üyeler” başlıklı bölümünde, üye kentlerin Birliğin amacı, felsefesi ve değerlerine ters düşmeleri ya da onun imajına zarar verebilecek davranışlarda bulunmaları halinde Koordinasyon Komitesinin o üyeleri acilen ihraç etme yoluna gideceği belirtilmektedir. Başka bir ihraç sebebi de, üyelerin tüzüğün düzenlemelerine ve bunun yanı sıra Cittaslow Birliğinin Meclisi ve Uluslararası Koordinasyon Komitesi tarafından alınan kararlara uymamaları, birlik ilkelerine açık bir şekilde ters olan belgelenmiş bir faaliyet içinde bulunmaları gösterilmiştir (Keskin, 2015: 63), (Cittaslow.org).

Tüzükteki ilgi çekici bir düzenleme de Sakinkent ağına katılmış üye kentlerin kendi isimleri ve faaliyetleriyle bağlantılı kullanımlarında “Cittaslow” unvanını kendi dillerine tercüme etmemeleri, olduğu gibi kullanmaları gereğidir.

Cittaslow organizasyonunda, Belediyelerin şehrin aslî kimliğini yansıtan ve kentin özgün yapısını ortaya çıkaran uygulamalar desteklenmektedir. Kısacası, Sakinkent konsepti mekânı sosyal olarak yeniden inşa etmekte ve bunu kentin yeniden tasarlanmasıyla gerçekleştirmeyi hedeflemektedir (Sırım, 2012:123).

2.2.5. Cittaslow Kriterleri

Bir Cittaslow olmak, günümüzde küçük kentler için bir statü göstergesi olmanın yanı sıra, şehrin kentsel yaşam kalitesini artırma ve kentsel yaşamı kolaylaştırma yönünde verdiği bir sözdür. Bu sebeplerle Cittaslow, yöneticileri ve sakinleri için bir

gurur kaynağı iken, şehre gelecek konuklar için de keyifli, çekici ve ilkeli bir kent anlamına gelmektedir. Cittaslow olmayan diğer kentler için de Cittaslow'un yönetim ilke ve öncelikleri saygı duyulan ve imrenilecek bir içeriğe sahiptir. Bundan dolayı günümüzde Cittaslow olmak ciddi bir yönetim disiplini gerektirmesinin zorluğuna rağmen giderek daha çok talep edilen bir şeydir (Tüzük, prg.3). Cittaslow, Ocak 2021 itibarıyla, 18'i ülkemizde olmak üzere dünyanın 30 ülkesinde 268 kentle varlığını sürdürmektedir. Temmuz 2024 itibarıyla da bu sayı 25'i ülkemizde olmak üzere 33 ülkede 301 kente ulaşmıştır (cittaslowturkiye.org).

Sakinkentler kendi toplumunun yaşam kalitesini arttırmayı tercih etmiş kentler olarak tanımlanmaktadır. Sakinkent kendi tercihleri ve gönüllü çabalarıyla bu statüyü kazanabilmekte, statü gereklerini yerine getirmeye istekli ve hazır bir şekilde bu yola girmektedir. Sakinkent olmak isteyen bir kent, bu statünün Cittaslow Birliği tarafından detaylı olarak tanımlanmış gereklerini yerine getirmek şartıyla bu statüyü kazanabilmektedir. Bu gerekler, Cittaslow hareketinin genel ilke, hedef ve amaçları doğrultusunda oluşturulmuş ve başlıklar halinde detaylandırılmıştır. Hem aday kentten üyeliğe kabul için, hem de statüyü kazanmış olan kentten üyeliğin devam edebilmesi için tanımlanmış beklentiler (kriterler) 7 ana başlık altında ele alınmıştır. Bununla birlikte, ek gerekler ve beklentiler de sözkonusudur.

Cittaslow Birliği, üye adayı ya da üye kentlerin tanımlı olan sözkonusu 7 alanda belirlenmiş 72 kriter (cittaslow.org, Ocak 2021 itibarıyla) çerçevesinde istenen koşulları yerine getirmelerini, bu alanlarda politikalar üretmeleri, projeler geliştirmeleri ve bunları hayata geçirmelerini beklemektedir. Bunlar Cittaslow'un amaç ve felsefesine uygun mevcut niteliklerle, gelecekte kazanılma olanağı olan nitelikler, yani potansiyel niteliklerdir.

Cittaslow Birliği üyeliğine kabul edilerek Sakinkent olmayı isteyen bir kent, Cittaslow Birliğinin belirlemiş olduğu kriterler doğrultusunda, hayata geçirmeyi vaat

ettiği projeler üzerinden değerlendirilmektedir. Aday kentin, birliğin belirlediği bu kriterleri gerçekleştirmek amacıyla projeler geliştirmesi ve uygulaması gerekmektedir. Cittaslow'a giriş öncesinde aday kent önce bir değerlendirmeden geçmektedir. Üyeliğe kabul edilmek için, Cittaslow hedefleri için yapılan özdeğerlendirmede kentlerin kriterler çerçevesinde yaptığı çalışmalar puanlanmakta ve 100 üzerinden en az 50 puan almak, yani kriterlerin yarısını gerçekleştirmek gerekmektedir. Cittaslow Birliğin 1999 yılında belirlediği kriterler, birlik yapısı ve üyesi kentlerin sadece İtalya veya Avrupa'ya değil bütün dünyaya yayılma eğiliminden dolayı daha evrensel bir hale getirilmek üzere yeniden düzenlenerek geliştirilmiştir. Uluslararası Bilim Komitesi tarafından yapılan çalışmanın Birlik tarafından onaylanmasının ardından geçerli olan güncellenmiş kriterlerle, ilk aşamada üyeliği yeni kabul edilen şehrin bir yıllık gözlem süresine tabi tutulması kararı alınmıştır (Cittaslow.org). Ayrıca standart kriterler dışında, her ülkeye, kendi şartları doğrultusunda kriter başlıklarına o başlığın puan değerinin % 20'sini geçmeyecek oranda ulusal kriter ekleyebilme olanağı da tanınmıştır (Cittaslow.org). Sakinkentlerin, gönüllü katılımı ile gereklerine uymayı kabul ettikleri bu esasları hayata geçirerek temel Cittaslow amaçlarını gerçekleştirmeleri beklenmektedir.

Kullanılan kriterler doğrultusunda, bir kentteki uygulama ve projelerle ulaşılmak istenenler özetle şunlardır;

- Sürdürülebilir gelişme ve yerel ekonomiye katkı sağlamak: Bölgeye özgü değerlerin kullanımıyla sürdürülebilir gelişmenin sağlanması, böylelikle yerel ekonomik yaşamı güçlendirerek gelir adaletinin sağlanmasına katkıda bulunulması; Kentin turistik talep edilirliliğini de arttırarak ekonomik kalkınmanın güçlendirilmesi.
- Kentin tanınırlılığını arttırmak: Kentin daha iyi tanıtılması, özgün yerel değerlerin ön plana çıkarılması, kentin çekiciliğinin arttırılması.

- Tarihi ve doğal çevreyi korumak: Tarihi değerleri ve doğal çevrenin korunması ve geliştirilmesi için politikalar ortaya koymak, projeler üretmek.
- Teknoloji kullanımını artırarak kentsel yaşam kalitesinin artırılması: Kentsel hizmetler ve günlük kentsel yaşamda, teknolojiyi daha yoğun kullanarak hayatın daha kolay, kaliteli ve keyifli olmasını sağlamak.

Cittaslow'a üyeliği kabul edilen kentlerin, teknoloji kullanarak çevre ve kentsel doku kalitesini geliştirmek, yerel üretici ve tüketiciler arasında iletişim ve diyalogu teşvik etmek, çevreyi korumak, çeşitli uygulamalarla sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek, çevreye dost ve doğal tekniklerle gıda üretimini desteklemek gibi, aşağıda belirtilen 7 ana başlık altında 72 ana kriter ve 7 özel koşulu (Ocak, 2021 itibarıyla) gerçekleştirmeyi kendine hedef alarak ve bu alanlarda çalışmaya başlaması gerekmektedir.

Günümüzde Cittaslow (Sakinkent) ağına üye kentlerin yönetsel işleyişi, 2021 Ocak ayı itibarıyla;

- (1) Çevre Politikaları (12 kriter),
- (2) Altyapı politikaları (9 kriter),
- (3) Kentsel yaşam kalitesi politikaları (17 kriter),
- (4) Tarımsal, turistik, esnaf ve sanatkarlara dair politikalar (10 kriter),
- (5) Misafirperverlik, farkındalık ve eğitim (10 kriter),
- (6) Sosyal uyum (11 kriter), ve
- (7) Ortaklıklar (3 kriter).

anabашlıkları altında düzenlenen toplamda 72 kriterin yerine getirilmesi esasına dayanmaktadır (Cittaslow.org, 2. 2021 itibarıyla). Bu 7 madde dışındaki özel koşullar ise şöyledir;

- (1) Sakinkent eylemleri ve kimlik kampanyası için gerekliliklerin yerine getirilmesi,
- (2) Slow Food Presidia'nın oluşturulması ve desteklenmesi,
- (3) Üye kentlerin yaptığı resmi yazışmalarda Sakinkent ambleminin kullanılması,

(4) Üye kentlerin İnternet sitelerinde Sakinkent felsefesini içeren bir bölüm bulunması.

Bu kriterlerin gerekleri doğrultusunda üretilecek politikaları ve projelerini doğru bir şekilde hayata geçirebilmek için, Sakinkentin gerek kent yönetimi gerekse yurttaşlarının Sakinkent olmayı anlamış ve benimsemiş bir şekilde bu sürece destek vermesi, buna gönüllü katılım sağlaması gerekmektedir. Kent halkının bu statüyü benimsemesi ve sahiplenerek desteklemesi için kent yönetiminin sürecin en başından itibaren halkta farkındalık yaratmak amacıyla tanıtıcı çalışmalar yapması kritik bir gerekliliktir. Bu kapsamda, Sakinkentin ne olduğu, modelin neden uygulanmak istendiği, kente ve kent yaşamına katkılarının neler olduğu konusunda halkın yoğun olarak bilgilendirilmesi ve sürekli eğitim desteği verilmesi sürecin başarısı için hayati önem taşımaktadır. Yerel halk, sözkonusu tanıtım ve eğitim faaliyetlerinin sonunda bilgilendirilmiş olmaktan öteye geçip bu statüyü kendi kentleri için istiyor hale dönüştürülebilmelidir. Aksi takdirde ilgisizlik hatta dirençle mücadele edecek olan yerel yönetim yalnızlaşacak, diğer asli Cittaslow çalışmalarına ayıracağı enerji düşecek ve süreç bir çeşit “rüzgâra karşı koşmak” eylemine benzeyecektir.

Yeni Cittaslow kriterlerinin eski kriter yapısından en önemli farklarından biri kriterlerin perspektif ve zorunlu kriterler olarak iki kategori şeklinde ayrılmış olmasıdır. Zorunlu kriterler, o konuda çalışma yapılmasının zorunlu olduğu kriterler olup, kriter listesinde bir asteriks (*) ile belirtilirler. Perspektif kriterler ise iki asteriks (**) ile belirtilen ve aday kentin geleceğe dönük olarak özellikli ve imtiyazlı taahhütler olarak ortaya koyduğu kriterlerden oluşmaktadır. Perspektif kriterler, gerçekleştirilmeleri durumunda, yer aldıkları kriter başlıklarında %15 oranında puan artışı sağlayacaktır.

Cittaslow belediyelerinin başlattığı veya gerçekleştirdiği projeler, programlar veya planlara bakılarak yapılan değerlendirmeye kriterler puanlanmakta, bu yapılırken projenin ne zaman başlatıldığı ve ne kadar başarılı olduğu da gözönünde tutulmaktadır.

Güncel Cittaslow üyelik kriterlerinin 02.2021 itibarıyla 7 başlık altında toplanan hususlardan oluştuğundan hareketle (Cittaslow.org, 2.2021 itibarıyla) buradaki Üyelik kriterlerini oluşturan ve politika gruplarını ifade eden sözkonusu ana başlıkların içeriğini daha iyi anlamak için bunların altbaşlıklarına bakmak gerekmektedir;

Birinci anabashlık olan Çevre Politikaları altında düzenlenen kriterleri oluşturan 12 alt başlıktaki zorunlu olan 5 kriter, hava temizliği, su temizliği, kentsel katı atıklar, atık su arıtma ve kamusal ışık kirliliğini konu almaktadır. Geriye kalan 7 kriter zorunlu olarak nitelenmemiş olanlardır. Bunlar; içme suyu kullanımı, endüstriyel ve evsel kompostlama, enerji tasarrufu, enerji üretim yöntemleri, görsel ve ses kirliliği, elektrik enerjisi tüketimi ve biyoçeşitliliğin korunmasına ilişkindir.

İkinci anabashlık olan Altyapı Politikaları altında verilen 9 altbaşlıktan 6'sı zorunlu kriter kategorisindedir; Zorunlu kriterler; bisiklet yollarının yaygınlığı, ulaşım, engellilere uygun olmayan mimari engeller, aile hayatını destekleyen girişimler, kent merkezinde malların dağıtım yöntemleri, kent dışında çalışan kentli oranı hakkında olup, zorunlu olmayan üç kriter ise; kamu binalarına bağlı bisiklet yollarının yapılması, toplu ulaşım aktarma merkezlerinde bisiklet park yerleri oluşturulması ve sağlık hizmetlerine ulaşılabilirlik konusundadır.

Üçüncü kriterler grubu anabashlığı olan Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları altında bulunan 17 kriterin 9'u zorunlu kriter kategorisindedir. Bunlar; kente ait ortak mekanların değerinin arttırılması, marjinal alanların değerlendirilmesi, kentsel hizmetlerde internet bazlı uygulamalar, sürdürülebilir mimarinin desteklenmesi, kentin internet ağının olması, kirleticilerin takibi, sürdürülebilir kentsel planlama, yerel ürünlerin satışı ve atölyelerin korunup desteklenmesini konu almaktadır. Aynı anabashlık altındaki 3 kriter, çift asteriksli (**) olan kentsel direnç, verimli bitkiler kullanarak sosyal alanların iyileştirilmesi ve kentteki yeşil alanlarda verimli bitki kullanımını konu almaktadır. Bu başlık altındaki zorunlu olmayan kriterler ise; kentsel yaşanabilirlik çalışmaları, uzaktan çalışmanın

geliştirilmesi, kişisel sürdürülebilir planlama (pasif ev vs.), sosyal altyapının desteklenmesi ve yeşil alanlarda kullanılan beton miktarı konularını düzenlenmektedir.

4 konunun birarada ele alındığı Dördüncü anabasklık olan “Tarımsal, Turistik, Esnaf ve sanatkarlara ilişkin politikalar”da yer alan toplam 10 kriterin 7’si zorunlu niteliktedir. Bunlar; esnaf ve sanatkâr ürünleri, zanaat ve geleneksel iş teknikleri, kırsal bölgelerin hizmetlere erişimi, yerel ürünlerin kamu işletmelerinde kullanımı, yerel ürün kullanımının yaygınlaştırılması, yerel kültürel etkinlikler ve otel kapasitelerini konu almaktadır. Geleceğe dönük taahhüt içeren yüksek puanlı kriter ise bir tane olup o da, agro-ekolojinin geliştirilmesini konu almaktadır. Burada, yerel ürünlerin sertifikalandırılması ve kültür müzeleri kurulması istenmektedir. Agro-ekoloji’den kastedilen tarımda ekolojik ilkelerin uygulanması olup, asıl amaç kimyasal ürün ve fosil yakıtlara mümkün olduğunca az bağımlı bir “agrosistem” oluşturmaktır. Bu başlık altında yer alıp ta geriye kalan 2 kriter ise zorunluluk içermemektedir. Bunlar da; Tarımda GDO kullanımının yasaklanması ve tarım alanlarının imar amaçlı kullanımı hakkındadır.

10 Cittaslow kriterini içeren 5. anabasklık olan “Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim için planlar”da da 3 konu birarada ele alınmış olmaktadır. Buradaki 5 zorunlu kriter; turizmde iyi karşılama, esnafın ve operatörlerin farkındalığı, yöre halkının Cittaslow hakkındaki farkındalığı, Cittaslow kampanyaları ve üye kentler tarafından Cittaslow logosunun kullanımını düzenlemektedir. Bu başlıktaki zorunlu olmayan diğer 3 kriter de; Yavaş güzergahlar, yönetsel katılım, halk eğitimleri ve yerel yönetim ile Cittaslow üzerine çalışan STK’lara ilişkindir.

6. Grup Cittaslow kriterleri “Sosyal Uyum” anabasklığı altında 11 madde olarak düzenlenmiştir. Burada zorunlu veya taahhütlerin benimseneceği bir madde bulunmamakta, altbaşlıklar tercih ve öncelikleri ifade etmektedir. Bunlar; azınlıklara dönük tutum, kozmopolit mahalleler, engelliler, çocuk bakımı, gençlerin istihdamı,

yoksulluk, STK'lar, farklı kùltùrlere ilişkin tutum, yönetsel katılım, yerel yönetimin konut üretimi ve gençlik merkezlerini konu almaktadır.

Son ve 7. Cittaslow kriter anabaşlığı olan “Ortaklıklar”, sadece 3 maddeden oluşmakta ve zorunluluk veya imtiyazlı taahhüt durumu içermemektedir. Burada ifade edilen kriterler; Slowfood faaliyetlerinin desteklenmesi, doğal ve geleneksel yiyeceklerin Slowfood veya diğer kurumlarla desteklenmesi ve Cittaslow eşleştirme projelerini desteklemeyi ele almaktadır.

2.2.6. Uygulamada Sakinkent

Sakinkent Birliğı Cittaslow, kâğıt üzerindeki varlığından çok ötede bir sivil toplum hareketi, bir yaşayış, düşünüş ve yönetim biçimi, bir yerel kalkınma hareketi olma özelliklerini de taşımaktadır. Bugün hız kazanmış olan Cittaslow’a ilişkin akademik çalışmalarda, Mimarlık, Sosyoloji, Turizm ve Kentbilim gibi birçok alanda Cittaslow bilimsel araştırma konusu haline dönüşmüştür. Kuruluş detaylarının ileride inceleneceğı Sakinkent oluşumu, bilimsel literatürde “Sakinkent hareketi” olarak, birçok yazar tarafından 2000’li yıllarda yapılan çalışmalarda birçok farklı açıdan ele alınarak işlenmektedir; Farklı bir yerel yönetim biçimi, düşünsel olarak yeni bir felsefeye sahip farklı bir kentsel yaşam pratiğı, kentsel kültürel ve çevresel değere dönük hassasiyet, özen ve korumanın üst düzeye ulaştığı bir yaklaşım, tüketici kültürünün yeni biçimler alması ve kentte sürdürülebilir gelişme süreçlerinin hayata geçirilmesi ve desteklenmesi yönleriyle ele alınırken, kimi çalışmalarda da Cittaslow alternatif bir yaşam modeli olarak değerlendirilmekte, kimileri de değışen kent kimliğı bağlamında üzerinde durmaktadır. Bu kapsamdaki kimi çalışmalarda da, “İdeal Kent” arayışında, yaşam kalitesinin artırılması çabaları ya da sürdürülebilir gelişmenin bir yansıması olarak ta betimlenmektedir (Sipahi, 2016: 795).

Sakinkentlerde, küresel sermaye yayılımı ve kentleşme eğilimleri yüzünden özgün kimliklerini kaybetmeden değışim hızının yavaşlatılması, bir başka yorumla

bakılırsa da aslında “olması gereken seyrine getirilmesi” hedeflenmiştir. Bu hedefe ulaşmak için yerel ve kentte asli kimliği öne çıkarıcı bir kentleşme politikası uygulanması önerilmektedir (Slow Magazine, 2012’den aktaran; Sırım, 2012; 120).

Sakinkentlerde öne çıkan hususlar şunlar olmaktadır;

- Yerel kimlik ve değerler; yerel kültürü oluşturan yemekler, gelenekler, üretim yöntemleri, tarih, mimari,
- Yerel potansiyelin kullanılması: Tarımsal ürünler, hammaddeler, gelenekle gelen bilgiler, bölgedeki insan kaynağı, yerel özgün kültür,
- Sürdürülebilir kentleşme ve yerel ve sürdürülebilir kalkınma esaslarına verilen önem,
- Özgün yerel kimlik unsurlarına ve yerel tarihe bağlılık,
- Kaliteli yaşama odaklılık; çokyönlü nitelikteki kentsel yaşam kalitesine verilen önem,
- Güncel teknolojinin insanın fayda ve refahı için yoğun ve yaygın kullanımı,
- Sakinkent hedeflerinin gerçekleştirilmesi için sosyo-ekonomik ve kültürel alana yoğunlaşma; yerel kalkınma, yerel istihdamın artırılması, yoksulluğun giderilmesi, ticarete ve üretimde adil olma ve farklı sosyal kesimler için eşitlik kavramlarının öne çıkması, yerel kültür öğelerinin ön plana çıkarılması, tanıtılması,
- Çevresel ve kültürel koruma; doğal, ekolojik, çevresel değerlerin sürdürülebilir kullanımı ve korunmasına önem verilmesi, yerel kültürel unsurların korunması ve sürdürülmesine önem verilmesi,
- Ağ üyeleriyle iletişim, bilgi ve deneyim paylaşımı, işbirliği; Cittaslow deneyiminin daha etkin ve yararlı uygulanması için ağ üyeleri arasında yardımlaşma, işbirliği, bilgi ve deneyim paylaşımı,

- Yerel çevre ve gastronomi kaynaklarının kalitesi; hava-su-toprak kalitesi, organik ve iyi tarım, iyi gıda uygulamalarının tercih edilmesi ve teşviki.

Yukarıdaki önceliklerden hareketle, Sakinkent sıfatının küçük kentler için bir kalite sıfatı durumunda olduğuna işaret edilmektedir (Yurtseven, vd., 2010: 41). Sakinkentlerin önemli özelliklerini oluşturan temel uygulamaların ve bunların ulaşmak istediği/ulaştığı sonuçların ne olduğu, neden tercih edildikleri soruları sorulduğunda Sakinkentlere ilişkin olarak genellikle ortak noktaların ortaya konduğu belli başlı nitelendirmeler yapılmaktadır (Akpınar ve Pektaş, 2019: 33) (Deniz, 2017: 1406; Olgun, 2016: 20; Sezgin ve Ünüvar, 2011: 135; Cittaslow International Charter, 2017'den aktaran; Akpınar ve Pektaş, 2019: 33-34).

Başta Cittaslow Tüzüğü ve çok sayıda ilgili diğer kaynaktan hareket edilerek incelendiğinde Sakinkent olmak, Tablo 5'te yer alan özelliklere sahip olmak yanında, farklı ek durumlarla da nitelenmektedir. Sakinkent olmak, daha insanca, daha yaşanabilir ve sürdürülebilir bir geleceği katılımcı bir anlayışla tasarlamak olarak ta ifade edilmiştir (Hekimci, 2015: 12).

Cittaslow'un en önemli özelliklerinden biri de katılım olarak vurgulanmaktadır. Her birey, açıklık ve karşılıklı tolerans çerçevesinde projeye davet edilir ve katılma hakkına sahiptir (Sezgin ve Ünüvar, 2011: 146). Buradan hareketle, kent sakinlerinin yaşadıkları yeri yeniden keşfetmeleri ve canlandırmalarının katılımın sağladığı bilinç düzeyi, sorumluluk ve farkındalıkla olanaklı hale geleceği düşünülmektedir. Ayrıca kentin kirletici büyük fabrikalar, motorlu araçlar ve yoğun ve devasa beton bloklar gibi istenmeyen unsurlardan korunması ancak kent sakinlerinin katılımıyla mümkün olabilecektir. Benzer şekilde, bir kent kimliği oluşturulması, sakinlerin yaşadıkları kentten keyif almaları ve mutlu olmalarının sağlanması, kentlerine karşı hissettikleri aidiyet duygusunun artırılması ve kentte yaşamının gururunu hissettirmesi bakımından

Tablo 5: Sakinkentlerin Özelliklerini Oluşturan Temel Uygulamalar

No	Uygulama	Hedef/Sonuç
1	Yerel kültürel değerler ve ürünlerin önplana çıkarılması	Kent kimliğini oluşturan yerel ve özgün değerlerin belirginleşmesi ve öne çıkması, tektipleşme ve sıradanlığı engellemesi, Yerel pazarların ve yerel sanayinin yerel ekonomide güçlü bir yer edinmesi.
2	Geleneksel değerlerin korunması	Yerel kentsel ve toplumsal kimliğin yaşatılması,
3	Kentteki tarihi ve kültürel mirasın korunması, iyileştirmesi ve geliştirilmesi	Kentsel kimlik unsurlarının geleceğe ilişkin sürekliliğinin sağlanması,
4	Çevre ve doğal kaynakların korunması	Gelecek nesillerin haklarının korunması, Sürdürülebilirliğin sağlanması, çevre kalitesinin yükseltilmesi,
5	Çevre ile uyumlu kentsel planlama, kent yönetimi	Çevre-kent birlikteliği ile kentleşme kalitesinin artması, sağlıklı yaşam ortamlarının oluşturulması, kentsel yaşam kalitesinin artması
6	Hava-su toprak, görüntü ve gürültü kirliliğinin önlenmesi	Çevrenin korunması, sağlıklı kent ve yaşam ortamları oluşturulması,
7	Çevre dostu teknolojilerin kullanımı	Teknoloji ve çevre işbirliği ile Günlük yaşamın kolaylaşması, Kentsel yaşam kalitesinin artırılması,
8	Yerel ekonominin sürdürülebilirliğine katkıda bulunacak çalışmaların yapılması,	İstihdam olanaklarının artırılması, Gelir dağılımındaki eşitsizliklerin azaltılması ve böylelikle kentsel yaşam kalitesine katkıda bulunmak.
9	Altyapı sorunlarının Sakinkent misyonuna uygun şekilde çözülmesi	Kentsel yaşam kalitesinin artırılması
10	Toplu taşımanın ve bisiklet kullanımının teşviki, yaya ulaşımının kolaylaştırılması	Kentsel yaşam kalitesinin artırılması, Sağlıklı yaşam alışkanlıklarının artırılması, halk sağlığının desteklenmesi.
11	Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması	Çevre ve doğal kaynakları koruyarak sürdürülebilirliği desteklemek, temiz enerji kullanımı.
12	Enerji tasarrufu yapılmasına önem verilmesi	Çevreci tutum ve anlayışın yaygınlaştırılması, yaşam kalitesinin artırılması,
13	Tarım ve hayvancılık alanlarında bilimsel ve sürdürülebilir yöntemlerin kullanılması	Sağlıklı ve doğa dostu üretim süreci sonunda sağlıklı ürünlerin ortaya çıkması.
14	Yerel üretici ve tüketiciler arasında diyalog ve iletişime önem verilmesi	Arz-talep dengesinin sağlanması, kalite garantisi, şeffaflık ve gerekli bilgi akışının sağlanması, yerel ekonominin desteklenmesi,

15	Doğal ve çevre dostu teknikler kullanarak gıda üretiminin teşvik edilmesi,	Sağlıklı gıda ürünleri ve yemek kullanımının yaygınlaşması,
16	Yavaş yemek anlayışı doğrultusunda yemeklerin doğal, geleneksel, organik yöntemlerle hazırlanmasının tercih edilmesi	Sağlıklı yemek, kültürel ve çevresel sürdürülebilirliğe katkı sağlanması,
17	Kentsel yaşamın kolaylaştırılması ve iyileştirilmesi için yoğun teknoloji kullanımının tercih edilmesi,	Kentsel yaşam kalitesinin artması,
18	Yavaş Turizm ilkelerinin hayata geçirilmesine özen gösterilmesi	Turizmin kente zarar vermeyen ve yerel kalkınmaya katkı sağlayacak şekilde hayata geçirilmesi,
19	Sakinlerinin yaşam kalitesini iyileştirmeyi tercih eden yerel yönetim yaklaşımı	Yaşam kalitesi yüksek olan ve bu kalitenin sürekliliğinin sağlandığı kentler.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

katılım kültürünün öne çıkarılması önemli olarak değerlendirilmektedir (Sipahi,2016: 795).

Cittaslow ilkelerinde vurgu yapılan ve yinelenen önemli bir diğer tema da kimliktir. Cittaslow resmî web sitesinde, yerel toplulukların ruhunun, küreselleşmeden gereksiz yere etkilenmeden modernite ile ilişki kurduğu ifade edilmektedir (cittaslow.org). Ayrıca mükemmel olmasalar da, günümüzde tüm Cittaslow kentlerinin Slow Food’ un etkisi altında, topluluklarının ruhunu korurken modern çağdan en iyi şekilde yararlanmaya çalışan kentler olduğu vurgulanmaktadır (Cittaslow.org). Bu paraleldeki bir değerlendirmede Loades, kültürel miras ve kimliğimizin önemli bir parçasını oluşturan yiyecekler sayesinde Sakinkentin, bir halk hareketi olma niteliği kazanmakta olduğunu (Loades, 2005) ve bu araçlarla yerel kültürlerin küresel kültür karşısında ezilmesinin önlenmeye çalışıldığını ifade etmektedir (Yurtseven vd., 2010: 49), (cittaslow.org).

10 yıldan daha kısa bir sürede, alternatif bir kent ve yaşam modeli olarak kendini kabul ettiren, kısa zaman içerisinde gördüğü ilgi ve yaygınlaşma eğiliminden dolayı dikkat çeken Sakinkent modeli ve uygulaması farklı alanlardaki uzmanlar tarafından

farklı yönlerden değerlendirilmiştir. Knox (2005), Sakinkentleri tüketici kültürünün değerlendirilmesi ve sürdürülebilir gelişme biçiminin desteklenmesi yönüyle ele almıştır (Knox, 2005: 1-11). Pink (2007), Sakinkentlerin, yaşam kalitesi ve kültürel yaklaşımlardan sızarak, mimariyi ve kent tasarımı etkilediği, alternatif “duyu mekânları”nın oluşmasına katkı sağladığını ifade etmiştir (Pink, 2007: 59-77). Parkins ve Craig, (2006) gibi bazı uzmanlar ise Sakinkentleri, kültürel yönüyle ele almış, sosyal alanlar ve insani ilişkiler açısından değerlendirilen “sosyal bir hareket” olarak nitelemiştir (Sırım, 2012: 128-129).

Ancak Sakinkentler konusunda yapılan çalışmalarda, her Sakinkentte sürecin aynı ilerlemediği ve modele ilişkin önceliklerin farklı bir sıralama ile hayata geçtiği, böylelikle de o kentte farklı yönlerin öne çıktığı gözlenmiştir. Örneğin, Ülkemizde Seferihisar'da Cittaslow, kendini üretici birlikleri kurulması, üretim tesislerinin yapılması, kadınların kooperatifleşerek üretmeye başlaması olarak ortaya koyarken, Kanada'daki bir kentte Cittaslow kent sakinlerine yemek yapmayı öğretmek olarak karşımıza çıkabilmektedir. İtalya'daki bir kent için Cittaslow binlerce yıllık tarihi bir kentin Cittaslow sertifikasıyla taçlandırılması anlamına gelirken, Hollanda'da bir kent için çevre alanında ışık kirliliği ve karbon salınımı ile mücadele edilmesi, Kolombiya'da ise devletin yatırım yapması için bir araç olarak görülebilmektedir (Yalçın ve Yalçın, 2013: 40). Sakinkent ilkeleri ve felsefesine uyulduğu sürece, bu tür önceliklerin o kentin ve o kültürün ihtiyaç ve tercihleri doğrultusunda şekillenmesi, her kentin kendi durumu, özellikleri ve öncelikleri doğrultusunda ilerlemesinden söz edildiği, bunun Cittaslow tüzüğüne uyumlu bir durum olduğu gözlenmektedir.

Cittaslow Manifestosunda, nihayetinde dünya çapında Sakinkent yönetiminin gıdadan tarıma, tarımdan çevreye, çevreden konut alanına en iyi uygulamalarını paylaşmak için bir ağ kurduğu ve böylelikle Slow Food ve Cittaslow deneyiminden yeni

bir kültürel ve bilimsel yaklaşım doğduğu vurgulanmaktadır. Buna göre, Sakinkent, “Yavaş” diyarların ve yeni bir farkındalığın merkezindedir (Cittaslow.org).

2.2.7. Sakinkent’in Alternatif Konumu

Cittaslow’la ilgili olarak en sık dile getirilen vurgulardan biri de bir “alternatif” olarak nitelendirilmesidir. Cittaslow Manifestosunda, 20. yüzyılın sonundaki insana “Yaşamın İyi Olduğu Küçük Kentler” modeli aracılığı ile içinde bulunduğu modern kent yaşamının sıkıntılarının olmadığı bir kurtuluş önerilmektedir. Burada, yeni uluslararası Cittaslow hareketinin, günlük yaşamın dinginliğine dayanan çalışkan ve barışçıl bir program ortaya koyarak küçük kentlerdeki uygarlığı insan ve doğa lehine değiştirmeyi istediği dile getirilmiştir.

Sakinkent, günümüzde literatürde yer verilen birçok yeni sürdürülebilir kent modeli arasında teoride kalmanın ötesine geçerek uygulamada da kendini göstermiş ve böylelikle diğerlerinden farklılaşmıştır. Gerek sürdürülebilirlik yönü, gerek yerel kalkınma amacına elverişlilik boyutu gerekse kentsel kimlikte özgünlük ve yaşam kalitesi odaklılık gibi çok sayıda özelliği ile yıpratıcı ve sürdürülemez nitelikli yaşam sunan mevcut kent hayatına bir alternatif olarak görülmektedir.

Küresel kentler, tektipleştirici, hegamonik bir aktarım aracı olarak değerlendirilmiş ve yerele ait olan maddi/manevi değerleri yozlaştırdığı düşüncesiyle eleştirilmiştir. Bu bağlamda, küresel kentlere alternatif olarak yeni kentsel yaşam formlarının oluşturulması çabaları devam etmektedir (Yalçın, 2019: 202). Sakinkent uygulamaya geçerek, bu anlamda somut cevaplar oluşturabilmiştir. Ayrıca bu yöndeki daha kapsamlı çalışmaları da devam ettirilmektedir.

Cittaslow için yapılan değerlendirmelerde, kimileri onu İdeal kent arayışının, yaşam kalitesinin artırılması çabalarının ya da sürdürülebilir gelişmenin bir yansıması şeklinde, kimileri de bir kent ütopyası olarak nitelendirmektedir. Cittaslow kuşkusuz birçok insanın idealindeki yaşam tarzını yansıtmaktadır. Kimi çalışmalar, Cittaslow’u

alternatif bir yaşam modeli olarak ele alırken, kimileri değişen kent kimliği bağlamında değerlendirmektedir. Farklı kent modelleri arasında Sakinkentlerin, özellikle yerelin ve yerele ait olanın yaşanılabilir kılınması noktasında öne çıkan tek alternatif olduğu söylenebilir. Diğer bir ifade ile Cittaslow, günümüz kentlerindeki gürültü, kalabalık, kirli hava, pahalılık, stresli yaşam, trafikte kaybedilen zamanlar ve mesafeli insan ilişkileri yerine, daha az nüfusun, daha sıcak toplumsal ilişkiler kurarak sosyalleştiği, daha sade ve sağlıklı bir yaşama kavuştuğu, yerel ürünlerin üretimine ağırlık verilen, yerel lezzetlerin yaşatıldığı, çevre ve insan dostu olan, aynı zamanda zamansızlık sorununun aşıldığı, “ideal yaşam adacıkları” olarak tasarlanmış durumdadır (Sipahi 2016: 795-796).

Simmel, “Metropol ve Zihinsel Yaşam” adlı ünlü makalesinde (1903), modern hayatın en derin sorunlarının, bireyin toplumsal güçler, tarihsel miras, dışsal kültür ve hayatın işleyişi karşısında kendi varoluşunun özerklik ve bireyselliğini koruma isteğinden doğduğunu ifade etmişti (cankaya.edu.tr/uploads...). Bu sorunlar günümüze dek modern yaşamın içinde artarak varlığını sürdürmüş ve bireyi kendi varoluşunun özerklik ve bireyselliğini koruyabileceği ama modern yaşamın olanaklarından da yararlanabileceği yeni yaşam formları aramaya yönlendirmiştir. Aynı yazısında Simmel ayrıca, amacı taşra ya da küçük kentlerin hayatını övmek olmamakla birlikte, hayatın ve duysal-zihinsel imgelerin ritminin daha yavaş, daha alışılmış ve daha düzenli aktığı küçük kentlerin (town) dakiklik, hesaplılık ve resmiyet üzerine kurgulanan metropol yaşamından farklılığını ifade etmektedir. Yüzyıldan uzun bir süredir bilincinde olunan bu ihtiyaçlara cevap verebilmesi ve farklılıkları daha da görünür hale getirmesi Cittaslow’un alternatif olma kapasitesini güçlendirmektedir.

Hızlı, kimliksiz, kirletici ve tüketime dayalı bir hayat felsefesinin hâkim olduğu günümüz kent yaşamı karşısına farklı tezler ortaya koyan bir model durumundaki Cittaslow, Yavaş yaklaşımının zenginleştirdiği bir yaşam kalitesine ulaşmak ve modern dünyanın birçok ‘aynılaşmış’ kentinden biri olmamak için, kentlerin özgünlüklerini

korumak ve farklı kalmak adına hangi alanlarda öne çıkabileceklerini belirleyerek bu özelliklerini korumak için stratejiler geliştirilmelerini gerekli kılmaktadır. Cittaslow bu ilham verici tutumuyla kentin işlevleri, yapabilirlikleri ve kent yaşamındaki geliştirilebilir yönler açısından araştırmaya ve gelişimin sürekliliğine olanak tanımaktadır.

2.2.8. Sakinkent Ne Değildir?

Cittaslow ya da dilimizdeki diğer adlarıyla Sakin Kent /Yavaş Kent/ Yavaş Şehir/ Sakin Şehir/ Sakinkent, gerek başka dile çevrilmemesi istenen asıl adı Cittaslow sözcüğünde, gerekse diğer dillere çevrildiğinde kullanılan yavaşlık ve sakinlik anlamı içeren adlarıyla, Yavaş felsefesinin ne olduğunu bilmeyen çoğunluğun gözünde ilk algı olarak gerçek zamansal yavaşlık ve bunun paralelindeki diğer anlamları vermektedir. Bu durumun yarattığı dezavantaj elbette sadece bilgi ile ortadan kaldırılabilir. Aşağıdaki maddeler, Sakinkent konusunda ilk göze çarpan olumsuz genellemelerin, aslında öyle olmadığını açıklamaya çalışmaktadır;

(1) Sakinkent (Cittaslow) yaklaşımı her şeyi yavaş yapmak değildir: Sakinkent’in ne olduğunu bilmeyen ya da bunu öğrenmeye vakit ayıramamış olan kişiler, Sakinkentin adındaki yavaş/sakin sözcüğü ve logosundaki salyangoz yüzünden gerçekten de fiilen her şeyin yavaş olması ve yavaş yapılmasının savunulduğu, ağır çekim (Slow Motion) bir yaşamın önerildiği bir yapı olduğu yanılgısına kapılmaktadır. Bazı eleştirmenlerin söylediğinin aksine, Yavaşlık Hareketi her şeyi bir Salyangoz yavaşlığında yapmak değildir (Honore, 2008). Sakinkent hızlı olmak ve yavaş/sakin olmak arasındaki farkı felsefik bir temel üzerinden açıklamakta, mantıklı olan ve ihtiyaç duyulanın, bu sebeplerle gerekli olan şeyin “asıl olması gereken şey” olduğunu iddia etmektedir. Yani, “doğru ve uygun olan hız ve şekilde davranmak ve yaşamak”; insanın, doğanın ve diğer canlıların sağlığına, ruhuna, insancıl ve çevresel değerlere, eşitliğe, herkesin ve her şeyin iyiliğine uygun olan şey ihtiyaç duyulan şeydir. Ama gerçekten makul, istenen, sonuç alıcı, sorun değil çözüm üreten, ihtiyaca cevap veren, çelişki yaratmayan ve iyi hissettiren

şekilde davranmak ve yaşamaktır. Ancak burada, baskı ve zorunluluk sonucu yapılan değil de, iyi hissettirdiği için istenen ve tercih edilen, akla yatkın olanın tercih edilebilmesi, bunu yapmaya imkân olması önemlidir. Burada yapılan dikkat çekici vurgu “ihtiyaç duyulan asıl şey” ve “denge”dir. Günümüzün modern dünyasındaki aşırı hızlanmış yaşamın getirdiği acele, karmaşa, stres, yüzeysellik, sağlıksız yemek ve ortamlar, doğanın ve çevresel değerlerin kötü kullanımı, kentlerin aşırı büyümesi, aşırı üretim, aşırı tüketim, kirlilik, kar hırsı, rekabet, ...vb. olgular, insanı ve diğer varlıkları iyi hissettiren ve asıl ihtiyaç duyulan şeyler değildir.

(2) Sakinkent, her şeyi yavaşlatmak değildir: Sohn, Jang ve Jung (2015), Sakinkentlerin, insanların büyük bir kısmını, hız üzerine kurulu bir yaşamdan uzaklaştırıp, tamamen yavaşlamaya dönük bir yaşama yönlendirme amacıyla olmadığını belirtmektedir. Hızın, tüm boyutlarıyla negatif bir olgu olmadığı, yerine göre aynı zamanda üretkenlik ve harekete geçirici olma özelliklerine sahip güç oluşturunca bir unsur olduğu hatırlatılmaktadır. Yazarların savunduğu gibi, buradaki mesele, zamanı geriye çevirmek olmayıp, asıl mesele yaşamın niteliği ve niceliği, kırsal ve kentsel niteliği, yerel ile küresel, analog ile dijital ve sonuç itibarıyla yavaş yaşama ile hızlı yaşama arasında bir denge ve uyum oluşturabilmektir. Aslında Sakinkentler, hız ve teknolojik unsurlardan, kendi temel ilkelerine hizmet ettikleri ölçüde yararlanmayı tercih etmektedir (Polat, 2011: 55), (Keskin, 2015).

(3) Sakinkent, gezegeni endüstri öncesi bir ütopyaaya çekmek ve yeniliklerin karşısında olmak değildir: Sakinkent yaklaşımı, geriye gitmek ya da eskide yaşamak, kentin geriye gitmesi ya da eskide yaşaması olmayıp, aksine kentin tüm değerlerine sahip çıkarak gelecek nesillerle bunları paylaşmasıdır. Gezegeni endüstri öncesi bir ütopyaaya çekmek gibi, makinanın varlığını gözardı eden, yeniliğe karşı bir çaba da değildir. Tam aksine, bu hareket herkes gibi “hızlı ve modern dünyada daha iyi yaşamak isteyen” kişiler tarafından oluşturulmaktadır. İşte bu nedenle Yavaşlık felsefesi tek bir sözcükle

tanımlanabilir ki o da “Denge”dir. Bu, hızlı davranmak mantıklı olduğunda hızlı, yavaş davranmak mantıklı olduğunda da yavaş olmaktır. Bu, müzisyenlerin doğru hız dedikleri “Tempo Guisto” yaşamaya çalışmaktır (Honore, 2008:16-17). Cittaslow felsefesi, yavaşlama, geri kalma, teknolojiyi kullanmama olarak değil, teknolojiyi mevcut imkânlar doğrultusunda en etkin ve verimli şekilde kullanma, kentlerin sürdürülebilirliğini koruma ve yaşatma ilkeleri çerçevesinde sağlama yaklaşımlarını benimsemiştir (Sırım, 2012: 125).

(4) Sakinkent hareketi teknoloji karşıtı değildir: Sakinkent Hareketi, çeşitli alanlardaki hedefleri için çalışırken modern teknolojik olanakları kullanmayı özellikle tercih ettiğinden, teknolojinin karşısında olduğunu iddia etmek doğru olmayacaktır. İlkelerini hayata geçirirken teknolojiyi en üst düzeyde, yaygın ve en etkin seviyede kullanmak temel yöntemlerinden biridir. Modernliğin insanın yaşam kalitesini artıran olanaklarından yararlanma (Örn; Belediye hizmetlerinin yerine getirilmesinde en son teknolojinin olanaklarından yararlanılması, güneş enerjisi kullanılan aydınlatma, elektrikli araçlar, ileri teknoloji kullanılan arıtma tesisleri, yaygın elektronik iletişim ağı, e-belediye hizmetleri, vatandaşların bu hizmetlerden yararlanabilmesi için eğitilmesi gibi...), özellikle teşvik edilmektedir (Petrini ve Padovani, 2011: 157), (Hekimci, 2015: 32). Burada mesele, teknolojiye karşı olmamak ancak teknolojinin sınırsızlığındaki olası negatif etkilere karşı (örn. nükleer enerji, tarım ilaçları, zararlı atık üreten büyük sanayiler, vb.) temkinli olmak, gerektiğinde daha az zarar veren ve mümkünse hiç zarar vermeyen teknolojiyi tercih etmektir. Ekolojik ütopyalarda (örn. Ekotopya ve Mülksüzler) gözlenen tutum da budur.

(5) Sakinkent hareketi küreselleşme karşıtı değildir: Sakinkent hareketi küreselleşme karşıtı da değildir. Küreselleşmenin olumsuz yönlerine karşı, ama getirdiği olumlu, insan hayatını kolaylaştıran, iyileştiren, kalitesini arttıran, çevreyi koruyan, sorunları çözen yönlerine de kucaklayıcı yaklaşan bir bakış açısı sözkonusudur. Harekete

ilişkin yanlış algı oluşmaması adına alınacak notlar arasına şunlar da eklenebilir; Araç kullanımının yasaklanması değil de, hem kent sakinlerinin hem de ziyaretçilerin rahat dolaşabilecekleri ve nefes alabilecekleri alanların yaratılmasıdır. Ayrıca, daha yavaş yemek değil, daha sağlıklı olan yerel gıdaların, organik ürünlerin ve yemeklerin teşvik edilmesidir. Sonuçta, Sakinkent olmanın amacı, doğal ve kentsel çevreyi iyileştirmeye yönelik politikalar geliştirerek, fiziksel, ekonomik ve sosyal altyapıyı yaşanabilir hale getirmektir (Akman, 2018: 82).

(6) Sakinkent tembel ve eylemsiz insanların yaşadığı bir yer değildir: Honore, Sakinkentin tembel, uyuyan, bıkkın ve evhamlı insanların yaşadığı bir kent anlamından çok uzakta olduğunu belirtmektedir (Honore, 2008). Bu yanlış algı Sakinkenti, enerjisi düşük, üşengeç, mecalısız, hantal ve herhangi bir çaba veya atılım için yorgun ve isteksiz bireylerden oluşan bir yermiş gibi görmek eğilimindedir (Sırım, 2012:124). Oysa tam tersine, Cittaslow ilkeleri doğrultusunda amaçlanan yaşam kalitesi düzeyine ulaşmak ve bunu sürdürebilmek için yoğun bir katılımcılık ve yaratıcılıkla, idealist ve istikrarlı bir çabayla yüksek enerji harcanması gerekmektedir.

(7) Cittaslow anlayışı, eski kafalı ve eski zaman odaklı olmak değildir: Bu hareket hem geleneksel mimariyi, zanaatı ve geleneksel sofrayı korumakta, hem de aynı anda modern dünyanın en iyi yanlarının savunuculuğunu yapmaktadır. Yeni bir uygulama ya da herhangi bir yeniliğe olan olumlu tutum yaşam kalitesini arttırması şartına bağlanmış olup, bu en son teknoloji için de geçerlidir. Bra kentinin Belediye Başkan Yardımcısı Siville, Sakinkent olmanın her şeyi durdurup zamanı geri almak olmadığını, iyi yaşamı teşvik eden modern ve geleneksel arasında bir denge kurmak istediklerini vurgulamıştır (Honore, 2008: 89). Dolayısıyla, Cittaslow'da modern öncesi döneme duyulan bir nostalji söz konusu olmayıp, modern ve gelenekselin en iyi yönleri en uygun şekilde harmanlanarak yaşam kalitesini arttıracak şekilde birarada kullanılmak istenmektedir.

2.3. Sakinkent Modelinin Temel Özellikleri ve Yaşanılrlık

Sakinkentin yaşanılrlığı arttıran temel boyutları, öncelikle sürdürülebilirlikle tanımlanan bir dengedir. Burada sürdürülebilir nitelikli ekonomi, kentleşme, çevre, tarım, ulaşım, enerji, sanayinin yanısıra bir yanıyla bunların sonuçlarını oluşturan sağlıklı gıda ve yemek, yerel kültürün ayakta tutulduğu yerel kimlik ve geleneksel unsurların yaşatılması, teknoloji kullanımı, yönetime katılım...gibi unsurlarla insanların uyum içinde yaşadığı, insanlararası eşitlik ve adaletin yanısıra türlerin korunmasını esas alan, insan hakları kapsamında kent hakkının önemsendiğı, yaşam kalitesinin önceliklendirildiğı tercihlerle nitelikli ve sağlıklı bir yaşam ortamı olmayı amaçlamasıdır. Cittaslow Tüzüğüne göre, dünyanın herhangi bir ülkesinde Cittaslow hareketine katılmış olan tüm kentlerde periyodik ve tekdüze bir şekilde Cittaslow şu ortak ve standart özelliklere sahiptir (Cittaslow.org, Charter);

(1) Doğal ve kentsel dokunun korunması, geri kazanım ve geri dönüşüm tekniklerinin kullanılması, ihtiyaçlara uygun bir altyapı politikasının sürdürülmesi ve geliştirilmesini amaçlayan bir çevre politikasının varlığı,

(2) Çevre kalitesini, kentsel mimari dokuyu ve yaşamı iyileştirmeyi amaçlayan teknoloji kullanımının teşvik edilmesi,

(3) Çevreye saygılı ve doğal yöntemlerle elde edilen sağlıklı gıda ürünlerinin üretim ve tüketiminin teşviki, varlığını sürdürmekte zorlanan özel üretim yöntemlerinin korunması ve geliştirilmesi için tesisler kurulması,

(4) Kültür ve geleneklere dayanan bölgeye özgü yerel üretimde standardizasyon sağlanması, üretim yer ve yöntemlerinin korunması, özelliğı olanların teşvik edilmesi, tüketici ve kaliteli üretim yapan üreticiler arasındaki aracısız alışveriş için kullanılan alanların korunması,

(5) Misafirperverlik kalitesi ve misafirle kurulan diyalogun yerel halkla ve onun özellikleriyle gerçek bir temas anı olarak teşvik edilmesi, kentin kısıtlı kullanımına yol açacak fiziksel ve kültürel engellerin kaldırılması,

(6) Yurttaşlar arasında, bir Cittaslow'da yaşama bilincinin geliştirilmesi. (Cittaslow.org, Charter).

Cittaslow Modelini, kentleşme alanında özel ve önemli kılan, kentteki yaşanılabilirlik niteliğini artırma anlamında öne çıkan özellikleri, birkaç başlık altında daha yakından ele alınabilir;

2.3.1. Yerel Yönetim Uygulaması Olarak Sakinkent

Sürdürülebilir gelişmede amaç, insan yerleşiminin olduğu bölgelerde yaşam kalitesinin yükseltilmesi bakımından çevresel boyut ta dikkate alınarak insan ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Bunun içinse, kentlerde kurumsal ve düzenleyici bir yönetim ve planlama anlayışının oluşturulması gerekmektedir (Karakurt Tosun, 2017: 171). Yerel yönetim bu konuda sorumluluğun büyük bir kısmını taşımaktadır. Sadece yerel teknik hizmetlere (altyapı, ulaşım, vb) odaklanılmayıp, sosyal belediyeçilik anlayışı doğrultusunda bakıldığında, belediyelerin yerine getirmesi gereken işlevler; toplumun kültürel uyumunun sağlanması suretiyle sosyalleştirilmesi, sosyal uyumun sağlanması, geliştirilmesi ve takibi, toplumun harekete geçirilerek doğru yönlendirilmesi ve rehberlik hizmetleri verilmesi, destekleme, yardım ve gözetimin sağlanması, sosyal koruma ve olası olumsuzlukların önlenmesi, sosyal gelişimin sağlanması ve tüm bu amaçlarla gerekli yatırımların yapılması olarak özetlenebilir (Kalkışım, 2021: 57). Bu işlevlerin insani kalkınmayı sağlayıcı ve destekleyici unsurlar olduğu söylenmelidir. Mayer ve Knox (2006), yerel ölçekte bir “Yavaş” Sürdürülebilir Gelişme Modeli olarak değerlendirilen Sakinkent Hareketini, hem çokboyutlu bir kentsel sosyal hareket, hem de bir Yerel Yönetişim Modeli olarak değerlendirmektedir.

Gündem 21'in 28. Bölümü'nde yerel yönetimlerin, halka en yakın yönetim kademesi olması itibarıyla, sürdürülebilir kalkınmadaki yaşamsal konumları vurgulanmış ve yerel yönetimlere ilişkin hedeflere yer verilmiştir. (Emrealp, 2005: 19, 41, Hekimci, 2015: 29-30). Ayrıca, Sakinkent modelinde, kent yönetimini katılım aracılığıyla halkla paylaşırken iyi yönetişimi gerçekleştirmek için Sivil Toplum Örgütleri (STK) ile yakın işbirliği içinde olunması da esastır (Hekimci, 2015: 32).

2.3.2. Sürdürülebilirlik Açısından Sakinkent

Sürdürülebilirlik Cittaslow felsefesinin temel ilkelerinden birini oluşturmaktadır. Cittaslow modelinin ilkeleri tanıtılırken, sürdürülebilirlik için çalışmanın, çevreyi korumak ve ekolojik ayak izimizi azaltmanın, kendimizi geleneksel bilgi birikimini yeniden keşfetmek ve yeni teknolojileri uygulayarak geri dönüşüm ve yeniden kullanım yoluyla kaynaklarımızdan en iyi şekilde yararlanmak anlamına geldiği ifade edilmektedir. Cittaslow belediye başkanlarının her gün dünya çapında yüzlerce projeye yaptığı ve “üretmek, ticaret yapmak ve tüketmek için yeni bir yol açmak” olarak özetlenecek şeyin, bu olduğunun altı çizilmektedir (Cittaslow.org, <https://www.cittaslow.org/content/our-principles>).

Sürdürülebilir kent yaklaşım ve uygulamalarının temelinde, dünyada yaşanan kentleşme ve çevre sorunlarının çözümü için “kent odaklı çözümlerin bulunması”, “kentlerin başka sistemlerle ilişkili birer sistem olarak tanımlanması” ve “yaşam ortamı kentlerin daha yaşanabilir ve sağlıklı yerler haline getirilmesi gereği” yeralmaktadır. Bu yaklaşım ve uygulamalarda, yerel ölçekte atılan adımlarla küresel ölçekte sürdürülebilirliğe ulaşılması hedeflenmektedir (Uslu, 2009: 49).

Ekolojik yaşam kavramına duyarlı, yalın yaşam tarzına sahip çıkan, tüketimini belli ilkeler doğrultusunda sınırlamayı tercih eden, kentlilik bilincine sahip yurttaşlarının katılım mekanizmalarını yoğun olarak kullandığı, yerel kimlikler ve potansiyellerin öne çıkarıldığı az nüfuslu kentler sürdürülebilir kent olmaya elverişli olarak

değerlendirilmektedir. Bu noktada alternatif bir model olarak öne çıkan Cittaslow gündeme gelmektedir (Sipahi, 2016: 789). Cittaslow modelinde, kentlerde hayata geçirilmesi gereken kriterler, sürdürülebilir kentleşmenin ilke ve göstergeleriyle paralellik arzeder. Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması, hava ve su kalitesi, biyolojik çeşitlilik ve yaşam kalitesinin geliştirilmesi gibi ekonomik ve ekolojik kaygıların birarada gözetilmesini öngören sürdürülebilirlik göstergeleri, Cittaslow'un da en belirgin ilkelerini oluşturmaktadır. Cittaslow'un odaklandığı konular arasında, sürdürülebilir kentleşmenin özellikle sosyo-kültürel boyutu kapsamına giren çalışmalar da bulunmaktadır. Cittaslow, kentlerin yerel kültürleri ve özelliklerinin korunması ve geliştirilmesinin teşvik edilmesi noktasında, sosyo-kültürel açıdan da “sürdürülebilir bir kent modeli” olarak nitelendirilmektedir (Akman vd., 2013: 48; Keskin, 2012: 101; Sipahi, 2016: 792).

Ülkemizde, 3.7.2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda, belediyelerin sürdürülebilirlik konusunda yasal görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bu kanundaki 76.madde gereğince, 8.10.2006'da Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe konulan Kent Konseyi Yönetmeliğinde; Kent Konseylerinin sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım, yönetim ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye ilişkin yükümlülükleri düzenlenmiştir. Sakinkent statüsündeki belediyeler de diğerleri gibi bu sorumluluklara sahip olmaktadır.

Sakinkent, 21. yüzyılda kentleşme literatüründe tasnif edilmiş olan “sürdürülebilirlik esaslı” yeni kent modelleri içerisinde yer almaktadır. Önemli bir husus, sürdürülebilir kent modelini gerçekleştirmenin, çevrenin korunmasından çok daha geniş kapsamlı bir kavram oluşu, hem çevresel hem de ekonomik, toplumsal ve kültürel boyutlara sahip olmasıdır. Hem bugünün insanları arasındaki hem de şimdiki ve gelecek kuşaklar arasındaki eşitlik kavramını da içine almaktadır (Uslu, 2009: 57).

Sürdürülebilirliğin temel unsurlarından biri de çevreye yaklaşım tarzıdır. Cittaslow kriterleri incelendiğinde, odaklanılan temel hususlardan birinin çevre ve çevre politikaları olduğu görülür. Burada, çevre konusuna verilen önem ve gösterilen hassasiyet Cittaslow yaklaşım ve modelinin de dayanaklarından biri durumundadır. Cittaslow anlayışı ve sürdürülebilirlik kavramı arasında örtüşen ve insan-çevre ilişkisinin farklı yönlerini içine alan birçok husus bulunmaktadır. Cittaslow Birliğinin düzenleyici belgelerinden biri olan Cittaslow tüzüğünde ifade edilenlerle üye kentlerin sağlamakla yükümlü oldukları şartlar ve Cittaslow'un temel amaçları da sürdürülebilirliğin amaçlarıyla örtüşmektedir.

Bir başka görüşte de, Sakinkent yaklaşımının sürdürülebilirliğe yalnızca kısa vadeli katkıları değil, özellikle uzun vadedeki yararlarının gözönünde tutulması gereğine işaret edilmektedir. Aksi takdirde, bu yaklaşım kentler için “ekonomik kaygılar güden” bir uygulama olmaktan öteye geçemeyecek, konuya kapsamlı ve uzun vadeli bakılması ise kentlerin sürdürülebilirliği için önemli fırsatlar oluşturacaktır. Bununla birlikte, kentlerin sürdürülebilirliğini sağlamak için sırf Cittaslow üyeliğinin bulunuyor olması ölçü alınmamalı, Cittaslow yaklaşımının kentlerdeki planlama ve tasarım sürecinin her aşamasında benimsenerek uygulamaya konmasına önem verilmelidir (Topal, Korkut ve Kiper, 2016: 1428).

2.3.3. Yaşam Kalitesi Açısından Sakinkent

Yüzyılımızın ana temasının “yaşanabilir/yaşanılır kentler” kavramı olduğu kabul görmüş bir düşüncedir (Keskin, 2015: 31). 1980’li yıllarda hız kazanan küreselleşme süreci, dünyanın hemen her yerinde kültürel tektipleşme, yerel kimlik ve yerel değerlerin çözülmesi gibi sorunlara yol açarak, kentlerin sosyo-kültürel ve ekonomik yönden de sürdürülemez hale dönüşmesine sebep olmuştur. Öte yandan, çevre sorunlarıyla birleşen hızlı ve yıkıcı kentleşme sürecinin kentlerde ve kentsel yaşamın niteliğinde yarattığı tahribat, kentsel yaşam kalitesi kavramını öne çıkarmıştır.

Kentsel yaşam kalitesi, bir kentte yaşayanların hayatını daha konforlu, nitelikli ve keyifli hale getirecek olan teknik-yapısal, demokratik ve hukuki süreçlerde insanın ihtiyaçlarının nitelikli, şekilde karşılanmasıyla oluşur. Dünya Sağlık Örgütü yaşam kalitesini "bireyin fiziksel sağlığı, psikolojik durumu, özgürlüğü, sosyal ilişkileri ve yaşadığı çevrenin özellikleri gibi çok sayıdaki etkenle şekillenen, karmaşık ve geniş bir kavram" olarak tanımlamıştır (Karakurt Tosun, 2013: 219-220). Dolayısıyla kentsel yaşam kalitesi konseptinde kalite; kentsel donatı ve konfor elemanları ile de ilgili olmaktadır (Keskin, 2012: 96).

Sakinkent modeli, kendine özgü önceliklerle “yaşam kalitesinin yükseltilmesi” ve “iyi bir yaşam” kavramlarına odaklanmıştır. Toplumu paylaşılan sosyal sorumluluk konusunda eğiten Cittaslow, kendini sosyal adalet ve insanlar arasındaki dayanışmadan vazgeçmeden yaşam kalitesini iyileştirmek için ölçülebilir projelerin kilit oyuncularından biri olarak tanımlamaktadır (Cittaslow.org). Sakinkent hareketi, teknolojik olanakları kullanarak, ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliği sağlayacak uygulamalarla Sakinkente bulunan insanların kentsel yaşam kalitesini arttırmayı amaçlamaktadır. Model, amaç ve ilkeleri doğrultusunda düzenlediği şartlarla kentte belli kalite standartlarının oluşmasını zorunlu hale getirmektedir. Yaşam kalitesini oluşturan standartların belli bir ölçü ve üzerinde hayata geçirilmesi ise toplamda kentteki yaşanılabilirlik niteliğini yükseltmektedir.

Burada sözkonusu olan sadece somut ve maddi ölçütler değil, aynı zamanda sosyo-kültürel nitelikli maddi olmayan ölçütlerdir. Yaşanılabilirlik, kentteki yerel yönetim hizmetlerinin yeterli ve tatmin edici olması, hizmet kalitesinin varlığı ve oransal yüksekliğinin yanında, bireyin sosyal hayatta ihtiyaç duyduğu katılımcı demokratik siyasal ortam, hukuk ve adaletin işlemesi, eğitim olanakları, istihdam, vb. gibi geniş bir içeriğe sahiptir. Sakinkente, standart belediye yönetim fonksiyonları dışında, modelin

temel vurgusu olan kentsel yaşam kalitesini en iyi hale getirmek için Sakinkent tüzüğündeki düzenlemelerin ve kriterlerin hayata geçirmesi beklenmektedir.

Sakinkent adaylık kriterleri incelendiğinde bu kriterlerle öngörülen projelerin kentsel çevrenin iyileştirilmesi, yerel refahın artırılması ve iyi yönetişimin tesis edilmesini hedeflediği ve bu kriterlerle bağlantılandırılan bir kentleşme anlayışıyla kentsel yaşam kalitesinin artırılmasının amaçlandığı gözlenecektir. Zaten bu hareketin bir yandan geleneksel mimariyi, zanaatı ve sofrayı korurken diğer yandan modern dünyanın en iyi yanlarını savunduğu kabul görmektedir. Sakinkentler için, teknolojik bir yeniliğe olan yaklaşımı “Yaşam kalitesini artırıyor mu?” sorusuna verilecek cevap şekillendirmektedir (Honore, 2008: 89).

Bu arada Cittaslow, sürdürülebilirlik ilkelerini esas almakla birlikte, sürdürülebilirliğin tüm boyutları aynı ağırlıkta hayata geçirmemekte, öncelikle kent ortamı ve yakın çevresinde hayata geçirilebilecek nitelikte olup ta kentte yaşayan insanların yaşam kalitelerini arttırmaya dönük çalışmalara odaklanmaktadır (Keskin, 2015: 72). Bu durumda, Sakinkentlerin aynı zamanda hemşerilerinin yaşam kalitesini arttırmayı “tercih etmiş” kentler olduğu söylenebilecektir.

Sakinkentlerin temel misyonundaki kentlerde yaşam kalitesini arttırmak ve geliştirmek hedefi, kentsel ortamda yaşanılabilirliği oluşturacak özelliklerle birleşmektedir. Cittaslow aracılığı ile oluşturulmak, arttırılmak ve geliştirilmek istenen bu özellikler;

- Kentin yerel yönetim hizmetlerinin niteliği, (altyapı, çevre, ulaşım, enerji kullanımı, teknoloji kullanımı, istihdamı destekleme, yerel ekonomiyi destekleme,...)
- Kentte oluşturulan yaşam kültürü: Kentle ilişkiler, hemşerilik ilişkileri, yönetime katılım, Sakinkent bilinci,
- Kentte paylaşılan sosyal ve kültürel değerler; hemşerilik, yardımlaşma, işbirliği, bilgi paylaşımı,

- Kente hemşerilerin sahiplenmesi ve Cittaslow felsefesini benimseyerek desteklemesi,
- Kentteki demokratik siyasal katılım kültürü,
- Kentteki bilgi ve teknoloji kullanımı,
- Kültürel değerlere verilen önem ve korumacı yaklaşım,
- Kentte doğa ve çevreye verilen önem ve korumacı yaklaşım,
- Kentteki mimari estetik ve düzen,
- “Yaşamın kolay olduğu kentler” mottosu paralelinde yaşamı kolaylaştıran düzenlemeler, olarak özetlenebilir.

Bu özelliklerin varlığıyla birlikte, keyif alınacak nitelikli bir yaşam ortamı ve işleyişi ortaya çıkacaktır; gürültü, trafik, stres, yapaylık, zorluk, hız, kaos, huzursuzluk, çatışma olmayacak, aksine sakinlik, sessizlik, doğallık, kolaylık, yavaşlık, düzen, huzur ve keyif almak öne çıkacaktır.

Ayrıca, Yavaş felsefesi doğrultusunda işleyebilecek diğer sistemler -yavaş turizm, yavaş ticaret, yavaş işletmecilik, yavaş para, yavaş yemek...gibi- kentteki yaşanılabilirlik niteliklerini önemli oranda yükseltecek ve Cittaslow’un nin alternatif ortaya koyma özelliği güçlenecektir. Sonuçta Cittaslow, getirdiği şartlar, koyduğu ilkeler ve amaçladıklarıyla birlikte, kentte yaşanılabilirlik niteliklerini arttıran ve geliştiren bir kent modeli ortaya koymuş olmaktadır. Kentlerin yaşam kalitesinin iyileştirmesi esasına dayalı Cittaslow ağı, "yaşam kalitesine önem verilen kentlerin uluslararası ağı" ve güncel haliyle de “yaşamın iyi olduğu kentler” olarak tanımlanmaktadır.

2.3.4. Kimlik ve Koruma Açısından Sakinkent

Sakinkent modeli kentsel kimliğin korunması ve geliştirmesi konusuna en çok eğilen yeni kent modeli olarak öne çıkmaktadır. Bir kentin, kendine ait yerel değerler ve kültürel özellikleriyle ile ortaya çıkan eşsizliği/özgünlüğü Cittaslow’un temel çıkış noktalarından birini oluşturmaktadır. Cittaslow yaklaşımı, küreselleşmenin etkileri ve

hızlı kentleşme eğilimleri karşısında kentlerin özgün kimliklerini kaybetmemesi, yıkıcı değişim hızının yaşam kalitesini bozmayacak oranda yavaşlatılması ve kentlerin yerel özelliklerinin ayakta tutulması yönünde çalışılması gerekliliğini savunmaktadır.

Bir kentin kimliği çevrenin doğal ve yapay elemanları ile sosyo-kültürel özellikleri aracılığıyla tanımlanmaktadır (Yalın, 2018: 14). Bu özelliklerin içinden belirgin ve etkileyici olabilenler kentin kimliğini oluşturmaktadır. Kent kimliğini oluşturan özellikler arasında, kentin coğrafi özellikleri, iklim şekli, anıt yapıları ve folklorik ve sosyo-kültürel öğeleri de bulunmaktadır. Sahip oldukları doğal ve kültürel değerlerle şekillenmiş olan yerel kimlikler kentlerin karakterini oluşturmaktadır (Topal, Korkut, Kiper, 2016: Giriş). Küreselleşme sürecinde normalleşen hızlı yaşam temposuyla birlikte, kentlerin tasarım, planlama ve uygulama süreçlerinde yerel kimliklerin göz ardı edildiği, birbirinin benzeri, özelliksiz, tektipleşmiş kentler oluşmuştur. Bu açıdan bakıldığında, yerel karakterin ön plana çıktığı yaşanabilir ve sürdürülebilir kentler için Cittaslow hareketi önemli bir rol üstlenmektedir.

Kentsel kimlikle birlikte kent ve çevresinde doğa/çevre koruma kavramı Sakinkent modelinin önemli vurgularından olup, “bölgeye özgü değerlerle sürdürülebilir gelişmeyi sağlamak” ve “doğal çevre ile birlikte tarihi değerleri korumak”, Cittaslow’un 4 temel amacı arasındadır (Cittaslow.org).

Küresel rekabet ortamında kentler de markalaşma ihtiyacı duymaktadır. Özellikle son yıllarda hız kazanan “Sakinkent” hareketi, kentlerin kimliğini öne çıkaran markalaşma sürecinde dikkat çekici bir marka konumlandırma unsuru olarak kullanılmakta ve güçlü bir kent markası imajının oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır (Yalın, 2018: Giriş). Kent imajı oluşturma ve kentin konumlandırılması sürecinde kent kimliği, kentin arzu edilen şekilde algılanması için kent paydaşlarının kente yükledikleri anlamdır. Kent kimliği kentin gösterilmek istenen yüzü olarak ifade edilebilir (Yalın, 2018: 8). Her kentin kendine özgü tarihsel, kültürel, doğal güzellikleri bulunsa da

önemli olan bunların doğru bir seçimle uygun bir şekilde sunulabilmesidir. Eğer bir kent diğerlerinden ayırtedilecek özelliklere sahipse bunlar ortaya konularak marka değeri oluşturulmaya çalışılır. Bu özellik ile fiziksel veya duygusal bir farkındalık oluşturularak kente bir üstünlük kazandırılması hedeflenmektedir (Işık ve Erdem, 2015: 31’den aktaran, Yalın, 2018: 10). Cittaslow anlayışında, mevcut kapitalist kent yaşamı ve dizaynına alternatif getirme hedefine ulaşılması ve modern dünyanın birçok ‘aynılaşmış’ kentinden biri olmamak için, kentlerin hangi alanlarda değer ve özelliklere sahip olduklarının analiz edilmesi, bu değerleri korumak için stratejiler geliştirilmesi, bu değerlere sahip çıkılması, korunması ve geliştirilmesi en önemli gereklilikler olarak görünmektedir (Sırım, 2012: 120). Cittaslow, kentlerin kendine özgü özellikli yönlerini belirleyerek o alanlar üzerine yoğunlaşmalarını, farklılıklarını öne çıkartmalarını ve bunları korumalarını sağlayarak marka imajlarını güçlendirmelerini desteklemektedir (Yalın, 2018: 11).

Bu kapsamda Cittaslow, kentlerin özgün kimliklerini oluşturan özelliklerinin ekoloji ve sürdürülebilirlik yaklaşımıyla korunması ve yaşatılması esasına dayanan uzun vadeli bir yaklaşım olarak nitelendirilmektedir (Keskin, 2012:86; Karakurt Tosun, 2013: 231; Topal, Korkut, Kiper, 2016: Giriş). Sakinkent statüsü ve felsefesi iki anlamda koruma ile ilgilidir. Birincisi kültürel kimlik öğeleri anlamındaki koruma, diğeri ise doğal çevre ve yapıli çevreye ilişkin olan korumadır. Kentteki yerel kültüre ait (özgün yemekler, yerel gıda ürünleri, gelenekler, yaşayış tarzları, tarım, gıda-yemek ve diğeri kullanım ürünleri için üretim yöntemleri, el sanatları ve zanaat, mimari anlamda yapılar ve yapı tarzları, tarihi özellik taşıyan mekân ve alanlar,...gibi) birçok şey kentsel kimliğı oluşturan öğelerdendir. Kent ve çevresindeki doğal çevre de kente kimliğini kazandıran tamamlayıcı bir unsurdur. Sakinkent modelinde kentin kimliğine, bu kimliğı oluşturan unsurlara sahip çıkılmakta, bu unsurlar kentin dış dünyaya karşı marka özelliklerini ve vitrinini oluşturmaktadır.

Sakinkent, ilgili kentin kimliğine ve tarihine ait olup ta kaybolmuş veya kaybolmakta olan unsurlarla da ilgili olup bunları canlandırmak, yeniden kentteki yaşamın içine katmak ve bunları özgün nitelikleriyle tanıtip yerel halka benimseterek sürekliliğini sağlamayı önemsemektedir. Standart yerel yönetim sorumlulukları arasında ihtiyari hizmetler grubundaki kentsel koruma ve kimlik çalışmaları, Cittaslow’da yerel yönetime dönük olmazsa olmaz temel beklentiler arasında bulunmaktadır.

Sakinkent, kültürel kimliğin korunması, sürdürülebilir yerel ekonominin hayata geçirilmesi, ekolojik denge ve biyolojik çeşitliliğin korunması gibi öncelikleriyle, yerel kimliğin öne çıkarıldığı bir kentleşme anlayışı içinde, yerel kültürlerin ekonomik yönden desteklenerek korunmasını sağlayan bir yöntem ortaya koymuş durumdadır (Yurtseven, vd., 2010: 48).

Cittaslow birliği, özgün değerlere sahiplenme özelliğinden hareketle Cittaslow’u, küreselleşmenin yarattığı “birbirinin benzeri” ve “özelligi bulunmayan” mekânlardan biri olmak istemeyen, yerel kimliğini ve özelliklerini koruyarak varolmak isteyen kentlerin katıldığı bir oluşum olarak tanımlanmaktadır. (cittaslowseferihisar.org).

2.3.5. Ağ Yapısı ve Ağ Katılımda Gönüllülük Açısından Sakinkent

Katılımın gönüllük esasına dayandığı uluslararası ağ niteliği taşıyan bir oluşum olan Cittaslow, uluslararası bir kentler birliği şeklinde örgütlenmiştir. Sakinkent, yönetim alanında bulunan yaşam kalitesini arttırmak için orijinal fikir, deneyim ve bilgiyi uluslararası Sakinkent ağı üzerinden paylaşarak çalışmalarını sürdürmektedir. Modelin bir özelliği de ağ sayesinde gerçekleşen bu bilgi ve deneyim paylaşımının uygulamayı geliştirmek için kullanılmasıdır. Bu sayede modelin temel misyonu doğrultusunda sürekli bir iyileşme ve gelişmeye açık olduğu, bir çeşit öğrenen organizasyon konumunda bulunduğu söylenebilir.

Ağ yapısının hedefi, Cittaslow statüsü kazanmış kentlerin arasında aktif ve açık bir iletişim ortamı ve sürekli bir bağ oluşturmaktır. Böylelikle Cittaslow statüsünü

kazanmış kentlerin; aralarında bilgi ve deneyim alışverişi yapabilmesi, deneyim paylaşımı ile olası sorunlarda deneyimle sabitlenmiş çözümleri kullanabilmesi, Cittaslow gerekleri ve misyonunu en iyi şekilde sürdürmesi ve geliştirmesi, birçok konuda işbirliği yapması, proje, fikir, öneri gibi şeyleri de paylaşmasına olanak sağlanarak, ortak bilgi birikimiyle Cittaslow yapısı Know-how anlamında güçlendirilmektedir.

En temelde, Yavaş Yemek felsefesini küçük kentlerin tasarım ve planlamasında uygulamaya çalışan bu ağ, günümüzde 33 ülkeye yayılmış 301 kentle (Mart 2024) itibarıyla), başta Avrupa olmak üzere diğer kıtalardaki çoğu ülkede de yaygınlık kazanmış olup bu süreç devam etmektedir.

Yerel kalkınma hedefiyle gündeme gelen ve ulusal sınırları aşan işbirliklerinin temelinde, küresel sisteme eklemlenme ve sistem içinde rekabet edebilme hedefi yer almaktadır. Yerel yönetimler ve kentler 1970’li yıllardan başlayarak daha fazla öne çıkmaya başlamış ve kendi sınırlarını aşarak, bölgesel, ulusal, uluslararası hatta küresel düzeyde çeşitli ağlar, birlikler ve organizasyonlar oluşturmak suretiyle, işbirliği ilişkileri kurmaya başlamışlardır. Bu işbirliklerine yönelme tutumunda, daha çok sermayeyi kentine çekebilme, neo-liberal politikalarla temellenen ulus-devletin aşındırılması gibi harekete geçirici, görünür olan veya olmayan etmenler olduğu konusuna dikkat çekilmektedir (Sipahi, 2016: 796). 90’larla birlikte hayata geçen Cittaslow modelinde kentlerin benzer saikle hareket ettiği düşünülmektedir. Sakinkent/Cittaslow ağına katılmak, bir yönüyle, küçük kentlerin, uluslararası ağlara dâhil olup kurulan bağlantılardan yarar sağlamalarına olanak tanımaktadır. Sakinkent ünvanını elde eden kentler, doğrudan turistik faaliyetler gerçekleştirmeyi hedeflemiş olmasalar da misafirperverlik ilkesini doğrultusunda buna açık olmakta, böylelikle yerel ekonomiye katkı sağlamak istemekte, ulusal ve küresel ortamda tanınır hale gelme ihtiyacı duymaktadırlar. Sakinkent Birliği’ne dâhil olmak, Sakinkent logosunu kullanmak, bu anlamda, bu kentlerin görünürlüğünü arttıracak ve diğer taraftan yerel ekonomik / kültürel

değerlerin, o kentte, ön plana alındığının işareti olarak kabul edilecektir (Bekar vd., 2015: 56).

Her bir Sakinkent Uluslararası Cittaslow organizasyonunun oluşturduğu Sakinkentler ağının gönüllü bir parçası olmak suretiyle, ağ üyesi kentlerin arasındaki bilgi paylaşımı, işbirliği ve yardımlaşmayı sağlarken öte yandan Sakinkent yerel yönetimi ve hemşerilerinde yarattığı aidiyet duygusuyla ek bir özgüven, coşku ve memnuniyet yaratmaktadır. Ayrıca diğer üye kentlerin kendi içlerinde Cittaslow'un ilkelerini benimseme, gereklerini yerine getirme ve kendini geliştirme konusunda bir özdisiplin ve güven geliştirmelerine yol açmakta, bu paylaşımcı bir aidiyet tutumuyla birlikte bir sinerji oluşturmaktadır.

Cittaslow olmak isteyen kent öncelikle bunu felsefî boyutuyla bir dünya görüşü olarak benimsemek, Cittaslow'un ve Yavaş felsefesinin çizdiği düşünüş, yaşayış ve hareket tarzına katılmayı samimi olarak istemekle işe başlamalıdır. Aksi takdirde Cittaslow ünvanı süreç içerisinde kentin marka değerini yükseltmesi amaçlanırken zoraki ve yarım yamalak uygulanan bir angarya listesi oluşturmanın dışında bir farklılık yaratmayacaktır. Zaten sözkonusu statü, gereğinin yerine getirilmesi için hakkıyla çaba gösterilmediği gözlemlendiğinde iptal edilmektedir. Bu da, istenmeyen şekilde ağ üyeliği ve uygulamasının kalite değerini düşürecektir. Çünkü Cittaslow olmayı istemek ve bu konuma değer vermek onu doğru ve iyi, yararlı şekilde hayata geçirmek için elzem olan önemli bir boyuttur. Ağa katılma konusundaki gönüllülük, ağ katılımcılarını bu topluluğa ait olmanın sorumluluğunu bilen iyi bir üyesi şeklinde davranmaya yönlendirmekte ve isteyerek ve coşkuyla yapılan çalışmalar başarıyı getirmektedir. Diğer boyutuyla gönüllülük, ağa katılabilmek ve ağda kalmak için çaba göstermeyi de beraberinde getirmektedir. Modelin genel yaklaşımını, ilkeler ve kriterlerini gönüllülükle isteyerek uygulamak, yasal zorunluluk gibi bir zorunluluk durumuna oranla inanmışlık ve adanmışlık içeren daha değerli ve bağlılık yaratan bir durumdur. Ayrıca bu sebeplerle

gönüllülüğün, Cittaslow'un daha çok kent tarafından ve daha hızlı benimsenmesine katkı sağladığı söylenmelidir.

2.3.6. Yerel Kalkınma Modeli Olarak Sakinkent

Sürdürülebilir gelişmede amaç, insan yerleşiminin olduğu bölgelerde yaşam kalitesinin yükseltilmesi bakımından çevresel boyut ta dikkate alınarak insan ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Bunun içinse, kentlerde kurumsal ve düzenleyici bir yönetim ve planlama anlayışının oluşturulması gerekmektedir (Karakurt Tosun, 2017: 171). Yerel yönetim bu konuda sorumluluğun büyük bir kısmını taşımaktadır.

Sakinkent modeli kentin yerel yönetim örgütü tarafından hayata geçirilmekte ve takip edilmektedir. Bu yerel yönetim örgütleri, dünya genelindeki tüm uygulamalarda adları değişse de belediyeler olmakta, dolayısıyla, Sakinkent faaliyetleri genel itibariyle, belediyeler tarafından yürütmüş olmaktadır. Belediyeler, rutin uygulamalarını Cittaslow'un istediği ve gerektirdiği şekilde düzenlemekte ve bu yönde yeni işlevlerle geliştirerek hayata geçirmektedir. Cittaslow statüsü bir belediye yönetimini, sürdürülebilirliğe hizmet edecek birçok yeni alanda ve yeni yöntemlerle çalışmaya yönlendirmekte ve Cittaslow merkez yapısının denetim organları tarafından uygulamaların niteliği ve işleyişi takip edilmektedir. Böyle olunca Cittaslow statüsü ile birlikte, sorumlulukları ve yükümlülükleri artmış, artık tanımlı bir misyona hizmet eden yerel yönetimlerden söz etmek gerekmektedir.

Cittaslow statüsü yerel yönetimlere yeni yükümlülükler yüklemektedir. Cittaslow statüsü öncesi durumda, ülkesinin kamu yönetimi kültürü ve yerel yönetim yapılanmasına göre belli bir hukuki düzenleme çerçevesinde faaliyetlerini sürdüren yerel yönetim / belediye, edindiği Cittaslow statüsü ile birlikte ulusal ya da uluslararası yasalar karşısında zorunlu olmadığı, ancak gönüllülükle ve isteyerek, aynı zamanda hak kazanarak elde ettiği Cittaslow statüsüne sahip olmanın gereklerini de işlev ve uygulama olarak

üstlenmektedir. Bu durum, yerel yönetim işleyişinde bir özdisiplin ve özdenetim kültürüne yol açmaktadır.

Yerel yönetim, kentnin kazandığı Cittaslow statüsü ile birlikte bir kalite vizyonu ve algısı oluşturmakta, kentin marka değeri yükselmektedir. Yerel yönetimlerin farklı sebeplerle Cittaslow statüsünü istediği bilinmektedir. Bu sebepler genellikle kentin ekonomisini doğrudan ya da dolaylı olarak olumlu yönde etkileyecek değer kazanımları olmaktadır. Bunlar yerel yönetim ekibine veya bu statüyü destekleyen siyasal gruba kente getirdiği yararlar sebebiyle prim de kazandırmaktadır.

Bir yerel yönetim örgütünün / belediyenin işleyişinde, Sakinkent statüsüyle birlikte, yerel değerler, yerel potansiyelin kullanımı ile yerel sürdürülebilir kalkınma, yerel kimlik ve tarihe verilen önem, yaşamda kaliteye odaklılık, teknolojinin insan fayda ve refahı için daha yoğun şekilde kullanımı, sosyal ve kültürel konulara yoğunlaşma, çevre koruma ve çevreci yaklaşımlarla birlikte, tüm bu alanlarda bilgi ve deneyim paylaşımı önplana çıkmaktadır.

Mayer ve Knox (2006), yerel ölçekte bir “Yavaş” Sürdürülebilir Gelişme Modeli olarak değerlendirilen Sakinkent Hareketini, bir kentsel sosyal hareket olmanın yanısıra, bir Yerel Yönetişim Modeli olarak ta değerlendirmektedir.

Kent yönetimi sürecinde, kente ilişkin ağırlıklı görev ve sorumluluklar belediyelerin üzerinde olması sebebiyle kent yönetiminin gündemi, belediyelerin stratejik liderliğinde belirlenmelidir. Belediyeler ayrıca, kentteki üretim ve tüketime yönelik olarak sundukları kamu hizmetlerinde, kentsel sınırlar içerisinde özel sektörcü gerçekleştirilen mal ve hizmet üretimi ile kentte gerçekleşen tüketim sürecinde çevresel, sosyal ve ekonomik bakımdan da sorumludur. Cittaslow statüsü tüm bu alanlarda daha duyarlı, daha ilkeli, disiplinli ve katılımcı bir tutum sergilenmesi sorumluluğunu getirmektedir.

Gündem 21'in 28. Bölümü'nde yerel yönetimlerin, halka en yakın yönetim kademesi olması itibarıyla, sürdürülebilir kalkınmadaki yaşamsal konumları vurgulanmış ve yerel yönetimlere ilişkin hedeflere yer verilmiştir. Yerel Gündem 21 süreçleri de, sürdürülebilir kalkınma hedefinin gerçekleştirilmesi amacıyla; “yurttaşların kendi yaşamlarını yönetebilmeleri için gerekli yerel katılım olanaklarının geliştirilmesi, genelde insan haklarının ve özelde kentsel hakların korunması ve genişletilmesi, çevrenin ve “kentsel ekosistem”in korunması, tarihsel, kültürel mirasa sahip çıkılması” gibi konuları gündeme getirerek ve bu alanda yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği yapılmasını öngörmüştür (Emrealp, 2005: 19, 41, Hekimci, 2015: 29-30). Sakinkent statüsündeki kentin Cittaslow tüzüğünde belirlenen ilkeler ve paralelinde kendisinden beklenen uygulama politikaları ve projeler, yerel halkın işbirliği ve yönetime katılım olanakları, kentsel haklar, çevresel, kültürel ve tarih anlamındaki koruma gibi tüm hususlar Gündem 21 beklentileriyle uyumludur.

Ayrıca, Sakinkent modelinde, kent yönetimini katılım aracılığıyla halkla paylaşıırken iyi yönetişimin hayata geçirilmesi amacıyla Sivil Toplum Örgütleriyle (STK) yakın işbirliği içinde olunması da esastır (Hekimci, 2015: 32).

Yerel kalkınmayla amaçlanan, yerel dinamiklerin harekete geçirilmesi suretiyle yerel toplulukların fizikî, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal alanlarda sürdürülebilir kalkınma ilkelerine uygun şekilde gelişiminin sağlanmasıdır. Cittaslow Birliği de bu paralelde, doğal kaynaklar ve yerel değerlerin korunması ile kalkınma anlayışını savunmaktadır (Şahin ve Kutlu, 2014: 55). İstihdam ve diğer sosyal olanakların yetersizliği sebebiyle ekonomisi zayıf küçük kentlerdeki genç ve aktif nüfusun büyük bir kısmının büyük kentlere göç etmeyi tercih etmesi, küçük kentlerin zamanla zayıflayarak sosyo-ekonomik olarak ölmesi sonucunu getirmektedir. Kentin kimliğine sahiplenerek, doğası, esnafı, kültürü, tarihi, yemekleri ve diğer ürünlerine saygı duyup sahip çıkarak bir

kalkınma modeli geliştirmesi ve böylelikle sosyal ve ekonomik hayatın canlanması kentin ayakta kalması için şart olmaktadır (cittaslowturkiye.org).

Ülkemize Sakinkent modelini taşıyan ve modelin yaygınlaşmasına öncülük eden, aynı zamanda da ülkemizdeki ilk Sakinkent Seferihisar’ın eski Belediye Başkanı, şimdiki İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Tunç Soyer, Sakinkentin aslında “bir yaşam tarzı ve hayata bakış açısı” olduğunu vurgulamış, kent hayatında konuya bu açıdan bakıldığı takdirde, yerel kalkınma olarak sağlıklı bir büyümenin gerçekleşeceğine işaret etmiştir (Akman, 2018: 85).

Sakinkent, yerel kalkınmayı hayata geçirmek için, kentin kendi potansiyeli ve kendi dinamiklerine dayanarak, özellikle yerele ait özgün değerleri ne çıkararak sürdürülebilir yöntemlerle yerel ekonomi ve yerel kaynakları kullanmayı tercih etmektedir. Sakinkentte Yavaş anlayışı doğrultusunda uygulanan Yavaş Yemek ve Yavaş Turizmin yanında henüz yeterince yaygın olmasa da, Yavaş Para, Yavaş Ticaret, Yavaş İşletmecilik gibi alternatif uygulamalar da kalkınmanın yerel kaynaklara dayanmasını desteklemektedir. Cittaslow hareketi kurucularından Saturnini, yaşam kalitesini arttırmak amacıyla kentlerin kendilerini değerlendirmelerini ve durumlarına göre farklı bir kalkınma modeli ortaya koymaları fikrini ulusal boyuta taşımiştır. Bu doğrultuda, kentlerin hangi alanlarda önemli, güçlü ve özel olduklarını düşünüp bulmaları ve bu özelliklerini korumak için strateji geliştirmeleri anlayışı temel düşüncedir (Yalçın ve Yalçın, 2013: 37).

Mayer ve Knox ta (2006), Sakinkent gündeminin, ekonomik kalkınma, evre koruma ve sosyal eşitlikle ilgili hedefler arasındaki karmaşık bağımlılıklara karşı özellikle hassas ve tepki veren “alternatif kentsel ekonomik kalkınma” için uygun bir modeli temsil ettiğini belirtmektedir (Akman, 2018: 82).

Sakinkentlerin yerel kalkınma çabalarında, kalkınma yaklaşımının geniş ve güncel boyutuyla ele alındığı gözlenmektedir. Kalkınma kavramı günümüzde, ekonomik

bir kavram olmanın ötesine geçerek, artık daha geniş bir tanımlamayla ele alınmaktadır. Yeni kapsamda kalkınma, yalnızca istihdam, verimlilik, etkinlik gibi iktisadî terminolojinin ötesine geçerek, teknolojik yenilik, katılımcılık, demokratikleşme, çevre, kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, yönetim gibi farklı kavramlar bağlamında ele alınmaktadır. Kalkınma kavramı açılımının gelişmesi sürecinde gündeme gelen “yerel kalkınma” ise, yerel düzeydeki ekonomik faaliyetlerin kalkınmanın insani, ekolojik, teknolojik, inovatif vb. unsurlarını kapsayacak şekilde geliştirilmesi ve güçlendirilmesi olarak ifade edilebilir. Yerel kalkınma politikalarının amaçları da; kentsel ve bölgesel düzeyde ekonominin güçlendirilmesi, yeni iş alanlarının yaratılması; işsizlik ve yoksulluğun azaltılması, yerel politika oluşturma sürecinde demokratik ve özerk kurum ve örgütlerin etkinleştirilmesi olarak özetlenebilir (Sakınç, 2013: 26).

Sürdürülebilir kalkınma, ekonomik kalkınma ile çevrenin korunması ilkeleri arasında uzlaşmanın sağlanması ile ortaya çıkmaktadır. Yerel sürdürülebilir kalkınmada; yöresel aktör ve dinamiklerin katılımıyla sağlanacak güçlü bir konsensüse dayanılarak yerel toplulukların sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda geliştirilmesi sözkonusu olmaktadır (Yalçın ve Yalçın, 2013: 33-34). Sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik gelişme, çevrenin korunması, sosyal refah olmak üzere üç faktör arasında denge gözetilerek sağlanabilmesinden hareketle, Cittaslow hareketinin bir kent için sürdürülebilir yerel kalkınma potansiyeline sahip olduğu kabul edilmektedir. Yerel dinamikleri ve potansiyelleri kullanarak farklılaşan ve özgünleşen, ortaya koyduğu kriterlerine dayanılarak güven duyulan Cittaslow, doğal, tarihi ve kültürel değerlerin markalaşarak dünya ekonomisinde yer almasını sürdürülebilir kentsel kalkınma ilkeleri ve koruma politikalarıyla desteklemektedir (Mayer ve Knox, 2006: 124’ten aktaran Karataş ve Günay, 2017).

Cittaslow kriterleri incelendiğinde Sakinkent Hareketi’nin, kentlerin tasarımını “sürdürülebilir yaşamın gerçekleştirildiği platformlar” olarak yaptığı görülmektedir.

Sakinkent Hareketi kent yaşamında sürdürülebilir (temiz) tüketim ve yerel hizmetlerde sürdürülebilir (temiz) bir yerel hizmet üretimini de önemli özellikler olarak öngörmektedir (Hekimci, 2015: 329). Sakinkentlerin özgünlüğü, yerelliği ve çevreci doğal yaşam boyutları, kentin sunduklarını dış dünyaya pazarlanabilecek değerli birer ürün haline getirmektedir. Yerel-geleneksel üretim yöntem ve ürünlerine olan ilgi ekonomik sonuçlar doğurmakla birlikte sağlıklı çevreyle de uyum sağlamaktadır. Sakinkent konseptinin Yavaş Turizmle birleşerek akredite edilme ve markalaşma olanağının bulunması bu kentlere turizm açısından da önemli bir sürdürülebilir yerel kalkınma potansiyeli sağlamaktadır. Bu durum yeni girişimlerin önünü açarak, yerel üretici sektörlerin gelişmesine olanak sağlamaktadır.

Sakinkentleri, küresellik-yerellik bağlamında değerlendiren araştırmacılardan biri olan Radstorm (2011: 105), Sakinkentlerin küreselleşmeyi, kendilerine avantaj sağlayacak şekilde kullandıklarını belirtmektedir. Bu durum küresel ölçekteki piyasalara yönelmiş bir yerellik biçimi olarak, bir bakıma “erdemli bir küreselleşme” olarak değerlendirilmektedir. (Yalçın, 2019: 214). Sakinkent, yerel kalkınma çabaları içinde küreselleşmenin sağladığı avantajları kullanarak güçlenmeyi bir yöntem olarak kullanabilmektedir. Burada kastedilen daha insancıl, daha çevreci, eşitlikçi ve adil olma kaygıları taşıyan, etik olmaya önem veren bir küreselleşmedir. Yerel kalkınma çabaları sırasında özellikle Yavaş Ticaret ve Yavaş İşletmecilik ilkelerinin kullanılması tercihi, küreselleşme sürecine etik özellikler kazandırmaktadır.

Ülkemizin Sakinkent ünvanı kazanan ilk 5 şehrine ilişkin olarak yapılan bir araştırmada, Sakinkentlerin ulusal piyasaya dönük kimi ekonomik faaliyetlerinin bulunmasına rağmen, bunun henüz küresel boyuta ulaşmadığı ve bu kentlerin öncelikli olarak yereli ve yerele ait olanı kalkındırmayı gündemlerine aldıkları gözlenmiştir (Yalçın, 2019: 202). Buradan hareketle her ülkede ve her Sakinkentte, küresel piyasaya

ulaşmanın bir amaç olmayabileceği, amaç olsa bile bu sürecin yerel şartlara göre farklı hızlarda ilerleyeceği ve bunun için zamana ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Sakinkentler mevcut uygulamada özellikle Yavaş Yemek, Yavaş Turizm ve organik tarım uygulamalarıyla dikkat çekmektedir. Bu modelde, yerel kaynaklara dayanarak çeşitli ürünlerin üretilmesi, aynı kaynaklara dayanarak ürün ve hizmet pazarlama ve satışının yapılması, sistemde dönen paranın bölgede ve kentte kalmasına zen gösterilmesi ve bunun için alt sistemler geliştirilmesi gibi ekonomik nitelikli tercihlerin hayata geçirilmesi yerel kalkınmayı destekleyicidir. Diğer modellerden farklı olarak Sakinkent, yerel değer ve kaynaklar kullanılarak yerel kalkınmanın gerçekleştirilmesini önceliklendirmektedir.

Mevcut durumda, yerel kalkınmayı gerçekleştirmek amacıyla farklı uygulamalar tercih edilebilirken, Sakinkent kentteki yerel işletmelerin desteklenmesi, yerel ticaret, ifti marketleri, adil ticaret ve yerel kur gibi değerleri en st düzeyde kullanarak yerel üretim ve dağıtımın önplana alınmasını tercih etmektedir. Teknolojinin bu amacı destekleyecek şekilde kullanımı, yerel istihdamın bu yaklaşımla arttırılması, yerel ürün ve kaynaklarla yerel üretim bilgileri ve yöntemlerin girdi olarak kullanılması modeli yerel kalkınma odaklı hale getirmektedir. Yerel kalkınma çabası, kentin mevcut potansiyeliyle tarım, yemek ve turizm döngüsünden kurtarılmalı, daha geniş ve yaratıcı bir bakış açısı kullanarak potansiyelin iyi işlenmesiyle çevreci, temiz sanayi ve tamamlayıcı üretim ve hizmet sektörleri oluşturma aşamasına geçilebilmelidir.

Cittaslow hareketinin, yukarıda bahsedilen özellikleriyle, BM, OECD ve AB'nin "Sürdürülebilir Kalkınma Göstergeleri"nin çoğunu sağlaması, hatta bazı ek üstün taraflarının olması da dikkate alındığında, modelin sürdürülebilir yerel kalkınmanın başarılı bir uygulaması olduğu söylenebilecektir (Yalçın ve Yalçın, 2013: 40).

Tablo 6: Bir Sakinkentin Diğer Küçük Kentlerden Farklılıkları

No	Herhangi bir küçük kent	Sakinkent (Cittaslow)
1	Sıradan, alışılmış, özelliiksiz ya da özelliklerinin farkında olmayan	Farklı ve özgün, dikkat çekici özelliklere sahip, bu konuda farkındalığa sahip
2	Melez kimlik	Yerel özgün kimlik
3	Yerel çevre ve tarım politikaları öncelikli bir gündem değil,	Tanımlı yerel çevre ve tarım politikaları öncelikli
4	Kültürel etkileşim doğrultusunda yaygın genel kültür,	Yerel kültürün (yemek kültürü dâhil) korunması ve yaşatılması kente özgü öncelikli bir politika alanı,
5	Gıda ve yemek üretim yöntemleri bir sisteme bağlı değil	Doğal ve sağlıklı yöntemlerle üretilen gıda maddeleri ve yemekler sistemin gerekleri içerisinde,
6	Doğal çevresel özellikler ve peyzaj öncelikli değil	Doğal çevresel özellikler ve peyzaj öncelikli bir politika alanı
7	Yerel ekonomi spontane kararlar ve kişisel siyasi inisiyatiflere bağımlı	Yerel ekonomi yerel kalkınma odaklı belirli politikalara bağlı, yerel toplumun inisiyatifi etkili,
8	Yerel kalkınma bir gündem değil	Yerel kalkınma öncelikli bir gündem
9	Yerel büyüme odaklı (kantitatif)	Yerel gelişme odaklı (kalitatif)
10	Kentsel hizmetler siyasi-yönetmel tercihlerle bağımlı	Kentsel hizmetler standartlara ve ilkelere bağlanmış
11	Hizmet satınalma tercihinine bağlı teknoloji kullanımı	Hayatı kolay ve kaliteli kılmak için yoğun teknoloji kullanma tercihi
12	Hizmet ve kalite denetimi siyasi-yönetmel inisiyatife bağlı	Hizmet ve kalite denetimi sistemsel olarak otokontrol ve dış denetime tabi
13	Hizmet ve kalite sorunlarının karşılığı yok	Hizmet ve kalite sorunlarının çözümlenmemesinin karşılığı ağıdan ve statüden ihraç edilmek
14	İşbirliği, bilgi paylaşımı ve hizmet ağlarıyla istisnai ilişkiler	İşbirliği, bilgi paylaşımı ve hizmet ağı olarak uluslararası Cittaslow ağı ve birliğine bağlı
15	Sürdürülebilirlik esaslarının uygulanması siyasi-yönetmel kararlara bağlı	Sürdürülebilirlik esaslarının uygulanması sistemin temel gereği,
16	Kentleşme politikası ulusal genel politikalar ya da siyasi-yönetmel inisiyatife bağlı	Sürdürülebilir kentleşme politikalarının uygulanması sistemsel bir gereklilik
17	Tüketici ve gelişigüzel turizm	Yaratıcı, sürdürülebilir ve Yavaş anlayışı ilkelere bağlı turizm
18	Sosyal politikalar ulusal ve yerel yönetim inisiyatiline bağlı	Sosyal politikalar sistemsel gereklilik ve ilkelere bağlı
19	Enerji politikası yok ya da zorunlu değil	Doğal, temiz ve sürdürülebilir enerji üretim ve tüketim yöntem ve politikalarının uygulanması ilkeler dahilinde

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

2.4. Sakinkent Modelinin Yasal ve Yönetsel Boyutları

Sakinkent, mevcut pratiğe göre bir ülkenin ulusal yerel yönetim yapısındaki küçük kentlerde uygulanabileceği öngörülmüş bir model olmasıyla herhangi bir yerel yönetim yapılanmasında hayata geçirilmeye uygundur. Bu anlamda, özel bir yerel yönetim şekli, bir örgütlenme modeli şartı ya da özel nitelikli bir yasal düzenleme aranmamaktadır. Ancak bununla birlikte, Sakinkent statüsünün elde edilmesiyle birlikte, yerel yönetim örgütünün bu statünün gerektirdiği yönetim anlayışı ve yöntemleri ile Sakinkent anlayışı ve felsefesi doğrultusunda çalışmaya başlaması gerekmektedir. Bu bir yasal zorunluluk olmamakla birlikte, Sakinkent statüsünün gönüllülüğe dayanması ve isteyerek, talep ve başvuru süreci sonunda kazanılması sebebiyle, bilerek yükümlülük altına girilmesi sözkonusu olduğundan, Sakinkent yönetimi ilkeleri bağlayıcıdır. Sakinkent başvurusu kabul edilen kent, Sakinkent tüzüğü ve diğer ilgili yazılı düzenleyici belgelerin hükümlerine uymayı kabul etmiş olmaktadır. Sakinkent bu aşamadan sonra, ulusal ve uluslararası Cittaslow organizasyonunun denetim sisteminin işlemesiyle birlikte, daha çok bir özdenetim tutumu içerisinde çalışmalarını sürdürmektedir.

Sakinkent mevcut haliyle, gerek dünyada gerek ülkemizde özgün, ilgi çekici ve iddialı bir modeldir. Beş temel özelliği olan; Çevreci, sürdürülebilirlik esaslı, yaşam kalitesi odaklı, kimlik/kültürel koruma ve yerel kalkınmaya odaklı yönleriyle öne çıkmaktadır. Bir yerel yönetim modeli olarak Sakinkent, STK'lar ve yerel halkın yer aldığı ortak karar alma süreçleri, yerel karar alma süreçlerinde katılıma verdiği önem, modelin çevreci ve kalkınmacı yönlerini hayata geçirirken yerel halkla işbirliği yapması, şeffaflık gibi özellikleriyle farklılaşmaktadır. Aslında bu özelliklerin sürdürülebilir kentleşme çerçevesinde tüm kentlerde hayata geçmesi gereken özellikler olduğu hatırlanmalıdır. Ancak Sakinkent bu uygulamaları çevrecilik, sürdürülebilirlik, yaşam kalitesi, kültürel koruma ve yerel kalkınmaya odaklanarak gönüllük esaslı bir sistemle olmazsa olmaz ilkeler statüsünde yaptığından başarı olasılığı önemli oranda

yükselmektedir. Model bir yaşam felsefesi doğrultusunda esas alınan bir değerler sistemiyle işlemektedir. Bu yönüyle teknik olarak bir yönetim modeli olmaktan çıkarak bir sosyal hareket, bir yaşam tarzı, bir ortaklaşa yürütülen gönüllü eylem haline dönüşmektedir. Bu boyutu ona çılgın, idealist ve naif bir görüntü kazandırmakta, günümüzde hayata geçen bir kent ütopyası olarak nitelendirilmesine yol açmaktadır.

Ulusal ya da bölgesel anlamda kendine ait bir yasal düzenleme sistemine sahip olmayan Cittaslow'un temel düzenleyici belgelerinden olan tüzüğünde, üye kentlerin bulundukları ulusal ya da bölgesel sistemin yasalarına uymasının beklendiği özellikle telaffuz edilmektedir. Uluslararası Cittaslow Birliğinin, Cittaslow statüsü verilecek olan kentlerle ilgili birçok düzenlemesi; bir Cittaslow'un sahip olduğu hedefler, bu statüyü kazanmak için yerine getirilmesi ve uyulması gereken kriterler, üyelere beklenenler, statünün temel ilkeleri, bir Cittaslow'un ünvanını kazanarak taahhüt ettiği hususlar, hakları, yetkileri, sorumlulukları birliğin tüzüğünde detaylı olarak tanımlanmış ve bu çalışmada yukarıdaki başlıklar altında ele alınmıştır. Cittaslow statüsünün belirli ilkeler çerçevesinde bir otokontrol (süreç için öz kontrol) ve özdenetim (Sonuç) disiplini getirmesi süreklilik ve başarıyı sağlayan temel hususlardandır. Bir Sakinkentin herhangi bir küçük kentten farkları Tablo 6'deki gibi özetlenebilir;

Kentlere yerel özellikler ve özgün dokularını kaybetmeden kullanabilecekleri bir kalkınma modeli sunan Sakinkentler; bazı kentlerin aşırı büyük, kalabalık ve karmaşık bir yapıya büründüğü, birbirine benzeyerek giderek tektipleştiği Türkiye gibi ülkelerde uygulamaları ve yaklaşımlarıyla sürdürülebilir kentleşmeye katkı sağlamaktadırlar (Berkün, 2018: 1418,1425).

2.5. Modelin Üstünlükleri ve Geliştirilebilir Yönleri

Sakinkent modeli, yeni sürdürülebilir kent modelleri arasında uygulamaya teorideki haliyle geçirilebilmiş nerdeyse tek modeldir. Modelin üstünlükleri yanında

ölçek gibi kimi kısıtlarının geliştirilmesi halinde varoluş amacına daha fazla katkı sağlayacak yönlerde sahiptir.

Genel yapısı itibarıyla ikna ediciliği yaygınlığıyla da kendini gösteren, teori ve pratik olarak “farklı bir kent mümkün” iddiasını ortaya koyan Sakinkentler, yeni bir kentsel hareket olmakla beraber, sosyal eşitlik, çevresel koruma ve ekonomik kalkınma kavramlarının altının çizildiği alternatif kentsel yönetim modelleri arasında, varlığını sürdürebilecek dönüştürücü bir karakter ortaya koymaktadır.

Kaliteli kent yaşamı gereklerinin hayata geçirilmesi ile birlikte sürdürülebilirlik ilkeleriyle kentsel kalkınmanın gerçekleşmesine olanak tanıyan Sakinkentler, yalnızca küçük kentleri kapsayacak şekilde değil de, büyük kentleri de içine alacak şekilde bir faaliyet alanına hitap edebilecek durumdadır. Ayrıca, Sakinkentleri farklı kılan, kentsel mekânı yıkıp yeniden üretiyor olmaları değil, kent planlama teorisinin son dönemlerde üzerinde durduğu yönde, mevcut kentsel mekânı sürdürülebilir hale getirmeleridir. Kentlerin yerel kimlikleri ve tarihsel miraslarının korunmasını sağlamaları da, bu durumu daha dikkat çekici hale getirmektedir. Böylelikle, tek tip kentsel mekânlaşmalara /yapılaşmalara karşı bir direnç şekillenmiş olacaktır (Panait, 2013: 11, Radstorm, 2011: 107-112’den aktaran Yalçın, 2019: 210).

Sakinkent modelinin burada ifade edilen üstünlükleri, Cittaslow kriterlerine ve uygulamaya dayanılarak ele alınmıştır. Geliştirilebilir yönlerden söz edilirken de yine aynı şekilde uygulama ve Cittaslow tüzüğünden hareket edilmiştir.

Modelin üstünlükleri modelin özelliklerinin büyük bir kısmından oluşmaktadır. Bu maddeler yukarıdaki başlıklarda ele alınmıştı. Kısa bir özetle hatırlatılacak olursa, Sakinkent modelinin üstünlükleri şöyle sıralanabilir;

- Bir yaşam felsefesi ortaya koyması,
- Gönüllü katılıma ve şartlı üyelik kabul sistemine dayanması,

- İlkeler ve standartlara dayanması, bunların uygulamada “olmazsa olmaz” koşuluna bağlı olması, bu temelde bir iç ve dış denetim sisteminin varlığı,
- Ağ yapısının bir parçası olması ve bunun avantajlarını kullanması,
- İç denetim (otokontrol) ve dış denetim (örgütsel merkezi yapı) mekanizmasına tabi olması, böylelikle standartların gevşeme olasılığının düşük olması,
- Ortaklaşa karar alma mekanizmalarına ve şeffaf, geniş yönetsel katılıma önem verilmesi,
- Yönetim, sivil toplum, STK ve hemşeriler arasında işbirliğine önem verilmesi,
- Yerel aktörler arasındaki ortak çalışmalar (projeler) ve bütünleşmeye önem vermesi,
- Modelin özelliklerinin birer üstünlük sergilemesi; Çevre-ekoloji önceliği/ yapılı ve doğal çevrenin korunması, yerel kimliğe verilen önem (tarih, mimari, kültürel öğeler),sürdürülebilir çevre ve kentleşme ilkeleri önceliği,
- Yerel kalkınma odaklılık, yerel potansiyele verilen önem,
- Kentsel yaşam kalitesi odaklılık,
- Teknoloji odaklılık.

Model, üstünlüklerine rağmen, uygulamada bazı riskler veya zayıflıklar içeren yönleri de sahiptir. Bu hususların geliştirilmesi, modelin gerek kentler ve hinterlandlarında gerekse de ulusal kentleşme sistemlerine olduğundan çok daha fazla katkı sağlaması ve yaygınlaşması yönünde destek sağlayabilir.

Modelin geliştirilebilir yönleri ise aşağıdaki gibi ele alınabilir;

(1) Ölçek: Sakinkent modeli özellikle nüfusu 50.000’in altında kalan küçük kentler ve kasabalar için tasarlanmıştır. Sakinkent modelinde yer alanlara benzer nitelikteki hedef ve politikalar daha büyük bir kentte başarılı bir şekilde çalışabilme olasılığına sahip olsa da, Cittaslow politikalarının daha küçük ölçekte uygulanmasının daha etkili olacağı değerlendirilmektedir (Akman, 2018: 86). Bu konuda farklı görüşler bulunmaktadır.

Cittaslow Tüzüğü'nün 3. Paragrafında, birlik organlarının gerekçeli kararlarıyla farklı bir hüküm verilmedikçe, normalde uluslararası Cittaslow birliğine nüfusu 50.000'in altında olan tüm kentlerin (başkentler hariç) katılabileceği ifade edilmektedir (cittaslow.org).

Modelin kabul edilen çok sayıdaki üstünlüğüne rağmen geliştirilebilir yönlerinden en önemlisi kent nüfus sayısı anlamındaki ölçek konusudur. Modelde kullanılan nüfus kriteri olan en çok 50.000 kişilik nüfusun aşılmasının, mevcut modelin sürdürülebilirliğini sağlayacağı öngörülmektedir. Daha kalabalık bir kentte modelin hâlihazırda sağlıklı işletilebilen ve gözönünde tutulan ilkelerinin hayata geçirilmesinin güç ya da olanaksız olduğu düşünülmektedir. Oysa çok küçük kentler olan Sakinkentler bu boyutlarıyla normal bir kent yapısına ait karakter ve sosyo-ekonomik döngünün gerisinde kalabilmekte ve köy-kasaba izlenimi verebilmektedir. Öte yandan, Cittaslow'un kendi kaynakları ve Türkçe olmayan kaynaklarda Cittaslow yerleşmeler için "Town" ifadesi sıklıkla kullanılmaktadır. Bununla birlikte, modelin kentsel yaşam kalitesini yükseltme hedefinin kent niteliklerini daha net olarak ortaya koyabilen ve bu kalite kavramına daha net ihtiyaç duyduğu gözlenebilen daha büyük kentlerde kendini daha net olarak göstermesi mümkündür. Bunun gibi modele özelliğini kazandıran diğer birçok unsurun daha etkin ve verimli olması için nüfus kriterinin genişletilmesi daha isabetli olacaktır. Mevcut ölçeğin maliyet, verimlilik ve etkinlik boyutlarıyla optimal olmadığını, bazı kalite ve hizmet hedeflerini gerçekleştirmenin bu kent ölçeğinde maliyetli olacağını düşünmek için birçok sebep görünmektedir. Bu sebeple tek bir ölçek yerine birkaç farklı ölçek için model tanımlama ve düzenlemesi yapılması, modelin katkı sağlayıcı yönlerinden çok daha yaygın olarak yararlanılmasını sağlayabilir.

(2) Karar alma ve inisiyatif kullanma yapısı: Sakinkent olan yerel yönetimde (belediyede) Sakinkent işleyişine ilişkin alınan kararlar ve kullanılan inisiyatiflerin geniş katılımlı kurul, meclis, konsey kararlarıyla alınması, belediye başkanı inisiyatif ve

tercihlerinin belirleyici olmasından, ve hatta tercih ve inisiyatifin başkana ait olmasından vazgeçilmesi, kent adına çok taraflı ve geniş katılımlı demokratik karar alma mekanizmasının işletilmesi gerekmektedir.

(3) Üyelik kabul süreci: Burada ele alınmak istenen, ilk üyelik başvuru kabulü sonrasındaki aday üyelik statüsüdür. Cittaslow üyelik başvurusu değerlendirme raporu olumlu olan kente bu statü verilmekte ve sözkonusu kent bir yıl süreyle gözlenmektedir. Ancak bu dönem olması gerektiği gibi geçirilmediği takdirde Cittaslow statüsü iptal edilebilmektedir. Bir yılın yatırım gerektiren kimi çalışmalar için yeterli olmayabileceği düşünüldüğünde, bu sürenin uzatılma olasılığının olması ya da başlangıçtan itibaren bir miktar daha uzun tutulması sistemi destekleyebilir.

Ayrıca, üyeliğe kabul sonrası geçen ilk bir yıllık dönemin gereklerinin daha detaylı olarak tanımlanması ve belli net duyurulmuş standart kurallara bağlanması amaca daha yüksek oranda hizmet edecektir. İlgili tüzükte bu konu detaylı düzenlenmemiş durumda olup, kolaylaştırıcılık amacıyla yerel Cittaslow otoritesinin ve Uluslararası Koordinasyon Komitesinin iyiniyetli ve esnek inisiyatifine bırakıldığı izlenimi vermektedir. Bu durum, sürecin objektifliğine duyulan güveni zedeleyebilecek şekilde, ilkelerin yoruma açık olduğu ve standart uygulanmayabileceği kaygısı uyandırmaktadır. Bu sebeplerle üyelik statüsünün üyelik sürecinin başvuru-kabul sonrasındaki başlangıcında değil de 1 yıllık gözlem dönemi sonunda verilmesi ve gözlem sürecinin daha az esnek, daha net tanımlı ve disiplinli olması daha çok katkı sağlayabilecektir.

(4) Danışmanlık ve destekleme ihtiyacı: Yapabilirliği farklı olan her bir kentin Sakinkent statüsü ilke ve kriterlerine daha uygun, imajına daha yakışır hale getirilmesi için, uygulamanın nerdeyse tamamen yerel yönetimlerin bilgisi ve yapabilirliğine bırakılmayarak, bir süreklilik arzedecek şekilde yerel yönetimlere danışmanlık yapılması, rehberlik, koçluk, proje yazım ve uygulaması, süreç takip ve iç denetim konularında bir destekleme sisteminin işletilmesi ihtiyacı bulunmaktadır. Bu Sakinkent

yönetimlerinin daha sistemli şekilde, doğru ve yeterli bilgilerle çalışmasını sağlayacak, zaman ve kaynak kayıplarının önüne geçilecek, etkinlik, verimlilik ve yaratıcılık arttırılabilecektir.

(5) Denetim mekanizmasının işleyişi: Cittaslow statüsünü kazanan kentlerin sahip olması istenen kriterler ve bunlara ilişkin olarak hayata geçirilmesi istenen politika ve projeler konusundaki denetim, hâlihazırda her ülkedeki ulusal Cittaslow üst yönetimi tarafından ilk bir yılın sonundaki denetim sonrasında, her 5 yılda bir yapılmaktadır. Denetim uygulaması aralıklarının uzun olması bir yandan statüyü alan kentin statü ilke ve düzenlemeleri doğrultusunda durumu toparlayabilmesi ve gerekli organizasyonu yapabilmesi anlamında gerekli olsa da, öte yandan bu aralıkların çok uzun olması, statü sahibi kentin denetim zamanları arasındaki süreçte gevşek ve ihmalkâr davranması ve konunun odağından uzaklaşması riskini de beraberinde getirmektedir. Statüyü gönüllülük saikiyle ve ciddi çabalarla kazanan kent yönetiminin bu tür sıkıntılar yaşatması düşük bir olasılık olarak görünse de siyasi yönetim değişiklikleri durumunda bu tarz istenmeyen durumlar ortaya çıkabilecektir. Bu riskleri baştan ortadan kaldırmak adına denetim sürecindeki zaman aralığı düzenlemesinin yeniden ele alınarak daha sık aralıklarla ve daha net tanımlı olarak şekillendirilmesi, denetimlerin ilke, hedef ve standartlar üzerinden hem iç denetim (kendi kendini denetleme) hem de merkezi denetim (üst bir merci tarafından denetlenme; bölgesel ya da ulusal Cittaslow yönetimlerince) şeklinde düzenlenmesi amaca daha fazla hizmet edebilecektir.

(6) Yerel kimlik ve özgünlük: Cittaslow statüsündeki en önemli vurgulardan biri olan yerel kimlik; tarihi ve yerel özgün mimari, yerel kültür öğeleri olan yerel ürünler, yemekler, yaşayış ve gelenek-görenekler, doğal çevresel özellikler...olarak somutlaştırıldığında, aday olan her şehrin bu açılardan zenginlik konusunda aynı oranda şanslı olmayacağı söylenebilir. Kentte bunların bir ya da birkaçı diğerlerine oranla zayıf kalabilir. Cittaslow organizasyonunun, üye adayları olan kentleri bu konuda daha çok

araştırma yapmaya, canlandırma ve hatırlama anlamında mevcut durumu geliştirmeye, böylelikle de yerel özgün kimliği tanımlama konusunda daha çok çalışma yapmaya yönlendirmesi, bunun önemini vurgulaması ve kriterler arasına eklenmesi katkı sağlayacaktır. Örneğin yerel mimari konusunda çok ta önemli bir varlığa sahip olmayan bir kent bunu ortaya ve öne çıkarma şansı yoksa diğer özellikleriyle bu açığı kapatacak şekilde davranabilmelidir.

(7) Ulusal yasal düzenlemelerde kolaylaştırıcı yaklaşım: Bir yerel yönetim modeli olarak Cittaslow, belli bir vizyon ve misyona sahip olduğundan, standart yerel yönetim yapılarına oranla çok detaylı düzenlenmiş, çokyönlü üstünlük ve katkıları olabilecek özgün bir modeldir. Uygulamada ulusal yönetim sistemlerinde daha kolay ve rahat çalışabilmesi için, ilgili yasal düzenlemelerin buna uygun hale getirilmesi, uygulamanın hayata geçirilmesini zorlaştıran çelişki ve engellerin kaldırılması, kolaylaştırıcı düzenlemelerin yapılması, Cittaslow sisteminin kendi iç mekanizmaları dışında da kamusal mali desteğe de sahip olması sağlanmalıdır. Bu ihtiyaç dikkate alınarak ek yasal düzenlemeler yapılabilir ve Cittaslow statüsüne sahip kentin yerel yönetiminin ek kaynak kullanması sağlanabilir. Burada konuya kuralların kısıtlayıcılık merkezli olması yerine kolaylaştırıcı ve sistemin önünü açıcı şekilde yaklaşılmasının yararları açısından bakılması önerilmektedir.

(8) Puanlama-değerlendirme sistemi: Cittaslow statüsü için ilk aşamada yapılan başvuru ve sonrasındaki değerlendirme sürecindeki puanlama uygulaması, daha sonraki işleyiş ve uygulama sürecinde de devam ettirilmeli, stratejik planda belirlenen hedefler esas alınarak kademelendirilmiş bir puanlama sistemi kullanılmalıdır. Bu amaçla, Sakinkent belediye yönetimlerinin toplam değerlendirme puanlamalarının tekrarlanarak puan yükseltilmesinin beklenmesi, statü gereklerinin gündemden düşürülmemesini, öncelik sırasında geriye atmadan, rehavete kapılmadan statü hedeflerinin sürekli gözönünde tutularak çalışmaya devam edilmesini, sağlayacaktır.

(9) Süreklilik arzeden eğitim ve oryantasyon sistemi: Modelin belediye yöneticileri ve diğer ekip üyeleri tarafından anlaşılması, benimsenmesi, sahiplenilmesi, gurur duyulacak bir ayrıcalık olarak algılanması tamamen modelin yeterli, doğru ve iyi tanıtılması ile mümkün olacaktır. Bunun için bir-iki kez yapılacak eğitimler yeterli olmadığı ve olmayacağından, Yavaş Felsefesi, Sakinkent modeli, yararları, potansiyeli, ilgili deneyim örnekleri ve bunlarla bağlantılı yerel yönetim yöntem ve teknikleri konusunda sürekli, yaygın ve güncellenerek varlığını sürdürecektir bir eğitim ve oryantasyon sisteminin tasarlanıp organize edilmesine ihtiyaç vardır. Bu işbirliği, ortak çalışmalar ve koordinasyonla hayata geçirilebilecektir.

2.6. Modelin Eleştirisi: Boşluklar ve Çelişkiler

Cittaslow modeli ve kendisine kaynaklık eden Slow Food ve Yavaş Hareketi, ortaya çıktığı 90 sonlarından bu yana geçen 30 yıllık zaman içerisinde birçok takdir ve övgü aldığı gibi haklı ya da haksız birçok açıdan da eleştirilmiştir. Eleştirilen yönler elbette ki hareketin ve uygulamaların gelişimi için birer fırsat durumundadır. Sorgulayıcı yaklaşım, Cittaslow'un sürdürülebilirliği ve varoluş amacının gerçekleştirilmesi noktasında, varsa eksiklerin tamamlanması ya da boşlukların kapatılması anlamında harekete geçirici işleve sahiptir. Eleştiri konusu olan yönleri yanında Cittaslow modeli, cevaplanamayan ya da yeterince tatmin edici şekilde ortaya konamayan hususlar sebebiyle de kimi zaman zihinlerde boşluklar bırakmıştır. Burada, Cittaslow uygulamasının gerek kendi yaklaşım ve modeline kaynaklık eden Yavaş Hareketinin farklı yönlerinin pratik hayata geçmesine ilişkin, gerekse kendi uygulamasına ilişkin olarak ifade edilmiş çeşitli eleştiri, boşluk ve tartışmalar başlıklar halinde yer almaktadır;

(1) “Yavaş Hareketi yerelliği öne çıkarmak isterken küreselleşmiştir”: Dünyada Yavaş Hareketinin farklı konulara, coğrafyalara, kültürlerle yayılması ve gelişmesi oldukça hızlı olmuştur. Bu süreç küreselleşmenin yükselmesiyle aynı döneme rastlamaktadır. Zaten hareketin ilk itici ivmesi küreselleşmenin olumsuz etkileriyle ve

bunu eleştirerek ortaya çıkmıştır. Ancak yerelliği ön plana çıkarmak amacıyla yola çıkan Yavaş Hareketinin kendisinin de küreselleşmeye başladığı öne sürülmüştür. Bu tablo Yavaş Hareketi için paradoksal bir durum oluşturmaktadır. Bundan sonra Yavaş Hareketi ve felsefesinin, oluşturduğu küresel yapı içerisinde yerelliği korumak için daha fazla çaba göstermek zorunda kalacağı ifade edilmiştir (Ünal ve Zavalı, 2016: 895). Cittaslowların küreselleşmenin dayatmaları karşısında yerelliklerini koruyup koruyamadıkları, yaratılmak istenen markalaşma, rekabet etme gibi piyasa içerikli kavramların özünde küresel dinamiklerin olup olmadığı akla gelen sorular arasındadır (Sipahi, 2016: 788).

(2) “Sakinkent Hareketi kapitalist sistemin olumsuz yönlerinin kendi bünyesine girmesini kolaylaştıran bir pozisyonda yer almıştır”: Sakinkent hareketi kendi yapısında bulunan ve doğrudan etkide bulunabildiği kimi tercih ve uygulamaları sebebiyle eleştirilirken, öte yandan dışsal etki grubundaki bazı durumlara da maruz kalmıştır. Hareketin, amacının tersine, küreselleşme sürecinin karakteri sebebiyle, karşı olduğu küreselleşme ve dayandığı yerelleşme olguları birlikte hareket ettiğinden, kapitalist sistemin olumsuz yönlerinin kendi bünyesine girmesini kolaylaştıran bir pozisyonda yer aldığı ifade edilmektedir.

Sakinkent Hareketinin, küreselleşmenin olumsuz yanlarını yerelleşme ile örtmeye, küreselleşme ve kapitalizme de bu çerçevede kabul edilebilir ve uygulanabilir bir nitelik kazandırmaya çalıştığı öne sürülmektedir. Koçak, Sakinkent Hareketinde, küreselleşme ve yerelleşme olgularının birlikte hareket etmesi sebebiyle küreselleşmenin homojenleştirici, tektipleştirici ve hızlandırıcı olma gibi olumsuz yanlarının yerel değerlere etki etmesinin kolaylaştığını belirtmiştir. Bu durumun da, küreselleşmenin ve kapitalizmin alanının genişlemesi ve hızının artmasını sağlayarak, Sakinkent sınırları içerisine kapitalizmin, hızın, tüketim kültürünün ve homojenleşmenin rahatlıkla girebilmesini kolaylaştırdığını ifade etmektedir (Koçak, 2019: 479).

(3) “Yavaş Hareketi ve Cittaslow, küreselleşmenin araçlarını kullanarak söylem-eylem çelişkisi sergilemektedir”: Kimi araştırmacılara göre, Yavaş Hareketi, söylem/eylem tutarlılığı bakımından kimi çelişkileri de içinde barındırmaktadır. Ayrıca, küreselleşmenin kapsayıcılığı, “küreselleşme karşıtı olduğu iddia edilen hareketlerin de küreselleşmesi” paradoksuna yol açabilecek görünmektedir. Yereli güçlendirme iddiasıyla yola çıkılan ve Sakinkentleri de kapsayan Yavaş hareketlerin, küreselleşmenin doğrudan çıktıları olan teknoloji ve kitle iletişim araçları vasıtasıyla dünya çapında kabul görmelerinin, kendilerinin de küreselleşmiş olarak değerlendirilebilmesi sonucunu ortaya çıkarabileceği ifade edilmiştir (Ünal ve Zavalı, 2016: 909-910).

(4) “Sakinkentler sakinleşmek için girdikleri yolda hızlanmış”: Genel kabul, Sakinkentlerin, küreselleşmenin olumsuz etkilerini ortadan kaldırma amacı ve yereli ön plana çıkarma hedefleri doğrultusunda ortaya çıkmış olmalarıdır. Yerkürenin tamamına hâkim olan hızlı yaşam olgusuna karşı bir tepki içeren bu ağ yapı, özellikle Sakinkentte yaşayan insanların yaşamdan keyif alarak dingin ve sağlıklı bir yaşam sürmelerini öncelikli olarak konumlandırmaktadır. Ancak, literatürde yer alan bu tür değerlendirmelerle, pratikte, işlerin nasıl yürüdüğü çelişkili bulunduğu, durum tartışmaya açık olarak nitelendirilmektedir (Yalçın, 2019: 215). Söz konusu kentlerin, tüketim kültürünün bir parçası olarak, yeni bir “turizm stratejisi” öznesi olmaları amacıyla tasarlanıp tasarlanmadığı bir tartışma konusu olarak ortaya konmaktadır (Sipahi, 2016). Bir kısım Sakinkentte aşırı derecede turizm odaklı bir ekonomiye yönelme ve turizmin Yavaş Turizmin özelliklerini taşımak konusunda her zaman duyarlı işleyememesi bu eleştirinin haklılık olasılığını arttırmaktadır.

Coşar’ın, Seferihisar örneğinde gerçekleştirdiği ve 2014 yılında yayınlanan ‘Sakinkent Olgusunun Kentsel Yaşam Üzerindeki Algılanan Etkisi’ başlıklı çalışmada (Coşar, 2014: 226-240) katılımcılar genel itibarıyla, Sakinkent olmasından itibaren kentin geliştiğini kabul etmekte, fakat bu gelişimin Sakinkent ölçütlerine uygun olup

olmadığının tartışılır durumda olduğunu ifade etmektedir (Sipahi, 2016 ve Yalçın, 2019). Burada eleştirilen husus, Sakinkent statüsü kazanan kentlerin, statünün getirdiği çekiciliklerden dolayı kısa sürede aşırı talep görerek fazla kalabalığa ve kalabalığın tüketim ve yerleşme taleplerine muhatap olmasıdır. Bu, Sakinkentin uzağında durma iddiasında olduğu kalabalık, gürültü, aşırı tüketim, stres, yoğunluk ve hızdan dolayı da kalitesizlik getirmektedir.

(5) “Sakinkent hareketinin özünde, öne çıkarılan olumlu özelliklerinden çok bir kentsel markalaşma ve pazarlama anlayışı yer almaktadır”: Sakinkentle ilgili olarak tereddüt yaratan konular bazı sorularla somutlaştırılmıştır; Örn. kentlerin Sakinkent olmak istemesinin sebebi Yavaş hareketinin özündeki yaşam ve kentleşme felsefesinden çok pazarlama kaygısı olabilir mi? Neden bu kadar çok sayıda kent Sakinkent olmak istemektedir? Sakinkent statüsüne olan yönelimin oranı, sadece maddi kazanımlara odaklı bir hile olabilir mi? Sakinkent olmak isteyen bir kentin amacı, kendine yeterek öz değerlerini korumak mıdır, yoksa Cittaslow ünvanını, kendini dışarıya daha kolay ve iyi pazarlayabilmek için bunu bir kılıf olarak mı sunmaktadır?... gibi net cevaplanamayan sorular yine paradoksal bir tablo oluşturmaktadır (Yalçın, 2019: 213-214). Sipahi, 2016 tarihli makalesinde Cittaslow’a eleştirel bir bakış getirmeye odaklanarak, konu hakkında birçok “ezber bozucu” yaklaşım geliştirmiştir. Bu, genel itibarıyla Sakinkentin “Sakin yaşam adacığı” olarak sunulması ve hakkındaki genel algıyı oluşturan olumlu yönlerine karşılık, özünde bir kentsel markalaşma ve pazarlama anlayışına sahip olduğu yönündedir. Burada, Cittaslow hareketi, küreselleşmenin olumsuz etkilerine karşı, yerel sürdürülebilirlik, çevre, ekonomi ve eşitliği temel alan, kentsel yaşanabilirlik ve yaşam kalitesini koruyarak kalkınmayı hedefleyen alternatif bir sürdürülebilir kent modeli olarak sunulmaktaysa da, hareketin özünde rekabet ve markalaşma yarışının, yani bir turizm ve kent pazarlama anlayışının bulunduğu iddia edilmektedir (Sipahi, 2016: 785). Küresel sisteme bir tepki olarak gündeme gelen Cittaslow’un, küresel sistemin bir

parçası, bir kent pazarlama stratejisi olarak işlev gördüğü yönünde değerlendirmeler yapılmıştır. Bu bakış açısına göre, Sakinkentler, hareket aracılığıyla hızla tanıtılarak markalaşmakta (Akman vd. 2013) ve yerel özellikleri ön plana çıkarılarak turizm çekim merkezi haline getirilmektedir (Sipahi, 2016: 796).

(6) “Sakinkentlerin sayıca çok artması, farklılık ve özgünlük algısını aşındırmaktadır”: Koçaş, Sakinkentlerin her geçen gün sayıca artmasının, hareketin özgünlüğünü ve yarattığı farkındalığı önemsizleştirdiğini ve hareketi homojen düzenin bir parçası hâline getirdiğini öne sürmektedir (Koçaş, 2019:480). Burada, Cittaslow’un sayıca artışının değil de, ilke ve gerekliliklerinin yeterince iyi uygulanmamasının ve bu sebeple de farklılıkların net algılanmamasının bu sonuca yolaçacağı da düşünülebilir.

(7) “Sakinkentler, amaç ve iddialarının tam tersine yerel değerlerin aşınmasına ve kaybolmasına yol açma tehlikesi taşımaktadır”: Bir başka görüşe göre, Sakinkentlerin, yerelleşme sürecini küreselleşme ve kapitalizmin yoğun etkisi altında yaşaması, belli bir süre sonra yerel nitelikli değerlerin tükenmesi ve yerelleşmeden vazgeçilmesine yolaçma tehlikesine sahiptir. Bu sebeple, Sakinkentlerin bir kenti otantik yanlarıyla beraber uluslararası piyasaya dâhil ettiği ancak bunun sonucunda o kentteki hayatı hiç de amaçlandığı gibi yavaşlatmadığı, tam tersine yerel kültürlerin turizme açılmasıyla birlikte, otantik yanları tüketilmiş bir kentin ortaya çıkmasına yol açtığı (Şahin, 2013) eleştirisi de yapılmaktadır (Koçaş, 2019: 480).

(8) “Sakinkentlere yönelen yüksek turizm talebinin getirdiği olumsuzluklar hareketin içinin boşalmasına sebep olma yolundadır”: Sakinkentlerde kent hakkında ziyaretçilerin ve misafirlerin ihtiyacını karşılayacak yeterli bilgilendirme yapılmazken kentin çok fazla ziyaretçi alması gibi sebeplerle, kentlere hız ve tüketim kültürünün sokulduğu, bu yüzden kent mekânı ve yerel nitelikteki değerlerin hızla tüketilmekte olduğu, bu kentlerin bu şekilde üyelik kriterlerinde belirtilen politikalardan hızla uzaklaşmaya başladığı eleştirisi de dile getirilmiştir. Bu durumun, gelecekte

Sakinkentlerin farklılıklarının yok olmasına ve Sakinkent hareketinin iinin boşalmasına sebep olacağı iddia edilmiştir (Koçaş, 2019: 480).

(9) “Yavaş Hareketi, Cittaslow’la, baştaki iddialarının aksine, turizm aracılığıyla Sakinkentleri tüketim mekânları haline getirmeye başlamıştır”: Sakinkentlerde ilkesel olarak karşı çıkılan küreselleşmenin negatif yanlarının, tektipleşme, hız ve tüketim toplumu özellikleri gibi küresel kapitalist süreç etkilerinin arttığı, çevresel değerlere zarar verildiği ve sürdürülebilirlik ilkesinin ihmâl edildiğinin görölmeye başlandığı da dile getirilmiştir. Bunun sebebi, yerel ekonominin büyümesine öncelik tanınması çerçevesinde turizm faaliyetlerine ağırlık verilmesi olarak ifade edilmiştir. Tüketime karşısında üretimi artırmayı hedefleyen bir hareket olarak yola çıkan Sakinkent Hareketinin, özellikle yoğun turizm etkisiyle belli bir süre sonra kentlerin tüketim mekânlarına dönüşmesine yol açtığı ve bu sürecin devam etmekte olduğu belirtilmiştir (Koçaş, 2019: 478). Burada gözlenen ve eleştirilen durum, hareketin amaç ve iddiasıyla çelişen şekilde kalitatif bir gelişmeden çok kantitatif bir ekonomik büyüme eğiliminin öne çıkmasıdır.

(10) “Aşırı turizmin yarattığı kalabalık ve yoğun tüketim eğilimi yerel halk ile Sakinkentler arasında bir yabancılaşmaya yol açmaktadır”: Sakinkentin felsefesi tam anlaşılmadan kentin Yavaş olmayan aşırı turizme ve her boyutuyla yoğun tüketime açılması, Cittaslow statüsünü ticaret ve pazarlamadan ibaret bir oluşummuş görünümüne sokmakta, aşırı kalabalıktan yorulan ve asıl hedefi bu olarak algılayan yerel halkın düzeni bozulmakta, rahatı kaçmaktadır. Bu yüzden yerel halk ve Cittaslow oluşumu arasında bir kopukluk ve yabancılaşma ortaya çıkmaktadır. Halk kendi mekânında yabancıların bu kadar yoğun ve tüketici varlığından huzursuz olmakta, Cittaslow yönetimi ile gerekli olan hedef birlikteliğini kaybetmektedir.

(11) “Belediye yönetimlerinin sorumlu olduğu Sakinkent uygulaması, siyasi yönetim değişikliklerinde istikrarsızlık ve tutarsızlığa açıktır”: Sakinkent statüsünü

edinen kentlerde bu statüye ilişkin uygulama, takip ve sorumluluğu belediye yönetimlerine ait olduğundan, belediye yönetimlerinin değişmesi Sakinkent uygulamasında istikrarsızlık ve aksamalara yol açabilecektir. Yalçın, 2019 tarihli makalesinde, yerel seçimler sonucunda belediye başkanları değiştikçe, Sakinkent yönetim politikalarında da değişikliklere rastlanmakta olduğunu ifade etmiştir (Yalçın, 2019: 221).

(12) “Nüfusu 50.000’i aşacak olan Cittaslow için ne yapılacağı konusu belirsizdir”: Nüfus ölçütü en fazla 50.000 kişi olarak belirlenen ancak zaman içerisinde kentsel yaşam kalitesinin gelişmesi ile birlikte daha çok kişinin yerleşmek için tercih edeceği Cittaslow’da, artma eğiliminde olan nüfusun belirlenen sınırdan nasıl tutulabileceği önemli bir sorudur. Nüfusun kontrol altında tutulması amacıyla, yaşamın cazip olduğu bu kentlere göçün sınırlandırılması ya da engellenmesine yönelik düzenlemelerin uygunluğu tartışmalı olmakla birlikte, bu tür bir girişimin yerleşim ve seyahat özgürlüğü gibi temel haklar konusunda (Sipahi, 2016: 798) tartışma yaratması da olasıdır. 2024 yılında Cittaslow statüsü alan ve nüfusu 70.000 civarında olan ülkemiz kentlerinden biri olan Safranbolu bu konuda katı bir yaklaşım olmadığını göstermiştir. Mevcut durumda modeldeki geliştirmeler bu sorunun aşılabileceğine işaret etmektedir.

(13) “Cittaslow farklı tüketim ve yaşayış alışkanlıklarına sahip genç nüfusu tutabilecek iyi bir alternatif değildir”: Konuya sorun alanı olarak bakılabilecek bir diğer perspektif de, genç ve aktif nüfusun Cittaslow’la ilişkisidir. Küreselleşme ve tüketim kültürünün toplum kültürünü değiştirdiği günümüzde, özellikle de genç nüfusun mevcut tüketim alışkanlıkları ya da beklentilerinin bir Cittaslow’da karşılanması kolay görünmemektedir. Cittaslow’un bu sebeple tüm nüfusunun ihtiyaçlarını karşılayabilen bir kentten çok, otantik ve keyifli bir tatil kenti olarak görülmesi olasılığı ağır basmaktadır (Sipahi, 2016: 798-799).

Bu eleştirileri yapan araştırmacılar, çoğu kez eleştiriyle birlikte kimi önerilerde de bulunmaktadır; Koçaş ta makalesinde önerilerine yer vermiştir. Koçaş'a göre, Sakinkentlerde küreselleşme ve yerelleşme, hız ve yavaşlık, çevre koruma ile ekonomik büyüme ve toplumsal gelişme arasında denge kurulması gerekmektedir. Bunun sağlanabilmesi için de, kapitalist kar düşüncesi ile tüketim odaklı yaklaşım ve tutumların Sakinkentten uzaklaştırılmasına ihtiyaç vardır. Bu amaçla, turizm faaliyetlerine ağırlık vermekten vazgeçilmeli, ve temel amaç yerel kültür ve kimlik değerlerinin, doğal ve tarihi zenginliklerin korunması olmalı ve kente ait özgün ve farklı hususları canlı tutmak olmalıdır. Ayrıca pazarlanabilir durumdaki bu değerler üzerinden turizm aracılığı ile kazanç elde edilmesi sürecinde koruma ve kullanma dengesi gözetilmelidir. Sakinkent Hareketi ancak bu yolla başarı sağlayabilecek ve hedeflerini gerçekleştirebilecektir. Sakinkentlerle ilgili sorunların çözüm yolları araştırılırken, Sakinkentlerle birlikte çevrelerindeki kentlerin de ele alınması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bunun sebebi bazı çevresel, kentsel ya da toplumsal sorunların tek bir kentte ve sınırlı bir mekân içinde çözülemeyecek olması, kentlerin ve yerleşmelerin, çevrelerindeki hem kent nitelikli hem de kırsal hinterlandın bu sorunlardan etkilenme olasılığının yüksek olmasıdır. Burada geniş bir alanda karşılıklı etkilenmeler söz konusu olacağından isteyerek kendini izole etmek mümkün olmayacaktır. Sonuçta, Sakinkent hareketinin bünyesinde Yavaşlık felsefesini ve Slow Food Hareketini barındırmasının yanısıra, eşzamanlı olarak kapitalizm, tüketim kültürü, homojenleşme ve hız olgusunu da bünyesinde taşımakta olduğu hatırlatılmaktadır (Koçaş, 2019: 480-481).

Yapılan eleştirilerde yer alan eleştiriye konu durumların çoğunun aslında Cittaslow Birliğinin dökümanları, Cittaslow yönetimince yapılan çeşitli toplantılarındaki sunumlar ve Cittaslow'u konu alan birçok kaynak ve akademik çalışmalarda cevaplanmış olduğu gözlenmektedir. Ancak konuyu değerlendirmedeki görüş ve bakış farklılıkları bu cevapları yeterli bulmama durumunu getirebilmektedir.

Örneğin (1) ve (3). Maddeye ilişkin olarak, gerek Yavaş Hareketini işleyen kaynaklar, gerekse Cittaslow Birliği, küreselleşmeye karşı olmadıklarını, küreselleşmenin olumsuz ve yıkıcı yönlerine karşı olduğunu tekrar tekrar vurgulamıştır. Küreselleşmenin insan hayatını kolaylaştıran ve yaşam kalitesini destekleyen, özellikle teknolojik olanaklar, iletişim ve ulaşım olanakları gibi hususların, Yavaş Hareketinin amaçları doğrultusunda kullanılmasının tercih edildiği, hatta kimi yazarların ifadesi ile “erdemli bir küreselleşme” nin tercih edileceği zaten farklı şekillerde ifade edilmiştir.

(4) No’lu maddede konu edilen durum, Seferihisar’ın Cittaslow olduğu ilk birkaç yılda yapılan bir araştırmanın sonuçlarıdır. Bu konuda, ülkemizin ilk Cittaslow’u olan Seferihisar’ın başlangıçta tek olmasından kaynaklanan bir yoğunluk yaşandığı, ancak bu statüdeki kentlerin ülkede ve bölgede artmasıyla aşırı ılgiden kaynaklanan yoğunluğun diğer kentlere de yayılarak düşeceği, bu durumun süreklilik arzermeyecek nitelik taşıdığı yönünde değerlendirmeler yapılmıştır. Nitekim ilerleyen yıllarda durumun bu yönde değiştiği yüzyüze görüşme yapılan Türkiye Cittaslow yetkilileri tarafından dile getirilmiştir (Köstem, 2023a).

(5) No’lu maddede yeralan, Cittaslow’un kentsel markalaşma ve pazarlama anlayışı odaklı olduğu, Yavaş Yaşam felsefesi ve Yavaş Yaşam tarzına dönük ya da sürdürülebilirlik, yaşam kalitesi veya da yerel kalkınma odaklı olmadığına ilişkin eleştiriler, Cittaslow’un hedeflerini gerçekleştirirken kullanacağı araçlar düşünüldüğünde önemi ve keskinliğini kaybetmektedir. Bunlar, küreselleşmiş dünyada yerel ölçekteki hedeflere ulaşma konusunda Yavaş Hareketi ve Cittaslow uygulamasının teorik temellerinde baştan ortaya konmakta, küreselleşmenin reddedilmemesi ve katkı sağlayabilecek yönlerinden yararlanılması yaklaşımıyla uyusmaktadır.

(11) No’lu maddede ele alınan, belediye yönetimleri değıştikçe Cittaslow statüsüne ilişkin uygulamalarda devamlılığın zedeleneyeceği, tutarsızlık yaşanabileceği gibi

olumsuz olasılıklar, yeni yerel yönetim ekiplerinin kente sahiplenmesi ve kent yararına olan uygulama ve projeleri kentin iyiliği için sürdürme tercihini kullanması, kısacası “yönetimin sürekliliği” ilkesinin doğru olarak uygulanması, bir başka boyutuyla da “yönetimde etik davranma” sorumluluğunun yerine getirilmesi durumunda zaten ortadan kalkacaktır. Bunun bu şekilde gerçekleşmemesi ise siyasi nitelikli bir sorun olacaktır.

(12) No’lu maddede dile getirilen Cittaslow’un nüfus ölçeğinin sınırlandırıcı boyutunun aşılamayacak oluşu, Cittaslow tüzüğünde yer alan temel nüfus ölçeği ilkesinin 50.000 olmakla birlikte, üst düzey değerlendirme ve karar organlarının yapacağı değerlendirmeler doğrultusunda farklı yönde karar alınabileceği ifadesiyle cevaplandırılıyor olarak değerlendirilebilir. Bu durumda temel nüfus ölçeği korunmakla birlikte temel Cittaslow felsefesi ve misyonu ile uyumlu olmak şartıyla özel durumlarda nüfus büyüklüğü ile ilgili yeni kararlar alınabileceği, duruma özgü yorumların yapılabileceği anlamı ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda, Cittaslow için ölçekten çok modelin özünü oluşturan hususların, modelin felsefesini yansıtan bir uygulama geliştirmenin öncelikli olduğu, gerektiğinde bu yönde hareket etme olasılığının bulunduğu düşünülebilir. Nitekim bu satırların yazılmasından 3 yıl sonra Uluslararası Genel Merkezin Metropol Cittaslow projesini benimsemesi, Türkiye Cittaslow’un da merkez yönetimin uygun bulmasıyla nüfusu 70.000’in üzerinde olan Safranbolu’nun Cittaslow adaylık başvurusunu kabul etmesi bu öngörüyü doğrulamıştır.

(13) No’lu maddede konu edilen genç ve aktif nüfusun moda ve trendlere uyan tüketim alışkanlıkları ve hareketli yaşam tarzı beklentilerinden dolayı yaşamak için Cittaslow’u tercih etmeyeceği ve burada yeterince genç ve aktif nüfusun kalmayacağı eleştirisine istinaden, bu tercihin sadece gençler için değil farklı beklentilere sahip tüm yaş grupları için de düşünülebileceği hatırlanmalıdır. Bu durumda, burada çeşitli sebeplerle kalmayı ya da sonradan yerleşmeyi tercih edecek, beklentileri Cittaslow tarzıyla uyumlu bir aktif nüfustan da söz etmek mümkün olmaktadır.

Gözlendiği şekliyle, Sakinkent modeli ve bu uygulamanın dayanakları gerek kentinin hemşerileri gerek o kentin ziyaretçileri, gerekse kamuoyu nezdinde henüz yeterince tanıtılabilmiş ya da anlaşılabilmiş değildir. Hemşeriler statünün amacını dar ve az bilgiyle değerlendirebilmektedir. Ziyaretçilerin çoğunluğu ise Sakinkenti hafta sonları vakit geçirilebilecek, yöresel yemekler yenen, tarihi yapıları olan küçük sevimli kentler olarak görmeye devam etmektedir. Sakinkent olmak isteyen ya da olan belediye yöneticileri bile bu konuda yeterince aydınlanmış görünmemektedir. Sakinkentin tercih edilme sebebini yüzeysel algı ve bakış açısını aşarak, yeterince anlayabilen kesim, konuya ilgi duyan okur-yazar, aydın kentli kesim ve akademisyenlerden ibaret gibi görünmektedir. Ancak bu kesimin de bir kısmı konuyu öznel bir şekilde yorumlama eğilimindedir. Sakinkent hareketi ve uygulama kapsamı toplumda yeterince tanıtılmadığından yanlış ve eksik değerlendirmelere açıktır. Konunun gerek ilgili kentin sakinlerine gerekse diğer toplum kesimlerine daha doğru ve yeterli tanıtılması ve benimsetilmesi için ek çabalar gerektiği açıktır. Kendileri de çok aydınlanmış durumda olmayan belediyelerin bu konuda yaptığı iyiniyetli çalışmalar yetersiz kalmaktadır. Cittaslow merkezi yönetimi ve ulusal yönetiminin de izin, bilgi ve işbirliğiyle ilgili STK'lar, Belediyeler Birliği gibi yerel yönetimlerin üst örgütlenmeleri ve üniversitelerin yanı sıra, Kalkınma Ajansları, eski Devlet Planlama Teşkilatı tarzındaki uzmanlık kuruluşlarının, merkezi yönetimdeki kalkınma, çevre, kentleşme, kültür, tarih konularından sorumlu Kültür ve Turizm Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı,... gibi kamu kuruluşlarının da bu konuda destek vermesi büyük bir fark yaratılmasını sağlayabilir.

Diğer konularda olduğu gibi, Cittaslow uygulaması hakkında da eleştiri yaparken konu ya da durum hakkındaki her boyutu gözönünde bulundurmak ve antitezi de aynı anda düşünmek gereği eleştirilerin kısır döngüye dönüşmesini engelleyecek ve yeni açılım ve çözümler ortaya koyarak konuyu ileriye taşıyan sonuçların oluşmasını sağlayacaktır.

2.7. Uygulamada Sakinkentlere Bakış: Durum ve Örnekler

Bu başlık altında, uygulamada dünyada ve ülkemizde Sakinkentlerin mevcut durumu ele alınmaktadır. Sakinkent statüsünü kazanmış, bu anlayışı benimsemiş ve uygulama gayretinde olan kentler öncelikle bunun bir kalite standardı ve göstergesi olduğunu bilmekte ve bununla, gurur duyduklarını çeşitli yollarla ifade etmektedir. Bu kentler statünün kendilerine sağlayacağı katkılar konusunda başlangıçta yazılı kaynaklar ve örneklerle, yapılan yüzyüze görüşmelerle bilinçlendirilmektedir. Ancak kimi zaman bu bilinçlendirici kaynakların varlığı ve çabası, ilgiye bağlı olarak yeterli veya kapsamlı bir algılama ile sonuçlanmayabilmektedir. Sakinkentlerin her biri, ülkesi, coğrafyası, doğası, ekonomik gelişmişlik durumu, kültürü, ihtiyaçları, tarihi, kimliği, karakterini oluşturan diğer özellikleri gibi hususlara bağlı olarak Sakinkent olmaktan farklı şeyler beklemekte ya da beklentilerinin öncelik sırası farklılaşmaktadır.

Ülkede veya bölgede 3 ve daha fazla Sakinkente sahip olup ta ulusal-bölgesel olarak oluşturulabilmiş ağ sayısı 20'dir. Güncel verilere göre (Nisan, 2021) dünyada 30 ülke Cittaslow ağına katılmış, bunların 22'si 3 ve daha fazla Cittaslow'a sahip olmaları sebebiyle ulusal ya da bölgesel ağ oluşturma imkânına sahip olmuştur. 1999'dan bu yana geçen sürede toplam 279 (Ulusal-bölgesel ağlar dâhilinde: 269, Ulusal-bölgesel ağların dışında:10) kent Cittaslow olmayı tercih etmiştir (Cittaslow.org). Uluslararası Cittaslow ağına katılım süreci aktif bir süreç olduğundan yeni katılımların devam etmesi gibi, ağdan ayrılmalar da olabilmektedir. Ağ kapsamında olan ve olmayan Sakinkent sayıları 7 no'lu tabloda yer almaktadır.

(Çalışmamızda esas alınan Nisan 2021 verileri, bu çalışmanın devam ettiği son 3 yılda Cittaslow ağındaki ülke ve kent sayısı olarak değişmiş, 1 Mart 2024 itibarıyla, 33 ülke ve 297 kente ulaşmıştır. Böylelikle Cittaslow/Sakinkentler 3 yeni ülkede ve 18 yeni kentte daha hayata geçmiş olmaktadır (cittaslow.org).

Sakinkent olmanın bir kente yaptığı, yapabileceği katkılar uygulamadan hareketle genel olarak şöyle gruplanabilir;

- Bilinirlik/tanınırılık: Bu kentler eşsiz ve çekici yönlerinin, özgün olup ta takdir ve beğeni hakeden yönleri, kimlikleri, tarihleri, gelenekleri, doğaları, mimarilerinin, daha kaliteli bir kent olmaları ya da bu yöndeki çalışma ve başarılarının bilinmesini ve ilan edilmesini istemektedir. Bilinirliğin getirileri olarak kentler elde edilecek sonuçları gözönünde tutmaktadır. Bunlar turizm, eko-turizm anlamında ekonomik getiri, takdir ve beğeni, örnek olmaya değer bulunma, dolaylı diğer kazançlar; yatırıma değer görülme, işbirlikleri, sosyal ve ekonomik destekler alma, kamusal yatırım önceliği almak, markalaşmaya katkı sağlama, ticarete kolaylık elde etme ve öne çıkma... gibi hususlardır.

- Koruma: Burada kültürel mirasın korunması; tarihi ve arkeolojik varlıklar, yapılar, mimari, özgün yerel kültür içinde, gelenekler, yerel kutlamalar, bayramlar vs. yaşayış biçimleri, üretim yöntemleri, zanaat bilgisi, yemek kültürü ve yerel mutfak, doğal yapı ve çevrenin korunması içinde; coğrafi ve doğal yapı özellikleri, doğal çevre, flora ve fauna...gibi unsurların korunması, bunun için şartların ve sürdürülebilirliğinin sağlanması, bu bilincin ve kültürün yerleştirilmesi, sürekliliğinin sağlanması kaygı ve çabası sözkonusudur.

- Kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesi: Kentsel iyi yaşam şartlarının sağlanması ve kentsel yaşam kalitesinin tesisi, bunun sürekliliğinin sağlanması, geliştirilmesi, standardının korunması, bunun hem halkta hem de yerel yönetim anlayışında bir hedef, kültür ve olmazsa olmaz bir standart olarak yerleşik hale getirilmesi, yüksek yaşam kalitesinin varlığı sayesinde kentin tercih edilirliliğinin artırılması (yerleşim tercihi, yatırım tercihi, destek alabilme potansiyelinin artması...).

- Ekonomik getiri: Cittaslow modeli genel olarak yerel sürdürülebilir kalkınma ve istihdam artışına öncelikli hedefleri arasında yer vermektedir. Ancak her Cittaslow bu hedefi ilk sıralara yerleştirmemekte, durumuna uygun olarak başka öncelikleri tercih

Tablo 7: Sakinkentlerin Ülkelere Dağılımı Tablosu (Ağ yapısı olan ve olmayan ülkeler) (08.2021 itibarıyla)

A - Ağ yapısına sahip Ülke/Bölge	Sakinkent sayısı	Ulusal-Bölgesel Ağıdaki ülke sayısı
Almanya	23	1
Avustralya	3	1
Avusturya	3	1
Belçika	7	1
Çin	13	1
Fransa	10	1
Hollanda	10	1
İngiltere	5	1
İskandinav ağı (Danimarka (2), Finlandiya, İzlanda, Norveç (3), İsveç	8	5
İspanya	11	1
İtalya	87	1
Kanada	4	1
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	5	1
Güney Kore	17	1
Polonya	37	1
Portekiz	4	1
Tayvan	4	1
Türkiye	18	1
Toplam Kent Sayısı	269	22
B - Ağ yapısına sahip olmayan diğer Ülkeler/ Bölgeler	Sakinkent Sayısı	
Güney Afrika	1	
Kolombiya	1	
Rusya	1	
ABD	2	
Japonya	2	
Yeni Zelanda	1	
İrlanda	1	
Macaristan	1	
TOPLAM Kent Sayısı	10	
A+B Tüm ülkeler Toplam:	279 Sakinkent	

Kaynak: www.Cittaslow.org sayfasından yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur (08.2021 itibarıyla).

edebilmektedir. Her durumda Cittaslow statüsü, turizm, markalaşma ve bunların istihdama katkısı sebebiyle kente belli oranda bir ekonomik katkı sağlamaktadır. Kentin turizm ve eko-gastronomik turizm anlamında pazarlanması, kentin yerel ürünlerinin öne çıkarak pazar olanaklarının yükselmesi, işbirliği, destek ve yatırım olanaklarının artışının getirdiği dolaylı ekonomik getiri bu kapsamdadır. Gelişmekte olan ülke kentlerinin Cittaslow olma isteme sebebi ve statüden beklentileri arasında ekonomik getiri ilk sırada

yer almaktadır. Ancak gelişmiş ülkelerin Sakinkentlerinde çoğunlukla statünün ekonomik getiri beklentisi arka planda kalmakta, kentin değerlerinin sistemli olarak korunması, tanınırlığı, markalaşması, kentsel yaşam kalitesinin tescili ve sürekliliği öne çıkmaktadır.

- Kent yönetiminde toplam kalitenin artırılması konusunda yöntem bilgisi: Kentler bu statüyü alarak, kent yönetimi ve kentteki yaşanılabilirlik özelliklerinin artırılması, daha nitelikli bir kent yaşamının oluşturulmasının yanısıra çevresel, tarihi, kültürel koruma ve geliştirme konularında Cittaslow ağının sahip olduğu bir know-how'a da sahip olmaktadır. Bu ağın yol gösterici desteği ve sunduğu örneklerin yanısıra işbirlikleri, ortaklıklar ve eğitimler yoluyla elde edilmiş olmaktadır. Ancak bu yöntem bilgisinin hayata yeterli ve doğru şekilde geçirilmesi yine yerel yönetim ekibinin ilgi, önceliklendirmesine, bir başka söyleyişle, inisiyatifine kalmaktadır.

- Ekolojik değerler ve sanayi süreçlerinin yönetiminde hassasiyet ve uzmanlaşma: Hem ekolojik değerler hem de sanayi süreçlerinin yönetiminde bilimsel yaklaşım, bilimsel verilerle hareket etme, kaynak koruyucu ve geliştirici yeşil teknolojiler, çevreci yöntemler, ekolojik temelli uygulamalar ve bunların sürekli hale getirilmesi gündeme gelmektedir.

- Demokratik yerel yönetim uygulaması ve kentsel yönetişim: Sakinkent modeli kentin sakinler, yerel yönetim yöneticileri-unsurları, yerel sivil toplum örgütleri (dernekler, yerel topluluk temsilcileri, sosyal grup yapılanmaları, üniversiteler, spor kuruluşları, vb.), yerel ekonomik aktör ve paydaşlar (yerel işletmeler, yerel ortaklar, işbirliği tarafları, yatırımcılar), yönetsel, ticari ve sosyal ağ ve işbirliği temsilcileri gibi ortaklarla birlikte yönetilmesini, kente ilişkin kararların yerel halkın katılımıyla alınmasını önemli bulmakta ve önceliklendirmektedir. Bu şekilde, kentle ilgili aktörlerin gerçekleştirecek demokratik katılımıyla birlikte kentin çıkarları için en yüksek iyi dengenin oluşacağı düşüncesinden hareket edilmektedir.

- Sosyal bütünleşme ve uyum: Cittaslow modeli sadece kentsel hizmet kalitesi, tarih, koruma ve yemekle ilgili olmayıp kentteki sosyal çeşitlilik, toplulukların uyum içinde, eşit ve adil şartlarda yaşaması, iyi yönetilmesi, katılımı, kaynaşması, kültürel renk olarak varlığını en iyi şekilde sürdürmesi, aralarında barışçıl ve toplumu geliştirici iyi ilişkiler kurması, böylelikle sosyal anlamda da yaşamın iyi olması, sosyal yaşam kalitesinin varlığı ve bunun sürekliliğinin sağlanmasıyla da ilgilidir. Sakinkent ilkeleri arasında sosyal politikalar da yer almaktadır. Sakinkent olan bir kentin öncelikleri ve işleyiş ilkeleri arasına bu konu da girmekte ve toplam yaşam kalitesini arttırmaktadır. Farklı kökenlere sahip yurttaşlara sahip olan kozmopolit nitelikli kentlerde bu konu yüksek önem arz etmektedir. Kanada, Amerika ve İngiltere'deki Cittaslow kentlerde bu husus kritik öneme sahiptir.

Yukarıda ifade edilen katkılardan hareketle uygulamada modelin işlevleri şu şekilde gözlenmektedir;

- Kent kimliğinin korunması (kültürel, mimari, doğal yapı, çevre, sosyal yapı dengeleri...) geliştirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması,
- Kentin sahip olduğu olanaklar ve özellikler aracılığı ile yerel ekonominin geliştirilmesi, yerel kalkınmanın desteklenmesi, istihdama katkıda bulunulması,
- Kentin doğal kaynak, yapı ve özelliklerinin çevreci ve korumacı sürdürülebilir yaklaşım ile korunup geliştirilmesi,
- Kentsel yaşam kalitesinin sağlanması ve süreklilik şartlarının oluşturulması,
- Kentsel yaşam kalitesi, kültürel ve çevresel koruma, yerel kaynaklarla kalkınma, yerel değerlerin önemsinmesi, kültürel, ekonomik ve çevresel sürdürülebilirlik anlayışının oluşturulması, bunların kültürel değerler olarak yerleştirilmesi,
- Geçmişten gelen miras ve değerlerle modern olanaklar ve teknolojinin harmanlanarak kentsel yaşamda kullanılması,

- Kentsel yaşam kalitesine odaklanılarak, yüksek standartlara sahip, teknoloji ve modern olanakları kullanan, iyi yaşam şartlarının sağlandığı kentlerin oluşturulması ve yaygınlaştırılması,
- Tüm bu yönlerle birlikte, kent hakkı ve kentte toplam kalite anlayışı paralelinde Sakinkentin yaşamın iyi ve kaliteli olduğu, yaşanılır (yaşamaya değer, yaşanılabilir) bir kent haline getirilmesi, bu yönde örnek oluşturması ve bu anlayışın yaygınlaşmasının sağlanması,
- Sürdürülebilir enerji kullanımı, atıkların geridönüşümü, sağlıklı altyapı ve arıtma sistemleri, çevreci teknolojiler, çevreci endüstri tasarımı, gibi kavramların hayata geçirilmesi,
- Kontrol altında çevreci ve verimli bir sanayi sisteminin yürütülmesi.
- Ekonomik faaliyetlerde çevre, koruma ve ekolojik değerlerin zarar görmeyeceği hassasiyetlerle planlama ve uygulamanın tasarlanması (gelişmiş ülke örnekleri).
- Farklı köken ve kültüre sahip sosyal toplulukların uyum ve kendini gerçekleştirme olanakları sağlanarak birarada yaşamasının desteklenmesi,
- Yerel karar alma süreçlerine yerel halkın katılımı ve katılımı demokratik yöntemlerin barışçıl şekilde hayatın içine alınması,
- Farklı gruplar için (gençler, yaşlılar, kadınlar, engelliler...) sosyal destekleme sistemleri oluşturulması ve bu yöndeki geliştirme olanaklarının yerel yönetimler, yerel halk ve diğer aktörler tarafından ortaklaşa çalışmalarla hayata geçirilmesine önem verilmesi, bu kültürün yerleştirilmesi,
- Çevreci ve sürdürülebilir enerji, altyapı, çevre... vb. politikaların uygulanmasının önceliklendirilmesi anlayış ve kültürünün oluşturulması, bunun gündemde tutulması.

Cittaslow Manifestosundaki öneri ve yükümlölüklerin anafikrinin kent hayatına uygulanması sonucunda kentte yapılması gereken temel düzenlemeler ise aşğıdaki anabaşlıklarda toplanabilir;

- Kentsel alanda kentin mimari ve tarihi karakteri ile genel ruhunu bozacak gereksiz yapılaşmadan kaçınmak, mevcut mimari mirası korumak ve geliştirmek,
- Genel anlamda enerji tüketimini azaltmak, bu yönde çözümler geliştirmek, bu yönde bir tasarruf kültürü oluşturmak,
- Modern teknolojiiden kent hayatını kolaylaştırmak için yoğun olarak faydalanmak, kirletici olmayan ekolojik teknolojileri tercih ve teşvik etmek,
- Yeşil alanlar ve spor, dinlenme, eğlenme, sosyal birliktelikler ve aktivite alanlarının sayı ve kalitesini arttırmak,
- Kenti genel anlamda temiz ve düzenli tutmak, (Çöpler, bakımsızlık, metruk alan ve binalar, ışık, görüntü ve ses kirliliğı açısından),
- Toplu taşımaya ağırlık vermek, kirletici olmayan alternatif ulaşım yöntemlerine olanak sağlamak (Mesafeleri kısaltan şekilde düzenlenecek kestirme yaya yolları, bisiklet ve scooter kullanımının teşviki, bisiklet yolları yapmak),
- Atıkları azaltmak, sağlıklı atık toplama ve bertaraf yöntemleri kullanmak, atık geridönüşüm sistemleri geliştirmek,
- Trafiğe kapalı yaya alanlarının sayı ve niteliğini arttırmak,
- Yerel işletmeleri, yerel esnafı ve yerel küçük üreticileri çeşitli uygulamalarla desteklemek ve geliştirmek,
- Her yaş grubundan bireyler ve engelliler için ihtiyaca uygun tesisler kurmak, kentte engelli dostu düzenlemeler yapmak,
- Kentte ortak karar alma mekanizmalarını destekleyen bir katılımcı demokrasi kültürünü yerleştirmek ve geliştirmek,

- Kentte -varsa- farklı sosyal kökenlere sahip gruplar ve bireyler arasında pozitif ilişki ve sosyal uyumu destekleyecek düzenlemeler yapmak,
- Kent yaşamında yerel kimliği oluşturan kültür unsurlarını (gelenekler, iyi ilişkiler, komşuluk, misafirperverlik, yerel mutfak, yerel zanaat ve el sanatları,...) korumak ve geliştirmek,
- Kentte kullanılan ve çevresinde üretilen gıda ürünleri için organik üretim ve tüketimi desteklemek, GDO'lu üretim ve ürünleri engellemek, yerel ve bölgesel ürünleri korumak, geliştirmek ve yerel ürünlerin kullanımını teşvik etmek, bu yönde düzenlemeler yapmak.

Sakinkent statüsünü elde eden kentlerin ülke ağlarına bakıldığında bazı genellemeler yapmak mümkün olmaktadır;

- Her kent aynı saiklerle ağa katılmamaktadır: Kentler, yukarıda da değinildiği gibi, ülkelerinin ve kentlerinin sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel durumu, coğrafi durumu, doğal kaynak yapısı, doğal özelliklerin niteliği, demografik özellikler, doğal ve yapılı çevresinin durumu, ekonomik, kültürel, çevresel özellikler konusundaki anlayışı, gelecek hedefleri, eksik olduğunu düşündüğü veya geliştirmek istediği yönleri, yaşam kalitesi ve sürdürülebilirliğe bakış açısı... gibi birçok duruma göre, farklı sebeplerle ve farklı amaçlarla ağa dahil olmaktadır.
- Ağa dâhil olan her kent kendi ihtiyaçları ve tercihlerine özgü şekilde bir yol çizerek çalışmaktadır: Her kent, potansiyeli, hedefleri ve yönetim yapısı ve yaşam kalitesine ilişkin bakış açısı doğrultusunda kendine özgü farklı politika ve projeler geliştirmekte, Cittaslow ilkeleri çerçevesinde, ancak kendine özgü tercih ve hedeflerini ortaya koymaktadır. Her Sakinkent kendi eşsiz yönleri, çekici yönleri, karakteri, kimliği, ruhu ve gelecek hayallerini öne çıkarmaktadır.

- Sakinkentlerde bir ya da birkaç özellik önplana çıkmakta ve kentler bu yönde kendilerini tanımlayarak çalışmalarını buna göre sürdürmektedir. Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda kentler birkaç grupta toplanabilir;
 - Tarihi ve özgün mimarisi ile öne çıkan kentler (Örn: İtalya)
 - Doğal yapısı, doğal güzellikleri ve doğal kaynakları ile öne çıkan kentler, (Örn: Çin, Güney Kore)
 - Yerel kültürel yapı, kimlik ve gelenekleriyle (gelenekler, zanaat, el işleri, yemek) öne çıkan kentler (Çin),
 - Kültür ve sanat yönüyle öne çıkan kentler, (müzik, tiyatro, müzeler, etkinlikler, vb). (Örn: Avusturya...)
 - Kentsel yaşam kalitesi ile öne çıkan kentler (sürdürülebilir kentsel sistem: ulaşım, istihdam, enerji...), hizmetler, çevre, altyapı özellikleri, geri dönüşüm, çevreci teknolojiler, iyi yaşam için teknoloji kullanım yoğunluğu, yenilenebilir enerji üretim ve kullanımı, atık geridönüşümü... sosyal ilişkiler, sosyal destek sistemleri, rekreasyon alanları, çevreci endüstriyel üretim, vb.) (Örn: Kanada, Amerika),
 - Bu özelliklerin iki veya daha fazlasının biraraya geldiği çokyönlü kentler (Hollanda, Almanya). Örn; Doğa-tarih-yemek-yerel kimlik bileşimi (İtalya, Polonya ...).
- Sakinkentlerin tümü sanıldığığının aksine Cittaslow statüsünün getirdiği turizme uygunluk sebebiyle turistik pazarlama ya da turizm geliri peşinde değildir: Bu kentlerin Cittaslow statüsü aracılığı ile elde etmek istediği kazanımlar değişmektedir;
 - Turizm ve eko-gastronomik turizm aracılığı ile ekonomik getiri ve gelir elde etmek,

- Kendi kimliksel özelliklerini ve eşsizliğini duyurmak, bunun gururunu yaşamak,
- Kendi özgün yönleri, farklılıkları, özellikleri ve olanaklarını tanıtarak markalaşmak ve bunun ticari kazanımlarından yararlanmak,
- Sakinlerine sağladığı yüksek kaliteli yaşamı duyurmak, yatırım ve yaşamak için ideal “yaşanılır” bir yer olduğunu herkese bildirmek, yeni nüfusu kendine çekmek, böylece sosyal, ekonomik, kültürel ve diğer açılardan güçlenmek,
- Cittaslow statüsünün kriter, ilke ve ön şartları, yarattığı korumacı çerçeve aracılığıyla kendi kimliğini (mimari, kültürel: gelenekler, zanaat, yemek, yerel sanatlar...) ve doğasını, yaşam kalitesini korumak ve geliştirmek,
- Cittaslow statü gerekleri desteğiyle yönetsel katılım, çevreci yaklaşım ve sürdürülebilirlik şartlarını hayata daha kolay geçirebilmek,
- Yerel topluluk için birçok yönden kaliteli, keyifli ve eğlenceli yaşanılabilir yaşam ortamı yaratmak,
- Sahip olduğu tüm özelliklerin değer gördüğü ve sürekliliğinin öne alındığı, desteklendiği bir yapıda yer almak, işbirlikleri içinde olmak, farklı desteklerden yararlanmak, uluslararası bir işbirliği ve bilgi paylaşımı ağının içinde yer almak, bunun yarattığı aidiyet ve güven duygusuna sahip olmak.
- Benzer değerler sistemine sahip bir kentsel örgütsel yapıda yer almak ve burada kentsel yaşam kalitesi ve sürdürülebilirliğin sağlanması deneyimini yaşamak ve sürdürmek.

Sakinkent modeli yukarıda detaylandırılan sebeplerle, kentlere ve kent sakinlerine sağlayacağı katkı ve kazanımlar için benimsenmektedir. Aynı zamanda bir marka ve kalite statüsü olan Sakinkent ünvanının kaybedilmesi, sözüedilen sebeplerle kazanımların büyük oranda kaybı anlamına geleceğinden ünvan sahibi kentler bu konuda hassas davranmaktadır. Bu durum ağı gönüllü katılımı pekiştirmektedir.

Modelde teori-pratik uyumu önemli oranda hayata geçmiş olarak gözlenmektedir. Bu durum, gelişmekte olan ülkelerde daha düşük oranlı bir gerçekleşme sergilerken, ekonomik kaygıları olmayan, koruma, sağlıklı çevre ve sürdürülebilirlik boyutuna önem verebilen, yaşam kalitesini öne çıkarma bilincine sahip ülke ve kentlerde bu uyum yüksek düzeyde sağlanmış görünmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerdeki kent yönetimleri istenen oranda bilinçli olmayabilmekte, pazarlanabilir özgün değerlerini öne çıkararak statüden yoğun turizm ve yoğun ekonomik getiri beklentisi yanılgısına girmekte, bu durum mevcut özgün değerlerin de aşınması ve tercih edilirlilik sağlayan özelliklerinin zayıflamasına sebep olmaktadır. Turizm yapısı, Yavaş turizm ve Eko-gastronomik turizm ilkeleriyle şekillendirilmediğinde, yoğun turistik talep kentlerde kalabalıklaşma, aşırı tüketim, sakinliğin yokoluşu, özgün değerlerin aşınması ve kalite kaybı ile sonuçlanmaktadır. Bu belli bir süre sonra kentin çekiciliğinin kaybı, düşük hizmet ve kalite anlayışı yüzünden de itici hale gelmesine (Örn, Halfeti) yol açmakta, kentin sahip olduğu özelliklerin ve değerlerin sürdürülebilirliği ortadan kalkmaktadır. Bu gibi sorunlar Ulusal Cittaslow Yönetiminin yerel yönetimlerle daha sıkı diyalogu ve daha yoğun denetimle ortadan kaldırılabılır. Amacın sayıca daha çok Sakinkent ilan etmek değil, Sakinkent özelliklerine sahip daha çok kent sahibi olunmasının istendiği konusunda bir tereddüt olmasa da, iyiniyetli esnekliklerin sıkılaştırılması fayda sağlayabilecektir.

Gelişmiş ülkelerde ise, temel ilkelere ve gerekliliklere bağlılık daha yüksek olarak gözlenmekle birlikte, özel bir iddiası olmayan küçük tarihi kentlerin belli bir aşamadan sonra, düşük nüfuslarının ve coğrafi konum anlamındaki uzaklıklarının da etkisiyle, durağanlık ve rutinlik sorunu yaşadığı iddia edilebilir. Bu kentler, çeşitli etkinlikler ve projelerle bunu aşmaya çalışsalar da nüfus azlığı, ulaşım ağlarının uzağında kalma, ağırlıklı olarak tarihi unsurları öne çıkarma, günlük hayatta canlılık yaratacak yeterince çekicilik yaratamama gibi sebeplerle bir kısır döngü içine girmiş izlenimi verebilmektedir.

Aynı şekilde tarımsal özellikleri önplanda olan, diğer çekiciliklerin geri planda kaldığı küçük Cittaslowlar da yeterince destek ve ziyaretçi almalarının sağlanamadığı durumlarda benzer sorunlar yaşayabilmektedir. Cittaslow kentlerinin belli bir ölçeğin altında olmalarının da amaca hizmet etmede güçlükler yaratmakta olduğu iddia edilebilir. Kentlerde sabit yaşayan sakin sayısının azalması kentin canlılığını yitirmesine ve hayalet kent izlenimi vermesine sebep olmaktadır. Günlük hayatın daha canlı yaşandığı, günlük yaşam döngüsünün her yönüyle aktif bir şekilde tekrarlandığı kentler daha fazla özgün ve çekici nitelikli yerel özellik ortaya koyabilmektedir.

2.7.1. Uygulama Örnekleri ve Yaşanılabilirlik Boyutu

Sakinkent modelinin yaratmak istediği kent tüm boyutlarıyla yaşanılır bir kendir. Ancak Sakinkent modelinin sadece kentsel yerleşimleri hedeflediğini söylemek doğru olmayabilir. Model, şimdilik ağırlıklı olarak kentsel ya da kırsal niteliklerinin önplanda olduğu ayrımına değinmeksizin, belli bir kimliği, karakteri, korunması gereken özellikleri olan, doğal yapı, tarihi-mimari yapı, gelenekler, yaşayış ve üretim tarzları ve diğer kültürel özellikleri belirgin olup ta bir yerel yönetim örgütüne sahip olan küçük (nüfus ölçütü, en çok 50.000 kişi) yerleşmelerde hayata geçirilmiştir.

Uygulamada, Cittaslow statüsü verilen tüm yerleşimlerin kentsel nitelikli olmadığı, kiminin toplu bir yerleşim yapısına da sahip olmadığı, kiminin çok sayıdaki küçük yerleşimden oluştuğu ya da bir doğal- ekolojik bölgeden oluştuğu gibi örneklerden kırsal niteliği ağır basan yerleşimlerin de önemli sayıda olduğu gözlenmektedir. Dilimizde bu yerleşimlere kent ya da şehir desek te, gerçekte kasaba yani İngilizcedeki “town” terimiyle tanımlamak daha uygun görünmektedir. Bu örneklerde, çoğu Cittaslow’un klasik kent tanımına uyacak şekilde kentleşmiş olmadığı, daha çok kırsal nitelikler taşıdığı, ancak yönetsel açıdan örgütlü ve sistemli denebilecek bir yapıya sahip olduğu gözlenmektedir. Modelin sürdürülebilir yerel kalkınma, kimlik ve çevre koruma, altyapı ve enerji politikaları, Yavaş yemek, eko-turizm ve eko-tarım uygulamalarını

önceliklendirmesi sebebiyle, model kent niteliği taşımayan yerleşimler için de istenir ve yararlı, geliştirici hale gelmektedir.

Yaşanılrlık tanımı, toplam kentsel yaşam kalitesi özelliklerini gerektirmekte olduğundan, yaşanılrlık kavramı kent niteliklerini asgari düzeyin altında taşıyan yerleşmeler için tartışmalıdır. Burada bir yaşam kalitesinden bahsedilecekse de bu kentsel nitelikli olmayacaktır. Bu noktada kırsal nitelikli olan, ancak tatmin edici yerel yönetsel hizmet ve kamusal hizmet alabilen yerleşmeler ayrı tutulmalıdır. Bu tür yerleşmeler de yaşanılrlık olgusunu belli konularda önemli oranda hayata geçirebiliyor olsa da, yerleşim yapısının dağınık ve seyrek oluşu, ekonomik faaliyetlerin tarım ağırlıklı oluşu, sosyal ilişki modelleri ve sosyal örgütlenme yapılanmasının kentsel nitelikler taşımaması buralarda kentsel yaşam kalitesinin tartışılmasını olanaksız hale getirmektedir. Ekonomik, çevresel, kültürel sürdürülebilirliğin yanısıra, mekânsal planlama, kentteki yaşamı daha nitelikli hale getirecek geliştirici proje ve politikalar anlamında yerel hizmet planlaması, kent yaşamını iyileştiren yoğun teknoloji kullanımı, yönetime katılım ve yönetişim, demokratik yerel yönetim süreçleri, kentsel yaşam kalitesini destekleyen sosyal ilişki modelleri ve örgütlenme yapısı, kentteki yerel ve kamusal nitelikli kentsel hizmet (eğitim, sağlık, ulaşım, konut...) çeşitlilik ve kalitesi, istihdam olanakları, dinlenme ve eğlenme olanakları, sanat ve kültürün kent yaşamına dâhil edilme oranı, sosyal destekleme sistemleri,... kentsel yaşam kalitesini yükselterek kentteki yaşanılrlık düzeyini arttırmaktadır. Bu hususların hayata geçirilebilmesi hizmet ve yatırımlar için yeterli maddi kaynaklara sahip yerel yönetim yapıları ve merkezi kamu yönetimi desteğiyle mümkün olacak niteliktedir.

Uygulamada, her Cittaslow'un bu olanaklara ve desteğe sahip olmadığı gözlenmektedir. Kendi kaynaklarıyla ve sürdürülebilir yerel kalkınma anlayışıyla ekonomik olarak güçlenmeyi yöntem olarak kullanan Cittaslow istemeden bir kısır döngü içine girebilmektedir; bazı hassas dengeleri iyi gözetemediği zaman, özellikle turizmden

medet uman bir yapıya sahip ise, aşırı talep, kalabalıklaşma ve aşırı tüketim sonucunda (ör; Seferihisar) statü ve profil özelliklerini kaybetmeye aday olmaktadır. Bu sebeple Cittaslow'lara dönük aşırı talep, sakin bir kentte yaşamak isteyenlerin Cittaslow'a yerleşme eğilimi, bunun sonucundaki kalabalıklaşma ve aşırı tüketimin önlenerek bu eğilimlerin belli bir sınırdan tutulabilmesi konuları, getirdiği riskler ve sakıncalar sebebiyle önemle gündemde tutulmaktadır. Bunlar, Sakin kentlerde Cittaslow standartlarının karşılanma oranını aşağı çektiği gibi yaşanılabilirlik boyutunu da düşürmektedir. Bu konularda çokça soru sorulmakta ise de cevap alındığı ya da tatmin edici cevap alındığını veya ta cevap üretilebildiğini söylemek mümkün değildir. Bu konudaki klasik sorulardan biri, kalabalıklaşan Cittaslow'ların 50'000'lik nüfus sınırını aşması durumunda ne olacaktır. Geçişirici ve politik cevaplar sorunlarla yüzleşmeyi ve önlem veya çözüm geliştirilmesini ileriye atmaktadır. Ancak önümüzdeki en çok 8-10 yıllık zaman içerisinde bu sorulara tatmin edici cevaplar bulunması ve bu doğrultuda sorun çözücü etkili politikalar üretilmesi gereği ortadadır.

Burada uygulama örnekleri olarak, ağırlıklı oranda tek bir yönüyle değil de birçok yönüyle kendini ortaya koyabilen ve tamamen kırsal nitelikli olduğu iddia edilemeyecek, belli bir nüfus yoğunluğuna sahip birkaç kentten söz edilecektir. Bu kentler, Cittaslow olma bilincine sahip, Cittaslow standartlarını önemli oranda karşılamakta, iyi bir Cittaslow temsilcisi olarak çalışmakta, statüleriyle gurur duymakta, bu modeli hayata geçirmekten heyecan duymakta, model aracılığı ile kentsel yaşam kalitesinin tesisi ve geliştirilmesi olarak formüle edilen nihai hedeflere odaklı, çalışmaya ve projeler üretmeye devam eden kentlerdir. Bu kentlerin hemen hepsi, kentsel hizmetlerin karşılanması ve yaşam kalitesinin tesisi anlamında temel ihtiyaçlarını karşılama basamağını atlamış, Cittaslow statüsünden öncelikli beklentisi ekonomik getiri boyutu olmayan, kentsel yaşam kalitesinin sürdürülebilirliğini sağlamak açısından statü ve kendini gerçekleştirme aşamasına geçmiş durumdadır. Bu kentler kent pazarlaması ve

markalaşma anlamında ekonomik/ticari ürünlerin pazarlanmasından çok kültürel, çevresel, sosyal, demokratik değerleri öne çıkarmaktadır. Ancak bu örneklerde, turizm boyutunda vandal ve tüketici olmayan yavaş bir eko-gastronomik turizmin, bir diğer boyutuyla sürdürülebilir turizmin özenle uygulanmasının ilkesel olarak benimsendiği de hatırlanmalıdır.

Cittaslow ünvanını almış kentlerin çoğunda ağırlıklı olarak bulunan, modelin ilke, standart ve öncelikleri doğrultusunda ilk bakışta göze çarpan özellik ve uygulamalar sözkonusudur.

Aşağıdaki ilk 7 madde ortak ve genel Cittaslow niteliklerini ifade ederken, sonraki diğer madde içerikleri ise genellik arz etmeyen ancak sıklıkla rastlanan özellikleri ifade etmektedir;

- (1) Oldukça eskiye dayanan tarihsel geçmiş,(genelde ortaçağ ve sonrası)
- (2) Tarihsel ve kültürel geçmiş doğrultusunda şekillenmiş özgün mimari,
- (3) Korunmuş ya da restore edilmiş özgün sivil ve kamusal yapı ve anıtlar,
(mesele bunların daha çok olması değil, düzenlenmesi ve yönetilmesidir)
- (4) Yerel kimlik ve özgün yerel kültür; gelenekler, alışkanlıklar, günlük yaşam rutinleri, eğilimler, özel günler, kutlama günleri, zanaat, el sanatları...
- (5) Özellikle coğrafi ve/veya doğal yapı, özellikli ve etkileyici doğa, doğal güzellikler,
- (6) Konukseverlik,
- (7) Konaklama ve yemek sunumu açısından nitelikli olanak ve hizmetler,
- (8) Dinlenme, eğlenme ve spor olanakları,
- (9) Yerel mutfak, özgün yemekler ve organik gıda ürünleri,
- (10) Kentin özellikleri ve ihtiyaçları doğrultusunda projeler ve uygulama politikaları,
- (11) Yerel halkta Cittaslow olma bilinci ve yönetime katılım eğilimi.

(12) Kentte ve bölgesinde önem verilen spor ve sanat etkinlikleri, sosyal aktiviteler, çeşitli alanlarda fuar, karnaval ve pazarlar.

Bu özellik ve uygulamalar haricinde Cittaslow ulusal ağına sahip her ülke veya bölge için de belli genellemeler yapmak mümkündür. Bizim bu tez çalışmasında örnek uygulamalar üzerinden aradığımız şey, Cittaslow modelinin kentsel niteliklere sahip olan ve “çok küçük nüfus” ölçülerini aşan büyüklükteki yerleşmeler için, mekânsal fiziksel düzenlemelerden çok, genel nitelikli yönetsel geliştirme ve uygulama olanaklarını değerlendirmektir.

En az 3'er Cittaslow'a sahip olup ta modeli uygulayan dünya ülkeleri için birer genelleme yapılmak istendiğinde, her birinin kendi coğrafı, tarihi, mimari, kültürel, ekonomik ve yönetsel özellikleri bağlamında farklı birer bileşimden oluşan tablolar oluşturduğu görülür. Her ülkenin Cittaslow statülü kentleri belli konularda benzeşmekle birlikte, her bir kentin kendi başına özel ve eşsiz olduğu, farklı öykülere sahip özel örnekler olarak da ele alınabileceği görülmektedir.

2.7.2. Dünya’da Sakinkent Uygulamaları: Durum ve Örnekler

Sakinkentleri incelerken, “Kasaba” (Town) kavramının üzerine eğilmek konuyu daha kolay incelemek açısından katkı sağlayabilir izlenimi vermektedir. Modelin nüfus standartlarının da gerektirdiği ayrıma uygun olarak, kimi Sakinkentlerin çok küçük nüfuslu olabildiği de görülmektedir. Çalışmamızın tamamında büyüklüklerine bakılmaksızın tüm Sakinkentler “kent” olarak anılmaktadır. Ancak Cittaslow.org sitesinde olduğu gibi, diğer diller ve İngilizce kaynakların çoğu kez “town” (kasaba) ifadesini kullandığına sık sık rastlanmaktadır. Şu anda ülkemiz yerel yönetim yapısında hukuken artık bulunmayan kasaba ayrımı ya da kademesi ve tanımı incelediğimiz konu açısından işlevsel bir anlam arz etmektedir.

“Kasaba”nın sözcük anlamına bakılacak olursa, 1924 tarihli ve 442 Sayılı Köy Kanunu’nun 1. Maddesinde “Nüfusu iki binden aşağı yurlara (köy) ve nüfusu iki bin ile

yirmi bin arasında olanlara (kasaba) ve yirmi binden çok nüfusu olanlara (kent) denir. Nüfusu iki binden aşağı olsa dahi belediye teşkilatı mevcut olan nahiye, kaza ve vilayet merkezleri kasaba itibar olunur.” tanımlarına yer verdiği görülür. Türk Dil Kurumu sözlüğü ise, kasaba sözcüğünün karşılığını “kentten küçük ama köyden büyük olmakla birlikte henüz kırsal özelliklerini yitirmemiş olan yerleşim merkezi, belde” olarak vermektedir. Wikipedia da, “Henüz kırsal özelliklerini yitirmediği için kent değildir, fakat belirli oranda sanayi ve ticaret faaliyetlerine sahip olduğu için de köy olarak adlandırılmaz” ifadesiyle konuya açıklık getirmektedir. Dolayısıyla “Kasaba” ifadesi çoğu Cittaslow’u nitelenmek için en uygun ifade gibi görünmektedir. Cittaslowlar arasında 600 nüfuslu olanlara dahi rastlanmakta ve tanıtıcı kaynaklar bu Cittaslowlar için zaten “köy” demektedir. Çalışmamızda ülkemizde güncel geçerliliğini kaybetmiş olan bir terim olması sebebiyle “kasaba” sözcüğü yerine ağırlıklı olarak “kent”, “küçük kent” sözcükleri kullanılmaktadır.

Dünyada Sakinkent/Cittaslow uygulamalarında hem kent nitelikleri ağır basan ve kentsel yaşam kalitesine önem vererek bunu iyileştirmeyi, geliştirmeyi önceliklendiren Cittaslowlar (İtalya Belluno, Orvieto gibi), hem de ağırlıklı olarak kırsal nitelikli olsa da Cittaslow olmanın diğer yönlerini başarıyla hayata geçiren (Çin Cittaslowları) Cittaslowlardan örnekler yeralmaktadır. Hem kentsel yaşam kalitesi kavramına özel bir önem veren kentlerden, hem de genel olarak dikkat çekici nitelikteki çevre, sanayi, ekonomi, kültürel, mimari ve ekolojik koruma, kimlik oluşturma açılarından iyi örnekler sözkonusudur. Cittaslow uygulamalarında yaşanılır kentler için genel ve kapsayıcı kullanılabilecek özellikler (modern ve teknoloji kullanan kent yaşamı, sürdürülebilir enerji ve ulaşım yöntemleri kullanımı, sağlıklı akıllı binalar, modern ve ekolojik tarım yöntemleri, sağlıklı gıda üretim politikaları, doğru ve geridönüşüme önem veren atık yönetimi, sürdürülebilir çevreci orta ölçekli sanayi gibi) gözlenirken, kentsel yaşam kalitesini (kaliteli yerel hizmetler, yeterli ve nitelikli yeşil alanlar, spor ve dinlenme

alanları, kültür ve sanat faaliyetleri, yürünebilirlik, kısa mesafede hizmet ve olanaklara erişim olanakları, sağlık, eğitim, alışveriş olanaklarında kolaylıklar gibi) hayata geçirebilen örneklerini de görmektir. Buradaki örneklerin önemli bir kısmı, yukarıda sözüedilen kasaba tanımına uygun yerleşimlerdir. Hatta nüfusu 20.000'i aşmış ta olsa, kırsal niteliklerini tamamen kaybetmeyen bu kentler kasaba formunda kalmaya devam etmekte, en önemlisi de bunu “sakinlik, doğadan kopmama, yerel yaşayış tarzı ve kültürden kopmama” gibi gerekçelerle tercih etmekte ve korumaya çalışmaktadırlar.

Özellikle Avrupa ülkelerinde yeralan Cittaslowlar, özgün özelliklerine sahiplenilen, bunları öne çıkarma ve işleme konusuna odaklanmış, bu konuda oldukça başarılı kentlerdir. Bunlar, tarih, doğa, yerel kimlik ve kültür, gibi farklı özellikler olabilmektedir. Tümü de kentsel yaşam kalitesine özellikle önem vermektedir. Tarihi kimliklerini ve yerel kültürleri yaşatmakla birlikte teknolojiyi hayatın içine almış, çok kültürlü, hoşgörülü, oldukça modern kentlerdir. Sürdürülebilirlik, kentsel yaşanılrlık, kentsel direnç, çevre koruma, bilimsel yöntemlerin her alanda kullanılmak istenmesi, teknolojiye verilen önem ve modern kent yaşamı öncelikleri arasındadır. Bunlar dışa dönük, iletişime açık, keyifli, araştırmayı ve gelişmeyi içselleştirmiş eski ve yeninin birarada kentsel yaşam kalitesi ile harmanlanarak yer aldığı kentlerdir. Önemli bir kısmı çevre, koruma, yaşam kalitesi gibi konularda uluslararası kabul görmüş sistemleri hayata geçirmiş durumdadır.

Dünya örneklerinde, özellikle gelişmiş ülkeler arasındaki Avrupa ülkelerinde yüksek bir yaşanılrlık bilincinin ortaya çıkardığı, Cittaslow anlayışını her yönüyle özümsemiş ve benimsemiş, bu statüyü almadan da çoğunlukla bu anlayışa paralel bir kent yönetimi ve kent yaşamı ortaya koyabilmiş kentler görülmektedir. Bu kentler doğa ve tarihi kimlik koruma, gelenekselleşmiş kültürel faaliyetler, çevreci sanayi, kozmopolit ve barışçıl toplumsal yaşam, kentine sahip çıkan şenlikli bir kent yaşamı sergileyen, çokyönlü ve özellikli, yaşamdan keyif alınacak yerlerdir.

İyi Cittaslow örnekleri bu tezin önerdiği orta ölçekli Sakinkentlere birebir örnek olabilecek değil ilham verebilecek kentlerdir. Zira nüfus ölçekleri ciddi oranda farklıdır. Ancak Cittaslow felsefe ve statüsünü algılayışları, sahiplenmeleri, hayata geçirme yöntemleri, kent hayatını bu doğrultuda düzenlemiş olmaları, kentin birçok işlevini bu çerçeve ve anlayışa uygun yönde hayata geçirmiş olmaları onları ölçekleri uygun olmasa da farklı açılardan iyi örnekler haline getirmektedir.

Bu örnekler ağırlıklı olarak Avrupa ülkelerinde yer almaktadır. Avrupa için örnek olarak, İtalya; Belluno, Orvieto, San Vincenzo, kırsal nitelikli ve küçük Hollanda Cittaslowları, Polonya; Biskuipec, Dobro Miasto, İngiltere; Aylsham, Almanya; Bad Wimpfen, Bad Schussenried, Belçika; Jurbise, Avusturya; Enns, İrlanda; Clonakilty ve İskandinav ülkelerinde, Danimarka-Svendborg, İsveç-Falköping kentleri iyi örneklerdir. Kanada’da ise Lag-Megantic iyi bir örnektir. Uzak Doğu’da Güney Kore ve Çin Cittaslowları bambaşka özelliklere sahip ilgi çekici örneklerdir. Nüfusu büyük olsa da ağırlıklı olarak kırsal ve geleneksel özelliklerini sürdüren bu kentler doğal güzellikler, yerel kültür, mutfak ve tarımsal özellikleriyle öne çıkmaktadır. Güney Kore için; Mokpo, Çin için Fuli ve Luzhi örnekleri verilebilir. Tüm bu kentler Cittaslow felsefesini iyi özümsemiş ve gereklerini olanakları doğrultusunda iyi uygulayan, diğer Cittaslow uygulamalarına ilham verebilecek özelliklerde kentlerdir.

Genel olarak bakıldığında, uygulamada Sakinkentler, ağırlıklı olarak yerel kimlik, tarih, mimari, doğa, kültür, yemek/mutfak özelliklerinin öne çıktığı “bacasız sanayii” olarak adlandırılan turizm odaklı bir işlevsel özellikler listesine dayandırılmakta, Sakinkent ilke ve kriterlerinden güç alarak sanayii/endüstriyel potansiyel ve bundan destek alan ticari/ekonomik faaliyetler yönünü de geliştirmiş Sakinkentlerin ise azınlıkta olduğu gözlenmektedir. Yerel kültürel kimliğin korunmak ve yaşatılmak istendiği, geleneksel tarzda keyifli bir günlük yaşam pratiği sunan küçük kentlerden çok, bu ikincisi çalışmamız açısından ilgi alanımızda yer almaktadır. Söz konusu bu ikinci grup kentlerde

bilinçli, sistemli ve özenli bir sürdürülebilir kalkınma, kentleşme ve sanayileşme anlayışı sözkonusudur. Adil Ticaret anlayışı da bunu destekleyen en önemli hususlardan biri durumundadır.

Pratik durumda, Sakinkentlerde Cittaslow felsefe ve ilkelerinin, daha kolay ve “soft” nitelikli olanları (yemek, gelenek, kültür, doğa, turizm, el sanatları, zanaat...) daha çok hayata geçirilmekte, pür ortaçağ kentlerine eğilim izlenmektedir. Oysaki, Sakinkent modeli, detaylıca ve geniş bir bakış açısıyla tanımlanıp düzenlenmiş geniş olanaklar sunmakta, ekonomisi gelişmiş, sürdürülebilir endüstrisi gelişmiş, çevreci, teknolojik, yüksek yaşam kalitesine sahip, geleneksel özelliklerle modern kenti birleştiren yüksek yaşam kalitesine sahip güçlü kent formülasyonlarına olanak vermekte ve buna yönlendirme yapmaktadır. Ancak uygulama pratiğinde modelin olanakları teknik olarak henüz yeterince hayata geçirilemediği görülmektedir. Bu tür iyi örnekler Avrupa’daki belli bir büyüklüğe ulaşmış Cittaslow’larda daha yoğun olarak gözlenmektedir. İngiltere-Aylsham, Polonya- Dobre Miasto bu duruma örnek verilebilir.

2.7.3. Türkiye’de Sakinkentler: Durum ve Örnekler

Çalışmamızın bu kısmının yazılmakta olduğu Nisan 2021 itibarıyla Türkiye’de 18 kent Cittaslow statüsüne sahip durumdadır. İlk Sakinkent Seferihisar’ın bu statüyü kazandığı 2009’dan bu yana (2021) geçen 12 yılda ülkemizin 17 yeni Sakinkente daha kavuşması, hem Ulusal Cittaslow yönetimimizin Cittaslow statüsünü ve felsefesini iyi tanıttığı başarısını, hem de ülkemiz küçük kentleri yerel yönetimlerinin bu konuya dikkat ve ilgiyle yaklaşarak modelin kentlerine sağlayacağı katkıların hem farkına vardığını hem de Sakinkent statüsü elde etmek için kararlılık ortaya koyduğunu göstermektedir. Bu aynı zamanda, homojen bir bilinçlilik sergilemese de, en azından başlangıçta statünün olası getirilerinden (özellikle turizmin ekonomik getirisi) yararlanma ve kaliteli bir kent yaşamı oluşturma yönündeki istekliliğini içeren bir durumdur.

Tablo 8: Ülkemizde Sakinkentler Hakkında Genel Bilgiler Karşılaştırma Tablosu

No	Sakinkent Adı	Nüfusu (kent + kır)	Ağa Katılım Yılı	Genel Karakter	Ekonomide ağırlıklı alanlar			Belediye web sayfasında, 25 Nisan 2021 itibarıyla;	
					1.sırada	2.sırada	Diğer	Cittaslow logosu var mı?	Cittaslow'dan söz ediliyor mu?
1	Seferihisar	48.000	2009	Kentsel	Turizm	Tarım, balıkçılık	-	Var	Link veriliyor. Tanıtıcı bilgi yok
2	Yalvaç	46.600	2012	Kentsel	Tarım, hayvancılık	Orta ve küçük ölç. Sanayi	Turizm, zanaat, el sanatları	Var	Hayır
3	Halfeti	41.000	2013	Kırsal	Turizm	Tarım, hayvancılık	-	Yok	Hayır
4	Ahlat	40.000	2019	Kır-kent	Tarım, hayvancılık	Turizm	Zanaat, el sanatları	Yok	Hayır
5	Köyceğiz	37.900	2019	Kentsel	Tarım, ormancılık	Turizm	Balıkçılık, Arıcılık	Yok	Evet (Açılmıyor)
6	Perşembe	33.000	2012	Kır-kent	Tarım, balıkçılık	Turizm	-	Yok	Adı geçiyor, Tanıtıcı bilgi yok
7	Eğirdir	32.000	2017	Kentsel	Tarım, balıkçılık	Turizm	-	Var	Hayır
8	Vize	28.000	2012	Kır-kent	Tarım, hayvancılık	Küçük ölçekli sanayi	-	Var	Evet
9	Mudurnu	25.500	2018	Kır-kent	Tarım, ormancılık	Turizm	-	Var	Link veriliyor. Tanıtıcı bilgi yok
10	Akyaka	25.000	2011	Kentsel	Turizm		-	Var	Evet
11	Gerze	24.900	2017	Kentsel	Hizmet	Turizm	-	Var	Link veriliyor. Tanıtıcı bilgi yok
12	Şavşat	17.500	2015	Kırsal	Hayvancılık, Arıcılık	Turizm	-	Var	Hayır
13	Göynük	15.000	2017	Kır-kent	Tarım ve hayvancılık	Ormancılık	-	Var	Evet
14	Yenipazar	12.600	2011	Kır-kent	Tarım ve hayvancılık	-	-	Var	Evet
15	Güdül	10.000	2020	Kırsal	Tarım ve hayvancılık	-	-	Açılmıyor	Açılmıyor
16	Gökçeada	9700	2011	Kırsal	Tarım ve hayvancılık, Balıkçılık	Turizm	Küçük ölçekli sanayi	Yok	Hayır
17	Uzundere	8.700	2016	Kırsal	Tarım ve hayvancılık	-	-	Var	Link veriliyor. Tanıtıcı bilgi yok
18	Taraklı	6.900	2011	Kırsal	Tarım ve hayvancılık,	Zanaat, el sanatları,	Turizm	Yok	Hayır

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur (Nisan 2021 verileri itibarıyla).

Tezin yazılması sürecinde ülkemizin Sakinkent ağına çok sayıda yeni kent katılmıştır. 1 Haziran 2024 itibarıyla Türkiye Cittaslow ağı üye kent sayısı -Metropol Sakinşehir İzmir kenti hariç- 25'e ulaşmıştır. Nisan 2021 tarihi itibarıyla hazırlanmış olan 8'no'lu tablodaki 18 Sakinkentin 17'si üyeliğini sürdürmüş, Sakarya ilinin bir ilçesi olan Taraklı ise üyelikten ayrılmıştır. Geçen 3 yıllık sürede ülkemizdeki 8 küçük kent daha Cittaslow ünvanı kazanmıştır. Bunlar; İznik (Bursa), Foça (İzmir), Arapgir (Malatya), Şarköy (Tekirdağ), Kemaliye (Erzincan), Finike (Antalya), Safranbolu (Karabük) ve Daday (Kastamonu) ilçeleri olmuştur (Üye Kentler – Cittaslow Türkiye (cittaslowturkiye.org).)

Bu noktada hatırlanması gereken önemli bir husus, ülkemiz gibi henüz gelişme aşamasındaki ülkelerde kaliteli kent yaşamı ifadesinden toplamda kentsel yaşam kalitesi hedefi kadar buna altyapı sağlayan sürdürülebilir kalkınma amaçlarına (SKA) ulaşılmasının da anlaşılmasıdır. Bu noktada, UNDP'nin vurguladığı sürdürülebilir kalkınma amaçları hatırlanmalıdır; 2012 yılında Rio de Janeiro'da yapılan Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı'nda ortaya konmuş olan Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA), (İfade, BM tarafından revize edilmeden önceki haliyle; “Hedefler” olarak geçmekteydi) olarak 17 madde ortaya konmuştu. Söz konusu Sürdürülebilir Kalkınmanın amaçları; (1) Yoksulluğa son, (2) Açlığa son, (3) Sağlıklı ve kaliteli yaşam, (4) Nitelikli eğitim, (5) Toplumsal cinsiyet eşitliği, (6) Temiz su ve arıtma, (7) Erişilebilir ve temiz enerji, (8) İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme, (9) Sanayi, yenilikçilik ve altyapı, (10) Eşitsizliklerin azaltılması, (11) Sürdürülebilir kentler ve topluluklar, (12) Sorumlu üretim ve tüketim, (13) İklim Eylemi, (14) Sudaki yaşam, (15) Karasal yaşam), (16) Barış, adalet ve güçlü kurumlar, (17) Amaçlar için ortaklıklar şeklinde (www.tr.undp.org) özetlenmektedir. Bu küresel amaçlar, iklim değişikliği, ekonomik eşitsizlik, sürdürülebilir tüketim, barış ve adalet, yenilikçilik gibi yeni alanları da içermektedir. Bunlar, merkezi yönetimin politika alanına girenler hariç Cittaslow kent modelinin yerel kalkınma amaçlarıyla örtüşmektedir.

Konumuz açısından en önemlisi, tüm SKA'larının, doğrudan veya dolaylı olarak yerel veya bölgesel yönetimlerin günlük görevleriyle bağlantılı olmasıdır. Yerel yönetimler, ajandanın sadece uygulayıcıları değil, aynı zamanda küresel hedeflerin yerel halkla ilişkilendirilmesine en uygun yönetim kademeleri olmalarından dolayı, özellikle yerel kalkınmayı hedefleyen, çevresel ve kentsel yaşam kalitesi ve yaşanılabilirliği tesis etmek ya da geliştirmek isteyen yerel yönetimlerin temel anlayış olarak bu amaçların rehberliğini esas alması önemlidir. Yaşanılabilirliğin tesisi ve geliştirilmesi anlamında bu amaçlar bir toplam kalite çerçevesi çizmektedir. Elbette ki bu amaçlar tüm kademe ve ölçeklerdeki yerel yönetimler için yol göstericidir.

Ülkemizdeki 18 Sakinkent'in Cittaslow ağına katılım süreci, ilk Sakinkentimiz Seferihisar'ın ağa katılımından sonra yıllar içerisinde dengeli bir dağılıma sahiptir. Bu durum, Cittaslow ağına katılım çalışmalarının ülkemizde gerek yerel yönetimler gerekse Ulusal Cittaslow Yönetimimizin gündeminde sürekli olarak yer aldığını göstermektedir. Ancak bu sıralama gözönüne alındığında, en eski katılımcıların yenilerine göre daha fazla deneyim kazanarak daha iyi işler yaptığı yönünde bir düz orantı gözlenmemektedir. Bu, Sakinkent anlayışını benimseyerek bu yönde doğru ve iyi işler yapmanın üyelik süresinden çok bir yaklaşım, bilinç ve anlayış meselesi olduğuna işaret etmektedir.

İspanya, Portekiz, Türkiye ve Kuzey Kıbrıs gibi gelişmiş ülke olduğu iddia edilemeyecek durumda olan/ henüz gelişme aşamasında olduğu söylenebilecek ülkeler Cittaslow statüsüyle, bu statüdeki kentlerinin kimliklerini görünür kılmak, doğa, çevre ve kimliklerini korumak, kentsel ve çevresel yaşam kalitelerini yükseltmek gibi genel Cittaslow hedeflerini ortaya koyarken, aslında bu statüden öncelikle bir koruma (korunma) ve sürdürülebilir yerel ekonomik kalkınma işlevi beklemektedir. Zira bu tür ülkelerde yerel yönetimler, bu tür bir ek statü olmaksızın bunu yapacak yeterli maddi güce, bilgiye, yönetsel anlayış ve potansiyele sahip olmayabilmektedir. Cittaslow statüsü onların işini kolaylaştırmakta, rehberlik yapmakta, bir yol haritası çizmelerini

sağlamaktadır. Kalkınma süreçlerinde uzun vadeli büyük bir merkezi projenin parçası olmanın sonuçlarını beklemeden, bölgesel olsa bile küçük yerleşimlere odaklı birer mikro planın geliştirilemediği, kâğıt üzerinde kaldığı ya da sonuç alma bakımından uzun vadeye yayıldığı ulusal-bölgesel kalkınma plan ve programlarının hızına tabi olmaksızın, kendi potansiyellerini belli bir anlayış ve politikalar dizisi çerçevesinde mütevazı ölçeklerde ortaya koyabilmekte ve uluslararası ağı Know-how ve işbirliği destekleriyle kendi gelişim ivmelerini yaratmak için bir an önce hareket etme olanağına kavuşmalarını sağlamaktadır.

Ülkemizde de Sakinkent statüsünü kazanabilen küçük kentler kendi aralarından birkaç yönden sınıflanabilir niteliktedir. Buradaki ayrımlar sözkonusu kentlerin nüfus büyüklüğü, Cittaslow olma sebepleri ve bu statüden beklentileri, Cittaslow olma talebinde bulunma aşamasındaki dayanakları ve sosyo-ekonomik yapılarıdır. Sakinkent ünvanı, bunu alabilmiş küçük yerleşimlerin/kentlerin sosyo- ekonomik gelişimi, tarihi, kültürel, doğal değerlerinin korunması açısından önemli bir adımdır. -Burada yerleşim ifadesinin kullanılma sebebi, Sakinkent ünvanı kazanmış olan Akyaka'nın, ünvanı kazandığı dönemde belediye olması, ancak daha sonra, 2014'te yürürlüğe konan 2012 tarihli 6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Yasasının getirdiği düzenlemeler gereği yapılan değişikliklerle belediye statüsünün kaldırılması ve Ula İlçesine bağlı bir mahalleye dönüştürülmüş olmasını (Özsalmanlı ve Pank, 2012:17) hatırlatmaktır.

Sakinkentlerimizin hepsi de, hem tarihsel geçmiş (farklı uygarlıkların izleri, arkeoloji, tarihsel özgün yapılar, yerel mimari, geçmişten gelen kültür mirası), hem coğrafi ve doğal özellikler (özellikli coğrafi yapılar: yarımada, ada, göl, nehirler, deniz kıyısı, özellikli doğa ve dağlar, özellikli iklim, özgün flora ve fauna), hem de özgün yerel kültürel özelliklere (yerel yaşayış, gelenekler, üretim yöntemleri, zanaat, el sanatları, yerel mutfak) sahiptir. Ancak sosyo-ekonomik anlamdaki gelişmişlik durumları farklıdır ve kimi bu özelliklerini sosyo-ekonomik gelişme anlamında belli oranlarda hayata

yansıtabilmişken kimi de bunu çeşitli sebeplerle (coğrafi konum, coğrafi ve doğal özellikler, ulaşım ağlarına uzaklık, nüfusun dağınıklığı, nüfus azlığı...) yapamamış durumdadır. Böyle olunca, kentsel niteliği ağır basan Sakinkentler, sürdürülebilir kentsel gelişme ve kentsel yaşam kalitesindeki artış hedefine odaklıyken, kırsal niteliği ağır basan ve mevcut potansiyellerini kullanamayan kentler de öncelikle yerel sürdürülebilir kalkınmayı hedeflemektedir. Bu durum diğer gelişmekte olan ülke Cittaslowları için de geçerlidir.

Ülkemiz Sakinkentlerinde, sahip olunması gereken nerdeyse tüm Cittaslow gereklilikleri teknik anlamda bulunmakla birlikte (tarih, mimari özgünlük, doğal güzellikler, yerel kimlik unsurları, dinlenme olanakları gibi) geri planda kalıp eksikliği gözlenen hususlardan biri, yerel özgün mimarinin kentin genel ya da ağırlıklı mimari karakterini oluşturmaması, kent merkezinde bunu destekleyecek özgün tarihi yapı ve anıtların sayıca azlığıdır. Benzer bir diğer husus ta, Sakinkentlerimizde mimari yapı karakterini güçlendirecek yeterli oranda restorasyon, tadilat ve çevre düzenlemesinin yapılmıyor/yapılamıyor oluşudur. Ayrıca bu yerleşimlerin bir kısmının ekonomik gücünün zayıf olduğu, aktif nüfusunu kaybetmiş olduğu, kısmi yerel ticaret ve tarımsal faaliyetlerle ayakta durmaya çalıştığı (Örn: Perşembe, Gündül...) da gözlenmektedir. Sakinkent statü gerekliliklerinin doğru şekilde hayata geçirilmesi durumunda yerel sürdürülebilir kalkınma projeleri bu tabloyu tersine çevirebilecektir. Elbette yerel yönetimlerin kaynak kullanma potansiyeli bu tabloyu şekillendirmekte, durum kısır döngüye dönüşebilmektedir. Sakinkentlerimizin yerel yönetimleri, bir başka deyişle bu statünün uygulamasından sorumlu olan belediyeler, statünün başlangıç kriterlerine rağmen, çalışmaları arasında Cittaslow statüsü hakkında henüz yeterli tanımlama, tanıtım, vurgulama, avantajlarından yararlanma, yerel kimlikle bütünleştirme çalışmalarına gereken asgari ölçülerde dahi eğilmiş izlenimi vermemektedir. Yani

kentlerde gerekli şartlar ve malzeme (kimlik, doğa, çevre, tarih...) olsa da zayıf olan asıl şey bunlara ilişkin uygulamadır.

Bu kentlerin yerel yönetimlerinin önemli bir kısmı da, statüyü kazandıktan sonra bu statü ile ne yapacaklarını ve nasıl ilerlemeleri gerektiği konusuna yeterince ağırlık vermemekte ve Sakinkent statüsünü nerdeyse sadece bir turistik tanınma ve marka aracı olarak görmekte, statüyü elde ettikten sonra bu statü gerekleri doğrultusunda yeterince çalışmamakta, bu sorumluluklarını hayata geçirmeyi ağırdan almaktadır. Önemli oranda kent Cittaslow tabelalarını yerleştirdikten sonra konuyu unutmuş izlenimi vermektedir. Dahası, kimi kentlerde göze çarpan Cittaslow tabelası dahi bulunmamaktadır. Bunun bilinçsizlik mi yoksa duyarsızlık mı olduğu ayrıca araştırılmaya değer bir konudur. Tablo 8’de görüleceği gibi, bu grup kentlerimizin, yerel yönetim (belediye) web sayfalarında Cittaslow logosuna dahi yer vermediği ve bu konuda herhangi bir bilgilendirme yapmaya da ihtiyaç duymadığı gözlenmektedir.

Ülkemizde, hem 2009’da Cittaslow ünvanını kazanmış ilk Sakinkent olması hem de Sakinkent olmasına öncülük yapan eski belediye başkanı Tunç Soyer’in vizyoner titiz çalışmaları sonucunda Seferihisar örnek bir Sakinkent olmuştur. Kent yaşamındaki düzenlemeler, teknolojiyen destek alınan yaşam kolaylaştırıcı projeler, sürdürülebilir enerji üretimi, yerel kültürü koruma ve öne çıkarma çalışmalarının yanısıra özellikle de yerel potansiyeli kullanarak yerel kalkınma çalışmalarına ve kadın istihdamına verilen önem Seferihisar’ın gerek kamuoyu gerekse diğer yerel yönetimler nezdinde takdir edilmesine ve ülkemizde Sakinkent anlayışının yaygınlaşmasına yolaçmıştır.

Gelinen noktada kentsel yaşam kalitesinin yükselmesinin etkisiyle, Seferihisar’ın statüyü ilk kazandığında 28.000 olan nüfusunun, buraya yerleşmeyi tercih edenlerin aşırı artması, kent nüfusunun TUIK ve İzmir Valiliği 2020 verileri itibarıyla Cittaslow ölçütlerinin sınırına dayanmasına (48.320) yolaçmış ve kenti statüsünü kaybetme riski ile baş başa bırakmıştır. Kentin 10 yıl civarındaki kısa bir sürede nüfus olarak neredeyse 2

katına ulaşmasında, kentin deniz kıyısında yer alması sebebiyle aynı zamanda sayfiye bölgesi niteliğine sahip olması, ılıman bir iklime sahip oluşu, tarım kenti oluşu ve organik gıda ve beslenme olanaklarının yüksek olması, büyükşehir İzmir'e yakınlığı, İzmir çevresindeki yoğun turistik merkezlere yakınlığı, sunduğu nisbeten sakin, yerel kültürle iç içe olan modern kent yaşamının devam ettirilmesi... gibi özelliklerin yanısıra yerleşim alanlarının genişlemesinin de etkisi olmuştur. Seferihisar'la ilgili olarak yapılan bilimsel çalışmalarda kentin Sakinkent statüsü özellikleriyle birleşen çekici yönlerinin kentin aşırı kalabalıklaşması, tüketimin önplana çıkması, sakinliğinin yitirilmesi tehlikesiyle karşı karşıya olduğu saptanarak konuya dikkat çekilmekte ve nüfusun 50.000'i aşmasının nasıl engellenebileceği ve bu gerçekleşecek olursa ne yapılacağı soruları gündemde tutulmaktadır. Konu hakkında görüşme yapılan Türkiye Cittaslow yetkilileri, Cittaslow Genel Merkezin durumun bilincinde olduğunu, ancak nüfus sayısına değil de kentin bir Cittaslow olarak nitelikleri ve çalışma anlayışına odaklanılması sebebiyle bu konuda olumsuz bir geribildirim alınmadığını ifade etmişlerdir (Köstem, 2023a ve Balta, 2022).

Ülkemizin halen en yüksek nüfusa sahip 3 Sakinkenti olan Yalvaç, Halfeti ve Ahlat konusunda ortak bir genelleme yapmak mümkün değildir. Yalvaç'ın diğer Sakinkentlerimize oranla sanayi yönü de bulunan gelişmiş ekonomik yapısı ve Isparta'nın en büyük ilçesi olması sebebiyle, kalabalık nüfusunu Sakinkent statüsüne bağlamak yanlıştır. Bu durum, kentin Sakinkent statüsü öncesine dayanan kendi özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Kent, statü gerekleri doğrultusunda kent kimliği ve tarihi yapılar ve özgün mimari açısından önemli çalışmalar yapmış durumda olup ulaşılabilirlik anlamında coğrafi konumunun dezavantajlarını yaşamaktadır. Halfeti de, kent merkezi 20.000 civarında olmakla birlikte, Sakinkent nüfuslarının hem kent merkezi hem de etrafındaki diğer yerleşimleri içine alacak şekilde (Sakinkentin nüfusu= kırsal nüfus + kentsel nüfus) hesaplanması sebebiyle kalabalık görünmektedir. Halfeti doğal ve tarihi-mimari-yerel kültür ve mutfağa ilişkin önemli özelliklerine rağmen, mevcut özelliklerini yeterince

işlemeksizin ve geliştirmeksizin, olduğu haliyle kent markasını pazarlıyor görünmekte, Sakinkent politikalarını çokyönlü olarak hayata geçirme açısından zayıf bir profil sergilemektedir. Kent, turistik özelliklerini statü ile birlikte öne çıkarmakta ancak bunları pazarlayarak ekonomik gelir elde etmenin ötesine geçememektedir. Yalvaç ve Halfeti’ye oranla daha yeni bir Sakinkentimiz olan Ahlat, muazzam tarihi ve arkeolojik değerlerinin yanısıra eşsiz doğal özellikleriyle öne çıkmaktadır. En yüksek nüfusa sahip bu Sakinkentlerimizin dahi, Sakinkent anlayış ve ilkeleri doğrultusunda dikkat çekecek oranda proje ürettiğini ya da bu yönde önemli uygulamalar geliştirerek kentin havasını değiştirdiğini söylemek iyimser bir yaklaşım olacaktır. Bu kentlerimiz için, Sakinkent statüsü önemli bir marka değeri yaratmakta olsa da, henüz altının gerektiği gibi doldurulduğunu söylemek güçtür. Kentlerimiz statüyü kazanacak özelliklere sahiptir, ancak statüyü kazandıktan sonra bunu ileriye taşıyacak çalışmalarının statü beklentilerine oranla oldukça zayıf kaldığı gözlenmektedir.

Köyceğiz ise, çokyönlü özellikler sunmakta, doğal güzellikleri, kentleşmiş nitelikteki mekânsal görünümünün yanısıra “kentlileşmiş” bir yaşam ortamı sergilemesi, kent merkezi çevresinde tarımsal özelliklerini sürdürmesinin olumlu getirileri (organik ve taze gıda ürünleri, temiz doğa ve çevre) ve turizm kenti de olmasının getirdiği sunum avantajlarıyla tercih edilen bir yerleşim yeri durumundadır. Bu özelliklerinin etkisiyle, kozmopolit nitelikli, nisbeten kalabalıklaşmış bir Sakinkenttir. Cittaslow anlayışının desteğiyle, doğal koruma alanı olarak tanımlanan geniş alanlara sahip olması kentin kendi özelliklerini koruma ve sürdürmesi konusunda daha da özenli olmasına katkı sağlamaktadır.

Her biri kendine has farklı ve özellikli niteliklere sahip diğer Sakinkentlerimizin önemli bir oranı da öncelikle Sakinkent statüsünün yerel ekonomik kalkınmaya katkı sağlaması beklentisi içindedir. Sakinkent modelinin, anlayış ve genel uygulama kriterleri anlamında buna elverişli olduğu ve bu yönde yol gösterici bir çerçeve sunduğu açıktır.

Ancak, Ulusal Cittaslow Yönetiminin, bu yönetim aracılığıyla da merkezi Cittaslow Yönetiminin, modelin sunduğu yaşam ve yönetim felsefesinin yeterince anlaşılması, modelin ilke, kriter ve bu doğrultudaki politikalarının hayata doğru ve yeterli oranda geçirilmesi, kalkınma hem de bu paralelde kentsel yaşanılabilirliği arttıracak şekilde işlemlerini sağlayacağı düşünülmektedir.

Sakinkent modelinin, sürdürülebilir kentleşme, sürdürülebilir yerel kalkınma ve kentsel gelişme hedeflerinin hayata geçirilmesinde katkı sağlayacak ve bu yönde ilham verecek özellikleri sebebiyle, modelden mevcut ölçeğinin dışında, büyükşehirlerde de yararlanılması fikri 2020 öncesinde Cittaslow Genel Merkezi tarafından gündeme getirilmiş ve İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı olarak görev yapan ve ülkemize Sakinkent modelini getiren kişi olan Tunç Soyer'in öncülüğünde İzmir'de bu konuda çalışmalar yapılması talep edilmiştir. İzmir, bu konudaki fikir öncüsü olması ve gönüllü talebi sebebiyle, deneme zemini olarak ilk pilot projeye ev sahipliği yapan kent ve laboratuvar olarak belirlenmiştir. Haziran 2020'de bu amaçla kurulan ve farklı ülkelerden katılımcılardan oluşturulan grup, teknik/ politik / bilimsel nitelikli kalıcı bir Çalıştay niteliğindedir. 15 Nisan 2021'de de, Tunç Soyer tarafından Cittaslow modelinin büyükşehirlerde uygulanması konusundaki araştırma ve çalışma verileri sunulmuştur. Olası uygulama yöntemlerinin araştırılması ve saha verileri ile bağlantılı teorik temelin oluşturulması ve geliştirilmesi çalışmaları İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Türkiye Cittaslow uzmanlarından oluşan bir ekipçe yürütülmektedir. İzmir, 2021'de bu alandaki tek pilot uygulamanın yürütüldüğü dünyanın ilk Metropol Sakinkenti ilan edilmiştir. (Cittaslow.org). Konu aşağıda, Metropol Cittaslow Modeli başlığı altında daha detaylı olarak ele alınmaktadır.

2.7.4. Metropol Sakinkent (Cittaslow, Sakin Şehir) Modeli ve Uygulama

Bu tez çalışmasının başlamasından 4 yıl sonra resmi olarak gündeme gelen Cittaslow Metropol modeli, Cittaslow düşünce ve uygulamasında gelinen önemli ve

dönüştürücü bir aşamayı temsil etmektedir. Şimdilik sadece ülkemizde İzmir kentinde pilot uygulama olarak hayata geçirilmiş olan model dünya ülkelerinde metropol kentler açısından çok ilgi çekmiş bir konudur ve birkaç ülke henüz şimdiden, modeli hayata geçirebilmek için İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Uluslararası Cittaslow Yönetiminden destek istemiş durumdadır.

Bu başlık altındaki bilgiler, konuyla ilgili Uluslararası Cittaslow Yönetimi haber ve yazıları, ulusal basındaki haberler, Cittaslow Genel Kurul konuşmaları ile birlikte önemli bir kısmı da Metropol Sakinşehir İzmir projesinin pilot uygulamasında süreci başından itibaren birebir yaşayan; konuyu araştıran, tasarlayan, yöneten ve uygulayan, geliştirme çabasında olan Türkiye Cittaslow ekibinden hem Türkiye Cittaslow Teknik Koordinatörlüğünü hem de bu paralelde Metropol Sakinşehir Projesinin de Genel Koordinatörlüğü yapan Sn. Köstem ve İzmir Büyükşehir Belediyesi Metropol Sakinşehir Proje ekibinden Proje Yöneticisi olarak görev yapan Sn. Özgüç'le Ekim 2023'te İzmir'de yapılan görüşmelerden yola çıkılarak hazırlanmıştır.

Cittaslow Metropol, Cittaslow Metropolis ya da bir başka söyleyişle Metropol Sakinkent, Cittaslow Genel Merkezi ve İzmir Büyükşehir Belediyesinin birlikte geliştirdiği, Yavaş felsefesinin esas alındığı Sakinkent modelini büyükşehirlere uygulayan bir kent yönetimi ve kent yaşamı modelidir. Metropol Cittaslow kent modelinin insan odaklı, kentin değerlerini koruyan, sürdürülebilir, yüksek yaşam kalitesini amaçladığı ifade edilmektedir

(<https://www.ulkedenhaberler.com.tr/haber/cittaslow-metropol-kriterleri-izmirden-dunyaya-tasiniyor>). Modelin, tüm gezegen için stratejik hale gelen bu ihtiyacı karşılamak için yaratıldığı vurgulanmıştır (<https://www.cittaslow.org/news/orvieto-cittaslow-metropolis-can-save-planet>). Konsept, İtalya'daki Genel Merkez tarafından koordine edilen Cittaslow Metropolis Uluslararası Çalışma Grubu tarafından Fransız, Güney Koreli ve Türk Cittaslow yöneticileri, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı ve Cittaslow

Başkan Yardımcısı Tunç Soyer, İzmir merkezli kurumlar, akademisyenler, STK'lar ve yerel halkın katkılarıyla ortaklaşa geliştirilmiştir
(<https://www.cittaslow.org/news/orvieto-cittaslow-metropolis-can-save-planet>).

2019 Yılındaki yerel seçimler yaklaşırken o zamanki Seferihisar Belediye Başkanı ve aynı zamanda Türkiye Cittaslow Koordinatörü Tunç Soyer'in İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığının gerçekleşeceğini öngören Uluslararası Cittaslow Ağı Genel Başkanı Pisani ve Genel Sekreteri Oliveti, Genel Merkezin metropol kentler için bir Sakinkent uygulaması geliştirilmesi düşüncesini Türkiye Cittaslow Ağı yetkilileriyle paylaşmışlar ve bu konuda Türkiye ekibinin çalışma yapmasını teklif etmişlerdir. Türkiye Ulusal Cittaslow Birliği/Ağı yönetimi Tunç Soyer öncülüğünde bu teklife sıcak bakarak çalışmalara başlamışlardır. Dolayısıyla bu çalışma Tunç Soyer'in İzmir Büyükşehir Başkanlığına seçildiği Mart 2019 itibarıyla resmen başlamıştır (Köstem, 2023b).

Cittaslow Genel merkezinin konuyu gündeme getirmesinden sonra İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Türkiye Cittaslow Yönetiminin uzmanlardan oluşturduğu ekip çalışmaya başlamıştır. Cittaslow Türkiye Teknik Koordinatörü Köstem bu süreç hakkında verdiği bilgilerde, konu hakkında çalışırken öncelikle İdeal metropolün nasıl olacağı konusuna yoğunlaşıldığını, kentsel yaşam kalitesine ilişkin kriterler ve standartlarını incelediklerini, ISO Dünya Mutluluk Endeksini gözönünde bulundurarak “kentlerde iyi yaşam” kavramının hangi bileşenlerle tanımlandığını araştırdıklarını ifade etmiştir. İdeal metropol, iyi kentler, iyi yaşam ve kentsel yaşam kalitesi kavramlarıyla Yavaş yaşam felsefesini biraraya getirerek konuyu kompakt olarak ele alacak belli sayıda başlıklar oluşturulmuştur. Bu başlıklara ayrıca kendileri modelin uygulanabilirliğini somutlaştıran Sakin Mahalle kavramını ekleyerek kentteki 60 yerel paydaşla (STK'lar, meslek kuruluşları, uzmanlar, akademisyenler, araştırmacılar, yerel esnaf vb.) görüşerek kriterler tanımlamışlardır (Köstem, 2023b). Bunu yaparken sivil toplum temsilcilerinin, meslek kuruluşlarının, uzmanların ve akademisyenlerin İzmir ve genel olarak metropol kentler

özelinde yaşama dair düşünceleri, dünyada bu alanda hâkim olan görüşlerle birlikte analiz edilmiş ve Cittaslow felsefesi ile karşılaştırılmıştır (<https://www.cittaslow.org/news/orvieto-cittaslow-metropolis-can-save-planet>). Bu süreçte küçük kentler için oluşturulmuş standart kriterlerin kullanılması birebir metropol kavramı ve ihtiyaçlarıyla örtüşmeyeceğinden, bu kriterlerdeki misyon ve felsefenin metropole uyarlanması gerektiğinden kriterler üzerinde titizlikle çalışılarak uzun ve detaylı listeler elde edilmiştir.

Proje Yöneticisi Sosyolog Özgüç, yaptığı değerlendirmede öncelikle “Bir metropol nasıl Sakin olur?” sorusunda görünen çelişkiye değinerek, bir metropolün sakin hale dönüşmesinin gerek ülkemiz gerek diğer dünya ülkeleri için çok büyük bir iddia olduğunu, ancak kentin ihtiyaçları, dünyada mevcut olan iklim-ekonomi-siyaset çelişkisi ve toplum- kent insanının ihtiyaçları bileşiminden bakıldığında bir kent krizi, kent yaşamında bir kaosun olduğunu, bunun paralelinde krizden çıkmak ya da etkisini azaltmak için de ciddi bir arayış olduğunu vurgulamış, buna karşılık bu kentlerde kaos ve krizin karşısında alternatif bir anlayış ve bir yaşam modelinin bulunmadığını hareket noktası olarak ele almıştır. Bu sebeple modelin ütöpik olmadığını, gerçekçi olduğunu ve bir ihtiyacı karşılamak, bir sorunu çözmek için yola çıkıldığını ifade etmiştir (Özgüç, 2023).

Bu modelle ilgili araştırma ve çalışmalar 2 yıldan uzun bir süre İzmir’in büyük bir kısmında saha çalışmaları desteğiyle 22 mahallede yapılmış bu sürenin sonunda tasarlanan uygulama modeli somutlaştırılarak bir proje olarak ortaya konmuştur. Daha sonra Genel merkeze sunulan ve kabul edilen bu çalışmanın, uygulamada hayata geçirilmiş bir örnek olarak deklare edilmesinin daha somut bir rehberlik ve örnek oluşturacağı düşüncesiyle, Genel Merkez bu modelin pilot uygulama olarak İzmir kentinde, Büyükşehir Belediyesi ile birlikte hayata geçirilerek denenmesine karar

vermiştir. Böylelikle model 2021’de İzmir’de uygulanmaya başlanmış ve uygulamanın temel bileşenlerinden olan “Sakin Mahalle Programı” ortaya çıkmıştır.

Programın İzmir’de uygulanmaya başlanmasıyla, İzmir kenti Cittaslow Uluslararası Genel Merkezi tarafından dünyadaki ilk Metropol Cittaslow olarak ilan edilmiştir. Metropol Cittaslow, 21. yüzyılın ilk çeyreğinde tüm dünya ülkelerinde nüfusun giderek daha da artan oranda kentlere yığıldığı hız ve tüketim dünyasında, sürdürülebilirlik ve iyi yaşam değerlerine en çok ihtiyaç duyan ortamın büyükşehirler olduğu düşünülerek, Yavaş felsefesini esas alan Sakinkent modelinin metropole uygulanması ve Cittaslow felsefesinin büyükşehirlerde yaygınlaştırılması amacıyla geliştirilen bir model özelliği taşımaktadır. ”Cittaslow Metropolis” modelinin, tüm gezegen için stratejik hale gelen bu ihtiyacı karşılamak için yaratıldığı ifade edilmiştir. (<https://www.cittaslow.org/news/orvieto-cittaslow-metropolis-can-save-planet>).

Modelin gücünü ve özgüvenini Cittaslow hareketinin uluslararası alandaki deneyimleri ve İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin yerel yönetim deneyimi olarak ifade edilebilecek iki kaynaktan aldığı değerlendirmesi yapılmıştır.

Yapılan uzun ve titiz çalışmalar sonucunda ortaya konan Cittaslow Metropol modeli ve bunun uygulama projesi uluslararası düzeyde ilgi görmüştür. Haziran 2022’de Orvieto kentinde yapılan Genel Kurulda Tunç Soyer’in son bir yıllık çalışmaları aktardığı sunum sonrasında, İzmir’in belirlediği Cittaslow Metropol Kriterleri Cittaslow Uluslararası Birliği yönetimi tarafından uygun görülerek birliğin uluslararası tüzüğüne eklenmesine karar verilmiş ve tüzükteki yerini almıştır. (<https://cittaslowturkiye.org/tr/dunyanin-ilk-cittaslow-metropol-kenti-izmir/>)

Eylül 2022 başında Cittaslow Uluslararası Birliği heyetinin İzmir’e yaptığı ziyarette Metropol Sakinkent Projesi kapsamındaki uygulamaları gören Uluslararası Cittaslow Birliği Başkan Yardımcısı Pierre Beaudran, Bir metropolde Cittaslow projesini gerçekleştirmenin çok zor bir şey olduğunu, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanının bu

projeyi iyi bir şekilde gerçekleştirdiğini, Cittaslow Birliği ve diğer metropol kentler için de örnek teşkil ettiğini ifade etmiştir. Gezinin ardından yapılan basın açıklamasında ise Beaudran, projenin pilot kenti İzmir'in ardından Paris'in 'Cittaslow Metropol' unvanını alabilmesi için Başkan Soyer'e birlikte çalışma önerisinde bulunmuş, Soyer ise İzmir'in Paris (Fransa) ve Busan (Güney Kore) gibi dünyanın birçok metropolüne önderlik etmesi yönündeki destekleyici yaklaşımını iyi dileklerini ifade etmiştir. Başkan Soyer, sözkonusu basın toplantısında Cittaslow hareketini 'İyilik arayışının vücut bulduğu kentler ağı' sözleriyle tanımlamıştır. Cittaslow hareketinin iki temel hedefinden birinin doğa ve birbirimizle uyum, diğerinin ise tarihimize ve geleceğimize sahip çıkmak olduğunu ifade eden Soyer, o nedenle bu hareketin iyiye, güzele doğru olan arayışın belki de vücut bulduğu en önemli platformlardan biri olduğunu ve bunun bir “Yavaş Devrim” olduğunu dile getirmiştir. (<https://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/izmir/cittaslow-metropolde-izmir-parise-ornek-olaca-42131705>).

Metropol Cittaslow konseptinin temel esasları altı başlık olarak belirlenmiş, kriterler bu başlıklar altında çalışılmıştır. Aşağıda verilen bu listede parantez içerisinde bu esasların Cittaslow Türkiye tarafından kısaltılarak kullanılan haline de yer verilmiştir. Metropol Cittaslow'un temel esasları olan 6 madde şöyle şekillenmiştir (<https://www.cittaslow.org/news/orvieto-cittaslow-metropolis-can-save-planet>);

- (1) Önce topluluk (Toplum): Tüm sakinlerin şehrin ve sakinlerinin geleceği için karar alma ve politika oluşturma süreçlerine aktif katılımı.
- (2) İyi yönetim (Yönetişim): Kent yönetiminin yeteneklerini artırmak ve onu daha etkili, şeffaf, eşitlikçi ve yenilikçi hale getirmek, yönetimde açıklık, katılım, şeffaflık, hesap verebilirlik, verimlilik ve uyumun varlığını teşvik etmek.
- (3) Sürdürülebilir ve kaliteli hareketlilik (Hareketlilik): Hareketlilik artan ulaşım sorunları nedeniyle kentsel yaşamdaki en önemli konulardan biridir. Daha az veya sıfır fosil yakıt kullanımı, şehrin herkes tarafından keyifle kullanılmasını

sağlamak için sürdürülebilir hareketliliği, yürünebilirliği ve bisiklet kullanılabilirliğini artırmak.

(4) Kentsel dirençlilik (Kentsel Direnç): Küresel krizlerle mücadele etmek için farkındalığın artırılması, mevcut kaynakların korunması ve sürdürülebilirliği ile ilgili önlemlerin alınmasının gerekliliği, dayanıklılık, güçlü bir yerel döngüsel ekonomi ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı.

(5) İyi ve sağlıklı gıdaya erişim (Gıda): Herkesin sağlıklı, doğal ve güvenli gıdaya adil erişim hakkının olması, doğa dostu, alternatif tekniklerle gerçekleştirilen üretim faaliyetlerinin sürdürülebilir tarımın gelişimini desteklemesi.

(6) Cittaslow Mahalleleri (Sakin Mahalle): Sivil katılıma dayalı, barışçıl, kendi kendine yeten mahalleler aracılığıyla kent genelinde yaşam kalitesinin iyileştirilmesi.

Kriterler ise, yukarıdaki 6 başlık altında Cittaslow “Metropol Kontrol Listesi” adı altında detaylandırılmıştır (<https://cittaslowturkiye.org/tr/metropol/>).

Metropol Sakinkent projesinde amaçlanan, metropol kent yapısının ihtiyaçlarına uygun şekilde kentin genel yaşam kalitesini sürdürülebilirlik ve Yavaş yaşam ilkeleri doğrultusunda harmanlayarak “İyi Yaşam”ın olduğu, “iyi ve mutlu bir kent” elde etmektir. Ancak burada yöntem olarak metropolün devasa büyüklüğünün bütüncül ve koordineli çalışmayı zorlaştırması sebebiyle, kentin bir bütünlüğe sahip en küçük parçaları olan, planlama- uygulama ile takip- revize etme, uygulama ve iyileştirmenin, iletişim ve katılımın olanaklı olduğu mahalle birimlerinin mekân ölçüsü olarak alınması tercih edilmiştir. Genel karakteri; bileşimi, yapısı ve ihtiyaçları farklı farklı olan ancak yaşam kalitesi puanı anlamında benzer noktaya getirilmek istenen her bir mahalle, eksikleri, ihtiyaçları, tercihleri, öncelikleri ve mevcut yapısı esas alınarak kendine özgü bir proje olarak tasarlanmakta ve istenen yönde geliştirilmesi amaçlanarak uygulamalar yapılmaktadır. Böylelikle Metropol Sakinkent projesi kriterlerinin uygulandığı mahalle

sayısı arttıkça ve bunlar kent haritasında daha çok yer kapladıkça model doğrultusunda birebir çalışılmış yerel yönetim birimleri ve iyileştirilmiş yaşam alanları çoğalarak kentin daha büyük bir oranını kaplayacaktır.

Standart Cittaslow uygulamasında nüfusu 50.000'in altında olan bir yerde yapılabilecekler ölçeğin küçüklüğü sebebiyle sınırlı iken, bununla birlikte yapılanlar da önemli deneyimlerken, neyin nasıl yapılacağı neyin nasıl yapılmaması gereği üzerinden şekillenirken, bu deneyimlerin üzerinde yükselcek Metropol Modeli deneyimini değerli ve iddialı bulan Özgüç, aynı zamanda yerel yönetim ve merkezi yönetimin birlikte hareket etmemesi durumunda çok daha zor ilerlenebilecek bir durum oluşacağını belirtmiştir. Burada çalışmaların hedeflenen yöne doğru ilerlemesi için ya yerel yönetimin çok yetkisi olması gerektiğini ya da merkezle birlikte daha çok hareket edebilme koşullarının olması gereğinin altını çizmiştir (Özgüç, 2023).

Sakin Mahalle programında ise temel amacın Metropol Sakinkent çalışmasındaki ilke ve kriterlerin büyükşehirin çeşitli mahallelerine, uygulanabilir küçük ölçeklerle enjekte edilmesiyle, o mahalleleri daha kendine yetebilir, daha sürdürülebilir, mal ve hizmetlere erişimi yüksek, hareketliliğin genelde yürüyerek ya da bisikletle gerçekleştiği mahalleler haline getirmek olarak ifade edilmiştir. Burada dünyadaki denenmiş mahalle bazlı çalışmalardan da esinlenildiği belirtilmiştir. Bunlardan biri Avustralya'da yapılmış olan "Bütün Mahalle" adlı çalışmadır. Burada temel çıkış noktası, 20 dakikalık yürüyüş ya da bisikletle ulaşım mesafesinde temel mal ve hizmetler, eğitim kuruluşları, spor olanakları, sosyo-kültürel olanakları vb. gibi insanların iyi, rahat, keyifli ve konforlu hissetmek için ihtiyaç duyacağı olanakların tümünün olduğu, o mahalledeki insanların orada yaşamaktan mutlu olacakları, "mix-used" denen (çok/karma kullanımlı, çok/karma fonksiyonlu, çok/karma amaçlı kullanım), birden çok hizmet ve olanağa sahip bir mahalle yapısıdır. Yeni bir yerleşim yeri ve mahalle kurulmadığından mevcut olan mahallenin

sahip olduğu mekânsal yapı, olanaklar vs. üzerinden iyileştirme ve geliştirme tasarımı yapılmaktadır (Köstem, 2023b).

Metropol Sakinkent mahallelerdeki uygulamalar üzerinden yürüyen bir proje olup, hayata geçirilme aşamasında başlangıçta İzmir’de merkez ilçelerden Konak ve Karşıyaka ilçelerinde birer mahalle seçilerek uygulanmaya başlanmıştır. Metropol Sakinkent Modeli çerçevesi içinde “Sakin Mahalle” uygulamaları pilot uygulamalar şeklinde uygulanmaya başlanmış ve geline nokta önemli oranda yol alınmıştır. Pilot Sakin Mahalle uygulamaları için İzmir’in iki yakasında, Karşıyaka’da Demirköprü, Konak’ta ise Pazaryeri mahalleleri belirlenmiştir. Bu iki mahalle birçok özellikleri bakımından birbirinden çok farklı mahalleler olup, sosyo-ekonomik ve kültürel yapı, yapılaşma karakteri, nüfus bileşimi, sorunlar, eksikler, öncelikli ihtiyaçlar, olanaklar, tercihler, yaşam kalitesi tanımları ve genel öncelikleri birbirinden ciddi şekilde farklıdır. Bu sebeple her bir mahalle için özgün ve farklı, yapısal duruma uygun projeler oluşturulmuştur. Bu süreçte yerel halk, esnaf ve kentin sosyo-kültürel ve ekonomik yaşamına ilişkin sorumluluklar almış, söz söyleyen paydaşların da görüşleriyle öncelikler ve proje detayları somutlaştırılmıştır.

Cittaslow Metropol Projesinin geliştirildiği ve hayata geçirildiği İzmir kentinin Büyükşehir Belediye Başkanı Tunç Soyer, Haziran 2022’de İtalya’nın Orvieto kentinde yapılan Cittaslow Genel Kurulunda Cittaslow Metropol Projesi, Metropol Kontrol Listesi ve Sakin Mahalle Programı’nı sunmuştur (Dünyanın İlk Cittaslow Metropol Kenti İzmir, Cittaslow Türkiye (cittaslowturkiye.org). Soyer konuşmasında, kontrol listesi öğesinin gerçekleştirilmesi amacıyla geliştirilen yöntemleri tanıtmış, bunlar aracılığıyla, uygulama alanındaki herkesin adalet ve eşitlik ilkeleri çerçevesinde hizmet ve faaliyetlere erişebilmesini sağladıklarını ifade etmiştir. Uygulama hakkında bilgi veren Soyer, her mahallenin vatandaşlarının, belirli bir zaman dilimi içinde mahallelerinde gerçekleştirilecek en önemli projeleri "Yavaş eylemler" ve "Projeler" kontrol listesinden

seçtiklerini, kent yönetiminin de halkın ihtiyaçları ve Cittaslow ilkeleri doğrultusunda düzenlenen etkinliklerin kapsayıcı, planlı ve programlı olup olmadığını kontrol ettiğini belirtmiştir. Soyer burada, kontrol listelerinin, geliştirme için ana odak alanlarını vurguladığını, kontrol listesi maddelerine ulaşmak için önerilen bir dizi yöntemin çoğunun, Cittaslow Metropolis konsept geliştirme sürecinde İzmir'de test edildiğini aktarmıştır (<https://www.cittaslow.org/news/orvieto-cittaslow-metropolis-can-save-planet>).

Haziran 2022'de İtalya'nın Orvieto kentinde yapılan Cittaslow Uluslararası Genel Kurulu'nda, Metropol Cittaslow projesinin çıkış noktası ve dayanakları üzerinde kurul üyeleri tarafından değerlendirmeler yapılmış ve modelin işlevi konusunda görüşler aktarılmıştır. Bu kapsamda, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı ve aynı zamanda Cittaslow Uluslararası Başkan Yardımcısı olan Tunç Soyer, büyükşehirlerde hız ve büyüklük odaklı tüketim kültürünün sürdürülebilir olmadığını, buna bir alternatif olarak Cittaslow Metropol kavramını geliştirdiklerini ifade etmiştir. Genel Kuruldaki konuşmacılardan Cittaslow Uluslararası Bilim Komitesi Kent-Kır Temsil Ağı Başkanı Giuseppe Roma ise, insanlara hem iş hem de umut vermesi sebebiyle gelecekte yeniliğin motorunun büyükşehirler olacağını, insanların daha iyi bir hayat için metropollere gittiğini belirtmiş ve Cittaslow Hareketi'nin başlangıçta büyük kentlere karşı hakkını ve kimliğini korumaya çalışan küçük kentlerin verdiği mücadeleden doğduğunu ancak bu böyle olsa da Cittaslow felsefesinin “sorun her neredeyse oraya gitmesi gerektiği”ni vurgulamıştır. Bu ifadeden Cittaslow felsefesinin ve uygulamasının kendisine ihtiyaç duyulan farklı ölçeklerdeki kentlerde uygulanabileceği anlaşılmaktadır. Avrupa Çevre Ajansı Onursal Üyesi Walter Ganapini, Soyer'in de konuşmasında vurguladığı şekilde, kalkınma ve küçük bir azınlığın kar elde etmesi üzerine kurulan mevcut ekonomik sistemin sürdürülebilir olmadığını, kentlerde Cittaslow Kontrol Listesi'nin yaygınlaştırılması ve Cittaslow projelerinin bu listeye dayandırılarak yapılması gereğine

işaret etmiştir. Cittaslow Kore Koordinatörü Prof. Sohn Dehyun da, kent planlamasında çok merkezli bir yaklaşımın benimsenmesinin gerekliliği üzerinde durmuş ve “bir milyon kitaba sahip bir kütüphane yerine bin kitaba sahip bin kütüphane açmanın daha değerli olduğu” örneğini vermiştir. Cittaslow Uluslararası Başkan Yardımcısı Arnoud Rodernburg konuyu toparlayarak, Cittaslow’un, başı ve sonu olan bir projeden daha fazlası olduğunu ve bir yaşam biçimi olduğunun altını çizmiştir (<https://cittaslowturkiye.org/tr/dunyanin-ilk-cittaslow-metropol-kenti-izmir/>).

Bu deneyime dayanarak, 2022’nin Ağustos ayında, Uluslararası Cittaslow Birliği Yönetimi, dönemin Başkanı Asolo ve Belediye Başkanı Migliorini aracılığı ile, (3-Ağustos 2022 tarihli yazı), Metropol Cittaslow Projesinin İzmir’in dörtte üçünde iki yıldan fazla bir süredir pilot olarak uygulanmasından sonra gelinen noktada Yavaş felsefeye ve iyi yaşama öncelik veren bir yerel yönetim modeli önermeye hazır olduklarını deklare etmişlerdir (<https://www.cittaslow.org/news/orvieto-cittaslow-metropolis-can-save-planet>).

08.2023’te yapılan Uluslararası Cittaslow Birliği Genel Kurulunda Soyer, Metropol Cittaslow modelini geliştiren ve hayata geçiren İzmir’de, projede gelinen noktada, modelin hayata geçirildiği mahallelerin çoğalmakta olduğu ve bu doğrultuda Karabağlar ve Buca olmak üzere iki ilçede daha ve zaten uygulamanın sürdüğü Karşıyaka ilçesinde uygulama alanlarının yaygınlaştığı bilgisini aktarmıştır (<https://cittaslowturkiye.org/tr/genel-kurul-2023/>).

Son on yılda Busan’dan (Güney Kore), Barselona’ya (İspanya), Bruxelles’ten (Brüksel-Başkent bölgesi), Taipei’ye (Tayvan) kadar pek çok büyük kentin, yaşam kalitesini artırmak ve Cittaslow felsefesini metropol alanlarda yaymak için Cittaslow Merkezinin kendileriyle birlikte çalışmasını talep ettiği belirtilmektedir. [.\(https://www.cittaslow.org/news/orvieto-cittaslow-metropolis-can-save-planet\)](https://www.cittaslow.org/news/orvieto-cittaslow-metropolis-can-save-planet). Bu,

yakın gelecekte dünya ülkelerinde, İzmir örneğinden hareket ederek modeli kullanmaya başlayacak büyükşehirlerin sayısının artacağını göstermektedir.

2.7.4.1. Sakin Mahalle Uygulamasında Düşünce ve Deneyim

Bu başlık altındaki bilgilerin büyük bir kısmı Metropol Sakinşehir İzmir projesinin pilot uygulamasında Genel Koordinatörlüğü yapan Köstem ve Proje Yöneticisi olarak görev yapan Özgüç’le Ekim 2023’te İzmir’de yapılan görüşmelerden alınmış olup, geriye kalan bilgiler farklı kaynaklardan kente ilişkin genel bilgiler ve yazarın kişisel gözlem ve değerlendirmelerine dayanmaktadır.

Sakin Mahalle tasarımı” temel mal ve hizmet” kavramının içerisinde aslında tamamen bir “insani kalkınma” kavramından bahsettiklerini belirten Özgüç, insanların birincil ihtiyaçları gıda, barınma ve sağlıksa, ikincil başlığın da insanın ruhsal ve zihinsel olarak “iyilik” hali ve aynı zamanda “insanın kendi kapasitesini gerçekleştirme”yle bağlantılı olduğunu, projeyi oluştururken bu taraftan yaklaşıtlarını belirtmiştir. Aslında model ve proje hakkında yayınladıkları bilgilerin bu süreçte elde ettikleri bilginin çok az bir kısmını aktarmakta olduğunu, bunun sebebinin henüz her şeyin yeni olması, çok bilginin üretilmiş olmasına rağmen bunun büyük bir kısmını henüz yazıya dökme şanslarının olmaması olduğunu, şimdilik uygulamanın öne geçtiğini aktarmıştır. Halihazırda birçok deneyim biriktirildiğini ancak şu aşamada onu aktarma hızlarının uygulamanın gerisinde kaldığını ifade etmiştir (Özgüç, 2023).

Bu süreçte sanki kentler yeniden kuruluyor ve kendileri de yeni bir model yaratıyormuş gibi hissettiklerini ifade eden Özgüç, “Çünkü kent çöktü ve bir alternatif lazım” ifadesini kullanmaktadır. Bugün, ekoloji ve teknolojiyi içine alan farklı kent modellerinden söz edilse de, Cittaslow’un tüm güncel modellerin hepsini içerisinde barındıran bir yaklaşım olduğunu düşündüğünü ve bu sebeple idealistçe çalışabildiğini ifade etmiştir. Elimizde Cittaslow diye bir model varken, sorunun “Bu modeli nasıl daha gerçekçi, uygulanabilir, zengin ve örnek bir model haline getirip uygulayabiliriz?”

şeklinde sorulmasını önermektedir. İzmir örneğinde bu hareketi de bir yerel yönetimin başkanının desteklemesi ve buna alan açmasının çok avantajlı bir durum olduğunu, ilgili bir kamu yetkilisi buna alan açmayacaksa bu uygulamanın yapılabilmesinin çok zor olacağını vurgulamış, buradaki çok önemli bir diğer hususun da bu alanın inanarak açılıyor olması olduğunu altını çizmiştir.

Özgüç, modelin uygulanabilirliği sebebiyle ütöpik olmadığını düşündüğünü, kentte herşeyi yıkıp yeniden yaratmanın elbette mümkün olmadığını, ancak kent insanın yorucu ve yıpratıcı kent yaşamındansa, daha sakin, huzurlu, keyifli, mutlu edecek şeylerin çok daha fazla olduğu, insanın fiziksel, zihinsel ve ruhsal varlığına iyi gelecek şeylerin çoğaltılabileceği, bunlara geçiş yapılabilecek aralıkların çoğaltılabileceğini ifade etmektedir. Bu kapsamda örnek olarak, ilk yapılabilecek şeyin, kısa vadede tarımla kenti buluşturmak, mahalle bostanları ve bahçeler yaratmak, insanların mutlu hissedecekleri ortak kullanım alanlarını açmak, bunu çocuk, genç, kadın ve yaşlılar için de yapmak olduğunu, çünkü böylelikle orada biraraya gelip üretebileceklerini, iyi iletişim kuracaklarını, paylaşımlarda bulunacaklarını, orada kendilerine ait sorgulama alanları bulabileceklerini, kolektif hareket ederek kendilerini çok daha iyi hissettirecek birçok şey yapabileceklerini belirtmiştir (Özgüç, 2023).

Sakin Mahalle programını yazarken, (1)Yürünebilirliğin ve hareketliliğin arttırılması ve (2) Kamusal alan ve mekânların toplum katında iyileştirilmesi, şeklinde iki temel hedef üzerinden hareket ettiklerini ifade eden Özgüç, bu iki başlığa bakıldığında çok dar birşeye işaret ediyormuş gibi görünse de öyle olmadığını, alt açılımlarıyla birlikte ikisinin bir bütün olduğunu belirtmiştir. Örneğin, “kamusal alanların, mekânların iyileştirilmesi, toplumun güçlendirilmesi” dendiğinde aslında orada bilinçli bir yurttaşın, bir mahalle sakininin olmasından bahsedildiğini, “kamusallığı arttırmak” dendiğinde, bu kamusallığın arttırılması için karşı karşıya (yüzyüze) gelip, kolektif hareket edip, o bilincin oluşmasının da ciddi bir iddia olduğunu, o yüzden yürünebilirlik ve hareketlilik

derken bunun kamusalılığın içerisinde ve direkt sokağa dair bir şey olduğunu açıklamıştır. Nasıl bir kamusalılıktan bahsediliyorsa çalışmanın da oraya işaret etmesi gerektiğini, sendika vb. kurumların kamusalılıktan bahsederken toplum katılımı, tam bir demokratik anlayış veya yönetim dedikleri şeyin aslında içine insan haklarını da, kadın haklarını da, çocuk haklarını da aldığını ve modelle ilgili teoriyi ve pratiği tasarlarırken Kent Hakkını bunlarla ördüklerini aktarmıştır.

2021 Haziran’da ilk kez İzmir’in Metropol Sakinkent adaylığı gündeme geldiğinde program netleşmiş, mahalleler seçilmiş, araştırmalar ve görüşmeler başlamıştır. Bu süreçte Metropol Cittaslow çalışma grubu belediyede yapılan tüm işleri incelemiş, hangi hizmetlerin nasıl verildiğini, hizmet yöntemlerinin daha iyi olup olamayacağını, bu hizmetler sunulurken yerel paydaşlar ve halkla nasıl ortaklaşa çalışılabileceği değerlendirilmiştir. Yani yapılmak istenen işle ilgili bir şey yoksa oluşturmak, ama varsa ilgili ekiple ilişki kurup o uygulamayı Metropol Projesine uyarlamak şeklinde bir yöntem kullanılmıştır. Sakinkent felsefesini Sakin Mahalle olarak belirlenen mahallenin özgün yapısına uyarlamak, buradaki mevcut çalışmayı, herhangi bir yerden gelen ve uygun olabilecek bir çalışmayı uyarlamak, bunların yollarını aramak amaçlanmıştır (Köstem, 2023b).

Köstem, İzmir’in kentsel yaşam düzeninden örnek vermiş, Karşıyaka ilçesinin genelde işyerinin az, konutların daha çok olduğu bir yerken, Konak ilçesinin ise insanların ağırlıklı olarak çalıştığı yer konumunda olduğunu, kentin semtleri arasındaki fonksiyon dağılımı gereği iki yaka arasında sürekli bir ulaşım aktivitesi, gidiş-geliş hareketliliğinin olmak zorunda kaldığını, bunun da kentte sürekli bir karbon salınımı yarattığını belirtmiştir. Ancak, mahallelere de ofisler, işyerleri, istihdam olanakları dağıtılabirise insanların oturduğu semtte de çalışabilir hale gelebileceği mantığıyla da Sakin Mahalle programını oluşturduklarını, benzer şekilde “mahallelerde mal ve hizmetlere erişim”in de olması gibi hedefleri olduğunu ifade etmiştir. Sözkonusu Sakin Mahalle uygulamasını

şimdilik 2 mahallede tüm yönleriyle uyguladıklarını, bu yöntemi hayata geçirirken mahallelerin nüfus sayısından çok niteliklerine ve ihtiyaçlarına odaklandıklarını aktarmıştır (Köstem, 2023b).

Köstem, halen Sakin Mahalle uygulamasının devam ettiği iki mahallenin yapacakları çalışmalarla daha çok dokunulabilecek yönünün olduğu, nisbeten daha çok destek verilebilecek durumda olduğunu düşündükleri için seçildiklerini belirtmiştir. Köstem'in verdiği detaylı ek bilgilere göre, Eski İzmir tarafında Kadifekale eteklerinde 20 mahalle varken, aralarından gelir seviyesi düşük, kozmopolit bir yapıya sahip, suçun ve uyuşturucunun olduğu bir yer olan Pazaryeri Mahallesi seçilmiştir. Bu mahalle kamusal mal ve hizmetlere erişim durumu, yeşil alan varlığı, kadın ve çocukların vakit geçirebileceği açık alan ve mekânlar gibi kimi konular üzerinden bir kıyaslama yaparak seçilmiştir. Mahalle, aynı zamanda tarihi ve arkeolojik yerler ve mimari açısından daha fazla koruma altında olan, aynı zamanda arkeolojik sit alanı ve kentsel sit alanı olan, eski mimari özellikleri olan çok sayıda yapıya sahip, az katlı ve sıkışık eski binalardan oluşan, kent merkezi ve tarihi Kemeraltı Çarşısı'na yakın bir eski İzmir mahallesidir. Karşıyaka'da Sakin Mahalle projesi uygulanan Demirköprü Mahallesi ise çokkatlı yapıların olduğu, yapılaşmasını bitirmiş, Pazaryeri Mahallesine göre daha genç ve oturmuş durumda, daha eğitilmiş ve kentlileşmiş bir nüfusa sahip, sorunları daha farklı ve daha az olan bir mahalle durumundadır. Seçilen bu mahallelerde uzun süre çalışılarak hem mekânsal hem de toplumsal analizler yapılmıştır. Mekânsal anlamda, mahallenin imar durumu, yapılarının durumu, doluluk- boşluk durumu, esnaf yapısı, yolların durumu, yeşil alanlar, imar planının içeriği ve buna uygunluk gibi konular incelenmiş, toplumsal analiz kapsamında da genel olarak; yaşayan nüfusun bileşimi, sorunları, mahallelerine ve yerel yönetim hizmetlerine ilişkin beklentileri, önerilerinin neler olduğu... gibi konularda sorulardan oluşan anketler, yüzyüze görüşmeler, konu odaklı görüşmeler gibi çalışmalar yapılmıştır (Köstem, 2023b ve Özgüç, 2023). Bu verilerle genel olarak sözkonusu

mahallelerde yaşayan insanların derterleri, sıkıntıları, mahallenin artıları, eksileri, güçlü-zayıf yönleri çıkarılmış ve çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Konak'taki ilk Sakin Mahalle çalışması yapılan mahalle olan Pazaryeri'nde bir çalışma merkezi oluşturulmuş, daha sonra benzer özelliklere sahip olan 11 mahalle daha eklenerek Ekim 2023 itibarıyla 12 mahalle üzerinde birlikte çalışılmaya başlanmıştır. Burada önemli olan detay her mahallenin birbirinin tıpatıp aynısı olmadığı, ortak özelliklere sahip olmakla birlikte, detayda bakıldığında çalışmaların bu farklılıklara uygun olarak mahallelere göre ayrı ayrı tasarlanıyor ve uygulanıyor olmasıdır. Bu uygulamadaki 2 yılı aşan deneyim süresinde yeni mahallelere girildiğinde hem zorlanılan hem de kolayca ilerleyen yönler bulunmakta, bunların ortaklıkları ve farklılıklarının neler olduğu, nasıl yönetilmesi gerektiği aynı zamanda bu alandaki deneyimi de oluşturmaktadır.

Proje ekibi olarak, mahalledeki kentliye “Bak burayı senin isteminle böyle tasarladık!” dediklerini, insanları tekrar tekrar çağırıp gelişmeleri paylaştıklarını ve planı gösterdiklerini, örneğin kadınlara “Bunu istediniz diye bunu buraya koyduk, şunu istediniz diye şuraya koyduk, sizce uygun mudur, böyle nasıldır?” dediklerini, o insanlar memnun olduklarında mutlu olduklarını, onlar iyi olursa, onların iyilik hali artarsa kendilerinin de iyi olduklarını ifade etmişlerdir. Burada kentin ve mahallelerin “hepimizin içinde birlikte yaşadığı büyük evimiz” olduğu bilgisinden hareketle, “Neden herkes buraya dair sözünü söyleyip yaşadığı yeri iyileştirmeye çalışmıyor, kentte yaşayan kişiler, kentteki karışıklık, yorgunluk, hız duygusundan çıkıp ölçeği ne olursa olsun yaşadıkları kenti biraraya gelerek neden kendilerine alan yarattıkları ve iyi hissettikleri bir yer haline getiremesin?” (Özgüç, 2023) sorusu sorulmaktadır.

Orta ölçekli kentlerde Sakinkent modelinin gereklerini ve bu “iyi kent”i, yukarıda sözedilen bu birlikteliği sağlamanın daha kolay olabileceğini belirten Özgüç, orta ölçekli bir kentte daha az mahalle birimi ile birlikte, daha az sayıda ya da daha seri toplanabilecek

paydaşların sözkonusu olacağını, ama yapılacak şeyleri o kentin değerlerini gözetip koruyarak yapmanın önemini hatırlatmaktadır.

Mahalle çalışmalarında “soylulaştırma” ve “vatandaş yerindeyken değer artışı yaratma” gibi sonuçlara engel olacak şekilde planlama yapılmış, bunun gibi çok sayıda konu irdelenmiş ve çok şey konuşularak çok sayıda strateji belirlenmiştir. Çünkü bu çalışmalarda mesele “Biz buraya giriyoruz ama buradaki kullanıcıların faydasına girmek istiyoruz” şeklinde formüle edilmiştir. Bu süreçte üzerinde çalışılan mahalleyi rant alanına dönüştürmenin istenmediği, asıl önemli ve zor kısmın da bu olduğu ifade edilmiştir (Özgüç, 2023). Burada mahalleliden beklemeden değer artışı sağlamak yan bir sonuç olarak ortaya çıkmakta, başka sponsor veya paydaşların bu anlamda işin içine sokulmaması istenmektedir.

Metropol Sakinkenti mahalleler aracılığıyla hayata geçirmenin mümkün olduğunu, Cittaslow’un kendi açısından kesinlikle küçük, orta, büyük kent olarak tüm ölçeklere uyarlanabileceğini belirten Özgüç, burada kritik noktanın “meramı ortak olan paydaşların varlığı” olduğunu altını çizmektedir. Bu paralelde, kendilerinin seçilmiş olan Konak’ın Pazaryeri Mahallesinde 15 sivil toplum kuruluşu birlikte çalıştıklarını ve “Agora Sakin Mekân” adını verdikleri kadın, genç ve çocuklar için geliştirici sosyal hizmetler ve eğitim desteği sağlayacak bu mekân üzerinden örnek olacak bir model oluşturmaya çalıştıklarını ifade etmiştir. Sakin Mekân Agora halihazırda uygulamanın amaçlarına hizmet edecek pilot bir uygulama alanı durumundadır. Burada, şehre giren, sivil toplum ve kendi çalışma ekiplerinin üzerinde olan kaynağı sivil toplumla hem ekonomik hem de bilgi-deneyim anlamında yetişmiş deneyimli ve rehber olacak insanların desteğiyle nasıl değerlendirebilecekleri sorusuna verilecek en iyi cevap araştırılmaktadır (Özgüç, 2023). Bu çalışmanın sadece belediye ile yapılamayacağı, sivil toplumla ortaklaşmadan hareket edilemeyeceği, buna belediyenin ayırdığı bütçe ve personelin yeterli gelmeyeceği ve zaten böyle bir modelin gerektiği tesbiti yapılmıştır.

Sakin Mahalle çalışmasında başından beri projenin uygulanmak istendiğı ilk 2 mahallede kurulan ortak masada sivil toplum, hak temelli çalışan sivil toplum kuruluşları ve Metropol Cittaslow ekibi birlikte çalışmaktadır.

Konak Pazaryeri Mahallesiindeki ortak masada, yaklaşık olarak 3 yıldır kendileriyle birlikte çalışılan ve bu mahallenin toplumsal yapısına göre biraraya getirilmiş olan mülteci, kadın, ocuk ve gençlik alanında çalışan uzmanlar ve STK temsilcileri bulunmaktadır. Mahallede mülteciler yaşadığından mülteciler konusunda çalışan sivil toplum kuruluşuna, kayıt dışı bir nüfus olduğundan o alanda alışan STK' ya, ayrıca da kadın derneklerine, gençlik derneklerine veya eğitim alanında alışan STK' lara ihtiyaç duyulmakta ve bunlardan oluşan farklı STK' lar ortak masada yer almaktadır. Pazaryeri Mahallesiinde, sözkonusu tarafların ortak bir takvim üzerinden biraya geldikleri "Agora Sakin Mekân" buna uygun olarak düzenlenmiştir. Sözüedilen takvimde de bu mekânın programı, katılımcıları, hangi kurumların yer aldığı, vb. hususlar önceden belirlenmektedir. Türkiye Cittaslow ve İzmir Büyükşehir Belediyesi, Metropol Cittaslow ekibi ile birlikte büyük bir ekip halinde çalışarak ilerlemektedir. Karşıyaka ilçesine bağı ve tamamen farklı bir yapıya sahip Demirköprü Mahallesiindeki ortak masada ise, orada daha çok bulunan yerel-yöresel dernekler (örn. göçmenlere ait) ve onların temsilcileri bulunmaktadır. Çok önem verilen kritik husus, çalışmaların en başından itibaren bu ortak masalara hesap vererek, bilgi aktararak, süreci ve durumu anlatarak ilerlenmiş olmasıdır. Bu mekânlar ve buralara ilişkin uygulama üzerinden Sakin Mahalle programının pilot deneyimleri çıkarılmaktadır. Hala devam eden ve henüz pilot denemelerle yapılan ancak başarılı sonuçlar alınan uygulamalar aşamasında olduğu ifade edilmektedir. Özellikle Pazaryeri Mahallesiindeki Agora Sakin Mekân üzerinden ilerleyen çalışmaların arzulandığı gibi bir modeli yaratabilmesi, ilerleyebilmesi, insanların kolektif mekânı haline gelebilmesi, profesyonel çalışmaları yürüten uzmanlar ekibinin yeri ve zamanı geldiğinde ekilebileceğı duruma gelinmesi, yani oradaki sakinlere ne zaman teslim

edilebileceği konularındaki soruların cevabı zamanla verilebilecektir. Ancak ilgili ekip o mahallelerdeki sahiplenici kollektif hareketin oluşması ve gelişmesinin önemli olduğu bilinciyle, bu konularda en iyi sonuçların alınması için inançlı ve yoğun bir çabayı sürdürmektedir.

Tüm bu çalışmalar sonucunda ortaya çıkarılan model sonuç itibarıyla Cittaslow Genel Merkezi tarafından kabul görmüş, bu çalışma yöntemi ve kullanılan kriterler Sakin Metropol misyonuna uygun bulunarak örnek bir model olarak kullanılmasına karar verilmiştir. Böylece Sakin Metropol/ Metropol Cittaslow kavramı kapsamındaki temel bileşen olan Sakin Mahalle programı, 2022’de “Cittaslow Metropol Sakin Mahalle Programı” adıyla Cittaslow tüzüğüne alınmış ve bundan böyle, metropol kentlerin bu şekilde yapacakları mahalle çalışmaları doğrultusunda Cittaslow Metropol ünvanı alabilecekleri kararlaştırılmıştır. (Köstem, 2023b ve Özgüç, 2023).

2.7.5. Mevcut Sakinkent Modellerine İlişkin Karşılaştırma ve Saptamalar

Küçük kentler için düzenlenmiş olan mevcut Cittaslow modelinde, Sakinkent kriterleri uygulamaya dönük olarak, yorum ve açılıma ihtiyaç duyurmayacak şekilde somut ve nettir. Öte yandan kriterlerin alt açıklamalarında tercihe bağlı ya da zamana bırakılabilecek nitelikte olan uygulama önerileri de yer almaktadır. Halen Cittaslow Genel merkezi tarafından çok önem verilen bir pilot proje olarak İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülmekte olan Metropol Sakinkent modelinde ise esaslar ve kriterler ana başlıklarda çok geniş içeriklere sahip olup, alt başlık ve maddelerdeki somutlaştırmalar bile daha fazla açılabilir durumdadır. Bunun sebebi bir metropol yaşamı ve yönetiminin çok kapsamlı ve girift detaylardan oluşmasıdır. Temel başlıkların altındaki altbaşlık ve maddelerdeki yaklaşım, ağırlıklı olarak insani kalkınma ve kentsel yaşam kalitesi odaklı olup, felsefesi, bakış açısı net olan ancak geliştirilmeye açık somut şeyleri ifade etmektedir. Daha çok temel uygulama politikası kategorisindeki anabaşlıklar altında gerek büyükkent yaşamının daha kolay ve nitelikli olması için beklentileri,

gerekse de uygulama yöntemlerini ortaya koyarak daha geniş bir açıdan, “ideal ve yaşanılır bir iyi kentte olması gereken hususlar” detaylandırmaktadır. Metropol modelinde küçük ve orta ölçekli kentlerdeki doğal kaynaklar, doğa, çevre koruma, ekosistem önceliği gibi hususlar kent mekânı için aynı şekilde kullanılamamakta, kentin kendi mevcut yapısı içinde daha iyi hale getirilecek toplumsal ve mekânsal dengeler tanımlanmaya çalışılmaktadır. Kentsel mekânın daha kolay ve yararlı kullanımı, gelecekteki kullanımı, kent insanının sosyal ihtiyaçları (iletişim, paylaşım, istihdam, katılım...) ve kent hakkı kapsamında kentsel mekân ve olanakların kullanımı, kent ve çevresindeki çevre hakkı gündem edilerek kulanılmaktadır. Ayrıca genel insan haklarının kentsel mekânda ikincil haklarla (eğitim, kültürel yaşama katılma, sağlık, konut edinme, adil gelir, sağlıklı beslenme,...) birlikte kaynaşmış olarak günlük hayatta yerleşik bir şekilde kullanılması için düzenlemeler yapılmak istenmiştir. Dolayısıyla küçük ve orta ölçekli kentlerin benzer ve içiçe geçebilecek özellikleri ile metropol büyükşehir bu noktada ayrılmaktadır. İlk standart modelde mekâna, doğa ve çevre kullanımına daha çok müdahale ve ekolojik öncelikli düzenleme olanağı varken, büyükşehir ölçeğinde bu, kentin kompakt fiziksel durumundan dolayı çok kısıtlı hale gelmekte, daha çok halihazırda mevcut olan mekânın ve doğanın, kentsel ekosistemin iyi ve doğru kullanımı öne geçmektedir. Metropol modelinde, önplanda doğa-çevre, yerel kimlik ve yerel kalkınmadan çok, insani kalkınma ile içiçe bir kentsel yaşam kalitesi, yeşil, küçük sevimli bir kent imajı ötesinde, büyük ama düzenli, yaşamın kolaylaştırılmış olduğu, hizmetlere daha kolay ulaşılan, kentsel mekânda ve düzende yaşamı kolaylaştıracak düzenlemelere öncelik verilen bir kent sözkonusudur. Ayrıca, kozmopolit nüfusun birbirinin haklarına saygılı, kendi haklarının bilincinde olduğu, haklarını talep edebilen, bunun için yönetime katılan, kentteki yaşam kalitesinin iyileşmesi için hep birlikte düşünüp fikir üreten bir kentli profili karşımıza çıkmaktadır. Kent çok büyüktür ama burada da Yavaş Yaşam felsefesini geniş yeşil doğal alanlar dışında kompakt kentsel

mekânda da uygulamanın yolları bulunmuştur. Metropol modelinde çokyönlü, çokdisiplinli, çok fonksiyonlu yaşayan kent organizmasının her boyutuyla sağlıklı işlemesi önemsenmektedir. Bu komplike hedefin hayata geçirilmesi için de tüm kenti etkileyecek büyük uygulama kararları öncesinde, bu politikalara zemin hazırlayacak şekilde mekân mahalleler olarak mikro parçalara bölünmüştür.

Her iki ölçekte düzenleyici veri (kriter, ilke, politika, vb.) grubu arasında ortak noktalar izlenmekle birlikte, gözlemlenen temel fark küçük kentler için oluşturulan veri grubu ile büyükşehir/metropol ortamı için oluşturulan veri grubunun birbirinin yerine aynı amaçla kullanılamayacak olmasıdır. Yani her bir ölçek için oluşturulan kriter, ilke, politikalardan oluşan veri grubu o ölçege özgü olarak, o ölçekteki kentin ihtiyaçları ve karakteri doğrultusunda, o kentin nitelikli bir sakinkent, bir iyi kent olması için detaylı çalışılmıştır. Küçük kentler için tasarlanan modelde küçük kentlerin korunması ve özelliklerinin günışığına çıkarılması önplanda iken, metropol ölçegi modelinde büyük kentteki birey ve aktörlerin birer kentli paydaş olarak büyük kentte kaliteli bir yaşam sürmesi amaçlanmış, kalabalık metropolde yalnızlaşan insanın kent hakkı, çevre hakkı, sağlıklı beslenme hakkı, kültürel yaşama katılma hakkı, eğitim hakkı gibi ikincil ve üçüncül insan hakları öne çıkmış, ancak aynı zamanda standart modeldeki diğer temel esaslar geliştirilmiş şekilde aynen yeralmıştır. Burada büyük kentin daha kritik ve acil olarak ihtiyaç duyduğu kentsel direnç, yönetim uygulamaları ve toplumu ilgilendiren düzenlemelere büyük yer ayrılmıştır. Ayrıca Metropol modelinde Yavaş felsefesinin somut olarak uygulanabilmesi amacıyla uygulama birimi mahalleler olarak ele alınmıştır.

Gözden kaçırılmaması gereken önemli husus her iki modelin aynı felsefe ve yaklaşımdan hareket etmesi, ancak ölçege ve duruma uygun şekilde detaylandırmalara yer vermesidir.

2.7.6. Uygulamada Ölçeğin Etkisi

Sakinkent modelinin uygulama örneklerine bakıldığında, model kriterlerinin yüksek bir oranda hayata geçirilebilmesi ve model özelliklerinin kendini gösterebilmesi için kentin çok küçük olmaması gerektiği gözlenmektedir. Burada, kent sayılamayacak köy nitelikli küçük yerleşimlerin ya da küçük kasabaların değil de, belli bir nüfusa sahip kent yapısındaki yerleşmelerin modelin özelliklerini hayata geçirme açısından daha uygun olduğu söylenebilir. Mevcut nüfus ölçeği standartları üzerinden genel bir gözlem yapılacak olursa modelin çok küçük yerleşmelerde-yerel yönetimin tutumunun da etkisiyle- önemli oranda işlevsizleşmekte, bu tür birçok yerleşmede zaten mevcut olan görsel sakinlik ve yeşillik, peyzaj gibi hususlar hariç modelin varlığı yeterince hissedilememektedir. Hatta bu durum mevcut ölçeğin daha da genişletilmesi halinde modelin gerçek vizyonunu daha iyi ve daha geniş şekilde hayata geçirilme olanaklarının da genişleyeceği izlenimi yaratmaktadır. Bu durumun çok küçük yerleşmelerin bütçesi, kadroları ve vizyonu ile ilgili olması akla yatkındır.

Belli bir nüfus büyüklüğe sahip olan Sakinkentler, modelin “romantik küçük ve sevimli modern köyler” olarak görünen yerleşimler tarafından hayata geçirilemeyen diğer birçok düzenleme alanında da düzenlemeler yapma olanağına sahip olmaktadır. Bunlar -burada kastedilen, sistemli tarımsal ürün işleme, sanayi kuruluşlarına sahip olma ve bunları sürdürülebilirlik kriterlerine göre çalışmaya zorlama, yaşam kalitesi standartları anlamında standartların daha fazlasını hayata geçirebilme, teknolojiyi günlük hayatta kullanma, kent hayatında çevreci ve katılımcı uygulamaları hayata geçirebilme...gibi model açısından önemli ve belirleyici uygulamalardır. Aksi takdirde küçük olmaktan kaynaklanan, kırsal özelliklerin baskınlığı, örgütlenme kültürünün azlığı ve bunun yarattığı zaafılar, kente ilişkin genel yapısal niteliklerin zayıflığı, yerel ekonominin güçlü olmayışı ve diğer daha büyük kente bağımlılık, bazı kriterleri hayata geçirmekte zorlanma

ya da bazılarını zaten gündeme getirmeye olanak bulunmaması veya da gerek kalmaması gibi durumlar yaşanabilmektedir.

Öte yandan nüfusun mevcut ölçeğin sınırlarına yaklaştığı ve kimi zaman da bu sınırı aştığı ya da aşmak üzere olduğu durumlarda da uygulamanın yerel yönetim açısından karmaşılaşmaya başladığı, model gereklerini yerine getirmenin gerek planlama, gerek bütçe gerekse yerel hizmetlerin hayata geçirilme süresi ve kalitesi anlamında zorlaştığı görülmektedir. Bu zorlaşma, elbette ilgili belediyenin ekonomik durumu, bütçe yapısı, yerel yönetim bilgisi, modele sahiplenme ve uygulama konusundaki istekliliği, Sakinkent çalışmalarını yürüten kadrolarının sayı ve niteliği (liyakat ve donanımı), kentin genel sosyo-ekonomik vizyonu, varsa bu konudaki stratejik kent yönetim planının nitelikleri, kentin coğrafi konumu, demografik özellikleri, iklimi ve doğal kaynakları, halkın yönetime katılma olanakları ve bu konudaki istekliliği, belediyenin yerel halkı Sakinkent modeli ve yaklaşımı konusunda eğitip bilinçlendirerek konuya sahiplenmesini sağlama durumu... gibi çok sayıdaki hususa göre de belli oranda bir görecelik içermektedir. Dolayısıyla nüfus model standardının çok altında kalma ya da aşma noktasına yaklaştıkça, bu kapsamda o kentin ihtiyaçları, hizmet gereklilikleri, yaşam kalitesi beklentileri, uygulamanın optimal hizmet uygulama dengesi aralığından aşağıya ya da yukarıya doğru uzaklaştığı, hizmet gerekleri anlamında uygulamada işin zorlaştığı, kaynak sıkıntısı yaşandığı, kalitesinin düştüğü, zamana yayıldığı, planlanamadığı, etkin ve verimli hizmet üretilemediği, sonuç alma noktasının geriye attığı söylenmelidir. Bu durum ülkemizdeki mevcut küçük kentler için esas alınarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla çok küçük ya da kent yönetiminin yapabilirlik gücünü zorlayan büyüklükte bir nüfusun model uygulamasını ideal durumdan uzaklaştırmaya başladığı gözlenmektedir. Kullanılmayan yeşil alanlar, halkın gelmediği sosyo-kültürel etkinlikler, katılımın (satıcı) yetersiz olduğu yerel pazarlar, tersi şekilde müşterilerin olmadığı pazarlar, kursiyerin olmadığı meslek kursları, ziyaret edilmeyen ve kent

hayatına katılmayan restore edilmiş âtıl tarihi yapılar, yerel yemeklerin konuk olmadığı için sunulmadığı lokantalar sözkonusu olabilmektedir. Bu örnekte kentin tanıtımının yetersiz kalması, hizmetlerin yeterli ve doğru şekilde iç ve dış müşteriye pazarlanamaması, halkla ilişkiler ve tanıtım faaliyetlerinin yetersiz kalması, bilinçsiz ve ilgisiz halkın belediyenin çabalarını desteklememesi, belediyenin çabalarında yalnız ve desteksiz kalması gibi sebepler gözlenmektedir. Kentin istenenden çok kalabalıklaşması durumunda da süreçlere hâkim olmak zorlaşmakta, denetlenemeyen işletmeler, genel yerel hizmet kalitelerinin düşmesi, kent kaynaklarının aşırı bir yükü yıpranması ve tahrip olması, yerel halkın kentte sayıca oransal olarak azalması ve dışardan gelen nüfusun oransal artışı ile kimlik erozyonu riskinin oluşması, gürültü, ışık ve görsel kirlilik kontrolünün zorlaşması, yeni nüfusun ihtiyaçlarının kısa ve orta vadede karşılanamaması, yerel hizmetlerin belediye kapasitesini zorlayarak yetersiz gelmeye başlaması, yerel nüfusta yabancılaşma, ticari anlayışın Yavaş yaşam anlayışının önüne geçmeye başlaması,...gibi sıkıntılar gözlenebilmektedir. Bu çalışma için yapılan alan araştırmasında konu hakkında görüşleri alınan ve Sakinkentler üzerine çalışan ve düşünen kaynak kişilerin de çoğunluğu bu yönde görüş ifade etmiştir.

Bu durumdan hareketle, uygulamada belli ölçüler dahilinde ölçeğin genişledikçe modelin daha etkili olduğu saptanmaktadır. Uygulama örneklerinde, Sakinkent büyüdükçe modeli tüm yönleriyle hayata geçirebilme olanaklarının da genişlediği gözlenmektedir.

Yukarıdaki paragraflarda aktarılan olası sorunlar tablosunda, Sakinkent modeli ve anlayışının doğru ve etkili bir şekilde hayata geçirilebilmesi açısından, düşük ve yüksek nüfusun farklı kimi avantajlarının olduğu iddia edilebileceği gibi, modelin sağlıklı olarak uygulandığı kentin hayatına katkı sağlayacak şekilde kullanılabilmesi için optimum bir nüfus ve olanaklar dengesine ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Öte yandan modelin gerek orta ölçekli gerekse de metropol yapısındaki büyükkentlerde geliştirilerek uygulanmak istenmesi durumunda, her ölçek için farklı öncelikler, güncellenmiş tanımlamalar, ihtiyaç ve duruma uygun yeni kriterler kullanılması gerekli olacaktır. Bu yeni durumda ölçeğin etkisi düşünüldüğünde, her bir ölçek düzenlemesinin kendi şartlarını esas alarak yapılacak olması sebebiyle tekrar bu zorluk ve güçleşme durumundan söz etmek gerçekçi olmayacaktır. Ancak kentlerin başta nüfus ve bunun paralelinde diğer tüm parametreleri de birbirinden farklı olacağından, konuya daha geniş açıdan bakan, bütüncül bir kentsel bakış açısı ve buna uygun çalışma yöntemleri kullanılmasının gerekliliği ortaya çıkar. Burada bunu yapmak için;

- Yerel yönetim tarafında uzun vadeli bir kent yönetimi vizyonu,
- Stratejik bir kent yönetim planı doğrultusunda, Yavaş Yaşam anlayışının kentsel yaşamda yerleştirilmesinin amaçlandığı süreklilik içeren çalışmalar için kısa, orta ve uzun vadeli hedeflerin tanımlanması ve takibi,
- Konuya daha fazla odaklanmış bir çalışma sistemi ve buna uygun yönetim ve kadro yapılanması,
- Konuya ayrılacak daha çok kaynak/bütçe,
- Yeterli sayıda liyakatli ve profesyonel uzman kadrolar,
- Modelin yaşam felsefesi ve yararlarına inanmış idealist ve çalışkan, yaratıcı bir ekip,
- Süreçlere katılan, kavrama ve statüye sahiplenilen, birlikte düşünen, bilinçli bir yerel halkın yansıması,
- Süreçleri destekleyen yerel ve ulusal paydaşlar,
- Destekleyici ve işbirliği yapabilen bir merkezi yönetim ve yerel teşkilatına ihtiyaç duyulacaktır.

Nitekim şu anda dünyanın ilk Metropol Sakinkent ünvanını almayı başarmış olan İzmir'in bu konuda yürüttüğü kapsamlı ciddi proje buna örnek oluşturmaktadır.

Özetle; Sakinkent modeli uygulaması için, ilgili yerel yönetimin yapabilirliğinin de olumlu ya da olumsuz etkileyeceği şekilde, ölçeğin çok küçük olmasının modelin sağlıklı çalışmasını olanaksızlaştırabildiği, ölçek büyüdükçe de uygulamanın belli oranda daha karmaşık ve zor hale dönüştüğü söylenebilir.

“Zaten sakin” olan kentleri model kapsamına almanın anlamlı veya işlevsel olup olmaması (1), Sakinkent modeli ile Sakinkent özellikleri kazandırılmaya ihtiyacı olan kentleri model aracılığıyla toparlamak ve korumaya gerek olup olmadığı (2) ya da zaten bu modeli hayata geçirmek isteyen özellikli kentlerin modeli daha iyi hayata geçirebilmesi ve böylelikle iyi işleyen Sakinkentlerin oluşması (3) seçenekleri düşünüldüğünde tartışılacak çok fazla şeyin olduğu söylenebilir. Modelin ne tür işlevsel amaçlarla (düzeltici, toparlayıcı, sorun giderici ya da koruma ve kalite artırma/kalitenin sürdürülmesi, geliştirici, potansiyelleri aktif edici...vb.) kullanılmasının daha uygun olduğu tartışmasında, karma bir bakış açısı, amaca göre kullanım gibi cevaplarla karşılaşılmaktadır.

Ancak zaten 50.000 üzeri kentler için düşünülp geliştirilmiş modellerde, tasarım bu ölçeğe göre oluşturulacağından ölçeğin olumsuz etkisinden değil de farklılık getiren etkisinden söz etmek gerekecektir. Çünkü burada mevcut ölçeğin gereklilikleri ve ihtiyaçlarına göre bir tasarım sözkonusu olacaktır. Buna mahalle, ilçe belediyesi, il merkez ilçe belediyesi ve büyükşehir belediyesi farkı örneği verilerek vurgu yapılabilir.

Yani, olası ihtiyaçlar ve gelişmeler gözönünde tutularak geliştirilmiş ve ilgili ölçeğe uygun doğru bir model tasarımı için, “daha büyük “ölçeğin modelin uygulanması açısından olumsuz bir etkisi olacağı önyargısından uzak durmak gerekmektedir. Hatta, ölçek ekonomisinin sözkonusu olduğu kimi hizmet uygulamalarında ölçek büyüdükçe ölçeğin olumlu etkisi olduğu söylenmelidir. Burada hizmetin daha nitelikli, planlı, sistemli, etkili ve verimli yapılma olanağı artmış olmaktadır.

Yukarıda yapılan saptamalar doğrultusunda, Sakinkent modeline günümüzün kentleşme, çevre bilgisi ve uygulama deneyimi doğrultusunda bakıldığında, modelin mevcut ölçekten daha büyük (örn. 50.000- 750.000) nüfusa sahip yerleşmelerde hem daha çok soruna çözüm getireceği, hem de model tasarımının ideal yaşanılır kentler için daha uygun bir kent hayatı oluşturacağı söylenebilir. Aynı şekilde, mevcut modelin küçük bir kentteki yerel yönetimin maddi gücü ve kapasitesi ile tüm yönleriyle hayata geçirilmesinin zor olacağını iddia etmek te mümkündür. Bu durumda uygulamanın başarısının ölçeğe uygun modelle birlikte, önemli oranda da çok, güçlü kaynaklar ve bütçelere sahip, kararlı, inanmış, güçlü kadrolara sahip yerel yönetimlere, model uygulamasının siyasi dalgalanma ve değişimlerden mümkün olduğunca az etkileneceği bir anlayış sürekliliğine ve “çağdaş, kaliteli ve Yavaş” bir yaşam anlayışını benimseyecek, kentine sahiplenecek, katılımcı, talep eden ve hesap soran, haklarının bilincinde; kentli kültüre daha yakın bir yerel halkın varlığına da bağlı olduğunu eklemek gerekmektedir.

Burada iki durum vardır; Birincisi, en fazla 50.000 nüfuslu özgün kentleri korumak ve sürdürülebilir kılmak için bu kentlere özgü bir model oluşturmak, ikincisi ise oluşturulacak bir modelin hem nüfusu 50.000'i aşmayan kentler ve hem de diğerleri için de kullanışlı ve yararlı olması. Sakinkent modeli ilkeleriyle bunların her ikisinin de gerçekleştiği gözlenmektedir. Ancak bilindiği gibi ilk aşamalarda Yavaş anlayışının günlük hayatta ve kentsel hayatta kullanılması amacı ile yola çıkılmış ancak Slow Food'un etkisiyle küçük kentlere odaklı bir model oluşturulmuştu. Dolayısıyla, Sakinkent modelinin, sadece küçük kentlere odaklı kalınmadan, bir kent modeli olarak yararlı olacak şekilde hayata geçirilmesi ve felsefe olarak ta Yavaş yaşam ve Yavaş kent kavramının ihmal edilmeden uygulamada hayatta tutulması için daha büyük ölçekteki kentlerde de uygulanmasının daha uygun ve etkili olacağı sonucuna varılmaktadır.

Uygulamada gözlenen bir başka husus de, ölçeğin, Sakinkent nüfusunun artışını kontrol etme konusunda etkili olmadığı, yerel yönetimin her durumda ölçeği gözönünde tutarak çalışmalarını yapmadığı, olanaklar doğrultusunda daha çok gelişme ve daha yüksek bir yaşam standardını elde etmeye odaklı olduğudur. Ölçek bir tavsiye niteliğinde algılanmaktadır. Ölçeğin aşılması durumunda ciddi bir yaptırımla karşılaşılmayacağı düşünülmektedir. Bunun temel sebebi, Sakinkentin nüfusunun ilçe merkezi ve bitişik olmasa da, uzak olsa da ona idari olarak bağlı tüm diğer küçük yerleşimlerin (köy, yeni adıyla mahalle, mezra vb.) nüfusunun tümünün toplamı olarak alınmasıdır. Pratik duruma bakıldığında ilçelerin (Örn. Eğirdir) çevre nüfusunun yaklaşık yarısının veya daha fazlasının kır nüfusundan oluştuğu, bunların birlikte 30.000-40.000 nüfusa sahip olduğu gözlenebilmektedir. Bu durumda, ilçe merkezinin kentsel anlamda kalabalıklaştığını söylemek ya da ölçeği aşmak üzere olduğunu söylemek gerçeği yansıtmamaktadır. İlçe merkezi olan kentin nüfusunun tek başına ölçek konusu olması amaca daha uygun olacaktır. Bu veriden hareket edildiğinde, ülkemizde ilçe merkezi olan ve nüfus ölçeğini aşan (ilçe merkez yerleşimi nüfusu) bir Sakinkentin -belki de şimdilik- gerçekte bulunmadığı ifade edilmelidir. Mevcut haliyle standart modelin nüfus ölçeğinin, ülkemizin idari yapılanmasında tanımlanmış geniş yerleşme sınırları ve bunların toplam olarak alınan nüfus sayıları sebebiyle “zorlanmak üzere olunduğu, zorlandığı ya da aşıldığı” tesbiti aslında uygun olmayan bir temele dayandırılmış olmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SAKINKENT MODELİNDEN HAREKETLE BİR ÜSTMODEL ÖNERİSİ:

ORTA ÖLÇEKLİ KENTLER İÇİN MODEL VE

YAŞANILIR KENTSEL BÖLGELER

Bu bölümde, Sakinkent modelinin kullanışlı ve yararlı yönlerinin daha geniş kentsel alanlarda hayata geçirilebilmesi amacıyla bir model tasarlanacak ve bu modelin özellikleri işlenecektir. Böylelikle modelde geliştirmeler yapılarak, büyük yerleşmelerde ve daha kalabalık kentlerde (orta ölçekli kentlerde) kullanılabilir şekilde, kentlerin, kentte yaşayan bireyler, işletmeler, kuruluşlar ve diğer paydaşların modelin özelliklerden yararlanabilmesi sağlanmış olacaktır.

3.1. Sakinkent Modeli’nin Yaşanılır Kentsel Bölgeler İçin Temel Alınabilirliği: Araştırma Raporu

Bu başlık altında, orta ölçekli kentlerde de uygulanarak tüm kent ölçeklerinde uygulanabilir hale gelecek olan Sakinkent modeli için belli başlıklar altında saptama ve değerlendirmeler yapılmakta, ayrıca da yapılandırılmış yüzyüze görüşme yöntemiyle yapılan Saha Araştırmasında elde edilen bulgular paylaşılmaktadır.

3.1.1. Sakinkent’in Yaşanılır Kent/Bölge İçin Temel Alınacak Özellikleri ve Gerekçe

Dikkat edildiğinde Sakinkent modelinin, diğer güncel sürdürülebilir kent modelleriyle (eko-kent, yeşil kent, akıllı kent, kompakt kent...) ile örtüşen ve bu özelliklerin çoğunu birarada bünyesinde barındıran bir yapıya sahip olduğu gözlemlenebilir. Ancak bu örtüşme ile birlikte kendisine ait özgün niteliklere sahiptir ve bu özgün yönleriyle ayrı ve dikkat çekici bir yere sahip olmayı başarmıştır. Sakinkent “yaşamın iyi olduğu” iyi kentleri elde etmeyi hedeflemekte, diğer güncel sürdürülebilir kent modellerinin hiçbirisi tek başına bu modelinin sağlayacağı “yaşanılabilirlik” özelliklerini aynı anda hayata geçirememektedir. Bu modeller, belli kavramlara odaklı ve o kavramın

etrafında dönen, önceliklendirdiği belli bir yöne ve olguya ağırlık verirken diğer hususları -belli oranda veya önemli oranda- ihmal eden izlenimi vermektedir. Sakinkent modeli diğer kent modellerinin olumlu yönlerini biraraya toplamış bir yapı sergilemektedir. Bunlar doğa-çevre-ekolojiye verilen önem, yönetsel ve mekânsal planlama, sağlıklı yapılaşma, altyapı ve çevre politikaları, teknoloji ve bilime verilen önem, kentteki işlevlerin biraradalığı, sağlıklı gıda ve kaliteli yaşam, ulaşım-enerji-tarım-sanayi de sürdürülebilir yöntemler, kentsel mekânda sağlıklı peyzaj, yürünebilirlik, mal ve hizmetlere kısa mesafede erişilebilirlik, genel olarak sürdürülebilirlik... gibi hususlardır. Modelin yaklaşımını oluşturan ve kriterlerle ifade edilen öncelikler doğrultusunda tasarlanan uygulama ve yerel hizmetler, kentin, içinde kentsel yaşam kalitesi de bulunan yaşanılrlık özelliklerini tesis etmektedir.

Bu özellikler bir kentin ya da bir başka söyleyişle bir kentsel yerleşimin yaşanılrlık (yaşanası, yaşanılslık, yaşamaktan hoşnutluk ve memnuniyet duymayı sağlayacak hususların bulunması durumu) yönlerini oluşturacak şeylerdir. Bu sebeple, bu özelliklerin hayata geçirilerek yaygınlaştırılması yaşanılrlık kavramı kapsamında özellikli, nitelikli kentsel yaşam süreçlerini artıracaktır. Bu yaygınlık durumunun belli bölgelerde yoğunlaşarak yan yana gelmesi de yaşanılır kentsel bölgelerin oluşmasını sağlayacak ve sayıca artmasına yol açacaktır.

Daha yaygın kullanımı önerilen Sakinkent modelinin temel özellikleri ve asgari kriterleri hayata geçirildiği takdirde, yaşam kalitesi-kentsel yaşam kalitesi standardı yüksek, sakinlerin orada yaşamaktan hoşnut olduğu/olacağı bir yaşam ortamı oluşmaktadır. Bu şartlardaki yaşam ortamına sahip kent/kentsel yaşam, günümüz dünyasında kent yorgunu tüm bireylerin yaşamak isteyeceği, kentleşme-çevre sorunlarından uzak bir kenti ortaya çıkarmaktadır. Bu sebeple Sakinkent modelinin, çağdaş sürdürülebilir yeni kent modellerinin iyi ve kullanışlı özelliklerinin büyük bir kısmını harmanlayarak barındıran tasarımının, yaşanılır kentlerin oluşturulması, bu

kentlerin sayıca artması ve yoğunluk kazanmasıyla ortaya çıkacak “yaşanılır nitelikteki kentsel bölgeler”in oluşumu için temel alınması uygun görülmektedir. Çağdaş yeni kent modellerinin gündeme getirdiği özellikler içinde Sakinkent modelinin kullanmadığı geriye kalan özellikler; kompaktlık vurgusu, mimari-inşa olarak kentin yeni baştan yapılması, modelde odak olarak tek bir özelliğin öne çıkarılması (Yeşil kent, Akıllı kent, vs.), kent yaşamında insani-ekolojik ölçeğin dışına çıkılması (çok büyük ölçekler) gibi hususlardır. Bunların da yeni tasarlanacak kentler için uygunluğu zaten genel kabul anlamında tartışmalıdır.

Sakinkent modelinin özellikleri, somut olarak Sakinkent kriterlerinde ortaya konmaktadır. Burada belli başlı kategorilere ayrılan kriterler, Sakinkent statüsünü kazanmak isteyen kentlerin hayata geçirmeleri istenen, uygulamaya yansiyacak tutumlar-bakış açıları ve somut uygulamalar olarak karşımıza çıkar.

Sözkonusu kriterlerden yola çıkılarak, Sakinkent modeli, temelde birkaç başlık altında toplanabilecek özelliklere sahiptir. Bunlar;

(1) Çevreci-ekolojik yaklaşım: Hava-su- toprak üçlüsünün korunması, ekolojik ilkelere uyumlu tarımsal sistemler ve yöntemler, tarım uygulamaları, gıda üretimi, doğal çevrenin korunması, kentsel mekânda ve kentsel gündelik hayattaki çevreci düzenlemeler, sürdürülebilir enerji tercihleri, sanayinin niteliği ve çalışma ilkeleri...,

(2) Korumacı, geliştirmeci yaklaşım: Tarihsel değerler, mimari ve sosyo-kültürel değerlere olan korumacı yaklaşım, kentsel yaşam kalitesini oluşturacak toplam unsurlarda sürdürülebilirlikle uyumlu geliştirme hedefi.

(3) Yerel değer ve kaynaklara dayanılarak istihdamın arttırılması ve yerel kalkınmaya verilen önem: Yerel değerler ve varlıklarla sosyo-ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi hedefi,

(4) Kimlik kavramına verilen önem: Yerel değerlerin tümüne dönük, bunların oluşturduğu yerel ve özgün kimlik (tarihsel, kültürel, mimari, doğal karakter, kimliği oluşturan diğer özellikler),

(5) Yaşam kalitesi-kentsel yaşam kalitesi kavramının ön planda olması: Yerel hizmetler, temel hizmetler dahil, yaşam kalitesinde nitelik artırıcı hizmetler, kentsel hayata ilişkin genel kalite unsurlarının geliştirilmesi, ayakta tutulması, kent hakkının işlerliği,

(6) Teknolojiye verilen önem ve bilgi çağı gereklerine uyum: Kent yaşamında günlük yaşamı da içine alan tüm alanlarda (sanayi, kentsel yerel hizmetler, eğitim, sağlık, güvenlik, ulaşım, ekonomik faaliyetler...) teknolojinin hayatı kolaylaştıracak ve iyileştirecek şekilde yoğun kullanımı tercihi, bilgi toplumu olanaklarının kullanılması tercihi,

(7) Kültür-sanata verilen önem: Kültür-sanat unsurlarının kent hayatında yoğun varlığı. Kültürel faaliyetler ve sanat etkinliklerine önem verilmesi,

(8) Çağdaş sosyal kent yaşamı değerlerine verilen önem: Örgütlenme, cemiyet ilişkileri, sosyal uyum, işbirliği, paylaşma, dayanışma, proje üretimi, STK'lara verilen önem,

(9) Yönetişim kavramının uygulanması: Kentsel paydaşlar arasında işbirliği, kenti ilgilendiren konularda ortak karar alabilme, karşılıklı ve çapraz destek sistemlerini hayata geçirme,

(10) Yerel turizmde talep edilişliği destekleyecek tutumlar: Misafirperverlik, esnafın özenli tutumu, Yavaş Ticaret yönlü uygulamalar, konukların kentteki hayatını kolaylaştırıcı diğer uygulamalardır.

Tüm bu özellikler, ayrıca kapsayıcı bir genel sürdürülebilirlik anlayışı ile bütünleştirilmektedir. Doğal, çevresel, toplumsal, kültürel, tarihi, ekonomik... tüm varlık ve kaynakların değer yitimi olmaksızın şimdi ve gelecekte varlığını sürdürmesi ve bu

dengeinin korunması yaklaşımı tüm uygulama politikalarında temel ilke olarak esas alınmaktadır.

BM Dünya kentleşme beklentileri analizlerinde, günümüz insanının yarısından fazlasının kentlerde yaşadığı tesbiti yapılmakta, 2050’de ise dünya nüfusunun 2/3’ü kentlerde yaşıyor olacağı öngörülmektedir (population.un.org). Kentte yaşayan günümüz insanının kent yaşamına ilişkin çeşitli sıkıntıları vardır. Bunlar, insanın gerek fiziksel gerekse ruhsal ve zihinsel konforunu, dinginliğini ve mutluluğunu azaltan hatta çoğu zaman da yok eden türde olup aşağıdaki gibi özetlenebilir;

(1) Fiziksel sıkıntılar: Günlük hayatta ekonomik sistemin şekillendirdiği kentsel yaşamın getirileri arasındaki, ulaşım sorunları, trafik, hava kirliliği ve gürültü ve ışık kirliliği, elektromanyetik alan kirliliği, sağlıklı olmayan gıdalar sebebiyle kimyasal toksik maddelere maruz kalma,...yeşil alan ve rekreasyon alanlarının azlığı, sağlıklı olmayan binalar, bu sebeplerle fiziksel yorgunluk, çeşitli hastalıklara yatkınlık, iyileşme güçlükleri, yüksek enerji kullanımı, çevreye zararlı enerji kullanımı tercihleri, ...

(2) Ruhsal sıkıntılar: Günlük hayattaki hız ve karmaşanın da etkisiyle stres, gerginlik, huzursuzluk, kaygı, yabancılaşma, yalnızlık, güvensizlik, anlamsızlık duygusu, özgüven yitimi, korku, sosyal anlamda uyumsuzluk, iletişim yetersizliği, umutsuzluk, yalıtılmışlık, kopukluk, geleceğe güven kaybı,...

(3) Zihinsel sıkıntılar: Ekonomik ve yönetsel sistemlerin etkileri olarak, ekonomik sorunlar, başarı kaygısı, tüketim tutkusu vb. şeylerin arttırdığı baskı, gerginlik, yorgunluk, konsantre olamama, algı bozuklukları, dikkat dağınıklığı, dinlenememe, vb.

Kentsel yaşam ortamlarının insan beklentilerine uygunluğu kent sakinleri açısından istenir ve memnuniyet yaraticı, yaşamdan keyif almayı arttırıcı, dinginlik ve mutluluk veren olumlu etkiler sağlayacaktır. Bu beklentilerin karşılandığı yaşam

ortamlarını hayata geçirmeye odaklanmış Sakinkent modelinin daha geniş yaşam alanlarında, daha çok ve farklı ölçeklerdeki kentlerde uygulanması bu özelliklerin daha çok hayata geçirilmesini sağlayacak, yaşanılır kentler ve kentsel alanlar hem sayıca artmış hem de alan olarak genişlemiş olacaktır.

21. Yüzyıl kent insanının muzdarip olduğu birçok sorunu çözecek, ihtiyaç duyduğu birçok eksiği hayata geçirecek olan bu kent yönetimi ve yaşam modelinin daha fazla yerde uygulanmasının yaşanılır/yaşanılabilir kentleri ve yaşam alanlarını arttırmış olacağından hareket edilerek, Sakinkent modelinin 50.000 ölçeğinden çıkarılarak daha büyük kent ölçeklerinde de kullanılması önerilmektedir. Bunun yapılması şartı illa da Uluslararası Cittaslow yönetimin kabulü veya ağı resmi üyelik şeklinde olmak zorunda değildir. Model formatı, istendiği takdirde farklı disiplinler oluşturularak ta, farklı gönüllü yapılanmaların desteğiyle uygulanabilir. Bunu yapmak için modelin yeni ve daha büyük nüfus ölçeğine sahip kentler için geliştirilmesi önerilmektedir. Modeli rahat ve etkili uygulama anlamında en uygun ölçeğin ise, henüz bozulmamış, doğasını, kimliğini, kaynaklarını, yerel değerlerini kaybetmemiş, bu model aracılığıyla da bunların sürdürülebilirliğinin sağlanabileceği orta ölçekli kentler olacağı düşünülmektedir. Tabii, bunu dile getirirken daha büyük ölçeklerdeki kullanım için bir yargı ifade edilmemekte, modelin tüm ölçeklerde uyarlanarak yararlı şekilde kullanılabileceği düşünülmektedir. Gerek ülkemiz gerekse diğer dünya ülkelerinde orta ölçekli kentlerin yaygınlığından hareketle, bu ölçekteki kentlere modelin uygulanmasının büyük etki yaratacağı açıktır. Böylelikle modelin ve Yavaş yaklaşımının hem koruma, geliştirme hem de sürdürülebilirliğin sağlanması ve yaşanılabilirlik özelliklerinin artırılması işlevleri birlikte hayata geçirilebilecektir. Bu uygulama elbette ki tercih ve gönüllülükle hayata geçirilecek ve etkinliği ancak bu şartlarla sağlanacak niteliktedir. Modelin orta ölçekli kentlerde de uygulanabilecek şekilde geliştirilmesi durumunda, bu yaşam ve kent modelini hayata geçirmek isteyecek çok sayıda kentin olacağı ve bu kentlerin de günümüz dünyasındaki

yıkıcı kapitalist gidişatın olumsuz etkilerinden böylelikle daha az etkilenerек kendi değerlerini koruyabileceği, daha sağlıklı işleyen ilkeli kentler haline geleceği, kentin istenir dengelerle sürdürülebilirliğini sağlamak için daha fazla özen gösterilebilecek düşünce yapısı ve bir işleyiş içine gireceği de şüphesizdir.

İzmir kenti 2019 yılında çalışmalarına başladığı ve Cittaslow Genel Merkezi ile ortaklaşa geliştirdiği Metropol Cittaslow modelini 2021’de hayata geçirme çalışmalarına başlamış, 2022 Haziran itibarıyla dünyanın ilk Metropol Sakinşehri ünvanını almış ve geliştirilen model Cittaslow tüzüğüne konmuştur. Metropol Sakinkent modeli metropol kentin ihtiyaçları ve olanakları ile birlikte zorlukları da gözönünde tutularak tasarlanmıştır. Bu model tasarımı da temelde Yavaş yaşam ve sakinkent ilkelerini esas almış, bu felsefenin bakış açısını kullanarak metropole uyumlu olacak şekilde yeni kavramlar ve kriterler ortaya koymuştur. Burada da temelde kentin kimlik ve değerlerini esas alarak Yavaş felsefesini metropolde hayata geçirmek ve kent yaşamını daha kolay, daha kaliteli, daha dingin ve daha keyifli hale getirmek amaçlanmıştır. Bu model tasarımının uygulanmasında kentteki çalışmalar mahalleler bazında uygulanmakta olup, pilot mahallelerde önemli çalışmalar hayata geçirilmiştir. Büyük bir kentin parçalarını oluşturan mahallelere Sakin Mahalle özellikleri kazandırılarak, zaman içerisinde sayılarının artmasıyla kente Yavaş yaşam ve Yavaş kent yaklaşımının iyi ve yararlı özelliklerinin kazandırılması amaçlanmaktadır. Metropol ölçeğinin büyüklüğü ve kentin kozmopolit ve sosyo-kültürel-ekonomik anlamda barındırdığı çeşitlilik sebebiyle her mahalle başlangıçta sosyolojik ve ekonomik analizlerin de yardımıyla kendine özgü özellikleri doğrultusunda değerlendirilerek aynı yaklaşım çerçevesinde ancak durumsal ve özgün şekilde çalışılmaktadır.

Böylelikle mevcut durumda küçük kentler ve metropol/büyük kentler için ortaya konmuş Sakinkent modelleri oluşmuş durumdadır. Orta ölçekli kentler için de modelin geliştirilmesi sayesinde, orta ölçekli kentler de Yavaş yaşam ve Yavaş Şehir yaklaşımını

hayata geçirebilecek, 21. yüzyıl kentlerinin sorunlarını minimize edecek, kent insanına daha mutlu bir yaşam ortamı sağlayacak kent ve yaşam modelini kullanabilir duruma gelecektir. Orta ölçekli kentler için modelin tüm kenti ve çevresini (hinterlandını) gözönünde tutarak bütüncül olarak, unsurların birbirini dengeleyeceği ve tamamlayıcı şekilde tasarlanmasının yararlı ve etkili olacağı düşünülmektedir. Bu konudaki diğer öneriler ilgili bölümde detaylandırılacaktır.

3.1.2. Sakinkent Modeli Ölçeğinin Geliştirilmesi

Gerek dünya gerekse ülkemizdeki örneklerde Sakinkentlerin çoğunluğu ölçeğin kısıtlaması sıkıntısı olmayan oldukça küçük, nüfusu çoğunlukla 20.000'in altında kalan ve genellikle kentten çok kırsal nitelikli yerlerdir. Mevcut durumda sakin kentlerin küçük bir oranında ölçeğin kendilerine dar gelmesi sorunu yaşanmaktadır. Avrupa örnekleri daha çok iyi korunmuş ortaçağ kentleri ya da yerel modern tarımsal üretimin ağırlıklı olduğu, varsa küçük çaplı sanayileşmesini bu yönde kurmuş, bakımlı ve düzenli, köye benzeyen sevimli kasaba formunda küçük yerleşimlerdir. Avrupa'dan uzaklaştıkça derli toplu yerleşimden daha dağınık olana doğru bir gidiş gözlenmektedir. Bunlar daha çok yerel tarımsal ürünler ve bunların işlenmesine ağırlık veren bir gruptur. 3. grup ise çeşitli ve çok yönlü yerel üretim ve yerel kaynaklara dayalı orta ölçekli sanayi ile ön plana çıkmaktadır. Bunlar denizcilik, deniz ürünleri işleme, yiyecek-içecek üretimi yapan yerleşmelerdir. Bu grupların dışında kalanlar hem turizm hem yerel kaynak potansiyelini aynı anda kullanan karma nitelikli kentlerdir. Bu kentler zaten kalabalık nüfusları ve karma ekonomik yapıları varken, Sakinkent statüsü ve uygulamaları ile birlikte turizm potansiyelini de geliştirmiş ve Sakinkent olmaktan kaynaklanan yeni çekiciliği sebebiyle Sakinkent nüfus ölçeğini zorlamaya başlamış durumdadır. Nüfusu sınıra yaklaşmış hatta kimi zaman da aşmış ya da aşmak üzere olan bu kentlere daha çok Kore ve Çin gibi Uzakdoğu ülkelerinden örnekler verilebilir. En iyi örneklerden ikisi, Güney Kore'nin Cittaslow kentlerinden biri olan 250.000 nüfuslu Mokpo ve kayıtlarda 654.000 nüfuslu

görünen (Wikipedi.org) Jeonju kentleridir. Bu nüfusların tüm yönetsel bölgeye ait olduğu tahmin edilmektedir.

Bu tez çalışmasındaki meselemiz modelin sadece küçük kentlerle sınırlı kalmayıp, yarayışlı, iyi bir kent oluşumu ve sağlıklı kentleşmeye destek verecek özelliklerinin daha büyük ölçekli olan orta ölçekli kentlerde de kullanılmasıdır. Ölçeğin orta ölçekli kentler için ölçeğe özgü bir şekilde genişletilmesi, uygulamaya ilişkin düzenlemelerin geliştirilmesi, ölçek içinde birkaç ayrı nüfus grubu için farklı kategoriler oluşturulması yararlı olacaktır. Özellikle özgün niteliklerini günümüze getirebilmiş orta ölçekli kentlerin model aracılığıyla kent kimliği, yerel değerler ve çevrenin korunması, yerel kaynakların daha etkin kullanılması, çevreci bir üretim ve sanayi modelinin kullanılması, gibi yeni ve gönüllülüğe dayanan tercihlerle kendini disipline ederek sürdürülebilirliğini sağlaması, bu kentlerde daha planlı programlı bir kentleşme ve çevre yönetimi başta olmak üzere ve daha yüksek yaşanılabilirlik değerleri kazanılmasına yol açacak, kentsel yaşam kalitesi standardı yükselmiş olacaktır.

Başlangıçtaki çıkış noktası küçük ve özgün kentleri korumak, sistematize etmek, öne çıkararak görünür kılmak, daha yaşanılır (yaşanılası) hale getirmek olsa da, model küçük kentlere sağlayabileceği yararların da ötesinde, aynı öncelikler ve ilkelerin kullanılmasıyla daha büyük ölçekli kentler için de ciddi katkılar sağlayacak niteliktedir. Ancak elbette burada da temel şartlar, o kentin kendi potansiyeline (kültürel, tarihsel özellikler, kişilikli mimari ve özgün yapılaşma, doğal kaynaklar vb.) sahip olmakla birlikte özgün niteliklerini korumuş olması ve bunu sürdürmek için de istekli olması olarak tanımlanmalıdır. Bu esaslara göre tanımlanacak olan model 50.000 ölçeğini aşan orta ölçekli kentler için devreye alınabilecektir.

Sakinkent modeli uygulamalarında mevcut nüfus ölçeğinin küçüklüğünün kimi zaman modelin özelliklerini tam anlamıyla hayata geçirmesini engellediği, özelliklerin yeterince kullanılmasına olanak vermediği gözlenmektedir. Burada 50.000 ve üzerindeki

orta ölçekli kentlerde 300.00-400.000'e çıkacak bir nüfus ölçeğinin daha elverişli olacağı görüşü oluşmaktadır. Öte yandan modelin bir kenti yaşanılır hale getirecek özelliklerinin ölçek kısıtı olmadan kentleşmenin lehine kullanılması açısından düşünüldüğünde, bu ölçeğin büyükşehir yapılan kentlerdeki nüfus alt sınırı olan 700.000-750.000'e kadar çıkarılmasının bir sakınca yaratmayacağı, hatta katkı sağlayacağı da farklı bir bakış açısidir. Bu düşünceyle, bu çalışmada sözkonusu ölçeğin orta ölçekli kentlerde kullanılabilecek şekilde genişletilmesi/büyütülmesi önerilmektedir. Böylelikle model kentleşme-çevre sorunları ile içiçe bir şekilde, yaşanılabilirlik ve kentsel yaşam kalitesi sorunları yaşayan günümüz kentlerinin bu sorunlarının hemen tümüne çözüm getirebilecektir. Bu şekilde hem modelden azami şekilde yararlanmak hem de orta ölçekli kentlerin sistemsiz, düzensiz büyüme ve kentleşme sürecini bir sisteme kavuşturmak mümkün olacaktır. Ancak burada, 400.000' ölçeğine dek bütüncül ve tek parça bir kent olarak çalışmanın yararlı olacağı, 450.000 ve daha üzeri büyüklükteki kentler için ise Sakin Mahalle modeli kullanılarak kentin birim birim çalışılmasının daha uygun ve yararlı olacağı düşünülmektedir. Hem bütüncül bakış açısını kaybetmeden çalışabilmek hem de detayları görebilmenin her ikisi de önemli olup, konuya durumsal bakılması önerilmektedir.

Bu durum, Cittaslow Genel Merkezinin teorik anlamda modelde ara bir ölçeği tanımlamasını ya da Cittaslow yönetimiyle bağlantılı olmaksızın modeli kullanmak isteyen yerel yönetimlerin gönüllü işbirliği ve koordinasyonunu gerektirecektir. Burada ya ölçek kategorilerinin oluşturulması (küçük-orta-büyük) ve buna göre düzenleme yapılması ya da mevcut modelin, daha büyük ölçekli kentlerde de uygulanabilecek şekilde geniş kapsamlı olacak şekilde düzenlenmesi gerekecektir. Bu tez yazılmaya başlandıktan 3-4 yıl sonra gündeme gelen Metropol Cittaslow modeli gözönünde tutularak düşünüldüğünde, modeli yakından tanıyanların önemli çoğunluğunun, tüm kent ölçekleri için Sakin Mahalle programını önerdikleri gözlenmektedir.

Türkiye Cittaslow Teknik Koordinatörü Köstem, orta ölçekli kent ölçeğinin tanımlanması ve modelin orta ölçekli kentlerde de kullanılmaya başlanması olasılığına ilişkin olarak, Cittaslow Genel Merkezinin bunu istememe olasılığından söz etmiştir (Köstem, 2023a). Yukarıda da değinildiği gibi orta ölçekli bir Sakinkent modeli tanımlanması, Yavaş yaklaşımı ve Sakinkent model ilkeleri gözünde bulundurularak, konuyu koordine edebilecek farklı gönüllü kuruluşlar tarafından da yapılabilir ve uygulaması da farklı şekillerde tanımlanabilir. Köstem ayrıca, modelin korunmaya ve yaşanılabilirlik özellikleri anlamında geliştirilmeye ihtiyaç duyan ancak durumu sıkıntılı olan her orta ölçekli kentte uygulanması olasılığına sıcak bakmamış, bu tür kentlerde uygulanmak istenecek model için harcanacak emek ve enerjiyi, “modeli bilerek ve gönüllülükle isteyen, bu amaçla çalışmayı baştan istemiş ve zorluklarını göze almış, kriterlere uyum sağlayan kentler” için kullanılmasını daha uygun bulmuştur. Öte yandan modelin koruyucu, iyileştirici, geliştirici yönü itibarıyla aslında sıkıntılı ve desteğe muhtaç orta ölçekli kentlerde kullanılmasının da yararlı olacağını kabul etmiş, ancak bunun diğer durumlara göre daha zor ve meşakkatli bir çalışma olacağına işaret etmiştir.

3.1.3. “Yaşanılır Kentsel Bölgeler” in İşlevi

Yaşanılır kentsel bölgeler, tek bir kentte veya bir metropoliten alanda çevre ve kentleşme anlamında elde edilemeyecek olumlu tabloyu, oluşturduğu alanda kolaylıkla hayata geçirebilir. Bu bölgeyi oluşturan kent ve kentsel alan, hinterland gibi parçaların hangi şekilde bir araya getirildiği ve nasıl yönetildiği ile bağlantılı bir sonuçtur. Mevcut durumda ülkemiz için bakıldığında, yönetsel sistem doğrultusunda sadece merkezi kamu yönetiminin kentleşme politikası ürettiği, ancak kâğıt üzerinde kalan iyi düşünülmüş, mantıklı ve umut verici vaat, plan ve programların hayata geçirilme oranının çok düşük kaldığı bilinmektedir. Çeşitli sebeplerle bunların hayata geçirilmemesinin asıl durum olduğu, konunun üzerine gerektiği şekilde düşülmediği, yeterince önemsenmediği, önceliklendirilmediği, siyasi kaygılar ve rantçı yaklaşımın öne çıktığı gözlenmektedir.

Yerel yönetimlerin doğru düzenlemelerle çevre ve kentleşme politikalarında daha yetkin ve yapabilir hale gelmesi bu tabloyu iyi yönde değiştirebilecektir. Sakinkent modelinin kentine önem veren ve modele inanan yerel yönetimler tarafından orta ölçekli kentlerin de dahil olduğu daha çok sayıdaki kentte uygulanması buna önemli katkılar sağlayabilir.

Tüm ülkeyi ilgilendiren içiçe geçmiş konular olan kentleşme ve çevre politikalarının kamu yararı ile doğrudan bağlantılı olması sebebiyle, tercih edilecek ilk şey devlet politikası olarak en uygun kentleşme ve çevre politikalarıyla birlikte bunları tamamlayacak diğer yapısal ve sosyal politikaların (imar-yapılaşma, planlama, orman, doğal kaynaklar, sanayii, enerji, rekabet, ticaret,...) üretilmesidir. Sakinkent modelinin uygulama sistemine baktığımızda, merkezi kamu iradesi dışında, ancak kamu otoritesi ve yasal-yönetimsel yapısı ile çelişmeyen, hatta kamu yönetiminin işini kolaylaştıran, destekleyici bir önceliklendirme ve yapısal işleyiş görülür. Model halihazırda kamu yönetiminin sadece anahatlarıyla düzenlediği, yerel yönetimin zorunlu ve ihtiyari görevleri arasında yeralan detayları içeren spesifik ama kapsayıcı bir tasarım halindedir. Bu gerek ülkemiz gerekse dünyanın diğer ülkeleri için genelleme yapılarak ifade edilebilir.

Modelin orta ölçekli olup ta yukarıda sayılan özgün nitelikli kentlere uygulanması bu kentlerin korunması, iyi kent kavramı yönünde geliştirilmesi, kentsel yaşam kalitesini de içeren yaşanılabilirlik niteliklerini arttıracaktır. Bu da daha geniş alanda, yerel yönetim ve diğer yerel yönetim aktörlerinin gönüllü ve sistemli çabasıyla çok yönlü kentsel gelişme ve genel yaşanılabilirlik özelliklerinin artması anlamına gelecektir. Bu durumda, bu kentler kamu yönetiminin kentleşme politikalarını destekleyecek ve uygulamaları kolaylaştıracak şekilde, merkezi yönetimle işbirliği içerisinde organize bir çabayla, yerel kaynakların, yerel potansiyelin daha odaklanılmış bir girişimle harekete geçirilmesiyle, daha nitelikli ve düzenli, sistemli bir kentleşme ve gelişme sürecinde yer almaya başlayacaktır.

Orta ölçekli kentlerin de sisteme dahil olmasıyla Sakinkent özelliği kazandırılarak yaşanılrlık (yaşanılslılık) özellikleri önemli oranda güçlendirilmiş hale gelecek olan çok sayıda kentin varlığı, yakınlığı veya biraradalığı, “yaşanılır” yani “yaşanılslı” kentsel bölgeleri meydana getirecektir. Bunlar gelişmiş kentsel özellikleriyle “iyi kent” ve “iyi yaşam” kavramlarıyla tanımlanacak yerleşme bölgeleri oluşturabilecektir. Bu bölgeler belli bir coğrafi alandaki birbirine yakın veya yanyana kentlerden oluşabileceği gibi kent-bölge kavramında açıklandığı gibi aynı mekânsal ortaklığı paylaşmıyor da olabilecekler, aralarında bölge oluşturmayı sağlayan şey, ortak yönleri, hedefleri, odaklandıkları öncelikler, kullanmayı tercih ettikleri çalışma modelleri, benzer özellikleri, işbirlikleri, ortaklıkları, mekândan bağımsız yönetim ilişkileri olacaktır. Bu yönüyle bu bölgelerin kent-bölge tanımına yakın durdukları ifade edilebilir. Scott, bu özelliklere sahip olan kent-bölgeleri üst düzey kümelenmeler olarak nitelendirmektedir (Scott, 2004: 31).

Bir diğer boyutuyla da, sözkonusu yaşanılır kentsel bölgeler ortak hedefleri, belli oranda benzer niteliklere sahip kalkınma ve gelişme süreçleri, benzer kaynaklara sahip olmaları, benzer ve işbirliği yapmaya uygun çalışma yöntemleri ile birlikte düşünüldüğünde ortak bir arayışın içinde olmaları sebebiyle “Öğrenen Bölgeler” kavramıyla da çok yakından uyuşmaktadır. Öğrenen bölgeler kavramlaştırması altında kullanılan “öğrenen ekonomi” anlayışında bireyler, oluşturdukları organizasyonlar ve kentler de öğrenme sürecinin içindedir. Tümü de belli yöntemlerle refah düzeyini geliştirmeyi amaçlamıştır (Çetin ve Ecevit, 2008). Öğrenen bölgeler yaklaşımında bölgeler, ağlar, işbirlikleri ve çeşitli ortaklıklar temelinde tanımlanmaktadır. Aktörler arasında esnek işbirliği ağları ve güvene dayalı ortaklıklar öğrenmeyi destekler. Bu yaklaşım, bölgesel bir innovasyon stratejisi olarak ta değerlendirilmektedir. Süreç içerisinde öğrenme edimi, kazanılan deneyimlerin katma değer yaratan sonuçlarından dolayı ekonomik bir çıktıya dönüşmüş olmaktadır.

Sakinkent modelinin yaygınlaşması, daha çok sayıdaki kentte ve daha geniş coğrafyalarda uygulanması otomatik olarak ülkedeki kentsel yönetim ve kentsel yaşam kalitesini, buna dönük bakış açısını istenilir ve nitelikli bir üst seviyeye taşıyacaktır. Sakinkent modelini uygulayan çok sayıda yerel yönetimin biraradalığının oluşturacağı yaşanılabilirlik nitelikleri önplanda olan kentsel bölgeler, kamu desteğiyle teşvik edilebilir olan bir yönetim örneği oluşturacaktır. Sakinkent sayısının artması ve modelin uygulandığı kentlerde yaşayan nüfusun uygulamayı benimseyerek sahiplenmesi diğer kentlere örnek olacak, modelin gelişmesine de katkı sağlayarak daha çok yararlı olmasını sağlayacaktır. Zira, bu süreçte sürekli bir iyileştirmeden söz etmek yanlış olmayacaktır.

Cittaslow Genel merkezinin gündemindeki yeni konulardan biri de Cittaslow Bölgeleri oluşturmaktır. Burada kastedilen birbirine yakın ve birbiriyle ilişki kurabilecek mesafedeki Sakinkentlerin kendi aralarında işbirliği ile ortak çalışmalar ve projeler üreterek birbirini desteklemesi ve oluşturacakları mekânsal alanda tek bir kentin yapabileceklerinden daha fazlasını yapmaları, modelin özelliklerini tek bir kentin dışında da, bölgede geçerli olacak şekilde hayata geçirmeleridir. Burada sözüedilen şimdilik küçük ölçekli Sakinkentler olsa da bu görüş, yukarıda sözüedilen kent-bölge ve öğrenen bölge yaklaşımıyla paralellik göstermekte olup, kritik husus bakış açısidir. Hollanda, Belçika ve Almanya Ulusal Cittaslow ağları, birbirlerine olan sınırların civarındaki kentlerin aralarında oluşturacağı ve destekleyecekleri böyle bir bölge tanımlamaktan söz etmekte ve bunu hayata geçirmeyi planlamaktadır. Oluşacak bu bölgede diğer model özelliklerinin yanısıra hem kentsel hem de kırsal çevredeki yaşam kalitesinin çok daha geniş bir alanda öne çıkarılacağı bir yaşam alanı oluşturulması hedeflenmektedir. Ağustos 2023 tarihli ilgili yazıda bu düşünce gündem edilmektedir (www.cittaslow.org/news/german-national-network-cittaslow-area...).

Bu çalışmada önerilen haliyle, sakinleştirilmiş (Sakin/Yavaş kent özellikleri kazandırılmış) ve tüm özgün özellikleri korumaya alınmış orta ölçekli kentler, çevre,

yapılaşma, yerel hizmetler, üretim odaklı işleyiş, çevreci sanayi... ile kent hayatında teknolojinin hayatı kolaylaştırıcı kullanımı ile yerel ve özgün nitelikler üzerine kurulmuş güçlenmiş, avantajının farkında olan yerel sanayiler,... gibi olumlu özelliklerle, genel yaşanılabilirlik ve kentsel yaşam kalitesinin yükseldiği, farklı büyüklüklerdeki kentlerin sakinleri açısından yaşamak için tercih edilen kentler/yerleşmeler haline dönüşme potansiyeli taşımaktadırlar. Ülkemizde, sistemli bir modele sahip olmasa da, yukarıda sayılan özelliklere sahip olmasa da, sadece doğa, temiz hava, daha sağlıklı gıda, sakinlik sunan ancak kent olmasının da yerel hizmet avantajları sunması sebebiyle, Antalya ve Muğla çevresi ile Ege ve Akdeniz kıyısında yer alan benzer ilçelerin insanlar tarafından yerleşmek ve yılın önemli bir kısmı uzun süreli yaşamak için özellikle tercih edildiği hatırlanmalıdır. Sakinkent modelinin uygulanacağı orta ölçekli kentler bir kentte veya bir yaşam ortamında tercih edilen, avantajlı yaşam şartlarını, (temiz hava, su, gıda, sessizlik ve benzeri doğa ile iç içe olmanın avantajları haricinde, çevreci uygulamalar, kentsel yaşam kalitesinin önceliklendirilmesi, nitelikli yerel hizmetler, yönetime katılım olanakları, kaliteli sosyal iletişim olanakları, ulaşılabilir dinlenme ve spor olanakları, kolay ulaşım, ulaşılabilir sağlık hizmetleri...) da sunmaya odaklanmış olacaktır. Bu yapıdaki kentlerin sayıca çokluğu ve kimi yerlerde ortaya çıkabilecek biraradalığı, yaşanılabilirlik özellikleri yüksek kentsel bölgeler oluşmasına yolaçabilecek ve bu durumda bu kentlerin arasında işbirliği, yardımlaşma, bilgi paylaşımı, ortak projeler üretme vb. artacaktır. Tüm bunlarla, günümüz kentlerinde hız, gürültü, kirlilik, stres, yabancılaşma içinde sıkışıp kalmış kent insanı için kentin sunduğu ortam ve olanaklar sebebiyle mutlu, huzurlu, yaşamaktan keyif alınacak yaşam ortamları yaratılmış olacaktır. Bu kentlerin yaratacağı ve mekânsal ortaklığa sahip olan ya da mekânsal ortaklık olmadan diğer ortak özellik ve hedefler aracılığı ile ortaklık oluşturabilecek bölgeler;

- (1) Bu bölgeler kapsadıkları alanlarda (kentler ve hinterlandları) teşvik desteği sağlanarak, genel karakterlerini bozmayacak türde olmak şartıyla geliştirici

işlevsel ve tamamlayıcı sektörel kümelenmeler sağlayabilir. Örnek sektörler son maddede sıralanmaktadır.

- (2) Bu bölgeler için kamu yönetimi tarafından işleyişi destekleyecek nitelikte ek yeni yönetim ilkeleri veya modelleri tanımlanabilir.
- (3) Bu bölgeler kirletici sanayi dışında kalan çevreci sanayi yapıları ve üretim alanlarıyla kamu yönetimi tarafından teşvikle yönlendirilebilir. Bu merkezi bir planlama dahilinde olabilir.
- (4) Bu bölgeler aracılığı ile bölgenin yapısına uygun şekilde uzmanlaşma alanları oluşturulabilir.
- (5) Bölgenin genel yapısı ve karakterine uyumlu olacak şekilde, kamu yönetimi tarafından, bacasız ancak yüksek teknoloji kullanan, beşerî sermayeye verilen ağırlık aracılığıyla, hem içsel ve yerel potansiyel kullanan hem de yerel/bölgesel kalkınma olgusuna önem veren bir ekonomi modeliyle yoluna devam edebilecek sektörel gelişim odaklanma alanları tanımlanabilir. Bu amaçla örn., Bilişim/yazılım, sağlık, yüksek öğrenim, spor, iyi tarım ve iyi gıda, Ar-Ge, teknoloji geliştirme, yeşil ve sürdürülebilir enerji, kültür ve sanat, finans...vb. sektörlerinin kamu yönetimi teşviği ile yerel bölgesel paydaşlar ortaklığında bu bölgelere yatırım yapması sağlanabilir.

Bütün bunlar ülkede ve bölgedeki genel kentleşme ve çevre yönetimi, tarım ve hayvancılık, sanayi ve sosyal politikaların süreç kalitesini olumlu yönde destekleyerek bir toplam kalite artışına yolaçacaktır. Bu durum oransal olarak yaşanılır kent ve sistemli kentleşme alanlarını arttıracaktır. Bu alanlar küçük Sakinkentlerin genç nüfus kaybı sorununu da kentin avantajlarını arttırarak durduracak, genç beyinlerin yaratıcı potansiyelinin kendi yerinde, kendi kentinde hayata geçirmesine olanak sağlayacak, ayrıca yeni nitelikli bir nüfusu da bölgeye çekecektir. Tüm bunlar olası önemli ve büyük dönüşümlerdir.

3.1.4. Alan Araştırması: Değerlendirmeler ve Bulgular

Alan araştırmasına ilişkin bilgiler iki başlık altında verilmektedir;

3.1.4.1. Metodoloji

Tez çalışmamızdaki varsayımlar, 15 soruluk bir yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla, konuyla ilgili 12 kişi ile yüzyüze görüşme yapılarak sorgulanmıştır. Saha araştırmasında konuyla ilgili olarak belirlenen 3 kesimden yetkili/uzman'dan yüzyüze görüşmelerle görüş ve değerlendirmeleri alınmıştır. Bu kişiler belediye yöneticileri (Cittaslow kentlerin Belediye Başkanları ve Cittaslow belediyelerinde Sakinkent statüsünün işleri ve süreç yönetimi ile yetkilendirilmiş yönetici ve uzmanlar), Sakinkentler konusunda çalışmış akademisyenler ve Türkiye Cittaslow Yönetimi yönetici ve uzmanlarından oluşmaktadır. Bu süreçte, 2 Belediye Başkanı (Yalvaç ve Eğirdir), 6 belediye yöneticisi/yetkilisi, 3 akademisyen ve 2 Türkiye Cittaslow Yöneticisi ve 1 İzmir Büyükşehir Belediyesi Metropol Cittaslow Proje yetkilisi ile görüşülmüştür. Bu kaynak kişiler arasında birden çok göreve sahip iki kişi mevcuttur. Planlanmış olsa da bir belediye başkanı ile programındaki ani değişiklikler sebebiyle görüşülememiş ve onun yerine belediyedeki yetkili kişi ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Seferihisar Belediyesinde aynı zamanda hem Belediyenin Sakinkent Koordinatörü hem de Türkiye Cittaslow Üye Şehirler Sorumlusu görevini aynı anda üstlenmiş yetkili ile görüşülmüştür. Türkiye Cittaslow Teknik Koordinatörü de ayrıca Metropol Sakinşehir Proje Koordinatörlüğünü yürütmektedir.

Görüşme öncesinde kaynak kişilere araştırma konusunda yazılı ve sözlü bilgi verilmiş, araştırmaya gönüllü olarak katıldıkları konusunda onayları alınmıştır. Yapılan görüşmeler, sözlü olarak ve yüzyüze, belediye başkanları hariç ses kaydı alınarak yapılmıştır.

Görüşmelerin ses kayıtları öncelikle yazıya dökülerek deşifre edilmiş, yazı diline çevrilmiş ve ortaya çıkan görüşme metni görüşme yapılan kaynak kişilere ulaştırılarak

Tablo 9: Kaynak Kişiler Bilgi Tablosu

KAYNAK KİŞİLER BİLGİ TABLOSU	
KAYNAK KİŞİ GRUBU	KAYNAK KİŞİ SAYISI
Belediye Başkanı	2
Belediye Cittaslow Yetkilisi	6
Konuyla İlgili Akademisyen	3
Türkiye Cittaslow Yöneticisi	1 +1 mükerrer
Metropol Sakinşehir Uygulama Projesi Yöneticisi	1+1 mükerrer
Aynı anda 2 göreve sahip kişiler (Mükerrer kişi:2, Seferihisar ve İzmir)	2
TOPLAM (11+1+1=13)	13

Tablo 10: Alan Araştırması Görüşme Bilgileri Tablosu

ALAN ARAŞTIRMASI GÖRÜŞME BİLGİLERİ TABLOSU				
SAYI	GÖRÜŞME AMAÇLI ZİYARET EDİLEN KENTLER (CİTTASLOW)	GÖRÜŞME SAYISI	GÖRÜŞÜLEN KAYNAK KİŞİ	GÖRÜŞME ŞEKLİ
1	YALVAÇ, ISPARTA	2	Belediye Başkanı ve Yalvaç Cittaslow Yetkilisi	Yüzyüze, yazılı bilgi.
2	EĞİRDİR, ISPARTA	1	Belediye Başkanı	Yüzyüze, telefon, yazılı bilgi.
3	SEFERİHİSAR, İZMİR	1	Seferihisar Cittaslow Koordinatörü ve Türkiye Cittaslow Üye Kentler Sorumlusu (Aynı kişi)	Yüzyüze
4	FOÇA, İZMİR	1	Foça Cittaslow Koordinatörü (Kaynak kişinin program değişikliği sebebiyle yüzyüze görüşme sağlanamadı)	Online
5	KÖYCEĞİZ, MUĞLA	1	Köyceğiz Cittaslow Sorumlusu (Kaynak kişinin program değişikliği sebebiyle yüzyüze görüşme sağlanamadı)	Online
6	AKYAKA-ULA, MUĞLA	Görüşme yapılamadı	İlgili kişiyle görüşme sağlanamadı	Görüşme yok
7	PERŞEMBE, ORDU	1	Perşembe Cittaslow Sorumlusu	Yüzyüze
8	GERZE, SİNOP	1	Gerze Cittaslow Yetkilisi	Yüzyüze
9	İZMİR, İl Merkezi	3	Türkiye Cittaslow Teknik Koordinatörü ve İzmir Metropol Sakinşehir Projesi Genel Koordinatörü (Aynı kişi ile 2 ayrı konuda 2 ayrı görüşme), ayrıca İzmir Metropol Sakinşehir Proje Yöneticisi ile 1 görüşme.	Yüzyüze
SAYI	DİĞER GÖRÜŞMELER	GÖRÜŞME SAYISI	GÖRÜŞÜLEN KAYNAK KİŞİ	GÖRÜŞME ŞEKLİ
1	MUĞLA, Ortaca (Muğla Sıtkı Koçman Üniv.)	1	Öğretim Üyesi (Doç.Dr.) Turizm Meslek Yüksekokulu	Yüzyüze

2	ÇANAKKALE (Çanakkale 18 Mart Üniv.)	1	Öğretim Üyesi (Doç.Dr.), Mimarlık Fakültesi	Online
3	ISPARTA (Süleyman Demirel Üniv.)	1	Öğretim Üyesi (Doç.Dr.), İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	Telefon ve yazılı bilgi

metni teyid etmeleri istenmiştir. Kaynak kişilerden yazılı nihai görüşme metinlerinin kendi görüşlerini yansıtmakta olduğuna ilişkin teyid alınmıştır. Esas alınan cevaplar bu teyidi alınmış metinlere aittir.

Görüşülen ve Sakinkent Koordinatörü/ Yetkilisi/ Sorumlusu pozisyonunda görev yapan belediye yetkilileri, görevlerine sahiplenmiş, konuya ilgi duyan, kendi görüşlerine sahip, donanımlı ve yaratıcı kişilerdir. Bu kişiler belediyede Basın -Yayın ve Halkla İlişkiler ya da Yazı İşleri Müdürlüklerinde tanımlı birer göreve sahip olup, Cittaslow Sorumluluğu ile birlikte iki ayrı görevi aynı anda yürütmekte olan kişilerdir.

Bu başlık altında, soru formundaki her bir soruya görüşülen kaynak kişilerden alınan cevaplar özetlenerek verilmiştir. Ancak verilen cevaplardaki önemli kişisel görüş ve detayların dışarıda bırakılmadan buraya aktarılmasına gayret edilmiştir. Zira kısaltılmayan bu kısımların önemli detaylar ve açılımlar içerdiği, daha sonra bu metin üzerinden farklı açılımlara, çalışmalara ilham verebileceği ve esas oluşturabileceğine inanılmaktadır.

Her bir soruya verilen cevaplardaki genellenebilir yaklaşım ve ana başlıklar başlangıçta verilmeye çalışılmıştır. Ancak benzer veya aynı kategoride olmayan veriler ayrı ayrı dile getirilmiştir.

Tezin varsayımlarından hareketle oluşturulan sorulara verilen cevaplarda kaynak kişilerin tutumuna ilişkin olarak yapılabilecek en genel gruplama olumlu-olumsuz yaklaşım ya da pozitif/yapıcı - negatif/yapıcı olmayan yaklaşım olarak ifade edilebilir. Çünkü sorularda, görüşülen kişilerin genellikle “verilen görüşe katılıp katılmadıkları ve bu konudaki değerlendirmeleri” istenmiştir.

Tezin varsayımlarından hareketle oluşturulmuş sorularda, Sakinkent modelinin işlevi ve yararlılığı teyid edilerek orta ölçekli kentlerde modelin hayata geçirilmesinin yapabileceği katkılar ve bunların olası sonuçları değerlendirilmek istenmiştir. Bu çerçevede yapılan değerlendirmelerde modelin yapısı, uygulaması ve olası geliştirmeler de ele alınmıştır.

Yapılan görüşmelerde kaynak kişilerin sorulara cevaben aktardıkları görüş ve değerlendirmelerin ağırlıklı çoğunluğunun tezin varsayımlarını doğrulayan yönde olduğu gözlenmiştir.

3.1.4.2. Bulgular

Görüşme Formundaki sorulara verilen cevaplar aşağıdaki gibidir; Değerlendirmeye açık nitelikli sorulara cevaben, kaynak kişiler konuların farklı yönlerine değinmiş, farklı yorum ve değerlendirmeler yapmışlardır. Böylelikle, konunun farklı yönlerde derinleşmesine olanak sağlayacak görüş ve analizler ortaya konmuştur. Burada kaynak kişilerin cevaplarına geçilmeden önce o soruya verilen cevaplardaki görüşler ana hatlarıyla gruplandırılmaya çalışılmıştır. Ancak cevaplarda, sözüedilen açılımlar olduğu gibi aktarılmakla yetinilmiştir.

1. Soru:

Bu soruda, Sakinkent modelinin orta ölçekli kentlerde kullanımı konusunda, tezimizin temel varsayımlarından biri olan, Sakinkent modelinin henüz bozulmamış, doğal-kültürel özgün niteliklerini korumakta olup belli bir ekonomik potansiyele de sahip olan orta ölçekli kentlerde, aralarında kentsel yaşam kalitesinin de bulunduğu kentin genel “yaşanılabilirlik” özelliklerini arttıracak bir model olarak kullanılabileceği görüşü ifade edildikten sonra, kaynak kişinin bu konuyu nasıl değerlendirdiği öğrenilmek istenilmiştir. Burada kısaca Sakinkent modelinin orta ölçekli kentlerde yaşanılabilirlik özelliklerini arttıracak bir model olarak kullanılıp kullanılamayacağı sorulmuştur.

Verilen cevaplar öncelikle olumlu (10) ve olumsuz (2) olarak ikiye ayrılmaktadır. Olumlu cevaplar ağırlıklıdır. Görüşülen 12 kişiden 10'u bu konuda olumlu görüşlerini beyan etmiştir. Sözkonusu olumlu cevaplar da kendi içlerinde olumlu-iyimser (5), olumlu- devlet desteği şartlı (1), olumlu-İzmir Metropol Modeli şartlı (2), olumlu-tereddütlü şartlı (2) olarak ayrılabilir.

Bu soruya verilen 12 cevaptan 10'u olumlu olmuştur. Buna göre, Sakinkent modelinin henüz bozulmamış, doğal-kültürel özgün niteliklerini korumakta olup belli bir ekonomik potansiyele de sahip olan orta ölçekli kentlerde, aralarında kentsel yaşam kalitesinin de bulunduğu kentin genel “yaşanılrlık” özelliklerini arttıracak bir model olarak kullanılabileceği düşünülmektedir.

Burada olumsuz görüş beyan eden kaynak kişiler için olumsuz-tereddütlü nitelemesini kullanmak mümkündür. Sakinkent modelinin küçük ölçekli ve kırsal nitelikli (tarımsal) yerler için tasarlandığı ve daha büyük bir yerleşme yapısının Sakinkent felsefesine aykırı olacağından hareket edilmektedir. Bu grupta yer alan kaynak kişilerden Kafafçı, modelin bir kentte yaratacağı farkındalığın az dahi olsa çok önemli olduğuna vurgu yapmakla birlikte, hız ve büyüklük odaklı tüketim kültürüne karşı olarak meydana çıkan bir hareket olan Cittaslow felsefesine ve özüne ters olacağını ifade etmiştir. Acartürk ise, modelin küçük ölçekli kentler için tasarlanmış olması sebebiyle, orta ölçekli kentlerde hayata geçirilmesi olasılığını düşük bulmaktadır. Bu yapıldığı takdirde konunun içine baca (sanayi) kavramının gireceğini, bu durumda da şu anda kullanılan birçok ilkenin kullanılamaz hale geleceğini, bunun düşünülmesi halinde şu anda odaklanılan küçük kent özelliklerinin ve buna uygun uygulamaların aynı olmayacağını, ancak farklı şeyler olabileceğini belirtmiştir.

Burada olumsuz ve tereddütlü görüş bildiren kaynak kişilerin modelin daha büyük ölçeklerdeki kentlere göre düzenlenerek kullanılabileceği seçeneğini dikkate değer bir olasılık olarak görmedikleri anlaşılmaktadır. Modelin mevcut yapısını ve ölçeğini tek ve

esas olarak dikkate aldıkları, Sakinkent felsefesinin kullanılmasıyla farklı şeyler yapılabileceğini gözönünde bulundurmadıkları gözlenmektedir.

Olumlu-iyimser cevaplara baktığımızda burada Sakinkent modelinin bir kent modeli olarak kullanılmasının yararlarına, günümüzün hız, tüketim ve çevre sorunları çağında modelin bir çözüm olabileceğine inanan, bu amaçla da modelin geliştirilebileceği düşüncesini taşıyan bir bakış açısı görülmektedir.

Gök, detaya girmeden modelin orta ölçekli kentlerde yaşanılabilirlik özelliklerini arttıracak bir model olarak kullanılabileceğini ifade etmiştir.

Mirza, Mızraklı, Kaya ve Köstem ise daha detaylı değerlendirmeler yapmışlardır; Mirza, modelin yaşanılabilirlik özelliklerini arttıracak bir model olarak kullanılabilirliğini, öncelikle modelin felsefesine bağlılık, kriterlerine inanarak uyma ve uygulamaya bağlamaktadır. Modelin bu amaçla kullanılabileceğini ve yararlı da olacağını ifade etmiştir. Mirza'ya göre, bir kent orta ölçekli de olsa Sakinkent modelinin kriterlerini karşılamaya devam etme çalışmalarında gayretini sürdürür ve bunu sürekli hale getirirse o kent Sakinkent özelliği kazanacaktır. Bir kent Sakinkent statüsünü bilerek, isteyerek ve bu kavrama inanarak almışsa, bunun gereklerini de kararlılıkla yapmaya devam ediyorsa, Cittaslow kriterleri o kenti zaten yaşanılır bir kent haline getirecektir. Mirza, bunu kriterlerin doğru, inanç ve kararlılıkla uygulamasına bağlamaktadır. Bu değerlendirmeyi yaparken, orta ölçekli kentler için durumlarına ve özelliklerine uygun ayrı kriterler benimsenebileceğine işaret etmektedir.

Mızraklı da, modelin orta ölçekli kentlerde kentleşme ve kentsel yaşam kalitesi açısından kesinlikle fayda sağlayacak niteliklere sahip olduğunu hatırlatmaktadır. Ortada zaten 20 yılı aşkın bir uygulama bilgisi ve deneyiminin olduğunu, buna dayanılarak modelle birlikte kent yönetimi ve uygulamaları bilgisinin farklı ölçekteki tüm kentlerde Cittaslow kriterleri uygulanarak istendiği takdirde hayata geçirilebileceğini ve bu yönde fayda sağlayacak nitelikte olduğunu ifade etmektedir. Burada “istendiği takdirde”

ifadesinden modelin diğer ölçeklere uyumlu hale getirilebileceği anlaşılmaktadır. Mızraklı böyle bir durumun Türkiye açısından bakılırsa ülkenin de gelişmişlik seviyesini arttıracaklarını belirtmiştir. Ayrıca, yan yana ya da birbirine yakın kentlerde Cittaslow standardının bütünlükçü ve geniş bir bakış açısıyla hayata geçirilmesi durumunda model uygulandıkça bir kalite standardı oluşacağını da vurgulamıştır.

Kaya, Slowfood'un temel öğelerini şehircilik anlayışına uyarlanmış hali olan Sakinkent modelinin o kentte yaşayanların yaşam kalitesini arttırmaya odaklanmış olması sebebiyle modelin orta ölçekli kentleri daha yaşanılır hale getirmek için kullanılabileceğini belirtmektedir. Modelin kriterlerinin orta ölçekli kentlere adapte edilerek onların yaşam pratiklerine uyarlanabilmesi durumunda modelin uygulandığı kentteki kentsel yaşam kalitesini yükseltecek fonksiyona sahip olduğunu vurgulamıştır. Burada kriterlerin küçük ölçekli kentler için tasarlanmış haliyle aynen kullanılamayacağını, orta ölçekli kentin kapasitesine göre biçimlendirilmesini gerektiğini, bunun bir hazırlık ve adaptasyon süreci gerektireceğini ifade etmiştir. Ancak bunu yaparken kriterler konusuna çok geniş bir perspektifle küresel anlamda bakılması gerektiğini de hatırlatmıştır. Kaya'ya göre, bu kentler il ya da ilçe statüsünde olabileceklerinden, eğer bağıllık durumları varsa Büyükşehir belediyelerinden onay ve destek almalıdır. Çünkü böyle bir durumda Büyükşehir belediyesinden onay ve destekle birlikte bu yönetim kademeleri arasında eşgüdümü de sağlayacak bir irade kullanımı gerekecektir. Bu sebeple bu noktada ekstra bir mekanizma gerekebileceğini savunmaktadır. Ayrıca, eğer Büyükşehir belediyesi varsa ve ilçe Sakinkent statüsünü almak istiyorsa karşılıklı bir uzlaşma ve sözleşme gerekebileceğini hatırlatmıştır. Zira burada modelin sürdürülebilir olması için il ve ilçe belediyeleri birlikte çalışabilmelidir.

Köstem de, belli temel özelliklere sahip orta ölçekli kentlerde yaşanılabilirlik özelliklerini arttırmak amacıyla Sakinkent modelinin kullanılabileceği savına katılmaktadır. Sadece burada orta ölçekliden neyi kastettiğimizin önemli olduğunu altını

çizmiştir. Örn. bizim kentlerimizin İtalya'ya göre çok kalabalık olduğunu hatırlatmıştır. Modelin orta ölçekli kentlerde doğrudan uygulanabileceğini, özellikle 50.000 ile örn. 100.000 arasında çok önemli bir fark olmadığını düşündüğünü belirtmiştir. Bu görüşmenin yapıldığı dönemde (Ekim, 2023) Cittaslow olmak için başvurmuş olan ancak nüfusu 50.000 ölçeğinin üzerinde olan Safranbolu'da çalışmakta olduklarını, Cittaslow Genel Merkezin bu başvuru konusunda katı ya da olumsuz bir yaklaşımda bulunmadığını aktarmıştır. Kentin kendi karakteri olduktan sonra modelin bu gibi yerlerde de uygulanabileceğini ifade etmiştir. Turistikleşmenin (turistik bir yer haline dönüşme) özgün kimliğe sahip bir küçük şehri bozması olasılığına istinaden, turizmi geliştirmek ya da turistleri çekmek amacıyla özel bir şey yapılmasa da özgün ve ilgi çekici uygulamaların bu sonucu yaratabildiğini, turizm engellemesinin direkt olarak net bir şekilde yapılamadığını, Seferihisar örneğinde başta amaçlanan şeyin turizm olmadığını, ancak özgün uygulamaların (Tohum Bankası gibi) ve misyonun dikkat çektiğini ifade etmiştir. Sakinkent modelinde kastedilen şeyin kendi kendine yeten bir kent olduğunu, cam fanus metaforundaki gibi “Kentin üzerine cam bir fanus kapasak kendi kendine yaşayabilir mi, kendi kaynakları, üretimi ile ayakta kalabilir mi?” sorusunun cevaplanmasının daha önemli olduğunu hatırlatmıştır.

Olumlu ancak devlet destekli şartlı görüş bildiren Tütüncü, Sakinkentlerin ülkemizdeki mevcut durumunu değerlendirerek konuyu açıklama yoluna gitmiştir. Tütüncü'ye göre, ülkemizde yerel kalkınma politikaları ve devlet desteği ile tarım ve hayvancılığın kurtarılması durumunda şimdiki Sakinkent modelinin devamı olabilecektir. Devletin desteklemesiyle hem küçük hem de orta ölçekli kentler için Sakinkent modeli tamamlayıcı olacaktır. Mevcut durumda tarım yapması gereken, bunun için potansiyeli ve şartları uygun olan küçük ve orta ölçekli kentlerde tarımdan önemli ölçüde uzak durulmakta, küçük kentler ve köyler tarımla uğraşmamayı tercih etmektedir. Mevcut tabloyu üretim değil de tüketim toplumunun varlığını sürdürmesi, öne çıkması olarak

niteleyen Tütüncü, kırdaki ataletin ortadan kaldırılmasını önermektedir. Bu saptamasından hareketle Tütüncü, Sakinkent modelinin öncelikleriyle merkezi yönetimin karar ve uygulamalarının uyumlu olması ve birbirini tamamlaması gereğine işaret etmiştir. Modeli kırsal faaliyet odaklı bir gelişme modeli olarak tanımlayan Tütüncü, bu yönüne odaklanarak modelde tamamlayıcı unsurlar geliştirilmesini önermektedir. Bu yönde gelişme sağlandığı takdirde modelin orta ölçekli kentlerde de uygulanmasının mümkün ve etkili olacağını ifade etmiştir. Ayrıca burada, özellikle küçük kent ve köylerdeki yaşamın cazip hale getirilmesi suretiyle nüfusun orada tutulabilmesi, dolayısıyla da kırsal işgücünün yerinde kalması gereğine değinmektedir.

İzmir Metropol Sakinkent modelinin kullanılması şartıyla olumlu görüş bildiren kaynak kişiler İzmir Metropol Sakinkent Projesini yakından izleme ya da yaşama olanağı olan kişilerdir. Bu kişilerden biri olan Balta, modelin orta ölçekli kentlerde yaşanılrlık özelliklerini arttıracak bir model olarak kullanılabileceğini düşüncesini orta ölçekli kentlerde de yaşam olması kavramıyla bağlamaktadır. Buradan içinde doğal olarak yaşam olan her yerleşim (küçük ya da büyük kentin) yerinde büyüklüğüne bakılmaksızın modelin kullanılabileceği anlaşılmaktadır. Balta, nüfusun bir kentte küçük ölçekten çıkarak büyümesinin o kentte Cittaslow olamayacağı anlamına gelmediği, Sakinkent modelinin her kentin kendi kimliği ve diğer özellikleri çerçevesinde uygulanmasının mümkün olduğu görüşündedir. Bu doğrultuda bakıldığında, Cittaslow felsefesinin uygulanarak ilerlenmesi bir kentte her zaman yaşanılrlık özelliklerinin artışı açısından faydalı olacak niteliktedir. Ancak Balta, küçük kentler dışındaki yerlerde model hayata geçirilecek olursa İzmir metropol Sakinkent projesindeki gibi mahalle bazlı çalışılması durumunda faydalı olacağı görüşündedir.

İzmir Metropol Sakinkent projesini esas alan bir başka kaynak kişi de Barlas'tır. Barlas, modelin orta ölçekli kentlerde yaşanılrlık özelliklerini arttırmak amacıyla kullanılabileceğini ifade etmekle birlikte bunun nasıl yapılacağını önemli olduğunu öne

çıkarmaktadır. Barlas'a göre orta ölçekli kentlerdeki bu girişim ancak İzmir Metropol Sakinkent projesindeki gibi mahalle bazlı pilot bölgeler üzerinden yapılması durumunda mümkün olabilecektir. Aksi takdirde kent tümüyle geniş ölçek olarak baz alınacak olursa, örneklemede çok fazla değişken olacağından kontrolü zorlaşmaktadır. Barlas'a göre, mikrodan makroya geçiş yapılması daha sağlıklı bir yönetim modelinin oluşmasını sağlayacak olup, İzmir deneyimi etkililiğin bu yönde olduğunu göstermektedir. Bu durumda önerilen, uygulama yöntemi olarak işlerin mahalle, köy veya uygulamalar olarak parça parça çalışılmasıdır. Barlas, Sakinkent uygulamasında nüfus arttıkça uygulamanın zorlaştığını, işliğin azalacağını, kapsayıcılığın düşeceğini belirterek, orta ölçekli kentlerin büyümesinin uygulamada aksaklıklar yaratacağını söylemektedir. Tüm bunlardan hareketle, yapısal özellikleri uygun olan ancak ölçeği mevcut Sakinkent ölçeğinden büyük olan orta ölçekli kentlerde modelin geliştirilmesi suretiyle, o kentlerin korunması ve geliştirilmesi için mevcut Sakinkent modeli kullanılabilecektir.

Olumlu görüşler arasında güvensiz ve tereddütlü yaklaşanlardan biri Akman'dır. Akman, orta ölçekli kentlerde Sakinkent modelinin yaşanılabilirlik özelliklerini arttıracak bir model olarak kullanılabilirliğini sorgularken doğrudan İzmir Projesini esas almaktadır. Akman'a göre eğer İzmir Metropol Sakinkent Projesi başarılı olursa buradaki model büyükşehirlerde yaygın bir ağı dönüşme olasılığı taşımaktadır. Buradan hareketle Akman, İzmir Modelinin başarılı olma şartına bağlı olarak Burdur, Bartın, Sinop gibi illerde, bir başka deyişle orta ölçekli kentlerde uygulanabilirliğin mümkün olabileceğini ifade etmiştir.

Konuya genel olarak olumlu yaklaşmakla birlikte belli sebeplerle karamsar bakan Kaptan Ayhan, modelin teorik olarak kullanılabilecek olmasını kabul etmiş ancak uygulamada, özellikle ülkemizde ilgili tarafların (siyasetçiler ve halk) tutumları, alışkanlıkları ve kültürlerine ilişkin olarak uygulamayı başarısız kılma risklerini ve bununla ilgili çelişkileri öne çıkarmayı tercih etmiştir. Kaptan Ayhan cevabında,

ülkemizde Sakinkent felsefesinin yeterince anlaşılamamış olması, özellikle yerel siyasetteki hizmetten çok çıkarıcı yaklaşım, genel toplumsal kültüre yerleşmiş rant ve tüketim kültürünün etkilerini gözönünde tuttuğunda, bu uygulamanın orta ölçekli kentlerde kullanılmasının mümkün olmayacağını ifade etmiştir. Burada Kaptan Ayhan'ın mevcut küçük ölçekli kentler ve Sakinkentler için de aynı sebeplerle çok ta iyimser olmadığı söylenmelidir. Kaptan Ayhan, ülkemizde yasal ve yönetsel sistemin Sakinkent modelini ayakta tutmaya uygun olmadığını altını çizmektedir. Özellikle Sakinkentler açısından yerel yönetsel sistemin sadece Belediye başkanının inisiyatif ve kararlarına bağlı olmasını bir risk ve eksiklik olarak gören Kaptan Ayhan, ancak akıllı, inançlı ve iyi bir ekibe sahip bir başkanın uygulaması halinde modelin orta ölçekli bir kentte yaşanılabilirliği arttırabileceğini öne sürmektedir. Uygulamanın yürütülmesinin kendilerine bağlı olması sebebiyle ancak Sakinkent statüsüne ve felsefesine değer veren ve buna inanan başkanların bunu yapabileceği görüşündedir. Modelin kimi ilkeleri ile mevcut yasal ve yönetsel sistemin kimi yerlerde çeliştiğini hatırlatan Kaptan Ayhan, bu uyumun sağlanması durumunda uygulamanın mümkün, sürekli ve yararlı olacağını dile getirmiştir.

2. Soru:

2. Soruda Sakinkent modelinin, “Henüz vandal, kirletici ve yıkıcı özellikleriyle sakinlerini yıpratıcı bir kentsel büyüme aşamasına gelmemiş” durumdaki orta ölçekli kentler için “kontrollü: kontrolsüz ve başıboş olmayan” kentleşmeye olanak sağlayacak bir “iyi kent” modeli olarak kullanılıp kullanılamayacağını değerlendirilmesi istenmiştir.

Bu soruya verilen cevaplarda büyük çoğunlukla “evet kullanılabilir” şeklinde olumlu yaklaşım sergilenmiştir. Sakinkent modelinin orta ölçekli kentlerde kontrollü kentleşmeye olanak sağlayacak bir iyi kent modeli olarak kullanılabileceği, bu yönde katkı sağlayacağı, ancak bunun belli şartlara bağlı olduğu, olumlu görüş bildiren tüm kaynak kişiler tarafından dile getirilmiş ve konunun farklı yönlerine vurgu yapan

değerlendirmeler yapılmıştır. 12 kişiyle yapılan görüşmelerde 11 kişi olumlu 1 kişi olumsuz yönde değerlendirmede bulunmuştur.

Bu soruya verilen 12 cevaptan 11’inde benzer yaklaşım sergileyen kaynak kişiler, Sakinkent modelinin, “Henüz vandal, kirletici ve yıkıcı özellikleriyle sakinlerini yıpratın bir kentsel büyüme aşamasına gelmemiş” durumdaki orta ölçekli kentler için “kontrollü: kontrolsüz ve başıboş olmayan” kentleşmeye olanak sağlayacak bir “iyi kent” modeli olarak kullanılabileceğini kabul etmektedir.

Olumsuz değerlendirme yapan Acartürk, kirlenme riskinden yola çıkarak, kalabalık nüfus sebebiyle daha büyük ölçeklerde kontrolün zorlaşacağını vurgulamıştır. Büyütülmüş ölçeğin kontrolü sağlama konusunda ne dereceye kadar uygulanabileceğinin tartışmalı olduğunu, ölçek büyüdükçe ekstra ihtiyaçlar oluşacağından, bunların gerekliliklerini hem temizliği hem de sakinliği koruyarak hayata geçirmek gerekeceğinden, model kontrollü bir kent sunuyor olsa da ölçek büyüdükçe kontrollü kentleşme ve bu doğrultuda “iyi bir kent” elde etme olasılığının düşeceğini belirtmiştir.

Geriye kalan tüm kaynak kişiler soruya cevaben olumlu ve iyimser yanıtlar vermiş, modelin orta ölçekli kentler için kontrollü kentleşmeye olanak verecek bir iyi kent modeli olarak kullanılabileceğini ifade etmişlerdir. Kaynak kişiler görüşlerini konuya farklı yerlerden bakarak açıklamışlardır;

Tütüncü, Sakinkent modelinin sadece Yavaşlığa ve yerel kalkınmaya odaklı bir model olmaması sebebiyle, diğer tüm özellikleri ve önceliklerini düşünürsek bir “iyi kent” modeli olarak kullanılabileceğini ifade etmiştir. Bunun sebebini, kriterlerin uygulanması durumunda kentleşme sorunu anlamındaki konuların düzelmesi olarak açıklamıştır. Kafafçı, modelin henüz tehlikeli/kontrolsüz büyüme anlamında yolun başında olan kentler için kontrollü kentleşmeye olanak sağlayacak bir iyi kent modeli olarak faydalı olabileceğini dile getirmiştir. Gök, doğal alanları koruma amaçlı özel hükümler içeren yasal düzenlemelerin yürürlüğe girdiği yerlerde hiçbir şekilde havza

genelinde tanımlanmış imar planlarının dışına çıkılamadığını, ancak bu tarz bir durumu olmayan diğer yerlerde ve orta ölçekli kentlerde kontrollü kentleşmeye gidilmesi gerektiğini hatırlatmaktadır. Mızraklı ise, Sakinkent modeli doğrultusunda gereklilikler yerine getirildiğinde, kentleşme sürecinde klasik belediye hizmetleri dışında, çok ta zorunlu olmayan ve kenti çok daha yaşanılır kılacak diğer işlevlerin de yerine getirilmiş olacağını, Cittaslow statüsünün işte bu gibi düzenleyici, sistematize edici katkılar sağlayacağına işaret etmiştir. Modelin orta ölçekli ve diğer büyük kentlerde de uygulanmasının bu yöndeki çarpık kentleşmeye baştan engel oluşturacağını ifade etmiştir.

Balta ise, modelin kesinlikle bu amaçla kullanılmaya uygun olduğunu ancak burada önemli kritik şartın yerel yönetime planlama konusunda çok büyük görev düşmesi olduğunu belirtmiştir; Uygulamada modelin kentleşme süreçlerinin kontrollü, düzenli olması anlamında katkı sağlaması ve o yerel yönetimin her konuda kontrolü sağlaması için, yerel yönetim tarafından tüm kentsel yaşama ilişkin süreçlerin çok iyi bir şekilde planlanması, düzenli şekilde raporlanarak, süreç içinde takip edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu noktada kentsel yaşam süreçlerinin tamamen planlanmış olarak, plana uygun şekilde uygulanmasına ihtiyaç olduğunun altını çizmektedir. Balta'ya göre işte bu planlama ve raporlama süreci sağlıklı olursa, orta ölçekli kentte de Sakinkent modeli sağlıklı şekilde hayata geçirilebilir. Ama Cittaslow logosuna sahip olursa bile, o bölgede, kentte ve çevresinde iyi bir planlama yapılmadığı takdirde Cittaslow kent olmanın hiçbir anlam ifade etmeyeceğini, ister küçük, ister orta isterse büyük yani metropol ölçekli olsun, kentin bir “iyi kent” olmasının, gerek şart olarak öncelikle planlama yapılarak çalışılmasına bağlı olduğunu belirtmektedir.

Barlas, Sakinkent modelinin orta ölçekli kentlerde bir “iyi kent” modeline götürecek bir model olarak esas alınmasının tamamen belediyenin kararlılık tutumuna bağlı olduğu düşüncesindedir. Bu doğrultuda, statü gereklerinin uygulanabilmesi için öncelikle belediye başkanının, belediye çalışanlarının ve diğer yerel yönetim aktörlerinin

duruşunun keskin olması gerektiğini vurgulamıştır. Dolayısıyla sürdürülebilir kentleşme modeli olarak Cittaslow, kriterler anlamında tam tamına “iyi kent” kavramıyla eşleşerek aynı hızda olsa bile, bunun uygulamasının kolay olmadığını, bu noktada hem merkezi hem de yerel yönetimin tutumu, hem personelin statüye sahip çıkma ve çalışma tarzı, yetkinliği, belediye başkanının duruşu, tutumu... gibi çok fazla etkenin bulunduğunu dile getirmiştir. Sonuçta, Cittaslow’un pratikte uygulanmasının ciddi bir kararlılık ve duruş gerektirdiğini, bu sebeple de kolay olmadığını belirtmiş, bu hassasiyetler doğrultusunda net bakış açısı, sağlam bir duruş ve yöntem ve teknik anlamında yapabilirliğe, konuya hâkim olmaya ihtiyaç duyulduğunu, Cittaslow felsefesine bir çeşit yaşam modeli olarak ta inanmanın gerekliliğini vurgulamıştır.

Kaya da, Sakinkent modelinin kontrollü kentleşmeye olanak sağlayacak bir iyi kent modeli olarak kullanılabileceğini, bu bakış açısının tanımlı bir işleyiş mekanizması getirerek işleyişi sistematize edeceğini belirtmiştir. Modelin kriterleri, uygulama kuralları ve uygulama hedefleri de tanımlı olduğundan hem uygulama sürecinin hem de sonucun net olarak ölçümlenebileceğine de işaret etmektedir. Kaya’ya göre, bu durum böylelikle kontrollü ve istenir yönde bir kentleşme sürecinin gerçekleşmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca, “İyi kent”in özellikleri ve şartları tanımlandığında buna uygunluğun sağlanması yapılabilecek, karşılaştırmalar yapılmasına ve denetime de olanak sağlayacaktır.

Konuyu açıklarken detaylandıran Kaya, model bu amaçla kullanılabilirse de birinci soruya verilen cevaptaki şartları da gözönünde tutarak konuya bakmak gerektiğini belirtmiştir. Orta ölçekli kentler için standart Cittaslow kriterlerini olduğu gibi uygulanması değil de, daha Yavaş Yaşama geçerek, yaşam alanlarını daha sürdürülebilir hale getirerek, kirleticiliği kontrol altına alınmış kentsel büyüme için kriterlerini nasıl uyumlu hale getirilebileceği değerlendirmesini yaparak, birebir olarak kriterlere uyumlu olmasa da yaşamı belli oranda yavaşlatarak, yeşil alanların çoğalmasına dikkat çekerek,... tüm bunları önemseyerek bunun yapılabileceğini, ama bunun yine de belli oranda

yönetim yapısıyla ilgili olacağını ifade etmiştir. Doğal alanları ve arazi kullanımı Çevre Koruma Kanunlarıyla korunan Sakinkentlerde Belediyelerin halkın arazi kullanım şartlarının kısıtlanmış olması sebebiyle memnuniyetsiz ve tepkili olması durumuyla karşı karşıya kaldığını belirten Kaya, öte yandan Özel Koruma Alanı olmanın avantajına sahip olmanın burada kontrol konusunda önemli bir güç sağladığını eklemektedir. Modelin kriterleri doğrultusundaki gereklerin de aynı işlevi yerine getirdiğini, bunların orta ölçekli kentlerde bir çerçeve getireceğini işaret etmiştir. Özetle, kriterler gerektiği gibi hayata geçirildiği ve bunun takibi yapıldığı takdirde, ayrıca orta ölçeklide kent büyüklüğüne göre yeni düzenleyici kriterler ve önşartlar getirilerek bunun yapılabileceğini ifade etmiştir.

Mirza da modelin sözkonusu amaçla kullanılabileceği konusunda diğer kaynak kişilerle hemfikir. Ancak modeli bu amaçla kullanıp sonuç almanın şartını yine öncelikle modelin felsefesine bağlılık, kriterlerine inanarak uyma ve hayata geçirmeye bağlamaktadır. Orta ölçekli kentler için bunu yapmanın yolunun modeli standart haliyle uygulamak değil de daha Yavaş yaşama geçme, sürdürülebilirlik ilkelerine daha fazla uyma, kirleticiliği kontrol altına alınmış kentsel büyüme için kriterlerin nasıl uyumlu hale getirilebileceğine odaklanma, yeşil alanların çoğaltılmasına önem verme gibi öncelikler aracılığı ile olması gerektiğini belirtmektedir. Mirza da tüm bunların belediyenin kararlılığı, yönetim yapısı ve duruşuyla ilgili olacağı görüşündedir. Kriterlerin gerektiği gibi hayata geçirilmesi ve bunun takibinin yapılmasının esas olmasıyla birlikte orta ölçekli kentlerde kentin büyüklüğüne göre yeni düzenleyici kriterler ve önşartlar getirilerek bunun yapılabileceğini de eklemiştir.

Akman ise, Sakinkent modelinin ağı dahil olan her kentte aynı sonuçları vermediğini hatırlatmakla birlikte, modelin kentlerin belirli kriterler çerçevesinde hareket etmesini talep ederek bir bakımdan da kontrollü kentleşmeyi teşvik etmekte olduğunu ifade etmiştir. Tanımlanmış net kriterler ortaya koyarak üye kentlerin performanslarını kolaylıkla ölçümleme imkânı bulunan uluslararası Cittaslow ağının bir nevi “Yavaş”

kentleşmeyi ve bunun temel değerlerini ön plana çıkarmayı hedeflediğini, ancak uygulamada kimi sebeplerle sonucun hep yavaşlama şeklinde ortaya çıkmadığını vurgulayarak konuya farklı bir açıdan yaklaşmıştır.

Kaptan Ayhan da Sakinkent modelinin iyi kent modeli olarak kullanabileceğini ifade etmektedir. Ancak konuyu değerlendirirken modele ve yaşam felsefesine ilişkin bilinçlendirme/egitim çalışmalarının yeterliliği, günümüz kültüründe toplumun birçok değeri arka plana atarak ekonomik çıkar sağlama ve rant kültürü gibi kültürel bozulmalarının olumsuz etkilerine ilişkin duyduğu kaygı doğrultusunda, bunların ortadan kaldırılması veya etkisizleştirilmesi gereğini, diğer alanlardaki başarının buna bağlı olduğunu öne çıkarmaktadır. Belediye'nin halkını ancak Sakinkent ve felsefesi hakkında okul öncesinden başlayarak sürekli eğitimlerle eğitmesi durumunda bu işin başarılabilmesine inanmaktadır. Buna o kentin çevresindeki tüm yöre halkını eğitmek, sadece Sakinkent kavramı için değil de kendi memleketlerinin özellikleri, korunması, iyiliği ve geleceğini kurtarmak amacıyla eğitilmesi anlamı dahildir. Diğer kaynak kişiler gibi kendisi de, sakinkent uygulamalarıyla ilgili başarıların nerdeyse tümünün, ilgili kentin yönetimi ve halkıyla birlikte hep beraber konuyla ilgili olarak eğitilmesi, bilinçlendirilmesi, felsefenin benimsetilmesi ve kavrama sahip çıkılması şartıyla mümkün olduğunu vurgulamaktadır. Burada Sakinkent statüsünün o kente kazancının sadece maddi olmayacağını, orta ve uzun vadede dolaylı maddi kazanca da dönüşebilecek farklı kazançların sözkonusu olacağı aktarılabilmelidir. Kaptan Ayhan, modelin özellikle de yıkıcı ve kirletici etkiler açısından henüz olumsuz bir aşamaya gelinmemiş durumdaki kentler için kıymetli olduğu, hem yurttaşların, hem yerel yöneticilerin ve kentteki paydaşların hem de gelen konukların Cittaslow anlayışı doğrultusunda özenli davranmasıyla “iyi bir kent”e ulaşılabileceğini dile getirmiştir.

Köstem, küçük ölçekli ve orta ölçekli kentler arasında çok fark olmadığı düşüncesiyle Sakinkent modelinin orta ölçekli kentler için kontrollü kentleşmeye olanak

sağlayacak bir “iyi kent” modeli olarak mevcut haliyle kullanılabileceğini ifade etmiştir. Burada, bir kriter seti kullanılabileceğini ve kentlerin böylelikle buna uygun davranacağını, zaten kriter setinin en büyük artısının kimseye çok net emir vermiyor olması, gönüllü ve istekli yerel yönetimlere yol göstermesi olduğunu, modeli uygulamak isteyenlerin belli bir çerçeve dahilinde kendi imkânlarına göre ilerleyebileceğini aktarmıştır. Kriterler doğrultusunda amaca ulaşmanın önemli olduğunu ancak bunun için farklı yollar kullanılabileceğini, örn. yerel ürünün satılabilmesi için yerel yönetimin bir yer ayırmak, pazar kurmak, dükkân açmak, internet sitesi oluşturmak gibi yollardan bir veya birkaçını tercih edebileceğini, bunun yerel yönetimin insiyatifine bırakıldığını hatırlatmıştır. Sonuçta, kentlerde orta ölçekte de aynı şekilde devam edilebileceğini söylemektedir.

3. Soru:

Bu soruda, “kirletici olmayan, doğal sistemlere uyumlu ve barışık üretim modeline sahip Sakinkent modelinin bir parçası olan “sürdürülebilir çevre ve üretim (sanayi) modeli’nin, yönetim ve uluslararası işbirliği yaklaşımıyla orta ölçekli yerel yönetimlerde hayata geçirilmeye elverişli bir model olup olmadığı sorulmakta ve konu hakkında değerlendirme talep edilmektedir. Daha kısa bir ifadeyle söylersek, Sakinkent modelinin, sürdürülebilir çevre ve üretim modelini orta ölçekli kentlerde uygulamaya elverişli olup olmadığı sorgulanmaktadır.

Bu soruya verilen cevaplara bakıldığında genelde Sakinkent modelinin sürdürülebilir çevre ve üretim modelini orta ölçekli kentlerde uygulamaya elverişli olduğu görüşü çoğunluğu oluşturmaktadır. Elverişli olduğunu düşünen kaynak kişiler (9 kişi), modelin temelinde sürdürülebilirliğin olduğunu, çevre kavramının temel kriter gruplarından biri olduğunu vurguladıkları ve orta ölçekli kentlerdeki üretimin belli düzenlemelerle buna uygun şekilde yürütülmesinin mümkün olduğu düşüncesine sahip oldukları görülmektedir. Elverişli olmadığını düşünen kaynak kişiler ise (2 kişi) orta

ölçekli kentlerin büyümekte ve hatta kalabalık kentler olduğunu, nüfustan dolayı aşırı kaynak kullanımından kaynaklı kirlilik oluştuğunu, bu haliyle sürdürülebilir çevreden bahsedilemeyeceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca aynı ölçek büyüklüğü ve kalabalık sebebiyle istihdamı sağlayan sanayi kuruluşlarının bu noktadan sonra çevreci ve sürdürülebilir hale dönüşmesinin mümkün olmadığını düşünmektedirler. Tereddütlü yaklaşıma sahip olan Kaptan Ayhan, sosyolojik anlamda yaptığı gözlemler ve ekonomik anlamda “rasyonel insan” tutumunun toplumsal eğilim ve tercihlere yansımalarının sonuçlarına dayanmaktadır.

Bu soruya cevap veren 12 kaynak kişiden 9’u sorudaki önermeye katılacak şekilde olumlu görüş belirtmiştir. Buna göre, “kirletici olmayan, doğal sistemlere uyumlu ve barışık üretim modeline sahip Sakinkent modelinin bir parçası olan “sürdürülebilir çevre ve üretim (sanayi) modeli”, yönetim ve uluslararası işbirliği yaklaşımıyla orta ölçekli yerel yönetimlerde hayata geçirilmeye elverişli bir model olarak değerlendirilmektedir.

Yapılan görüşmelerde her biri konuyu farklı vurgularla değerlendiren kaynak kişilerin özetlenmiş görüşleri şöyledir;

Olumsuz ve karamsar görüş belirten kaynak kişilerin konu hakkındaki görüşleri şöyledir;

Kafafçı, Sakinkent hareketi ve modeli ile küçük olmayan kentlerin biraradalığını bağdaştıramamakta ve burada “büyük kentlere karşı hakkını ve kimliğini korumaya çalışan küçük kentlerin verdiği mücadele sonucu doğmuş bir hareketten” bahsettiğimizi hatırlatarak bu olasılığı bir çelişki olarak gördüğünü ortaya koymaktadır. Kafafçı aynı zamanda orta ölçekli kentlerin en azından bir kısmını hızla büyüyen ve sanayileşen kentler olarak değerlendirdiğinden soruya olumlu bir cevap verilemeyeceğini söylemektedir. Acartürk te Kafafçı ile benzer şekilde, modelin temel özellikleri sebebiyle, sadece küçük kentlerde uygulanması gerektiğini, büyümüş ve karmaşıklaşmış kalabalık kentlerde uygulanmaya elverişli olmadığını hatırlatmakta, uluslararası ve ağ içi ulusal

işbirliği ve yardımlaşma olsa dahi sanayinin girdiği kentlerde modelin karakterini hayata geçiremeyeceğini düşünmektedir. Ona göre, özenli davranılsa bile tüm ilgili taraflar aynı özeni sürekli gösteremeyebileceğinden çevre kalabalıkla birlikte kirlenmeye başlayacak, üretim de küçük ölçeği aşınca sürdürülebilirlik açısından tartışmalı hale gelecektir. Önümüzde 50.000 ölçeği dışında bir örnek sözkonusu olmadığından modelin daha büyük kentlerde sürdürülebilirliği konusunda çok net bir fikrinin oluşmadığını ifade etmiştir. Bu soruya ilişkin değerlendirme yapan bir başka kaynak kişi olan Akman da bu konuda iyimser değildir. Sakinkent modelinin temelinde sürdürülebilirlik olduğunu, buna ilişkin düzenlemeler içerdiğini hatırlatmış, ancak her orta ölçekli kentte bu modeli uygulayarak çevre ve üretim konusunda başarıyı yakalamanın mümkün olmadığını ifade etmiştir. Bunun sebebini de kimi orta ölçekli kentlerde sanayi ön plana çıkarken kimilerinde de sanayi bulunmaması olarak açıklamıştır. Akman, sanayinin geliştiği ve ekonomiye katılan kişi sayısının yüksek olduğu illerde bu modeli uygulayabilmenin pek mümkün olmadığını söylemektedir.

Bu soruya verilen cevap konusunda Kaptan Ayhan da karamsar olduğu söylenebilecek bir güvensizlik içindedir. Bunun sebebi ise diğer kaynak kişilerden farklı olarak, günümüzde geçerli ekonomik sistemde bireylerin tercihleri ve öncelikleridir. Sürdürülebilir çevre ve üretim modelinin orta ölçekli kentlerde hayata geçirilmesi konusunda bazı tereddütleri olduğunu, ilk 2 sorudaki gibi rahatlıkla evet diyemeyeceğini ifade etmiştir. Bunun sebebini, orta ölçekli kentlerde kimi sebeplerle (örn. Çanakkale’ye yapılan köprü) nüfusun bir anda artması durumunda karşı karşıya gelinecek ve kontrolü oldukça güç olan rantçılık, yatırım eğilimi ve toprak fiyatlarının bir anda yükselmesi gibi olumsuz ancak gerçekleşme olasılığı yüksek olup ta istenmeyen gelişmeler olarak açıklamaktadır. Dolayısıyla toprağının değerlendirilmesini ve para kazanmayı bekleyen toprak sahiplerine böyle bir durumda sürdürülebilir üretimin devam etmesi için toprağını

satmaması ve kente taşınmamasının önemini, Sakinkent modelinin önerdiklerini anlatmanın çok ta mümkün görünmediğini söylemektedir.

Geriye kalan 8 kaynak kişi, Sakinkent modelinin sürdürülebilir çevre ve üretim modelini orta ölçekli kentlerde uygulanmaya elverişli olduğu görüşündedir;

Tütüncü, Sakinkent modelinin sürdürülebilir çevre ve üretim modelini küçük kentlerde uygulamak için tasarlanmış olduğunu, ancak iyi tasarlanması durumunda orta ölçekli kentlerde de aynı başarıyı yakalayabileceğini, burada ilgili kentin ve çevresindeki bölgenin potansiyelini bilip buna göre çalışmanın önemli olduğunu belirtmiştir. Tütüncü'ye göre, modelin en cezbedici yönü kooperatifleşmenin önünü açmak olup, bu özellik aynı zamanda profesyonelliği ve markalaşmayı da getirmektedir. Modeli yönetim anlamında da işbirliği içeren iyi bir model olarak nitelendirmektedir. Ancak AB'den alınan fonların gerçek ihtiyaçlar ve yararlı sürekliliği olacak işlerde kullanılması ve olayın yerel potansiyelin doğru kullanımı, iş birliği ve güç birliğinin avantajları için kooperatifleşmeye dönmesi gereğine vurgu yapmaktadır.

Mızraklı da, Sakinkent modelinin sürdürülebilir çevre ve üretim modelini orta ölçekli kentlerde uygulamanın kesinlikle mümkün olduğunu, ancak bunun yapılabilmesi için öncelikle bazı alışkanlıklardan vazgeçilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bunun için, temiz, yenilenebilir ve sürdürülebilir enerji kaynaklarına yönelmek ve bu alandaki üretimle katma değer yaratmak gerekmektedir. Hatta bu uygulamanın küçük kentlerdeki sonuçlarına oranla orta ölçekli kentlerde çok daha fazla yarar sağlayacağına işaret etmiştir. Sakinkent modelinde yapılacak her proje ve girişimde karşımıza çıkan Cittaslow kriterlerinin bir standart getirmesinin zaten kendiliğinden bir kalite kavramı da getirdiğini belirtmiştir. Ciddi bir uygulama olan model uygulamasının da zaten gönüllülükle girilen bir yol olması sebebiyle kentin de zaten bunları hayata geçirmeye gayret ettiğini hatırlatmıştır.

Sakinkent modelini sürdürülebilir çevre ve üretim modelini orta ölçekli kentlerde uygulamaya elverişli bulan bir diğer kaynak kişi olan Balta, Sakinkentlerin farklı kimliklere ve özelliklere sahip olmasıyla farklı yapabilirliklere de sahip olduğuna dikkat çekmiş, bu durumun daha fazla çokyönlü özelliklere sahip olması muhtemel olan orta ölçekli kentleri de sürdürülebilir çevre ve üretim modeli açısından daha elverişli hale getirebileceğini ifade etmiştir. Böylelikle orta ölçekli kentin daha yüksek oranda çokyönlü olabilmesi sebebiyle çok daha çeşitli ürünler, özellikler ve yapabilirliklerin karşımıza çıkabileceğini, bunun da sürdürülebilir çevre ve üretim anlayışı için daha fazla veri ve olanak sunabileceğine işaret etmektedir. Gelecekte daha fazla sayıda gelişmiş kent modelleri ortaya çıkacak olsa da günümüzde farklı kent modellerinin iyi yönlerini biraraya toplayan Sakinkent modelinin kentte mevcut duruma en iyi entegrasyonu sağlayacak durumda olduğunu belirtmektedir.

Gök ise yaptığı değerlendirmede, Sakinkent modelinin sürdürülebilir çevre ve üretim modelini orta ölçekli kentlerde uygulamaya elverişli olduğuna katılmakta, zaten Avrupa Birliği Yeşil Müktesebatına uyum süreçleri için bunun bir zorunluluk halini aldığına işaret etmektedir. Bu doğrultuda, İklim değişikliğine bağlı meydana gelebilecek kıtlık, bulaşıcı hastalıklar, su ihtiyacı gibi olumsuzların giderilmesi için yenilebilir enerji kaynaklarının kullanımının yaygınlaştırılması gibi sürdürülebilir ve çevreci yaklaşımların hayata geçirilmesinin oldukça önemli olduğunu vurgulamıştır.

Sakinkent modelinin sürdürülebilir çevre ve üretim modelini orta ölçekli kentlerde uygulamaya elverişli olduğunu düşünen bir diğer kaynak kişi olan Kaya, kentleşme modelleri arasında, Sakinkent'in bu amaçla uygulanabilecek iyi bir alternatif olduğunu belirtmektedir. Değerlendirmesinde tarım ve dolayısıyla gıda üretimi üzerinde duran Kaya, bir kentin sadece nüfus olarak büyümesini düşünmenin yeterli olmayacağını, bununla birlikte istihdam kapasitesi ve tedarik süreçlerinin o kentin nitelikleriyle birlikte düşünülmesi gerektiğini hatırlatmıştır. Kentteki ihtiyaç ve işlevlerin planlama ve

konumlandırma sürecinde kır/kent oranı, kentin tedarik sürecini etkileyen şartlar, kentlere gıda dağılımını sağlayan merkezlerin (gıda hapları) kente uzaklığı gibi hususların Sakinkent modeliyle daha kolay kontrol edilebileceğini eklemiştir. Çünkü bu modelin aynı zamanda kırsal kalkınmayı destekleyen bir model olduğunu ve Yavaş yaklaşımında gıdanın her zaman hem bölgeler hem de ülkeler için stratejik bir faktör olduğuna işaret edildiğini, kentlerdeki insanların beslenmesi için kır-kent bağının kopmaması gerektiğinin desteklendiğini hatırlatmıştır. Bunun şehirleşmeye uygulanması durumunda ise ilgili ihtiyaç ve kapasite analizinin önemini vurgulayarak, (şehre gelecek nüfus sayısı, şehrin kapasitesinin ne kadar arttırılması gerekeceği, buna hangi alanlarda ihtiyaç duyulacağı, buna uygun altyapının olup olmadığı, bunun bölgesel dağılımı, şehrin genişlemesine karar verildiğinde kentin yeni nüfusu besleyecek gıda/ürün kapasitesinin durumu ve bunu taşıyacak tedarik zincirinin olup olmadığı gibi konuların da düşünüleceği bir süreç olarak), iyi kent yaklaşımının bu yönüyle de kullanılabileceğini ifade etmiştir.

Barlas ta, Sakinkent modelinin sürdürülebilir çevre ve üretim modelini orta ölçekli kentlerde uygulamaya elverişli olduğu savına katıldığını belirtmiştir. Modelin kriterlerini sağlamak ve bunları sürdürebilmek için belli başlı kontrollerin yapılması ve çevresel raporların sunulması gerektiğini, aksi takdirde Cittaslow özelliği ile birlikte ünvanın da kaybedildiğini hatırlatmıştır. Sakinkent nitelikli bir yerleşimde bir sanayi girişimi sürecinde dikkatli olunsu bile olumsuz etkilerin ortaya çıkabilmesi sebebiyle girişimcilerin yerel yönetime ciddi raporlar sunması, dikkatli olması, kurallara uyması, atık yönetimini doğru yapması ve bunların denetiminin çok keskin bir şekilde yapılması gerektiğini hatırlatmaktadır. Dolayısıyla bu sürdürülebilirlik odaklı çalışmalara sadece belediyelerin değil, o bölgedeki diğer tüm ilgili aktörlerin de katılması gerektiğini, konuyu önemsemenin değerini, başka türlü uygulanmasının mümkün olmadığını vurgulamıştır. Ayrıca, Sakinkentlerde nüfusu yerinde tutmak ve bölgenin özelliklerini korumak,

ürünlerini ve diğer kaynaklarını en doğru şekilde işlemek için doğru yöntemlerle çevreci sanayi ilkelerinin uygulanacağı sanayi bölgelerine olan ihtiyacı da dile getirmiştir.

Konuyla kurumsal yapının uygulamadaki etkililiği açısından bakan Mirza, büyükşehir belediyeleri ve büyük ilçelerin belediyelerinin gerek meclis kararlarıyla, gerekse ilgili yasa ve yönetmelikler aracılığıyla, sürdürülebilir çevre ve üretim modelini benimseyerek, kendilerine başvuran yapı ve sanayi şirketlerine belli dayatmalarda bulunabileceğini önplana çıkarmaktadır. Dolayısıyla, Sakinkent modelinin sürdürülebilir çevre ve üretim modelini orta ölçekli kentlerde uygulamaya elverişli olduğunu, hatta daha büyük belediyelerin-ilçelerin bunu daha kolay uygulayabileceğini düşünmektedir. Mirza'ya göre, merkezi yönetimin yasal-yönetimsel desteğiyle büyükşehir belediyesi daha çok ve net uygulama kararları alabilecek, öte yandan kurallar ve kararların ilçeler için de geçerli olsa da öncelikle ilçenin kendi içinde böyle bir yönetim anlayışını benimsemesi gerekecektir. Son çözümlemede tartışılması ve esnetilmesi olasılığı pek te bulunmayan merkezi yönetim talimatlarının yerelde uygulamaları destekleyecek şekilde hayata daha kolay geçirileceğini, ilçenin bu konulardaki yönetimi konusunda daha etkili olabileceğini ifade etmektedir.

Köstem, Sakinkent modelinin sürdürülebilir çevre ve üretim modelini orta ölçekli kentlerde uygulamaya elverişli olduğu düşüncesinde olduğunu beyan etmiş ve konuyu farklı boyutlarıyla tartışmıştır. Ülkelerin tarım ve diğer alanlardaki üretim politikalarının çok önemli ve belirleyici olduğunu, bizim baktığımız yerin bir kentin küçük te olsa, orta ölçekli olsa da ne üretebileceği olduğunu belirtmiştir. Bu ölçeklerdeki kentlerin hizmet üretebileceğini, (turizm), doğal kaynaklarına göre farklı ürünler çıkarabileceğini, tarım varsa tarım (tarım ve hayvancılık) yoksa orada turizmin devreye girdiğini, ancak kültür-sanattan öyle bir sektör oluşturulamadığını, yatırımcının da küçük kentteki yatırımı her zaman tercih etmediğinden dolayı bu kentler için olasılıkların kısıtlı olduğu tesbitini yapmıştır. Ülkemizde büyük kente göçün devam ettiğine, geriye kalan yerlerde de olması

gereken tarımsal ve yerel üretimin giderek zayıfladığına değinen Köstem, bunda küçük ve orta ölçekli kentler ve çevresindeki nüfusa ihtiyaç duyduğu sosyo-kültürel ve ekonomik, sağlık ve eğitim olanaklarını memleketlerinde sağlanmıyor oluşunun önemli payı olduğunu, üretimin kırdan beklendiğini ancak kırım giderek boşaldığını, yerli halkın memleketinde tarım ve hayvancılıktan uzaklaştığını, gelecek nesillerin bu yaşamı sürdürmeyi tercih etmediğini hatırlatmıştır. Bu tabloda küçük ya da orta ölçekli de olsa kent merkezlerinin belli bir sosyal ortama sahip olduğunu ancak bunun her zaman nüfusun kentine sahiplenmesi için yeterli olmadığını, burada meselenin sadece kentin fiziksel yönü olmayıp bunun yanı sıra insanların biraraya gelmesi, birlikte birşeyler talep etmesi, karar vermesi gibi şeylerin de önemli olduğunu, bu konuda da çalışmak gerektiğini belirtmiştir. Bu sebeple Türkiye Cittaslow yönetimi olarak, İzmir Metropol Cittaslow projesi ile birlikte metropolde toplumsal dönüşüme yönelik te çalıştıklarını aktarmıştır. Her ülkedeki küçük kentlerin karakterleri ve dinamikleri farklı olduğundan, Cittaslow’da o yüzden başta, 59 kriter varken, Cittaslow Bilim Kurulunun daha sonra bunu daha küresel hale getirmek için kriterleri geliştirdiğini, örn. sosyal uyum başlığı eklendiğini, bunların gelişime açık olduğunu, zaten bu kriterlerin de bakış açısı aynı olduktan sonra insanların kendilerinin üzerinde çalışıp bulabileceği şeyler olduğunu söylemiştir. Kriterlerin çok inanılmaz, ekstra ya da fantastik nitelikli olmadığını, bunların basit bir yolgösterici olarak dile dökülüp uygulanmasını sağlamak gerektiğini, bu süreçte yerel yöneticilerin, kent halkının, yerel yatırımcı ve işletmecilerin, kentle alışverişi olan diğer tarafların ilgi ve istekliliğinin kentteki durumu değiştirebileceğini, arz-talep döngüsünün gerekliliğini vurgulamıştır. Sonuçta, modelin sürdürülebilir çevre ve üretim modelini orta ölçekli kentlerde uygulamaya elverişli olduğunu, ancak bunun gerçekleşmesi için orada yaşayan insanların, yerel yönetimin, yatırım yapan işletmecinin vs. bunu istemesi gerektiğinin altını çizmiştir.

4. Soru:

Bu soruda, Sakinkent modelinin gerçek anlamda “doğru ve iyi” şekilde hayata geçirilmesinin neredeyse tamamen yerel yönetimlerin isteklilik ve gayretine bağlı olmasının modelin önemli özelliklerinden biri olarak öne çıktığı hatırlatılmış, orta ölçekli kentlerde de modelin aynı yaklaşımla en iyi şekilde uygulanabileceği düşüncesi dile getirilmiş, bu konuda yerel yönetimlerin gayret ve istekliliğinin öneminin yanısıra, merkezi yönetimin de uygulamaya katkı verip veremeyeceği konusunda değerlendirme istenmiştir. Ayrıca merkezi yönetimin bu uygulamaya herhangi bir şekilde müdahil olmaması gereği düşünülüyorsa da bunun sebepleri öğrenilmek istenmiştir.

Yapılan görüşmelerde kaynak kişilerin 2’si hariç diğerleri bu konuda merkezi yönetimin desteğinin olumlu katkılar sağlayacağını, ancak bunu yaparken sürece müdahil olan değil de destekçi rolünde kalmasının kritik önemini vurgulamışlardır. Merkezi yönetim katkısının gereksiz olduğunu düşünen kaynak kişiler Sakinkent modelinin bütçe odaklı olmayan ve yerelle ilerlenmesi gereken bir yönetim uygulaması olduğundan hareket etmişlerdir.

Bu soruya cevap veren 12 kaynak kişiden 10’u sorulan soruya olumlu yaklaşmışlardır. Buna göre, Sakinkent modelinin gerçek anlamda “doğru ve iyi” şekilde hayata geçirilmesinin neredeyse tamamen yerel yönetimlerin isteklilik ve gayretine bağlı olması, orta ölçekli kentlerde de modelin aynı yaklaşımla iyi bir şekilde uygulanabileceği düşüncesine dayanılarak, modelin iyi uygulanması konusunda yerel yönetimlerin gayret ve istekliliğinin öneminin yanısıra, merkezi yönetimin de uygulamaya katkı vermesinin mümkün, istenir ve yararlı olacağı düşüncesi önplana çıkmıştır.

Bu doğrultuda farklı detaylara değinen ve çeşitli konulara vurgu yapan görüşler şöyledir;

Tütüncü, merkezi yönetimin uygulamaya müdahil olmayan, karar alıcı da olmayan ancak destekleyen ve yardımcı olan yaklaşımının uygulamaya olumlu katkılar

sağlayacağını belirtmektedir. Ancak burada kritik noktanın karar alıcılık rolünü üstlenmeye kalkmamak, inisiyatif yeri yönetimde bırakmak olduğunu hatırlatmaktadır. Böyle bir dengeyle, merkezi kamu yönetiminin, il ve ilçeler bazındaki yereldeki birimlerinin desteğinin ideal olacağını dile getirmiştir. Bu doğrultuda, merkezi yönetimin eğitim (yüksek öğrenim) ve istihdam politikalarını yerel ihtiyaç ve potansiyele göre düzenlemesinin kırsal potansiyeli olan kentler ve çevreleri için en büyük katkı olacağını eklemektedir.

Gök, merkezi yönetimin Sakinkent uygulamasına katkı verebileceğini, merkezi ve yerel yönetimin her zaman birlikte ve koordineli hareket etmesi gerektiği düşüncesini dile getirmiştir.

Mızraklı, merkezi yönetimin yerel yapıyı çok iyi bilmeyebileceğini ancak işbirliği açısından bakılıp ortak paydada buluşulursa, merkezi yönetim desteğinin, yereldeki her çalışmaya artı katacağını, bu sebeple katkı sağlayacağını muhakkak olduğunu belirtmektedir. Bu kapsamda, kaynak ve teknik uzmanlık desteği verebileceğini, böylelikle projelerin çok daha kolay yürütölüp sonuçlandırılabilceğini dile getirmiştir. Ancak buradaki destekleme yaklaşımında merkezi yönetimin karar verici olmaması gereğinin altını çizmektedir. Merkezi yönetimin buradaki rolünün belirleyicilik ve karar alıcılık değil de bilgi ve kaynak desteği sağlayıcı, yardımcı, işbirliği sağlayan şekilde olması gereğini vurgulamıştır. Buna gerekçe olarak ta, merkezi yönetimin yerel yöneticiler kadar yerel yapıyı, (ihtiyaçlarını, potansiyelini, karakteri...) bilemeyeceğini, bu süreçte müdahale edici olmayıp uygulamayı kolaylaştırması gerektiğini ifade etmektedir.

Acartürk bu soruyu, merkezi yönetimin katkılarının olabileceği hatta katkı vermesi de gerektiği şeklinde cevaplamıştır. Sakinkent yapısının yerel yönetimler arası bir birlik olduğunu, Sakinkent olmaya karar verilirken, başvuru yapılırken merkezi yönetime sorulmadığını, Sakinkent olma süreci ve uygulamasında merkezi yönetimle bir

bağlantı olmadığını hatırlatmıştır. Ancak sürecin merkezi yönetime durum ve amaçlar ifade edilerek (statünün bize katkıları, faydaları, AB projeleri vs. konuları...), gerektiğinde destek istenebilmesi şeklinde olsaydı daha iyi olabileceğini dile getirmiştir. Acartürk, "Bu noktada merkezi yönetimin durumu takdir edip pozitif ayrımcılık yapabilirdi" demektedir. Mümkün olup ta merkezi yönetimin Sakinkent statüsünü ve odaklandığı konuları takdir edip, ihtiyaçlarını bilerek yaklaşıyor olsaydı çok iyi olabileceği düşüncesindedir.

Balta, merkezin katkısının doğal ve istenir bir şey olduğu, merkezi yönetimin yaklaşımı ve desteğinin yapıcı olması, olumsuz bir müdahale olmaması şartıyla memnuniyet verici bir şey olup katkı sağlayacağı düşüncesindedir. Sakinkent statüsünü alma sürecinde merkezi yönetimin etkisiyle ilgili güzel bir örnek olarak Şavşat'ın adaylık sürecini veren Balta, Belediye başkanı ile birlikte çalışan ilçe Kaymakamının konuya özellikle sahiplenşi ve desteğinden söz etmiş, bu örnekte yerel yönetim ve merkezi yönetim temsilcilerinin koordinasyon içinde olmasının iyi sonuçlar getirdiğini aktarmıştır. Orta ölçekli kentlerde de bir Cittaslow çalışması yapılacaksa, merkezi yönetimin yereldeki örgütü, varsa büyükşehir belediyesi ya da doğrudan merkezi yönetim birimlerinin gerçekten etkili olabileceğini, hiyerarşik bir yönetsel sistemde bir üst noktanın bir alt noktaya etkisinin büyük olacağını belirtmiştir. Sakinkent uygulama süreçlerinde merkezi yönetimden veya onun yerel örgütünden gelecek basit gibi görünen desteklerin (araç, personel, bütçe...) dahi önemli olduğunu, orta ölçekli şehrin bir projede bir eksiği olması durumunda eksiği tamamlama konusunda merkezi idarenin ya da yereldeki üst mercinin büyük etkisi olabileceğinin altını çizmiştir. Şu anda İzmir Büyükşehir Belediyesinin ilçelerin tarımsal faaliyetlerinin desteklenmesi amacıyla çok büyük katkılar yaptığını, büyükşehir belediyesi desteğiyle katkının yanısıra yeni oluşumların da (altyapı projesi, tarımsal faaliyet...) hayata geçirilebildiğini de ikinci bir örnek olarak aktarmıştır. Bu örneklerin yönetimde güç ve yetki sahibi üst mercinin küçük

yerlerde hem bütçe hem de bilgi, uzmanlık, danışmanlık destekleri gibi yönlerden çok önemli etkiler sağlayabileceği, katkılar yapabileceği anlamına geldiğini vurgulamıştır. Öte yandan merkezi yönetimin Sakinkent ve ilgili uygulama süreçlerinden uzak durması, süreçlere dahil olmaması şeklinde katı bir düşünceye sahip olmadığını, yapılabilecek destekler, işbirlikleri ve yardımların hayata geçmesinin model uygulamasının çok daha kaliteli bir şekilde hayata geçirilmesini sağlayacağını belirtmiştir. Ancak, bunun bir yönüyle olumlu bir durum olmakla birlikte öte yandan merkezi yönetim aktörlerinin yaklaşımına bağlı olarak dezavantajlarının da olabileceğini, merkezi yönetimin amacının iyi belirlenmesinin kritik olduğunu hatırlatmıştır.

Kaya'ya göre de Sakinkent modelinin kentlerde iyi ve doğru uygulanmasına merkezi yönetim katkı verebilir. Çünkü ülkemizde özellikle küçük ilçelerin nüfuslarına göre merkezi bütçeden aldıkları pay yapmak istedikleri işlerle orantılı olmadığından, ilçeye katkı sağlayacak bir tesis açmak isteyen belediyenin bütçesi bunu karşılamadığında merkezi yönetimin devreye girmesi gerekebileceğini, ancak merkezi yönetimin sürece dahil edilmesi durumunda orada sözsahibi olmayı isteyebilmesi riskinin bulunduğunu ifade etmiştir. Kaya böyle bir durumda sözkonusu olacak “söz sahibi olma” oranlarında, ilgili süreçte kontrollü ve sınırlı bir müdahillik durumunun sağlanabilmesi gereğini vurgulamaktadır. Ayrıca, merkezi yönetimin desteğinin karşılığını isteyebilecek olması ya da bunu adil bir şekilde gerçekleştirmeme olasılığı durumunda, merkezi yönetimin bununla ilgili olarak yerel yönetimin eksiklerini tamamlamayı amaçlayan bir ek ya da yedek bütçe oluşturabileceğini veya bunun için ek bir kaynak ayırabileceğini de belirtmektedir. Merkezi yönetim de kendisinden destek istendiğinde, gelen taleplerin önem sırasına ve amaca en uygun projelerin desteklenmesi ilkesine göre destek yapmayı tercih edebilecektir. Kaya burada, merkezi yönetimin sürdürülebilir çevre, üretim, tarım... vb. uygulamaları kapsamında gerçekleştirilecek projelere zaten Kalkınma Ajansları aracılığı ile belli oranlarda bütçe desteği verdiğini, belediyelere ya da proje sahibi

kuruluşlara önyak olduklarını hatırlatmaktadır. Ancak bunu özellikle orta büyüklükte bir şehircilik modeline göre düşündüğümüz zaman oradaki bütçelerin daha devasa hale geleceğini, merkezi yönetimin desteğinin daha elzem ve gerekli olabileceğini düşünmektedir. Maddi desteklerin dışında, merkezi yönetimin maddi nitelikli olmayan, yasal ve yönetsel nitelikli destekleri de olabileceğini, belli yasal veya yönetsel kararlar alınması, bunların düzenlemeler yapılarak net bir şekilde hayata geçirilmesi gibi şeylerin de hayati önem taşıdığını (ölümcül hastalıklara yol açan toksik atık ve zehirli çıktıları olan tesis veya sanayilerin yönlendirilmesi, düzenlenmesi, gerektiğinde yaptırım uygulanması...) gibi şeyleri yerel yönetimin tek başına yapamadığının altını çizmektedir. Bu noktada teknik ve maddi desteğin çok önemli olduğunu, ancak ilişkide olup ta işbirliği yapması gereken yönetim kademelerinin vizyon ve amaçlarının örtüşmesinin bu noktada çok daha önemli olduğunu ifade etmiştir.

Barlas, merkezi yönetimin Sakinkent uygulamasına katkı verip veremeyeceği konusunda, işin yasal kısmını ve buradaki sorunlu durumları öne çıkarmıştır. Yasal uygulamada uyumsuzluk yaratan sıkıntılar olduğuna değinen Barlas, son çıkan Büyükşehir Belediye Yasasının işi gerçekten çok zorlaştığını ifade etmiştir. Büyükşehir Belediyesi Yasası ile izin verilen birtakım şeylerin aslında Sakinkent sınırlarında izin verilmemesi gereken şeyler olduğunu, bunların hem modelin uygulamalarıyla, hem de bir önceki yasal düzenleme ile çeliştiğini, bu sorunun en çok yapılaşma konusunda İmar Yasası ile ilgili olarak yaşanmakta olduğunu dile getirmiştir. Dolayısıyla bunu çözecek konuyla ilgili bir ayrı yasal-yönetsel düzenleme çıkması gerektiğini, çünkü sonuçta Sakinkent'lere özgü bir belediye yasası olmadığı hatırlatmıştır. Sakinkent belediyelerinin bunu çözme olanaklarının olmadığını, bu noktadan sonrasının tamamen şansa, oradaki belediyecilerin ve vatandaşın tutumuna kaldığını, ancak onların tepkileriyle bu gibi durumların yoluna girebileceğini ifade etmiştir. Halk ve yerel yönetimin kararlı ve ısrarlı tutum ve tepkileriyle kimi zaman istenen bazı işlere izin alındığını, kimi zaman da

istenmeyen şeylerin iptal edilebildiğini belirtmiştir. Dolayısıyla merkezin en önemli katkısının öncelikle bu yasal çelişkileri ortadan kaldırmak olacağını vurgulamıştır. Barlas, Sakinkent'in ihtiyaçlarını da gözönüne alan, uygulamayı baltalamadan destek verecek, çelişki yaratmayacak bir (özel) yasa çıkarılmasının ve merkezi olarak asıl temel yasal düzenlemede değişiklik yapılması gerektiğinin altını çizmektedir. Yasal çelişkiler giderilmeli ve uyumlu ve tamamlayıcı yasal düzenlemeler gelmelidir.

Mirza da Sakinkent modelinin kentlerde iyi uygulanmasına merkezi yönetimin katkı verebileceği görüşündedir. Ancak burada yerel yönetimlerin modeli iyi uygulama yönündeki istek ve gayretinin çok önemli olmasına rağmen, belli bir noktada yerel yönetimin yasaların uygulanması ya da yasayla desteklenmesi gereken konuların sağlıklı yürütülmesi konusunda kendi istek ve gayretlerinin ötesinde destekleyici bir yasal yaptırım gücüne ihtiyacı olduğunu, merkezin verebileceği en önemli katkının bu olacağını vurgulamıştır. Özellikle yasayla düzenlenmiş, net tanımlanmış konularda arkasında in olduğu yasal yaptırım (baskı) gücünün, yerelin aldığı kararlardan daha güçlü ve etkili olduğunu belirtmiştir. Yasal olarak düzenlenmiş konularda yapılması gerekenin net ve tartışmaya kapalı olması sebebiyle uygulanmasının mutlak ve rahat olacağını hatırlatmıştır. Mirza, ülkemizde sürdürülebilir yaşama geçilmesine niyetlenilirse, bu tür kesin hüküm getiren yasalar ve bunların pratikteki uygulamaları arttırılırsa, ortada uygulanması zorunlu kanunların sözkonusu olacağından o zaman tartışma olanağı bulunmaksızın bunların uygulanacağını belirtmiştir. Örnek olarak, yasal düzenleme “%80 ormanlık alana sahipseniz, ilçenizdeki yapılaşma şu şekilde olmalı, %50 ise ... olmalı” şeklinde seçenekli maddeler koyarsa, alt düzenlemeleriyle kanun geniş olacağından yerel yönetim kendisine uygun olan ibareleri seçip kullanacak ve bunun üzerinde bir karar alınamayacaktır demektir. Ayrıca, Mirza da merkezi yönetimin uygulamaya doğrudan müdahale etmemesi gerektiği, karar alma ve yönetim yetkisinin yereli bilen yerel yönetimde kalması gerektiğini düşünmektedir. Merkezi yönetimin sadece destekçi ve

kolaylaştırıcı rolünde kalmasını, bu rolde yasalar çıkarmasını, bu sınırdaki kalması gerektiğini eklemektedir.

Kaptan Ayhan, Sakinkent modelinin iyi ve doğru uygulanması için merkezi yönetimin de destek verebileceğini, zaten de vermesi gerektiğini dile getirmiştir. Kaptan Ayhan konunun değerlendirmesini, geldiğimiz noktada nüfusun büyük kentlere ve bulunduğu yerden daha büyük, olanakları daha geniş kentlere yerleşmek istemesi üzerinden yapmaktadır. Bunun temel sebebinin büyük ve geniş olanaklı kentler dışındaki yerleşim yerlerinin halkın sağlık, eğitim ve en önemlisi istihdam gibi temel gereksinimlerini sağlamakta yetersiz kalması olduğunu vurgulayarak, ancak bu eksiklikler tamamlandığı takdirde nüfusun yerinde kalacağını ve yerel ekonomik döngünün gerçekleşebileceğini, bunu sağlamanın da öncelikle merkezi yönetimin politikalarıyla mümkün olacağını ifade etmiştir. Kaptan Ayhan, öncelikle ekonomik gerekçelerle göç vererek boşalan ancak modeli uygulayabileceğimiz yerler olan küçük kentlerin ve çevrelerinin boşaldığını, en önemlisi tarımdan giderek uzaklaşan halkın modelin uygulanmasında isteği ve katkısı olmayınca yerel yönetim sadece belli bir yere kadar başarılı olabileceğini belirtmiştir. Öte yandan modelin “iyi ve doğru” uygulanması için yerel yönetimin çabaları yanında halkın ilgi ve katılımının da çok önemli olduğunu, ancak bunu sağlama sürecinde halkın kendi memleketinde kalıp oraya sahiplenmesini sağlamak ta gerektiğini dile getirmiştir. Halkın göç etmeyi düşünmeyecek şekilde yerinde tutulması durumunda o halkın kentine ve toprağına sahip çıkabileceğini, bununla daha çok merkezi yönetimin ulusal çalışmalar ve yasal, yönetsel düzenlemeleriyle yapabileceği bir şey olduğunu, ancak bu yapıldıktan sonra yerel yönetimin Sakinkent modelini iyi uygulamasını konuşabileceğimizi ifade etmiştir.

Köstem, bu soruyu çok yönlü bir değerlendirme ile cevaplandırmıştır. Sakinkent modelinin kentlerde “doğru ve iyi” uygulanmasına in de katkı verip veremeyeceği noktasında, kente ilişkin hemen tüm uygulamalarda merkezi yönetimin varlığının

öneminin altını çizerek, zaten merkezi yönetimsiz bir şey olmadığını, belediyelerin yasal-idari sistem yetki-sorumluluk tanımlamalarıyla ilgili olarak birçok alanda etkili olmadığını, olamadığını ifade etmiştir. Özellikle küçük belediyelerin hiçbir gücü ve yaptırımını olmadığını, yolları, binaları yapamadığını, kente ilişkin temel verileri oluşturamadığını (örn. turizm istatistiği), birçok işini büyükşehirle bağlıysa büyükşehirin ya da kimi işleri bakanlığın yapmasına ihtiyaç duyduğunu dile getirmiştir. Belediyelerde yapabilirlik anlamında hem yetki hem de maddi güç, uzmanlık ve yeterli kadrolar anlamında sorun yaşanmakta olduğunu, bunda kadroların siyasi kadrolar olmalarının da liyakat anlamında getirdiği eksiklikler ve handikapların etkisinin bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca belediye başkanlarının iktidar partisinden olmamasının da hemfikir olunabilecek ve tartışma gerektirmeyen konularda bile işlerini zorlaştırdığını, hatta süreci tamamen tıkayabildiğini hatırlatmıştır. Türkiye Cittaslow deneyiminde 2009'dan beri belediyelerde çok sayıda belediye başkanının değiştiğini, yeni gelenlerin bir kısmının Cittaslow konusunda yapılanlara sahip çıkmaktan kaçınarak statüyü gereksiz, önemsiz ve değersiz gördüğünü, bu duruşu da bir vizyonmuş gibi ortaya koyduklarını aktarmıştır. Sakinkent modelindeki temel artının aslında bu işi belediye başkanı ve yerel halkın/insanların sahiplenmesiyle, uygulama ve karar yetkisi belediye başkanına kalınca da işin başkanın kişisel inisiyatifine kaldığını, yerel halkın oy vererek seçimle başa getirdiği biri olan bu kişinin Sakinkent özelliklerini kente kazandırmak anlamında insanları konsolide edip, organize edip, kentin yararına olan böyle bir şeyin peşine düşmesinin mantıklı görünmesiyle beraber, pratikte bunun her zaman gerçekleşemediğini, buradaki en önemli engelin yeniden seçilme kaygısı olduğunu, bunun için kentin yararına olmasa da halkın taleplerini yerine getiren popülist uygulamalara yöneldiğini anlatmıştır. Belediye başkanının sorununun, kaçak yapı yapan, fazla kat isteyen insanlardan oy istemek zorunda kalması olduğunu, modele sahip çıkan bir belediye başkanı için de bunun bir çelişki yarattığını, Sakinkent olan kentlerdeki koruma

kararlarının kat ve yeni yapı izni bekleyen halkı ne yazık ki mutlu etmediğini, bununla birlikte kentteki eski yapıların, sokakların ve yaşam alanlarının iyileştirilmesinin de farklı beklentileri olan halkı her zaman mutlu edememesi şeklinde bir sorun da olduğunu izah etmiştir. Bu tür çelişkilerin, sıkıntıların çözümü konusunda çok ta keskin bir çözüm yöntemi aramanın mantıklı olmadığını söyleyen Köstem, bu noktada “dünyayı kurtarmaya çalışmak mı, yoksa istekli kentlerle birarada olmak mı?” ayrımında bir çizgi olduğunu, Cittaslow örgütünün de baskı ya da güç kullanmak isteyen zorlayıcı bir örgüt olmadığını altını çizmiştir. Sakinkent modelinin gönüllü kentlerin, istekli yöneticilerin ve bu kavrama inanan halkın birlikteliği ile yürüyecek bir şey olduğunu, tercih edilen halinin de bu olduğunu belirtmektedir. Bu özel ve özgün kentlerde model dengelerinin sağlıklı şekilde ayakta kalması ve sürdürülebilmesi için merkezi yönetimin destek vermesine de elbette ihtiyaç olduğunu, merkezi yönetimin destek vermesi gerektiğini, bu desteğin varlığının daha iyi olacağını söylemiştir. Özellikle yerelde bu tür desteklerin düzenli olmasa da zaten merkezin yerel yöneticileri inisiyatifi ile bazen verilmekte olduğunu, Cittaslow yönetiminin bu tutuma açık olduğunu, ancak bunun böyle olması için- yukarıda izah edilen sebeplerle- özel bir çabaları olmadığını belirtmiş, Cittaslow Ağ Genel Merkezinin gönüllülüğü esas aldığı için bu tür sorunların çözümünü araştırmaktan çok, gönüllülük ve isteklilikle yürütülen uygulamanın iyileştirilmesini araştırmaya vakit ayırmayı tercih ettiğini aktarmıştır. Modelin geliştirilmesi amacıyla çeşitli başlıklar altında çalışma grupları oluşturulduğunu, örn. Metropol Cittaslow Projesi’nin bu konuda daha kapsamlı fikir üretmek, birşeyler geliştirmek için kurulduğunu beyan etmiştir. Yerel-yönetimsel hangi noktalarda merkezi yönetim ile daha çok uzlaşma sağlanabileceğinin aşağı yukarı belli olduğunu, örn. belediyelerin fazla yatırım yapma imkânı olmadığı, kimi zaman Kalkınma Ajansının ya da devletin desteklemesi gerektiği, orda devletin bütünlüklü bakması gereğinin bilinmekte olduğunu belirtmiş, merkezi yönetimin istenen düzende olmasa da konuya destek vermediğinin söylenemeyeceğini,

Örn. Turizm master planı ya da turizm kalkınma planı türünde bir çalışma hazırlanırken, oradaki hocaların “Cittaslow olarak katkınız olur mu” diye sorduklarını aktarmıştır. Sonuçta Cittaslow örgütünün bir birlik, küçük kentlerin oluşturduğu bir belediye birliği olduğunu ve ülke çapında politikalara etki edecek kadar gücü olmadığını, ilgili konularda merkezi yönetimin işbirliği için istekli olması gerektiğini dile getirmiştir.

Cittaslow genel merkezin, ülkelerde merkezi yönetimle işbirliği yapılması talebi tercihini ulusal ağlara bıraktığını aktaran Köstem, ülkelerde bu konuda farklı deneyimler yaşandığını, bizde kamu yönetiminin çok siyasi bir yapıya sahip olmasının, çoğu konuda siyasi görüş farklılıklarının işleyiş süreçlerini etkilemesi, bunun yarattığı kutuplaşmalar vb. tarzda sıkıntılara yolaçabildiğini belirtmiştir. Merkezi yönetimin modelin misyonuna saygı göstererek müdahaleci davranmaksızın destek vermesinin çok işe yarar bir şey olacağını, ancak şimdilik Ağ merkezi İtalya’nın da merkezi yönetimle temas edilerek belli taleplerin sunulması için bir yönlendirmesi olmadığını eklemiştir.

Köstem, aslında Sakinkent model ve yaklaşımının kentlerin gelişmesi için iyi bir yöntem olduğunu, bunu önceleyen farklı bir politika olsaydı, bunun çok katkı sağlayabileceği, iyi şeyler yapabileceği görüşünü de dile getirmiştir. Bunun kamunun çevre ve kentleşme politikalarını destekleyici bir oluşum olduğunu, ama işin içinde yerele biraz daha yetki devredilmesi, daha fazla bütçe verilmesi gibi konular olduğu için, belediyelerin de mevcut güçsüzlüğü sözkonusu olunca karışık bir konuya dönüştüğünü belirtmiştir.

Konu hakkındaki cevabında Kafafçı, modelin iyi ve doğru uygulanmasına merkezi yönetimin katkı verip veremeyeceği konusuna değinmemiş, daha çok merkezi yönetimin yerel yönetim kararlarına müdahale etmemesi gereği doğrultusunda bir değerlendirme yapmış, diğer kaynak kişilerin de hemfikir olduğu şekilde, kentin işleyişi hakkında yine orada yaşayan, sorunları bilen insanların, yani hemşehrilerin karar vermesinin daha doğru olacağını belirtmiştir.

Akman ise, bu soruda diğerlerinden farklı yönde görüş belirten tek kaynak kişi olmuştur. Merkezi yönetimin modelin iyi ve doğru uygulanmasına sunacağı pek bir katkı bulunmadığını ifade etmiş, bunun gerekçesini de modelin doğrudan bütçe esaslı bir model olmaması olarak açıklamıştır. Modelde belli kriterlerin gerçekleştirilmesi gerekliliğini hatırlatarak, merkezi yönetimden sadece Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığından kentsel peyzaj noktasında katkı alınabileceğini ifade etmiştir. Örnek olarak ta, eski yapıların restore edilmesi ya da mevcut yapıların eski ile aynı olacak şekilde (Roma örneğinde olduğu gibi) yenilenmesi için destek alınabileceğini belirtmiştir. Son çözümlemede, bu modelin özellikleri itibarıyla, merkezi yönetim desteği olmadan uygulanabileceği yönünde görüş bildirmiştir.

5.Soru:

Bu soru da açık uçlu bir soru olup, kaynak kişilerin konu hakkındaki görüşleri doğrudan talep edilmektedir. Merkezi yönetimin Sakinkent modelinin uygulanmasını kolaylaştıracak olası yasal- yönetsel düzenlemelerin neler olabileceğinin sorulduğu bu soruya cevap veren kaynak kişiler çoğunlukla aynı hususlara vurgu yapmışlardır. Ancak verilen cevaplarda, merkezi yönetimin Sakinkent modelinin uygulanmasını kolaylaştıracak yasal-yönetsel düzenlemeler yapabileceği ve bunun da yararlı olacağı görüşünün yaygın olduğu anlaşılmaktadır. Genelde bu düzenlemeler merkezi yönetimin destekleyici yasal-yönetsel düzenlemeler yapması, uzmanlık ve teknik bilgi anlamında proje oluşturma ve uygulama sürecinde destek olması, uygulamayı kolaylaştırıcı mali/maddi destekler, kredi ve hibe alma konularındaki destekler olarak öne çıkmaktadır. Kaynak kişiler cevaplarında farklı detaylara girmişlerdir.

Bunları özetle aşağıdaki gibi aktarmak mümkündür;

Tütüncü, merkezi yönetimin gereken konularda uzmanlık desteği verebileceğini ama karar alıcı olmaması gereğini, ilgili merkezi kuruluşların destek ve işbirliğinin çok katkı sağlayacağını belirtmiştir. Sakinkent uygulama sürecinin yönetişimle

desteklenmesini önermiş, şu anda maddi ve uygulama sürecine ilişkin tüm yükün belediyelerde olması sebebiyle üyelik aidatlarının ödenmesinde de o bölgedeki üniversiteler, kaymakamlık ve STK'ların destek vermesinin yerinde olacağına işaret etmiştir.

Kafafçı, merkezi yönetimden modelin uygulanması için hangi desteklerin istenebileceğine ilişkin olarak kararların yerel yönetime bırakılabileceği fikrini ortaya koymuştur. Ama bu uygulamada da, ülkemiz özelinde bazı belediyelerde ayrılıkçı bir takım uygulamalara sebep verilebileceği kaygısını da dile getirmiştir.

Gök, merkezi yönetimin yerel yönetimlere AB hibe ve fonlar konusunda yardımcı olabileceğini işaret etmiştir.

Mızraklı, merkezi yönetimin yerel temsilcilerinin ilçe için katkı sağlayacak fikirler konusunda dahi destek verebileceğine işaret etmektedir. Merkezi yönetimin, Sakinkent uygulamalarında kısıtlayıcı olmayacak, destekleyici tarzdaki yasal-yönetimsel düzenlemelerinin yararlı olacağına, bunun müdahale ve engelleme tarzında değil de kolaylaştırıcı, sorun aşıcı tarzda olması gerektiğine inanmaktadır. Ayrıca, merkezi yönetimin bu statüye sahip kentlere değer vererek, buralarda kentleşme, yapılaşma, imar kanunu gibi düzenlemelerde pozitif ayırım yapan detaylara yer vermesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu yaklaşımın Tarihi Kentler Birliği vb. gibi yapılar için de kullanılması durumunda, merkezi yönetim desteğinin modelin sürdürülebilirliğine güçlü bir katkı sağlayacağını dile getirmiştir.

Acartürk, öncelikle, merkezi yönetim tarafından Sakinkentlere verilen ek avantajlar ve kolaylaştırıcı destekler olması gereğine değinmiştir. Kaynak gerektiren bazı ekstra uygulamalar için Sakinkentlerin (örn. Mavi bayraklı kıyı şeridi, imar uygulamaları, çevre uygulamaları vs.) ek kaynağa ihtiyaç duyduğunu, merkezi yönetimin bu tarz konularda farklı şekillerde, özellikle kaynak anlamında destekte bulunabileceğini belirtmiştir. Bu kentlerimizin küçük oldukları için güçsüz göründüklerini ve kredi alma

konusunda çok avantajlı durumda olmadıklarını, bu sebeple merkezden bazı kredileri alma, bazı projeleri uygulama veya kabul ettirme konularında destek verilebileceğine işaret etmiştir. Acartürk ayrıca, Ankara'nın nerenin Sakinkent olduğunu çok ta bilip takip etmediğini, yasal düzenlemede sadece Sakinkentleri ya da benzer statüleri ilgilendiren konularda Belediye Kanunu'na ek alt düzenlemeler konabileceğini hatırlatmıştır. Bu amaçla normal yasal uygulamalar dışında statüye özel kolaylaştırıcı, destekleyici, işbirliğine elveren vs. alt düzenlemeler yapılabilirse merkezi yönetim katkısının çok yararlı olup uygulamayı güçlendirebileceğini eklemiştir. Hatta uygun bölgede ve durumda olup ta Sakinkent statüsünü almak isteyen veya alanlar için kolaylaştırıcı, destekleyici ek düzenlemeler ve kaynak aktarımı düzenlemelerinin de yapılabileceğini ifade etmiştir.

Balta ise, merkezi yönetimin Sakinkent uygulamasını destekleyecek olası yasal-yönetimsel düzenlemelerinin neler olabileceği konusunda, Sakinkentin nüfus ölçeğine göre (küçük-orta-metropol) değişebilecek, genişleyip daralabilecek esnek ve durumsal tanımlanmış yasal-yönetimsel düzenlemelerin yapılabilirdiğinden söz etmiştir. Bu süreçte yerel yönetim organları ve temsilcilerinin merkezi yönetim ile iyi iletişim kurmalarının önemli olduğunu, yönetimsel ve yasal açıdan destek alıp güçlenerek yerel kalkınma açısından Sakinkentlerde iyi birer örnek oluşturabileceklerini belirtmiştir. Destekleyici düzenlemelerin farklı konularda olabileceğini, sınırlamanın uygun olmayacağını, kentsel yaşam kalitesine hizmet edecek yerel hizmetler, kentsel gelişme projeleri, çevreci ve katkı sağlayacak farklı projeler olabileceğini söylemektedir.

Konuya Cittaslow olarak bakmaya bile gerek olmaksızın, Ankara'nın da doğrudan yapabileceği çok şey olduğunu vurgulayan Balta, Cittaslow olarak bakıldığında ülke prestiji açısından ortaya alternatifler konulması, kentlerin tüm temel yerel ihtiyaçlarına, Cittaslow kriterlerindeki tüm eksikliklerin giderilmesine destek verilmesi gereğini dile getirmiştir. Burada; sürdürülebilir nitelikli altyapı, imar, çevre, sosyal uyum politikaları,

misafirperverliğin geliştirilmesi, yerel yönetim kademeleri ve aktörleri arasındaki işbirliğinin teşvik... gibi kentleşme politikalarına ait şeylerin Ankara'nın yapacağı en iyi şeyler olacağının altını çizmiş, zaten bu ihtiyaçlar karşılandığı takdirde de Türkiye'de Cittaslow olamayacak bir nokta kalmayacağına işaret etmiştir.

Bu konuda tarihi kentler, çevreci kentler, Sakinkentler vb. oluşumlar için özel kent statülerini konu alan yasal düzenlemelerin yararlı olacağını, Türkiye'de zaten ortada ciddi bir yapı olarak bir Cittaslow ülke ağı ve bunun bir yönetim-denetim mekanizmasının bulunduğunu, bunun daha iyi ve rahat çalışması için merkezce bir bütçe ayrılması, konuyla ilgili bir merkezi nokta oluşturulması, sadece yurtiçinde değil uluslararası çapta da bu irtibatı sağlıklı hale getirecek çalışmalar ve sürdürülebilir politikalar izlenmesi gerektiğini, sonuçta yapının kendi yağıyla kavrulmasından çok merkezi yönetimin desteği durumunda çok daha kolay, nitelikli ve hızlı işler yapılabileceğini belirtmiştir. Balta'ya göre, bu sebeple merkezi yönetim tarafından Cittaslow ve benzeri yapıların yok sayılmayarak işbirliği sağlanması, destek verilmesi, kolaylıklar sağlanması şarttır.

Kaya, özel duruma ya da özel statüye sahip kentler/bölgeler için bu durumlarına uygun düzenlemeler yapılması açısından baktığımızda, halihazırda buna benzer şekilde, özel koruma alanları, korumada öncelikli alanlar, hassas alanlar şeklinde yapılmış çok yararlı tanımlamalar olduğunu ve çok faydalı olduklarını belirtmiştir. Merkezi yönetimin bu konulardaki yasal-yönetimsel desteğinin uygulamayı kesinlikle güçlendirmekte olduğunu, yerel yönetim olarak oraya ne yapılırsa yapılsın, yerel yönetimin etkisi, gücü ve yetkileri sınırlı olduğundan, tüm iddiaları ve planları bir anda merkezi yönetimin farklı bir kararıyla ortadan kalkabileceğinden, bu yönüyle merkezi yönetimle eşgüdüm ve amaçların, hedeflerin uyumlaştırılmasının kritik öneme sahip olduğunun altını çizmiştir. Ayrıca bu alanlarda koruma-kullanma dengesinin gözetilmesi, bunları yaparken kentlerin taşıma kapasitesinin üzerine çıkılmaması, şehrin kimliği, kırsal hinterland yapısı, kent merkezi ve çevresi arasındaki bağlar gibi hususların tamamı yerel yönetim tarafından

belli bir noktaya dek kontrol edilebilse de, sonrasında merkezi yönetimin desteği olmadan bunun fazla sürdürülmesi mümkün olmamaktadır. Buna dayanarak Kaya, yapılacak yasal-yönetimsel düzenlemelerin bu iki yapının yetki-sorumluluk dengesini korunmaya muhtaç kentin lehine, bu alandaki özel ilkeler ve kriterleri hayata geçirecek yönde özenle yapılması gereğini vurgulamıştır.

Barlas, Merkezi yönetimin BM gibi kuruluşlardan aldığı fonların bir kısmını Cittaslow olan kentler için harcaması gerektiğini, bunun çok destekleyici olacağını, zira uygulamada genelde bütçesel problemler yaşandığından hayata geçirilecek projelerde irili ufaklı her uygulamanın yerel yönetim için önemli bir maliyet arz ettiğini ifade etmektedir. Merkezi yönetimin bu tür ihtiyaçlar için fon ayırması ya da önceden bütçesine ek ödenek koymasının birçok işi bu kolaylaştıracağını düşünmektedir. Ayrıca, merkezi yönetimin projelerin kabulü aşamasında da referans olması, proje yazma aşamasında danışmanlık ve teknik destek vermesinin de işleri kolaylaştıracak önemli katkılardan olacağını eklemiştir. Merkezi yönetimin, yasal, mali, teknik bilgi ve danışmanlık desteği verebileceğini belirtmiştir.

Mirza, merkezi yönetimin Sakinkent uygulamalarını destekleyecek ve katkı sağlayacak nitelikteki olası yasal-yönetimsel düzenlemeleri konusunda, birer yerel yönetim birimi olan Sakinkentlerin proje hazırlama süreçlerinin durumunu öne çıkartmıştır. Yerel yönetimlerin (ilçeler) hazırladığı ve ilgili bakanlığın onayladığı projelerde sürecin uzun ve dolambaçlı olduğu, bölgenin Kalkınma Ajansı ile işlerin yürütüldüğü, ajansın gerekli desteği verdiğini ancak bakanlıkla muhatap olma şansının olmadığı, proje süreçlerinin karmaşık ve anlaşılması zor olduğundan söz etmiştir. Bu sebeplerle bakanlıkların projeler konusunda yerel yönetimlere daha yakın olacak şekilde, örn. İllerde vereceği desteğe (danışmanlık, işbirliği, rehberlik gibi.) çok ihtiyaç duyduklarını, bunun valilikler kanalıyla yapılabileceğini vurgulamıştır. Bu şekilde işleyecek bir sistemde özellikle

Sakinkentler gibi ilçe yönetimlerinin sesini duyurması ve kendini tanıtmalarının daha kolay olacağını belirtmiştir.

Kaptan Ayhan, merkezi yönetimin Sakinkentlerdeki uygulama süreçlerine olumlu ve katkı sağlayıcı müdahalelerine karşı çıkılmayacağını belirterek, burada merkezi yönetimin yapacağı en önemli şeyin yasal düzenlemelerde yer alan ve Sakinkent uygulamalarıyla çelişki yaratan, sonuçta tıkanıklıklar oluşturan hususların uyumlu hale getirilmesi, çelişkilerin giderilmesi olacağını vurgulamıştır. Kaptan Ayhan bu konuda iyi niyetli ancak çelişkiler içeren, süreci tıkayan durumlar yaşanabildiğini belirtmiş, Sakinkentlerdeki Earth Market ve üretici pazarlarındaki kimi hassas ürünleri (evde üretilen peynir gibi) örnek vermiştir. Burada İlçe Tarım Müdürlüğü ve Sakinkent İlçe Belediyesinin istemeden karşı karşıya gelmek durumunda olduğunu hatırlatmıştır. Genel olarak merkezi yönetimin uygulamayla ilgili yasal veya yönetsel düzenlemelerinin destekleyici, geliştirici, iyi niyetli, yapıcı yönde olması ve çelişki varsa bir şekilde ortadan kaldırılması gereğine işaret etmiştir.

Köstem, merkezi yönetimin orta ölçekli kentlerde Sakinkent modelinin uygulamasını destekleyecek olası yasal-yönetsel düzenlemelerinin ne yönde ve neler olabileceğini tarif etmenin oldukça uzun ve karışık olduğunu ifade etmiştir. Burada öncelikle kent ve çevresindeki yerel hizmetlerin yerine getirilmesi konusundaki yerel yönetim, büyükşehir ve merkezi yönetimin yerel organları ve kimi zamanda bakanlıklar arasındaki (1) yetki karmaşası ve netsizliğinin giderilmesi gereğinden söz etmiştir. Buna yollarda tekrar tekrar kazı yapan su-elektrik- doğalgaz- telefon kuruluşları ile kentler ve çevrelerindeki yolların yapımı yetkisinin yönetim mercileri arasında dağıtılması örneklerini vermiştir. Bu karmaşa içinde kopuklukların, belirsizliklerin oluştuğunu, bu sebeple aslında yetkili ve ilgili mercilerin (2) iletişim ve koordinasyon içinde hep birlikte çalışması gerektiğini belirtmiştir. Bir diğer konunun da yapılan veya yapılacak hizmetlerde yönetim mercilerinin birbirinin tercih ve amaçları konusunda uyumlu ve

destekleyici davranmaları ihtiyacı olduğunu, (3) birinin yaptığını diğerinin bozmaması ya da zayıflatmaması, birinin kararına karşılık diğerinin çelişen kararlar almaması olduğunu işaret eden Köstem, buna büyükşehirlerdeki ulaşım sorununu ve İzmir deneyimini örnek vermiştir. İzmir'in ulaşımında, bir yandan deniz ulaşımı teşvik etmeye çalışılırken, aynı zamanda çevre yolları yapılıncı bu bir çelişki oluştuğunu hatırlatmıştır. Bu yüzden de, merkezi yönetim ve belediyelerin biraraya gelerek “Biz İzmir’de bisikleti ve toplu ulaşımı teşvik edeceğiz, bunun için ne yapabiliriz?” demeleri ve bu amaçla koordinasyon ve işbirliği içinde birlikte çalışmaları gerektiğinin altını çizmiştir. Bu gibi durumlarda merkezi yönetim yani “devlet” kavramı ağırlığının vatandaşın o uygulamaya dönük tutumunu değiştirdiğini (4), devletin verdiği bir kararın daha kolay kabul edildiğini, merkezi yönetim karar ve uygulamalarının gönülsüz de olsa tepki verilmeden vatandaş tarafından saygı ve tevekkülle kabullenildiğini, ancak yerel hizmet kuruluşu olan ve halk oylarıyla seçilen belediyeye doğrudan keskin tepkiler verildiğini, bu baskının işleri zorlaştırdığını anlatmıştır. Belediyeden farklı olarak, merkezi yönetimin tartışılabilir bir kararının doğrudan bir tepki almayacağını, o yüzden buradaki merkezi yönetim işbirliğinin önemine dikkat çekmiştir. Belediyelerin seçmeni memnun etmek ve beklentilerini karşılamak sorumluluğunun, teknik gerekliliklerin çok iyi izah edilemediği durumlarda kendilerine tekrar seçilememek gibi istenmeyen sonuçlar olarak dönebildiğini belirtmiştir. O yüzden, yukarıda sözü edilen, (4) devlet kavramına vatandaş tarafından duyulan saygı ve kabul tutumu sebebiyle de belediyeler ve devletin aslında birlikte çalışmalarının şart ve çok ta yararlı olacağını söylemiştir. Ayrıca, modelin uygulanmasını destekleyecek olası yasal-yönetimsel uygulamalar arasında, merkezi yönetim bazı yetkilerini yerel yönetime devredebilir veya yasal- yönetimsel olarak ortak kullanılabileceğini hatırlatmıştır.

Akman ise, bir önceki soruya verdiği cevap doğrultusunda, bu konudaki merkezi yönetim tarafından yapılacak olası desteğin kentsel yenileme/restorasyon konularında proje bazlı bütçe uygulaması olabileceğini belirtmiştir.

6. Soru:

Bu soruda, orta ölçekli kentlerde uygulanacak Sakinkent modelinin hem yerel yönetimce “doğru ve iyi” uygulanması, hem de merkezi yönetimce de desteklenmesi durumunda modelin sürdürülebilirlik özelliğinin güçlenip güçlenemeyeceği, bu yapının sürdürülebilirlik şartlarının neler olacağı sorulmuştur. Görüşülen kaynak kişilerin biri hariç tümü merkezi yönetimin de desteğiyle sözkonusu sürdürülebilirlik özelliğinin güçleneceği görüşündedir.

Bu soruya verilen cevaplarla, orta ölçekli kentlerde uygulanacak Sakinkent modelinin hem yerel yönetimce “doğru ve iyi” uygulanması, hem de merkezi yönetimce de desteklenmesi durumunda modelin sürdürülebilirlik özelliğinin güçleneceği teyid edilmektedir. Burada merkezi yönetim desteğinin modelin iyi uygulanmasına ve sürdürülebilirlik özelliklerinin güçlenmesine katkı yapacağı görüşünün altı yeniden çizilmiş olmaktadır.

Bu soruya verilen cevaplarda da kaynak kişiler konunun farklı yönlerini öne çıkaran değerlendirmeler yapmışlardır;

Tütüncü, merkezi yönetim desteğinin modelin sürdürülebilirlik özelliklerini şüphesiz olarak güçlendireceğini ifade etmiştir. Merkezi yönetimin kırdaki istihdamı sağlayacak farklı niteliklerde teknik personel yetiştirmesinin önemini öne çıkaran Tütüncü, Büyükşehirlerin dışındaki kentlerde yerel ekonominin ihtiyaçları doğrultusunda, özellikle tarımsal faaliyetleri yürütecek, tarımın bırakılmamasını ve zayıflamamasını sağlayacak teknik personel yetiştirilmesi ve bunların kendi toprağında kalmasının sağlanabilmesi gereğini hatırlatmıştır. Bu sebeple ekonominin sağlıklı döngüsünü sağlayacak, ihtiyaç duyulacak her alanda doğru planlamayla yetiştirilecek

kalifiye teknik personelin, kıyın ihtiyaçlarını karşılayacak insan kaynağını oluşturarak kıyın boşalmamasını sağlanmanın çok önemli olduğunu hatırlatmıştır. Gerekli düzenlemelerle kırdaki İnsan kaynağı ihtiyaının sürekli şekilde karşılanmasının yereldeki potansiyelin kullanılması ve geliştirilmesi için elzem durumda olduğunu vurgulamıştır.

Kafafçı, merkezin de desteğiyle yerelde modelin sürdürülebilirliğinin mümkün olabileceğini belirtmekle yetinmiştir. Gök, bu desteğin sürdürülebilirliği güçlendireceğini, bu amaçla merkezi yönetim ile yerel yönetim arasında bilgi paylaşımı ve istişare yoluyla koordineli bir çalışma yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

Mızraklı ve Balta merkezi yönetimin desteğinin modelin sürdürülebilirliğini mutlaka güçlendireceğini, bunun Sakinkent modelinin uygulanması olası her ölçek için geçerli olacağını ifade etmektedir. Mızraklı, burada gerek şartın, bu desteğin, daha önce de ifade edildiği gibi, müdahaleci olmayan, yerel yönetim adına karar almaya kalkmayan, gerçekten kolaylaştırıcı ve destekleyici bir tarzda olması olduğunu belirtmiştir. Balta da, burada sürdürülebilirliği sağlamanın özellikle küçük ve orta ölçekli kentlerde daha fazla maddi g ve yasal-yönetsel istikrar gerektirdiğini, merkezi yönetimin bu açığın kapatılmasını sağlayabileceğini vurgulamıştır. Balta ayrıca, sürdürülebilirlik için o kentte konan hedefin gerek yerel gerekse merkezi yönetim için gerçekten bir anlam ifade ediyor olması gereğine işaret etmiştir. Hedef sürdürülebilirlik ise bu desteğin çok önemli olduğunu vurgulayan Balta, zaten bu bahsettiğimiz kentlerin özellikle küçük denebilecek nüfuslara sahip, kendi özkaynakları nisbeten dar, potansiyelleri henüz yeterince açığa çıkarılmamış, teknik ve uzman kadroları kimi zaman zayıf kalan yerler olduğunu, merkezi yönetimin yapacağı yasal, yönetsel ve mali destekle birlikte kalkınma ajanslarının verdiği destek tarzında rehberlik-danışmanlığın da çok önemli olduğunu, ancak bu şekilde bu kentlerdeki srdrlebilirliğin şartlarının sağlanmış olacağını dile getirmiştir.

Acartürk te bu desteğin sürdürülebilirlik için de güçlendirici olacağını ve önemli katkılar sağlayacağını belirtmiştir. Mevcut durumda belediyelerin kendi olanak ve çabaları ile statünün gereklerini yapmaya çalıştığını hatırlatarak, merkezi yönetimin modele arka çıkması durumunda, zorlanılan yerlerde belediyelerin yanında olması, işini kolaylaştırması ve bunun vereceği güvenin sürdürülebilirliği çok daha sağlamlaştıracağını altını çizmiştir. Acartürk, aynı zamanda buradaki sürdürülebilirliğin, yerel ve merkezi yönetimin yanında “yerelde yönetim” kavramına önemli derecede bağlı olduğunu, buna ek olarak buraya halkın katılımı ve sahiplenmesinin eklenmesinin önemini hatırlatmıştır.

Kaya, aynı şekilde orta ölçekli kentlerde merkezi yönetim desteğinin modelin sürdürülebilirliğini kesinlikle güçlendireceğini, modele hem kolaylıkla hayata geçme, uygulamalarında kolaylık hem de maddi ve teknik destekler anlamında güçlendirme sağlayacağını, güçsüz yerel yönetimlerin tek başına üstlendiği sorumluluğun paylaşılmış olacağını ifade etmiştir. Kaya'ya göre böylelikle karar mekanizması hızlanacak, uygulamalar hızlı bir şekilde hayata geçirilebilecek, maddi güç gerektiren projeler zorlanmadan hayata geçirilebilecektir. Bunun çok yönlü bir destek olarak ele alınması gerektiğini, merkezi ve yerel yönetimlerin yaklaşım açısından uyumunun da sürdürülebilirliğin varlık riskini ortadan kaldıracağını dile getirmiştir.

Barlas ise konuyu, uygulamada yaşanan zorlukların sebepleri üzerinden ele almıştır. Halihazırda uygulama konusunda yaşanan sıkıntıların varlığından çok daha önemli olan şeyin Sakinkentler hakkında ya da onları da içeren bir yasal düzenlemenin olmaması olduğuna işaret etmiştir. Ayrıca bir başka hassas konu olarak, merkezi yönetimin uygulamaya desteğinin olması durumunda bile, yerel liderliğin, yerel aktörlerin de buna hazır olması gerektiğine, ayrıca vatandaşın bilinçlendirilip işin içine katılmasına, belediye ve merkezi yönetim personelinin eğitilmesine ihtiyaç olduğunu, ilçede bu işin koordinatörlüğünü yapan kişilerin bilgi düzeyi ve yerel-merkez ilişkileri de

çok önemli olduğunu, aksi takdirde uygulamanın sürdürülebilir olamayacağına vurgu yapmıştır. Sakinkent uygulamasının yerelde ve ağda az sayıda kuruluş ve küçük bir kadroyla yürütüldüğünü, bir başka temel sorunun merkezi yönetim ve konuyla ilgili olabilecek yapıların zaten Sakinkent'i tanımıyor olmaları olduğu belirtmiştir. Özel ihtiyaçları olan bu kentlerin merkezce tanınıp bilinmediğinin altını çizen Barlas, dolayısıyla Sakinkent ve/veya benzeri yapılarla ilgili görevli özel bir birim olsaydı, Sakinşehrin hem kendine ait bir yasal düzenlemesi, hem kalifiye personeli, hem de merkezde bir yerinin de olacağını ifade etmiştir.

Mirza, merkezi yönetim desteğinin Sakinkentlerin sürdürülebilirliğini güçlendireceğini, bunun şartlarının merkezi yönetimin yasal düzenlemelerle yukarıdan destek vermesi ve proje anlamında danışmanlık hizmeti vermek suretiyle sağlanabileceğini ifade etmiştir. Bu destek sayesinde, yerel yönetimin yürüttüğü bir süreçte sürdürülebilirlik anlamında daha da güçlü hareket edilebileceğini, özellikle orta ölçekli olan kentlerde büyüklüğün getirdiği kurumsal yapının daha güçlü olması sebebiyle bunun daha kolay olacağını düşündüğünü eklemiştir.

Kaptan Ayhan, burada merkezi yönetimin desteğinin tabloyu değiştireceğini söylemekte, merkezi yönetim tutumunun destekleyici olması ve bunu yasal ve yönetsel sistemin içine uygulamayı güçlendirmek amacıyla sokmasının çok önemli ve belirleyici olduğunu belirtmektedir. Bizde yerel yönetimlerdeki yönetim kadrolarının sürekliliğinin olmaması durumunda bu statü ile ilgili uygulama sürecinin durduğu ve bununla ilgili artık nerdeyse hiçbirşey yapılmadığı saptamasından hareketle, statü gerekleri doğrultusunda uygulamayı sağlıklı yürütmek için hem yerel hem de merkezi yönetimin özellikle de işbirliğiyle yapması gereken çok şey olduğunu, bu iki kademenin gayret ve işbirliğiyle modelin sürdürülebilirliğinin mümkün olabileceğini ifade etmektedir. Merkezi yönetim desteğinin modelin sürdürülebilirliğini elbette güçlendireceğini, ancak burada merkezi yönetimin tutum ve yaklaşımının da önemli olduğunu, iyi bir şey yapacağım derken zarar

vermemeye özen göstermesine de ihtiyaç olduğunu eklemektedir. Kaptan Ayhan ‘da diğer kaynak kişilerin görüşleri paralelinde, bunlar yapılırken yerel yönetimin hedef ve uygulamaları ile merkezi yönetimin görüşü ve yasal sisteminin çelişkili olmamasına vurgu yaparken, orta ölçekli kentlerde kent hacminin, nüfus ve ihtiyaçlarının artması sebebiyle bunun çok daha “olmazsa olmaz” bir hal alacağına işaret etmektedir.

Kaptan Ayhan, ayrıca, bu yapının sürdürülebilirlik şartları arasında, merkezin modelin felsefesini gerçekten anlayarak ve bunu bozmaya kalkışmadan destek vermesi, genel tutumun modelin tanıtılması, anlaşılması ve uygulanmasını kolaylaştırma yönünde olması, yerel yönetimin zorlandığı veya gücünün yetmediği yerde müdahale etmeksizin bu desteğini vererek yerel yönetimi güçlendirmesi gereklerine değinmiştir. Kaptan Ayhan’a göre, böylelikle bu yaklaşımla model öne çıkacak, halk tarafından daha kolay benimsenecek, modelin özel ve değerli olduğu mesajı da pekiştirilmiş olacak, bu durum sonradan gelen ve statüyü hazır ve kazanılmış bulan yeni belediye başkan ve ekiplerini de konuyu önemsemeye yönlendirecektir.

Köstem, değerlendirmesinde orta ölçekli kentlerde uygulanacak Sakinkent modelinin hem ilgili yerel yönetim tarafından “doğru ve iyi” uygulanması hem de merkezi yönetimce de desteklenmesi durumunda modelin sürdürülebilirlik özelliğinin güçleneceğinden yola çıkarak, bu yapının sürdürülebilirlik şartlarının neler olacağı üzerinde durmuştur. Köstem’e göre, bunun sürdürülebilirlik şartı, kentin bütün aktörlerinin, paydaşlarının; kent konseyi, dernekler, muhtarlar, mahalleliler...vs. bir araya gelip kentin mevcut durum analizini yapması ve o doğrultuda çalışmasıdır. Burada detaylı bir sosyolojik analizle birlikte, bir Swot Analizi, vizyon ve misyon tanımlaması ve kent için hedef, hedeflere ulaşacak yol ve yöntem belirlemenin önemine işaret etmiştir. Kentin gelecekte nasıl bir kent olmak istediği, hangi potansiyelini ve kaynaklarını nasıl kullanacağı sorularının önceden cevaplanması gerektiğini belirtmiştir. Burada bir kentin turizm, tarım, öğrenci kenti ya da karma bir yapıda olmayı hedefleyebileceğini, ama

“hangisi ve nasıl?” sorularının cevaplanması şart olduğunu, burada en kötüsünün hedefsizlik olduğunu aktarmıştır.

Yani burada modelin sürdürülebilir olması için, önce kentin Sakinkent statüsünden bağımsız olarak nereye varmak, ne yapmak istediği konusunda kendini değerlendirmesi gerekmektedir. Kente ilişkin bu değerlendirmelerde kentin geleceğine ilişkin analizler ve öngörüler, ihtiyaç duyulabilecek olası çalışma ve projeler de yeralmalıdır. Köstem’e göre burada yerel yönetim, paydaşlarla, devletle, yerel yönetimle biraraya gelinip te saptanan hedefin üzerinde mutabık kalınırsa, sürdürülebilirlik şartları sağlanacaktır. Çünkü böylelikle, taraflardan her birinin farklı düşünmesi, ayrı beklenti ve taleplere sahip olması, aralarında çatışma veya uyumsuzluk olması riski önceden elimine edilmiş olacaktır. Köstem, böylelikle tüm adımların tek bir yöne atılmasının sağlanabileceğini belirtmiştir.

Akman ise konuya farklı bir açıdan bakmış, konu hakkında diğer kaynak kişilerden tamamen farklı ve tersi yönde bir yaklaşım sergilemiştir. Merkezi yönetimin desteğinin modelin sürdürülebilirliğini güçlendireceği yönünde bir düşüncesinin bulunmadığını, burada merkezi yönetimin Sakinkentler için sunabileceği ekstra katkı olmadığını, çünkü zaten modelde kriterler çerçevesinde oluşan doğal bir seleksiyon olduğunu dile getirmiştir. Akman’a göre, sonuçta bu model İtalya’da yerel yönetimler tarafından ortaya atılıp geliştirilmiş bir model olup, merkezi yönetim desteği ile büyüüp yayılan bir hareket/model durumunda değildir. Dolayısıyla Akman’ın burada belirtilen gerekçelerle merkezi yönetimin Sakinkentlere sağlayacağı bir destek, katkı veya işbirliğinin gerekli olmadığı görüşünde olduğu anlaşılmaktadır.

7. Soru:

Bu soruda Sakinkent modelinin gerektirdiği vazgeçilmez standartların uygulamada yeterince “doğru ve etkili” kullanılmayışının sebeplerinin değerlendirilmesi istenmektedir. Burada, bu durumu kentin küçük oluşunun etkileyip etkilemediği, bu

küçük kent ölçeğinin büyütülmesi ya da bu yönde ayrı bir tanımlama yapılmasının durumu kolaylaştırıp kolaylaştırılmayacağı sorulmaktadır.

Verilen cevaplarda konu farklı açılardan değerlendirilmiştir. Kaynak kişilerin önemli bir kısmı kentin küçük olmasının Sakinkent işleyişini kolaylaştırdığını, ancak bu küçük olma durumunun avantajları olmasıyla birlikte dezavantajlarının da olduğunu dile getirmişlerdir. Küçük ölçekli kentlerin ekonomik anlamda güçsüzlükten kaynaklı sorunlar yaşarken, orta ölçekli kentlerde ölçek ekonomisi, uygulama ve proje sonuçlarının daha net görülmesi, bilginin kolay yayılması gibi avantajlar olduğunu vurgulamışlardır. Yine önemli sayıdaki kaynak kişi, Sakinkent standartlarının uygulamada yeterince etkili ve doğru kullanılmayışının sebebini kent ölçeği değil, o kentin yerel yönetiminin statüye yaklaşımı ve gerekleri yerine getirmeyişi, konuyu yeterince önemsemeyişi olarak görmektedir. Yine önemli denecek sayıdaki kaynak kişi, Sakinkent modelinin hangi ölçekte kullanılırsa kullanılsın sorunun ölçek değil de özellikle yönetim yaklaşımı, statüye sahiplenme, statünün gereklerini yerine getirme konusundaki isteklilik, vatandaşın bilinçlenmiş olması, yerel halkın konuya sahiplenmesi gibi şeyler olduğunu, kaynak yetersizliği, vb. diğer konuların daha sonra geldiğini düşünmektedir. Bu soruda da kaynak kişiler konuyu değerlendirirken çeşitli ve ilgi çekici detaylara değinmişlerdir;

Tütüncü, Sakinkent modelinde nüfus ölçeğinin büyüklüğü ve model standartlarının hayata geçirilmesi arasında bazı konularda ilişki olduğunu düşünmektedir. Bazı konularda, özellikle maliyetler açısından kentin küçüklüğü avantajken kimi konularda dezavantaja dönüşebildiğini ifade etmiştir. Ölçeğin büyütülmesi ya da ayrı bir tanımlama yapılması ile ilgili olarak, konuya sadece nüfus odaklı bakmayıp, bölgenin ve kentin özellikleri ve ihtiyaçlarına göre farklı alt yerel modeller kullanılabileceğini, önce lokal ve pilot uygulama çalışarak modellerin işlerliğinin test edilmesini, ondan sonra yaygınlaştırmak gerekeceğini ifade etmiştir. Örn. O bölgede gerekiyorsa ve geliştirecekse organik tarıma geçilebileceğini, bölge bölge yerel özelliğe göre uyarlayarak çalışmak

gerektiğini düşünmektedir. Net 50.000 sınırının merkez ve çevre bağlı köyler, mahalleler açısından belirsizlik içerdiğini, dolayısıyla sayı bazlı düşünülemeyeceğinin altını çizmiştir.

Kafafçı ise, mevcut standart Sakinkent tanımındaki küçük nüfus ölçeğinin hareketin felsefesi açısından önemli olduğunu, mevcut 50.000 ölçeğinin orta ölçekli kentleri de içine alacak şekilde büyütülmesi ya da bu yönde ayrı bir tanımlama yapılmasının birliğin adı olan “Sakinkent”e bile zıt bir yaklaşım olacağını düşünmektedir. Eğer ölçek büyütme ya da buna uygun yeni tanımlamalar düşünülecekse, bunu yapmaya uygun başta Tarihi Kentler Birliği gibi, bir çok birlik olduğunu, yerel yönetimlerin isterlerse onlara tabi olup yollarına devam edebileceklerini, Sakinkent formatında direnmenin anlamsız olduğunu belirtmiştir. Kafafçı’nın, sunduğu sözkonusu gerekçelerle modelin standartlarının değişim ya da geliştirmeye kapalı kalması düşüncesinde olduğu anlaşılmaktadır.

Gök, nüfus ölçeğinin büyüklüğü ve nüfus yoğunluğunun modelin ortaya konmasında oldukça önemli bir faktör olduğunu, nüfus artışı ile birlikte kentte yaşayan insanların konforunu aynı oranda sağlamanın zorlaştığını belirtmiştir. Buradan kentlerin hem büyümemesinin tercih edilebileceği, hem de büyüyecek olursa da zorlaşan dengeleri ayakta tutmak için yeni yollar bulunması ve yeni yöntemler kullanılabileceği anlaşılmaktadır.

Mızraklı, yaptığı değerlendirmede model standartlarının uygulamada gerektiği gibi hayata geçirilememesinin birkaç sebebi olduğuna işaret etmiştir. Bunların birincisinin modeli ve olanaklarını yeterince anlayamamış olmak ve bunu uygulayacak yeterli liyakatli kadroların olmayışı, ikincisinin yerel yönetimin kaynaklarının yetersizliği, kısıtlılığı, kaynak yaratmanın güçlüğü, üçüncüsünün ise bunlarla birlikte çok önemli ve belirleyici bir genel etken olarak kesinlikle siyasi sebepler olduğu düşüncesindedir. Bazı uygulamalardaki başarının o belediyenin iktidar tarafında yer

almasına bağılı olduğunu, aksi takdirde verilen tepki ya da sunulan görüşün ne olduğunun önemsenmediğini, sonuç vermediğini, aynı şekilde projenin iktidara ait olması ve belediyenin o tarafta yer almaması durumunda, karşı çıkmanın bir işe yaramadığı tespitini yapmıştır.

Ölçek etkisiyle bazı Cittaslow uygulamalarını küçük kentlerde hayata geçirmek daha kolay olsa da ölçek maliyeti ve optimum maliyet açısından bakıldığında, orta ve büyük kentteki kimi uygulamaların daha düşük maliyetli ve etkili olabileceğini belirten Balta, uygulamayı küçük kentte adapte etmek daha kolay olsa da, orta ve büyük ölçekteki kentlerde etkisinin daha fazla olacağı görüşündedir. Aynı zamanda maliyet etkisiyle standartların hayata geçmesinin de orta ölçekli kentlerde daha kolay ve etkili olacağını, zira buradaki uygulamanın hayata geçmesinin örnek oluşturacak nitelikler taşıdığını, buralarda Cittaslow faaliyetlerinin yapılmasının faaliyetlerin küçük kentlerde de yaygınlaşmasını sağlayacağını belirtmektedir. Ölçeğin bazı konularda avantaj bazılarında ise dezavantaj sağladığını, sonuçta orta ölçekli kentlerde buradaki dezavantaj durumunun dengeleneceğini ifade etmiştir.

Acartürk, model standartlarının uygulamada yeterince doğru ve etkili şekilde kullanılmayışının sebeplerini değerlendirirken, yerel yönetimlerdeki model uygulamasında konuyla ilgili yönetsel birim ve kadrolar bulunmadığına, bu işler sadece belediyeye aitmiş gibi diğer yerel yönetim aktörlerinin sürecin dışında durduğuna işaret etmiştir. Sakinkent statüsüne ilişkin tüm işlerin belediyelerde zaten başka görevleri olan farklı birimlerin (yazı işleri, basın-yayın, halkla ilişkiler veya kültür işleri) personeli tarafından yapıldığını hatırlatmış, Sakinkent statüsü gerekleri için belediyelerde maliyetler ve kadrosuzluk gibi zorluklar sebebiyle özel bir birim kurulamadığını, aslında bu statüye ait bir birim ve burada görevli olacak kadrolara ihtiyaç olduğunu, buranın bir bütçeye sahip olması gereğini dile getirmiştir. Sakinkent aidatının da belediye tarafından ödendiğini belirten Acartürk, bu sebeplerle, Sakinkent uygulamasına sadece kamu

kurumu (belediye) sorumluluğu açısından bakılmayıp bu sorumluluk ve gereklerinin, hizmetin tüm ilçe adına yapılıyor olması sebebiyle yerel topluma da yansıtılmasını önermiştir. Bu kapsamda, STK'lar, yerel kuruluşlar, toplumsal örgütler ve hatta merkezi yönetimin yerel Milli Eğitim yapılanması gibi tüm yapıların konuya sahiplenmesi ve işin içinde olmasının lazım olduğunu söylemektedir. Acartürk'e göre, bu tarz kuruluşlar birbirleriyle iletişim ve işbirliği içinde bulunarak uygulamanın iyi ve sağlıklı yürütülmesi konusunda hem faaliyetler hem de rakamsal maddi katkı anlamında yardımcı olmalıdır. Bu işin tüm ilçe adına yapıldığını, gereklerini mesele sadece belediyeye aitmiş gibi tek başına belediyenin üstlenmesinin yanlış algıyla birlikte işe sahiplenmemeyi de getirdiğini belirten Acartürk, İlçe adına yapılan çalışmalarda hem maliyet hem de fayda ve getirinin paylaşılmasıyla uygulamanın daha çok sayıda ayak üzerine oturması ve çokyönlü sahiplenme ile güçlendirilmesi gereğini vurgulamaktadır. Sakinkent modelinde kentin küçük oluşunun maddi kaynak zayıflığı anlamında işleri zorlaştırırsa da, kentin büyümesinin de kaynakları arttıracak olmakla birlikte bu sefer de kalabalıklaşma yaratarak sakinlik, dinginlik gibi Cittaslow özelliklerini zayıflatmaya başladığı saptamasını yapmaktadır. Dolayısıyla ölçeklerin avantaj ve dezavantajlarının bulunduğu dile getirilmiş olmaktadır.

Balta, nüfusun küçük ya da büyük oluşunun kentte yapılan her türlü çalışmayı etkilediğini ve hatta belirlediğini, merkezden gelen bütçenin yerel yönetimlerin nüfusuna göre dağıtıldığını, kent kalkınırken oluşturulan projelerin de nüfusa göre tasarlandığını ifade etmiş, bu sebeplerle de yapılan her çalışmanın (etkinlik, proje, hizmet...) sonuçta nüfus sayısı oranında gelişim sağladığını ya da sağlayamadığını vurgulamıştır. Nüfus arttıkça merkezden kaynak desteği ve bütçe almanın kolaylaşmasının Sakinkentin de işini kolaylaştırdığını, ancak mevcut yapıda Sakinkent' teki nüfus ölçeği sınırının üzerine belli bir oranın üzerinde çıkmanın modelin uygulamasını zorlaştırabileceğini eklemiştir. Balta, halihazırda büyük nüfuslu yapılarda Sakinkent modelinin uygulanabilirliğinin olası

olduğunu ancak -Metropol Sakinkent örneğini kastederek- henüz net olarak test edilmemiş durumda olup o aşamanın devam ettiğini belirtmiştir.

Balta diğer yandan, modelin daha büyük kentlerdeki uygulamasının avantajlarına değinerek kalabalık bir kentte daha çok kişiye etki sağlamanın sözkonusu olduğunu, küçük yerleşimlerde bilginin paylaşımı ve bunun etki alanı da darken, daha kalabalık olan yerde bunun tam tersi yönde gerçekleştiğini ifade etmektedir. Daha çok kişiye ulaşan bilgide yeni fikirler, öneriler, projeler, yeni alternatifler şeklinde geri dönüş te olduğunu, bununsa zincirleme olarak kent yönetiminin zaten hizmet verdiği yerlerde, hizmetin kalitesini olumlu yönde değiştirmekle sonuçlandığını da açıklamaktadır. Dolayısıyla Balta, genel olarak nüfus ölçeği büyüklüğünün negatif bir etki yaptığını söylemenin mümkün olmadığını, bunun ilgili yerel yönetim kadrolarının modele yaklaşımı, sahiplenmesi ve statü ile ilgili çalışmalarına bağlı bir sonuç olacağını vurgulamaktadır.

Kaya da, Sakinkent modelinde nüfus ölçeğinin büyüklüğü ve model standartlarının hayata geçirilebilmesi arasında ilişki olduğunu görüşündedir. Kaya, küçük ölçeğin model amaçlarını hayata geçirmeye daha elverişli olduğu, daha büyük ölçeklerde modelin uygulanması durumunda temkinli bir şekilde çok planlı, programlı ve sistemli hareket edilmesi gerektiği görüşündedir. Yaptığı değerlendirmede, 50.000 kişilik nüfus kriterinin Yavaş şehirler için önemli bir kriter olduğunu ancak kent büyüdükçe şehrin kontrolünün yerel yöneticilerin elinden çıkabildiği için böyle bir kriter getirildiğini, bu rakamın belli oranda bir kırsallık içerdiğini ifade etmiştir. Küçük ölçeğin temel avantajının kontrol olduğunu, daha yüksek oranda kontrol edilebilirliğin burada gelişmenin, büyüme hızının, insanlara ulaşmak, onlara dokunabilmek amacına hizmet etmesi açısından çok önemli olduğunu belirtmiştir. Mevcut standart nüfus ölçeğinde dahi insanlara bu kadar zor ulaşılabilirken, kapsam büyüdükçe insanlara ulaşma, dokunma olasılığının giderek düşeceğini, bu sebeplerle de nüfus ölçeği konusunun daha ciddi şekilde ele alınması zorunluluğunun ortaya çıktığını söylemektedir. Kaya bunun nasıl

yapılacağı konusunda önerilerde bulunmuştur. Şu anda Sakinkent belediyelerinde statünün işleriyle ilgilenen birimin Kültür İşleri Daire Başkanlığı olduğunu, daha büyük kent ölçeğinde ise bu yapıya paralel olan ve örn. “Sakinkent Daire Başkanlığı” benzeri bir adlandırmayla, konu hakkında görevlendirilmiş bir birimin oluşturulabileceğini ifade etmektedir. Kaya bu modelin kullanıldığı kentlerde diğer kentlerden farklı olarak, spesifik bir şekilde bu modelin ne olduğu, ne işe yaradığını anlatıp gündemde tutacak, halkla belediyeyi bir araya getirecek, halkı bu süreçlere dahil edecek ayrı bir mekanizmaya ihtiyaç olduğu düşüncesindedir. Kaya’ya göre, bu yönüyle, orta ölçekli kentleri de içine alarak kurulacak modelde konu, o şehrin nüfusu, yapısı ve büyüklüğüne göre tanımlanmış, duruma uygun yerlere bağlanmış veya eşgüdüm öngörülmüş belli yönetsel yapıların kullanılması şeklinde değerlendirilmelidir. Tanımlanacak yönetim biriminin kent nüfus büyüklüklerine göre belli sınıflamalar içeren, kent yönetimine ve belediyecilik fonksiyonuna ilişkin birtakım yükümlülükleri olmalıdır. Bu yönüyle belli özellikleri standardize etmek için kullanacağımız nüfus ölçeğinin temel değerlendirme kriterleri arasında temel noktalardan biri olabilecektir.

Kaya, Sakinkent süreçlerinde kriter/uygulama alt başlıklarının önemli bir kısmının gönüllülüğe bağlı olduğuna ancak harcama gerektiren konuların da belediyeler tarafından üstlenildiğine değinmiş ve gönüllü faaliyetlerle zorunlu kriter gerekleri arasında bir eşgüdümün olması gerektiğine işaret etmiştir. Burada kastedilen, model için kritik ve önemli daha fazla sayıda hususun gönüllülükten çıkarılarak zorunlu gruba alınması gereğidir. Örnek olarak Slowfood Convivium uygulamasının hem mevcut Sakinkentlerde hem de geliştirilecek bir yeni modelde kesinlikle bir zorunluluk haline getirilmesi gerektiğini, burada modeldeki amaçların uyumlaştırılması kapsamında insanlara dokunabilmeyi sağlayacak, katılımcılarının yerel halktan olduğu uygulamaların çok önemli olduğunu hatırlatmıştır. Bu modelde “yerel” kavramının, yerel halk, yerel kültür, kimlik, vb. kavramlarla ayakta tutulmasının konunun halk tarafından

sahiplenilmesi anlamına geldiğini ve yerele dokunulamayan bir hareketin amacı ne olursa olsun bir başarı şansının olamayacağını altını çizmiştir. Burada misyonun özümsemi gereğinin kritik olduğunu, bu yönüyle, Sakinkent modelinin nüfus ölçeği kriterinin yanısıra diğer standartlarının sağlıklı ve sürekli şekilde hayata geçirilebilmesinin bu özümseme ve sahiplenme ile bağlantılı olduğunu vurgulamıştır.

Barlas, bu soruya da 1. soruya verdiği cevap paralelinde olan görüşlerini aktararak cevap vermiştir. Bir Sakinkentte nüfusun küçüklüğünün model standartlarının doğru ve etkili kullanılmasına destek verdiğini, nüfus ve standartların hayata geçirilebilmesinin birebir ilişki olduğunu, nüfus arttıkça Sakinkent model standartlarının uygulamasının zora girdiğini ve ek çaba ve çalışma ihtiyacı doğacağını düşündüğünü ifade etmiştir. Modelin küçük ölçekte uygulandığında işe yaradığını, metropolde küçük ölçekli uygulamaların biraraya getirilmesinden ortaya çıkacak, birleştirilmiş bir projenin işe yarayacağını, mutlaka “küçük” kavramı üzerinden gidilmesi gerektiğini belirtmiştir. Modelin sakin metropol örneğinde olduğu gibi büyük ölçeklerde uygulanmak istendiğinde, yapıyı küçük parçalara bölerek çalışmak gerektiğini, büyük ölçekli ve topyekûn bir uygulamanın geçerli olabileceğini düşünmediğini ifade etmiştir.

Mirza, Sakinkent ünvanı almış yerel yönetimlerde model standartlarının doğru ve etkili kullanılmayışını ilgililerin konuya yeterince önem vermemesi ve statünün kriterlerini işleyiş süreçlerinde gözönünde tutmamasının yanında, bu özensizliğin herhangi bir yaptırımının olmaması, uygulamaların çoğunun tamamen gönüllülüğe bırakılmış olması ile açıklamaktadır. Aslında bunun düzgün yürümesi için bir yaptırımın olmasının gerekmediğini, ancak toplumsal anlayışımız ve siyasal kültürümüzde genellikle bir işi yapmak, bir hizmet sunmak için bir yaptırıma ihtiyaç duyduğumuzu, bu yanlış anlayışın ülkemizde yaygın olduğunu ifade etmiştir. Kentlerin bu statüye kendi istekleriyle başvurduklarını ama son yıllarda yaygın olarak hayatımıza giren sürdürülebilirlik kavramının güzel olmasına rağmen uygulamasının disiplin gerektiren

zor bir şey olduğunu belirtmiştir. Kalabalık olmasa da konuya odaklanmış güçlü, inançlı, çalışkan iyi bir ekibin varlığının bu sorunu önemli oranda ortadan kaldıracabileceğini, yaşanan sıkıntının önemli bir sebebinin de Sakinkent uygulaması için konuya odaklanmış, asıl görevi bu olan kadroların belediyelerde bulunmaması olduğunu eklemiştir. Mirza, özellikle Sakinkent olan, olmak isteyen ya da sürdürülebilirliği önemseyen yerel yönetimlerde (ilçe belediyeleri) sadece bu konuya odaklanmış, ilgili süreçleri yürüten proje ekipleri ve birimlerin olması gerektiğini vurgulamaktadır. Mirza da şehrin küçük veya büyük olmasının farklı avantajlar ve dezavantajlar getirdiği konusunda diğer kaynak kişilerle benzer görüşlere sahiptir. Şehrin küçük veya büyük oluşunun her ikisinin de bu sonucu etkilediğini, küçük ilçelerin bütçesi, olanakları ve personel durumunun olumsuz etkileri varken, öte yandan büyük ölçeğin de bazı işleri kolaylaştırdığını ifade etmektedir. Belli oranda yönetime bağlı olsa da, bir vatandaşın kendi belediyesini benimsemesi, o yönetime katılım sağlaması ve yönetimin hizmetlerinden haberdar olması gibi hususların küçük ölçekli kentlerde daha kolay olduğunu, bu konuda kesinlikle orta ölçekli kentler içinde ayrı bir tanımlama yapılması gerektiği düşüncesindedir. Bunu, halen küçük kentler için kullanılan standart kriterlerin, orta ölçekli kentlerin durumuna uygun olarak yeniden ayrıca tanımlanmasının orta büyüklükteki kentler için uygulamayı kolaylaştıracağı şeklinde açıklamaktadır.

Sakinkent standartlarının uygulamada yeterince doğru ve iyi kullanılamamasının sebeplerinden bir diğeri olarak ta Mirza, belediyenin iletişim, halkla ilişkiler, tanıtım ve sosyal medya araçlarını kullanmadaki yetersizliği olarak ifade etmektedir. Bunu küçük ölçekli yerlerde de yapmanın önemli olduğunu, belediyenin kendini ifade etmek için tüm araçları kullanması gerektiğini, ancak vatandaşın bilinci, konuya ilgisi ve katılım isteğinin de burada aynı derecede önemli olduğunu, bu ilginin durumu kolaylaştırdığını vurgulamıştır.

Kaptan Ayhan ise, nüfusun büyüklüğü ile bu tür bir modelin uygulanma başarısı arasında negatif bir ilişki olduğu düşüncesindedir. Ona göre, nüfusun büyüklüğü orta ölçekli bir kentte modelin hayata geçirilmesini belirgin şekilde olumsuz olarak etkileyecek ve uygulamanın başarısını da engelleyecektir. Küçük bir nüfusu eğitmenin daha kolay olmasından hareketle, nüfus arttıkça işin zorlaşacağı görüşündedir. Küçük kentlerde kırsaldan kopmanın daha az olduğunu, gelenekle ve geçmişle bağların daha güçlü olduğunu, kent büyüdükçe bunların yitirildiğini, üretimden kopmuş ve tüketici yönü baskın olan bir nüfusun yerel değerlerden uzaklaşacağını ve Sakinkent değerlerini benimsemesinin zorlaşacağını belirtmiştir. Ayrıca daha büyük ölçekli kentlerde yerel nüfusun dışında ticari ve diğer amaçlarla kente sonradan gelip yerleşmiş önemli bir nüfusun yerel değerlerden uzak olduğunu, bu bireylerin ekstra bir bilinçe sahip değillerse, o kentin kendine özgü dokusu, mimarisi vs., gibi parametreleri önemsemeyeceklerini, o kültüre sahip olmayan, orayla bir gönül bağı olmayan insanların Sakinkent meselesine - istisnai bireyler hariç- çok ta olumlu ve mantıklı bakamayacağını savunmuştur. O yüzden nüfusun modelin iyi bir şekilde hayata geçirilmesi açısından önemli bir değişken ve aynı zamanda bir engel olduğu görüşünü öne çıkarmıştır.

Ayrıca, modelde sözü edilen vazgeçilmez standartların uygulamada yeterince doğru ve etkili şekilde kullanılmayışının sebeplerini değerlendirirken, nüfus büyüklüğü dışında, model standartlarının da sadece Avrupa'ya özgü tasarlanmış izlenimi verdiği görüşünü de dile getirmiştir.

Konunun bir de siyasi boyutunun olması sebebiyle belediyelerin halkta birebir karşılığı olmayabilecek, dolayısıyla da başkana oy getirmeyecek uygulamaları bilerek arka plana atması olasılığından da söz etmiştir. Bunun da sistemin bizimki gibi ülkelerde sağlıklı işlememesinin temel nedenlerinden biri olduğunu savunmaktadır.

Kaptan Ayhan, yukarıda sıralanan değerlendirmelerden yola çıkarak, sonuçta Sakinkent modelinin ülkemizde halen küçük kentlerde dahi yeterince iyi uygulanmıyor

olması sebebiyle, orta ölçekli kentlere uygulanabilecek şekilde geliştirilmesi durumunda da sürdürülebilir kentleşme ya da kentsel yaşam kalitesi için modelin çok kullanışlı ve elverişli olmayacağını ifade etmektedir.

Akman ise değerlendirmesinde, modele ait standart ya da kriterlerin uygulamada doğru ve etkili “kullanılamayışı” yerine “kullanılmayışı” ifadesini kullanmamızın daha doğru olacağına işaret etmiştir. Akman bu durumun Belediye başkanlarının konuyu ne kadar önemsedikleri ile doğru orantılı olduğunu düşünmektedir. Yaptığı çalışmalar sonucu kentine Sakinkent ünvanını kazandırmış bir belediye başkanından sonra gelen yeni belediye başkanının “bu bize bir şey katmaz” diyerek gerekli çalışmaları gerçekleştirmemiş olabileceğini, bu nedenle bunun nüfustan çok yöneticilerin Sakinkent statüsü ve modeline ilişkin tutum ve yaklaşımlarıyla ilgili bir durum olduğunu belirtmiştir.

Köstem, Sakinkent modelinde nüfus ölçeğinin büyüklüğü ve model standartlarının hayata geçirilebilmesi arasında ilişkiyi değerlendirirken, kentlerin bütçe ve nitelikli kadrolar anlamında güçlü olup olmaması kavramını ortaya koymuştur. Orta ölçekli kentlerde de modelin uygulanmak istenmesi durumunda kötü sonuçlar alınacağını düşünmediğini, o kentin yapısı ve özelliklerine bağlı olarak bunun uygulamayı daha da rahatlatılabileceğini ifade etmiştir. Modelin uygulanacağı orta ölçekli kentlerdeki yerel yönetimlerin gerek bütçe gerekse liyakatli kadrolar anlamında daha güçlü yerel yönetimler olmasının uygulamayı kolaylaştırabileceğini belirtmiştir. Bu açıdan bakıldığında, orta büyüklükteki kentlerin küçüklere oranla daha büyük bir bütçesi, daha çok aracı, personeli, daha çok nitelikli çalışanın olmasının bir artı olabileceğini, böylelikle daha iyi çalışmalar yapılabileceğini söylemekle beraber, bunun kentin niteliklerine de bağlı olduğunu, kent orta ölçekli olsa da oradaki yerel yönetim çalışanlarının yaptıkları işlerle ilgili bir liyakati yoksa o zaman orta ölçeğin de anlamının kalmayacağını belirtmiştir. Çünkü gerçekten de, kimi ilçe belediyelerinde çok az sayıda

ve liyakatsiz kadrolar bulunması sebebiyle doğru dürüst iş başaramadığını, yönetim sorumluluğunun altından kalkılamadığını söylemiştir.

Kentler için Cittaslow'un büyük bir misyon olduğunu belirten Köstem, Cittaslow olan kente yüklenen kendini tanımlama ve değerlendirme, durum analizi, hedef belirleme, iş yapma yöntemlerini belirleme, proje üretme vb. sorumlulukların yerine getirilmesi için kalifiye insangücüne ihtiyaç duyulduğunu, bünyesinde yoksa dışarıdan uzmanlık ve danışmanlık desteği alma gereği oluştuğunu dile getirmiştir. Talep edilirse kalkınma ajanslarının belli oranda destek verdiğini, teknik uzman sağladığını, hatta kimi kalkınma ajanslarının da kendi bölgelerindeki kimi kentleri Sakinkent statüsü için destekleyeceklerini bildirerek önerdiklerini aktarmıştır. Sonuçta, model standartlarının hayata daha net geçirilebilmesi anlamında güçlü ve iyi kadrolara ihtiyaç duyulduğunu, bunu da genellikle güçlü belediyelerin sağlayabildiği bağlantısını hatırlatmıştır.

8. Soru:

8. Soruda, İzmir'in dünyanın ilk Metropol Sakinkenti ünvanı kazandığı ve bu konuda büyükşehir/metropol ölçeği için uygun olan gelişmiş standartlar/kriterler tanımlandığından hareketle, küçük, orta ve büyükşehirler/metropoller için farklı Sakinkent ölçütleri tanımlanabileceği düşüncesinin değerlendirilmesi istenmiştir. Burada Sakinkent, modelinin bu üç farklı nüfus ölçeği için (küçük, orta ve büyük ölçekli/metropol kentler için) uygulanabilirliği konusundaki görüşler alınmıştır.

Bu soruyu değerlendiren kaynak kişilerin görüşleri 3 grupta toplanmaktadır. Birinci grup kaynak kişiler, sorunun içeriği hakkında tereddüt etmeksizin 3 ayrı nüfus ölçeği için ayrı tanımlamalar yapmanın mümkün olduğunu, model ilke ve standartları uygulanarak, ortak amaç gözetilerek, ihtiyaca göre yapıldığı takdirde bunun katkı sağlayacağını, her ölçeğe uygun düzenlemelerin yapılabileceğini dile getirmişlerdir. Bu görüşle çelişmeyen ama daha detaylı değerlendirme yapan bir diğer görüş, nüfusa göre kademelenmiş ancak model karakterine bağlı kalınarak metropol çatısı altında bulunan

kentlerle bunu yapmanın daha etkili olduğu yönündedir. Bir diğ er grup ise, İzmir Metropol Sakinkent uygulamasını temkinli karşılamakta, olumsuz önyargıya sahip olmamakla birlikte bu uygulamanın sonuçlarını gördükten sonra bu konuda fikir üretmenin daha yerinde olacağını ifade etmektedir. Sadece bir kaynak kişi, modelin felsefesi ve yapısı gereği sadece küçük kentlerde uygulanmasının uygun olduğu görüşünü ifade etmiş ancak yine de bu yöntemin denenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Bu değ erlendirmelere daha yakından baktığımızda, detaylı değ erlendirme ve görüşler şu şekilde aktarılmıştır;

Birinci grupta yeralan kaynak kişilerden Tütüncü, küçük, orta ve büyükşehirler için farklı Sakinkent ölçütleri tanımlanması konusunda, kentin/kentlerin bulunduğu bölgenin ve kentin özellik ve ihtiyaçlarına göre (ana model çerçevesi içinde) farklı modeller kullanılabileceğini ifade etmiştir. Farklı kent ölçekleri için bu ölçütler oluşturulurken, önce lokal ve pilot uygulama şeklinde çalışarak bu modellerin işlerliğinin test edilmesi, daha sonra yaygınlaştırması gerektiğini belirtmiştir. Bu çalışmalar yapılırken mevcut modelin aynısını almak yerine, modelin çalışan yönlerinin ihtiyaçlar doğrultusunda aynı mantıkla geliştirilebileceğini de vurgulamıştır.

Gök te, gerekli standartların sağlanması durumunda 3 kademeli Sakinkent tanımlamasının uygulanabilir olduğu görüşündedir.

Aynı grupta yer alan Mızraklı, İzmir'in Cittaslow Metropol olarak kabul edilmesinin Seferihisar'da yapılan Cittaslow uygulamalarının, büyükşehird e çok daha büyük ölçekte ve daha kolay yapılabileceği anlamına geldiği görüşündedir. 3 ayrı büyüklükte ve detayları ölçeğe uyarlanmış bir tanımlamanın gündeme getirilebileceğini, bunun için bir engel görünmediğini, bu sebeplerle bu yaklaşımın yararlı olacağını ifade etmiştir. Modelin gereklilikleri doğrultusunda kentlerin yerel özelliklerinin öne çıkarılması, markalaşma ve yaşam kalitesini arttıracak detayların kente katma değ er sağlamanın küçük kent yapısından ve ölçeğ inden çok, orta ve büyük ölçekli kentlerde

daha kolay yapılabileceği görüşündedir. Bu anlamda Cittaslow amaçları açısından 3 farklı nüfus ölçeğinin uygulamada daha kolay ve etkili olacağını belirtmektedir.

Kaya da, İzmir’de daha büyük ölçekteki kent yapısı için ayrı bir mekanizmaya ihtiyaç duyulduğunu ve o çerçevede İzmir Büyükşehir Belediyesince Yavaş Kent yaklaşımı doğrultusunda kent için ortak amaçların uygulanabileceğini söylemiştir. Kent büyüklüklerine bakınca nüfus üzerinden birkaç ölçekte -küçük-orta-büyük gibi- ekstra bir sınıflandırmaya gidilmesi gerekebileceğini ve bu noktada ölçeğe göre bir ayrımla kurumlar, yönetim yapıları, birimler, ek destek mekanizmalarının tanımlanması gerektiğini belirtmiştir. Kaya ayrıca, Sakinkent olarak çalışılacak şehrin sadece kentsel kompakt alan değil de, çevresinde kırsal hinterlandı da olan bir bölge olarak ele almanın daha mantıklı olabileceği önerisini de yapmıştır.

Mirza, büyük bir metropol şehrin zaten küçük kentler için hazırlanmış kriterleri karşılamayacak bambaşka bir yapı olduğundan onun kriterlerinin de, sağlaması gereken standartların da farklı olacağını hatırlatmıştır. Buradan hareketle üç farklı kent nüfus ölçeği için de gerekli düzenlemeler yapılarak modelin uygulanabileceği, bu durumda da her ölçek için ayrı kriterler benimsenmesi gerektiği görüşündedir. Bir küçük kente kıyasla daha farklı şartlara sahip olan orta ölçekli kentlere göre yeni kriterler benimsenip bunlar uygulanırsa, bu kentler için de Yavaş yaşama geçme olanağı olursa bunun yararlı olacağını söylemiştir. Cittaslow olan çoğu kentte halkın statüden memnun olmadığı ve çoğunlukla uygulama ve sonuçlarından şikâyet ettiklerini hatırlatan Mirza, dikkatli bakıldığında şikâyet edilen şeylerin sebebinin Cittaslow olmak olmadığı, aksine Cittaslow’un tam olarak uygulanamaması olduğu görüşündedir. Burada vatandaşın Cittaslow’un gerçekten ne olduğunu bilmediğini, bu noktada yönetici ve yetkililerin, ilgili kadroların sayı ve liyakat açısından yeterli olmadığını düşünmektedir. Bunu, kriterlerin gerçekten uygulanması durumunda yapılaşmanın zaten bu noktaya gelmeyeceği ya da en

azından daha da kötüye gitmeyeceği örneğiyle açıklamıştır. Yerel yönetim ve halkın daha fazla bilinçlenip yörelerine sahip çıkmalarının kendi ellerinde olduğunu hatırlatmıştır.

Kaptan Ayhan, İzmir'e verilen yeni unvandan hareketle, Sakinkent modelinin 3 ayrı ölçekte -küçük-orta-büyük ölçekli kentler için- uygulanabilirliği açısından baktığında, bunun mevcut manifesto ile yapılmasının zor olacağını, o sebeple her bir ölçek için mevcut manifestoyu temel alan, mevcut ölçeğin ilke ve hassasiyetlerine uyumlu yeni birer manifesto yazılması gerektiğini ifade etmiştir. Kaptan Ayhan'ın bu görüşü diğer kaynak kişilerin yeni (orta ve büyükşehir) kent ölçekleri için yeni kriterler belirlenmesi gerektiği yaklaşımıyla uyumludur. Yeni yazılacak bu manifestolarda, aynı felsefeye odaklanan ama kentlerin kalabalık nüfusu ve içerisinde varolan hızı, güncel sanayi sisteminin kurallarını vs. de gözardı etmeyen yeni ve daha kapsamlı bir yaklaşımın kullanılması durumunda, konunun tartışılabilir hale geleceğini ifade etmiştir. Ayrıca bu yöndeki bir yeni tanımlama veya düzenlemenin, yönetim anlayışımız ve halkın ilgi ve bilinç seviyesi sebebiyle ülkemizde olmasa da başka ülkelerde kullanılmasının mümkün olabileceğini eklemektedir.

Kaptan Ayhan, bu konudaki sistem geliştirme ve uyarlamanın ülkemiz siyasal kültüründe karar vericiler tarafından farklı yönlerde esnetilmesi ve böylelikle amacından saptırılmaya müsait olma riski taşıdığına ilişkin kaygısını dile getirmektedir. Kriterler ölçek ihtiyaçlarına uygun olarak yeniden ele alınırken sabit ve değişmez ilkelerle birlikte duruma uygun ve akıllıca tasarlanacak ayrı bir kriter grubu gereğinden söz etmiştir. Bu da mevcut kriterlerdeki zorunlu olan ve olmayan ayırımına paralel bir yaklaşımdır.

Kaptan Ayhan sonuç itibarıyla, 3 farklı nüfus ölçeği için yeni ve ayrı tanımlamaların yapılması olasılığında bunun zorluğu sebebiyle metropol kentler için uygulanamayabileceğini, ama orta ölçekli kentlerde yeni bir bakış açısıyla yeni bir manifesto ile çıkılırsa, diğer şartların da varlığı kaydıyla mümkün olabileceğini ifade etmektedir.

Olumlu yaklaşım sergilerken sözkonusu çalışmalarda Metropol Kent yönetimi bağlantısı kuran iki kaynak kişi Balta ve Barlas'tır. Balta, bu süreçte küçük-orta-büyük ölçeğinin, ülkemizde yönetsel yapıdaki hiyerarşi sebebiyle, bir metropol kent çatısı altında ve onun koordinasyonu ile ilerlediği takdirde farklı ve olumlu bir durum oluşabileceği görüşündedir. Metropol niteliğindeki bir şehrin Cittaslow ile ilgilenmesinin Cittaslow uygulamasına olumlu, kolaylaştırıcı ve güçlendirici olarak yansıdığını, metropolde büyükşehir yönetimi formatının hem kapsayıcı, yol gösterici hem de destekleyici olduğunu, böylelikle dışardan alınmaya gerek duyulan desteklerin azaldığını belirtmiştir. Bu nedenle de bir metropol şehrin Cittaslow ile anılmasının ve Cittaslow uygulamasının metropol çatısı altında birkaç kademede küçük-orta büyük ölçekli olarak, bu büyüklükteki alanlarda yapılabilmesinin büyük bir değer olacağını vurgulamıştır. Kentlerin küçük-orta-büyük ölçekli olmasına göre kriterlerin geliştirilip revize edilebileceğini ancak Yavaş felsefesinin amacı ve modelin karakteri doğrultusunda kalınmaya özen gösterilmesi gerektiğini hatırlatmıştır.

Barlas ise zaten Metropol Sakinkent fikrinde, projenin ilk sunumda çıkış noktasının kentlerin kademeli şekilde küçük-orta ve büyük şehir şeklinde ifade edildiğini, mantıklı olanın da zaten bu olduğunu hatırlatmıştır. Sonuçta, modelin farklı nüfus ölçeğine sahip, kademelendirilmiş kentler halinde düşünülmesi gerektiğini belirtmiştir.

Acartürk, konuya kısmen temkinli yaklaşmış, şu an bulunulan noktadan bakınca, Sakinkent modelinin küçük kentlerde uygulanmasının daha uygun olduğu düşüncesini dile getirmiştir. Ancak somutlaşmış İzmir örneği de varken Metropol Cittaslow fikrine karşı önyargılı olmadığını da eklemiştir. Metropol Sakinkent uygulamasının, küçük kentlerdeki uygulamaya oranla çok daha karmaşık, çok daha fazla oranda hassas dengelere dayanan ve çok büyük efor isteyen bir çalışma olduğu düşüncesindedir. Proje lideri ve ekibine güvense de, uygulamanın geleceğini görmek istediğini, şu anda bu konuda henüz net bir fikrinin oluşmadığını söylemiştir. İzmir yaklaşımıyla bakılacak

olursa orta ölçekli kentlerde de modeli uygulamanın mümkün ve kolay olacağını, bu fıkirden hareketle denenmesi ve sonuçlarının gözlenmesi gerektiğini, iyi sonuçlar alınabileceğini, faydalı olacaksa kullanılabileceğini, bu sebeple denenmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Konuya tamamen temkinli yaklaşan iki kaynak kişiden biri olan Kafafçı, İzmir'deki dünyanın ilk Metropol Sakinkent uygulamasını izleyip görmek gerektiği görüşünde olup, önceden bir şey söylemenin zor olduğunu ifade etmiş ve başka yorum yapmamıştır.

Akman da bu soruyu cevaplarken temkinli yaklaşmıştır. Farklı kent ölçekleri için yeni Sakinkent tanımlamaları yapılması konusunda, öncelikle İzmir'in Metropol Cittaslow uygulamasının ortaya koyacağı performans ve çıktıları görmenin faydalı olacağını ifade etmiştir. Bu arada literatürde yeralan küçük, orta ve büyük kent nüfus sayılarını bu çalışmada kullanmanın doğru olmayabileceğini hatırlatmıştır. Akman ayrıca, orta ve diğer ölçekler için Sakinkent tanımlaması yapılacaksa burada sadece nüfus değil de bunun yanına farklı kriterler eklenmesi suretiyle bu çalışmanın yapılması gereğini belirterek diğer kaynak kişilerle aynı görüşte birleşmektedir. Akman kentlerin ağa katılmasının Sakinkentlerin cazibesini ortadan kaldırabileceği şüphesini de dile getirmiştir. Aslında burada sözüedilen, tüm kentlerin ağa katılması değil de, özellikleri uygun olan, bundan fayda görecektir ve bunu isteyen kentlerin ağa katılması ve bu kentlerin Sakinkent modelini bir kent yönetimi modeli olarak gönüllülükle benimsemesidir.

Köstem, aslında yukarıda görüş gruplarından ilk sıradaki iyimser-gelişime açık görüşe dahil olsa da, görevi ve üstlendiği rol itibarıyla konuya dışardan değil de içerden de baktığından, toparlayıcı bilgi aktardığı düşüncesiyle buraya, en son kaynak kişi olarak yerleştirilmiştir. Köstem, kendilerinin Türkiye Cittaslow ve İzmir Metropol Cittaslow ekibi olarak bu farklı ölçekleri tanımlamaya çalıştıklarını ifade etmiştir. Model için yeni kent ölçeği tanımlamasının orta ölçekliler için olabileceğini ama büyük ölçekler için çok

zor olduğunu, orta ölçekli kentte değil de, metropol ölçeğinde bunun çok büyük bir organizasyon gerektirdiğini, bütün büyükşehirin ve birincil paydaşların bu işe başkoyması gerektiğini belirtmiştir. İmar durumundan ulaşım, yerleşimden ruhsat verilmesine kadar tüm süreçlerin yeniden gözden geçirilmesi, yönetsel anlamda da örn. “Biz tek kullanımlı mahalleler yerine karma/çok çeşitli kullanımlı (Mix used) mahalleler yapacağız, ofisler de buraya kayacak” gibi çok büyük radikal kararların alınması, bunlarla ilgili süreçlerin de birlikte yürütmesi gerektiğini, ancak bunu tutturmanın çok zor olduğunu söylemiştir. O yüzden vizyon sahibi açık görüşlü kişiler olan İtalya Genel Merkezdeki yetkililerin de bunun bu şekilde olamayacağını düşünmeleri sebebiyle, mahalle ölçeğinde çalışılmaya başlandığını aktarmıştır. Uluslararası Cittaslow Birliğinin 1999’dan beri küçük kentlerin destekleyicisi olduğunu, küçük kentleri önplana çıkarmak için çabaladığını hatırlatarak, daha büyük kentleri de sisteme katmayı isteyip istemeyeceklerinin şu anda bilinmediğini, bunun orta ölçekli kentler için sıkıntı olabileceği kaygısını dile getirmiştir. Ayrıca, küçük dışında orta ve büyük kent ölçeklerinin varlığının “bu küçük kentlerin, çabalarının ve ilgili misyonun değerini düşürüyor” şeklinde değerlendirilebileceği düşüncesindedir; Örn. bir küçük kentin düşük maliyetli küçük bir proje veya iş yaptığında, onun için değerli bir şey olduğunu, çünkü burada küçük kentteki yaşam kalitesinin ve sosyal ortamların kendi imkânlarınca arttırmaya çalışıldığını, ama öte yanda örn. 500.000 nüfuslu bir kent olup ta küçük kentin 10 katı büyüklüğünde bir şey yaptığında, küçük kentin çalışması ona kıyasla değersizleşmiş görünebileceğini hatırlatmıştır. Köstem, Birliğin bunu isteyeceği konusundan emin olmadığını ifade etmiştir. Zaten kendilerinin çıkış noktalarının da, “Eğer amacımız dünyayı daha iyi bir yer haline getirmekse, bütün dünyaya, bu kapsamda da büyükşehire de el atmamız lazım” şeklinde özetlenebileceğini, Genel Merkezdeki toplantılarda bunun sunumlarını yaptıklarını aktarmıştır. Sonuçta “bu çok küçük kasabaların, kentlerin birliği iken, büyükşehirler nerden çıktı” diye de düşünceler

olabileceğini, ancak 10.000 nüfuslu bir yerde geridönüşüm kolaylıkla yapılabilir, güneş enerjisi üretilip kullanılabilirken, kendilerinin “ama bir de 5 milyonluk, 10 milyonluk kentlerin de olduğunu” ve “bunlar için de bir şey söyleme” sorumluluklarının bulunduğunu ifade ettiklerini aktarmıştır. Yani anlatmaya çalıştıkları şey, büyükşehirde geridönüşümün iyileştirildiği anda yüzbinlerce ton malzeme için, küçük kentte ise sadece 10 ton, 20 ton atık için çözüm üretilmiş olunacığıydı. Ama öte yandan birliğin öyle bir hedefinin olup olmadığı, bu yönde çalışmayı isteyip istemeyeceği sorusu cevaplanmamış olarak ortadadır. Köstem, birliğin hedefinin bu olmayabileceğini ama fikir ve yapılabilirlik açısından mantıklı olabilir mi diye düşündüğümüzde, kesinlikle sonuçta bunu fikir olarak tartışmanın bile çok değerli olduğunu belirtmiştir. Bu kentlerin durumunun böyle gitmediğinin ortada olduğunu, her şeyin daha kötüye gittiğini, büyükşehirlerin artık güvensizliğin, suçun, yangının, selin şehri ve merkezi olduğunu söyleyen Köstem, “Bizim madem birlik olarak 99 yılından beri 30 küsur ülkede uygulanmış bir modelimiz varsa, bu konuda söyleyecek bir şeyimiz olmalı, en azından önerimiz olmalı” demektedir. Aynı mantığın orta ölçekli kentler için de kullanılabileceğini, Sakinkent modelinin çok geniş açıdan kent yönetimine bakan kapsamlı bir bakış açısına sahip olması sebebiyle bunun belli ölçüde meşakkatli olduğunu, belli konulara yoğunlaşan kent modelleriyle çalışmanın daha kolay olduğunu - örn. yeşil kentte ya da akıllı kent sadece o tarafa bakıp diğer şeyleri düşünmemenin mümkün olduğunu, bu tür modellerin kendi alanında çok şey önerdiğini ama diğer alanların cevapsız kalabildiğini hatırlatarak- belirtmiştir. Sonuçta Köstem, “elimizde birçok sürdürülebilir kent modelinin iyi yönlerini bir araya getiren bir model varsa, bu durumda bunu işe yarayacak şekilde daha çok yerde kullanmak” yaklaşımını mantıklı bulmaktadır.

9. Soru:

9. Soruda, kaynak kişilere ülkemiz veya dünya örneklerinde, mevcut durumda 50.000’lik nüfus ölçeğini aşan veya aşmak üzere olan Sakinkentler için ne yapılabileceği ya da ne yapılması gerektiği sorulmuştur. Bu temelde bu kentlerin orta ölçekli kent olarak bir üst modele (yani orta ölçekli kent için tasarlanacak Sakinkent modeline) geçmesi ve bu ölçek üzerinden değerlendirilmesinin modelin genel amacına uygun olup olmayacağı konusundaki görüş ve değerlendirmeleri istenmiştir.

Bu soruya verilen 2 ana grupta toplanabilecek cevaplardan (1) konuya gelişmeye açık ve analitik yaklaşan birinci grup ta 2 alt başlığa ayrılabilir niteliktedir; Bunlar (1.1) 50.000’lik standart nüfus ölçeğini aşan Sakinkentler için nasıl değerlendirme yapılması gerektiğini tartışan cevaplar ve (1.2) bir üst ölçeğe geçilmesinin uygun olup olmadığını değerlendiren cevaplardır. 2. Ana gruptaki kaynak kişilerin cevapları ise, modelin değişimi ve geliştirilmesi olasılığına kapalı, daha çok muhafazakâr bakış açısına sahip olan ya da buna yakın temkinli cevaplardır. Bu soruya verilen cevaplar kişiler bazında farklı vurgular üzerinden tartışılmıştır.

Birinci gruptaki kaynak kişiler, 50.000 ölçeğini aşan Sakinkentler için amacın ne olduğuna göre değerlendirme yapmak gerektiği düşüncesine sahiptir. Eğer Sakinkent kriterlerinin hayata geçirilmesine odaklanılıyorsa konuya daha esnek bakılabileceğini, belirleyici ölçünün nüfus değil de kriterlerin ne kadar hayata geçirildiğinin olması gerektiğini, bu bakış açısıyla konuya daha ılımlı yaklaşılmasının daha uygun olacağını, sözkonusu kentte kriterler uygulanabiliyorsa ve kentte buna ilişkin bir problem yoksa devam edilmesi gerektiğini, kentin yapısı gerektirmesi durumunda ise yeni kriterlerle devam edilebileceğini dile getirmişlerdir. 2. Gruptakiler ise, gelişen ihtiyaçlara ve şehrine göre ilerlenmesi, belli bir model uygulaması birikiminden sonra bu noktada taviz vermek ya da ağ üyeliğinden feragat etmek yerine, bir üst ölçekte yeni kriterlerle devam edilmesinin, yani kentin küçük ölçekli den orta ölçekli modele geçirilmesinin daha

mantıklı olacağı düşüncesindedir. Bir üst ölçekle ve yeni kriterlerle devam edilmesinin, nüfus aralıkları için tabi olunacak kriterler ve uygulama ilkelerinin belirlenmesi, halihazırda modele uygunluk değerlendirmesi gibi konularda kolaylık sağlayacağından tercih edilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir.

Birinci grubun birinci altgrubu içinde yer alan (1.1) Tütüncü, 50.000 ölçeğini aşan Sakinkentler için ne yapılabileceği konusunda, amacın ne olduğuna göre katı ya da esnek yaklaşım sergilenebileceğini ve bunun tartışmaya açık olduğunu ifade etmektedir. Şimdiki ölçekte eğer Sakinkentlerin sakinliğini korumaya odaklanılıyorsa konuya katı bakılması gerektiğini, ancak eğer Sakinkent kriterlerinin hayata geçirilmesine odaklanılıyorsa daha esnek bakılabileceğini belirtmiştir. Tütüncü, Sakinkent modelinin özelliklerini koruyacak şekilde düşünüldüğünde nüfus boyutunun katı yorumlanmayabileceğini söylemektedir.

Aynı altgrupta yer alan (1.1) Mızraklı, mevcut tanımlı nüfus ölçeğini aşan kentler için ne yapılacağına karar verilirken belirleyici ölçünün nüfus değil de kriterlerin ne kadar hayata geçirildiğinin olması gerektiği görüşündedir. Nüfusu modelin standart ölçeğini aşan ve aşmak üzere olan Sakinkentlerin bir handikap içinde olduğunu, hem Cittaslow olmanın çekiciliği ile nüfusun artışı hem de bu artış sebebiyle için Cittaslow statüsünü kaybetme olasılığının gündeme geldiğine değinmiştir. Aslında burada belirleyici unsurun nüfus değil de her yıl verilen raporların sonuçlarına göre, kriterlerin ne kadar hayata geçirildiği, şehrin yapısına ne kadar adapte edildiğinin değerlendirmesi olmasının daha doğru olacağını, burada konuşulması gereken şeyin ölçek değil de kriterlerin hayata geçme oranı ve durumu olduğunu ifade etmiştir. Ölçeğin kriterlerden biri olabileceğini ancak başat ve belirleyici olmaması gerektiğini, zira önemli olan ünvanın getirdiği faydalı zorunlulukları kentin ne kadar hayata geçirebildiği, kentin dokusuna ne kadar adapte edebildiğidir. Mızraklı'ya göre, o kent bunu hayata geçiremediyse unvan geri alınabilir ancak bu yapıldıysa nüfus isterse 150.000 olsun, statü kesinlikle sürdürülmelidir.

Mızraklı ayrıca, kalabalık nüfuslu bir yerin küçük bir yere oranla aynı içerikli bir projeyi sunması durumunda onay alma ihtimalinin çok daha yüksek olduğunu, bu durumda kontrollü bir kalabalıklaşmadan söz etmenin uygun olacağını belirterek, kentin sonsuz ve ölçsüz olmayan, bilinçli ve kontrollü şekilde göç almasının da kente fayda sağlayacağını dile getirmiştir. Sonuçta standart nüfus ölçeğinin sınırına gelmiş bir Sakinşehrin tanımlanmış bir üst ölçeğe de geçilebileceğini ya da ölçek kavramının ölçü alınmayarak nitelik odaklı da ilerlenebileceğini söylemiştir.

Aynı gruptaki bir başka kaynak kişi olan (1.1) Balta, Sakinkent statüsünü almak için baştaki başvuru ve değerlendirme sürecinde nüfus ölçeğinin önemli olduğunu ancak statü alındıktan sonraki süreçte, kriterlerin hayata geçirilmesinin ölçü alınarak konuya daha ılımlı yaklaşılması gerektiğini savunmuştur. Bu duruma Seferihisar'ın durumunu örnek veren Balta, Cittaslow genel merkezin Seferihisar özelinde statüden çıkılması yönünde bir tutumunun sözkonusu olmadığını aktarmıştır. Bu kararın doğal olarak genel merkeze ait bir karar olduğunu, Türkiye ağının ya da ilgili yerel yönetimin karar vereceği bir konu olmadığını hatırlatan Balta, Genel Merkezin ünvanının iptali yönünde bir tutum sergilememesi, konuya ılımlı yaklaşması ve herhangi bir şekilde olumsuz geri dönüş yapmamasından dolayı Seferihisar'ın şu anda üyeliğini sürdürmeye devam ettiğine işaret etmiştir. Balta dünyanın 30 ülkesinde 300'e yakın kentte uygulanan Sakinkent modelinde üyeliğe girişte bir ölçü ve standart gerekmesi ve kontrolün sağlanması ihtiyacı sebebiyle 50.000 rakamının bir sınır olduğunu hatırlatmıştır. Şu anda daha kalabalık bir ölçek için hazırlanmış bir model ya da kriter grubu olmadığını, ancak mevcut ölçeğin mantığından hareketle sınır aşıldığında kriterlerin hayata geçirilmesinin devam edilebileceğini ve uluslararası merkezin şimdilik buna müdahale etmediğini aktarmıştır. Modelin, mevcut işleyiş ve ihtiyaçlar gözönünde tutularak, ayrıca metropol uygulamasının esasları da gözönünde bulundurularak üç farklı ölçekte de çalışılarak uygulanmaya uygun görüldüğünü ifade etmiştir.

Birinci grup, birinci alt gruptaki son kişi olan (1.1) Mirza da, nüfusu standart mevcut nüfus ölçeği olan 50.000'i aşan Sakinkentlerde eğer model kriterleri uygulanabiliyorsa ve kentte buna ilişkin bir problem yoksa devam edilmesi gerektiğini, kentin yapısı gerektiriyorsa da yeni kriterlerle de devam edilebileceğini ifade etmiştir. Mirza, 50.000'lik nüfus sınırını aşan veya aşmak üzere olan Sakinkentlerin bu sınırı aşarak orta ölçekli kent büyüklüğüne geçmesi ve küçük kent ölçeğindeyken sağladığı kriterlerin artık sağlanamadığı ortaya çıktığında Cittaslow merkeziyle birlikte yeni bir değerlendirme yapılması gerektiği görüşündedir. Bu kentlerin varsa bir üst modele geçmesinin uygun olabileceğini ancak bu noktada bir üst modelin şehrin gelişme yönüne uygun olarak belirlenecek yeni kriterlerinin çok önemli olduğunu eklemiştir.

Bu soruya cevap verirken bir üst ölçeğe geçilmesinin uygunluğunu değerlendirmeyi önplana alan kaynak kişilerden (1.2) Kaya, belli bir model uygulaması birikiminden sonra bir üst ölçekle ve yeni kriterlerle devam edilmesi gereğini vurgulamıştır. Kaya, tanımlanmış bir üst ölçek ve nüfus aralıkları (50.000'e kadar, 50-100.000 arası için, vb. gibi) sınıflandırması varsa, uygulama açısından belli bir birikime sahip olmuş bölgelerin, -nüfus aralıkları için tabi olunacak kriterler ve uygulama ilkelerinin belirlenmesi, halihazırda modele uygunluk değerlendirmesi gibi konularda kolay ilerleyebileceklerinden-, bu noktada taviz vermek ya da ağ üyeliğinden feragat etmek yerine bir üst ölçekte yeni kriterlerle devam etmesinin daha mantıklı olacağını belirtmiştir. Uygulamaya ilişkin bilgi birikimine önem veren Kaya, bu birikimin uzun sürede oluşması ve bir farkındalığa yolaçması sebebiyle heba edilmesi yerine yeni bir ölçek ve tanımlama oluşturularak bir üst aşamaya taşınmasını daha doğru bulmaktadır.

Halihazırda nüfusu 52.500 olan Seferihisar için şu anda problem olmasa da, Uluslararası Ağ Merkezi şimdilik müdahale etmiyor ve bunu gereksiz buluyor olsa da, Kaya, devam edecek olan büyüme modele uygun hareket olanaklarını kısıtladığında, standart ölçek büyük oranlarda aşıldığında ne yapılacağı, hangi oranda aşılması

durumunda ne yapılacağı, bunun ölçüsünün ne olacağının belirlenmesinin önemini vurgulamaktadır. Zira, duruma şimdilik Cittaslow merkezin müdahale etmemesi çok net bir cevap getirmemektedir. Kaya'ya göre, başta %5-10 oranında aşılması kabul edilebilir olsa da, kriterin % 50, %150, %250 aşıldığında ne yapılacağı planlanmalıdır. Aksi takdirde belli bir orandan sonra modelin zaten uygulanma olanağını yitireceğini hatırlatmaktadır.

Barlas ta üst ölçeğe geçmenin uygunluğunu tartıştığı (1.2) cevabında, modelin standart nüfus sınırını aşmış ya da aşmak üzere olan kentlerde, kentin küçük ölçekliden orta ölçekli modele geçirilmesinin çok daha mantıklı olacağını söylemektedir. Böyle bir geçiş yapılması durumunda, halen halihazırda küçük ölçekli kentlerde kullanılan denetim mekanizmasının uygulamanın sağlıklı olarak işlerliğini devam ettirilebilmesi amacıyla sözkonusu orta ölçekli kentlerde de kullanılmaya devam etmesi gereğinin altını çizmiştir.

Modeldeki geliştirme çalışmalarına olumlu bakan grupta (1.2) yeralan Kaptan Ayhan da, uygulamada gelişen ihtiyaçlara ve şehrine göre ilerlenmesini, nüfus ölçeğinin aşılması durumunda yeni kriterlerle tanımlanacak bir üst ölçeğe göre değerlendirme yapılması suretiyle devam edilmesinin daha mantıklı olacağı görüşündedir. Kaptan Ayhan daha önceki cevaplarında ifade ettiği gibi, 50.000'lik nüfusu aşmış ya da aşacak yerler için kriterlerde yapılacak düzenlemenin “Yeni Bir Manifesto adı altında yapılmasını” savunmaktadır. Net olmayan, yoruma açık ve esneklik içeren kriter tanımlarının yarardan çok zarar getireceğini, kriterlerin detaylı ve somut bir şekilde yazılması gerektiğini, metropolü bir kenara koyarak, 50.000 altı ve 50.000 üstü diye 2 ana başlık kullanılması gerektiğini ifade etmiştir. Modelin genel amacına uygun geliştirmelerin yanısıra, doğru yönetilmesi şartıyla, halka modele ilişkin temelden gelen bir eğitim sistemi oluşturulmasını önermektedir. Bununla birlikte hem ekonomik olanakların geliştirilmesi ve istihdam sağlanması hem yerel değerlerin yaşatılmasına önem veren bir yapıyla birlikte aynı felsefeye odaklanılarak yeni bir ölçek tanımı kullanılmasını uygun

bulmaktadır. Yine de, model uygulamasının sağlıklı yürütülmesi işinin mevcuttaki küçük kentlerde bile zorken orta ölçekli kentlerde çok daha zor olacağına işaret etmektedir.

Yaklaşımı doğru bulsa da Kaptan Ayhan, modelin kullanılacağı hem küçük hem de orta ölçekli kentlerde format uygulanırken, konuya ilişkin yasal boşluk ve çelişkiler, uygulamanın sadece belediye başkanının inisiyatifi ve keyfiyetine kalmış olması gibi hususlar ve diğer şartlardaki eksiklerin de tamamlanması gerektiğini, küçük ölçekte bunlarsız da idare edilebilse de orta ölçekte bunun mümkün olmayacağını da eklemektedir. Ayrıca, standart nüfus ölçeğini aşmış ya da aşmak üzere olan bir Sakinkentte bir üst ölçeğe göre değerlendirme konusunun öte yandan ilgili şehrin özelliklerine göre de değişeceğini; o şehrin kıyıda olup olmaması, bulunduğu bölge, turizme elverişliliği, doğal tarihi özelliklerinin varlığı, ekonomik niteliği vs.ye göre çok önemli ölçüde değişeceğini belirtmektedir. Kent genel olarak “renksiz, tatsız tuzsuz” bir yerse, yani doğal açıdan peyzaj değerleri kısıtlıysa, o zaman 50.000’in üzerinde de ilerleyebileceğini, ancak orası bir sebeple henüz turizmden para kazanmıyorsa bu sefer sanayiye veya başka birşeye yöneleceğinden bunun da yine Sakinkent kavramıyla çelişebileceğinin altını çizmiştir.

Kaptan Ayhan, mevcut model ilkeleri arasında sözedilen “çevreci sanayi” kavramını yeterince gerçekçi bulmadığını dile getirmişse de, iyimser bakıldığında, orta ölçeği aşmayan, kirletici olmayan, belli çevreci kriterlere uyumlu bir sanayi olması durumunda, hele ki kentin ekonomisini destekleyecek diğer alanlar zayıfsa, - örn. turistik özellikleri - o kentte çevre dengelerini bozmayacak bir sanayi ile -örn. gıda maddeleri üretimi- ilerleme imkânı olabileceğini ifade etmiştir. Özellikle de, o sanayi için gereken hammaddenin yerel olarak üretilmesiyle, endüstriyel olarak üretilcek ürünlerin kalite dengelerinin kolaylıkla sağlanması olanaklarının Sakinkentle çok iyi bağdaşacağını belirtmiştir.

Köstem ise, modeldeki mevcut standart nüfus ölçeğini aşan Sakinkentlerin bir üst ölçeğe göre değerlendirilebileceği, Türkiye'deki nüfusun buna bir engel teşkil etmeyeceği, 50.000 ile 100.000' lik nüfus arasında uygulamada önemli bir fark olmayacağı düşüncesindedir. 50.000'den çok nüfusun yönetsel açıdan daha kolay olabileceğini, İtalya örneğinde küçük kentlerin nüfusu genelde çok küçük olduğundan 50.000'lik nüfusun çok görüldüğünü, ancak farklı ülkelerde farklı nüfuslar olabileceğini ifade etmiştir. Burada kentin ölçeğinin önemiyle birlikte diğer özelliklerinin de, kriterlere, ilkelere uygunluğunun da önemli olduğunu, eğer uygunsa bir üst ölçek kapsamına alınabileceğini belirtmiştir. Türkiye'de Safranbolu'nun da Sakinkent olabileceğini ve nüfusunun 60.000 üzeri olduğunu, bu gibi örneklerde 50-100.000 gibi bir aralığın kullanılabileceğini gündeme getirmiştir. Ülkemizdeki özgün niteliklerini koruyan, kompakt ya da değil ama nisbeten küçük -Ordu gibi-, il merkezi olan birçok kent için de bunun geçerli olduğunu, burada koruma vs. olarak bakılıyorsa, bunu il merkezi olan merkez ilçe için de, diğer ilçeler için de düşünmenin mümkün olduğunu, buraların gerçekten de küçük iller, merkezler olmaları sebebiyle, modelin genel amacıyla uyushacağını söylemiştir.

Gök, ucu kapalı değerlendirmesinde, nüfus kriterinin oldukça önemli bir konu olduğunu, kentteki katı atık, kanalizasyon, arıtma, içme suyu ve ulaşım gibi konuların tamamının nüfusla ilişkili olması sebebiyle kent yaşamını doğrudan ilgilendirdiğini belirtmiştir. Buna dayanılarak kentlerin nüfuslarına göre değerlendirilmelerini uygun bulunduğunu ifade etmiştir.

9. soruya verilen 2. grup cevaplar modelin gelişim olasılığına kapalı ve mevcut durumu korumaya odaklı olan görüşlerdir. Bunlar Sakinkent modelinin ihtiyaçlar doğrultusunda kent yapısına daha çok yararlı olacak şekilde geliştirilmesi olasılığı fikrine kapalı muhafazakâr veya buna yakın temkinli bakış açısına sahip yaklaşımlardır.

Bu gruptaki (2) Kafafçı, mevcut standart Sakinkent nüfus ölçeğini aşmış ya da aşmak üzere olan kentlerin statüden çıkarılması gerektiğini savunmuştur. Kafafçı 'ya göre, böyle bir durum Sakinkent felsefesine ve Yavaş hareketinin özüne aykırı bir tablo oluşturacaktır. Kafafçı, insan kalabalığı ve karmaşa içindeki bir kentin bu unvanı devam ettiremeyeceğini, bir Sakinkent'te olması gereken niteliklerini kaybetmiş olacağını belirtmektedir.

Aynı görüş grubunda yer alan (2) Acartürk ise, bu durumdaki kentlerde konuya duygusal bakılmaması gerektiğini, statünün nüfus ölçeğini aşan kentlerin statünün dışına çıkarılması gerektiğini belirtmiştir. Bunun gerekçesini ise, mevcut tanımlamada nüfus ölçeğinin statünün kriterlerini iyi ve kolay bir şekilde hayata geçirebilmeyi sağlıyor olması olarak açıklamıştır. Şimdiki modelin uygulamasında nüfusun az, sanayinin ve kirliliğin az ya da yok seviyesinde olduğunu, sözkonusu kentlerde yerel, doğal, çevresel, kültürel özelliklerin ön planda olduğunu, ancak kalabalıklaşmanın bu karakteri bozacağını ifade etmiştir. Nüfus sınırının mevcut tanımdan ileriye doğru tampon bir esneme payı gibi düşünülerek en fazla 5000 kadar esnetilebileceğini ve büyümenin kontrollü olmasını savunmaktadır. Acartürk, temkinli bir tutum sergileyerek bu konuya ılımlı bakmasa da, daha büyük nüfus sayıları için farklı bir şey düşünülmesi gerektiğini, modelin özelliklerinin uyarlanacağı yeni bir ölçek ve kriter grubu tanımlamasının yapılabileceğini ifade etmiştir. Gelecekteki 10, 20 ya da 30 yıl sonra ne olacağı konusunda şimdilik çok fazla çalışılma olmadığını hatırlatarak, İzmir Metropol Sakinkent yaklaşımının bunu esas almış olabileceği yorumunu yapmıştır.

Akman da konuya temkinli yaklaşmış (2), sözkonusu nüfus sınırının aşılması öngörüsünü gerçeğe yakın görmemiş, bu doğrultuda ülkemizdeki nüfus artışını yavaş olarak değerlendirmesi gerekçesiyle, 50.000'lik nüfus ölçeğini aşan veya aşmak üzere olan Sakinkentleri bir üst kategoriye almayı doğru bulmamıştır. Akman'a göre son yirmi yılda Türkiye'de iç göç ortalamasının %3 civarında olmasından hareketle 50.000'lik

nüfusun birden bire hızlıca aşılması çok da mümkün bir durum değildir. Akman, bu sebeple Sakinkent olan yerlerde olağanüstü bir nüfus artışının yaşanmayacağını öngörülebileceğini ifade etmiştir.

10. Soru:

10.soruda, Sakinkent modelinin orta ölçekli kentlerde de uygulanmasıyla hayata geçirileceği geniş kentsel alanların ortaya çıkaracağı “yaşanılır kentsel bölgeler”in, “kentleşme sorunlarının en aza indirilmesi ve kentlerdeki genel yaşam kalitesi/yaşanılabilirlik özelliklerinin artışı”na sağlayacağı katkıların en önemlilerinin neler olacağı sorulmuştur.

Bu soruya verilen cevaplarda farklı yaklaşımlar ortaya konmamış, tüm cevaplarda en önemli olarak değerlendirilen katkılar sıralanmıştır. Ancak cevapların tümünde ortak olan şey, sıralanan katkıların biraraya gelmesi durumunda kentsel yaşam kalitesi artışının gerçekleşecek olmasıdır. Çoğu kaynak kişi de bu kavramı bir sonuç olarak telaffuz etmektedir. Dolayısıyla, tüm kaynak kişiler, Sakinkent modelinin hayata geçirileceği kentsel alanlarda “yaşanılır kentsel bölgeler”in, oluşacağını ve model uygulamasıyla birlikte bu bölgelerde kentleşme sorunlarının en aza indirilmesi ile birlikte kentlerdeki genel yaşam kalitesi ve diğer yaşanılabilirlik özelliklerinin artacağı da kabul edilmiş olmaktadır.

Tütüncü, Sakinkent modelinin orta ölçekli kentlerde hayata geçirilmesinin olası katkıları olarak; Sistemli yönetim uygulamaları, profesyonel kent yönetimi, markalaşma, yerel potansiyelin kullanılması, yerel istihdamın desteklenmesi, kent çevresindeki kırım tekrar yaşanılır hale dönüştürülmesi, yerel özgün özellikler aracılığı ile markalaşma ve bunun ekonomik getirileri, hem doğa hem mimari hem de kültürel açıdan çevreci ve korumacı uygulamaları vurgulamıştır. Orta ölçekli kentlerden oluşan geniş kentsel ve kırsal alanlarda yerel hizmetler ve hizmet kalitesinden kaynaklı olarak yaşanılabilirlik

özelliklerinin genel artışının nüfusu yerinde tutmak için bir alternatif yaratacağına işaret etmiştir.

Kafafçı, sözkonusu en önemli katkıları; Kent geçmişine saygı, geçmiş uygarlıklara sahip çıkma ve yaşanılır bir çevre bilinci kazanma olarak sıralamıştır. Gök tek tek katkı telaffuz etmemiş ancak yaşanılabilirlik için kentsel bölgelerde kentsel sorunların en aza indirilmesinin oldukça önemli olduğunu ifade etmiştir.

Mızraklı, önem sırasına göre düşünerek bu katkıların, sağlıklı yapılaşma, yenilenebilir enerji, çevre bilinci ve çevreci uygulamalar, kadınların sosyo-kültürel-ekonomik yaşama katılması, yerel sosyo- kültürel dokunun korunması gibi hususlar olarak sıralanabileceğini belirtmiştir. Kentlerimizde en büyük eksikimizin tarihi yapıların ve tarihi kentsel dokunun korunması, bunun öneminin yeterince kavranmaması olduğunu dile getiren Mızraklı, orta ve büyük ölçekli kentlerde tarihi yapılar küçük kentlere oranla daha fazla olduğundan, Cittaslow'un kentsel yönetim disiplinine en önemli katkılarından birinin bunların günyüzüne çıkarılmasında daha fazla etkin olunması olacağını vurgulamıştır.

Acartürk, halihazırda ülkemizde büyükşehir belediyesi yapılmış çok sayıda il merkezinin aslında oldukça küçük denebilecek kentler olduğunu, toplamda il olarak 750-800.000 civarında nüfusları olsa da il merkezlerinin (il merkezi olan ilçe) kent olarak oldukça küçük yerleşimler olduğunu hatırlatarak Sakinkent modelinin bu tür yerleşimlere birçok anlamda katkı sağlayabileceğini ifade etmiştir. Bu yaklaşımda nisbeten küçük olan nüfuslarının avantaja dönüşebileceği örnekler (örn. trafik) çıkabileceğine işaret etmiştir. Zaten çok sakin olan bu kentlerde modelin beklentileri ve kriterleri ile kentin özelliklerinin doğal olarak örtüşmesinin kolaylık sağlayabileceğini belirtmektedir. Bu tarz kentlerde yerel pazar uygulamaları, binaların görsel uygulamaları vs. gibi birçok sebeple modelin yararlı olabileceğini, kentte zaten bulunan iyi ve güzel özellikler önplana çıkarılarak böylelikle markalaşma sağlanacağını söylemektedir. Acartürk'e göre, trafik

düzeni, yapılaşma, kent peyzajı, binaların estetiği, ışık ve gürültü kirliliği, çevresel hassasiyetler gibi hususlarda konu gönüllülüğe de girdiği için uygulama çok daha tertipli olacaktır. Sonuçta böylelikle, nüfus kriteri çok zorlanmaksızın kentsel yaşam kalitesi artmış, daha düzenli, temiz, çevreci, sistemli, kentler elde edilmiş olacaktır.

Balta, modelin uygulanabileceği orta ölçekli kentlerden oluşan geniş alanlardaki en önemli katkıların neler olacağını, her kentin kimlik ve ihtiyaçlarına göre değişeceği düşüncesindedir. Zira her kentin özellikleri ve ihtiyaçları farklıdır. Bu sebeple her kent için kapsamlı birer durum analizi çalışmasının yapılmasını önermektedir. Kentin durumunu detaylarıyla ortaya koyan bu çalışmalar sonrasında o kentlerin en çok neye ihtiyaç duyduğu, bunun en iyi nasıl karşılanacağı, sorunların en uygun yollarla nasıl çözülebileceği, kentin hangi güçlü yönleri kullanılarak hangi yöntemle ilerleneceği ve nereye varılmak istendiği ortaya konacaktır. Bunlara göre yapılacak çalışma o kentin daha yaşanılır olmasına katkı sağlayacaktır. Buradan hareketle Balta, modelin olası katkısının, genel olarak orta ölçekli kentler için de “daha çevreci, yaşamın daha kolay, sağlıklı ve keyifli olduğu düzenli kentlere sahip olmak” olarak ifade etmiştir.

Kaya, bu soruya cevap ararken işin temelinde Slowfood’dan ve kırsal üretim kavramından kopmamak gerektiğini, aksi takdirde olayın felsefesinden ve özünden de uzaklaşılacağını hatırlatmıştır. Burada her zaman, “iyi, temiz ve adil” üçlüsü ve felsefesinin başımızın üzerinde bir “Demokles’in Kılıcı” gibi durması gereğinin altını çizmiştir. Slowfood’dan Cittaslow’a aktarılan deneyimler sebebiyle konuya buradan bakmanın sürdürülebilirliği; sürdürülebilir üretimi-tüketimi, kırsal kalkınmayı, sürdürülebilir gelişmeyi sağlayacak tüm alanlarda faydasının görüleceğini işaret etmiştir. Kaya, Sakinkentlerin bugüne dek hayata geçirdiği uygulamalar olan; kentin kimlik ve mimarisinin korunması, kentin kırsalla ilişkisinin kopmaması, mevcut yapıların alternatif kullanımı, yeni binaların yaratacağı mimari kirliliğin önlenmesi gibi katkıların orta ölçekli kentlerin yoğun olduğu geniş kentsel alanlarda da önemli katkılar olarak öne

çıkacağını hatırlatmıştır. İyi kent ve iyi tarım uygulamalarının kente uygulanmasında da “Yenilebilir/yenebilir peyzaj”, kavramından hareketle, masrafı düşük, yerel floraya ve kent peyzajına uyumlu, kirletici olmayan yararlı bitki ve ağaçların (örn. çam yerine mandalina, çim yerine lavanta vb.) kullanılmasını da önemli bir katkı olarak dile getirmiştir. Kaya, bu tarz unsurların Sakinkent modelinde daha büyük ölçeklerde hem peyzajda hem yerel kalkınmanın sağlanmasında kullanabileceğini ifade etmektedir. Özetle, sürdürülebilirlik, “iyi, temiz, adil” üçlüsünün kentte hayata geçirilmesi, koruma, kent-kır ilişkisinin sürekliliği, kentleşme sürecinde yerel kalkınma kavramından kopmamak olabilecek en önemli katkılar olarak öne çıkmaktadır.

Barlas, orta ölçekli kentlerde, küçüklerde olduğu gibi, aynı şekilde, aynı mekanizmanın katlanarak kümülatif bir şekilde ilerlemesi gerektiğini dile getirmiştir. Modelin orta ölçekli kentlerin oluşturduğu geniş kentsel alanlarda kullanılmasının zaten halihazırda Cittaslow kriterlerinin normal kent kriterlerinden farklı olması sebebiyle, kentsel sistemsel anlamda doğal olarak katkı sağlayacağını, hatırlatmıştır. Bunun sebebinin Sakinkent modelinin uygulandığı bir kentte doğal kaynakların, tarım arazilerinin korunması, yapılaşmanın tarım arazilerinden belli bir uzaklıkta olması, hava-su-toprak analizlerinin düzenli yapılması, pazar ürünlerinin düzenli analiz ediliyor olması gibi çok sayıda uygulama kriteri olduğunu belirtmiştir. Bunlarla ilgili ne kadar çok proje hayata geçirilirse ölçek farketmeksizin küçük, orta ya da metropol ölçekli kentler için, o kadar iyi olacağı görüşündedir. Dolayısıyla, en önemli katkılar olarak çevre ve insan, yaşanabilirlik, yaşanılabilirlik üzerine olan katkıları ön planda görmektedir. Burada, diğer katkıları geride bırakıp kimilerini öne çıkarmanın haksızlık olacağını, çevre, altyapı, enerji verimliliği gibi tümünün de önemli olduğunu görmek gerektiğini söylemektedir.

Mirza, soruyu Sakinkent modeli esaslarının büyükşehirlerin de dahil olduğu geniş kentsel alanlarda hayata geçirilmesi olasılığı üzerinden değerlendirmiştir. Örneğinde, New York’taki Central Park’ın kentin ortasındaki bir ormanmışçasına bu kentte yaşayan

bir insan için ne kadar değerli ve rahatlatıcı olduğunu ele almıştır. Her kente uygun belli standartların benimsenmesi suretiyle yaşanılır kentsel bölgeler oluşturulabileceğini ve bu yapılacak olursa o alanlardaki yaşama çok büyük katkıları olacağını vurgulamıştır. Böylelikle insanların yaşamlarına ilişkin olarak aradıkları şeyleri yaşadıkları yerde, kentlerinde bulacak olmaları sebebiyle, başka arayışlara girmeyeceklerini, yaşadıkları yerde mutlu olacaklarını ifade etmiştir. Dolayısıyla büyükşehirleri düşündüğümüzde de tüm kent boyunca olmasa da kentler içinde yaşanılır bölgelerin oluşturulmasının da çok önemli olduğu görüşündedir. Kente “güvenli, dirençli ve kolay yaşanan” özelliklerinin kazandırılmasıyla, bu yöndeki yaşamsal yapısal değişikliklerle İstanbul’da da yaşanılır bölgeler yaratılabileceğini, bu projelerin yeni iyi projelere yol açacağını, sonuçta daha sürdürülebilir kentsel alanlar ve hatta “daha Yavaş bir İstanbul” bile elde edilebileceğini dile getirmiştir. Mirza burada daha iyi, kaliteli, kolay ve keyifli yaşanacak kentler elde edilmesini, elde edilecek asıl önemli katkı olarak görmektedir.

Kaptan Ayhan, geniş bir bakış açısıyla detaylı bir şekilde olası katkıları tek tek tanımlamaya çalışmıştır. Sakinkent modelinin orta ölçekli kentlerde hayata geçirilmesi durumunda 72 kriterin içerisindeki hemen her hususta katkı sağlanabileceğini belirterek konunun geniş kapsamlı yararlarına işaret etmiştir. Daha spesifik olarak bakılınca da, kentsel yaşam kalitesi açısından katkısının öncelikle yeşil alanların hem sayısal olarak artması hem de kalite olarak yükselmesi olduğunu belirtmiştir. Bunun dışında insanların atık kavramı hakkında bilinçlenmeleri, belediyenin halkın bilinçlenmesini organize etmesi, hava kalitesinin artması, yeşil ortak alanlarda daha çok biraraya gelen halkta toplumsal birliktelik duygusunun artması, sosyal iletişimin artması, sosyal iletişim artışının unutulmuş kimi insani değerleri hatırlatması gibi birbiriyle zincirleme bir ilgisi bulunan hususlarla birlikte ortaya çıkacak bir genel yaşam kalitesi artışına işaret etmiştir. Bu doğrultuda, yeşil alanla birlikte kentte hem flora hem fauna elemanları anlamında biyoçeşitliliğin artışı da ortaya çıkabilecek önemli katkılar arasında saymıştır. Yeşil

alanın içerisinde Sakinkentle beraber yeşil ağ oluşturabileceğimizi, günümüzde artık “mavi-yeşil” dediğimiz kavramın daha belirgin hale gelmesi, afetlere karşı “dirençli kent” kavramıyla kentlerin daha hazırlıklı ve dayanıklı olması gibi bir çok katkının, örn. dezavantajlı gruplar için çok daha iyi olanaklar sağlanabileceğine işaret etmektedir.

Kaptan Ayhan, sonuç itibarıyla küçük ölçekli bir kenti bile mevcutta zaten ileriye götüren model yaklaşımı ve işleyişinin, yaşanılır kentsel bölgeler dahilinde orta ölçekli kentleri de rahatlıkla ileriye taşıyabileceğini, kentsel yaşam kalitesi artışı çerçevesinde böylelikle birçok katkının hayata geçmiş olacağını savunmaktadır. Kenti geriye götürebilecek ya da orta ölçekli kentte olumsuz olabilecek bir şey görmediğini hatta modelin küçük ölçekli kentteki uygulamasından daha fazla yararlı olacağı şeylerin olduğunu söylemektedir. Buna örnek olarak, uzaktan yani evden çalışma sisteminin geliştirilmesinin, orta ölçekli kentlerde trafikle ilgili rahatlamaya yolaçacağını, trafik yoğunluğu ve dolayısıyla gürültüsünü ciddi oranda azaltacağını, böylelikle egzoz salınım miktarını düşürmek yoluyla hava kalitesi yükseltmek gibi yararlarla birlikte toplu taşımanın yükünün de, trafiğin de, ulaşım maliyetinin de hafifleyeceğini eklemiştir. Tüm bunlara bakarak, bu anlamda model uygulamasıyla orta ölçekli kentlerde küçük ölçekli kentlerde elde edilecek etkiden çok daha fazla olumlu etki elde edilebileceğini, daha da faydalı olacağını söylemektedir.

Köstem, Sakinkent modelinin orta ölçekli kentlerden oluşan geniş kentsel alanlarda hayata geçirilmesinin katkısını model uygulaması ile oluşan avantajların küçük kentlerdeki genel yaşam kalitesini arttırması gibi orta ölçekli kentlerde de kentsel yaşam kalitesi artışı olarak görmektedir. Sonuç itibarıyla modelin önceliklerinin hayata geçirilmesi, trafiğin sakinleştirilmesi, sağlıklı gıdaya erişim, vb. gibi her bir ölçekte, insanların işine yarayabilecek kapsamlı şeyler hayata geçeceğinden daha istenilir, orta ölçekli kentlerde de daha yaşanılabilir bir kent yaşamı oluşacağını, bu katkıların kent küçük te büyük te olsa herkesin istediği şeyler olduğunu belirtmiştir. Köstem, Sakinkent model

uygulamasının öne çıkaracağı yerel tarımsal üretim, yerel sağlıklı gıda üretimi, yeşil alanların artması, doğa ile içiçe bir yaşam gibi günümüz kent insanı için çok önemli, aranan ancak bulunamayan olanakların önemine işaret etmiştir. Pandemi ile birlikte kentlerde gıda tedariki ile ilgili sıkıntıların ortaya çıkmasından yola çıkarak, büyükşehirlerin de gıda tedarikinin yakın çevreden, kentin hinterlandı ve onun da yakın çevresinden yapılması, bu bölgelerin desteklenmesi ve yerel üreticinin üretmesinin istihdam anlamında da mantıklı ve olması gereken şey olduğunu vurgulamıştır. İstanbul'un ve diğer büyük kentlerin -özel iklimle alakalı ürünler hariç- Antalya'dan ürün alması yerine kendi yakın çevresinden, yakın bölgelerden alabiliyor olması gerektiğini, tabii bunun ancak devlet te destek olursa, örn. yakın yere ürün satışına vergi avantajı getirmek gibi şeyler yapılırsa daha iyi oturabileceğini ifade etmiştir.

Akman ise, 10. Soruya verdiği cevapta, Sakinkent modelinin orta ölçekli kentlerin de olduğu geniş alanlarda ortaya çıkaracağı “yaşanılır kentsel bölgeler”in sağlayacağı olası katkıları zihin dünyasında canlandıramadığını ifade etmiştir. Bu cevabından hareketle Akman'ın soru içeriğini gerçekliğe uygun bulmadığı düşünülmüştür.

Soru 11:

11. Soruda, modelin ölçek haricinde, kentsel yaşam kalitesi ve kent hakkının hayata daha net ve kolay geçmesi açısından geliştirilebilir yönleri olup olmadığı, varsa bunların neler olduğu sorulmuştur.

Cevaplarda gruplanacak türde benzer görüşler bulunmamakta ancak genel ortak yönleri olan farklı detaylara odaklanmış görüşler gözlenmektedir. Bunlar; Sakinkent kriterlerinin hayata daha etkin ve yaygın geçmesi için yapılabilecek şeyler ve modelin özelliklerinin tüm kent ölçeklerinde kentsel yaşam kalitesini artırması için yapılabilecek geliştirmeler olarak, kentteki tüm paydaşların işbirliği ve koordinasyon içinde çalışması, modelin çevreci özelliklerinin, sanayiye ilişkin özelliklerinin daha somut olarak hayata geçirilmesini sağlayacak geliştirmeler, yerel toplumun Sakinkent kavramı ve

uygulanmasına sahiplenmesini sağlayacak uygulamalar, fikir geliştirme ve karar aşamasında yerel halk katılımının daha somut hale getirilmesidir.

Kaynak kişilerin görüş ve ifadelerini daha yakından inceleyecek olursak, her bir kişinin aktardığı bilgi ve görüşlerden çıkarılacak özetlenmiş veriler şöyle aktarılabilir;

Tütüncü, modelin yaşam kalitesi ve kent hakkının hayata geçmesi açısından geliştirilebilir yönlerini değerlendirirken, yerelde istihdam olanaklarının küçük çaplı ev içi üretimi kapsamı dışında da, küçük ve orta ölçekli çevreci sanayi anlamında arttırılmasına daha çok ağırlık verilmesinin önemine değinmiştir. Bunun daha çok tarım ve hayvancılık kapsamındaki tarımsal ürünlerin işlenmesi anlamındaki bir çevreci sanayi olması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, modelde yerel halkın kentin olanaklarından daha yoğun ve eşit düzeyde faydalanmasını sağlayacak ek geliştirici düzenlemeler yapılmasını, süreklilik elde edilmesi için kentteki herkesin kentin sahibi olmasını, yerel halkın kente ve değerlerine daha yüksek oranda sahiplenmesinin sağlanması gereğini dile getirmiştir. Bu yapıldığı takdirde, nüfusun yerinde tutulabileceğini, bunun da ortak akıl, ortak çalışma, ortak çaba anlamına geleceğini vurgulamıştır.

Kafafçı, modelin yaşam kalitesi ve kent hakkı açısından geliştirilebilir yönünün, kent yönetiminde bulunan tüm resmi ve özel kurumların Sakinkent modelindeki kriterlerin uygulanması amacıyla eş güdüm ve işbirliği içinde çalışması ve bu şekilde hareket etmesi olarak ifade etmiştir.

Gök, bu soruya ilişkin değerlendirme yapmamıştır.

Mızraklı, konuyu değerlendirirken, yerel yönetimlerde demokratik katılım ve yönetim kültürüne olanak sağlayan Kent Konseyleri, Sakinkentlerde çoğu yerde hayata geçirilmiş olup çocuklara erken çağda demokrasi eğitimi ve demokrasi bilincinin verilmeye çalışıldığı Çocuk Belediye Meclisleri gibi uygulamaların daha fazla geliştirilebileceğine değinmiştir. Sosyal ortamda birlik ve beraberlik kavramına önem veren Sakinkent yapısında, çevreci kuruluşlar, kadın kuruluşları, doğa platformları...vb.

sivil toplum kuruluşu tarzındaki yapılarla ilişkilerin geliştirilebileceğini, sistematize edilebileceğini, ortak kararlar alınıp hayata geçirilebileceğini belirtmiştir. Böylelikle yerel toplumla birlikte çok daha fazla fikir ve proje üretilebileceğini, bu yapılar aracılığıyla halkla daha fazla iletişim ve diyalog geliştirilebileceğini, bunun daha yoğun yönetimle daha somut sonuç alınması anlamına geleceğini dile getirmiştir. Mızraklı burada, Kent Konseyinin zaten ağırlıklı olarak güçlü, inisiyatif kullanabilen örgütlü taraflardan oluşması sebebiyle karar alma gücünün yine güçlü çoğunlukta kaldığından, bu yapıdaki arızaların giderilip yeniden etkinleştirilmesi gerektiğini de eklemiştir.

Acartürk, değerlendirmesinde yerel halkın katılımı ve modele sahiplenmesinin üzerinde durmuştur. Modelin yaşam kalitesi ve kent hakkı açısından geliştirilebilir yönlerini değerlendirirken, yerel yönetimlerde insana dokunmadan bir şey yapmanın mümkün olmadığını, bunun Sakinkent uygulamasında da böyle olduğunu söyleyerek, model uygulamasında Sakinkentlerdeki muhtarları da işin içine katmak gereğine işaret etmiştir. Kontrolü zor olan yerlerde vatandaşla ilk ve en etkili buluşma yöntemlerinden birinin de en küçük yerleşim birimi olan mahalle ve köylerin muhtarlıklarını işin içine katmak olduğunu belirterek, kendi mahallelerinde-köylerinde özellikli, yaygın ne ürün veya özellik varsa muhtarlıklar üzerinden destek ve öneri alıp, bu verileri ilgili araştırma kuruluşları olan üniversitelerle paylaşp araştırmacı ve akademisyenler üzerinden ilderlenmesini önermiştir. Böylelikle hem onlardan çok daha yerel bilgi alınacağını, işin içine katılmalarının ve bu yolla konuya sahiplenmelerinin sağlanacağını ve konunun daha yaygın olarak halk nezdinde de gündemde tutulmuş olacağını, bu şekilde çok geniş halk kitlelerine ulaşma ve birlikte düşünüp davranma olanağının yaratılacağını aktarmıştır. Mevcut durumda bu sürecin sembolik denebilecek toplantılar ve buluşmalardan oluştuğu, halkın ve en küçük yerel yönetim birimlerinin yeterince işin içine katılamadığı tespitini yapan Acartürk, modelin yaşam kalitesi ve kent hakkı açısından geliştirilebilir yönleri arasında fikir üretme ve karar alma konusunda özellikle yerel katılımın arttırılması,

statüye yerel halk ve STK'ların sahiplenmesinin sağlanması ve elde edilen verilerin bilimsel olarak işlenerek geliştirici fikirlerin oluşturulmasının çok katkı sağlayacağını altını çizmiştir.

Balta, değerlendirmesini İzmir Metropol Sakinkent projesini esas alarak yapmıştır. Geliştirilebilir şeylerin her zaman olacağını vurgulayan Balta, Metropol Sakinkent örneğinde yapılan mahalle odaklı çalışmanın modele yeni bir açılım sağladığını ve bir geliştirme olduğunu söylenebileceğini ifade etmiştir. Mahalle ölçeğinde uygulanan ve Sakin mahalle olarak kavramlaştırılan projenin pilot uygulama aşamasında olduğunu hatırlatan Balta, bu kapsamda mahallelerde yapılan tüm çalışmalar bir yönüyle kent hakkıyla bağlantılı olduğunu altını çizmiştir. Bu çalışmaların oradaki yaşam kalitesiyle, oradaki halkın yaşadıkları yerle ilgili yerel yönetim kararlarının alınmasına katılımı ile ilgili olduğunu ve orada yaşayan halkın kent hakları önemsendiği için yapıldığını belirtmiştir. Bu çalışmalar sonucunda ortaya çıkacak olan raporların kentin uzun dönem sürdürülebilirliği için kalıcı bilgiler oluşturacağını, bilimsel verilerin kaynak olarak kullanılmaya uygun olacağını eklemektedir. Dolayısıyla bu projenin genel olarak hem yurttaşların kent hakkının somut olarak hayata geçirilmesi hem de uygulama öncelikleri itibarıyla da kentsel yaşam kalitesini arttırmaya odaklı olduğundan, bunun kapsamlı bir model geliştirmesi olduğundan söz etmiş olmaktadır.

Kaya, Sakinkent modelinin yaşam kalitesi ve kent hakkı açısından geliştirilebilir yönlerini düşünürken, geliştirme açısından neredeyse kent yapılarının tamamında faydalı olabilecek karakterde olması sebebiyle, modelin uygulama açısından yaygınlaştırılmasının, uygulamanın farklı yapıdaki daha fazla kentsel alanda, daha çok sayıda ve farklı kentsel yapıda hayata geçirilmesi için gayret edilmesinin, geliştirilebilir en önemli şey olarak ele alınması gerektiğini savunmaktadır. Bu kentsel yapının bir büyükşehir, büyükşehirin bir ilçesi ya da bu ilçelerdeki bir mahalle de olabileceğinin altını çizmiştir. O noktada amacın Sakinkent modelinin yaşanılabilirlik özelliklerini model olarak

alıp başka uygun yerlerde hayata geçirmek, buralarda insanların yaşam kalitesini yükseltmek olacağını hatırlatmıştır.

Çıkış noktası ve ana eksen olan “insanların yaşam kalitesini yükseltmek” amacının çeşitli yollarla; gıda kalitesi, hava-su kalitesiyle, kent yaşamı ve yerel hizmet kalitesini yükselterek yapmaya çalışılacağını dile getiren Kaya, Slowfood bunu gıda temelinde gıdalarla yapmaya çalışırken Sakinkent’in de bunu şehircilik uygulamalarıyla yapacağını, bu tez çalışmasında önerilen modelde ise artık bu yaklaşımın kentleşme pratiklerinin içine sokularak daha büyük alanlarda uygulanacağını, ancak kimi noktalarda şehrin yapısı bunu yapmaya izin vermediğinde, -örn. İstanbul’un tamamını bir Sakinkent metropol yapmak mümkün olmadığında,- belki içindeki bazı ilçeleri baz alarak ilçe özelinde yapabileceğini veya gerekiyorsa mahalle ölçeğine dek düşülebileceğini belirtmiştir. Bu noktada, buradaki insanların bu uygulamalardan mahrum kalmaması adına mahalle ölçeğine düşmenin gerekebileceğini, Sakinkent felsefesinin, yaklaşımının nimetlerinden, iyi bir kent amaçlayan unsurlarından insanların faydalanmasını isteniyorsa belki kentlerde ölçeği mahalleye düşürmenin yarar sağlayabileceğini ifade etmiştir. Böylelikle modelde topyekûn ve kapsamlı bir geliştirmenin yapılıyor olacağını dile getirmiş olmaktadır.

Kaya, konuya tersinden de bakarak, “yukarıdaki kapsama alınmayan mahallelerde insanların yaşam kalitesini yükseltmeyecek miyiz?” diye de sormuştur. Bu amaçla yapılacak çalışmalarda Anayasada herkesin eşit olduğunu ifade eden eşitlik maddesi mantığıyla konuya bakılması, Çevre hakkı, Konut hakkı gibi Kent hakkıyla ilişkili maddelerdeki kapsayıcı ve adil bakış açısını kullanmak gerektiğini, A ya da B bölgesindeki insan arasında fark gözetilmemesi gereğini, İzmir’in yaptığı ve hedeflediği şeyin bu noktada daha anlamlı olacağını ifade etmiştir. Burada Kaya’nın görüşlerinin İzmir Metropol Sakinkent projesini ortaya çıkaran bakış açısıyla örtüştüğü gözlenmektedir.

Barlas, modelin geliştirilebilir yönlerinin bölgelere ve bölgelerin özellik ve ihtiyaçlarına bakarak tasarlanması gerektiğini söylemektedir. Her bölgenin lokal ihtiyaçları farklı olduğundan o bölgenin kendine özgü durumuna göre uzmanlar eliyle çalışılması gerektiğinin altını çizmektedir. Barlas, bu arada modele bakarken kentlerin tarımsal odaklı olmasına gerek olmadığını her bölgenin kendine özgü yapısı içinde modelin uygulamasını değerlendirmekte fayda olduğunu hatırlatmıştır. Yaptığı değerlendirmede modelin geliştirilmesinden çok, modelin uygulanmasındaki eksikliklerin giderilmesinin önemini vurgulayan Barlas, bu süreçte de Cittaslow ulusal merkezden gelecek ve bölgede öne çıkan sorunlu konulara odaklı, uzun dönemli çalışacak uzman ekiplerin yerel ekiplere yol göstererek sağlayacağı katkının önemine değinmektedir. Yerel yönetimlerde çalışan ve Cittaslow konusunu çok ta iyi bilemeyen, konuyu sonradan öğrenen personelin Ulusal Cittaslow Merkezinden gelecek kalifiye ve donanımlı uzmanlardan yardım alarak desteklenmesi, eğitilip geliştirilmesi gerektiğini belirtmiş, bu tarz yetişmiş kişilerin pek bulunmadığını, bu donanımda kişilerin yetiştirilerek sayıca arttırılması gerektiğini, uzmanlık desteğinin sürekliliğinin sağlanması gereğini vurgulamıştır.

Barlas ayrıca, Sakinkent modelinde Kent Hakkının daha iyi hayata geçmesinin o kent veya bölge insanının yönetici ve yurttaşlarının bakış açısı, talepleri, mücadeleleri ve haklarını elde etmek için neler yapacaklarına bağlı olduğunu, modelin özünde Kent Hakkını desteklediğini ve açığa çıkmasına yol açacak bir yapıda olduğunu belirtmiştir.

Mirza da, modelin geliştirilmesine değil de mevcut uygulamada yapılması gerekirken yapılmayan, olması gerekirken olması sağlanamayan konuları önplana çıkaran ve modelden çok uygulama pratiğinin geliştirilmesiyle ilgili bir değerlendirme yapmıştır. Mirza, Sakinkent'te yaşayan çoğu yurttaşın Sakinkent kriterlerini baştan aşağı okuduğunda genellikle “Ben gerçekten bunların olduğu bir yerde mi yaşıyorum, eğer böyle bir yerde yaşıyorsam çok mutlu bir yurttaş olmam gerek” diye düşüneceği

görüştüğüdür. Bunun sebebini Sakinkent deyince yaşam kalitesini çok arttıran ve vatandaşın kent hakkını sonuna kadar kullandığı, doğal yaşam alanlarına sahip olduğu, yaşadığı yerde ve evinde mutlu olduğu, sokakta, çarşıda rahatsız edici bir şey görmediği, bir yerin anlaşılması şeklinde açıklamaktadır. Oysa gerçekte ülkemizdeki çoğu Sakinkent'in uyması gereken kriterlere uymadığı konular olduğunu dile getirmektedir. Aslında modelin uygulaması doğrultusunda kentsel yaşam kalitesi ve kent hakkının hayata geçme oranı arttırılabilir, kent sakinleri ve kentin konuklarına daha güzel yaşam alanları sunulabilirken, uygulamada buna hiç uymayan şeyler yaşanabildiğine işaret etmiştir. Bu kapsamda, bunların olmaması için temel şartın kentteki yurttaşlar, kuruluşlar ve konuklar tarafından dışarıya kentin Cittaslow olmasının getirdiği güçlükler konusunda (özellikle imar durumu hkk.) olumsuz sunumlar yapılmaması ve Cittaslow ünvanın kâr amacı güderek kötü niyetli ve duyarsızca kullanılmaması olduğunu belirtmektedir. Sonuçta, Sakinkentlerdeki yapılaşmanın kontrol altına alınması, Cittaslow'un halkın gözüne olumsuz (kural koyucu, engelleyici) olarak sunulmasının önlenmesi, sorumlu ve sürdürülebilir bir turizmin benimsenmesi...gibi uygulamada geliştirilmesi gereken hususların altını çizmiştir. Yapılabilecek geliştirmeler olarak ta planlı ve yeşil kentler için ek düzenlemeler getirilebileceğini eklemiştir.

Kaptan Ayhan değerlendirmesinde modelin metropol kente uygun olmadığı ekseninde konuyu tartışmıştır. Zihninde metropolle Sakinkent kavramını biraraya oturtamadığını belirtse de, Sakinkent modelinin içinden bütün kente yayılabilecek birtakım parametrelerin çekilebileceğini ifade etmektedir. Bunların katı atık, yeşil alanların arttırılması, kentteki Wi-fi ağının geliştirilmesi, kent içinde tramvay gibi elektrikli toplu taşıma araçlarının geliştirilmesi... gibi konular olduğunu, bunların normal şartlar altında her zaman “bir Sakinkent şemsiyesi açmadan” da zaten bir kentte yapılması gerektiğini ifade etmiştir. İzmir Metropol Sakinkent projesini uygulanabilir ve gerçekçi bulmadığını söyleyen Kaptan Ayhan, modelin orta ölçekli kentler için kentine göre çok

başarılı da olabileceğini, bunun kentin insanının eğitim durumuna, bilincine ve potansiyeline göre de değişebileceğini düşünmektedir. Bu doğrultuda, metropoller için Sakinkent yerine başka bir kavram yaratılabileceği görüşündedir.

Kent Hakkı kavramı ve kentsel yaşam kalitesi açısından da kentlileşme kavramını öne çıkaran Kaptan Ayhan, yerel yönetimin halktan gelen talep ve şikayetleri alarak işlemesiyle bireylerin hakları konusunda bilinçlenebileceğini, yurttaşın kent hakkını talep etmesi ve aramasının stiline de önemli olduğunu söylemiştir. Kaptan Ayhan'a göre, kent hakkının gündemde olması ve gereklerinin kentli tarafından talep edilmesi konusunda temel sorun ve engelin ülkemizdeki kentlilik bilincidir. Ülkemizde henüz kentlilik kimliği oluşmamıştır ve ancak kentlilik kavramının oturtulması durumunda bunlar net olabilecektir. Bu olursa kentteki halk yerel yönetimden ve hatta merkezi yönetimden kentteki yaşam kalitesinin artırılması ile birlikte kent hakkının gereklerini talep edebilecek, bu yöndeki beklentilerini dile getirecektir. Ayrıca, metropol için değil ama orta ölçekli kentlerdeki sosyal diyalog, sosyal uyum ve yabancılaşma gibi sorunların çözümü konusunda Sakinkent yaklaşımının yardımcı olabileceğini belirtmiştir. Sonuçta modelde yapılabilecek geliştirmeler açısından baktığımızda Kaptan Ayhan, öncelikle yurttaşların gerek merkezi gerekse yerel yönetimden kentteki yaşam ortamı hakkında bir birey olarak talep edebileceği ve hakkı olduğu şeyler konusunda eğitilmesi ve bilinçli hale gelmesinin daha öncelikli ve önemli olduğunu, kentlileşme gerçekleştiği takdirde bir diyalog ve yönetişim ortamı içinde her şeyin daha kolay çözülebileceğini aktarmış olmaktadır.

Akman ise, modelde yapılabilecek geliştirmeler kapsamında, Sakinkent hareketinin yaşam kalitesi ve kent hakkı gibi temel konularda ortaya koyduğu kriterlerin biraz daha açık hale getirilerek somutlaştırılmasının önemine değinmiş, bu yapıldığı takdirde hareket kapsamında farklı projelerin hayata geçirilmesinde öncü olabileceğini belirtmiştir. Buna örnek olarak, Kent Konseylerinin oluşumu ya da Konseyin olduğu

yerlerde Yavaş Şehir Meclisinin kurulmasına ilişkin bir kritere yer verilebileceğini ifade etmiştir.

Köstem, modelde doğal olarak geliştirilebilecek yönler olduğunu, kendilerinin metropol için geliştirdikleri ve geliştirmeye devam ettikleri kafalarındaki ideal modelde toplum katılımının çok önemli olduğunu belirtmiş, eğer bir yerde bir yatırım, bir kamu hizmeti yapılacaksa kamuya/halka da sorulması ve kamuyla/halkla birlikte oturulup değerlendirilmesi gerektiğini söylemiştir. Bu anlamda, Cittaslow statüsündeki belediyenin Cittaslow özelinde önceliklerinin olması gerektiğini, belirlenen öncelikler doğrultusunda çözümler geliştirilmesi gerektiğini, vatandaşın kimi zaman Cittaslow misyonu ile uyuşmayan -örn. çok katlı otopark ya da şehrin merkezine gökdelen isteyebileceğini- ama belediyenin de Cittaslow kapsamındaki öncelikleri doğrultusunda bir uzlaşma sağlayıp ona göre bir hizmet götürmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bunun bütün belediyeye yansımalarının geliştirilebileceğini, ihtiyaçlar ve Cittaslow felsefesinin birleştirilerek hayata geçirilmesini işaret etmiştir. Bunlar yapılırken halk katılımının sağlanması amacıyla bütün kentte anketler, oylamalar yapmak, bütün insanları dinlemek, büyük bir araştırma yaparak buradaki en büyük sorunlar ve ihtiyaçların ne olduğunu çıkarmak, daha sonra da Cittaslow yaklaşımıyla onların üzerine gitmek, bunu yaparken şeffaf olmanın ideal olacağını işaret etmiştir. Bu bakış açısıyla çok şey geliştirilebileceğini, temel hususun katılım olduğunu, katılım olmayınca, o kentteki halkın süreçlere sahiplenmediğini, destekleme tutumunun oluşmadığını, sonuçta hiçbir şey yapılamadığını belirtmiştir. Model misyonunun ve yararlarının sürdürülebilirliği için halkın ilgisi, desteği ve katılımının çok önemli olduğunu söylemiştir. Bunlar yapılırken halka bilgiyi tam vermenin de gerektiğini, onların da bunları bilmeye ihtiyaç duyduğunu, sadece rakam bilgisiyle değil de, yapılacak işin, hizmetin mahiyetini, işlevlerini, avantajlarını vb. de açıklamanın önemine değinmiştir. Örn. vatandaş güneş enerjili aydınlatma isteyecek olursa, ona güneş pilinin maliyeti, nasıl

çalıştığı, kentin dışında güneş enerjisiyle elektrik üreterek o elektriğin kullanılmasının avantajları açıklandığında büyük olasılıkla güneş enerjili aydınlatma talebinden vazgeçecektir. Kısacası, modelin geliştirilmesine ilişkin olabilecek hususların büyük bir kısmının vatandaş- yerel yönetim iletişimi, ilişkisi, diyalogu, işbirliği, bilgi-duygu alışverişinden geçtiği düşüncesindedir.

12. Soru:

12. Soruda, Sakinkent modelinin (Yerel kalkınmaya önem verme, yerel istihdam sağlama hedefi, çevreci sanayiye ve teknoloji kullanımına öncelik verme, çevre koruma, yerel kimliğin korunması...) gibi özelliklerinden yola çıkarak, orta ölçekli kentlerin “genel kalkınma/gelişmesini destekleyip, yapılarını güçlendirecek bir model” olduğu savı ortaya konmuş ve kaynak kişilerin bu sava katılıp katılmadıkları sorulmuş, konu hakkındaki görüşleri istenmiştir.

Görüşleri alınan tüm kaynak kişiler bu soruda yer alan Sakinkent modelinin özellikleri itibarıyla orta ölçekli kentlerin gelişmesini destekleyeceği savına katıldıklarını belirtmişlerdir. Verilen cevaplar odaklandıkları hususlar itibarıyla 3 gruba ayrılarak incelenebilir; Bunlar, (1) modelin işlevselliğine odaklanan, (2) modelin genel olarak “iyi bir model” olduğuna odaklanan ve (3) katılmakla birlikte bununla ilgili bazı şartlar ortaya koyan cevaplardır.

Birinci görüş grubu, modelin kent daha fazla büyümeden gerekli tedbirleri alma konusunda bir bilinç geliştirilmesini sağlayabileceğini, sürdürülebilir ve çevreci bir yaklaşımı benimseyen modelin kent yaşamında katı atık, atıksu, geri dönüşüm, ulaşım ve enerji gibi sorunların üstesinden gelmesi gerektiğinin üzerinde durmuştur. İkinci görüş grubu, Sakinkent modelinin özellikleri itibarıyla soruda sözü geçen yerel kalkınmaya önem verme, yerel istihdam sağlama hedefi, çevreci sanayiye ve teknoloji kullanımına öncelik verme, çevre koruma, yerel kimliğin korunması... gibi tüm konularda faydalı ve destekleyici olduğunu, uygulama sürecinde yerel yönetim ve merkezin taşra teşkilatının

işbirliği içinde çalışmasının önemini, orta ölçekli kentlerde ölçeğin büyümesi sebebiyle modelin daha etkili olacağını, çevre ve yerel değerleri öne çıkaran modelin genel olarak iyi ve yararlı olduğunu vurgulamıştır. Üçüncü görüş grubundaki kaynak kişiler ise, uygulama sürecindeki kritik noktaların sanayinin kontrol altında tutulması, yurttaş-yerel yönetim iletişimi, yurttaşın modele sahiplenmesi ve halkın her durumda sürecin içinde tutulması hususlarının önemine işaret etmişlerdir.

Modelin işlevsel yönüne odaklanarak cevap veren kaynak kişilerden biri olan Kafafçı, Sakinkent modelinin özellikleri itibarıyla orta ölçekli kentlerin gelişmesini destekleyeceği savına katıldığını belirtmiş, modelin kent daha fazla büyümeden gerekli tedbirleri alma konusunda bir bilinç geliştirilmesini sağlayabileceğini vurgulamıştır. Yine modelin işlevselliğinden hareket eden Gök te bu sava katıldığını, çünkü sürdürülebilir ve çevreci bir yaklaşımı benimseyen modelin kent yaşamında katı atık, atıksu, geri dönüşüm, ulaşım ve enerji gibi sorunların üstesinden gelmesi gerektiğine işaret etmiştir.

Sakinkent modelini çokyönlü haliyle, toplamda herşeyi cevaplayan bir model olarak gören 2. gruptaki kaynak kişiler, “modelin iyi olduğu” tespiti üzerinden değerlendirmelerini yapmışlardır.

Bu gruptaki kaynak kişilerden olan Mızraklı, Sakinkent modelinin özellikleri itibarıyla orta ölçekli kentlerin gelişmesini destekleyeceği savına katıldığını, modelin soruda sözügeçen tüm konularda faydalı ve destekleyici olduğunu düşündüğünü ifade etmiştir. Örn. Çevreci projelerde nükleer enerji santrali değil de enerji tarlası yapıldığında daha doğru ve yararlı bir şey yapılmış olacağını, orta ölçekli kentler ve daha büyüklerinde bu tarz bir modeli uygulamaya kalktığınızda sadece enerji değil hayatın her alanında büyük katkı sağlanmış olacağını belirtmiştir. Bu yüzden modelin hiçbir olumsuzluk yaratmadan her alanda ve anlamda tamamıyla katkı sağlayacak bir uygulama olacağı görüşündedir.

Aynı grupta yer alan Acartürk, modelin şimdiki haliyle doğru ve etkili şekilde hayata geçirilebildiğinde, sözkonusu geliştirici etkilerin elde edilebildiğini, orta ölçekli kentlerde de duruma uygun düzenlemeler yapılabileceğini ve model doğru şekilde geliştirilecek olursa aynı olumlu sonuçların elde edileceğini belirtmiştir. Halihazırda, İllerde bulunan Çevre ve Şehircilik İl Müdürlükleri gibi merkezi yönetimin taşra teşkilatına ait kuruluşların, Sakinkent ağına üye olan kentlerde yerel kamu kuruluşları ve belediyelerle daha koordineli çalışması halinde Sakinkent modelinin de çok daha kolay ve iyi işleyeceğini ifade etmiştir. Küçük ilçelerdeki temel sıkıntının model uygulamasının tek bir yerel yönetim yani belediye üzerinden dönmesi olduğunu vurgulayan Acartürk, mevcut durumda merkezin yerel teşkilatı bünyesindeki kuruluşların çoğunlukla belediyeden yardım istediğini, (örn. Milli Eğitim) belediyenin merkezi yönetimin sözkonusu yerel- taşra birimleriyle dirsek teması ve işbirliği içinde çalışması durumunda (örn. İllerde İl Turizm Müdürlükleri) model uygulamasının çok daha rahat, kolay, etkili ve başarılı olacağına dikkat çekmiştir. Bu sürecin belediyelerde kendi çabalarına bağlı olduğunu, oysa bu tarz birlikte çalışmalarla daha başarılı olunabileceğini, bu yapıldığı takdirde, uzaklıktan kaynaklı iletişimsizlik, zamanın iyi kullanılamaması ya da kontrol güçlüğünden kaynaklı kimi istenmeyen durumların daha kolaylıkla kontrol edilebileceğini dile getirmiştir. Özetle, Sakinkent modeli uygulandığı kentleri özellikleri itibarıyla güçlendirecek yapıdadır ancak yerel yönetim ve merkezin taşra teşkilatının işbirliği içinde çalışması bunu çok daha etkili kılacak, zayıflıklarını kapatacaktır.

Yukarıdaki 2. grubun içinde yer alan Balta da, modelin özellikleri itibarıyla orta ölçekli kentlerin gelişmesini destekleyeceği savına katıldığını belirtmiştir. Modelin hayata geçirildiği bölgenin (kent ve çevresi) kalkınmasına, kalkınmanın ekonomik, sosyal, kültürel, çevresel, vb. anlamlarında birçok aşamada etki ettiğini, bu etkinin bireyden başlayarak kuruma kadar ilerleyen yapıda olması sebebiyle her zaman büyük olacağını ifade etmiştir. Hatta, orta ölçekli kentlerde nüfusun daha büyük olması

sebebiyle model aracılığı ile daha büyük bir etki sağlanabileceğini dile getirmiştir. Bunun sebebini, gelişmeyi yaratacak önceliklerin modelin temel kriterleri arasında yer almasıyla açıklamış, bunlara teknoloji kullanımını esas alan çevreci sanayi, turizmi güçlendirecek öncelikler gibi örnekler vermiştir. Ayrıca, yerel kaynaklarla kalkınmanın önemsenmesi ve bu yolla istihdam sağlama hedefi doğrultusundaki çalışmaların etkisinin orta ölçekli kentlerde daha somut hissedilebileceğini eklemiştir.

Aynı görüş grubunda yer alan Mirza, Sakinkent modelinin sözkonusu özellikleriyle orta ölçekli kentlerin gelişmesini destekleyici yapıda olduğu düşüncesine katıldığını, bunların gelişim sağlayıcı özellikler olduğunu ifade etmiştir. İster küçük ya da orta ölçekli, ister metropol büyüklüğünde olsun, yerel değerleri ortaya çıkararak kalkınmanın desteklenmesi, çevre ve yerel değerlerin korunmasıyla ortaya çıkacak hizmetlerin her zaman o bölgeyi daha önemli ve değerli kılacağını söyleyen Mirza, buna örnek olarak Köyceğiz’de bakanlıkça desteklenen ve yeni hayata geçecek bir projeye Köyceğiz portakalının coğrafi işaret alma hakkını kazanmasını ve bunun üzerinden yapılabilecek kadın istihdamı, markalama ve tanıtım çalışmalarını vermiştir. Buna benzer şekilde her ölçekte kent için, gerek il gerekse ilçelerde bu tür projelerin uygulanabilir olması ve teşvik edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Modelin genel olarak iyi ve yararlı olduğunu düşünen bir diğer kaynak kişi de Köstem’dir. Sakinkent modelinin özellikleri itibarıyla orta ölçekli kentlerin gelişmesini destekleyeceği savına katıldığını, çünkü bu soruda tek tek yazılan her şeyin, (yerel istihdam sağlama, çevreci sanayi...vb.) ister küçük , ister orta ya da büyük ölçekli olsun tüm kentlerde uygulanması gereken şeyler olduğunu söylemiştir. Köstem, yerel kimliğin korunması işlevinin tüm kent ölçeklerinde önemli olduğunu, hepsine hitap ettiğini, teknoloji kullanımının 10.000 nüfuslu yerde birşeyler yapılabilse de, 100.000 nüfuslu yerde çok daha fazla kişiye ulaşabileceğini, daha fazla şey yapılabileceğini, yerel yönetimler yatırım yaparken işin ölçek avantajını da düşünmek durumunda olduklarını,

sunulan bir hizmetten mümkün olduğu kadar çok kişinin yararlanmasının tercih edileceğini, kompakt kentlerin bu anlamda ölçek ekonomisi açısından avantajlı olabildiğini aktarmıştır. Sonuçta, soruda başa dönülecek olursa, Sakinkent modelinin orta ölçekli kentlerin de gelişmesini destekleyecek ve genel yapılarını güçlendirecek bir model olduğunun oldukça açık olduğunu ifade etmiştir.

Soruda yer alan sava katılmakla, birlikte bunun gerçekleşmesi için ilgili bazı şartların olması gereğinden sözedeki kaynak kişiler (3. Grup) farklı şartlardan söz etmişlerdir;

Tütüncü, değerlendirmesinde model uygulamasını en çok etkileyen hususlardan biri olarak kentte yurttaş ve yerel yönetim arasındaki iletişimin önemini öne çıkarmıştır. Sakinkent modelinin özellikleri itibarıyla orta ölçekli kentlerin gelişmesini destekleyeceği görüşüne modelin başat özelliklerini orta ölçekli kentte de ayakta tutmak kaydıyla katıldığını belirtmiştir. Burada sözünü ettiği başat özellikler arasında halkın sosyal ilişkileri, iletişimi ve kente sahiplenmesi, uygulamalara sahiplenmesinin yanısıra geliştirilecek yeni ekonominin karakteri ve modelin önceliklerinin örtüşmesinin çok önemli olduğunu ifade etmiştir. Kentlerdeki yönetim-halk arasındaki iletişim kalitesi ve yoğunluğunun artırılabilmesi halinde uygulamaların etkinliği ve kalitesinin de artacağını, etkileşim ve işbirliğinin gelişeceğini vurgulamıştır. Bunların kentin gelişimini destekleyecek şeyler olacağının altını çizmiş ve örn. cep telefonu kullanımının bunu baltaladığı görüşünü aktarmıştır.

Barlas, sürdürülebilir kentleşmenin temel esasları ve bakış açısının zaten modelde tanımlanan şekilde olması sebebiyle bu görüşe tamamen katıldığını ifade etmiştir. Barlas değerlendirmesinde sanayi alanındaki gelişmelerin Sakinkentlerin karakterini bozmayacak şekilde kontrol altında tutulması hassasiyeti üzerinde durmuştur. Sakinkent sanayileşecekse bu kriterler doğrultusunda, bunlara uygun şekilde sanayileşmesi gerektiğini, bunun bir ölçeğinin olması gerektiğini, aksi takdirde bir süre sonra, yani

projeler artış gösterdikten sonra bu durumun sürdürülebilir olmadığını göreceğimizi belirtmiştir. Projeler arttıkça belli bir noktadan sonra sanayi kuruluşlarının yoğunluğunun bir sanayi bölgesi oluşturmaya başlayacağını ve çevresindeki kırsal alanı tamamen tüketerek yokedeceğini, tarımsal üretimin kalmayacağını, gözlenen örneklerde tarımsal üretim kalsa bile çevresindeki toprak ve su kalitesi düştüğü için sağlıklı tarım yapılamaz hale geldiğinin gözlemlendiğini dile getirmiştir. Bu yüzden gelişme olarak görülen sanayileşmenin, sözkonusu olacağı orta ölçekli Sakinkentlerde tamamen kontrollü ve sınırlandırılmış bir şekilde ilerlemesi gerektiğini, sorudaki sava katılmakla birlikte, bölgenin özgünlüğünü koruması için sanayinin tarım ve doğal kaynaklara zarar vermemesi gerektiği şartının kritik olduğunun altını çizmiştir.

Kaptan Ayhan da Sakinkent modelinin sahip olduğu sözkonusu özelliklerle orta ölçekli kentlerin gelişmesini destekleyici yapıda olduğu savına rahatlıkla katılabileceğini söylemiştir. Bunun sebebini, zaten Sakinkent modelinin içinde yerel kimliğin korunması, yararlı teknoloji kullanımına gibi önceliklerin olmasıyla açıklamıştır. Bu yaklaşımın orta ölçekli kentlerde de işe yarayabileceğini, ama hep vurguladığı gibi bunun çok iyi bir planlama, tüm taraflarda yaratılacak bir inanmışlıkla ve konunun halka anlatılıp benimsetilmesi şartlarıyla mümkün olabileceğini hatırlatmıştır. Belediyenin Sakinkent üyeliği için başvurmadan evvel toplumbilimcilerle çok iyi bir analiz yapmasını önermiş, bu şekilde başladığında uygulamanın daha başarılı ve daha işlevsel olacağına inandığını dile getirmiştir. Sonuçta, nerede nelerin kaybedilebileceği, nerede nelerden ne kadar vazgeçilebileceği konusunda insanların görüşlerinin de tavırlarının da farklı olduğu saptamasını yapmıştır. Ayrıca, korunmaya ve özene değer şeylerin ne olduğu konusunun da yetkililerin yaşam felsefesi tercihlerine tabi olduğuna da değinmiştir. Bu durumun orta ölçekli kentler açısından bu kriterlerin sağlanması ya da bu modelin oluşturulması açısından önemli bir zıtlık ve çelişki oluşturduğunu, gerçekte her şeyin bu modelin iyiniyetli ve idealist bir yaklaşımla uygulanmasına bağlı olduğunu, burada merkezi ve

yerel yönetimin siyasi olmayan bütüncül bakış açısına ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. Korunmaya ihtiyaç duyan tarihi, kültürel, doğal ve çevresel tüm değerler için koruma-kullanım dengesinin gözetilerek koruma temelli planlama ve uygulamalar yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Dolayısıyla modelin düşünüldüğü yerlerde özellikle orta ölçekli kentlerde bunların önemini anlatmak, bu doğrultuda kararlar vermek ve uygulamanın nüfusun büyüklüğünün etkisiyle daha zor olacağını, çünkü siyasiler karar verirken kullanılan ölçütlerin de maalesef nerdeyse tamamen siyasi olduğunu söylemiştir. Sakinkent modelinde de uygulamanın şimdilik nerdeyse tamamen belediyelerin elinde olduğunu, modelin özellikleri itibarıyla orta ölçekli kentleri geliştirmeye çok uygun olduğunu, ancak bunun kimler tarafından, hangi bakış açısıyla, nasıl yapılacağını tüm tabloyu değiştirebileceğini vurgulamıştır.

Bu soruya verdiği cevapta Kaya, Sakinkentlerde korunması gereken mevcut değerleri korumak ve kaybolmuş veya eski değerlerin günyüzüne çıkarılmasının olası katkılarına vurgu yapmıştır. Soruda yer alan Sakinkent modelinde çevre ve yerel kimliğin korunmasına verilen önem... gibi özellikleri itibarıyla orta ölçekli kentlerin gelişimine katkı sunacağı savına katıldığını ifade eden Kaya, buna katılmakla beraber kentlerdeki mevcut kültürel, kimliğe ilişkin ve çevresel özellikleri korumanın daha kolay olduğunu unutmamak gerektiğini, bu alanlarda mevcudu korumak şartıyla modelin orta ölçekli kentlerin gelişimine destek verebileceğini dile getirmiştir. Ayrıca burada, Slowfood'un felsefe olarak unutulmuş olan şeyleri günyüzüne çıkarma fonksiyonuna benzer şekilde Sakinkent'te de eğer birtakım unutulmuş şeyler günyüzüne çıkarılacaksa bunun normalden daha fazla çaba gerektirdiğine dikkat çekmiştir. Sakinkent uygulamasında orta ölçekli kentlerde de geçmişten gelen kültürel unsurların başka bir şekilde günümüzde yaşatılabilmesi ya da yeni yaşama uyarlanmış şekillerde güncel tutulması konusunun es geçilmemesinin önemini hatırlatmıştır. Bu yönüyle unutulmaya yüz tutmuş şeyleri de günyüzüne çıkarma, canlandırma, uyandırma, aktif etme gibi, mevcudun korunması

ancak geçmişin de tekrardan canlandırılmasının kentin kültürel, kimliksel varoluşuna büyük katkı sağlayacağı, bu unsurlarla birlikte diğer gelişim unsurlarının birbirini destekleyeceği söylenebilecektir; Bunlar gelenek, yaşam tarzı, mekân kullanımı, mimari alışkanlıklar vb. farklı alanlarda sözkonusu olabilecektir.

Akman ise, soruda belirtilen sava katıldığını, ancak burada önemli olan noktanın “hangi orta ölçekli kentler?” sorusu olduğunu belirtmiştir. Bu amaçla burada sadece nüfus bağlamında mı bir değerlendirme yapılacağı yoksa bu değerlendirmenin farklı kriterlerle destekleneceği bir orta ölçekli kent modelinin mi ortaya konacağı sorusunu sormuştur. Burada farklı kriterlerle desteklenecek bir model ortaya konulabileceğini dile getirmiştir. Özellikle yerel kalkınma, çevre, yerel kimliğin korunması ve sürdürülebilirliği hususlarında bu modelin kentlere katkı sunabileceğini ifade etmiştir.

13.Soru:

13 Soruda, hangi yapıdaki orta ölçekli kentlerin (Örneğin; tarımsal yapıdaki, yoğun sanayiye sahip, hızlı turizm tahribatına uğramış, mimari- tarihsel- kültürel kimlik ve çevresel...korunmaya ihtiyaç duyan, ekonomisinin turizm ile canlanabileceği potansiyele sahip olan,...) Yavaşlık felsefesine ve bunun kent modeli olarak yansımaları olan Sakinkent modeline daha çok ihtiyacı olabileceği ve modelin orta ölçekli kentlere uygulanmasının en çok hangi tür sorunlara çözüm üretebileceği sorulmuş ve değerlendirme talep edilmiştir.

Soruya ilk bakışta benzer gibi görünen ancak yakından bakıldığında farklı ve detaylı çözümlemeler içeren cevaplar alınmıştır. Arasında gruplama yapılamayan cevaplarda yapılan değerlendirmelere göre, Sakinkent modeline daha çok ihtiyacı olabilecek orta ölçekli kentlerin genel durumu şöyle tanımlanmıştır;

- (1) Yerel mimari, tarihsel, kültürel mirasla birlikte yerel bir kimliğe sahip,
- (2) Özgün karakterini henüz koruyan; özgün özelliklerin olduğu ve henüz bozulmadığı, kendine özgü çeşitli ve geliştirilebilir özelliklere sahip,

- (3) Hala kirlenmemiş, bakir ve korunabilir durumda olan,
- (4) Özgün özelliklerine değer verilen, bu sebeple bu özelliklerin korunmasına ihtiyaç duyulan,
- (5) Mevcut çok yönlü özelliklerini koruma kaygısı olan,
- (6) Nüfusu modelin uygulanması olanaklarını ortadan kaldırmayacak şekilde, çok kalabalık olmayan, belirli bir nüfusu aşmamış,
- (7) Yerel potansiyelin olduğu ancak harekete geçirilemediği,
- (8) Kendine ait kültürel, tarihsel, mimari vb. konularda kentin ve çevresinin geliştirilebilir özellikleri olsa da bunun sistematik hale getirilmediği
- (9) Tüm bunlar sebebiyle Yavaş Yaşam yaklaşımına ihtiyaç duyan kentlerdir.

Yukarıdakilerle birlikte, tutum ve yaklaşım olarak bu kentler;

- (1) Belirgin bir vizyon oluşturabilecek, karakterini ve özelliklerini koruyarak daha iyi kullanmak isteyen,
- (2) Kimliğini önemseyen, geliştirmek isteyen,
- (3) Kentini ve kentindeki yaşam kalitesini, kendi potansiyeliyle geliştirmeyi önemseyen,
- (4) Bu bakış açısıyla kent için yapılması gerekenleri bütüncül olarak yapma konusunda sıkıntı yaşayan,
- (5) Halkı Cittaslow kriterlerinin uygulanması ve geliştirilmesi konusunda açık ve belli bir bilinç düzeyine sahip olan ya da bunun geliştirilmesini önemseyen,
- (6) Belediyenin modeli uygulama konusunda net ve kararlı bir duruşa sahip olduğu kentlerdir.

Yukarıdaki şekilde özetlenebilecek niteliklere sahip bu kentlerde, kentin karakteri ve ihtiyaçlarına göre ilerlemenin ve buna göre çözümler oluşturulmasının önemi hatırlatılmış, Sakinkent yaşam biçimi ve Yavaş yaşam felsefesini hayata geçirecek bir yönetim anlayışına ihtiyaç olduğu dile getirilmiştir.

Sorunun ikinci kısmında yeralan modelin orta ölçekli kentlere uygulanmasının bu kentlerde en çok hangi tür sorunlara çözüm üretebileceği sorusuna verilen cevaplarda da özetle; kentini ve onun kimliğini önemseyen, kentlerinin özellikli ve kendine has yönlerini öne çıkarmak ve potansiyelini daha iyi kullanmasını, sürdürülebilir gelişimini, yaşam kalitesinin artmasını isteyen ve kentin kendi potansiyelini kullanarak gelişmesini önemseyen ancak bu konularda gereğini yapma konusunda gerek sistem kurma, gerek çalışma yöntemi gerekse bilgi ve deneyim konusunda sıkıntı yaşayan kentler için modelin özellikle katkı sağlayacağı öne çıkmaktadır. Model, kentteki mevcudu koruyup geliştirirken, aynı zamanda gelişme sürecini, koruma uygulamalarını, üretim ve tüketimi sürdürülebilir tarzda sistemli ve kolay hale getirebilecektir.

Burada yapılan değerlendirmelere göre, Sakinkent modelinin orta ölçekli kentlerde uygulanması, bu kentlere aşağıdaki fayda ve katkıları sağlayacaktır;

- Ekonomik gelişmeye, korumaya, markalaşmaya, profesyonel yönetime, sistemli kentleşmeye ve gelişmeye destek verilmesi,
- Mimari, tarihsel, kültürel kimlik ve çevresel konularda iyileşme, gelişme,
- Kalkınma potansiyeli olsa da henüz kalkınmamış yerlerde kalkınmanın sağlanması, eldeki çok çeşitliliğe sahip malzemenin birleştirilecek olması,
- Henüz gelişmemiş yerlerde, konuya odaklanma ve hedefe kilitlenmeyi sağlayacak olması ve kentteki potansiyelin ortaya çıkacak olması sebebiyle daha fazla yarar elde edilmesi ve sorunların daha hızlı çözülmesi,
- Kentte koruma, sürdürme, yaşatma anlamında daha fazla çözüm üretebilmesi,
- Mevcut özgün karakterini sürdürmeyi ve yerel kalkınmanın gerçekleşmesini isteyen kentlere daha fazla ve somut yararlar sağlanması,
- Kentle ilgili istenen ve ihtiyaç duyulan düzenlemeleri bütüncül olarak yapma konusunda sıkıntı yaşayan kentlerde bunun kolaylaşması,

- Geliştirilebilir özellikleri olan orta ölçekli kentlerin gelişimin zararlarından korunması,
- Yavaşlık felsefesine ve bunu hayata geçirecek bir yönetim anlayışına daha çok ihtiyacı olan yoğun göçe maruz kalmış, turizmde kalabalık bir nüfusa ve hızlı sirkülasyona sahip olan, kaçak ve kontrolsüz bir yapılaşma sürecinin yaşandığı ve hızlı turizmin tahribatına uğramış kentlerin rehabilitasyonu,
- Sakinkent statüsüne girerek, statünün olmaması durumunda gelecekte oluşabilecek kimi zararlardan korunmak ve iyiye gidişin yaşanması.

13. soruya ilişkin olarak yapılan ve farklı detaylar içeren kaynak kişi değerlendirmeleri ise aşağıdaki gibidir;

Tütüncü, öncelikle Sakinkent modeli kullanılarak “zaten sakin olan yerler” in “sakinleşmesini” beklemenin mantıklı olmadığını, önemli olanın sakin nitelikli olmayan diğer kentleri/yerleri sakinleştirebilmek, Yavaş yaşam felsefesine uyumlu hale getirmek olduğunu, orta ölçekteki kentlerin bu amaçla düzenlenmeye uygun olabileceğini belirtmiştir. Bu kapsamda modelin, yerel kültürün yoğun yaşandığı, önemsendiği ve korunabildiği yerlerde, kültürel bozulmanın olmadığı yerlerde, kapalı kültürlerde, kültürel koruma yönüyle çok faydalı olacağını dile getirmiştir. Ayrıca, yerel potansiyelin olduğu ancak harekete geçirilemediği, kendine ait kültürel, tarihsel, mimari vb. konularda özgün özelliklerin olduğu ve henüz bozulmadığı yerlerde, kentin ve çevresinin geliştirilebilir özelliklerinin olduğu ama bunun sistematik hale getirilmediği yerlerde de faydalı olacağını söylemiştir. Tütüncü’ye göre, model bu yapıdaki orta ölçekli kentlerde ekonomik gelişmeye, korumaya, markalaşmaya ve profesyonel yönetime, sistemli kentleşmeye ve gelişmeye destek verecektir.

Kafafçı, Sakinkent modeline diğerlerinden daha çok ihtiyaç duyacak olan kentlerin modelden mimari, tarihsel, kültürel kimlik ve çevresel konularda fayda sağlayacağını ifade etmiştir. Gök ise, modelin mimari, tarihsel ve kültürel mirası olan

kentlere daha çok yarar sağlayacağı görüşündedir. Burada bu ilki kaynak kişinin benzer görüşte olduğu anlaşılmaktadır.

Mızraklı, modelin hem karakteri oturmuş yerlerde hem de henüz gelişmemiş yerlerde farklı açılardan fayda sağlayacağı görüşündedir. Buna göre Mızraklı, modelin en çok kalkınamamış ancak kalkınma potansiyeli olan, ancak henüz bunu yapamamış yerlerde çözüm üreterek yararlı olacağı görüşünde olup buna Sinop ve Gerze'deki turizm konusunu örnek vermiştir. Modeli turizm alanında son derece gelişmiş olan Antalya gibi kentlerde uygulamanın daha zor olacağını, ne var ki bu yapılacak olursa da bu kentlerdeki uygulamanın örnek olması açısından etkileşimin ve o kentteki iyiye doğru gidişin çok daha fazla olacağını ifade etmiştir.

Sanayileşmiş yerlerde ise, daha zor olacak olsa da modeli hayata geçirmenin büyük bir fark yaratacağını savunmuştur. Model adapte edildiği takdirde, gelişmekte olan, ancak henüz gelişmemiş yerler için çok daha fazla yararlı olacağını ve sorunların hızlı çözümünü sağlayacağını, zira buralarda konuya doğrudan odaklanma ve hedefe kilitlenmenin sözkonusu olacağını eklemiştir.

Kentin aslında kendine özgü özgün bir karakterinin olduğu ama bunu henüz planlı, sistemli, bilinçli olarak açığa çıkaramamış, hayata yansıtamamış, bu durumu resmi olarak tanımlanmamış, formüle edilmemiş olan yerlerde modelin uygulanması durumunda, eldeki çok çeşitliliğe sahip malzemenin birleştirilmiş olacağını aktarmıştır. Ancak, Mızraklı'ya göre niteliği ve karakteri oturmuş olan yerlerde bu dönüşüm ve adaptasyonu sağlamak, kimliği yeniden oluşturup oturtmak çok zor olacaksa da, zorluğuna rağmen burada da faydalı olacağını söylemek gerekmektedir. Ne var ki, sonuç itibarıyla henüz gelişmemiş yerlerde bunu adapte ederek potansiyeli ortaya çıkarmanın çok daha etkili ve kolay olacağının altını çizmiştir.

Acartürk, konuyu değerlendirirken, Sakinkent kavramının tarımsaldan ve Yavaş Yemekten, yerel yemekten kurtulamadığından, konunun çoğu kez bunlardan ibaretmiş

gibi algılanmasından duyduğu sıkıntıyı dile getirmiştir. Bu altbaşlıkların küçük yerlerde hayata geçirilmesinin mümkün olduğunu ama kent büyüdükçe bunun giderek zorlaştığı tespitini yapmıştır. Sakinkente sadece tarımla ilgili bir yer denemeyeceği gibi, modelin sadece tarihe ya da sadece doğal güzelliklere de bağlanamayacağını, bunların hepsinin birarada bulunduğu yerlerde daha faydalı olacağını hatırlatmıştır. Sonuçta, modelin yapı olarak birçok özelliğin birarada olduğu, mevcut çok yönlü özelliklerinin korunmasına ihtiyaç duyulan veya bu özelliklere değer verilen, koruma kaygısı olan yerlerde çok daha faydalı olacağını; koruma, sürdürme, yaşatma anlamında daha fazla çözüm üretebileceğini vurgulamıştır.

Balta, hangi yapıdaki orta ölçekli kentlerin Sakinkent modeline daha çok ihtiyacı olabileceği ya da bir başka söyleyişle modelin hangi yapıdaki kentlere çözüm üreteceği sorusuna karşılık, kentin sorununa göre çözüm üretmekten yola çıkarak, burada kentin ne tür bir kimliğe sahip olduğunun önemini vurgulamıştır. Kentin karakteri ve ihtiyaçlarına göre çözüm oluşturulmasını vurgulayan Balta, kent örnekleri vererek tarihi yapıların yoğun olduğu bir kentte bunların mimari açıdan sağlıklı hale getirilmesi, restore edilmesi, iyi ve kullanılabilir halde vatandaşa sunulmasına etki edeceğini, doğa ve yeşilin önplanda olduğu bir yerde doğayı ve yeşili korumak, doğadaki canlı türlerini korumanın öne çıkacağını, tarımsal karakterin önplanda olduğu yerlerde tarımı ve destekleyici uygulamaları iyileştirmenin öne çıkacağını...hatırlatmıştır. Bu yüzden özetle her kentin kendine has bir karakteri olmasından dolayı ona göre ilerlemenin, o noktalara ağırlık vermenin her zaman etki sağlayacağını, orta ölçekli kentlere de bu şekilde bakmanın fayda sağlayacağını söylemiştir. Sonuçta, yerel özellikleri itibarıyla bir kimliği ve karakteri olan, özellikleri doğrultusunda ihtiyaçlarına çözümler üretebilecek, korunması gereken özellikleri olan, mevcut özgün karakterini sürdürmesi istenen, yerel kalkınmayı isteyen kentlere daha fazla ve somut yararlar getireceğinin söylenebileceğini ifade etmektedir.

Kaya, modelin kendine ait özellikleri, özgün bir malzemesi veya bu yönde potansiyelle birlikte belirgin bir vizyon oluşturabilecek, bunları koruyarak daha iyi kullanmak isteyen, kimliğini önemseyen, geliştirmek isteyen, kentini ve oradaki yaşam kalitesini, kendi potansiyeliyle geliştirmeyi önemseyen kentler için çok katkı sağlayacağı görüşündedir. Ayrıca bunları bütüncül olarak yapma konusunda sıkıntı yaşayan kentlere de yararlı olacağına inanmaktadır. Kaya'ya göre, modelin orta ölçekli kentlere uygulanması kentteki mevcudu koruyup geliştirirken, aynı zamanda gelişme sürecini, koruma uygulamalarını, üretim ve tüketimi sürdürülebilir tarzda sistemli ve kolay hale de getirebilecektir.

Barlas, konuyu özellikle koruma odaklı ele almıştır. Sakinkent modelinin fayda ve katkı sağlayabileceği orta ölçekli kent yapısı olarak, hala kendi özgün kimliğine sahip, nüfusu çok kalabalık olmayan, halkı Cittaslow kriterlerinin uygulanması ve geliştirilmesi konusunda açık ve belli bir bilinç düzeyine sahip olan, belediyenin modeli uygulama konusunda net bir duruşa sahip olduğu, hala kirlenmemiş, bakir, özgün halde tutulabilir ve korunabilir durumdaki kentleri tarif etmiş, geliştirilebilir özellikleri olan bu tür yerlerin korunması için modelin çok uygun olduğunu ifade etmiştir.

Mirza, en çok yoğun göçe maruz kalan, turizmde kalabalık bir nüfusa ve hızlı sirkülasyona sahip olan, kaçak ve kontrolsüz yapılaşmanın yanısıra hızlı turizmin tahribatına uğramış kentlerin Yavaşlık felsefesine ve bunu hayata geçirecek bir yönetim anlayışına daha çok ihtiyacı olduğunu belirtmiştir. Gerekçesini bu yapıdaki kentlerin orada yaşayan, çalışan, orada üretim yapan, oraya tatile giden, hatta orayı kısa süreliğine ziyaret eden insanları bile yorması olarak açıklamıştır. Buna Marmaris ve çevresini örnek vermiştir. Sakinkent modelinin özellikle bu tür yerlerde uygulandığı takdirde, yoğun sorunları olan bu yapıdaki kentler için çözüm üretici olacağını düşünmektedir. Bu kentler için yapılarına özel kriterler, özel “Yavaşlama” politikaları ve onlara özel bir yönetim anlayışıyla çalışılabileceğini ifade etmiştir. Bunun için de en başta, yerel yönetimlerde

Sakinkent felsefesini ve bu özel kriterleri, hizmet anlayışını benimsemiş eğitimli ekipler oluşturmak gerektiğini, hatta bu ekiplerin gidip yurtdışında bunun örneklerini görmüş olmalarının gerekeceğini belirtmiştir.

Kaptan Ayhan, eğer model doğru uygulanırsa soruda örneği verilenlerden en çok tarımsal yapıdaki kentlerin modele ihtiyaç duyabileceği düşüncesindedir. Gökçeada örneğinde, organik gıda ürünleri üretme ve işleme konusunda yine merkezi yönetim desteğinin işin içine girdiğini, aktarmıştır.

Model uygulamasına kent olarak çok ihtiyaç duysa da, belli ölçünün üzerinde sanayileşmiş yapıdaki bir kentte, sanayiye nitelik olarak “Yavaş”latmak, çevreci ve az kirletici hale getirmek ve bulunan noktadan tekrar geriye döndürmenin çok zor görüldüğünü, sanayii gelişmiş bir kenti ekonomik döngü ve istihdama zarar vereceği gerekçesiyle yavaşlatmak, bunu çevreci hale getirmenin tercih edilmeyebileceği ve uygulanamayabileceğini dile getirmiştir. Hızlı turizmin tahribatına uğramış yerlerin ne kadar geri döndürülebileceği düşünüldüğünde de, en azından “mevcut noktadan daha kötüye gitmemesi” olarak düşünülebileceğini belirtmiştir. Dolayısıyla modelin sayılan bu kentlerin hepsinde işe yarayacağını, ama en elverişli durum orada çıkar diye en çok tarımsal yapıdaki yerleşmelerde, mevcut tarımsal yapının korunması ve daha sağlıklı “iyi tarım”a yönltilmesi açısından katkısı olacağını altını çizmiştir.

Sakinkent modeline en çok ihtiyaç duyabilecek kent yapıları arasında gördüğü, ekonomisinin turizmle canlanabilmesi potansiyeline sahip olan yerler için ise Seferihisar örneğini vererek genelde model yanlış ya da eksik uygulandığı için Sakinkent modelinin riskli ve hatta tehlikeli olduğu görüşündedir. Burada kentin ekonomisinin turizme dayanmasının ciddi bir hassasiyet ve kırılganlık yarattığını, her olumsuz durumun turizmi hemen etkileyeceğini, her şeyin bir anda kötüleşebileceğini, dolayısıyla büyük ya da küçük, bir yerin ekonomisini tamamen ve sadece turizme odaklamanın, hem ekonomi açısından hem kaynak değerlerinin kullanımı açısından çok riskli olacağını belirtmiştir.

Sakinkent yaklaşımı doğru anlayamamış durumdaki belediye başkanlarının algı ve vizyonlarında bu başlık altında, “Ben bu kenti nasıl daha sürdürülebilir yönde geliştirebilirim, bu açıdan ne işime yarar?” düşüncesi bulunmadığını “Ben bu kenti bununla nasıl daha iyi pazarlarım?” yaklaşımı olduğunu ifade etmiştir. Öte yandan her belediye başkanının siyasi görüşü ve hayat görüşünün bu anlayışa uymadığını, konuya önem vermediklerini, zaten bir kısmının altyapılarının da buna uyumlu olmadığını, bu yönde bir vizyonları bulunmadığına işaret etmiştir. Dolayısıyla belediye başkanlarının bir kısmının konuyu genel olarak bir pazarlama malzemesi olarak kullandıklarını, Yavaş kavramı ve modelin felsefesinden uzak olduklarını düşünmektedir. Toplumda da çoğu zaman Sakinkent olan şehrin pazarlanabilir ve bu sayede para kazanmaya odaklı bir şey gibi algılanmasının sözkonusu olduğunu, bunun toplu iletişim araçları ile aktararak topluma benimsetilen, esas değerlerin maddiyat, lüks, tüketim ve gösteriş olarak sunulduğu yaşam kültürüne ilişkin bir algı olduğunu da dile getirmiştir. Bu sebeple de bir belediye başkanının seçmenlerine bir sonraki seçimde oy alamayacağı kaygısıyla “Çok para kazanmayalım ama gelin kenti koruyalım, Yavaş Yaşam ilkelerini kullanalım” diyemeyeceğini, tersi bir durumda, Sakinkent kavramıyla oy alacaksa da konunun o belediye başkanının sadece seçim öncesi parlatılan bir seçim malzemesi durumundan çıkması gerektiğini ifade etmektedir.

Kaptan Ayhan, yukarıda Sakinkent modelinden en çok fayda sağlayacak yapıdaki orta ölçekli kentleri tartışırken, tarım, sanayi ve turizm potansiyeli olan kentler için yapılan değerlendirmelerde yerel yönetimin rolüne bakıldığında tüm konuların üzüntü verici şekilde rant ve para kazanmaya, ama “hızlı para kazanma” ya döndüğü tespitini yapmaktadır. Aynı zamanda, siyasi nitelikli yerel yönetimlerde bu işin doğası gereği siyasi hırslara ve tekrar seçilme arayışına gelindiğini söylemektedir. Ülkemiz açısından bakılınca bunu, sorgulayabilen bir halk olmamamız sebebiyle, Sakinkentin bizim gibi

lkelerde ancak alttan çok ciddi bir eēitim ve anlayış deēiřimiyle işleyebilecek bir şey olduēunun altını çizmektedir.

Köstem, bu soruya verdiēi cevapta, Sakinkent statüsünü bilerek ve isteyerek alan ve sahiplenn, benimseyen kentlerin modelden daha fazla yarar saēlayacaēını, bu şekilde yaklaşmayan kentler için uērařmanın bir yarar getirmeyeceēini, o sebeple modelin sorun çözücü gelişmiş sistemine raēmen, uygulamaya gönüllülerle devam etmenin önemini ne çıkarmıştır. Ayrıca, model uygulamasının dünyadaki genel durumundan çok, ülkemiz kentlerinde büyük bir gelişme ve hızlanma riski içinde yařadıēımız için, sorulan sorudaki Türkiye perspektifinden hareketle, lkemizde Sakinkent olan kimi kentlerin bu statüye girmesiyle bazı açılardan korunabildiēini, geliřtiēini, statü olmasaydı hayata geçmeyecek olan olumlu şeyler anlamında iyiye gidişin yařandıēını aktarmış, buna Seferihisar rneēini vermiştir. Modelin bu anlamda tüm sorunları elbette zmediēini, bu statüdeki kimi kentlerin nüfusu beklenmedik şekilde çok artmış olsa da dışardan görünmeyen türde çok sayıda iyi gelişmelerin de yařandıēını aktarmıştır. Ülkemizin kendine özgü durumunda varolan riskten dolayı kentlerin kurtarılması refleksimizin geliřtiēini, kentlerde hep bir devinim, deēiřim olduēunu, nüfusun arttıēını, yeni birşeyler yapıldıēını, fabrikalar eklendiēini, sürekli işleyen bir bozulma ve deēer kaybı süreci olduēu için, “burayı, bu kentleri kurtarabilir miyiz” bakış açısında kaldıēımızı söylemiştir. rn. İtalya’daki kentlerin zaten 500 yıldır aynı şekilde bozulup deēiřmeden, ama buna ilişkin bir risk te olmadan varlıēını sürdürebiliyor olması sebebiyle böyle bir sıkıntı yařanmadıēını dile getirmiştir. Bu durumu da gözönüne alarak, Cittaslow sisteminin uygulanması halinde sorunlu birçok kentin kurtarılabileceēini, ancak resmiyette Cittaslow birliēi sisteminin temelde bazı kriterlere uyan ve gelecekte de uymak isteyen gönüllü kentleri bünyesine aldıēını, uymayanları ise düzeltmeye kalkıřmadıēını hatırlatmıştır. O yüzden resmi aē yeliēi aracılıēıyla deēil de ancak modeli kullanarak ama aē dışında bunu yapmanın mümkün olabileceēini işaret etmiştir. Dolayısıyla,

Cittaslow bilgileri açısından baktığımızda, halihazırda buna yatkın olan orta ölçekli kentlerde modeli uygulamanın daha mantıklı olduğunu, öte yandan Türkiye’de yaşayan biri olarak bazı kentlerin daha da kötüye gitmemesi için de orada uygulanabileceğini, konunun tamamen nerden baktığımıza bağlı olarak değişeceğini ifade etmiştir. Köstem, bir yerde/kentte kötüye doğru bir gidiş varsa genelde bu durumun orada yaşayan insanların tercihleri, kabulleri ya da engelleyemedikleri olumsuzluklar sebebiyle yaşandığını, bu sebeple sonradan gönüllülük ve işbirliğine dayalı bir yöntemle her zaman ona karşı durmanın ya da oraya yardım etmenin mümkün olmayacağı görüşündedir. Bu tür yerlerde kentteki genel bozulmayı engelleyecek eylemlilik ve ortak iradeyi ortaya koymaları için insanlarda zihinsel yapıyı topluca değiştirmenin ya da oradaki toplumsal yapıyı değiştirmenin kısa ya da orta vadede mümkün olmayacağı inancındadır. Bu sebeple, daha çok umut veren, şehrin genel iyiliğini, toplumsal iyiliği bireylerin kişisel menfaatlerine tercih edebilen, bu düşünceye yatkın ve uyumlu olan yerlerde çalışmak gerektiğini, bunun daha yararlı olacağını, zira bunlar zorlayarak olacak türde şeyler olmadığından, orada o şekilde yaşamak isteyen, bunu yapmak isteyen insanların, halkın varlığının çok önemli olduğunu, belirleyici kritik noktanın halkın Cittaslow statüsünü ve anlayışını istemesi, benimsemesi, sahiplenmesi olduğunun altını çizmiştir.

Akman, Sakinkent modelinin hangi yapıdaki orta ölçekli kentlere en fazla katkıyı sağlayabileceği sorusuna istinaden, aslında öyle bir modele ihtiyaç olmadığını ifade etmekle beraber, Burdur, Amasya, Sinop, Bartın gibi belirli bir nüfusu aşmamış ve mimari, tarihsel, kültürel kimliğe sahip kentlere modelin uygulanabileceğini söylemiştir.

14. Soru:

14. Soruda, Sakinkent özelliği kazandırılmış kentlerin, diğer kent modellerine oranla, kentsel yaşam kalitesi ve diğer “yaşanılabilirlik” özelliklerini, daha yüksek düzeyde hayata geçirecek yaşam alanları olma potansiyeli taşıdığı görüşüne katılıp katılmadıkları sorulmuş ve bu konuda değerlendirme yapmaları istenmiştir.

Bu soruya verilen cevapların biri hariç tümü Sakinkent özelliği kazandırılmış, bir başka söyleyişle Sakinkent standartlarını hayata geçiren kentlerin, toplam yaşanılrlık özelliklerini diğer kent modellerine göre daha yüksek düzeyde hayata geçirebilecek potansiyeli taşıdığı yönündedir. Farklı olan tek görüş tersi yönde bir düşünce öne sürmemekle birlikte, soruyu farklı bir noktadan ele almış olup, bir kentte yaşanılrlık özelliklerini geliştirmek için bu modele ihtiyaç olmadığı yönündedir. Kaynak kişiler genel olarak modelin yapabilirliğine ve çokyönlülüğüne odaklanmıştır. Kaynak kişilerin genelde sorudaki odağa bağlı kalarak cevaplarını verdiği gözlenmiştir.

Tütüncü, Sakinkent standartlarını hayata geçiren kentlerin diğer kent modellerine göre “yaşanılrlık” özelliklerini daha yüksek düzeyde hayata geçirme potansiyeli taşıdığı görüşüne katıldığını belirtmiş, modelin özellikleri hayata geçirilecek olursa, bunun uygulandığı hem küçük hem diğer orta ölçekli yerlerde de yaşanılrlık özelliklerini daha yüksek düzeyde hayata geçirmeye katkı sağlayacağını ifade etmiştir. Bunu, başlangıçta Yavaş Yemek ve tarihi, mimari, kültürel koruma saikiyle ortaya çıktıysa da modelin detaylı formüle edilmiş olması, kentsel yaşam kalitesini çok yönlü şekilde artırıcı özelliklerinin de olmasıyla açıklamış ve model yakından incelendiğinde bunların görüldüğünü belirtmiştir. Modelin etki alanını hem merkez kent hem de çevresi olarak okumak gerektiğini, çünkü modelin gereklilikleri ve uygulamaları detaylı olarak kaleme alındığından, yerel özelliklere ve ihtiyaçlara göre uygulandığında, hayata geçirilebildiğinde genel yaşanılrlık özelliklerini de arttıracığını ifade etmiştir.

Kafafçı, bulunduğumuz yüzyılda geldiğimiz noktada, kentleşme alanında yapılan hatalardan da ders çıkarılarak oluşturulan Yavaş Hareketinin kentlerin gelişimini mutlaka olumlu yönde etkileyeceğini söylemiştir. Gök ise, Sakinkent modelinin “yaşanılrlık” özelliklerini diğer kent modellerine göre daha yüksek düzeyde hayata geçirme potansiyeli taşıdığı görüşüne katıldığını, kentin tarihine, doğal güzelliklerine ve çevreye duyarlı olması nedeniyle kent yaşamına büyük değer katmakta olduğunu dile getirmiştir.

Mızraklı, Sakinkent modelinin diğer kent modellerine göre “yaşanılrlık” özelliklerini daha yüksek düzeyde hayata geçirme potansiyeli taşıdığı görüşüne katıldığını ifade etmiştir. Bu modelde, aracısız şekilde kendi ürettiğini tüketebilen, üretimden direkt tüketime aktarılan taze ve sağlıklı ürünlerin olduğu, yerel ekonomisi daha kaliteli ve keyifli yaşamaya uygun, yaşamın birçok yönüyle daha kolay olduğu, sosyal ilişkilerde iyi iletişim ve dostane ilişkilerin olduğu, birbirini bütünleyen yaşanılrlık özelliklerinin olduğu kentlerin sözkonusu olduğunu, modelin yaşanılrlık özelliklerinin hepsini hayata geçirebilir ve karşılayabilir durumda olduğunu belirtmiştir. Bu sebeplerle Cittaslow modelinin uygulandığı kentler ve çevrelerinden oluşacak geniş alanların, bu özellikleri hayata geçirmeye, yaşanılır, yaşanmak istenecek nitelikli kentler ve bölgeler elde edilmesine uygun olacağını, çünkü bu modelin, diğer güncel kent modellerine göre daha kapsamlı ve günümüz ihtiyaçlarına daha uygun düzenlemeler içerdiğinin altını çizmiştir.

Acartürk te sözkonusu görüşe katıldığını söylemiştir. Ziyaret ettiği yurtiçi ve yurtdışındaki Sakinkent örneklerinde bunu gördüğünü, bir kenti görenlerin, onun özelliklerinden yola çıkarak orayı yaşanılır bir kent olarak tanımlamasının çok önemli olduğunu, bunun bir etiket, bir marka gibi olumlu bir algı olarak çoğalıp yayıldığını ifade etmiştir. Bir kentteki hastane sayısı, okul sayısı, üniversite sayısı vb. olarak bakıldığındaki bu veriler çok önemli olsa da yeterli olmadığını, Sakinkentlerde bu verilerin nüfusa göre ortalamaya vurulduğunda daha yüksek oranda kalabildiğini, ancak buralarda insanlara ayrıca hayatı keyifli kılacak, iyi hissettirecek, dinlendirici parklar, kullanılabilir temiz bir kıyı şeridi, otoparklar, yürüyüş yolları...vb. oluşturmanın da önemli olduğunu belirtmiştir. Hastane, okul, vs. sayısı gibi hususlar, kentin doğası, peyzajı, kaliteli yerel yönetim hizmetleri, temiz havası, sağlıklı suyu, gıdası, tarımı olmayınca, önplanda telaşı, gürültüsü, kirliliği olunca tek başına çok anlamlı olmadığını ve yaşanılrlık yaratamadığını, bunların birarada olması gerektiğini vurgulamıştır. Kentin

sakinine, iyi; sağlıklı, huzurlu, mutlu, güvende, dingin hissettirmesi gerektiğini, böyle olmayınca insanların o kentten kaçtığını, tersi özellikte olan sakin, temiz, düzenli, huzurlu yerlere yerleşmek istediğini, bir kısmının köy özellikli yerlere kaçtığını ve böyle yerleri oluşturma çaba ve kaygısında olduğunu aktarmıştır. Pandemide de bunun deneyimlenmiş olduğunu, örn. İstanbul'daki insanların büyükşehirden kaçıp Sapanca'nın etrafına gelmeye çalıştığını hatırlatarak, “acaba niye buraya geldiler ve burada ne arıyorlar” diye düşünmenin önemli cevaplar vereceğini belirtmiştir. İnsanların burada hem kırsal alanların, köyün dingin, huzur verici, dinlendirici, sağlıklı yönlerini istediğini hem de çalışma hayatına devam etmek istediğini belirterek, teorik olarak bu özelliklerin birarada da olabileceğini, işte Sakinkent modelinin aranan bu özellikleri birleştirdiğini vurgulamıştır.

Balta, diğer kaynak kişiler gibi Sakinkent modelinin diğer kent modellerine göre “yaşanılrlık” özelliklerini daha yüksek düzeyde hayata geçirme potansiyeli taşıdığı görüşüne katıldığını, çünkü modeldeki 72 kriterin başlı başına bunu, yaşanılrlık oluşturan özellikleri tarif ettiğinin söylenebileceğini belirtmiştir. Modeldeki kentsel yaşam kalitesi, altyapı politikası, çevre çalışmaları, tarımsal faaliyetler gibi anabашlıkların her birinin zaten kentin o ihtiyaçlarını karşılamasını sağlayacak bir yol haritası sunduğuna işaret etmiştir. Zaten “yaşanılrlık” kavramının bütün bunları içine alan kapsayıcı bir kavram olduğunu belirten Balta, zaten bu alanda çalışırken bu kriterleri esas alarak, bunları elde etmeyi amaçlayan projeler oluşturulduğunu hatırlatmaktadır. Bu şekilde çalışılırken örn. tarımsal kalkınmanın oluşmaya başladığını, ekonomik anlamda yerel halkın üretimini rahatça yapmaya başladığını, ürünlerinden yüksek kar sağladığını, yeni ürünler ortaya koymaya başladığını ve doğal olarak kent kalkınmasının ortaya çıkmaya başladığını, böylelikle de Sakinkent üyesi olmuş kentlerin bu ölçekte büyük bir ayrıcalığa sahip olabildiğini aktarmıştır. Modelin yol gösterici ve kent yaşamını kolaylaştırıcı standartlar

ortaya koyduğunu, bunun da yaşanılrlık özelliklerinin ortaya çıkmasını kolaylaştırdığını dile getirmiştir.

Kaya da diğer kaynak kişilerle aynı şekilde, Sakinkent modelinin diğer kent modellerine göre “yaşanılrlık” özelliklerini daha yüksek düzeyde hayata geçirme potansiyeli taşıdığı görüşüne katıldığını, bunun sebebinin modelin ve felsefesinin tek boyuta takılmayıp çok boyutlu olması olduğunu aktarmıştır. Tarihi Kentler Birliği gibi yapıların kentin tek bir boyutunu ele aldığını, ancak Cittaslow birliğinin kent yaklaşımında olaya çok boyutlu bakıldığı örneğini vermiştir. Burada ortaya konan modelde kentin hem kırsal, hem kentsel yönüne, hem kırsal hem de kentsel sürdürülebilirlik boyutuna, aynı zamanda yaşam hakkı, kent hakkı, yaşam kalitesi, bunun sürdürülmesi... gibi birçok kavrama yer verilen çok boyutlu bir bakış açısı sözkonusu olduğu için, yaşanılır kentler olgusunu hayata geçirme ve ön plana çıkarma kabiliyeti ve şansının çok daha yüksek olduğunu ifade etmiştir.

Barlas, öne sürülen görüşe katıldığını, zaten Sakinkent’lerin özelliğinin tam olarak bu olduğunu ifade etmiştir. Sakinkentteki sosyal ortamı “Vatandaş bu sakinlikten memnun, kaos en düşük düzeyde, hala insani ilişkiler sağlam, birbirine yardımcı olan, konuklara gönülden evsahipliği yapan, birbirleriyle anlaşılan, birbirini seven, saygı duyan insanlar, gruplar orada yaşıyorlar, din-dil-ırk gibi, insanları ayrıştırıcı dışsal faktörler sözkonusu değil, bunlar önemli değil, farklılıklar içselleştirilmiş durumda, halk bunun bilincinde” şeklinde tarif etmiştir. Barlas Sakinkent’te yaşayan vatandaşlardan farklılıkları asimile etmeden uyum sağlamaları ve Sakinkent olgusuna saygı göstermelerinin beklendiğini, yerel yönetim olarak (belediye) bunun tamamen öyle olması gerektiğini düşündüklerini ve beklediklerini dile getirmiştir. Bir kentin sakin olmasında direktmek yerine, zaten varolan, zaten sakin olan kentleri bu kategori içine almanın, bu unvan çerçevesine sokmanın daha uygun olduğunu düşündüklerini, bir

yaptırım ve zorlamayla değil de, halihazırda kriterin %70'inin karşılanması bir kenti Sakinkent olmaya uygun hale getirdiğini vurgulamıştır.

Mirza, sözkonusu görüşe katıldığını, çünkü zaten benimsenmiş ve gönüllülükle uygulanmak istenen bir kriterler çerçevesinin sözkonusu olduğunu belirtmiştir. Sakinkent ağına katılmak isteyen bir belediyenin, “Biz kentimizde kent hakkına uygunluk sağlayacağız, insanlara yaşam alanları sunacağız” taahhüdü verdiğini hatırlatmıştır. Cittaslow kategorisinde olmayan yerlerde de yaşanılabilirlik özelliklerinin yaratılabileceğini, bunun tamamen o kentin yönetim anlayışı ve halkının bu yöndeki bir anlayışa sahip çıkmasıyla ilgili olduğunu hatırlatmıştır. Ama, bir kentte Sakinkent modelinin kriterleri uygulanıyorsa bunun yaşanılabilirlik şartlarını oluşturmak için daha yüksek bir potansiyel taşıdığını düşündüğünü aktarmıştır. Bir yerel yönetimin modelin kriterlerini uygulaması ve kentin sahip olduğu özelliklerin rant amaçlı kötü kullanımına izin vermemesi halinde, Sakinkent olmanın yaşam kalitesini çok arttıran bir şey olduğunu düşünmektedir.

Kaptan Ayhan ise Sakinkent modelinin diğer kent modellerine göre “yaşanılabilirlik” özelliklerini daha yüksek düzeyde hayata geçirme potansiyeli taşıdığını görüşüne katıldığını ancak burada modelin nasıl uygulandığına ve sürdürülebilirlik anlamında nasıl bir anlayışla uygulandığına bağlı olarak bunun değişeceğini ifade etmiştir. Sakinkent dahil her uygulamanın başlangıçta olumlu bir etki yarattığını, önemli olanısa bunu sürdürebilmek olduğunun altını çizmiştir. Orta ölçekli kentler için “modelden ne kadar fayda sağlarsak o kadar iyidir” mantığını desteklediğini ancak temel şartın kriterlerin iyi uygulanması ve uygulamanın iyi yönetilmesi olduğunu tekrarlamıştır. Sakinkent modelinin çok işe yarar bir sistem sunduğunu ama pratikte işe yaraması için çok sayıda alt parametre olduğunu vurgulamıştır. Ülkemizde, günümüz toplumsal kültürünün içinde kökleşmiş hale gelen -para düşkünlüğü, rantçılık, çıkar ve dalavere odaklı ahlak anlayışı- gibi olumsuz yeni değerlerin işi ciddi oranda zorlaştırdığına işaret etmektedir. Sonuçta, yine de Cittaslow'un diğer modellere göre ya da kentlerin bugünkü işleyişlerine göre

yaşanılrlık özelliklerini arttırdığını; doğaya ve çevreye verilen önemi, yeşil alanı arttırdığını, engelliler, çocuklar gibi daha güçsüz ve dezavantajlı kesimlere karşı daha opsiyonlu olduğunu, farklı etnik kökenlere dönük olumsuz tutumun değiştirilebildiğini ifade etmiştir.

Köstem de, Sakinkent modelinin diğer kent modellerine oranla daha geniş bir bakış açısı ve kapsam sunması sebebiyle “sakinleştirilmiş” kentlerin diğer modellere göre “yaşanılrlık” özelliklerini daha yüksek düzeyde hayata geçirme potansiyeli taşıdığı görüşüne katıldığını açıklamıştır. Bir kent için yeşil alanların, karbon salınımı, vb. gibi hususların elbette ki önemli olduğunu ancak bu ve benzeri şeylerle yetinilemeyeceğini, tek bir perspektiften bakılamayacağını, kente ilişkin diğer konu ve sorunların da gözönünde tutulması ve ele alınmasına ihtiyaç olduğunu, kentin durumuna çok yönlü ve entegre bir yaklaşımla bakılması gerektiğine işaret etmiştir. Bu noktada” Karbon salınımını azaltalım da, suç, kadınların durumu, sokakların güvenliği, çocukların eğitimi, çocukların bedensel gelişimi, gıda ve suya erişim, iyi gıdaya erişim ne olacak? Karbonu çözelim de bunlar ne olacak?” diye sormaktadır. Bunlar gibi, ulaşım, istihdam gibi birçok konunun çözüm beklediğini, o yüzden kente ve meselelerine daha yukarıdan, daha geniş açıdan, bileşik ve kapsayıcı bakabildiği için Sakinkent kavramına çok değer verdiğini ifade etmiştir. Konuların birbirinin içine girdiğini, birbirini etkilediğini ve şekillendirdiğini belirten Köstem, bu modelin tablonun nerdeyse tamamına, tüm meselelere baktığını ve ona göre çözüm üretmeye çalıştığını ifade etmiştir. (Örn. Yerel üretimi destekle ama ürün satılabilsin, yerel istihdamı destekle, istihdam olanakları artabilsin, gençleri durumu ne?, istihdam durumu ne?, yoksulluk durumu ne?, sosyal uyum da önemli, kimi yerler gettolaşmış mı?, her bir mahallede farklı gruplar mı yaşıyor?, sosyal uyum şartları ne?...vb). Ama öte yandan da konular bütünleştikçe işin de zorlaştığını, büyük bir işe dönüştüğünü, sadece ulaşım olsa, sadece tarım olsa çözüm üretmenin ve uygulamanın çok daha kolay olacağını, ama Cittaslow yaklaşımında hepsini

birlikte düşünmek gerektiğini ifade etmiştir. İşte bu sebeple küçük kentlerde modeli hayata geçirmenin daha kolay olduğunu, büyük yerlerde işin zorlaşmaya başladığını, daha büyük bütçeler, uzman kadrolar ve büyük projeler gerekir hale geldiğini belirtmiştir.

Diğer kaynak kişilere katılmayan ve konuya farklı bir açıdan yaklaşan Akman ise, Sakinkent özelliklerinin hayata geçirildiği kent anlamında kullanılan “Sakinleştirilmiş kent” terimini çok doğru bulmadığını, zaten Yavaşlık felsefesinin bunu ifade eden bir kavram olduğunu, her orta ölçekli kenti sakınleştirmek gerekmediğini belirtmiştir. Ayrıca, Sakinkent ağına katılan ülkeler dikkate alındığında, bu kapsamda dünyada yalnızca 33 ülke ve 291 kent bulunduğunu (Ekim, 2023), Norveç, İsveç ve Finlandiya gibi nüfusu az GSYİH’si (Gayrisafi Yurt İçi Hasıla) yüksek olup ta düzgün şehirleşmenin olduğu ülkelere yalnızca birer üye kent bulunduğunu hatırlatarak, burada kentlerin yaşanılabilirlik özelliklerini arttırmak için sakınleştirmiş kent modeline ihtiyaç bulunmadığını kastettiğini ifade etmiştir.

15. Soru:

15. soruda, Sakinkent modelinin orta ölçekli kentlerin de yer alacağı, daha geniş alanlarda, bir başka deyişle daha çok sayıdaki kentte hayata geçirilmesi ve modelin gereklilikleri ve yaşam felsefesinin hayata “doğru ve iyi” geçirilmesinin, kentsel yaşam kalitesi daha yüksek yaşanılır kentsel alanlar elde edilmesine katkı sağlayacağı, böylelikle de “iyi kentler” ve “iyi kent-bölgeleri” oluşturulmasını mümkün kılıp kılamayacağı sorulmuş ve bu konuda değerlendirme talep edilmiştir.

Verilen cevaplarda biri hariç diğer kaynak kişiler, soruda tasarlanan mantık zincirini izleyerek soruda sunulan olasılığın mümkün olup olmadığını tartışarak görüşlerini aktarmıştır. Kaynak kişilerin görüşleri 4 ana görüşte toplanabilecek şekilde gruplanabilir; Bunlar, (1) Merkezi yönetimin işin içinde bulunması ve işbirliğinden sözeden, (2) İyi kentler ve iyi kent-bölgelerinin mümkün olup katkı sağlayacağı yönündeki yaklaşım, (3) Mümkün olup bunun için kimi şartların öne sürüldüğü yaklaşım

ve (4) Model dışına çıkılmamasını isteyen yaklaşımdır. Buradaki ilk 3 grupta yer alan 9 kaynak kişi, iyi ve doğru model uygulamasının kentsel yaşam kalitesi daha yüksek yaşanılır kentsel alanlar elde edilmesine katkı sağlayacağı ve bu sayede iyi kentler ve iyi kent-bölgeleri oluşturulmasını mümkün kılabilceği görüşündedir. Bunun gerçekleşebilmesi için; merkezi yönetimin işin içinde olması ve gerek Cittaslow yönetimi gerekse de yerel yönetimlerle işbirliği yapması gerektiği, merkezi yönetimin yasal-yönetimsel destek ve kolaylaştırıcılığına ihtiyaç duyulacağı, aynı zamanda yerel yönetimler arasındaki işbirliğinin de belirleyici olacağı, başarının merkezi yönetimin konuyla ilgili organizasyonuna bağlı olacağı, yerel yönetimlerin Cittaslow olarak kendi sorumluluklarını ciddi bir şekilde yerine getirmelerinin tabloyu şekillendireceği, bununla birlikte konuyla ilgili STK'ların da süreçteki işbirliğinin önemi, bu süreçte inanarak istikrar ve süreklilik arzedecek şekilde çalışmanın sonuca ulaşmayı getireceğini, yerel halkın bilinçlendirilmesi ve katılımının tamamlayıcı ama şart olduğu hususları ortaya çıkmıştır.

Bu görüşler aşağıdaki değerlendirmeler çerçevesinde aktarılmıştır;

Tütüncü ve Mirza (1) değerlendirmelerinde merkezi yönetimin işin içinde olmasının gerekliliğine değinmiştir. Tütüncü, Sakinkent modelinin daha geniş kentsel alanlarda hayata geçirilmesi ve model gerekliliklerinin doğru ve iyi bir şekilde uygulanmasının iyi kentler ve iyi kent bölgeleri oluşturulmasını mümkün kılmasının merkezi yönetime ve onun konuyla ilgili organizasyonuna bağlı olduğunu ifade etmiştir. Bu şekilde iyi kentler ve iyi kent bölgeleri oluşturulmasının mümkün olduğunu, ancak merkezi yönetimin düzenleyici rolü, kolaylaştırıcılığı ve iş birliğinden bağımsız olarak yapılmasının imkânsız olduğunu belirtmiştir. İyi kentler ve kent bölgeleri oluşumunun sözkonusu olacağı bu tarz bir uygulamada, ayrıca, kentleşme ve çevre yönetimi konusunda çeşitli amaçlara sahip kentsel birlikler (çevreci kentler, tarihi kentler, vs.) ve

bu konuda ilgili olabilecek diğerk STK'ların iş birliğinin de önemli olacağını vurgulamıştır.

Mirza da, Sakinkent modelinin daha geniş kentsel alanlarda hayata geçirilmesi ve model gerekliliklerinin doğru ve iyi bir şekilde uygulanmasının iyi kentler ve iyi kent bölgeleri oluşmasını mümkün kılabileceği ancak bu süreçte merkezi yönetimin desteği şartıyla yerel yönetimlere çok iş düşeceği görüşündedir. 10. Sorudaki cevabıyla bağlantılı olarak, bunun mümkün olduğunu, uygun durumdaki orta ölçekli kentleri de model aracılığıyla daha nitelikli ve özellikli, yaşanılrlığı yüksek kentler haline getirince, kendi kentinde yaşarken daha mutlu ve huzurlu, kentten beklentileri karşılanmış, kendine yaşayacak başka bir kent aramayan, kendi yerinde mutlu olan insanların artacağını ve böylelikle dengesiz ve zararlı göçlere gerek kalmayacağını ifade etmiştir. Bu anlamda kente veya kent bölgesine ne kadar el atılırsa o kadar iyi yaşam alanları elde edileceğini düşünen Mirza, burada, merkezi yönetim derken hem merkezi kamu yönetimi hem de Merkez Cittaslow Yönetimini işaret ediyor olsa da yerel pratikte merkezi kamu yönetiminin ağırlığı ve etkinliği yerel yönetimlerin düzenlenmesi açısından daha somut olduğundan öne çıkmaktadır. Mirza'ya göre, merkezi yönetimin yasal düzenleme, yasal düzenlemeye dayanan yaptırımlar, işbirliği ve destekleyici katkılarıyla birlikte, Türkiye Cittaslow Yönetimi ve Sakinkentlerin daha yoğun iletişim ve işbirliğinde olması, gelişmelerin takip edilmesi, mevcut eksiklikleri tamamlamaya çalışmaları da iyi kentler, iyi kentsel yaşam alanları oluşturulmasında çok etkili olacaktır.

Mızraklı, Balta ve Kaya da Sakinkent modelinin daha geniş kentsel alanlarda hayata geçirilmesi ve model gerekliliklerinin doğru ve iyi bir şekilde uygulanmasının iyi kentler ve iyi kent bölgeleri oluşmasını mümkün kılabileceği ve bunun yapılmasının yaşayacak düzenli, güvenli, sağlıklı, yeşil, iyi kentsel hizmetler sunan, sakinlerine değer veren kentler (iyi kentler) arayan günümüz insanı için yararlı olacağı (2) görüşündedir.

Mızraklı, böylelikle Sakinleştirilmiş (Sakinkent özellikleri kazandırılmış) kent öbekleri (iyi kent bölgeleri) oluşturulabileceğini ve bunun sağlıklı bir kentleşme ve yaşanılır kentsel alanların artması anlamında katkı sağlayabileceğini belirtmiştir. Bu sayede yanyana ya da yakın olan Sakinkentler arasında daha kolay yardımlaşma, işbirliği, kent ve kentli yararına güçleri birleştirme, bilgi ve deneyim paylaşımı, ölçek maliyetlerini kolay karşılama, yerel yönetimlere güç kazandırmanın sözkonusu olacağını, böylelikle aslında benzer özelliklerin olduğu bir kentsel bölge ortaya çıkacağını ifade etmiştir. Mızraklı, bunun çok farklı ve olumlu etkileri olacağına inandığını, daha önce bu açıdan hiç düşünmediğini ancak şimdi düşündüğünde kesinlikle faydalı olacağına inandığını dile getirmiştir.

Balta, Sakinkent/Cittaslow kavramının hangi ölçekte olursa olsun -küçük, orta ya da büyük-, gerçekten iyi bir felsefe, iyi düşünülmüş, iyi tasarlanmış, iyi kriterler ortaya konmuş, kentin gerçekten de ihtiyaçlarını ortaya koymuş çalışmalarla donatılmış olduğunu belirterek değerlendirmesine giriş yapmıştır. Sakinkent modelinin daha geniş kentsel alanlarda hayata geçirilmesi ve model gerekliliklerinin doğru ve iyi bir şekilde uygulanması halinde iyi kentler ve iyi kent bölgeleri oluşmasını mümkün hale getirebileceği ve bu yolla iyi kent bölgeleri oluşturulması olasılığına katıldığını, bunun olabileceğini söylemiştir. Sakinkent modelinin yerel yönetimlerin önemli bir kısmı tarafından henüz gerçek anlamda bilinmediğini ve henüz yeterince incelenmemiş olduğunu dile getiren Balta, bir bölgede birden çok Sakinkent kurulması ve bunların geniş bölgeler oluşturması isteniyorsa, öncelikle o bölgedeki mevcut Sakinkentlerin çok iyi çalışıyor olması gerektiğini ifade etmiştir. Bu “Cittaslow kentlerden oluşan bir rota, bir bölge yapalım” diye tasarlanarak yapılmak istense bile öncesinde yapılması gereken çok şey olduğunu, ancak teorik olarak gerekenlerin yapıldığını farzedecek olursak ta bunun gerçekleştirilmesinin çok özel bir şey olacağını düşünmektedir. Örnek vermek gerekirse, aslında Muğla Akyaka-Köyceğiz ve ona benzer durumda Bolu Göynük-Mudurnu gibi

buna elverişli bölgelerimiz olduğunu, bunun yapılabileceğini ve yapıldığı takdirde çok güzel bir rota ya da bölge ortaya çıkacağını, hatta Genel Merkezin bu paralelde “Eko-kent rotası” oluşturmak gibi bir fikri olduğunu aktarmıştır. Bu fikrin iki Cittaslow üyesi kente sadece elektrikli araçlarla ulaşım sağlayarak orada tamamen sportif faaliyetler, yerel kültür ve yerel doku ziyarete açılarak kentin kimliğinin korunması ve bu şekilde bir rota oluşturulması üzerine olduğu bilgisini paylaşmıştır. Bu fikirle başlayan ve planlanan rotaların gelecekte de bu tür bir alternatife yol açabileceğini, bu çok özel fikrin hayata geçirilmesi durumunda bunun çok güzel çalışmalara açık olacağını ifade etmiştir.

Yukarıdaki iki kaynak kişiyle benzer görüşte olan ve bu soruyu olumlu cevaplayıp, iyi kent ve iyi kent bölgelerinin oluşmasını mümkün ve yararlı gören Kaya, buna örnek olarak benzeri “iyi tarım” uygulamalarını vermiştir. Belli kriterleri yerine getirenlere “iyi tarım” sertifikası verildiğini, (Örn. Daha az, belli bir aşamadan sonra hiç tarım ilacı kullanılmaması, daha fazla organik malzeme ve ürün ortaya konması, belli toksik atıkları uzaklaştırma yöntemlerini kullanma vb. gibi ilkelere uyulması sonucunda, belli bir uygunluk noktasında “iyi tarım” belgesine hak kazanılması), bu grupta çok sayıdaki çiftçi bir araya ya da yanyana gelip te bu tarzda çalıştığında” iyi tarım” bölgeleri oluşabildiğini belirterek, burada da buna benzer ölçütler kullanarak “iyi kentler”, “iyi kentsel bölgeler”in oluşmasının (veya belki başka isimlerle kent yaşamı, kentsel yönetim ilkeleri, kentte iyinin, doğru olanın gösterilmesi ve ortaya konmasının) mümkün olduğunu dile getirmiştir. Hatta iyi örnekler olarak bu özelliklere sahip olan veya olacak emsal kentlerin de belki bu noktaya ulaşmayı özendirme ya da diğer kentleri buna motive etme, teşvik edebilme anlamında da önemli katkı sağlayacağını düşündüğünü ifade etmiştir.

Köstem, bu soruya İzmir Metropol Sakinkent uygulamasından yola çıkarak cevap vermiştir. Sakinkent modelinin orta ölçekli kentlere de uyarlanarak, onları da içine alacak şekilde daha geniş alanlarda uygulanması aracılığı ile “iyi kentler” ve “iyi kent bölgeleri” oluşturulmasını mümkün gördüğünü, Türkiye Cittaslow ve İzmir Metropol Sakinkent

ekibi olarak kendilerinin Büyükşehirde bunu tam da böyle hayal ettiklerini belirtmiştir. Buna göre, büyükşehirde birkaç Sakin Mahalle yanyana geldiğinde orada küçük ama nitelikli bir bölge oluşacağını, burada idealin zaten kentteki bütün mahallelere bu iyi özelliklerin kazandırılması olduğunu ifade etmiştir. Sakin mahallelerin çoğalarak nitelikli yaşam bölgeleri (öbekleri) oluşturabileceğini, tezde kullanılan “iyi kent” bölgeleri olasılığının mümkün olduğunu belirtmiştir. Büyük ölçeği unutmadan, bir mahallenin zaten kent bütünü bir parçası olduğunu ya da bir kasabanın da çevresinin bir parçası olduğunu, idari sınırları ayrı olsa da yanındaki kasabalarla bir etkileşim ve alışveriş içinde olduğunu, kentleri hinterlandlarıyla düşünmek gerektiğini hatırlatmıştır. Günümüzde kentlerimizin geldiği noktada, çok fazla içiçe geçmiş sıkıntı olduğuna işaret etmiştir; kentlerde üretim değil tüketim önplanda, kentteki nüfusun ihtiyaç duyduğu tarımsal üretim bölgesel anlamda dengeli değil, tedarik çok uzaktan yapılıyor, tarım ve hayvancılık sektörlerinde yerel ve nitelikli üretimi yapacak nüfusun önemli bir kısmı büyükşehre göç etti ve artık bunu yapmıyor, insanları kendi toprağında memleketinde tutmak mümkün olamıyor, öte yandan kentler mimari olarak kişiliksiz, kalıcı binalar yok, kent te kente gelenler de sürekli bir değişim ve devinim halinde, kent halkında hızlı değişim, göç, vb.den dolayı genelde bir ortak geçmiş duygusu oluşamıyor ve kente sahiplenmek zorlaşıyor, tüketim odaklı bu kentlerin çoğu birbirine benziyor, bunlar belli temeller üzerinde ilerlemeyi, birliktelik, ortaklık duygusunu zayıflatıyor...vb. Örn. İtalya’nın kentleri ortaçağdan bu yana ayakta olup, kiliseyi, binaları birlikte yaptıklarını, o insanların birliktelik duygusuyla kent ruhunun oraya artık oturmuş olduğunu, bizde ise kentlerin genelde sonradan yapılmış ya da başkalarından alınmış, oturmuş mimarisi olmayan yerler olduğunu hatırlatmıştır. Yapılması gereken çok şey varken ve bunlar resmiyette kâğıda yansımışken pratikte bir şey yapılamadığını belirten Köstem, tüm bunlara rağmen, başta olumsuz etkilerini en aza indirecek, zamanla bunları giderecek uygulamalarla “iyi mahalleler” ve “iyi kentler” yaratmanın mümkün olduğunu, ancak

bunu istemenin ve bu konuda istikrarlı bir şekilde, sürekli ve inanarak çalışmanın gerektiğini belirtmektedir.

Soruyu, kısaca “mümkün ama bazı şartlara bağlı” (3) şeklinde cevaplayan iki kaynak kişi Gök ve Kaptan Ayhan olmuştur. Gök yaptığı değerlendirmede, Sakinkent modelinin orta ölçekli kentleri de kapsayan daha geniş kentsel alanlarda hayata geçirilmesi ve model gerekliliklerinin doğru ve iyi bir şekilde uygulanmasının iyi kentler ve iyi kent bölgelerin oluşmasını mümkün kılabileceğini, ancak bunun olması için sözkonusu bölgelerin önceden alt yapı, katı atık, enerji ve ulaşım sorunlarını çözmüş olması gerektiğini işaret etmiştir.

Kaptan Ayhan, yaptığı kapsamlı değerlendirmede, iyi kent bölgelerinin oluşumu olasılığına katıldığını ifade etmiştir. Özellikle metropoller için direkt “iyi bir kent” ya da “sakin bir kent” oluşturulamasa da, mahalle bazında değil de kent içindeki birtakım bölgeler bazında, “birincil öncelikli bölge”, “ikincil öncelikli bölge” ya da “birincil derecede ihtiyacı olan bölge” ya da “birincil derecede Sakinkent olabilir bölge” gibi bir uygunluk analizi yapıldıktan sonra bunu basamak basamak geliştirmeye gidilebileceğini düşündüğünü aktarmıştır. Buna göre, kent parametrelerinde her bir kentin özelinde verilerin çok değişkenlik gösterebileceği, kentin coğrafi özellikleri, doğası, toplumsal yapı bileşenleri, yapılaşma durumu, vs. nin farklı olabileceği, bununla birlikte bir tarafı tamamen sahipsiz ya da başıboş bırakmadan kenti tamamen bölgeleyerek ama peyderpey ilerleyerek daha iyi sonuçlar elde edilebileceğini belirtmiştir. Kendisinin “iyi kent bölgeleri” derken aslında bölgeyi kentlerden oluşan değil de kentin içindeki parçaların oluşturduğu bölgeler olarak yorumladığını söylemiştir. Buna göre bir orta ölçekli kenti Sakinkent ilan ederken ya da bununla ilgili bir çalışma yaparken kenti bölgelemek ve Sakinkente uygun- uygun değil anlamında değil de- Sakinkentin kriterlerini yaşama geçirme açısından “oldukça kolay”, “kolay” ve “pek kolay değil” gibi bir mantıkla kenti bölgeleyip ona göre çalışma yapabilecektir. Burada, bunun için bir değerlendirme formu

oluşturularak Sakinkentin iyi işlemei için neler yapılması gerektiğine ilişkin bir değerlendirme formu ve bir sayısal değerlendirme formu kullanılarak kentin bölgelere ayrılabilceğini belirtmiştir. Ama bunun Çanakkale’de Sarıçay’ın iki ayrı yakasının “biri Sakinkent olsun, diğeri olmasın” anlamında değil de “çalışmalar bir tarafta daha hızlı başlar ve öteki taraf ta ondan feyz alır” şeklinde olabileceğini düşündüğünü belirtmiştir. Kaptan Ayhan, bir bölgede birbirine yakın, benzer özelliklere sahip küçük ve Sakinkent olma potansiyeli taşıyan kentlerin Sakinkent yapılmasının uygunluğunu tartışırken, bu kentlerin yakın zamanda örn. 25 yıllık bir dönemde kentleşme ihtimali var mı? Varsa hangi oranda? Öncelikle bu onların bozulmasına yol açabilir mi?” diye bakmak gerektiğini, yani önce “Buraya bir Sakinkent önlemi getirmemiz gerekiyor mu?” diye durumu analiz etmek gerektiğini, sorunlu olabilecek yerleri tesbit ettikten sonra “Bu uygulamayla acaba koruma ve geliştirme anlamında olumlu yönde ciddi bir kazanım elde eder miyiz” diye bakmak gereğini vurgulamıştır.

Sorudaki çıkış noktasında zaten bu hususlar varsa konuya biraz farklı bakılabileceğini, kentin kimlik, kültür, doğa, mimari vs. özellikleri varsa, kent halihazırda özellikli ancak belli bir süre sonra özelliklerini kaybetmeye başlayabilecek durumdaysa, dolayısıyla biz onu büyürken özelliklerini kaybetmeden, sürdürülebilir haliyle büyümesini veya gelişimini desteklemeyi amaçlayacaksa, kontrol dışı ve yıkıcı büyümesini de bir anlamda engellemiş olacaksak, bu durumda modelin orta ölçekli kentleri de içine alan geniş alanlarda uygulanmasının işe yarayabileceğini söylemiştir. Ama bu noktada o gelişeceğini ve istenmeyen yönde gelişeceğini tahmin ettiğimiz ilçe veya ilçelerin çevresindeki alan ve yerleşmelerin de çok önemli olduğunu, onların gelişme hedefi veya yönünün Sakinkente ya da Sakinkent özellikli bölgeye zarar verebileceğini hatırlatmaktadır. Ayrıca, ülkemiz özelinde, 50.000’den küçük yerlerde bile biz bu sistemi gerektiği gibi hayata geçiremezken, oturtamamışken, birkaç yönetimi birden bağlayacak böyle bir modelin sistemli yürümesinin de kendisine çok daha zor

göründüğünü eklemiştir. Böyle bir durumda yönetimle ilgili bir yasal-yönetmelik aracı ihtiyacı duyulacağını ve başka türlü bir yere gidilemeyeceğini belirtmektedir. Bu soruya cevaben, İyi kent bölgeleri oluşturulmasının mümkün olup olmamasından çok, her kentin kendi içinde, kendi özellikleriyle ayrı bir değerlendirmeye tabi tutulması ve bunun verilerine göre durumsal yaklaşılması gerektiğini ifade etmektedir. Eğer orta ölçekli kentin daha yukarısına doğru giden bir kentten bahsediliyorsa kentin büyüklüğüne bağlı olarak ya da kent içindeki dinamiklerin çeşitliliğine bağlı olarak, onun içinde bir bölgeleme, bir sakinleştirme, bir adım adım yapmaya gidilebileceğini, ama birkaç kenti biraraya alacak bir bölgelemeyi sağlıklı bulmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte, orta ölçekli kentlerde bu şekilde bir peyderpey çalışma olursa belediyenin bununla daha kolay başa çıkabileceğini, bu belediye iyiniyetli ve kararlıysa, aynı zamanda kent sakinini, yerel halkı da bilinçlendirerek, eğiterek, aldığı tepkilere bakarak işleri daha doğru yapabileceğinin altını çizmiştir.

Sakinkent modelinin daha geniş kentsel alanlarda iyi ve doğru şekilde uygulanmasının iyi kentler ve iyi kent bölgeleri oluşmasını mümkün kılabilceği görüşüne katılmayan iki kaynak kişi olan Kafafçı ve Acartürk, konuya modelde geliştirici değişime sıcak bakmadan, modeldeki mevcut durumu koruma ve sürdürmenin doğruluğunu savunarak yaklaşmışlardır.

Kafafçı, soruda tanımlanan şekilde Sakinkent modelinin orta ölçekli kentleri de içine alacak şekilde daha geniş alanlarda uygulanmasıyla iyi kentler veya iyi kent bölgelerinin oluşması olasılığına uzak durmuş, bu gibi düşüncelerin Yavaş hareketinin felsefesine ve özüne aykırı olduğu için uygulanamayacağını düşündüğünü beyan etmiştir. Burada İzmir Metropol Projesinin başarı şartını öne çıkararak, konunun ona göre değerlendirilebileceğine işaret etmiştir. Temel kaygısı modelin mevcut ölçek dışında uygulama olasılığının henüz netleşmemiş oluşudur. Kafafçı, Seferihisar Eski Belediye Başkanı ve şimdiki (2023 Ekim) İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Tunç Soyer'in

nüfusu 50.000'in altında olan kentlerde uygulanan bu modelden yola çıkarak Cittaslow 2021 Genel Kurulu'nda, İzmir'in dünyanın ilk Cittaslow Metropol pilot kenti ilan edilmesini başardığını, modelin orta ölçekli kentlerde uygulanıp uygulanamayacağını en önemli yanıtının, İzmir'in pilot kent olarak göstereceği performans olacağını ifade etmiştir. İzmir'in ortaya koyduğu Cittaslow Metropol modelinin kapsamında İzmir'de geliştirilecek ve uygulanacak çeşitli projelerin çıktılarının Cittaslow Genel kurulunda kabul görmesi neticesinde yaygınlaştırılmasına karar verilmesi ile beraber de büyük ölçekli kentlerde bu ağ yaygın hale geleceğini hatırlatmıştır. Buradan yola çıkarak, Burdur, Bartın, Sinop gibi illerde orta ölçekli kentlerde modelin uygulanabilirliğinin mümkün olabileceğini ancak öncelikle İzmir Metropol Projesinin başarı sonuçlarını görmek gerektiğini vurgulamıştır.

Acartürk ise, soruda sorulan olasılığı tartışıp neden olamayacağını ortaya koymaya çalışmıştır. Aslında Sakinkent özellikleri kazandırılmış “Sakinleştirilmiş” kentsel bölgelerin, yaşanılır kentsel bölgelerin artmasının, kaliteli kentsel yaşam olanağı sunan yerlerin çoğalması anlamında çok iyi olacağını, ancak öte yandan da, yanyana konumlanacak Sakinkentlerin, birbirinin özelliğini, dikkat çekiciliğini ve pazarlama gücünü zayıflatabileceğine dikkat çekmiştir. Bu yaklaşımda, ancak farklı ölçeklerdeki Sakinkentlerin birbirini tamamlayacak nitelikteki biraradalığının katkı sağlayacağını, aynı ölçekteki Sakinkentlerin yanyanalığının ise yukarıdaki sebeplerle mantıklı olmayacağını düşündüğünü belirtmiştir. Ayrıca Sakinkentlerin çokluğunun olayın yozlaşmasına da yol açabileceğini eklemiştir. “Gelişmenin istihdam olanakları ve vergi katkılarına rağmen, korumacı bir yaklaşımla, “dengelerimizi bozucu karakterde kimse yanımızda olmasın, biz kendimiz gibi kalalım, işadamlarımız kirletici sanayiler getirmesin isterim, burası bozulmasın isterim” demektedir. Bu ünvana sahip ve yakın konumda olup ta birbirini tamamlayıcı niteliklere sahip, ancak birbirine rakip olmayacak

yapıdaki yerlerin (kentlerin) birbirini destekleyeceğinin altını çizmiş, sonuçta bunlardan hareketle bu modelin dışına çıkılmaması gerektiğini ifade etmiştir.

15. soruya cevaben, diğer kaynak kişilerle hiç benzemeyen kendine has değerlendirmeler yapan kişiler Barlas ve Akman olmuştur;

Barlas, diğerlerinden farklı bir değerlendirmeyle, doğrudan İyi Kent ve Cittaslow Metropol denkliği kurmuştur. Bu soruya verdiği cevabında, nasıl adlandırdığımız ve konumlandığımızın önemli olmadığını, Cittaslow Metropol adlı çalışmanın Cittaslow kriterlerini karşıladığını ve bunun karşılığının da “İyi Kent” olduğunu belirtmiştir. Soruda sözüedilenin Metropol Cittaslow olduğunu, adını değiştirmeye gerek olmadığını söylemiştir. Barlas, Cittaslow Metropol çalışmasında İyi Kent kriterlerini sağlamak için belirli çalışmalar yapıyor ve başarılı olunuyorsa, bu modelin bir İyi Kent modeli olduğunu söylemektedir. İyi kenti tamamen Cittaslow kriterlerine bağlayan Barlas, Cittaslow kriterlerini sağlıyorsa bunun bir iyi kent ve iyi kent modeli olduğunu, sağlamıyorsa da olmadığını söyleyerek keskin bir yaklaşım sergilemiştir.

Farklı bir bakış sergileyen Akman ise, 15. Soruda yeralan iyi kentler ve iyi kent bölgeleri kavramlarının zorlama olacağı yönünde görüşünü ifade etmiştir.

3.2. Üstmodelin Gerekliliği ve Ölçek Boyutu

Mevcut Sakinkent modelinin ölçeği bilindiği gibi her bir kent için 50.000 nüfus sayısı ile sınırlanmıştır. Oysa bu rakam modelin yararlı olabileceği ve kullanılmak istendiği birçok kentteki kullanımını kısıtlamaktadır. Bunun sebeplerinden biri merkez alınan kent ve idari anlamda kendisine bağlı olan çevresindeki tüm alanın (kent merkezi dışında kalan belde, mezra, mahalle benzeri, kentin etrafındaki tüm küçük ve toplu ya da dağınık yerleşmeler) toplam nüfusu olarak bu rakamın ortaya konması ve böylelikle bu bütünün içinde merkez kentin aslında nüfus olarak daha da küçük olup bu hesaplama yöntemi sebebiyle düşük bir büyüme olanağına sahip olmasıdır. Bu durum kentsel yaşam kalitesi ve genel yaşanılabilirlik özelliklerini geniş oranda hayata geçirme olanaklarına sahip

sürdürülebilirlik esaslı yeni kent modelleri arasında en geniş kapsamlı olarak nitelenebilecek olan Sakinkent modelinden yeterince yararlanılamamasına yolaçmaktadır. Çalışmamızda bu kısıtlayıcı ölçeğin ayrıca, yeni bir tanımlama ile orta ölçekli kentlerde de kullanılacak şekilde genişletilmesi ve modelin orta ölçekli kentlere özel olarak içerik anlamında geliştirilmesi olasılık ve olanakları değerlendirilmektedir. Burada esas alınan, orta ölçekli kentlerin en büyük avantajı çevre ve kentleşme sorunları konusunda henüz geri dönülemez noktada olmamaları, büyük kentler gibi çevrelerini yok etme eğilimi içerisinde bulunmamaları ve güçlü bir yerel yönetim sistemi ile sorunlarının üstesinden gelebilecek durumda olmalarıdır.

Böylelikle, gerek ülkemiz gerek diğer dünya ülkelerinde, orta ölçekli olup ta mimari, kültürel ve doğal anlamda kendine has özelliklere ve yerel kaynak potansiyeline sahip, iyi bir kent olma hedefleri olan, ancak sürdürülebilir bir yönetim ve ekonomi modelinin yanı sıra çevreci koruma yaklaşımına ihtiyaç duyan, bundan yarar sağlayacak çok sayıdaki kentin böyle bir modelden hem daha etkin yararlanması, hem de daha yaşanılır hale gelmesi sağlanmış olacaktır. Orta ölçekli kentler için yapılan; “büyük ve küçük kentlerin avantajlarını bünyesinde toplayan ve sürdüren, bununla birlikte dezavantajlarını sürdürmeyen ve bu iki kentin bileşkesi olan kent” tanımlaması hatırlandığında (Attica Workshop, 1995’ten aktaran Henden Şolt, 2019: 83), ölçeğin büyütülmesinin belli şartlara sahip orta ölçekli kentler için, aynı anda modelin küçük nüfus ve küçük yerleşim dezavantajları sebebiyle hayata geçirilemeyen birçok yönünün de hayata geçirilebilmesine olanak sağlayacağı ifade edilmelidir.

Hali hazırda, ölçeğin küçüklüğü modelin standart tasarımında yeralan birçok özelliğin (sanayi, çevre, teknoloji, üretim, istihdam, sosyal uyum gibi...) hayata geçirilmesini de zorlaştırmakta, kimi zamanda olanaksızlaştırmaktadır. Sakinkent modelinin yaklaşım ve ilkeleri, ileriye gidemeyen, kendini geliştiremeyen, niteliklerini değerlendiremeyen, yaşam kalitesinde değişiklik yapamayan, bununla birlikte bunları

yapabilecek kaynak ve potansiyele sahip olan (doğal kaynaklar, ekonomik potansiyel, yerel değerler, üretici ve yaratıcı nüfus, kalifiye insangücü...) kentler için ivme yaratıcı, canlandırıcı ve geliştiricidir. Bu sebeplerle orta ölçekli kentlerde uygulanmak amacıyla, mevcut standart model esas alınıp kriterleri geliştirilerek bir üst model oluşturulması önemli ve fark yaratıcı katkılar sağlayacağından bir ihtiyaç olarak görülmelidir.

Ölçek olarak, küçük ve üzerinde halihazırda çalışılan büyükşehir ölçekleri arasında kalan 50.000- 750.000 aralığının birkaç kademeye bölünerek (50.000-250.000, 250.000-400.000, 400.000-650.000 aralıkları gibi) çalışılması önerilmektedir. Bunu yaparken sadece nüfus sayısı değil; kentin ekonomik potansiyeli ve karakteri, üretim yapısı, sosyo-ekonomik-kültürel yapısı, demografik özellikleri, coğrafi konumu, iklim yapısı, kentin vizyonu ve gelecek perspektifi, kentin kendini nasıl tanımladığı ve konumlandırmak istediği, kısa-orta ve uzun vadeli hedefleri, varsa stratejik planı, halkın kentlilik davranışı ve yönetime katılım eğilimi...gibi hususlar da dikkatle çalışılmalıdır.

3.2.1. Orta Ölçekli Kentlerde Uygulanacak Üstmodelin Çıkış Noktası ve Dayanakları

Üstmodelin çıkış noktası mevcut haliyle Sakinkent modelinin bir kent için çok yönlü bir şekilde geliştirici ve kentsel yaşam kalitesi arttırıcı yönlerine rağmen, tanımlanmış nüfus ölçeğinin bu olanakların önünü tıkamakta oluşudur. Ölçek büyütülerek model daha geniş kapsamlı olarak daha çok sayıdaki ve uygulamaya uygun durumdaki kentte hayata geçirildiğinde kent yaşamı, kent yönetimi ve kentleşme ve çevre yönetimi yapısına önemli olumlu katkılar sağlayabilecektir. Bu düşüncenin dayanakları şunlardır;

(1) Sakinkent modeli başta küçük ölçekli kentler için tasarlanmış olsa da modelin ortaya koyduğu yaklaşım ve kent hayatını, kent ekonomisini, yerel kalkınmayı düzenleyici ilkeler daha büyük ölçekli diğer kentlerde de katkı sağlayacak şekilde kullanışlı ve yararlı özelliklere sahiptir.

(2) Halen sadece nüfusu 50.000'i aşmayan küçük kentlerde kullanılabilmekte olan modele daha büyük ölçekli olup ta henüz önemli oranda özgün karakterini korumakta olan orta ölçekli kentlerde kentin mevcut özelliklerini koruyabilmesi, öz kaynaklarıyla gelişebilmesi, kentsel yaşam kalitesinin yükselmesi ve en önemlisi sürdürülebilir sağlıklı bir çevre yönetimi ve kentleşmenin sağlanabilmesi açısından ihtiyaç vardır.

(3) Şu anda ülkemiz açısından bakıldığında en çok sayıya sahip olan kent ölçeği 50.000 altı nüfuslu kentler durumundadır. TÜİK 2022 verilerine göre ülkemizdeki 973 ilçenin 634' ünün nüfusu 50.000 altında olup, 50.000-750.000 nüfus arası olanların sayısı 331'dir. Bu kentler çoğu kırsal özellikleri önplanda olan küçük kentlere oranla, daha yoğun kent özelliklerine sahip, daha büyük hacimli ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu özellikleriyle kent olarak üzerinde çalışılmaya daha uygundur.

(4) Öte yandan çoğu orta ölçekli kent henüz kendi özgün kimlik unsurlarını kaybetmemiş durumda olup (doğal, ekolojik, sosyo- ekonomik, mimari, tarihi, kültürel...) hem değerlendirilmeye hem korunmaya hem de geliştirilmeye açık kaynaklara sahiptir. Ancak eşzamanlı olarak bu değerlerin kaybedilmesi ya da deforme olmasına sebep olabilecek bir kentleşme hızına da sahiptir. Bu hız ya da olumsuz etkilere açık olma durumu kamu yönetiminin sosyal, ekonomik, kentleşme ve çevre (imar, enerji, doğal kaynaklar, orman, sanayi...) politikaları ile de ilgilidir. Kentleşme sürecinde kent, nüfus artışı, doğal kaynakların yanlış ve kötü kullanılması, kentin doğal kaynaklarının yanısıra hava-su ve toprağına zarar verecek sanayi uygulamaları, yeterince değer verilmediği için kaybedilen tarihi ve kültürel miras gibi sebeplerle zarar görme riski ile karşı karşıyadır. Bu nedenle bu tür kentlerin bozulmaya ve kaybolmaya açık özellikleri açısından Sakinkent modelinin koruyucu ve geliştirici yaklaşımı büyük katkı sağlayabilecektir. Bu tür kentlerin en kısa zamanda Yavaş Kent yaklaşımının sürdürülebilirliği esas alan, onarıcı, koruyucu, geliştirici şemsiyesini kullanmaya

başlaması kritik önem arzetmektedir. Aksi takdirde bu kentler kapitalist sistemin içinde, emperyalist sermayenin vandal yayılmacı tehlikesine açık, sermayenin çıkarlarına dayalı eşitsiz ilişkileri içinde sıkışmış olarak, ranta odaklı hızlı ve sistemsiz kentleşmenin, günümüzün insanı mutsuz eden, tüketen hızlı ve rekabetçi, tüketim ve gösterişe dayalı, popüler kültürün empoze ettiği yaşam alışkanlıklarının etkisiyle özelliklerini dönüşsüzce kaybedeceklerdir.

(5) Mevcut küçük ölçekli model sözkonusu orta ölçekli kentlere uygun olmadığından, bu kentlerin durumu, özellikleri ve ihtiyaçları gözönünde bulundurularak, standart model ve Yavaş felsefesi esas alınıp geliştirilerek orta ölçeğin ihtiyaçlarına göre uyarlanmış yeni bir model tanımlaması yapılmalıdır. Böylelikle orta ölçekli kentleri içine alan geniş alanlarda da çok sayıda kentte daha, Sakinkent model özellikleri hayata geçirilerek doğru kentleşme uygulamaları ve çevre yönetimi etkisiyle kentler ve kent yaşamının daha sağlıklı, sistemli ve istenilir hale gelmesi sağlanabilecektir.

(6) Sakinkent modeli halen dünyanın birçok ülkesinde çok sayıdaki küçük kentte başarıyla uygulanmaktadır. Ayrıca birçok yeni küçük kent daha bu statüyü edinmek ve bunun gereklerini hayata geçirmek için başvurmuş ya da başvuru hazırlığı aşamasındadır. Dolayısıyla bu modelin hayalperest ve uygulanamaz olduğuna ilişkin eleştiriler böylelikle çok sayıdaki başarılı uygulama ile cevaplanmış olmaktadır. Model, 21. Yüzyıl kent insanına yeni kapsamlı çözümler sunmasından hareketle, statüsünün yoğun talep görüyor olmasıyla kendisini kanıtlamış durumdadır. Halihazırdaki sorunlar modelin gerçekçi olmayışından değil uygulayıcıların ve onlara destek vermesi gerekenlerin (yerel yönetimler, yerel halk, merkezi yönetim) eksikliklerinden kaynaklanmaktadır. İnançlı, kararlı ve işbirliği yapabilen tutumlar başarıyla sonuçlanmaktadır.

(7) Uluslararası Cittaslow Birliği/Ağı Yönetimi veya bir başka deyişle Cittaslow Genel Merkezi, halihazırda modelin günümüz kentlerinin, günümüz insanının

ve dünyamızın giderek daha acil hale gelen kentsel yaşam ve çevreye ilişkin ihtiyaçlarına dönük sürekli bir sistem geliştirme arayışı içindedir. Modelin ilk kez hayata geçirildiği 1999'dan bu yana gerek model, gerek Yavaş yaklaşımının yaşamın çok farklı alanlarındaki projeleri ve uygulamaları giderek gelişmekte ve çeşitlenmektedir. Bu durum bir deneyim birikimi ve sürekli arayışın sonucudur. Halihazırda metropollerde yeni uygulanmaya başlanan Metropol Sakinkent modeli şaşırtıcı derecede yenilikçi ve iddialıdır. Yakın zamanda Almanya ve sınır komşusu 2 ülke olan Hollanda ve Belçika'nın ortak sınırında hayata geçirilmesi planlanan "Sürdürülebilir Sınırötesi Cittaslow Bölgesi" de çok yararlı olacak yenilikçi bir projedir (cittaslow.org/news, 31.8.2023). Bu öncü projeler ve daha geniş bakış açısına sahip yaklaşımlar hem kabul görmekte hem de Yavaş yaklaşımıyla birlikte Cittaslow modelini geliştirerek umut ve cesaret vermektedir.

(8) Dünyadaki mevcut ekonomik sistem içerisinde doğanın tükenişi ve çevre sorunları, kentleşme sürecinin gidişatı, kentlerin ve kent yaşamının sahip olduğu sorunlar, kapitalist sistemle birlikte rekabetçi ve tüketim odaklı eğilimlerin günlük yaşama getirdiği yıpratıcılık, gelecekteki kentler ve yaşam alanları için duyulan umutsuzluk ve alternatif arayışı, ilk bakışta ütöpik gibi görünen Yavaş felsefesinin kent hayatında somutlaşması olan Sakinkent modeli ve benzeri modeller için cesur ve kararlı olmayı gerektirmektedir.

3.2.2. Orta Ölçekli Sakinkent Modelinin Öngörülen Özellikleri

Modelin öngörülen özellikleri aşağıdaki gibidir;

(1) Tüm orta ölçekli kentler değil de, uygun özelliklere sahip olan orta ölçekli kentler; özgün iyi niteliklerini henüz kaybetmemiş, doğa-çevre, tarihi, mimari, kültürel kimlik ve bozulmamış doğal kaynaklar anlamında kendini belli oranda koruyabilmiş, ancak özellikle de bu sebeple korunmaya, geliştirilmeye ve bu doğrultuda sistematize edilmeye ihtiyaç duyan ve sürdürülebilir kalkınmayı önemseyen kentler esas alınacaktır.

(2) Model zorunlu bir uygulama olmayıp, gönüllülük esası doğrultusunda modeli uygulamak isteyen gönüllü kentler esas alınarak oluşturulacaktır. Zira Yavaş

yaklaşımındaki ve Yavaş Kent modelindeki yaklaşımlar ancak gönüllülüğe dayanan bir hassasiyetle yürütülebilir.

(3) Model, orta ölçekli kentlerin mevcut ve olası sorunlarını önleyecek, düzeltecek ve mevcut yaşanılabilirlik sorunlarını çözecek niteliklere sahip olacaktır.

(4) Orta ölçekli kentlerin özelliklerini ve avantajlarını kullanarak, kentin kimlik ve karakterine özgü ara ve karma nitelikli tasarımlar yapılmasına olanak verecektir.

(5) Kentin bulunduğu bölgede yer alan farklı ölçeklerdeki diğer Sakinkentler ile işbirliği, ortak projeler, bilgi ve deneyim paylaşımına açık olacaktır.

(6) Model, niteliksel gelişim odaklı olup, kent ve çevresinde yaşayan tüm insanlar, kurum ve kuruluşlarla temas edecek, onların da birbiriyle temas edeceği yapıda olacaktır.

(7) Kent halkı ve kentteki diğer paydaşlar, önceden uzun ve detaylı şekilde, modeli tanıyıp, anlayacak, modele sempati duyacak, katkılarının ne olacağını öngörebilecek, faydalarına inanacak ve kendileri de uygulamaya fiilen katkı verecek şekilde, yorucu olmayan keyifli yöntemlerle süreklilik arzedecek şekilde eğitilecek ve çeşitli yöntemlerle uygulama sürecinin içinde yer almaları sağlanacaktır.

(8) Hem orta ölçekli kentin merkezini hem de hinterlandını içine alacak bir alan için, yani kent ve çevresi için politikalar üretilecektir. Uygulama birimi mahalle olmayacak ama modelin genel yapısı içerisinde mahallelere özgü uygulamalar tasarlanabilecektir.

Geliştirilecek yeni model tasarımı, Sakinkent modelinin orta ölçekli kentler için uyarlanması ve geliştirilmesi düşüncesiyle, temel olarak mevcut Sakinkent modelinin genel felsefesini, kriterlerini ve uygulama ilkelerini esas alacaktır. Değişen şey modelin daha kalabalık, daha büyük ölçekli kentlerde uygulanabilecek şekilde düzenlenmesi, bu kentlere yarar ve katkı sağlayacak şekilde geliştirilmesi amacıyla revize edilecek ve

eklenecek hususlardır. Standart model yapısı veya Metropol modeline göre farklı olan şey, birbirinden farklı özellikler ve ihtiyaçlara sahip her orta ölçekli kentin, gerekli olan uygulamayı kendi ölçeğine uygun şekilde ve ölçüde belli kriterlere uygun şekilde hayata geçirecek olmasıdır. Öte yandan, bunun bir farklılık değil de aslında ilkesel bir benzerlik olduğu da söylenebilir.

Bu konudaki öneriler aşağıdaki gibidir;

(1) Sakinkent başvurusu aşamasında asgari geçer puan hesaplamasında kullanılan kriterlerin bileşiminin orta ölçekli kentlere uygun olarak yeniden belirlenmesi.

(2) Mevcut kriter altbaşlıkları arasında zorunlu olmayan ama orta ölçekli kentler için kritik önem taşıyacak nitelikteki çok sayıda perspektif kriterin saptanarak, orta ölçekliler için zorunlu hale getirilmesi.

(3) Öncelikle orta ölçekli kentte kaybolmaya, bozulmaya yüz tutmuş özelliklerin ve kaynakların saptanması ve bu yönde bu özelliklerin (doğa, çevre, sosyal ve ekonomik değerler, kültürel değerler, ...) ayakta tutulması, yıpranmanın durdurulması ve tekrar iyileştirilmesi süreci için çalışmalar planlanması; Bunlar durum analizi, kentin SWOT analizi, kentin hedeflediği kimlik ve yapı açısından kendini tanımlaması (vizyon ve misyon belirleme çalışmaları), öngörü olarak konumlandırması, hedeflerini belirlemesi, bunlar için yöntemler belirlemesi ve stratejik plan oluşturması, bunun için takvim belirlemesi, takip ve tanımlı denetim standartları üzerinden bir iç denetim sistemini işletmesi.

(4) Öncelikli olarak, kentte ve çevresinde günlük hayatın içinde kent sakinlerine sıkıntı ve zorluk yaratan acil alanların belirlenerek müdahale planlarının hazırlanması; Ulaşım, kirlilik, gürültü, hizmet almada muhatap bulamama, vb.(Örn; Toplu ulaşımın belli güzergah ve saatlerde iyileştirilmesi, toplu taşıma kullanımının kolaylaştırılması/, Kirlilik; sokakların kirliliği, çöplerin toplanmaması, yanlış yerde birikmesi, gürültünün engellenmesi, temiz hava, rahatsız edici kokuların engellenmesi/

kent plan ve düzenine ilişkin bilgilendirici tabela, levha azlığı, kent hakkında bilgi veren noktalar oluşturulması, vb...gibi.)

(5) Orta ölçekli kentler için önemli olacak belli alanlardaki kriterlere ağırlık ve öncelik verilmesi. Örn; Yapılaşma, çevreci ve temiz sanayi, hava-su kirliliği, atık yönetimi, sağlıklı altyapı, sürdürülebilir enerji, sürdürülebilir ulaşım tercih ve uygulamaları, dirençli kent özellikleri, yerel üretim kapasitesi, güvenli kent, hizmetlerde çeşit, kalite ve erişebilirlik, sağlık ve eğitime kolay ulaşım, kent paydaşlarının Sakinkent sürecine yönetim yaklaşımıyla yoğun katılımının organize edilmesi, Sakinkent eğitimlerinin sürekliliği, kent halkının konu hakkında bilinçlendirilmesi ve kavrama sahip çıkma sistemleri oluşturulması, yerel mutfağın yaygın olarak kullanımı, yerel ürünlerin markalaşması, ekonomik kapasitenin (girişim, yatırım, vb.) artırılması, kentsel peyzaj, otel yatak sayısı...vb.

(6) Mevcut olanla birlikte yeni yapılaşmanın düzenlenmesi kriterlerinin ortaya konması. Örn; Yatay mimari, yerel mimari unsurları kullanımı, bunların belli asgari düzey ve üzerinde planlanması.

(7) Dirençli kent gereklerinin acilen o kent için analiz edilerek uygulama amaçlı planlanması; Kentin direnç analizinin yapılması ve uygun gerekli önlemler için planlama ve uygulamaya geçilmesi (Hangi konuda risk var?, nerede?, zayıf olan ne?, gelişmesi gereken ne?, yer değiştirmesi gereken ne? en doğru uygulama ne? vb. sorular kullanılarak).

(8) Devam eden ve birim zamanda tamamlanan proje türü ve sayısı standardının belirlenmesi,

(9) Belediyelerde Sakinkent çalışma ofisinin/biriminin kurulması (Örn; Min. 3 uzman, 3 Uzm. Yrd.).

(10) Etkili ancak yüksek maliyetli olmayan kriterlerin kısa vadede proje olarak hayata geçirilmesi ölçütünün kullanılması,

(11) Kent tarihi, kültürü ve yerel mimari açısından önemli olan daha çok sayıda boş, âtil ve bakıma ihtiyaç duyan özellikli binanın, bakım ve restorasyonunun yapılarak aktif kent hayatına katılmasının sağlanması,

(12) Kentin büyümesinde ve gelişmesinde sürdürülebilirlik ve Yavaş ilkelerine uygun önkriterlerin kullanılması (Sanayi, yapılaşma, altyapı ve üstyapı yatırımları, genel uygulama ve projeler, merkezi yönetim ile işbirliği ve koordinasyon sayesinde, kalkınma ajansları desteğiyle.)

(13) Kent ve hinterlandındaki tarım ve hayvancılığın belli ilkelere tabi olması, belediye ile işbirliği ve destek, danışmanlık, rehberlik (Bu çalışma Sakinkentler arasında çapraz destek, işbirliği ve yardımlaşma ile güçlendirilebilir. Ayrıca her bölgede kurulacak bir Sakinkent Koordinasyon/Destekleme ve işbirliği ofisi bu amaçla uzman kadroları barındırmalıdır).

(14) Sakinkent modelinin öncelikleri doğrultusunda kentin stratejik planının oluşturulması, tüm ana kriterler ve alt kriterlerinin kent ve kent yönetimi, ihtiyaçları ve sorunları da gözönünde bulundurularak, diğer planlama unsurlarıyla birlikte yeniden gözden geçirilerek entegrasyonun sağlanması (Hem belediye hem varsa büyükşehir hem de merkezi yönetimin işbirliği ile her birinin neler yapacağı, işbölümü ve birlikte ne yapacakları tasarlanmalıdır).

(15) Orta ölçekli kentlerde ekonomi, sanayi ve istihdamın analizler sonucunda planlı olarak yürütülmesi, kentin karakteri ve potansiyeline en uygun kısa, orta ve uzun vadeli planlamanın yapılması. Bunun hayata geçirilmesi için çok yönlü destek talebi ve işbirliği ilişkilerine girilmesi.

3.2.3. Ölçek Tanımlaması

Dünyada kentsel nüfusun yarısının 500.000'i geçmeyen kentlerde yaşadığı, toplam nüfusun ortalama %38'inin 300.000 nüfusun altındaki yerleşimlerde yaşamaya devam edeceği, bu oranın önümüzdeki 10 yılda da önemli bir değişikliğe uğramayacağı

(<https://population.un.org>) bilinmekle beraber, orta ölçekli kentin nüfus aralığının ne olduğu tartışmalıdır. Bunun, değerlendirmede kullanılan kriterler ve kentleşmeye ilişkin yaklaşıma göre, değerlendirme yapan kuruma, ülkeden ülkeye coğrafi, kültürel ve kentleşme şekline, yönetim geleneğine göre değiştiği gözlenmektedir. Bu konuda yapılan tanımlarda bu aralığın üst sınırının 750.000 ve 1.000.000 rakamına kadar yükselmesi sözkonusu olsa da, 100.000-300.000 aralığı gibi daha küçük bir kısmını esas alan çeşitli değerlendirmeler de sözkonusudur (Çalışkan, Tezer, 2018:77). Bu kapsamda 50.000-500.000 en çok kabul gören aralık olarak göze çarpmaktadır. Akademik nitelikli olmayan internet kaynaklarında (haber siteleri, gazeteler) ve yapay zekâ destekli aramalarda, Megapolis ve Metropolis tanımlarına uygun nüfus ölçeği büyüklüğünde nisbeten daha az kente sahip olunan ülkelerde nüfusun mekâna daha dengeli dağıldığı ve bu sebeple daha fazla orta ölçekli kente sahip olduğu ifade edilmektedir. Bu sürdürülebilir kentler hedefi açısından ideal bir durum olup, özellikle Avrupa ve ABD’de orta ölçekli kentlerin dünyanın diğer bölge ve ülkelerine göre daha yüksek bir orana sahip olduğu yönünde değerlendirmeler yapılmıştır. Bu özellikle Avrupa ülkeleri için daha belirgin olup, bu durum AB standartları ve sürdürülebilirlik kaygısı ile birlikte düşünüldüğünde yaşanabilir kentler tanımına uygun daha çok kentin bu coğrafyaya yayılmış olduğu gözlenmektedir.

Çalışkan ve Tezer’in derlediği 2018 tarihli bilgilerde orta ölçekli kentler için ortaya konan nüfus aralığı kabulleri Tablo 11’de verilmektedir;

Tablo 11: Türkiye’de ve Uluslararası Alanda Orta Ölçekli Kentler İçin Nüfus Aralığı Kabulleri

Türkiye’de ve Uluslararası Alanda OÖK İçin Nüfus Aralığı Kabulleri	
OECD	200.000-500.000 (Kentsel nüfus)
AB	300.000-1.000.000 (Toplam nüfus)
BM	1.000.000-5.000.000 (Toplam nüfus)
Türkiye	100.000- 750.000 (Toplam nüfus)
	50.000-500.000 (Kentsel nüfus)

Kaynak: Çalışkan ve Tezer, 2018: 77.

Nüfusa dayalı bu tespitler yapıldıktan sonra, orta ölçekli kentler ile ilgili (1)ekonomik, (2)çevresel ve (3)sosyal yaşam olarak üç analitik boyut belirlenmiş,

sürdürülebilir kentsel geleceğin elde edilmesinin de bu üç boyutun birbiri ile bütünleşmesine bağlı olduğu belirtilmiştir. Yazar, bütünleşmenin bu çerçevede sağlanması için sözkonusu analitik boyutlara, sürdürülebilirliğin mekânla ilişkilendirilmesi amacıyla kentsel sistem boyutunun da eklenmesi gerektiğini belirtmiştir (Yazar, 2019: 944-945).

Yazar, dünya ülkelerinin orta ölçekli kent nüfus aralıklarını nasıl kabul ettiklerini farklı tarihli verilerden Tablo 12’deki gibi derlemiştir;

Tablo 12: Dünya Ülkelerinde Orta Ölçekli Kentler İçin Nüfus Aralığı Kabulleri

Dünya Ülkelerinde OÖK İçin Nüfus Aralığı Kabulleri	
ABD	100.000-300.000 (2002 tarihli kaynak)
AB	100.000-250.000 (1997 tarihli kaynak)
Kanada	50.000-500.000 (2003 tarihli kaynak)
Brezilya	50.000- 500.000 (2001 tarihli kaynak)
Japonya	100.000-500.000 (1997 tarihli kaynak)

Kaynak: Yazar, 2019: 944-945’ten yararlanılarak oluşturulmuştur.

Burada konu tartışılırken ülkemizin kentleri gözönünde bulundurularak, 07.2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu 4. Maddesindeki büyükşehir nüfus ölçek tanımındaki başlangıç rakamı olan 750.000 sayısı orta ölçekli kentler için üst sınır olarak esas alınmaktadır. Orta ölçekli kentler için tasarlanacak Sakinkent modelinin 50.000 rakamının üzerinden başladığı bilinmekle beraber modelin ölçek üst sınırının ne olması gereği tartışmaya açıktır. Burada ülkemizde 750.000 rakamıyla birlikte büyükşehir ölçeğinin başladığı bilindiğine göre bu rakam en fazla 750.000’e kadar gidebilecektir.

Ülkemizde büyükşehir ölçeğinin başladığı rakam olan 750.000 nüfusa sahip bir kentin sanayileşmiş olması, yoğun yapılaşmaya sahip olması ve kentte birim alana düşen nüfus yoğunluğunun yüksek olması muhtemel olduğundan, bu durumda sadece nüfus değil de yukarıda sözedilen “ekonomik, çevresel ve sosyal yaşam” boyutlarıyla ilişki kurularak, kente ilişkin sanayileşme ve yapılaşmanın yanısıra çevre ve doğanın durumu, kimlik...vb. gibi diğer konulara da bakılması mantıklı olacaktır. Bu sınıra yaklaşmış bir

kentin metropol özellikleri göstermesi ve yakın çevresindeki doğal alanların da doğallığını belli ölçüde kaybetmesi, kent peyzajının bir parçası durumuna gelmiş olması yüksek olasılık dahilinde olacaktır. Bu sebeplerle orta ölçekli kent için doğru ölçek bu olmayacaktır. Aynı zamanda ülkemizde bu anlamda örnek verilebilecek 750.000' lik nüfus sayısına ulaşmış kent sayısının da zaten fazla olmadığı, dolayısıyla burada genelleme yapılamayacağı da ifade edilmelidir.

2022 TÜİK verilerine göre ülkemizde nüfusu 1.000.000 kişiye kadar olan kentlerde en çok sayıya sahip kentler 50.000'in altında kalan küçük kentlerdir ve bunlar 973 kentin 634'sini oluşturmaktadır. Burada kent nüfusu olarak en çok 50.000 altında kişinin yaşadığı kentlerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu nüfus aralığı zaten standart Sakinkent modelinin uygulanabileceği aralıktır. Ancak bu kentler idari olarak kent kapsamında olsa da bunlardan 310 kentin 15.000'lik nüfus sayısının altında kaldığını da belirtmek yararlı olacaktır.

Köstem'in de işaret ettiği gibi, (Köstem, 2023a) Sakinkent uygulamasında 50.000-100.000 arasında nüfusa sahip kentlerde de uygulamayı etkileyecek çok önemli farklar olmayacağı düşünülebilir. Bu farklar ancak sözkonusu nüfus aralığındaki kentlerin özgün durumlarıyla ilgili olacaktır. Rakam farkı kimi kentlerde fark yaratabilecek etkilere sahip olurken kimisinde de hiçbir etki göstermeyecektir. Bu, kentin genel durumu ve özellikleri ile ilgilidir. Burada kentin ekonomisi, sanayi durumu ve türü, yapılaşma durumu, doğası, doğal kaynaklarının kullanım şekli gibi hususlar değişikliği oluşturacak ve fark yaratacaktır. Dolayısıyla örn. 70.000-75.000 nüfusa sahip bir kent, durumuna göre hem standart Sakinkent modeline hem de orta ölçekli modele göre değerlendirilebilecektir. Burada eğer orta ölçekli kentler için farklı detaylara öncelik veren bir model oluşturulduysa, 55.000 sınırı, küçük kentlerin model sınırını aşarak büyümesine göz yumulacak teorik sınır olarak telaffuz edilmeye uygundur. Elbette ki

uygulamada bu inisiyatif Cittaslow Genel Merkezine aittir. Bu çalışmada bir formül oluşturma gayreti olduğundan dolayı bu şekilde bir çıkarsama yapılmıştır.

Tablo 13: Türkiye’de Nüfusu 1.000.000’a kadar olan Kent Sayıları (Nüfus Aralığı) Tablosu

(0-1.000.000 Nüfus Aralığı) Kent Sayıları TUIK 2022	
Nüfus Aralığı (1000 kişi)	Kent sayısı (İl Merkezi İlçeler, İl Merkezi Olmayan İlçeler, Metropoliten İlçeler)
750-1 milyon	8
650-750	7
500-650	12
250-500	76
100-250	132
50-100	104
50 altı	634
TOPLAM	973

Kaynak: TUIK 2022 nüfus verileri esas alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur

Ülkemizde kentler il merkezleri (il merkezi ilçe ve büyükşehir sınırları bünyesindeki kentler, yani metropoliten ilçeler) ya da bunların dışında kalan diğer kentler (il merkezi olmayan diğer ilçeler) olsun, tümü de kendi belediyelerine sahip ilçelerden oluşmaktadır. Elbette ki Büyükşehir belediyesi ile diğer ilçe belediyelerinin örgüt yapısı ve yetki durumu farklıdır. İlçe olarak yapılandırılmış sözkonusu kent büyüklüklerine bakıldığında (Tablo 13) ülkemizdeki 1.000.000’luk nüfusun altındaki kent sayısının (ilçe) 973 olduğu görülür. Bu rakamın 2/3’üne denk gelen kısmı 50.000 altı küçük kentlerden oluşmakta, geriye kalan 339’si 50.000 üzerini oluşturmaktadır. İlçelerin sıralamasına bakıldığında ise 400.000’den kalabalık ilçelerin içinde 650.000’e kadar sadece 2 il merkezi ilçe (Batman, Elâzığ) olduğu (Tablo 14), geriye kalan ilçelerin ise büyükşehir belediyelerinin bulunduğu kalabalık illerin merkezinde büyükşehir belediyesine bağlı merkezdeki ilçeler olduğu görülür. 14,15,16,17 No’lu tablolarda görüleceği gibi 650.000-1.000.000 nüfus aralığındaki geriye kalan ilçeler de aynı durumdadır. Öyle olunca, orta ölçekli olarak tanımlayabileceğimiz ve Sakinkent modelini kullanabileceğimiz, metropol özelliği göstermeyen kentlerin (il merkezi ilçe ya da ile bağlı diğer ilçeler) 55.000-400.000 nüfus aralığında olduğu görülür. Kentin metropol

özellikleri göstermesi ile birlikte ilin merkez ilçesine bitişik konumda ve büyükşehir belediyesinin bulunduğu ilçe ile aynı mekânsal bütünlük içinde olması, o kentte orta ölçekli kent özelliklerini ortadan kaldırarak, o kentin büyük bir metropol bütünü bir parçası haline gelmesine yolaçmaktadır. Bu sebeple ülkemizde 400.000-750.000 nüfus aralığında, alanda kendi bağımsız yönetim merkezi ve mekânsal alanına sahip olan sadece 2 ilçe gözlenmiştir. Yukarıda da sözedildiği gibi, 400.000-500.000 aralığında yeralan ve il merkezi konumunda sadece 2 ilçe (İl merkezi ilçe, Elâzığ ve Batman) bulunduğundan hareketle, ülkemizdeki yerel yönetim yapısından dolayı orta ölçekli kent nüfusu olarak değerlendirebileceğimiz bu sınır 400.000’de kalmaktadır. 400.000’i aşan nüfusa sahip ilçelerde il merkezinde yer alma (merkezdeki diğer ilçelerle aynı mekânsal bütünlük alanında yer alma) ve büyükşehir belediyesine bağlı olma sebebiyle bağımsız davranma ve kendi yerel uygulamalarını oluşturma imkânı bulunmamaktadır. Büyükşehir olan illerde olup ta il merkezinde yer almayan kentler (metropolitan ilçeler) teorik olarak Büyükşehir Belediyesi izniyle Sakinkent olabilir gibi görünse de ülkemizdeki kentler nüfus sıralamasında, sözüedilen 2 istisna kent dışında 400.000 ile 750.000 nüfus aralığında büyükşehir bünyesinde bulunmayan (metropolitan ilçe olmayan) ve merkezde yer almayan ilçe bulunmamaktadır.

14 No’lu tabloda ise nüfus sayılarından yola çıkarak bazı değerlendirmeler yapılmıştır. 50.000-55.000 nüfus aralığı, küçük kent nüfus ölçeğinin sınırlarını yeni aşmış kentler için henüz farklı bir karar alma gerektirmeyen bir tampon nüfus aralığı olarak görünmektedir. Uygulamada ülkemizdeki Seferihisar ilçesi bu durumdadır. Hatta nüfusu 70.000 civarında olmasına rağmen genel karakteri ve özellikleri sebebiyle Safranbolu ilçesinin de bulunduğu nüfus aralığına özgü farklı bir uygulama olmadığından aday kent olarak başvurusu alınmıştır.

Tablo 14: 50.000-650.000 Nüfus Aralığındaki Kentler Analiz Tablosu

50.000-650.000 Nüfus Aralığındaki Kentler Analiz Tablosu (TÜİK 2022)			
Nüfus	Kent sayısı/ilçe	Açıklama	Değerlendirme (OÖSK için uygunluk)
50.000-55.000	21	Küçük standart SK model için tampon aralık	Tampon nüfus aralığı
55.000-100.000	83	Bu aralıktaki kent sayısı (her türden ilçe : il merkezi ilçe, BŞB merkez ilçe, bunların dışında kalan BŞB ya da normal il kapsamındaki ilçeler)	Standart ölçekten çıkış sınırı
100.000-400.000	186	Bu aralıktaki kent sayısı (her türden ilçe)	İdeal orta ölçekli SK nüfus aralığı
55.000-400.000	58	Orta ölçekli SK için kullanılabilir aralıkta değerlendirilebilir kent sayısı	OÖSK için uygun olabilir
400.000-500.000	22	2 il merkezi ilçe (Batman ve Elâzığ) hariç, tümü BŞB merkez ilçeleri.	Sadece BŞB olmayan il merkezleri uygun
55.000-500.000	291	289 içinden; (2 il merkezi ilçe hariç, Batman ve Elâzığ) 289+2=291	
		46 il merkezi ilçe	Duruma göre uygunluk
		22 önerilebilir il merkezi ilçe sayısı	Uygun (il merkezi)
		-29 OÖSK'e uygun ilçe sayısı	Uygun (il merk. olmayan)
		-29 ilçeden 2'si sanayi karakterli (ağır sanayi değil- Tarsus, İnegöl)	Şartlı uygunluk veya uygun değil
		-51 OÖSK için değerlendirilebilir toplam ilçe sayısı	Toplam uygun ilçe sayısı
500.000-650.000	12	Tümü de büyükşehirlerde merkezdeki yoğun nüfuslu ilçelerdir.	Uygun değil

Kaynak: TÜİK 2022 nüfus verilerinden yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur. (Kısaltmalar: BŞB-Büyükşehir belediyesi, OÖSK- Orta Ölçekli Sakinkent)

55.000-100.000 aralığı ise standart küçük kentler için tanımlanmış standart Sakinkent ölçeğinden çıkış sınırı olarak görünmektedir (Tablo 14). Bu aralıktaki kentler için rakam aralığının başı ve sonunda olmanın durumlarını fazla etkilemeyeceği düşünülmektedir. Yukarıdaki paragrafta yeralan Safranbolu örneğini burada hatırlayabiliriz. Ülkemiz kent nüfus sayı aralıklarına göre, bu aralıkta 83 ilçe görünmektedir. Burada her gruptan ilçe (il merkezi ilçe, bağımsız ilçe, büyükşehir bünyesinde merkezde ilçe, büyükşehir bünyesinde merkezde olmayan ilçe) yeralmaktadır 100.000-400.000 aralığına bakıldığında ideal orta ölçekli kent yapılarına sahip, idari olarak ilçe statüsünde, ancak farklı gruplarda ilçelerin yer aldığı kentler görülmektedir. 400.000'den yukarısı ise (400.000-500.000 aralığındaki istisnai 2 il merkezi ilçe hariç:

Elâzığ ve Batman) büyükşehir statüsüne sahip illerin il merkezindeki belediyelerinin yer aldığı kentler (ilçeler) listesidir. Dolayısıyla orta ölçekli modelin teorik olarak 500.000-650.000 aralığına kadar kullanılabileceği düşünülse de, bu ülkemiz idari yapılanmasında mümkün görünmemektedir. Bu büyükşehir belediyelerinin Metropol Sakinkent statüsüne geçmeleri halinde, bu bünyedeki ilçeler için Sakinkent uygulaması, büyükşehirin eşgüdümlü çalışmaları aracılığıyla bütün kent (ilçe) veya Metropol Sakinkent uygulaması kapsamında Mahalle ölçeği ile mümkün olabilecektir. Şu anki verilerle (Ekim 2023), henüz pilot uygulama aşamasındaki Metropol Sakinkent uygulamasının kısa sürede yaygınlaşması ve diğer büyükşehirlerde altyapısının oluşturulması mümkün veya kolay görünmemektedir.

14 No’lu tabloda yapılan değerlendirmeye uygun şekilde Orta Ölçekli Sakinkent için değerlendirilebilir durumdaki 58 kent 15 no’lu Tabloda verilmiştir. Liste, kentlerin belli özelliklerine (Nüfus, planlı kent görünümü, asgari ölçüde sosyal örgütlenme, yerel ekonomik potansiyel, kent kimliği unsurları, kente ilişkin öne çıkan özellikler, kentin diğer özelliklerine zarar verme ölçüsüne gelmemiş sanayi, doğal özellikler...) dayanılarak oluşturulmuştur. Ancak daha fazla ve daha detaylı değerlendirme kriteri kullanılarak bakıldığında liste kısalabilecektir. Yukarıda yeralan değerlendirmeler yapılırken ülkemizdeki illerin nüfus durumunu da görmek yararlı olacaktır. 16 No’lu Tabloda görüleceği gibi, 81 ilden nüfusu 500.000’in altında olanlar toplam 38 tanedir. Bunlardan 3’ü 100.000’den daha az nüfusa sahiptir. Burada İl derken İl idari sınırları içindeki tüm ilçelerin mahalleleriyle birlikte toplam nüfusunun kastedildiğini hatırlamak gerekmektedir. Burada toplam bir rakam alındığından il büyüklüklerinin bu çalışmanın konusu olan orta ölçekli kentler açısından birebir ilişkili bir yönü bulunmamaktadır ancak il merkezlerindeki “il merkezi ilçeler” ve büyükşehir kapsamında olup ta mekânsal olarak merkezin dışında yeralan metropoliten ilçeler Sakinkent adayı olarak düşünülebilir durumdadır. Burada 100.000-500.000 arasındaki tüm illerin (35 il) ilçelerinin içindeki

Tablo 15: Orta Ölçekli Sakinent Modeli için Değerlendirilebilir Durumdaki (55.000-400.000 nüfus aralığı) İlçeler

OÖSS İçin Değerlendirilebilir Durumdaki (55.000-400.000 nüfus aralığı) İlçeler (Tüm)		
Sayı	Kent	Nüfus
1	Alanya-Antalya	364.180
2	Tarsus - Mersin	350.732
3	Merkez -Afyon	324.996
4	Merkez - Aksaray	319.865
5	Merkez-Adıyaman	316.140
6	Merkez - Çorum	299.061
7	Merkez - Osmaniye	285.430
8	Merkez - Kütahya	282.243
9	Adapazarı -Sakarya	281.489
10	Merkez - Uşak	264.540
11	Merkez - Isparta	268.595
12	Merkez - Niğde	236.793
13	Merkez - Tokat	206.621
14	Merkez - Karaman	206.240
15	Merkez - Muş	200.246
16	Merkez-Çanakkale	197.841
17	Merkez - Edirne	191.470
18	Fethiye - Muğla	177.702
19	Akhisar- Manisa	177.419
20	Palandöken - Erzurum	177.374
21	Ereğli - Zonguldak	175.309
22	Edremit-Balıkesir	167.901
23	Salihli - Manisa	165.113
24	Merkez -Kırşehir	163.219
25	Nazilli-Aydın	162.737
26	Merkez - Bartın	161.830
27	Ceyhan-Adana	158.922
28	Merkez - Kastamonu	155.286
29	Merkez -Rize	152.056
30	Merkez-Amasya	149.592
31	Merkez-Ağrı	148.765
32	Merkez - Iğdır	147.197
33	Merkez - Giresun	145.361
34	Merkez - Karabük	137.428
35	Kartepe - Kocaeli	136.625
36	Ödemiş - İzmir	132.740
37	Silifke - Mersin	132.665
38	Kuşadası-Aydın	130.835
39	Akçaabat - Trabzon	129.290
40	Söke-Aydın	123.301
41	Midyat - Mardin	120.069
42	Merkez - Kars	117.235
43	Merkez-Burdur	117.097

44	Merkez - Yozgat	109.197
45	Merkez - Kırklareli	108.550
46	Vezirköprü -Samsun	90.308
47	Tire - İzmir	87.462
48	Karacabey-Bursa	84.907
49	Beyşehir- Konya	77.690
50	Merzifon-Amasya	75.346
51	Ayvalık-Balıkesir	74.030
52	Safranbolu - Karabük	70.409
53	Anamur - Mersin	66.846
54	Burhaniye-Balıkesir	64.283
55	Mut - Mersin	62.874
56	Kaş-Antalya	62.866
57	Niksar - Tokat	62.052
58	Devrek - Zonguldak	57.069

Kaynak: TÜİK 2022 nüfus verileri kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

55.000 nüfus sayısı üzerindeki tüm ilçelerin teorik olarak orta ölçekli kent konumunda olduğu görülmektedir. İl toplam nüfusunun içindeki Metropoliten veya büyükşehir olarak ifade edilen kent merkezlerinde Sakinkent uygulaması Büyükşehir belediyesi yönetimi kararı, onayı ve işbirliği ile hayata geçirilebilecektir. Halihazırda ülkemizde 30 büyükşehir tanımlanmış olup 81 ilin 51'i belediye yapılanmasına da sahip il merkezleri ve bu illere bağlı ilçelerden oluşmaktadır.

2022 TÜİK verilerinde 55.000-500.000 arasında 291 ilçe olup, aralarında ölçek anlamında Orta Ölçekli Sakinkent olmaya uygun il merkezi ilçe olan kentler de (Tablo 14) bulunmaktadır. İl merkezi durumundaki kimi ilçeler orta ölçekli modelin

Tablo 16: 2022 İl Nüfusları Tablosu

İl Nüfusları Tablosu TÜİK 2022 (İl Sınırları İtibarıyla Toplam Nüfus)	
Nüfus aralığı	İl Sayısı
15 milyon üzeri	1
2,5 - 6 MİLYON	4
2 - 2,5 MİLYON	5
1,5 - 2 MİLYON	3
1 - 1,5 MİLYON	11
0,5 - 1 MİLYON	19
250 - 500 BİN	25
100 - 250 BİN	10
100 ALTI	3
TOPLAM İL SAYISI	81

Kaynak: TÜİK 2022 nüfus verilerinden hareketle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 17: Büyükşehir Olmayan İllerin Merkez İlçe Nüfusları

BÜYÜKŞEHİR OLMAYAN İLLER- MERKEZ İLÇE NÜFUSLARI (55.000-500.000 ARALIĞI)		
	ŞEHİR	NÜFUS
1	BATMAN	487.000
2	ELAZIĞ	451.029
3	SİVAS	390.318
4	AFYON	324.996
5	AKSARAY	319.865
6	ADİYAMAN	316.140
7	ÇORUM	299.061
8	OSMANİYE	285.430
9	KÜTAHYA	282.243
10	İSPARTA	268.595
11	UŞAK	264.540
12	DÜZCE	258.484
13	NİĞDE	236.793
14	BOLU	219.476
15	TOKAT	206.621
16	KARAMAN	206.240
17	MUŞ	200.246
18	ÇANAKKALE	197.841
19	KIRIKKALE	193.954
20	EDİRNE	191.470
21	SİİRT	174.467
22	BİNGÖL	171.752
23	ERZİNCAN	166.181
24	KIRŞEHİR	163.219
25	BARTIN	161.830
26	YALOVA	156.732
27	NEVŞEHİR	155.968
28	KASTAMONU	155.286
29	RİZE	152.056
30	AMASYA	149.592
31	AĞRI	148.765
32	İĞDIR	147.197
33	GİRESUN	145.361
34	KARABÜK	137.428
35	KİLİS	125.079
36	ZONGULDAK	118.776
37	KARS	117.235
38	BURDUR	117.097
39	YOZGAT	109.197
40	KIRKLARELİ	108.550
41	ŞIRNAK	102.553
42	ÇANKIRI	100.596
43	BİLECİK	84.243
44	HAKKARİ	77.329
45	BİTLİS	72.120
46	BAYBURT	70.222
47	SİNOP	68.972

Kaynak: TÜİK 2022 nüfus verilerinden hareketle yazar tarafından oluşturulmuştur.

uygulanabileceği önerilebilir nitelikte olan ilçelerdir. Büyükşehir olmayan İllerin Merkez İlçe nüfusları Tablo 17’de verilmektedir. Bunların bir kısmı genel özellikleri itibarıyla orta ölçekli Sakinkent olmaya uygundur. Hangi ilçelerin/kentlerin Orta Ölçekli Sakinkent modeli için uygun olduğu temelde bazı standart ölçütlere göre değerlendirilebilir olsa da tabloyu değiştirebilecek yoruma dayalı hususlar da bulunmaktadır.

O sebeple 20 No’lu Önerilebilir Kentler Tablosu kişisel değerlendirmeye dayanmaktadır. Bu değerlendirmede esas alınan temel özellikler Tablo 18’de verilmiştir.

Sonuç itibarıyla ülkemiz kentsel sistemindeki idari yapılanma ve kent nüfusları esas alındığında, 55.000-400.000 aralığı (Tablo 19) Orta Ölçekli Sakinkent Modeli için kullanılmaya uygun görünmektedir. Farklı ülkelerdeki farklı idari yapılarda bu üst sınır için daha esnek bakılıp, metropol özelliği göstermeyen kentler için 550.000-600.000, hatta 650.000 sınırına kadar gitmek mümkün görünmektedir. Bu tamamen ülkelerin özelliklerine, ulusal idari yapılarına ve kent yapılarına göre değişkenlik gösterebilecektir. Ülkemizdeki 50.000-650.000 nüfus aralığındaki ilçe sayıları Tablo 19’da yer almaktadır.

Tablo 18: OÖSK Modeline Uygunluk Açısından Gözönünde Tutulan Temel Kent Özellikleri

OÖSK Modeline Uygunluk Açısından Gözönünde Tutulan Temel Kent Özellikleri	
1	Kırsal özellikleri baskın yapıdan örgütlü ve planlı kentsel yapıya daha yakın özellikler göstermek.
2	Kendi geliştirilebilir ekonomik potansiyeline sahip olmak ve/veya bu konuda daha ileriye taşınabilecek belli bir ilerleme aşamasına gelmiş olmak.
3	Kent ve çevresinde geçmişten gelen kökene sahip, odaklanılabilir ve geliştirilebilir sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel çalışma alanlarına sahip olmak.
4	Özgün kent kimliği anlamında ekonomik, sosyo-kültürel, mimari, tarihi, doğal çevresel özelliklere sahip olmak.
5	Kent merkezi ve hinterlandında doğal ve coğrafi anlamda mekânsal kimlik oluşturacak özgün niteliklere sahip olmak,
6	Kent ve çevresinde kirlenmemiş veya kurtarılabilir durumda bir çevreye ve doğal kaynaklara sahip olmak,
7	Yukarıdaki başlıklarda gelecek vizyonunda umut verici ve işlenebilir alanlara sahip olmak.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

2022 TUİK verilerine göre, nüfusu bu çalışmada orta ölçekli olarak nitelendirilen nüfus aralığı kapsamında 269 ilçe bulunmaktadır (Tablo 19). Ancak sadece nüfus sayısının uygunluğu elbette ki bir kentin Orta Ölçekli Sakinkent modelini hayata geçirmeye uygun olması için yeterli değildir. Ayrıca burada ülkemiz kentleri üzerinden değerlendirme yapılmakta olup, bu nüfus sayısı aralığı da ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilecektir.

Tablo 19: İlçeler Nüfus Aralığı

İlçeler Nüfus Aralığı (Tüm ilçeler)	
50.000-55.000 aralığı	21
55.000-400.000 aralığı	269
400.000-450.000	11
450.000-500.000	11
500.000-550.000	7
550.000-650.000	6

Kaynak: TUİK 2022 nüfus verilerinden hareketle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Her ülkenin yerel idari yapılanması, kent tipleri, kentleşme yapısı farklı olacağından bu konuda sabit bir rakam yerine şartlar ve kriterler doğrultusunda bir rakam aralığı oluşturmak daha uygun görünmektedir.

Tablo 20'deki Önerilebilir Örnek Kentler Tablosunda, büyükşehirle bağlı olup ta merkezde olmayan metropoliten ilçeler, il merkezi ilçeler, bu ikisinin de dışında kalan ile bağlı ama merkeze bitişik olmayan bağımsız ilçe diyebileceğimiz, il bütünlüğü içinde ancak mekânsal olarak ayrı konumda yeralan tüm ilçe yapıları yeralmaktadır.

Tablo 20: Orta Ölçekli Sakinkent Modeli İçin Önerilebilir Örnek Kentler Tablosu

**OÖSK MODELİ İÇİN ÖNERİLEBİLİR ÖRNEK KENTLER TABLOSU (ORTA ÖLÇEKLİ
KENTLER, 55.000-400.000 nüfuslu)
(Tüm ilçe yapıları)**

Sıra	Kent adı	Nüfus	Odaklanılacak potansiyel alanlar
1	Alanya-Antalya	364.180	Doğa, çevre ve turizm, sürdürülebilir kentleşme.
2	Tarsus - Mersin	350.732	Tarihsel kimlik, kültür, koruma, kentsel yaşam kalitesi, karma sanayi, sürdürülebilirlik.
3	Yeşilyurt - Malatya	341.654	Tarım, tarımsal sanayi, yerel kültür, sürdürülebilirlik, kentsel yaşam kalitesi.
4	İnegöl - Bursa	294.485	Orta ölçekli sanayii (mobilya), doğa-çevre koruma, sürdürülebilirlik.
5	Merkez - Isparta	268.595	Sürdürülebilir kentleşme, kentsel yaşam kalitesi, tarım ve tarımsal sanayii.
6	Merkez - Uşak	264.540	Orta ölçekli sanayi ve sürdürülebilir kentleşme.
7	Merkez - Bolu	219.476	Doğa koruma, çevre ve turizm, sürdürülebilir kentleşme.
8	Merkez - Tokat	206.621	Özgün kültürel kimlik, mimari, zanaat, küçük ve orta ölçekli sanayi.
9	Merkez - Karaman	206.240	Orta ölçekli sanayii, sürdürülebilir kentleşme, özgün kent kimliği, kültür, tarih.
10	Merkez - Çanakkale	197.841	Turizm, doğa-çevre koruma, kentsel yaşam kalitesi, sürdürülebilir kentleşme.
11	Merkez - Edirne	191.470	Tarihsel kimlik, kültür, koruma, kentsel yaşam kalitesi.
12	Merkez - Bartın	161.830	Doğa koruma, çevre ve turizm.
13	Ceyhan - Adana	158.922	Orta ölçekli sanayii, tarım, tarımsal sanayi, sürdürülebilirlik.
14	Merkez - Kastamonu	155.286	Ormancılık, tarım, hayvancılık, tarıma dayalı sanayi, tarih, özgün kültür ve mimari.
15	Merkez - Rize	152.056	Tarım, doğa-çevre koruma, sürdürülebilir tarım, yerel kimlik-kültür.
16	Merkez - Amasya	149.592	Tarım, tarihsel kimlik, kentsel yaşam kalitesi, yerel kültürel kimlik.
17	Milas - Muğla	147.416	Tarih, yerel özgün kimlik, mimari, balıkçılık, turizm, zeytincilik.
18	Merkez - Giresun	145.361	Tarım, doğa-çevre koruma, sürdürülebilir tarım, balıkçılık
19	Kartepe - Kocaeli	136.625	Doğa-çevre koruma, turizm, sürdürülebilirlik.
20	Ödemiş - İzmir	132.740	Tarihsel mimari, yerel kültür, sürdürülebilir kentleşme, çevre, doğa koruma.
21	Midyat - Mardin	120.069	Tarihsel ve özgün mimari, yerel özgün kimlik, kültür, zanaat yemek, genel koruma.

22	Merkez - Kars	117.235	Tarihsel-mimari kimlik, yerel kültürel kimlik, tarımsal sanayii, sürdürülebilirlik, genel koruma.
23	Merkez - Burdur	117.097	Özgün kimlik, kültür, doğa koruma, çevre ve turizm, balıkçılık, coğrafi konum avantajı.
24	Akşehir - Konya	93.965	Yerel özgün kimlik, kültür, mimari, tarih, tarım.
25	Tire - İzmir	87.462	Çevre koruma, kültürel kimlik, sistemli büyüme kentleşme, yerel kimlik.
26	Beyşehir - Konya	77.690	Özel çevre alanı, sürdürülebilir kentleşme, yerel kimlik.
28	Ayvalık - Balıkesir	74.030	Tarihsel mimari, yerel kültür, sürdürülebilir kentleşme, çevre-doğa koruma. Kimlik-mimari koruma, turizm.
29	Safranbolu - Karabük	70.409	Tarihsel mimari, yerel kültür, sürdürülebilir kentleşme, çevre, doğa koruma. Özgün kimlik-mimari koruma, turizm.
30	Merkez - Sinop	68.972	Hayvancılık, balıkçılık, ormancılık, doğa, sağlıklı çevre, sürdürülebilir kentleşme, kentsel yaşam kalitesi.
31	Anamur - Mersin	66.846	Tarım, çevre ve doğa koruma, sürdürülebilirlik.
32	Devrek - Zonguldak	57.069	El sanatları, zanaat, çevre ve doğa koruma, sürdürülebilirlik.

Kaynak: TÜİK 2022 nüfus verilerinden hareketle yazar tarafından oluşturulmuştur.

21 No'lu tabloda da, Orta Ölçekli Sakinkent olabilecek kentlerdeki düzenleme alanları ve bunlarla ilgili önerilen konu başlıkları verilmektedir.

Tablo 21: Orta Ölçekli Kentlerde Düzenleme Alanları ve Önerilen Başlıklar

Orta Ölçekli Kentlerde Düzenleme Alanları ve Önerilen Başlıklar		
Sıra	Düzenleme alanı	Önerilen başlıklar
1	Kent kimliği(1)-tarihsel/mimari kültür (koruma, işlevsel tutma)	Tarihi yapıların korunması, mimari tarzın korunması, sürdürülmesi, kent planı ana temanın korunması, ortak kültüre ait ortak alanların korunması-yaratılması, vb.
2	Kent kimliği(2) - kültürel	Yerel kültürel kimliği oluşturan unsurların (gelenek, adet, alışkanlıklar, yaşayış tarzı, giyim, yemek kültürü, zanaat, müzik, kutlamalar...) korunması, yaşatılması, önplana çıkarılması...
3	Tarım	Toprak iyileştirme, geliştirme, yerel tohum çalışmaları, tohum iyileştirme-geliştirme, bilimsel üretim yöntemleri, tarım ilaçlarından uzaklaşma, ekolojik ve organik tarıma yönelme, tarımda teknoloji kullanımı, yerel geleneksel tarım yöntemlerinden yararlanma, üretici destekleme uygulamaları, çevreci tarımsal sanayinin geliştirilmesi, tarımsal ürün esaslı gıda sanayiinin geliştirilmesi...
4	Hayvancılık	Bilimsel hayvancılık uygulamaları, yerel besi yöntemleri, besi şartları, yem üretimi ve otlaklar...hayvan sağlığına önem verme, yerele uygun türlere yönelme, bilimsel yöntemler, teknoloji kullanımı, örn.et, süt, yün, tüy, kemik, vs. hammaddeli sanayiinin geliştirilmesi, ...
5	Balıkçılık	Sürdürülebilir balıkçılık, doğal besleme, kimyasaldan kaçınma, su ürünleri sanayiinin geliştirilmesi...
6	Orman	Sürdürülebilirlik yaklaşımıyla çevredeki ormanların korunması, genişletilmesi, orman ürünlerinin sistemli şekilde üretilmesi, ormana verilecek zararlarda caydırıcı yaptırımların merkezi yönetim birimleriyle ortaklaşa uygulanması, orman sanayiinin geliştirilmesi, vb.
7	Doğal kaynaklar	Su kaynakları ve toprağın sürdürülebilir kullanımı, orman ve maden kaynaklarının kaynağı tüketmeyen, kaynağa zarar vermeyen, çevresine ve canlı yaşamına zarar vermeyen kullanımının sağlanması, takibi.
8	Doğal çevre	Koruma, destekleme, sürdürülebilir kılma, bu konularda işbirlikleri,
9	Çevre koruma (1)Yapay çevre	Yapılar, alanlar, parklar, kentiçi peyzaj, tarihi kalıntılar vb. koruma, görsellik, işlevselleştirme.
10	Çevre koruma (2)Doğal çevre	Doğal oluşumlar(kumsallar, şelaleler,) akarsular, göller, denizler, ormanlar, özel çevre alanları, koruma-geliştirme, doğal kaynakların doğru yöntemlerle doğru amaçlarla kullanımı,
11	Sanayii (mevcut olan)	Çevreci hale dönüştürme, arıtma, filtreleme, yerdeğiştirme, teknoloji geliştirme vb. konularında yönlendirme, proaktif çalışmalar, ölçek sınırlama, kritik değerler sınırlama, daha aktif denetleme, vb.
12	Sanayii (kurulacak olan)	Çevreci sanayii yaklaşımıyla; Yerele ve kente uygun sektör, ölçek ve ürün seçimi, uygun teknoloji kullanımı, kritik ölçek tanımlama ve planlama, önceliklerin belirlenmesi, mevcut sanayi ile entegrasyon olanakları şartının kullanılması...vb.

13	Yerel kalkınma	İhtiyaçlar, kentin potansiyeli, kaynak kullanım yöntemleri, öncelikler, optimum sektör ve ölçek kullanımı gibi konularda planlama, yerel kaynakları ve potansiyeli aktif hale getirme, öncelik belirleme, işbirliği ve destekleme olanakları araştırma, proje üretimine önem verme, danışmanlık ihtiyaçlarını saptama, vb.
14	Sağlıklı kentleşme	Planlı kentleşme, altyapısız yapılaşmaya gitmemek, kente faydası olmayacak rant odaklı yatırım ve büyümeye karşı durmak, doğru ve ekonomik kaynak kullanımı, sürdürülebilirlik esaslarını uygulamak, temiz hava, su, gıda için düzenlemeler, sürdürülebilir ulaşım ve enerji, arıtma, geridönüşüm sistemleri, bilimsel atık yönetimi vb...
15	Kentsel yaşam kalitesi (total)	Hava, su, gıda kalitesi, pratik, ekonomik ve sağlıklı ulaşım olanakları, altyapı olanakları, kentin temizliği, yeterli ve nitelikli sağlık ve eğitim hizmetleri, güvenlik, nitelikli sosyo-kültürel olanakların varlığı, yeterli ve nitelikli yeşil alanlar, istihdam olanakları, insani kalkınma uygulamaları, yönetime katılım, nitelikli yerel yönetim hizmetleri, yerel yönetimin hesap verebilirliği, vb.
16	Kentsel hizmet kalitesi (yerel)	Hizmetlerin eşit ve adil dağıtılması, dengeli dağıtılması, hizmet kalitesinin yüksekliği, hizmet çeşitliliği, halk talep ve beklentilerinin dikkate alınması, hizmetlere kolay erişim, hizmet sunumunda diğer yerel yönetimlerle işbirliği, öncelikli hizmet kavramına uygunluk, vb.
17	Turizm (hedef)-planlama,	Çevreci ve korumacı, sorumlu, tahrip etmeyen sürdürülebilir turizme uygun planlama ve yapılanma; en uygun gelişim yönü belirleme, eylem planlarının takibi, denetlenmesi, mevcut potansiyeli doğru kullanma, olası sorunlar için proaktif yaklaşım.
18	Turizm (mevcut) - onarma, düzenleme, standartlar getirme, sürdürülebilir yönde geliştirme.	Sürdürülebilirlik ve korumacı yaklaşımla iyileştirme ve düzenlemeler, onarma, standartlar getirme, sürdürülebilirlik yönünde geliştirme, kentin diğer çalışma alanlarıyla turizmi entegre etme.
19	Atık yönetimi	Katı, sıvı ve gaz atıkların toplanması, filtrelenmesi, ayıklanması, bertarafı, dönüştürülmesi, yeniden kullanımı, arıtma sistemleri, depolama sistemleri, bunların konumlandırılması, kullanılacak yöntemler, su arıtma, atık dönüştürme ve yeniden değerlendirme.
20	Kentsel planlama	Plan hiyerarşisine uygun yerel mekânsal, kaynak ve hizmet planlaması. Kentsel alan ve kırsal hinterlanda ilişkin detaylı ve kademeli düzenlemeler, Planların birbirine uyumlu hale getirilmesi.
21	Stratejik planlama	Kentin gelişim ve kalite hedeflerine göre oluşturulacak, ön analizler, düzenli araştırma ve raporlama ile desteklenecek şekilde, kentteki tüm işlevlere ilişkin, hedefler belirleme, proaktif, olasılıkları önceden gören, durumsal değişimlere uyarlanabilecek, işlevler ve kaynaklar arasında ilişki kuran planlama anlayışı ile planlama yapmak, bunu yazılı eylem planı şeklinde somutlaştırmak ve sürekli güncellemelerle desteklemek.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.3. Bir Üstmodel Olarak Orta Ölçekli Sakinkent Modelinin

Tanımlanması/Konumlanması

Ülkemiz yerel yönetim yapısı açısından düşünüldüğünde, modelin bütünlük açısından genel olarak ilçelerde uygulanması öngörülmektedir. Bu ilçeler kendi idari sınırları içinde hem bir kentsel merkeze hem de kırsal özellikler taşıyan bir hinterlanda ve bunların oluşturduğu bir bütünlüğe sahip farklı yapıdaki ilçeler olabilecektir. Burada kastedilen, ilçenin il merkezi ilçe, il merkezi olmayan ilçe ve merkezde yer almayan metropoliten ilçe olmasıdır.

İl merkezinde, diğer birkaç belediye ile birarada olan, yani kent merkezi mekânsal sınırları birbirine bitişik olan ilçelerin OÖSK uygulamasına uygunluğu ise, komşu ilçeler ve varsa büyükşehir belediyesinin görüşü ile birlikte durumsal olarak değerlendirilmelidir. Bu ilçeler ancak birlikte hareket etmek istedikleri takdirde orta ölçekli model statüsüne aday olabileceklerdir. Bu durumda yeni bir işlevsel yönetsel bölgeden söz etmek gerekecektir. Bu grup ilçeler Orta Ölçekli Sakinkent Modeli olarak tasarlanan modele uygun görünmemektedir. Bunun sebebi mekânsal ve kültürel kimlik değerleri, ekonomik yapı, çevresel değerler vb. anlamında içiçe geçmiş olmaları ve kendilerine ait kırsal bir hinterlanda sahip olmamalarıdır. Modelin Metropol Büyükşehir yapısındaki bir ilin merkezde bulunan ya da merkez dışındaki diğer metropoliten ilçelerinde uygulanması ise, ilçe belediyeleri ve büyükşehir belediyesinin gönüllü işbirliğine bağlıdır. Çalışmamızda önerilen model, her bir ilçede, ilçeyi çevresi ile bütün olarak ele alan uygulamadır. İzmir Metropolitan Sakinkent modelindeki gibi mahalle birimleri üzerinden çalışmanın kentte bütünlük sağlamayacağı gerekçesiyle bu ölçekte yararlı olmayacağı düşünülmektedir. Orta ölçekli olup ta mekânsal olarak büyükkent kent bütününe içinde (il merkezinde ve yanyana) yer alan ve hava-su- çevre-tarım-enerji-istihdam vs. sistemleri içiçe geçmiş olan ilçeler orta ölçekli modele uygun değildir. Bunlar için Metropol Sakinkent ölçeğini kullanmak daha uygundur. Ayrıca, ilçelerin bir il merkezinde ya da merkez dışında

yanyana gelmiş birkaç ilçe olması durumunda bu ilde büyükşehir yönetimi yoksa, hizmet ve çevresel sistemler birbirini etkileyerek içiçe geçeceğinden bu ilçelerin tümünün gönüllü olması gerekecektir. Bu tür yapılar için, özel olarak tanımlanacak işlevsel bir yönetsel bölge şeklinde özel bir çalışma yapılması önerilmektedir.

50.000-650.000 nüfus aralığı için belli başlı detaylar aşağıdaki gibi tasarlanmıştır;

(1) 50.000-100.000 arası nüfus için standart modelden daha kapsamlı olan bir diğerine geçiş gerekli olmayabilir. Burada 50.000'in üzerindeki kentin karakteri ve niteliklerine, özelliklerine göre küçük ölçek kapsamında değerlendirme de tercih edilebilir. Bu hem kentin durumuna göre, hem yönetiminin vizyon ve iddiasına göre hem de Cittaslow yönetiminin insiyatifine bağlı olarak tercih edilmelidir.

(2) 100.000 nüfus sınırı ve üzeri mutlaka orta ölçek olarak değerlendirilmelidir. 100.000-250.000, 250.000-400.000 ve 400.000 ve üzeri aralıkları için farklı detaylar tanımlanabilecektir. Genel olarak Orta Ölçekli Sakinkent tanımlamasında değişecek şeyler kentin genel mevcut kapasitesi (Nitelikler, özellikler, kaynaklar, potansiyeller, vizyon ve hedefler...) ve kentin durum analizi sonuçlarına göre gruplanacak olan- yeni kriterlerdir. Burada önemli olan hangilerinin zorunlu olup olmayacağı, şartlı olduğu ya da zamana yayılabileceği veya gönüllülüğe bırakıldığı olacaktır.

(3) 100.000 ve üzeri nüfusa sahip kentlere durum analizi doğrultusunda en çok 450.000 (+50.000) ye dek esneklik tanınabileceği düşünülmektedir. Tanımlama sınırı 450.000'de bitirilmeli, kentin özellikleri bu rakamı aşmasına rağmen hala yoğun sanayi, yoğun yapılaşma gibi metropol özellikleri göstermiyorsa bile 500.000 sınırında statü sona ermelidir. Burada merkezi çok büyük olmayan ancak bağlı yerleşme sayısı çok olduğundan nüfusu büyük rakamlara ulaşan kentler (kent merkezi ve çevresi, yani bağlı yerleşimler) örnek verilebilir. Zira amaç her kenti Sakinkent yapmak değil, uygun olan ve modelin katkı sağlayacağı kentleri bu kapsama almaktır. Önerilen modelde kenti sürdürülebilirlik yaklaşımıyla, Yavaş anlayışı doğrultusunda, tüm sistemleriyle tek

bütüncül parça olarak planlayarak, modele uygun şekilde yönetmek amaçlanmaktadır. Bunun yapılamayacağı karmaşık yapı ve yüksek nüfuslarda Metropol Sakinşehrin mahalle modeline geçmek daha uygun olacaktır. Bu durumda 500.000-650.000 aralığı orta ölçekli model için uygun olmayacaktır.

Modelde uygulama organizasyonu ile ilgili yönetim yapısı iki türlü düşünülebilir; Köstem'in dile getirdiği olasılıklar doğrultusunda Cittaslow Genel merkezinin bu uygulamaları yani orta ölçekli kentler için tasarlanmış modeli desteklememeyi tercih etmesi durumunda, destekleyici yönetim yapısı Cittaslow ağı ve Ulusal Cittaslow Yönetimi olamayacaksa, bu anlayışı hayata geçirerek takip ve koordine edecek ulusal veya uluslararası bir alternatif yapı kurularak ilerlenmesi uygun olacaktır. Buna amacına uygun doğrultuda, bir çeşit "İyi Kentler Birliği" adını vermek te mümkündür. Bu birlik kurumsal bir yapıya sahip olup bir STK gibi de davranabilmelidir.

Cittaslow Birliği (Uluslararası Cittaslow Ağı Yönetimi), kurulduğu ilk yıllardan farklı olarak günümüzde modelin kabul edilirliliği, yaygınlığı ve etkinliğinin çok artmış olması sebebiyle daha güçlü ve daha kurumsal bir yapıya bürünmelidir. Bunu yapının bağımsızlığına ve objektif, tarafsız duruşuna zarar vermeden de yapmak mümkündür. Günümüzde geline nokta, üye kent sayısının artması, Sakinkent misyonunun öneminin artması, günümüz dünya ülkelerinin ekonomik, ekolojik ve demokratik yapılarının, kentler ve yaşam alanları için çok daha başka ve kararlı yapılanmalara ihtiyaç duyması sebebiyle Cittaslow yönetiminin daha güçlü, kararlı, tarafını daha net ortaya koyan ve misyonunu daha keskin bir şekilde savunan, benzer misyona sahip kuruluşlarla işbirliğine daha yakın olmaktan çekinmeyen bir konum alması gerekmektedir. Bunun için, hernekadar gönüllülük esaslı bir yapı olsa da, gerek merkezde gerekse ağı dahil ülkelerde, güçlendirilmiş bir mali yapı, güçlendirilmiş ve genişletilmiş nitelikli ve sürekli kadrolar, genişletilmiş ve daha aktif bir örgüt yapısı oluşturarak günümüz dünyasının kentleri, bu kentlerin çevreleri ve bu alanda yaşayan tüm canlılar için daha iyi bir yaşam

tasarlayıp hayata geçirmek için üzerine düşeni daha fazla öne çıkararak, daha keskin bir tavırla çalışmalıdır. Cittaslow Birliği başladığı noktadan çok daha başka bir yere varmıştır ve sorumlulukları ciddi bir şekilde artmıştır. Günümüz dünyasında kentlerin, insanların yaşam ortamlarının, genel olarak çevrenin; iklimin, doğa ve doğal kaynakların, atmosferin vb. geldiği korku verici durumu gözönüne getirdiğimizde bunun bir zorunluluk olduğu anlaşılabilir.

Ulusal Cittaslow örgütlenmesinde, yerel yönetimlerin yapabilirliği ve model uygulamasının merkezi yönetim politikalarıyla ilgili konulardaki başarısı için, merkezi yönetimlerle iletişim ve ilişki kurulması gereği ortaya çıkmıştır. Ayrıca yerel yönetimlerde, farklı yerel yönetim örgütlenmeleri (birlikler, vakıf, araştırma kuruluşları,...) ilgili STK'lar, üniversiteler... vb. kurum ve kuruluşlarla somutlaştırılmış ve tanımlı ilişkiler, işbirliği ve ortak çalışmalar içinde olabilmelidir. Mevcut durumda ulusal ağ yönetimleri için, şu anda bu tarz yönlendirmeleri olmayan Uluslararası Cittaslow yönetiminin de destek ve yönlendirmesiyle, uygulamayı güçlendirecek gelişmiş ilişki ağı ve ilişki tipleri tanımlanmalıdır.

Ayrıca, Ulusal Cittaslow yönetiminin, gönüllülük esaslı ağ katılım sistemine sahip olursa da modelin sağlıklı ve etkili olarak işlemesi amacıyla sürekli bir uygulama takibi ve denetim faaliyeti yürütmesi, danışmanlık, uzmanlık desteği ve deneyim paylaşımı sistemini aktif bir şekilde hayata geçirmesi, sürekli ve ayrıntılı çok yönlü eğitimlerle sistemi desteklemesi, eğitim içeriğini belirlemesi ve yönlendirmesi ciddi katkılar sağlayacaktır. Bu konularda gönüllü kuruluş ve kişilerden gelecek ve istenen formata sahip durumdaki destekleri kabul etmek misyonun yaygınlaşması ve paylaşılmasını destekleyecektir.

(1) Merkezi yönetim: Merkezi yönetim, kentleşme ve çevre ile ilgili merkezi örgüt ve bağlı merkezi ve taşra yönetim birimleri aracılığı ile konuyu kendi tercihleri ve işleyiş kuralları anlamında bozup müdahale etmeksizin, Sakinkent yapısını kentleşme ve

çevre politikaları ile kentlerdeki ilgili teknik ve sosyal politikaları destekleyen bir yapı olarak görüp gerekli işbirliği ve destekleme tavrı içinde olmalıdır. Bunun için süreci ve yöntemi belirleyen yasal düzenlemeler yapılmalı, bu destek ve işbirliği ile görevli bir merkezi yönetim birimi oluşturulmalıdır. Ulusal Cittaslow yönetimi ile destekleme amaçlı işbirliği ve koordinasyon çerçevesinde çalışacak, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı bünyesinde “Özel Statülü Kentler İşbirliği ve Destekleme Genel Müdürlüğü” veya “Kent ve Çevre Özel Amaçlı Yerel Yönetim Yapıları İşbirliği ve Destekleme Müdürlüğü“ vb. bir ada sahip olabilir. Bu veya benzeri bir adla bir ara yönetim birimi kurulması önerilmektedir. Bu yapı, çevreci kentler, tarihi kentler, enerji kentleri, sağlıklı kentler, Sakinkentler gibi (Ülkemiz örnekleri; Sağlıklı Kentler Birliği, Enerji Kentleri Birliği, Ege ve Marmara Çevre Belediyeler Birliği, Tarihi Kentler Birliği, Cittaslow Birliği...) yerel yönetimler ve kentler üzerinde kapsayıcı çalışmalar yapan oluşumları destekleyecek (STK, birlik, vakıf, çalışma ağı, işbirliği ve koordinasyon merkezleri, araştırma merkezleri, üniversiteler, ulusal bünyedekiler dışında kalan benzer hedeflere sahip uluslararası kuruluşlar,...vb.), ortak çalışmalar yapacak ve tümü arasında birleştirici ve eşgüdümleyici bir rol üstlenecek, ulusal kentleşme, çevre, tarihi, doğal, kültürel ve mimari miras yönetimi, imar, enerji, ulaştırma, orman, turizm, tarım,...politikalarının üretilmesinde kendileriyle görüş alışverişi yapacak ve öneriler alacaktır. Böylelikle üretilen kamusal yönetim politikaları daha objektif, verilere dayanan, demokratik ve katılımcı, daha bilimsel yaklaşımlarla oluşturulabilecek, siyasallaşma ve onun tahrip edici etkilerinden önemli oranda uzaklaşabilme olasılığı sözkonusu olabilecektir. Bu kapsamda Valilikler bünyesinde merkezde İçişleri Bakanlığı ve diğer ilgili bakanlıklarla, yerelde ise Kalkınma Ajansları, merkezi yönetimin taşra teşkilatı kuruluşları ve kaymakamlıklar ile koordineli çalışacak bir birimin (Kent ve Çevre Çalışmaları Destekleme Ofisi, Kent ve Çevreye İlişkin Çalışan Özel Statülü Yapılar İşbirliği ve Destekleme Ofisi,... vb. bir adla sahip) hayata geçirilmesi bu tabloyu tamamlayacaktır. Bu birimde kendine ait bir bütçe

yapısı ile birlikte yeterli sayıda nitelikli uzman, yardımcı personel ve araç-gereç bulunmalıdır.

Yukarıdaki yapıların yanısıra, hem merkezi yönetimi hem yerel yönetimleri hem de ulusal Cittaslow Yönetimini desteklemek için, kolaylaştırıcı bir ara kademe yönetimi olarak Bölgesel Cittaslow Yönetimleri de kurulmalıdır. Böylelikle bölgesel özelliklere ve gerekliliklere daha fazla odaklanılarak daha güçlü yerel projeler ve işbirliği çalışmaları gerçekleştirilebilir. Bu yapılar ulusal Cittaslow yönetimi öncülüğünde, merkezi yönetim, merkezi yönetimin taşra teşkilatı, kalkınma ajansları ve sınırları ortak görüşle tanımlanmış bölgedeki Büyükşehir, diğer belediyeler ve Sakinkent belediyeleri tarafından desteklenecek, onlarla sürekli koordinasyon içinde çalışacak yapıda olacaktır. Bu, sayılan yapıların yükünü azaltma amaçlıdır. İşbirliği ve koordinasyon esasıyla çalışacak, konuya uzmanlık bilgisiyle odaklanılmasını sağlayacak, çokyönlü veri ve bilgi kullanarak çalışırken, denetimi ve teşviği de kolaylaştıracaktır. Modeli kullanacak olan yerel yönetimler söz konusu bölge yönetimlerinden her konuda, doğrudan ulusal yönetime başvurmadan danışmanlık, rehberlik, deneyim ve karşılaştırmalı bilgi paylaşımı, iç denetim, uzmanlık desteği alabilecektir. Bu tür bir yapı ve çalışma tarzı, kamu politikası ile çelişmeksizin ancak gönüllü bir yaklaşımla sorumluluk alarak modeli hayata geçireceğinden uygulama ve başarı şansı yüksek olacaktır. Aynı zamanda modelin iç sistemi gereği denetim de, zorlayıcı değil yapıcı bir yol gösterici yaklaşımla daha etkin ve verimli sonuçlar alacak şekilde uygulanabilecektir.

Merkezi yönetim ve Cittaslow Ulusal yönetimi ortaklığında, yukarıdakilere ek olarak, ilgili Cittaslow bölge kuruluşu, valilik ve belediyeler arasında uygulamada çelişkiler olmamasını ve varsa çözümlenmesini takip edecek bir “Uzlaştırma ve Dengeleme Kurulu” da oluşturulmalıdır.

Cittaslow Genel Merkeze, modelin daha iyi uygulanması konusunda çalışacak ek merkezi, bölgesel veya yerel birimler kurma önerisi yapacak ya da bunu tanımlaması

için işbirliği ve destek isteyecek ülkelere, o ülkelerin hayata geçirdikleri Cittaslow uygulama kalitesi, becerisi veya geliştirici çalışmaları anlamında onurlandırıcı ve uygulamayı özendirici ayrı bir ad/unvan verilmesi de (Cittaslow Master Ülke gibi) mümkün olabilir.

(2) Yerel Yönetim: Burada kastedilen yerel yönetim belediye yönetimi olup, gönüllülükle Cittaslow ağına/birliğine üye olduğu için, modelin iyi uygulanması amacıyla düzenli azami çaba içinde olmalıdır. Üye kentin belediye yönetimi, Uluslararası ve ulusal ağ yönetiminin yönlendirme ve ilkelerine aralıksız olarak bağlı olduğunu ve çalıştığını hissettirecek bir düzen içinde çalışmalıdır. Bunun için kendi bünyesinde bu konuyla görevli bir birim olup, diğer tüm birimlerle işbirliği ve koordinasyon içinde çalışacak bir görev tanımına sahip olmalıdır. Bu Cittaslow merkezi yönetimi tarafından belirlenmelidir. Zaten belediye örgütü içerisinde farklı asli görevlere sahip belediye çalışanlarından değil, bu birimin kendi asli personeli tarafından işler yürütülmelidir. Bu kapsamda kalifiye uzmanlar ve destek pozisyonlar için sürekli görevlilere ek olarak gönüllüler de istihdam edilmelidir. Bu çalışanlar, mesailerini görev alanları için harcamalı, sürekli gelişim, iyileştirme, proje üretme, proje uygulama ve benzer diğer üst ve eşit düzeydeki yapılarla iletişim ve bağlantı içinde olunmalıdır. Birimin belediye adına bir çalışma planı, bütçesi ve hedefleri olmalıdır. Çalışmaları bir belediye yönetimi birimi olarak organizasyonel anlamda belediye yönetiminin, işlevsel olarak ta ulusal ve bölgesel Cittaslow yönetiminin denetimine tabi olmalıdır. Bu birime “Cittaslow ve Özel Kent Statüleri Yürütme ve Koordinasyon Dairesi”, “Cittaslow Eşgüdüm Ofisi” vb. gibi bir isim verilebilir.

(3) Sivil Toplum Kuruluşları: Ulusal Cittaslow yapısını destekleme konusunda çalışma misyonları buna uygun, birlikte çalışmaya istekli STK ve benzeri yapılar belirlenerek kendileriyle diyaloga geçilmeli ve ilişki modeli tanımlanmalıdır. Bu yapılar; Vakıflar, dernekler, araştırma kuruluşları, gönüllü kuruluşlar, çevre ve kent ile ilgilenen

Tablo 22: Merkezi Yönetim İşbirliği ile Hayata Geçebilecek Cittaslow Destek Sistemleri

Merkezi Yönetim İşbirliğiyle Hayata Geçebilecek Cittaslow Destek Sistemleri		
	Düzenleme Alanı	Yapılacak Çalışmalar
1	Yerel ve bölgesel planlama: Yerel ve bölgesel kalkınma hedefleriyle uyumlu kent ve bölge planlaması, uygulaması, çok aktörlü işleyiş çokyönlü ilişkiler, işbirliği, yönetişim.	Kalkınma hedefiyle örtüşen, mekânsal-fiziksel planlama, sosyo-ekonomik politikalar, çevre yönetimi ve kentleşme politikaları.
2	Destekleyici işbirliği sistemleri: yönetsel, uygulamaya dönük; şehirlerarası (ilçelerarası), il-ilçe belediyeleri arası, büyükşehir ve il/ilçe beld. arası, yerel yönetim kademeleri arası(il-ilçe-belediye), merkezi yönetim -yerel yönetim birimleri arası, uluslararası.	Cittaslow çalışma alanlarında yardımlaşma, işbirliği yapma, bilgi ve donanım paylaşımı, ortaklıklar, ortak projeler, ortak yatırımlar, ekonomik destekler, uzmanlık/danışmanlık destekleri.
3	Destekleyici uzmanlık sistemleri: Belli başlı konularda eğitim, danışmanlık ve denetim konularında destekleme (belediye içi, bölgesel ve merkezi yönetim-ulusal ağ- belediyeler arası)	Sürekli geliştirici eğitimin kurumsallaştırılması, standartlar ve beklentiler yönünde iç denetim, çapraz denetim, ulusal denetim.
4	Yasal - yönetsel destekler	Ulusal çevre, imar, kentleşme, orman, doğal kaynaklar, enerji, ulaştırma vb. alanlardaki merkezi yönetim politikalarının yereldeki özel amaçlı ve özel statülü yerel yönetimlerin talepleri, ihtiyaçları ve çözüm arayışlarını karşılayacak yönde biçimlendirilmesi, ilgili merkezi yönetim birimlerinin işbirliği ve koordinasyon için kolaylaştırıcı tutumu, bu konularda gerekli ve çözüm ortaya koyan yasal düzenlemelerin yapılarak hayata geçirilmesi.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

özel sektör kuruluşları, birlikler, çalışma ve dayanışma ağları,... gibi yapılar olabilir. Gerek Ulusal Cittaslow Yönetimi gerekse belediyeler bünyesindeki ilgili birimler bu gruptaki STK'lar ile sürekli iletişim, diyalog ve işbirliği içinde olmalıdır. Bunu koordine edecek olan yapı Ulusal Cittaslow Yönetimidir. Yıl içinde ilgili tüm yapılar en az 3 kez biraraya gelerek plan, program, hedef realizasyonu, sorunlar-çözümler, sistem geliştirme, süreç iyileştirme, ortak çalışmalar, proje takibi, yeni fikirler, yeni destekler,...vb.

konularda çalışmalı ve nihai eylem planları oluşturarak gereğini uygulamaya yansıtmalıdır.

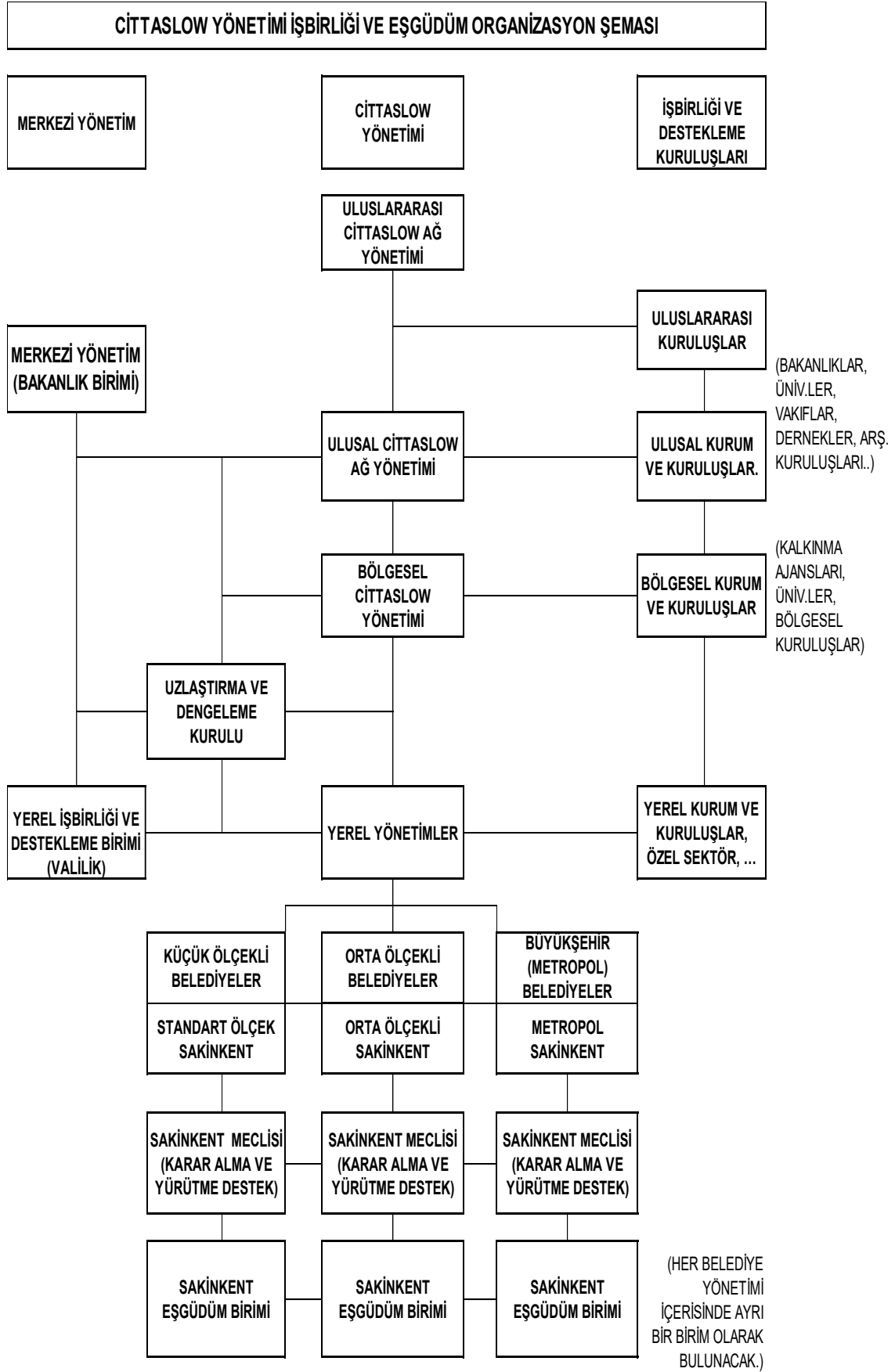
(4) Bağımsız destekleyici kuruluşlar: Kalkınma ajanslarına bu kapsamda bölge potansiyeline ve kalkınma hedeflerine uygun proje önerme ve proje değerlendirme konusunda destekleme sorumluluğu verilmesi yararlı olabilecektir. Ayrıca bu kapsamda üniversiteler, STK'lar ve özel sektör kuruluşları desteği üzerinde de önemle durulmalıdır.

Önerilen Cittaslow Yönetimi İşbirliği ve Eşgüdüm Şemasındaki organizasyon yapısı işleyişinde merkezi yönetim ile işbirliği yapılarak hayata geçebilecek destek sistemler Tablo 22'de ele alınmıştır.

Sözüedilen yapıdan hareketle, Cittaslow Yönetimi İşbirliği ve Eşgüdüm Organizasyon Şeması 1 no'lu Şekildeki gibi önerilmektedir.

Bir diğer düzenleme önerisi de küçük ve orta ölçekli kentler için kademe ve kategori tanımlamalarının yapılması ve bu doğrultuda konuya odaklı destekleyici çalışma projeleri yapılmasıdır. Bu çalışma da Ulusal Cittaslow Yönetimi ve merkezi yönetim işbirliğiyle yürütülecektir. Genel model yapısı içinde, küçük ve orta ölçekli Sakinkentlerden oluşacak yaşanılır kentsel bölgeler için, kent özellikleri ve üzerinde çalışılacak ihtiyaçlara göre (eksikler, sorunlar, hedefler...) kademeler oluşturulabilecektir. Burada mekânsal olarak aynı bölgede bulunması şart olmayan fonksiyon ve niteliklere odaklı bölgeler tanımlamak mümkündür. Farklı yerlerdeki kentler tanımlı belli kategoriler içine alınıp durumuna göre (Örn; Doğası tehdit altında olan, çevresi kirlenen, sanayi tehdidi altında, turizm tehdidi altında vs. gibi) desteklenerek yönlendirilebilir. Amaç benzer durumdaki kentleri destekleyerek ortak çözümler geliştirmek ve aynı ideal standartlara yaklaştırmaktır. Burada, modelin temel özelliklerini büyükşehir (metropol) dışındaki çok geniş alanlarda hayata geçirmeye odaklanılacak, kentlerin çevre, planlama, mimari, yapılaşma, enerji kullanımı, koruma, kimlik, yerel kalkınma, kentsel gelişme, ...gibi birçok anabашlıklarda daha sistemli, düzenli, temel standartlara bağlı yönetilmesi

Şekil 1: Cittaslow Yönetimi İşbirliği ve Eşgüdüm Organizasyon Şeması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

sözkonusu olacak, genel kentsel yaşam kalitesi, genel çevre ve kentleşme verileri iyi yönde gelişecektir. Bu durum zaten özünde genel kamu politikaları ile elde edilmek istenen sonuçtur. Uygulama ilgili kamu politikalarını desteklemiş olacaktır. Tablo, kamu ağırlıklı olmayan ancak çoklu tarafların yönetim mantığıyla kamu-özel sektör-üniversiteler- yerel yönetim- birarada olacak şekilde işbirliği ve dayanışma ile olumluya çevrilmiş olacaktır. Elbette ki, bu tabloda kamu yönetimi desteği ve yerel yönetimlerde siyasi istikrar ne kadar artarsa başarının hızı ve büyüklüğü artacaktır. Böylelikle farklı ölçeklerdeki Sakinkentlerin biraradalığı ve sıklığı ile kendiliğinden oluşacak yaşanılır kentsel bölgeler, toplamda yaratacakları fayda ile kentleşmenin yön ve niteliğini “iyi kent” kavramı yönünde değiştirebilecek güce sahip olacaktır.

3.3.1. Orta Ölçekli Kentler İçin Önerilen Sakinkent Modeli ve Kriterler

“Orta Ölçekli Kent modeli” için gerekli olan kriterlerin oluşturulması amacıyla hem standart Sakinkent ölçeği, hem de Metropol Sakinkent ölçeğine ait kriter veri grubundan alınacak kriter ve esaslar olduğu görülmektedir. Bunun sebebi orta ölçekli kentlerin bir yandan küçük kent özellikleri gösterirken öte yandan birçok yönleriyle de büyükşehir özelliklerine de sahip olmasıdır. Ancak burada kriter ve esas alınacak düzenlemelerin öncelik sınıflamasına tabi tutularak, “acil-öncelikli- orta vadede öncelikli – orta ve uzun vadede planlanabilir” şeklinde gruplanabilir durumda olduğunun da altı çizilmelidir. Burada “acil- şart- kademeli şart- orta vadede öncelikli- orta ve uzun vadede planlanabilir” şeklinde veya buna paralel farklı gruplamalar da kullanılabilir. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Ayrıca, küçük kentlerin standart kriter listesine oranla daha fazla zorunlu ve kademeli zorunlu kriter getirmek (Örn; -Başlangıçta şart, kısa-orta- uzun vadede zorunlu/şart, süreç içerisinde kademeli zorunlu/şart, önerilen ve gönüllü- şeklinde zamanlama, zorunluluk ve beklenti kademeleri gibi) önemli katkılar sağlayacaktır. Konunun ne kadar detaylı çalışılacağına bağlı olarak, bir kent için bu zamanlama tanımlamalarının bir kısmı veya tümü kullanılabilecektir. Orta ölçekli kentlerin, hem

küçük kent hem de metropol olmamakla birlikte kalabalık kent özellikleri de gösterebilecek olması sebebiyle bu kademelendirme yararlı olacaktır. Yine de, daha detaylı bir çalışma yapılarak orta ölçekli kentlerde sadece nüfusa bağlı olmayan, kentin diğer niteliklerini ve şartlarını gözönünde bulunduran birkaç ara ölçek/kademe kullanılması daha çok katkı sağlayabilecektir. Burada kentin merkez ve hinterlandındaki nüfus yoğunluğu, ekonomik yapısı, sanayi durumu, tarım, hayvancılık, orman durumu gibi veriler esas alınabilecektir. Bunlar çok detaylı ve kentlere özgü olarak durumsal çalışılması gereken konulardır.

Tablo 23'te kriterlerin nasıl bir zamanlama ile hayata geçirileceği ve öncelik sıralamasının nasıl yapılabileceğinin yanısıra kriterlerin uygulamaya geçirilmesindeki zorunluluk kademelerine ilişkin, öneriler yer almaktadır;

Tablo 23: Kriter Uygulama Zamanlama ve Öncelik Tablosu

KRİTER UYGULAMA ZAMANLAMA VE ÖNCELİK TABLOSU							
BAŞVURU BAŞLANGICI	SÜREÇ ÖNCELİK	SÜREÇ ÖNCELİK	SÜREÇ ÖNCELİK	SÜREÇ ÖNCELİK	SÜREÇ ÖNCELİK	GÖNÜLLÜ 1	GÖNÜLLÜ 2
Asgari Şart (başlangıçta mevcut olmazsa olmaz)	Acil-Hemen	Zorunlu				Gönüllü	
A Başlangıçta /Zorunlu- (başlangıçtan itibaren zorunlu)	Acil Öncelikli/Zorunlu	Kısa Vadede Zorunlu	Kademeli Zorunlu Kısa-Orta-	Orta Vad. Zorunlu	Uzun Vad. Zorunlu	Önerilen-Gönüllü	Gönüllü-Ek Puan
B Başlangıçta /Zorunlu- (başlangıçtan itibaren zorunlu)	1.Derece Öncelikli	2.Derece Öncelikli	3.Derece Öncelikli	4.Derece Öncelikli	5.Derece Öncelikli	6.Derece Öncelikli	Gönüllü

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Burada kriter öncelik planlaması için, önceden bir kentin durumu, şartları, potansiyeli, yetenek ve üstünlükleri, eksikleri ve ihtiyaçlarını saptamak için bilimsel yöntemlerle durum analizleri yapılmalıdır. Sanayi, ekonomik yapı, istihdam yapısı, el sanatları ve zanaat, doğal kaynaklar, ormanlar, tarım, gıda üretimi, hava, su, atık yönetimi, mimari koruma, yapılaşma, kimlik unsurları, özgün kültür, mutfak,... gibi

birçok konudaki uygulamalar için durum analizleri doğrultusunda öncelikler ve çalışma yöntemleri belirlenmelidir.

Orta ölçek için modelde, orta ölçeğe uygun olup ta mevcut küçük Sakinkent kriterleri listesinde yeralan ancak kompakt şekilde ve tek başlık altında birleştirilerek yazılan konu başlıklarının açılması ve detaylarıyla ifade edilerek somutlaştırılması anlaşılabilirlik ve uygulama kolaylığı sağlayacaktır. Örn- “tarımsal, turistik, esnaf ve sanatkarlara dair politikalar” başlığı, 3-4 ayrı alt başlığa ayrılarak düzenlenmelidir. Burada anlaşılabilirliğin dışında, bu başlıkların her birinin önemi ve gerekli vurguların yapılmasına olanak sağlanması amacı da sözkonusu olacaktır.

Buradaki kriterler tablosunda hem standart Cittaslow ölçeği hem de Metropol Cittaslow ölçeğine ilişkin kriterlerden de yararlanılmış, ancak temelde orta ölçekli kentler ve olası ihtiyaçları düşünülerek tasarlanmıştır. Tablo üzerinde ayrıca aciliyet, zorunluluk, önerilen ve gönüllülük esaslı bir kriter gruplaması yapmak mümkündür. Ancak ideal olan, tüm bu maddeleri gözönünde tutarak, tümünü hayata geçirmek amacıyla bütüncül ve bileşik bir çalışma yapılmasıdır.

Buradaki kriterler aracılığı ile gereklilik olarak belirtilen şeylerin büyük bir kısmı zaten çağdaş ve sağlıklı bir kentte olması gereken şeylerdir. Zaten Sakinkent modeli bu konudaki önceliklere dikkat çekme, sağlıklı ve sürdürülebilir bir kent yönetimi konusunda yönetim çalışmalarını sistematize etme, kararlı uygulamalara yol açma, kent yönetimlerini bu konularda disipline etme, Yavaş anlayışı desteğiyle modern ve çevreci, kentsel yaşam kalitesi yüksek, kent ve çevreye ilişkin insan haklarının gündemde tutulduğu, tüm kentsel süreçlerde yaşanabilirlik unsurlarının hedeflendiği bir çerçeve konusunda gönüllü kent yönetimlerini destekleme, onlara yol göstericilik yapma işlevini yerine getiriyor olmaktadır.

Sakinkent olacak, bir başka deyişle Sakinkent ünvanı almak için başvuracak bir kent halihazırda mevcut, yerleşik durumda, belli bir karakterde oluşmuş ancak gelişmeye

açık bir kenttir. O sebeple kentte “zaten olan”ın iyileştirilmesi, iyi kullanılması, korunması, “olmayan”ın ise iyi tasarlanarak model ilkelerine uygun şekilde hayata geçirilmesi önemlidir. Sıfırdan tasarlanıp kurulan bir kent sözkonusu olmadığından, model, kentin mevcut özellikleri, karakteri ve potansiyelini kullanarak ilerlemeye ve iyileşmeye odaklıdır.

Genel olarak bakıldığında, özellikle orta ölçekli kentlerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kullanılacak kriterlerde bazı tutum ve yaklaşımlar öne çıkarılmalıdır. Kriterler belirlenir ve açılımları tasarlanırken aşağıdaki konular gözönünde tutulmalıdır. Bunlar şöyle özetlenebilir;

(1) Eğitim: Eğitimden çok daha fazla yararlanılması, tutum ve anlayış değişikliği yaratmak için eğitime ağırlık verilmesi, belli başlı konularda sürekli eğitimler verilmesi, sürekli eğitimlerin kurumsallaştırılması hedeflenen değişikliklerin daha kolay ve hızlı yapılmasını sağlayacaktır. Burada yerel yönetimlerin Belediye Yasasındaki görev ve sorumlulukları doğrultusunda, bunlara ek ve özellikle öne çıkarılması gereken konular gündeme gelecektir. Örn. çevre ve doğal kaynakların korunması, kirliliğin önlenmesi, tarım, yerel gıda, mesleki gelişim gibi eğitimlere ağırlık verilmesi, uzmanlık kuruluşu çalışanlarına sürekli teknik eğitim sağlanması gibi.

(2) Gönüllülük: Daha çok konu ve uygulamada Gönüllülük sisteminden özellikle destek alınması yararlı olacaktır. Gençler, çocuklar, kadınlar, emeklilere verilecek çeşitli eğitimler ve projelerde belirlenen içeriğe bağlı kalınacak şekilde gönüllülerden destek alınmalıdır. Gönüllülerin bileşimi sadece amatör ve emek desteği verecek nitelikte değil, uzman ve kalifiye kişilerden de oluşacaktır. Bu hem halk kesimlerinin kaynaşmasını hem de yerel yönetim maliyetlerinin düşürülmesini sağlayacaktır. Burada gönüllü desteği alınacak konularda maddi kaynak gerektiren ve gerektirmeyen konular ayrımını da kullanmak mümkündür.

(3) İşbirliği ve yönetim: Statünün gerektirdiği birçok uygulamada işbirliğine ağırlık verilmesi ve işbirliği olanaklarının geliştirilmesi, bunun yaratacağı güçlü katkılardan yararlanılmasını sağlayacaktır. İşbirlikleri ve gönüllülükle, yerel yönetimler arası ilişki ve çalışmalar, yerel yönetim- merkezi yönetim, yerel yönetim- kent paydaşları ve STK'ların işbirliği, ortak çalışma yapmaları çok önemlidir. Kriterlerin hayata geçirilme sürecinin başarısında bu yaklaşım belirleyici olacaktır.

(4) Katılım: Cittaslow uygulamalarının yürütülmesi ve kentle ilgili tüm iyileştirme ve geliştirme çalışmalarında, yukarıdaki kavramların yanısıra, yerel halk ve kentteki diğer paydaşların yerel yönetim öncülüğündeki çalışmalara ilgisi, sahiplenmesi, görüş ve öneri geliştirmesi, karar oluşumuna katılımları çok önemli olacaktır. Bu katılım olmazsa Sakinkent uygulaması kolektif bir çalışma olmaktan çıkarak sadece yerel yönetim kadrolarının bir kısmına ait dar ve süreklilik şansı olmayan bir çalışma haline dönüşecektir.

(5) Kamusal destekleme ve teşvikler: Sakinkent uygulamasında yerel yönetimin (belediyenin) kaynak (bütçe, araç gereç, insan kaynağı...) gerektiren tüm uygulamalarda kamusal destekleme ve teşvik katkısı önemlidir. Bu, çalışmaların etkinlik olarak sonuçlarını ve çalışmaların kalitesini etkileyecek belirleyici bir faktör durumundadır. Bu destek daha önce de sözedildiği gibi maddi kaynak olabileceği gibi, yasal- yönetsel destekler şeklinde de olabilecektir. Teşviklerin de çeşitli şekillerde özendirici ve uygulamayı kolaylaştırıcı olması anlamlı olacaktır.

(6) Sürdürülebilir kalkınma anlayışı: Yapılacak uygulamalar ve tasarlanacak projelerde temel çıkış noktası sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma anlayışı olmalıdır. Sakinkent model hedefleri doğrultusunda orta ölçekli kentlerin yönetiminde ve uygulamalarında en çok ihtiyaç duyulacak yaşamsal öncelikli ilke bu olacaktır.

(7) Yerel potansiyelin kullanılması: Yapılacak tüm çalışmalarda yerel (sosyo-ekonomik-kültürel) potansiyelin kullanılması ve bu doğrultuda kente ve bölgeye özgü bir

tasarımla, özgün planlama ve projelendirme yapılması, stratejik planlama hedeflerine uygun çalışılması ölçeğe ilişkin modelin belkemiğini oluşturacaktır.

Orta ölçekli kentler için belirlenen kriterlerin, zamanla sosyal, kültürel ve hukuksal anlamdaki bir yaşanılabilirlik çerçevesine doğru daha fazla genişlemesi gereği hatırlanmalıdır.

24 No'lu tabloda, öncelikle orta ölçekli kentler düşünülerek hazırlanmış olan ana kriter grupları verilmektedir. Buradaki başlıklar üzerinden, olmazsa olmaz kriterler tartışmasız olarak ayrılarak, bunların dışında kalanlar kentin durumu, özellikleri ve hedeflerine göre, öncelikli, önerilenler ve gönüllüğe bırakılabilecekler tercihi durumsal olarak düzenlenebilir. Tümünün aynı zamanda takibi kolay olmayacaksa da, ilgili bir Sakinkent Eşgüdüm Birimi aracılığı ile bütün olarak kullanılması önerilmektedir;

Tablo 24: Orta Ölçekli Kentler için Sakinkent Kriterleri Gruplama Tablosu

ORTA ÖLÇEKLİ KENTLER İÇİN SAKİNŞEHİR KRİTERLERİ		
ANA KRİTER GRUPLARI		SAYI
1	EKONOMİ, ÜRETİM VE İSTİHDAM	35
2	KENT YÖNETİMİ	27
3	KENTSEL YAŞAM KALİTESİ	61
4	KENTSEL DİRENÇ	12
5	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA	48
6	ORTAK YAŞAM VE ÖRGÜTLENME	14
7	TURİZM VE FARKINDALIK	15
TOPLAM KRİTER SAYISI		212

Kaynak : Cittaslow.org ve Cittaslowturkiye.org verilerinden yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

25 No'lu tabloda ise Orta Ölçekli Sakinkent Modeli için tasarlanmış kriterler anlaşılabilirlik ve netlik sağlamak amacıyla detaylı olarak düzenlenmiştir. Tablo üzerinden takip edilebilecek şekilde konu grupları oluşturulmuştur.

Buradaki kriterler oluşturulurken hem küçük kentler için oluşturulmuş standart Sakinşehir kriterlerinden hem de Metropol Sakinşehir kriterlerinden yararlanılmış, ancak orta ölçekli kentlerin ihtiyaçları ve öncelikleri düşünülerek bir seçim ve geliştirme yapılmıştır. Küçük kentler ve metropol için belirlenmiş kimi kriterler orta ölçekli kentler

için uygun olmayıp, kimisi de öncelikli durumda değildir. Orta lekli Sakinkent modeli çizilirken ifade edilen öncelikler ve hedefler burada önplanda tutulmuş ve bu ölçeğin potansiyeli, yapabilirlikleri ve kısıtları dikkate alınmıştır. Kriterlerin 3. Sütunda yer alan kademelendirilmesinde kriterin içeriği açık bir şekilde detaylı olarak ifade edilmiştir.

Kriterler tablosunda her üç düzeydeki kent leği için de (küçük kent, orta ölçekli kent, metropol) geçerli olan temel ve ortak kriterler de yer almakta, bunlara ek olarak sadece orta ölçek için uygun görülerek önerilen kriterlere yer verilmektedir. Aynı zamanda her kriter her ölçek için o ölçeğe özgü farklı bir açılıma sahip olmaktadır.

Bu tablonun son sütunundaki her bir madde çok daha fazla detaylandırılacak nitelikte olup, sağlıklı uygulama politikaları için en az bir kademe daha, kentin durumuna özgü/durumsal ve tanımlayıcı detaylandırma yapılması önerilmektedir. Bu, gerek stratejik planlamanın bir parçası olarak yerel yönetimlerce, gerekse de model tanımlaması kapsamında st yönetim kuruluşu tarafından yapılabilecektir. Kentlere özgü durumsal kategorilere de ayrılması mümkün olacaktır. Bu tanımlamalar kriter uygulamaları için standartların belirlenmesi ve denetim standartlarının oluşturulmasını kolaylaştırmış olacaktır.

Tablo 25: Orta Ölçekli Sakinkent Modeli İçin Önerilen Kriterler

ORTA ÖLÇEKLİ SAKINKENT MODELİ İÇİN ÖNERİLEN KRİTERLER			
	ANA KRİTER GRUBU	İLKELER, KRİTERLER	DETAYLAR
A	(1) EKONOMİ, ÜRETİM VE İSTİHDAM		
1	Ekonomi 1	Yerel potansiyeli kullanacak üretim ve hizmet kuruluşlarının artırılması.	Yerel ekonominin güçlendirilmesi ve yerel istihdam kapasitesinin artırılması amacıyla, yerel potansiyeli (doğal ve beşerî kaynaklar) ve hammaddeleri kullanan üretim ve hizmet kuruluşlarının sayısının artırılması için merkezi yönetim ve kalkınma ajanslarıyla ortak çalışmalar yapmak.
2	Ekonomi 2	Yerel sanayide bütüncül ürün zinciri üretimi için kamu teşviki verilmesi.	Yerel potansiyel dahilinde birbirini tamamlayacak ürün zinciri için uygun sanayi kolları ve sanayi kuruluşlarının oluşumu için kamu teşvikleri ve kredi olanakları sağlanması (örn. Yün-iplik- halı, meyve-meyve suyu- reçel-şekerleme, ...vb.).
3	Ekonomi 3	Yerel potansiyel kullanımında yerel yönetim yatırımcılığının yapılması.	Yerel potansiyeli kullanacak kuruluşların kurulması ve çalışması için yerel yönetimin de yatırımcı ve ortak olarak önayak olması, destek vermesi.
4	Ekonomi 4	Tamamlayıcı sınai üretim zincirinin yerel yönetimce desteklenmesi.	Katma değeri bölgede kalacak şekilde yerel hammadde veya bilgi kullanılarak, yarı işlenmiş ve nihai ürünün birbirini tamamlayacak bir sanayi oluşturacağı üretim zincirinin yerel yönetimce desteklenmesi (işbirliği, pazarlama, tanıtım, yergösterme, kiralamalar...vb.).
5	Ekonomi 5	Yerel ürünler için kooperatifçiliğin teşviki.	Kent ve yöresindeki el sanatları, gıda ürünleri, zanaat ürünleri vs. gibi çeşitli ürün grupları için kooperatifçiliğin teşvik edilmesi.
6	Ekonomi 6	Küçük işletmelerin desteklenmesi.	Yerel potansiyel ile birleşerek farklı alanlarda nitelikli ürün veya hizmet üretimi yapabilecek küçük çaplı işletmeler ve aile işletmelerinin desteklenmesi.
7	Ekonomi 7	Bacasız sanayi sektörlerinin kente çekilmesi için yerel yönetim çalışmaları yapılması.	Turizm dışında da bacasız sanayi olarak nitelendirilebilecek eğitim sektörü, yazılım sektörü, sağlık sektörü... yatırımlarının kente yeni ekonomik kaynak ve istihdam yaratacak şekilde çekilmesi için yerel yönetimce, gerekli destekleri alınarak çalışmalar yapılması.
8	Ekonomi 8	Yerel potansiyele uygun uzmanlıkların öne çıkarılması ile markalaşmaya gidilmesi.	Kentin yerel kültürel ve diğer potansiyeline uygun şekilde belli uzmanlık alanlarında uzmanlaşacak şekilde kentin marka kent haline getirilebilmesi. (örn. halıcılık, aromatik bitkiler, doğal taş işleme, kuyumculuk, kaplıca tedavileri, ipekçilik. vb.).
9	Ekonomi 9	Yerel potansiyel temelli İşbirliği ve ortaklıklar oluşturmak.	Kente katma değer sağlayacak yerel-yerel ve yerel-dış kurum ve işletmeler arasında ekonomik ortaklık ve işbirliklerinin desteklenmesi
10	Ekonomi 10	Projelerin desteklenmesi.	Kente ekonomik değer yaratacak projelerin desteklenmesi, teşviki.
11	İstihdam 1	Yerinde istihdam oranının artırılması.	Kent sakinleri ve yakın çevredeki sakinlerin kentte çalışma olanaklarının artırılması, kent dışındaki yerlerde çalışma oranının düşürülmesi.

12	İstihdam 2	İnsan kaynağının kentte/bölgede tutulması.	Sözkonusu kentte yaşayan ve de kentten ayrılmış eğitimli ve nitelikli bireyleri kentte tutabilecek, potansiyellerini kent ve çevresine katkı verecek şekilde kullanmalarını sağlayacak özendirici düzenlemeler yapılması.
13	ÜRETİM	Genel ilke : Yerel üretime ağırlık verilmesi.	Üretim-dağıtım zincirini kısaltacak şekilde her sektörde yerel üretimi teşvik etmek, desteklemek.
14	ÜRETİM-Sanayi 1	Kirletici olmayan sanayinin teşviki.	Yerel iklim ve coğrafi özelliklere uygun kirletici olmayan sanayinin teşviki.
15	ÜRETİM-Sanayi 2	Mevcut sanayide kirleticiliğin azaltılması.	Mevcut az kirletici sanayinin kontrol altında tutulması ve daha az kirletici olma yolunda revize edilme şartlarının oluşturulması.
16	ÜRETİM-Sanayi 3	Bölge özelliklerine uygun sanayiye yönelmesi.	Bölgenin özelliklerine (iklim gibi) uygun ve yerel hammadde ve diğer potansiyeli kullanacak sanayinin tercih edilmesi, teşviki.
17	ÜRETİM-Sanayi 4	Yerel kaynak kullanan sanayinin önceliklendirilmesi.	Yerel hammadde ve diğer potansiyeli kullanacak sanayinin izinler ve destekleme anlamında tercih edilerek önceliklendirilmesi.
18	ÜRETİM-Sanayi 5	Yerel sanayi ürün pazarlamasının desteklenmesi.	Yerel sanayi ürünlerinin pazarlanmasının yerel yönetim ve diğer yerel paydaşlar tarafından desteklenmesi.
19	ÜRETİM- Tarım 1	Yavaş Yemek/Gıdaya uyumlu iyi tarımın esas alınması.	Tarımın "Yavaş Yemek/Gıda" kavramıyla uyumlu "İyi tarım" olarak korunup geliştirilmesi, bu ilkelerin esas alınması ve sürekliliği.
20	ÜRETİM- Tarım 2	Permakültür ilkelerine uygun tarım yapılması.	Permakültür ilkelerine uygun üretim yapmak, bunun yaygınlaştırılması (Permakültür: Doğal tarımsal ekosistemlerin bilinçli tasarım ve bakımlarının sağlanması. Doğaya rağmen ve ona karşı değil, doğayla birlikte hareket etme anlayışı).
21	ÜRETİM- Tarım 3	Tarımda ekolojik prensiplerin kullanılması.	Tarımda ekolojik prensiplerin uygulanması ve bu yaklaşımın geliştirilmesi (Agroekoloji).
22	ÜRETİM- Tarım 4	Alternatif ve geleneksel tarım yöntemlerinin kullanılması.	Kimyasal kullanılmayan alternatif ve geleneksel tarım yöntemlerinin kullanımı, yaygınlaştırılması, bunlara ağırlık verilmesi.
23	ÜRETİM- Tarım 5	Alternatif geleneksel tarım yöntemlerinin teşvik edilmesi.	Alternatif ve geleneksel anlayışlarla yapılacak tarım için teşvik ve destekleme sistemlerinin kurulması.
24	ÜRETİM- Tarım 6	GDO kullanımının engellenmesi.	Tarımda mevcut GDO kullanımının engellenmesi, bunun kısa vadede aşamalı olarak azaltılması, alternatif organik gübre ve katkı maddelerinin teşviki, önerilmesi.
25	ÜRETİM- Tarım 7	Tarımda sürekli eğitimlerin uygulanması.	Çiftçi ve tarım girişimcilerine sürekli tarım eğitimleri verilerek tercih edilen yöntemlere doğru yönlendirme yapılması.
26	ÜRETİM- Tarım 8	Yerel Ata tohumların korunması.	Yerel tohumların korunması ve yaygınlaştırılması.
27	ÜRETİM- Tarım 9	Sertifikalı yerel ürüne öncelik verilmesi.	Yerel ürünlerin sertifikalandırılması.
28	ÜRETİM- Tarım 10	Yerel üründe markalaşmaya gidilmesi.	Yerel ürünlerin markalaştırılması.
29	ÜRETİM- Tarım 11	Yerel üreticinin desteklenmesi.	Yerel üreticilerin üretim, eğitim ve pazarlama açısından desteklenmesi.

30	ÜRETİM- Gıda 1	İyi gıda üretim yöntemlerinin öne çıkarılması.	Sağlıklı , doğal ve geleneksel gıda üretim yöntemlerinin öne çıkarılması, teşviki.
31	ÜRETİM- Gıda 2	Yerel iyi gıdada işbirliği ile çalışmak.	Doğal ve geleneksel gıdaları teşvik eden kuruluşlarla işbirliği yapmak.
32	ÜRETİM- Gıda 3	Yerel gıdanın teşvik edilmesi.	Yerel yiyecek-içecek üretim ve tüketimini arttırmak, teşvik etmek.
33	ÜRETİM- Gıda 4	Geleneksel yöntemlerin canlandırılması.	Geleneksel gıda üretimi yöntemlerinin canlandırılması, kullanımının teşviki (saklama, kurutma, pişirme, zenginleştirme...)
34	ÜRETİM- Gıda 5	Yerel gıda ürünlerinin kurumsal mekânlarda kullanımı.	Kent ve hinterlandında kamuya ait lokantalar ve benzeri yiyecek-içecek mekânlarının yerel ve organik ürünler kullanması, bunun teşvik edilmesi, öne çıkarılması (yemekhaneler, lokaller, okullar, askeriye, okul kantinleri, kurum kafeleri, misafirhaneler, oteller vb.).
35	ÜRETİM- Gıda 6	Yerel ürün pazarlama sürecinin desteklenmesi.	Yerel gıda ürünlerinin markalaştırılması, pazarlanması için olanaklar oluşturulması, desteklenmesi.

B	(2) KENT YÖNETİMİ		
1	KENT YÖNETİMİ - 1	Sakinkent Meclislerinin kurulması	Belediye meclisleriyle eşgüdüm içinde çalışacak, yerel halk, kent paydaşları ve diğer ilgili taraflardan oluşacak Sakinkent meclislerinin oluşturulması ve faaliyete geçmesi.
2	KENT YÖNETİMİ - 2	Belediye bünyesinde Sakinkent Koordinasyon Biriminin kurulması	Belediye bünyesinde yeni bir birim olarak Sakinkent Koordinasyon Ofisinin kurulması ve uzman kadrolarının oluşturulması.
3	KENT YÖNETİMİ - 3	Devam eden ve birim zamanda bitecek proje sayısının standardının tanımlanması	Kentteki yaşanılrlık özelliklerini arttıracak ve yaşam kalitesini yükseltecek nitelikteki proje sayısı için devam eden ve bitmesi gereken proje sayısının belirlenmesi ve buna uygun şekilde çalışılması.
4	KENT YÖNETİMİ - 4	Düşük maliyetli kriterlerin kısa vadede hayata geçirilmesi	Düşük maliyetli önemli kriterlerin kısa vadede projelendirilerek hayata geçirilmesi
5	KENT YÖNETİMİ - 5	Yönetime katılımın artırılması.	Kent yönetimine halk katılımının artırılması için çalışmalar yapılması.
6	KENT YÖNETİMİ - 6		Sivil toplum kuruluşlarının kent yönetim kararlarına katılımının sağlanması.
7	KENT YÖNETİMİ - 7	Adil hizmet dağıtımının sağlanması.	Yerel kamu hizmetlerinin kent ve çevresine eşit dağıtımına sağlanması.
8	KENT YÖNETİMİ - 8	Kamusal yer ve hizmetlere eşit erişilebilirliğin sağlanması.	Kamu binalarının konum olarak kentte erişilebilir yerlerde yapılması (mesafe, konum).
9	KENT YÖNETİMİ - 9		Kamusal ortak kullanım alanlarının tüm halk nezdinde erişilebilir olması, eşit kullanım hakkı. (kıyılar, parklar, otoparklar, ortak alanlar, sosyo-kültürel mekânlar, ...).
10	KENT YÖNETİMİ - 10		Kırsal bölgelerin kamusal hizmetlere erişiminin kolaylaştırılması. (ulaşım, gezici hizmetler, ek hizmet binaları).
11	KENT YÖNETİMİ - 11		Kent içinde mal ve hizmetlere eşit erişimin sağlanması, kolaylaştırılması (mesafe, ulaşılabilirlik, satınalma gücü...).
12	KENT YÖNETİMİ - 12	Yerel yönetim plan ve hizmet entegrasyonunun sağlanması	Kentsel ve kırsal alanın yönetimine dair fiziki, ekonomik ve kültürel planların bütünleştirilmesi.
13	KENT YÖNETİMİ - 13		Belediyenin yönettiği tüm alanlara ait programların birbirine entegre edilmesi.
14	KENT YÖNETİMİ- Planlama 1	Stratejik planlama yapılması.	Stratejik planlama anlayışıyla, kent yönetimine ilişkin tüm konulardaki hedefleri içeren stratejik yönetim planının hazırlanması ve hayata geçirilmesi.

15	KENT YÖNETİMİ-Planlama 2	Sürdürülebilir kentsel planlamanın hayata geçirilmesi.	Sürdürülebilir kentsel planlamanın hedeflenmesi, bu hedefe uygun planlama revizyonlarının yapılması, uygulamanın başarısı için merkezi yönetimle işbirliği yapılması.
16	KENT YÖNETİMİ-Planlama 3	Afet önleyici planlama yapılması.	Stratejik kent planında afet önleyici ve afet zararları minimize edici proaktif eylem planlarının varlığı, önlemlerin alınması, gerekli hazırlıkların yapılması.
17	KENT YÖNETİMİ-Planlama 4	Çok merkezli kent tasarımının hayata geçirilmesi.	Mal ve hizmetlere erişilebilirlik sağlayan çok merkezli kent tasarımı.
18	KENT YÖNETİMİ-Yapılaşma 1	Tarım alanlarında yapılaşmadan kaçınılması.	Tarım alanlarında yapılaşmadan kaçınma, ağaçlı bölgelerde ağaçların korunması ve yapılaşmadan kaçınılması.
19	KENT YÖNETİMİ-Yapılaşma 2	Uygun zemin ve altyapıyla yapılaşmaya gidilmesi.	Zemin uygunluğu ve altyapı şartıyla yapılaşma .
20	KENT YÖNETİMİ-Yapılaşma 3	Hassas alanlarda düşük imar oranı verilmesi.	İmar için ayrılmamış olup ta sonradan imar izni verilen yeşil bölge /tarım alanı özellikli yerlerde arsa içindeki imar payının genişlik ve yükseklik olarak düşük tutulması.
21	KENT YÖNETİMİ-Yapılaşma 4	Yatay mimarinin tercih edilmesi.	Kentteki yapılaşmada az katlı, ayrı ve yatay mimarinin tercih edilmesi.
22	KENT YÖNETİMİ-Konut 1	Pasif evlerin yaygınlaştırılması.	Konutlarda "Pasif ev" uygulamalarının yaygınlaştırılması, özendirilmesi. (Pasif ev: Güneş ve rüzgâr enerjisi esaslı, aktif ısıtma sistemine ihtiyaç duymayan, çevre dostu, ekonomik, enerji verimli bina standardı.)
23	KENT YÖNETİMİ-Konut 2	Temel konut niteliklerinin sağlanması.	Depreme dayanıklı, yalıtımlı, vb. sağlıklı konutlar için yönlendirici rehberlik.
24	KENT YÖNETİMİ-Konut 3	Yerel yönetimin konut arzında bulunması.	Yerel yönetimin kamu yararı kavramına uygun ortaklıklarla ulaşılabilir sosyal konut üretmesi.
25	KENT YÖNETİMİ-Konut 4		Yerel yönetimin ulaşılabilir kiralık konut arzında bulunması.
26	KENT YÖNETİMİ-Altyapı 1	Altyapının yaygınlaştırılması.	Altyapısı olmayan (su, elektrik, atıksu, kanalizasyon, telekomünikasyon, asfalt yol, vs.) mahalle ve sokak sayısının azaltılması, sıfırlanması.
27	KENT YÖNETİMİ-Altyapı 2	Altyapı şartlı yapılaşmaya gidilmesi.	Altyapı olmayan yerlerde yapılaşma ve yerleşimin önlenmesi. Yapılaşma izninde altyapı şartının olması.

C	(3) KENTSEL YAŞAM KALİTESİ		
1	KYK-Kentsel yaşanabilirlik 1	Sağlık hizmetlerine ulaşılabilirliğin sağlanması.	Sağlık hizmetlerine ulaşılabilirliği arttıracak uygulamaların hayata geçirilmesi (merkezi yönetimle işbirliği ile ulaşılabilir acil hizmet merkezlerinin artırılması, ara sağlık merkezleri, sağlık ocaklarının mesai bitimi sonrası nöbetçi Dr.larla çalışması, vb.).
2	KYK-Kentsel yaşanabilirlik 2	Sosyal konut sayısının artırılması.	Kamu ve belediye işbirliğiyle güvenli ve erişilebilir sosyal konut sayısının artırılması.
3	KYK-Kentsel yaşanabilirlik 3	Kentte güvenliğin artırılması, daha güvenli bir kent hedefi.	Yerel yönetim işbirliği ile kent merkezi ve yerleşim olan diğer bağlı yerleşimlerin (suç anlamında) güvenliğini arttıracak önlemlerin artırılması, bu amaçla kamu-halk işbirliğinin sağlanması.
4	KYK-Kentsel yaşanabilirlik 4	Yürünebilirliğin sağlanması, artırılması.	Kentte kaldırımların, yolların ve ortak alanların yürümeye olanak verecek şekilde dizayn edilmesi.

5	KYK-Kentsel yaşanabilirlik 5	Yürüyerek erişilebilirlik şartlarının sağlanması.	Kentte yürüyerek temel mal, hizmet ve mekânlara ulaşılacak düzenlemelerin yapılması, örn. küçük çarşı merkezleri gibi. (Bu kriter, kent merkezini daha kompakt bir yerleşime yönlendirmektedir.).
6	KYK-Kentsel yaşanabilirlik 6	Yeterli otopark yapılması.	Sokaklardaki araç dağınıklığını engellemek amacıyla ihtiyaç duyulan yerlere görsel kirlilik yaratmayacak güvenli oto parkların yapılması.
7	KYK-Kentsel yaşanabilirlik 7	Yeterli ve nitelikli çöp kutuları kullanılması.	Kentte yerine göre ihtiyacı karşılayacak sayı ve nitelikte çöp kutularının artırılması.
8	KYK-Kentsel yaşanabilirlik 8	Bisiklet yolları yapılması.	Nitelikli bisiklet yolları yapılması, uzunluğunun artırılması.
9	KYK-Kentsel yaşanabilirlik 9	Trafik yoğunluk saatlerinin dağıtılması.	Belli faaliyetlerin trafik yoğunluğunu dağıtacak şekilde ayarlanması, örn. kamu işyerleri, özel sektör, okul saatleri, tedarik nakliye saat aralığı vs.
10	KYK-Kentsel yaşanabilirlik 10	Kent yaşamını destekleyici internet bazlı uygulamaların yaygınlaştırılması.	Kent hayatını kolaylaştırmak amacıyla, temel eğitimler, duyuru, bilgilendirme, temel hizmetlerin alınması ve takibi gibi konularda internet destekli uygulamaların kullanılması.
11	KYK-Kentsel yaşanabilirlik 11	İyi gıdaya erişimin sağlanması.	İyi gıdaya erişimin artırılması, bunun için düzenlemeler yapılması.
12	KYK-Kentsel yaşanabilirlik 12	Çocuk bakım hizmetlerinin desteklenmesi.	Yerel yönetimin yapılacak ihtiyaç analizi doğrultusunda belirlenecek konumlarda kreşler açması, buna destek vermesi.
13	KYK-Kentsel yaşanabilirlik 13	Engelli ve yaşlı bakım hizmetlerinin desteklenmesi.	Yerel yönetimin engelli ve yaşlı bakımını destekleyecek merkezler açması, buna destek vermesi.
14	KYK-Kentsel yaşanabilirlik 14	Sokak hayvanları için kapsamlı düzenlemelere gidilmesi.	Sokak hayvanlarının korunması, hayatlarının kolaylaştırılması ve desteklenmesi için yaşam haklarına saygılı uygulamalar yapılması, önlemler alınması. Aşılama, kısırlaştırma, besleme ve sahiplendirme süreçlerinde etkin olması. Barınak hizmet kalitesinin yükseltilmesi.
15	KYK-Kentsel yaşanabilirlik 15	Etüt merkezlerinin artırılması.	Gençler için destekleyici ve donanımlı ücretsiz etüt merkezleri açılması.
16	KYK-Kentsel yaşanabilirlik 16	Kütüphanelerin sayı ve nitelik olarak artırılması.	Her kesimden kişiye hitap edecek, teknik donanıma sahip kütüphane sayısının yerel yönetim desteğiyle artırılması.
17	KYK-Niteliği yükseltilmiş kent yaşamı 1	Kent içi sessiz taşıtların kullanılması.	Kent içinde elektrikli sessiz toplu ulaşım araçların tercih edilmesi, teşviki.
18	KYK-Niteliği yükseltilmiş kent yaşamı 2	Kolaylaştırıcı trafik düzenlemelerine gidilmesi.	Hayatı kolaylaştırıcı trafik düzenlemelerinin artırılması ; araçların plakaya göre trafiğe çıkması, daha çok trafik ışığı, yeşil bant uygulamaları, tek yönlü yollar...
19	KYK-Niteliği yükseltilmiş kent yaşamı 3	Trafik eğitimlerinin sürekli hale getirilmesi.	Trafik eğitimlerinin sık ve sürekli olarak kamu hizmeti kapsamında sunulması.
20	KYK-Niteliği yükseltilmiş kent yaşamı 4	Daha çok yayalaştırma yapılması.	Yayalaştırılmış cadde ve alanların artırılması.
21	KYK-Niteliği yükseltilmiş kent yaşamı 5	Kent mimarisi ile uyumlu kent mobilyaları kullanılması.	Kent mimarisi ile uyumlu görsel estetiğe uygun kent mobilyaları ve duraklar kullanılması.
22	KYK-Niteliği yükseltilmiş kent yaşamı 6	Peyzaj uygulamalarında yerel bitki kullanılması.	Kent peyzajında yöreye ait olan, hava kalitesine katkıda bulunacak ağaç ve bitkiler kullanılması.
23	KYK-Niteliği yükseltilmiş kent yaşamı 7	Yeşil alanların kentte dengeli dağıtılması.	Kent ve hinterlandında uygun yerlere ve mümkün adil ve dengeli dağılımla yeşil alan

			ve parklar yapılması, sayı ve m2 oranının artırılması.
24	KYK-Niteliği yükseltilmiş kent yaşamı 8	Yeşil alanların bakımlı tutulması.	Yeşil alan ve parkların bakımlı ve temiz tutulması.
25	KYK-Niteliği yükseltilmiş kent yaşamı 9	Dinlenme cepleri oluşturulması.	Kent içinde (yayalar) ve dışında (araçlar) ihtiyaç duyulan yerlerde dinlenme cepleri yapılması, (yardım-destek büfeleri; su, yiyecek, gölge, lavabo-tuvalet, bank, sağlık).
26	KYK-Niteliği yükseltilmiş kent yaşamı 10	Bedelsiz internet hizmeti verilmesi.	Yerel yönetimin, bedelsiz internet hizmetini kamu hizmeti kapsamında halkın kullanımına sunması.
27	KYK-Niteliği yükseltilmiş kent yaşamı 11	Uzaktan çalışmanın yaygınlaştırılması.	İşyerine gitmeden de yapılabilecek işler için uzaktan (evden) çalışma sisteminin geliştirilmesi ve özendirilmesi.
28	KYK-Niteliği yükseltilmiş kent yaşamı 12	Kirlilik önleyici planlamaya gidilmesi.	Kentteki hayatı zorlaştıran gürültü kirliliği, ışık kirliliği, elektromanyetik kirliliğin giderilmesi için planlama ve eylem planı yapılması, uygulanması, takibi.
29	KYK - Toplumsal yaşamı destekleme 1	Mal ve hizmetlere erişimin kolaylaştırılması.	Temel mal ve hizmetlere erişimin (mesafe, bulunurluk, iletişim, ekonomik erişilebilirlik) kolaylaştırılmasına ilişkin planlama ve eylem planı oluşturulması.
30	KYK - Toplumsal yaşamı destekleme 2	STK vb .kuruluşların desteklenmesi.	Toplumsal ortaklıklar ve sivil toplum kuruluşlarının varlığının ve çeşitliliğinin desteklenmesi.
31	KYK - Toplumsal yaşamı destekleme 3	Engellilerin entegrasyonu.	Engelli kişilerin kent yaşamına entegrasyonu, ilgili eğitimlerin sağlanması - ŞK
32	KYK - Toplumsal yaşamı destekleme 4	Engelliler için yaşamı kolaylaştırıcı çalışmalar yapılması.	Engellilerin kent yaşamında rahat etmesi için kolaylaştırıcı uygulama ve destekler.
33	KYK - Toplumsal yaşamı destekleme 5	Dezavantajlı kesimler için yaşamı kolaylaştırıcı uygulamaların yapılması.	Dezavantajlı kesimler düşünülerek tasarlanmış kent yaşamında kolaylaştırıcı çözümlerin (ulaşım, kamu hizmeti, sağlık hizmeti alma vb.) hayata geçirilmesi (Çocuklar, yaşlılar, engelliler, hamileler, anneler, kadınlar, hastalar...)
34	KYK - Toplumsal yaşamı destekleme 6	Gençlik merkezleri kurulması, arttırılması.	Gençlik faaliyetlerinin yürütüldüğü (kültür, sanat, spor, kişisel gelişim, teknoloji eğitimi vb.) alanların ve gençlik merkezlerinin kurulması ve yaygınlaştırılması.
35	KYK - Toplumsal yaşamı destekleme 7	Kamu destekli spor hizmetleri verilmesi.	Yaygın ve tüm yaş gruplarını kapsayacak spor hizmetlerinin kamu hizmeti olarak sunulması.
36	KYK - Toplumsal yaşamı destekleme 8	Halk sağlığı eğitimleri verilmesi.	Toplum sağlığı açısından, yaygınlaşan şeker, tansiyon, ve obezite gibi sağlık sorunlarını azaltacak ve koruyuculuk sağlayacak yaşam tarzı değişiklikleri ve beslenme alışkanlıkları için sürekli eğitimler verilerek toplum bilinçlendirilmesi, halk sağlığının bu yolla desteklenmesi.
37	KYK - Toplumsal yaşamı destekleme 9	Sağlıklı yaşlanma uygulamalarının hayata geçirilmesi.	Kent tasarımında ve yönetiminde sağlıklı yaşlanmayı destekleyen uygulamaların (sağlık, spor, zihinsel faaliyetler, vb.) hayata geçirilmesi.

38	KYK - Toplumsal yaşamı destekleme 10	Kamu desteğiyle iyi gıda arzının sağlanması.	Öncelikli olarak yerel üretici kaynaklı uygun fiyatlı iyi/kaliteli gıdanın kamu hizmetleriyle sunulması.
39	KYK - Toplumsal yaşamı destekleme 11	Kültür-sanat etkinliklerinin yaygınlaştırılması.	Kentte ve bağlı küçük yerleşim yerlerinde kültür-sanat alanında insanları bir araya getiren paylaşımlar ve etkinliklerin artırılması, yaygınlaştırılması.
40	KYK- Mimari-koruma-tarih 1	Sürdürülebilir mimarinin hayata geçirilmesi.	Sürdürülebilir mimari esaslarının hayata geçirilmesi için planlama ve eylem planları yapılması, uygulanması.
41	KYK- Mimari-koruma-tarih 2	Yapılaşmada dirençlilik esaslarına uyulması.	Yapılaşmada direnç ve dayanıklılık için yeni ve gelişmiş teknik düzenlemeler yapılması.
42	KYK- Mimari-koruma-tarih 3	Yerel mimarinin öne çıkarılması.	Kentin mimari tarzını yansıtan değerli yapıların korunması ve işlevsel durumda tutularak öne çıkarılması.
43	KYK- Mimari-koruma-tarih 4	Yerel mimari unsurların yeni yapılarda kullanılması.	Kentteki yeni yapılarda kente/bölgeye ait mimari değerlerin korunması, bunların yapılaşmada kullanılması.
44	KYK- Mimari-koruma-tarih 5	Değerli ve âtıl binaların kent hayatına katılması.	Bir karaktere sahip olup ta aktif kullanılmayan ancak kente değer katabilecek alanların ve binaların işlevsel hale getirilerek kente kazandırılması, kent hayatına katılması.
45	KYK- Mimari-koruma-tarih 6	Yerel mimari özellikli binaların restorasyonu.	Kentin/bölgenin mimari karakterini taşıyan ancak harap durumdaki yapıların restore edilerek kente kazandırılması.
46	KYK- Mimari-koruma-tarih 7	Yerel mimari karakterin yaşatılması için yapılaşmada kurallar getirilmesi.	Kentin mimari karakterini yaşatmak ve öne çıkarmak için yapılaşmada yerel yönetim tarafından kurallar tanımlanması.
47	KYK- Mimari-koruma-tarih 8	Yapı koruma ve restorasyonda merkezi yönetim ile işbirliği yapılması.	Tarihi niteliği olan yapılar ve ören yerlerinin restorasyon koruma ve güçlendirilmesi için merkezi yönetimle işbirliği içerisinde çalışmalar yapılması.
48	KYK- Mimari-koruma-tarih 9	Kent kimliğine ilişkin tarihsel bilgilerin gündemde tutulması.	Kentin tarihine ilişkin önemli ve ilgi çekici bilgilerin kentin günlük hayatında kültürel veri olarak aktif şekilde gündemde tutulması, kullanılması, paylaşılması. Kent kimliğinde kent tarihinin bilinir kılınması.
49	KYK- Mimari-koruma-tarih 10	Tarihi yerlerin temiz ve bakımlı tutulması.	Tarihi yerlerin bakımlı ve temiz tutulması, aydınlatılması, bilgilendirme levhalarına önem verilmesi. Bu konuda gönüllülük sisteminden destek alınması.
50	Kimlik: Kültür-tarih-gelenek- mutfak 1	Kültür-sanat faaliyetlerinin kamu hizmeti anlayışıyla sunulması.	Kültür-sanat faaliyetlerinin temel hizmetler kapsamında değerlendirilerek merkezi ve yerel yönetim desteğiyle kamu hizmeti anlayışıyla sunulması.
51	Kimlik: Kültür-tarih-gelenek- mutfak 2	Paydaşlarla koordineli kültür-sanat stratejisi yürütülmesi.	Kentin kültür-sanat stratejisinin kültür ve sanat paydaşları ortaklığında koordine edilerek hayata geçirilmesi.
52	Kimlik: Kültür-tarih-gelenek- mutfak 3	Yerel sanat ve zanaatların korunması.	Geleneksel el sanatları, iş teknikleri ve zanaatların korunması ve günlük hayatta varlığını sürdürmesi için çalışmalar yapılması, bunların tanıtılması, pazarlanması, eğitimlerinin verilmesi, yaygınlaştırılması.
53	Kimlik: Kültür-tarih-gelenek- mutfak 4	Yerel yemeklerin yerel mekânlarda sunulması.	Kentte yerel yemekler ve diğer yerel gıda malzemelerinin lokanta ve benzeri dükkanlarda sunulması.
54	Kimlik: Kültür-tarih-gelenek- mutfak 5	Yerel gıda ve yemek eğitimleri verilmesi.	Yerel lezzetler, malzemeler ve bunların kullanıldığı mutfak ve yemek eğitimlerinin verilmesi, sürekliliğinin sağlanması.

55	Kimlik: Kültür-tarih-gelenek- mutfak 6	Yerel yemek ve lezzetlerin yaygınlaştırılması.	Yerel gıda malzemeleri ve yemeklerin bilinirliği ve kullanımının yaygınlaştırılması.
56	Kimlik: Kültür-tarih-gelenek- mutfak 7	Yerel gıda malzemesi kullanımının teşvik edilmesi.	Kentte yemek ve diğer gıda malzemesi üretiminde yerel ürün ve malzeme kullanımının teşviki, ilgili eğitimler verilmesi.
57	Kimlik: Kültür-tarih-gelenek- mutfak 8	Yerel kültürel etkinliklerin yaşatılması.	Yerel ve geleneksel kültürel etkinlerin korunması, kent hayatının bir parçası haline getirilmesi, yeni nesillere tanıtılıp benimsetilmesi, kurumsallaşma içinde s�reklipliğinin sağlanması, �ne çıkarılması.
58	Kimlik: Kültür-tarih-gelenek- mutfak 9	Yerel geleneksel işletmeler için eylem planı hazırlanması.	Yerel zanaatkarları, işletmeleri, esnafı ve üreticileri desteklemeye yönelik bütüncül strateji, politika ve eylem planlarının oluşturulması, hayata geçirilmesi.
59	Kimlik: Kültür-tarih-gelenek- mutfak 10	Yerel işletmelerin değerinin arttırılması.	Yerel ve geleneksel nitelikli atölye ve imalathanelerin korunması, desteklenmesi, değerlerinin arttırılması,
60	Kimlik: Kültür-tarih-gelenek- mutfak 11	Yerel geleneksel esnafın korunması.	Tarihi ve özgün kent merkezlerinde bulunan geleneksel dükkanlar ve esnafının korunması, desteklenmesi.
61	Kimlik: Kültür-tarih-gelenek- mutfak 12	El yapımı ürünlerin desteklenmesi.	El yapımı, etiketli ya da markalı esnaf/sanatkar/zanaatkar ürünlerinin korunması, desteklenmesi, arttırılmasının teşvik edilmesi.

D	(4) KENTSEL D�REN�		
1	KENTSEL D�REN� 1	Kentsel direnç analizinin yapılması	Kentin direnç analizi yapılarak Direnç Raporunun oluşturulması, belli aralıklarla güncellenmesi
2	KENTSEL D�REN� 2	Proaktif kentsel planlama yapılması.	Kentsel direnç için kentin coğrafı yapısı ve genel karakterine uygun kısa-orta-uzun vadeli proaktif planlama yapılması.
3	KENTSEL D�REN� 3	Yapı kalitesinin arttırılması.	Yapı kalitesinin deprem dayanıklılık, yalıtım, yanmazlık, vb. konularda arttırılması.
4	KENTSEL D�REN� 4	Yaşamsal yapıların dayanıklılığının esas alınması.	Kentteki yol, köprü, sağlık kuruluşları, sığınaklar, kamu binaları...vb.nin doğal afetler vb. durumlara dayanıklı olması.
5	KENTSEL D�REN� 5	Yeterli ve donanımlı sığınak yapılması.	Doğal afet, salgın hastalık, savaş vb. durumlarda kullanmak üzere yeterli sayıda donanımlı sığınaklar, korunaklar ve malzeme depolarının bulunması, yapılması.
6	KENTSEL D�REN� 6	Yaşamsal sistemlerin yedeklerinin oluşturulması.	Kentte, olanın dışında gerektiğinde devreye alınarak destek sağlayabilecek alternatif ulaşım ağı, ulaşım sistem elemanları, enerji sistemleri ve donanımı, yaşamsal gıda ve ilaç tedariki, sağlık sistemi...gibi yedek sistemlerin bulundurulması.
7	KENTSEL D�REN� 7	Planlama doğal özelliklere uygun hareket edilmesi.	Kent planının kentteki doğal olumsuz etkenler gözönünde tutularak yapılması (akarsu yatakları, fay hatları, toprak kayması riskleri, zayıf vb..).
8	KENTSEL D�REN� 8	Yaşamsal tedarikiğin yakın çevreden yapılabilmesi.	Kentin gıda, su ve sağlık malzemesi tedarikiğinin yerel kaynaklar ve yakın çevreden yapılabilmesi.
9	KENTSEL D�REN� 9	Yeterli kurtarma, destekleme ekiplerinin bulundurulması.	Kentte yeterli sayıda sağlık kuruluşu, itfaiye ve acil yardım ekiplerinin olması.
10	KENTSEL D�REN� 10	Krizlerde destekleme amaçlı gönüllü ekiplerin bulundurulması.	Olası krizlerde destek vermek üzere halktan sürekli ve gönüllü ekipler kurulması, bunların eğitilmesi.

11	KENTSEL DİRENÇ 11	İhtiyaç malzemelerinin ve sistemlerin yedekli stok seviyesinde tutulması.	İhtiyaç duyulduğu takdirde kentte kullanılabilen iş makineleri, jeneratör, barınma malzemesi, temizlik, uydu üzerinden iletişim sağlayan cihazlar, donanım ve gıda stoğunun hazır bulundurulması, stoğun belli seviyenin altına düşmemesi.
12	KENTSEL DİRENÇ 12	Yedek içme suyu sistemlerinin bulundurulması.	Kentte yedek ek içme suyu sistemlerinin bulunması.

E	(5) DOĞA VE ÇEVRE KORUMA		
1	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA-Doğa ve doğal kaynak koruma 1	Kent ve çevresinde doğal yaşamın korunması.	Kent ve bağlı alanlarda doğa ve doğal yaşam unsurlarının korunması için önlemler alınması, uygulamanın hayata geçirilmesi, takibi (Orman varlığı, Flora, fauna, ..).
2	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA-Doğa ve doğal kaynak koruma 2	Türlerin envanterinin yapılması.	Biyoçeşitlilik olarak türlerin envanterinin yapılması, takibi, koruyucu faaliyetlerin yapılması, sürekliliği.
3	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA-Doğa ve doğal kaynak koruma 3	Doğa koruma politikalarının belirlenmesi.	Doğayı korumaya yönelik politika ve eylem planlarının hazırlanması ve hayata geçirilmesi.
4	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA-Doğa ve doğal kaynak koruma 4	Doğal kaynakların sürdürülebilirliği için politika belirlenmesi.	Doğal kaynakların sürdürülebilirlik anlayışıyla kullanımı için politikalar, yöntem ve projelerin geliştirilmesi, ilgili sürekli eğitim programlarının hazırlanması, doğaya ve çevreye zarar veren kullanımların engellenmesi (Taş ve maden ocakları, HES'ler, orman veya ağaçlık alanın yapılaşma amaçlı tahsisleri, doğa ve canlı varlığına zarar verecek yanlış yer seçimi yapılmış kamu tesisleri, örn. havaalanları, rüzgâr türbinleri...).
5	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA-Yeşil alanlar 1	Yeşil alanlarda asgari beton oranının hedeflenmesi.	Yeşil alanlarda kullanılan beton oranının asgari düzeyde tutulması. Betonlaşmış alanların tekrar yeşil alan haline dönüştürülmesi.
6	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA-Yeşil alanlar 2	Kentiçi yeşil alanların korunması.	Kent içi park, koruluk, piknik alanları vb. gibi yeşil alanların korunması ve geliştirilmesi, kullanıma elverişli halde tutulması.
7	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA-Yeşil alanlar 3	Kent ve çevresindeki ormanların korunması.	Kent ve bağlı alanlardaki orman varlığının korunması ve geliştirilmesi.
8	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA-Kirlilik önleme	Kirlilik önleme çalışma grubu oluşturulması ve eylem planı yapılması.	Kirlilik önleme üzerinde çalışmak amacıyla uzmanlardan oluşan bir çalışma grubu kurulması, kirlilik önleme eylem planı oluşturulması ve hayata geçirilmesi.
9	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA-Kirlilik önleme-Hava kirliliği 1	Temiz hava için düzenlemeler yapılması.	Temiz hava için düzenlemeler yapılması ; Örn. Trafik azaltılması- atıksız taşıtlar- elektrikli taşıtlar, bisiklet ve scooter kullanımının teşviki; sanayi kuruluşları, imalathaneler vb. duman veya gaz çıkışı yapan kuruluşların filtre sistemlerinin kurulması, takibi-denetlenmesi; hava kirliliği diğer münferit olayların önlenmesi, koku yapan işletmelerin denetlenmesi vb.

10	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA-Kirlilik önleme-Hava kirliliği 2	Kötü koku-gaz-duman kontrolünün sağlanması.	Kent ve çevresinde kötü koku, toksik gaz ve duman yaratan ve yayan kaynakların kontrol altına alınması, ortadan kaldırılması, etkili filtreleme sistemlerinin kullanılması, (endüstri tesisleri, imalathaneler, çöplükler, atık aktarılan durgun sular vs.).
11	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA-Kirlilik önleme-Hava kirliliği 3	Karbon salınımı azaltma çalışmaları yapılması.	Kentte genel anlamda karbon salınımını azaltmaya dönük çalışmalar yapılması (endüstri atıkları, egzoz dumanı, ısınma yöntemleri, karbon salan diğer çeşitli cihazların kullanımına ilişkin bilimsel yasal-yönetmelik düzenlemeler).
12	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA-Kirlilik önleme-Hava kirliliği 4	Isınmada kirlitici olmayan yöntemler kullanılması.	Kışın ısınma yöntemlerinin kirlitici olmayan şekilde düzenlenmesi, uygun kaynak ve teknolojilerin sağlanması.
13	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA-Kirlilik önleme-Hava kirliliği 5	Fosil yakıt kullanımının azaltılması.	Fosil yakıt kullanımının azaltılarak bırakılması, alternatif yöntemlerin tercih edilmesi.
14	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA-Kirlilik önleme-Hava kirliliği 6	Karbon ayak izi sürecinin takip edilmesi.	Kentin karbon ayak izinin takibi için bilimsel için çalışmalar yapılması.
15	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA- Kirlilik önleme- Su kirliliği 1	Su kaynaklarının korunması.	Doğal ve içilebilir temiz su kaynaklarının korunması, sürdürülebilirliğini ortadan kaldıracak engellerin bertaraf edilmesi (su havzaları, akarsu, göl, baraj, şebeke suyu...).
16	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA- Kirlilik önleme- Su kirliliği 2	Sürekli su koruma eğitimlerinin yapılması.	Genel anlamda Suyu kirlüten uygulamaların önlenmesi, bu konuda sürekli bilimsel eğitimlerin verilmesi. (Sanayi, yanlış ve kötü kullanım).
17	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA- Kirlilik önleme- Su kirliliği 3	Su niteliğini yükseltecek çalışmaların yapılması.	Kent ve etrafındaki su kaynaklarının niteliğinin yükseltilmesi, su kaynaklarının ıslahı.
18	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA- Kirlilik önleme- Su kirliliği 4	İçme suyu üretilmesi.	Yeterli ve etkin içme suyu üretme sistemlerinin varlığı .
19	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA- Kirlilik önleme- Su kirliliği 5	Yeraltı sularının korunması.	Yeraltı sularının atıksunun kirleticiliğinden korunması için gerekli sistemlerin kurulması.
20	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA- Kirlilik önleme-Toprak kirliliği 1	Toprak kirliliği önleme eğitimleri verilmesi.	Toprak kirliliğini önleme konusunun bilimsel yöntemler kullanılarak sürekli eğitimle aktarılması.
21	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA- Kirlilik önleme-Toprak kirliliği 2	Toprak kirliliğini önleme çalışmaları yapılması.	Kimyasaldan uzak organik tarım ve ekolojik esaslara uygun toprak kullanımı yöntemleriyle toprak kirliliğinin önlenmesi,
22	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA- Kirlilik önleme-Toprak kirliliği 3	Toprağın zenginleştirilmesi çalışmaları yapılması.	Gerekli bilimsel yöntemler kullanılarak toprağın bileşim olarak fakirleşmesinin önüne geçilmesi, güçlendirilmesi.
23	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA- Kirlilik önleme- Gürültü Kirliliği 1	Gürültü etkenlerinin düzenlenmesi.	Kent merkezi ve etrafındaki meskûn alanlarda rahatsız edici gürültü yaratan etkenlerin gürültü yaratmayacak şekilde düzenlenmesi; Gürültü kirliliğinin önlenmesi amacıyla trafik, taşıt, fabrikalar, inşaat vb. gibi gürültü yaratan faaliyetlerin en az gürültü yaratacak şekilde düzenlenmesi.
24	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA- Kirlilik önleme- Gürültü Kirliliği 2	Kente yakın büyük gürültü kaynaklarının ortadan kaldırılması ya da olarak varsa uzaklaştırılması.	Kente ve meskûn alanlara gürültü yaratacak taş ocağı gibi yerlerin çalışmalarının iptali, meskûn alanlardan uzaklaştırılması, en az gürültü ve rahatsızlık yaratacak şekilde düzenlenmesi.
25	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA- Kirlilik önleme- Gürültü Kirliliği 3	Yeni yapılacak ve gürültü yaratacak tesis ve yapıların doğru konumlandırılması.	Stadyum, konser alanı vb. gibi gürültü yayacak kamusal mekânların kent merkezi ve meskûn alanlardan uzak yerlere konumlandırılması.

26	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA-Kirlilik önleme- Görsel kirlilik 1	Açık alanlarda görsel kirlilik önleyici çalışmalar yapılması.	Kentte ve hinterlandında açık alanlardaki görsel kirliliğin azaltılması ve önlenmesi için çalışmalar yapılması (gereksiz, metruk, yıkık, yanmış yapılar, kullanılmayan makine parkları, dağınık malzeme yığınları vs.).
27	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA-Kirlilik önleme- Görsel kirlilik 2	Elektrik ve telekomünikasyon direklerinin görsel kirliliğini engelleyici düzenlemeler yapılması.	Elektrik vb. direk ve tellerinin yeraltına alınması, formlarının değiştirilmesi.
28	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA-Kirlilik önleme- Görsel kirlilik 3	Bina renklerinin görsel düzeninin sağlanması.	Binaların belli ton aralığında renklere boyanması, vb.
29	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA-Kirlilik önleme- Görsel kirlilik 4	Konut ve sanayi alanlarının ayrılması.	Kentin imar planındaki uygun düzenlemelerle konut ve sanayi işletmelerinin iç içe olmasının önlenmesi, konut ve sanayi alanlarının ayrılması.
30	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA-Kirlilik önleme- Görsel kirlilik 5	Kentsel yapısal elemanlarda görsel bütünlük sağlanması.	Kentteki kaldırım, durak, bank, çöp kutuları, refüjler gibi ortak kullanıma ait yapısal elemanlara görsel bütünlük kazandırılması.
31	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA-Kirlilik önleme- Görsel kirlilik 6	Tabelaların görsel standarda bağlanması.	Kentte tabelalar ve ışıklı panolara bir tanımlı bir düzen verilmesi, belli standartlar tanımlanması.
32	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA-Kirlilik önleme- Görsel kirlilik 7	Kamusal ortak alanlarda görsel bütünlük sağlanması.	Kent meydanı, çarşılar, kamu binaları etrafı vb. alanlarda görsel bütünlük amacıyla düzenlemeler yapılması.
33	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA-Kirlilik önleme- Görsel kirlilik 8	Özel peyzaj alanlarının düzenlenmesi.	Görsel olarak açık, derinlikli, ferahlatıcı manzarası olan ya da olabilecek yerlerin düzenlenerek kamu kullanımına sunulması, bu tür yerlerin artırılması.
34	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA-Kirlilik önleme- Görsel kirlilik 9	Işık kirliliğinin önlenmesi.	Aşırı, gereksiz, rahatsız edici, abartılı aydınlatma uygulamalarıyla ortaya çıkan ışık kirliliğinin önlenmesi, bu şekilde oluşturulan gereksiz enerji sarfiyatının da önüne geçilmesi.
35	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA- Kirlilik önleme- Elektromanyetik kirlilik 1	Elektromanyetik yükün azaltılması.	Kentte, ve hinterlandında nüfusun yoğun olduğu bölgelerdeki elektromanyetik yükün ve bunun yarattığı kirliliğin azaltılması, bunun için önlemler alınması, çözümler üretilmesi (baz istasyonları, vericiler, elektrik santralleri, vb.).
36	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA- Kirlilik önleme- Elektromanyetik kirlilik 2	Elektromanyetik cihaz kullanımının azaltılması.	Elektromanyetik kirlilik yaratan cihazların kullanımının azaltılması, alternatif çözümlerin öne çıkarılması. Zararlarının azaltılması yönünde önlemler alınması.
37	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA- Kirlilik önleme- Elektromanyetik kirlilik 3	Uzman teknik kuruluşlardan destek alınması.	Elektromanyetik kirliliğin minimize edilmesi için uzman kuruluşlardan destek alınması.
38	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA- Atık Yönetimi 1	Atıkta kaynağında ayrıştırmaya gidilmesi.	Katı atıkların kaynağında ayrıştırılması (Cam, kâğıt, plastik)
39	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA- Atık Yönetimi 2	Kaynak yaratıcı geridönüşüm yapılması.	Atıklardan kente kaynak yaratacak geridönüşüm sistemlerinin oluşturulması.
40	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA- Atık Yönetimi 3	Katı atık alanlarının uygun şekilde konumlanması, düzenlenmesi.	Havayı koku ve gaz salınımı ile kirleten katı atık alanlarının kente ve meskûn alanlara uzakta, insan, hayvan ve doğaya zarar vermeyecek mesafede konumlanması, koku, gaz, görsel kirlilik yaratmayacak şekilde kullanılması.
41	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA- Atık Yönetimi 4	Etkili geridönüşümün hayata geçirilmesi.	Atıklarda bilimsel ve etkili geridönüşüm sisteminin hayata geçirilmesi.
42	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA- Atık Yönetimi 5	Katı atıkların en uygun yöntemle bertaraf edilmesi.	Katı atıkların geridönüşümü yapılamayacak kısımlarının zararı minimize edilmiş yöntemlerle bertaraf edilmesi.

43	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA- Atık Yönetimi 6	Tehlikeli atık bertarafının en uygun yöntemlerle yapılması.	Tehlikeli atık (piller, yağlar...) ve tıbbi atık gibi zehirli atıkların halk sağlığına ve diğer alıcı hava-su-toprak ekosistemine zarar vermeyecek şekilde belli bir güvenli sistem içinde toplanması ve imha edilmesi.
44	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA- Atık Yönetimi 7	Atık yönetiminde Sıfır atık hedefine uygun çalışmalar yapılması.	Atıkların süreç içinde aşamalı olarak azaltılması, sıfır atık hedefinin konması.
45	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA- Atık Yönetimi 8	Fosil yakıt kullanımına son verilmesi.	Fosil yakıt kullanımına aşamalı uzaklaşma ile son verilmesi, alternatifler geliştirilmesi, alternatif kullanımların teşviki.
46	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA- Atık Yönetimi 9	Kompostlama yönteminin yaygınlaştırılması.	Yerel kompostlamanın öne çıkarılması, yerel ihtiyaçlarda kullanılması, endüstriyel ve evsel kompostlamanın teşviki, desteklenmesi.
47	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA- Atık Yönetimi 10	Atıksu toplama ve drenajın sistemli hale getirilmesi.	Atıksu toplama ve drenaj sisteminin bilimsel yöntemlerle düzenli hale getirilmesi.
48	DOĞA VE ÇEVRE KORUMA- Atık Yönetimi 11	Yeterli atıksu arıtma sistemlerinin kurulması.	Atıksu arıtma sistemlerinin kurulması, su arıtma tesislerinin sayı ve kapasitesinin ihtiyacı karşılayacak şekilde genişletilmesi.

F (6) ORTAK YAŞAM VE ÖRGÜTLENME			
1	Ortak Yaşam ve Örgütlenme 1	İhtiyaçlar doğrultusunda sosyal altyapıyı destekleyici çalışmalar yapılması.	Daha uzlaşmacı, paylaşımcı ve barışçıl bir kentsel yaşam için sosyal altyapıyı destekleyecek çalışmalar yapılması -Kamu hizmeti olarak ebeveynler ve gençlere dönük eğitimler, kişisel gelişim ve meslek kazandırıcı kurslar, sağlık, beslenme, eğitimleri vb.
2	Ortak Yaşam ve Örgütlenme 2	Mahalle bazlı yönetsel katılımın geliştirilmesi.	Kent yönetimine mahalle bazında katılım sağlayıcı ek mekanizmaların geliştirilmesi.
3	Ortak Yaşam ve Örgütlenme 3	Mahalle ölçekli işbirliği, paylaşım ve dayanışmaya destek verilmesi.	Mahalle ölçekli sosyal iletişim, birliktelik, paylaşım, dayanışma ve yönetime katılım sağlayan yapıların desteklenmesi.
4	Ortak Yaşam ve Örgütlenme 4	İyi komşuluğun geliştirilmesi.	Birlikte yaşama, iyi komşuluk, dayanışma tutumlarını geliştirecek çalışmalar yapılması ve bunların sürekliliğinin sağlanması
5	Ortak Yaşam ve Örgütlenme 5	Değer katıcı kamusal sosyal mekânların artırılması.	Kentlilerin biraraya gelerek nitelikli iletişim kurabileceği, ortak çalışmalar yapabileceği kamusal mekânların açılması, çeşitlendirilmesi.
6	Ortak Yaşam ve Örgütlenme 6	Üretici-tüketici örgütlenmesinin desteklenmesi.	Çeşitli sektörlerdeki üreticilerin ve tüketicilerin örgütlenmesinin desteklenmesi, aralarında destekleyici işbirliğinin teşviki.
7	Ortak Yaşam ve Örgütlenme 7	Toplumsal ortaklıklar ve STK'ların varlığına önem verilmesi.	Hak ve dayanışma temelli toplumsal ortaklıklar/sivil toplum kuruluşlarının varlığı, işbirliği yapılması, desteklenmesi. -Ş
8	Ortak Yaşam ve Örgütlenme 8	Demografik sosyal uyumun desteklenmesi.	Kentte farklı kökene sahip toplulukların sorunsuz ve uyum içinde yaşamasını sağlayacak ve destekleyecek düzenlemeler ve destekleyici çalışmaların yapılması.
9	Ortak Yaşam ve Örgütlenme 9	Değer katıcı kamusal sosyal desteklerin artırılması.	Kentte ortak yaşam ve örgütlenme konusunda kolaylaştırıcı desteklerin yönetimce verilmesi. (örneklerle eğitim, hukuki destek, danışmanlık...)
10	Ortak Yaşam ve Örgütlenme 10	Örgütlenmede özel gruplara pozitif ayrımcılık yapılması.	Örgütlenme, işbirliği ve dayanışmaya ihtiyaç duyan yapı ve toplumsal grupların dayanışma ağları kurmasını desteklemek (kadınlar, engelliler, işsizler, yaşlılar, ...).

11	Ortak Yaşam ve Örgütlenme 11	Kuşaklararası iletişimin desteklenmesi.	Kuşaklararası iletişimi ve etkileşimi arttıracak uygulamalar yapılması, tarafların ortak projelerde biraraya getirilmesi.
12	Ortak Yaşam ve Örgütlenme 12	Cittaslow konusunda destek verecek STK'lar ile işbirliği yapılması.	Cittaslow konusunda yerel yönetim ile çalışan derneklerin aktif varlığı, aktif ve sürekli işbirliğinin sağlanması.
13	Ortak Yaşam ve Örgütlenme 13	Cittaslow çalışmalarında gönüllülüğün artırılması.	Kent yaşamında ve Cittaslow faaliyetlerinde kentsel yaşam kalitesini artırıcı, işbirliği, destekleme ve dayanışma gerektiren çeşitli konularda yerel halktan ve özel kuruluşlardan gönüllü desteğin alınması için gönüllülüğün artmasını sağlamak, bunu özendirmek ve teşvik etmek, organize etmek.
14	Ortak Yaşam ve Örgütlenme 14	Kentlerin Cittaslow projelerine katılması, katkıda bulunması.	Cittaslow Ulusal ve Uluslararası Birliğinin projelerine katılmak, katkıda bulunmak, destek vermek.

G	(7) TURİZM VE FARKINDALIK		
1	Turizm ve farkındalık 1	Turizm hizmetlerinde aile işletmelerinin öne çıkarılması.	Kentteki turistik konaklama kapasitesinin artırılmasında yöntem olarak kentteki istihdamı arttıracak ve yerel değerlerin gündemde kalmasını sağlayacak aile işletmeleri ve küçük işletmelerin öne çıkarılması, teşviki.
2	Turizm ve farkındalık 2	Korumacı yerel turizm eylem planı yapılması.	Hassas ve korumacı yerel turizme yönelik eylem planı geliştirmek. Ş
3	Turizm ve farkındalık 3	Kent içi ve çevresinde yönlendirici ve bilgilendirici levhaların kullanılması	Kent içinde ve çevresinde gereken miktarda yönlendirici ve bilgilendirici levha vb. düzeneklerin kullanılması, güncellenmesi.
3	Turizm ve farkındalık 3	Miras alanlarını iyileştirme projelerinin hayata geçirilmesi.	Somut ve somut olmayan kültürel, doğal ve kentsel miras alanlarını iyileştirmek, restore etmek, koruma ve kamu yararı için kullanmaya ve sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik politikalar ve projeler geliştirmek. Ş
4	Turizm ve farkındalık 4	Karşılama ve rehberlik için sürekli birimler bulundurulması, bunun gönüllülükle desteklenmesi.	Kentte iyi karşılama ilkelerinin uygulanması, karşılama, kente gelen konukları bilgilendirme, rehberlik ve yönlendirme için sürekli birimler oluşturulması. Uygulamanın gönüllülükle desteklenmesi.
5	Turizm ve farkındalık 5	Turizmde sürekli Cittaslow eğitimlerinin verilmesi.	Turizm alanında çalışan işletmeci ve personelin gerek hizmet kalitesi gerekse Cittaslow uygulaması konusunda sürekli eğitilmesi, böylelikle kavrama sahiplenmelerinin sağlanması.
6	Turizm ve farkındalık 6	Yerel yönetim çalışanları, eğitimciler için sürekli Cittaslow eğitimlerinin verilmesi.	Kentin yerel yöneticileri, yerel yönetim çalışanları ,kentteki eğitimcilerin Cittaslow temaları hakkında sürekli eğitim görmesi ve bunu yerel halk gruplarına aktarmasının sağlanması.
7	Turizm ve farkındalık 7	Kent halkı ve diğer kent aktörleri için sürekli bilinçlendirme çalışmaları yapılması.	Kent halkı , esnaf ve diğer kuruluş çalışanlarının turizm ve Cittaslow amaç ve felsefesi konusunda farkındalıklarını oluşturmak, yükseltmek, sürekliliğini sağlamak için sürekli eğitim ve tanıtım çalışmalar yapılması.
8	Turizm ve farkındalık 8	Yavaş güzergahların tanımlanması ve tanıtım faaliyetlerinin sürekli kılınması.	Kolay ve güvenli Yavaş güzergahların gerek kent içinde gerekse çevrede doğal, kültürel ve tarihi güzergahlar için tanımlanması ve kullanımının teşviki. Bunların tanıtılması, bilgi yaygınlığının sağlanması.

9	Turizm ve farkındalık 9	Halk katılımı ve bilinçlendirme konusunda aktif yöntemler kullanılması ve sürecin sürekli desteklenmesi.	Cittaslow statüsü ve Yavaş turizm uygulamaları için yerel aktörler ve halk katılımı, farkındalık, sahiplenme için aktif yöntemler oluşturma, katılım için destek ve teşvik, danışmanlık, rehberlik sağlanması.
10	Turizm ve farkındalık 10	Yavaş yemek kavramının gündemde tutulması.	Yavaş yemek ve bu doğrultuda sağlıklı beslenmenin kent sosyal yaşamında gündemde tutulması, özendirilmesi, teşviki.
11	Turizm ve farkındalık 11	Yavaş yemek menülerinin desteklenmesi.	Sağlıklı yerel yemekler (Yavaş yemek) ve bu menüleri sunacak lokantaların desteklenmesi, teşviki, öne çıkarılması.
12	Turizm ve farkındalık 12	Cittaslow uygulamalarına tüm kent paydaşlarınca sahiplenme tavrının oturtulması, kimliğin gururla sergilenmesi.	Cittaslow uygulamalarının yerel halk, esnaf, işletmeler ve STK'lar tarafından desteklenmesinin sağlanması, genel bir sahiplenme tavrı geliştirilerek bunun tüm ortamlarda bir kimlik unsuru olarak gururla sergilenmesi.
13	Turizm ve farkındalık 13	Cittaslow logosunun daha geniş çapta marka sembolü olarak kullanılması.	Cittaslow logosunun kentin internet sayfasında, yerel yönetimin antetli kağıtları üzerinde ve kentin tüm resmi aktivitelerindeki görsel materyallerde bir marka sembolü olarak kullanılması.
14	Turizm ve farkındalık 14	Cittaslow logosunun yerel markalarda kullanılması.	Cittaslow logosunun yerel ürünler, markalar ve işletmeler, hizmet kuruluşları tarafından kentin marka değerini vurgulayacak şekilde kullanılması, bunun teşviki.
15	Turizm ve farkındalık 15	Cittaslow anlayışının kent hayatında gururla gündemde tutulması.	Cittaslow anlayışının yaygınlaştırması için kent günlük hayatında yerel yönetimle birlikte yerel paydaşlar ve STK'lar tarafından gurur ve övünçle gündemde tutulması, bunun için farklı çalışmalar yapılması.

Kaynak: cittaslow.org ve cittaslowturkiye.org'daki verilerden hareketle yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.4. Üstmodelin Uygulanabilirliği ve Türkiye

1999 yılından bu yana dünya ülkelerinde sayıca artarak uygulanan Sakinkent modeli, çizdiği çerçeve içerik ve katkıları sebebiyle tercih edilmeye ve kullanılmaya devam etmektedir. 1999'dan başlayarak 23 yıl süreyle standart model üzerinden gündemde olan Sakinkent modeli, 2022'den başlayarak Metropol kentler için de uygulanabilirliği çıkışıyla, pilot bir proje olarak hayata geçirilmiş durumdadır. Bu tez çalışmasına başlandığı 2018 yılından 3-4 yıl sonra resmi olarak duyurulan ve 2021 itibarıyla Cittaslow genel merkezinin öneri ve desteğiyle somutlaştırılarak pilot uygulama olarak İzmir'de hayata geçirilen, ilk bakışta çoğu kişide tereddüt uyandıran Metropol Sakinkent modelinin detaylı çalışılmış tasarımının yanısıra kararlılık ve iddiası, modelin küçük kentler dışında daha büyük kentlerde de uygulanabilirliği açısından heyecan vericidir.

Bu çalışmada uygulanabilirliği araştırılan Orta Ölçekli Sakinkent modelinin varsayımları, Metropol Sakinkent modeli uygulamasıyla güçlenmiş durumdadır. Benzer çıkış noktalarına sahip olduğu fark edilen bu iki ölçeğe ait modeller gözönünde tutulduğunda, orta ölçekli kentlerde de modelin uygulanmaması için bir sebep olmadığı anlaşılmaktadır. Zira, hem küçük kentler için tasarlanmış standart model hem de Metropol Sakinkent modeli, kent nüfus ölçeklerinde iki uç büyüklüğü konu almışken, orta ölçekli kentlerde modeli uygulamanın, sözkonusu iki ölçeğin kimi zorlukları gözönüne alındığında daha kolay olacağı görülmektedir. Orta ölçekli kentlerdeki uygulama, ölçeğin hareket kabiliyetini arttıracak nitelikte olması sebebiyle, küçük kentlerdeki nüfus azlığından kaynaklanan katılım ve yönetim eksikliği, kırsal özelliklerin baskınlığı ve küçük belediyelerin güçsüzlüğü gibi sakıncaları ortadan kaldırılabilmek; metropol ölçeğindeki kentlerin çok büyük mekânsal alana hâkim olamama, organizasyon ve koordinasyondaki zorluk, kent genelinde bütüncül bir planlamadan çok parçacıl çalışma zorunluluğu, büyüklükten dolayı yapılacak çalışmalardan genellikle ancak uzun vadede sonuç alabilecek olma ve işlerin zamana yayılması gereği gibi sakıncalara uzak kalabilecektir. Bunlar orta ölçekli modelin uygulanabilirliği olasılığını güçlendiren hususlardır.

Ülkemiz açısından kent büyüklüklerine bakıldığında, orta ölçekli kentlerin sayıca çokluğu ve modelin koruyuculuk, geliştiricilik ve disiplinine duydukları ihtiyacı yanısıra, sürdürülebilirliğe olanak veren genel özellikleri itibarıyla, bu ölçekte Sakinkent modelinin kullanılması için ikna edici bir tablo oluşturmaktadır. Öte yandan bu kentlerin çoğu büyüklük olarak (bütçe ve gelirler avantajı, nitelikli kadrolar avantajı, ölçek ekonomisi avantajı, örgütlü sivil toplum ve daha yüksek halk katılımı avantajı, vb.) modeli uygulamaya daha elverişliyken, kendi ekonomik ve insan kaynağı potansiyeline sahip olmanın yanısıra, özgün tarihi, mimari, kültürel değerlerini henüz kaybetmemiş,

doğası ve doğal kaynakları belli bir kalitede varlığını sürdüren,... önemli sayıda orta ölçekli kent olduğu gözlenmektedir.

Ayrıca, Cittaslow Genel Merkezinin orta ölçekli kentler için uygulamayı desteklemeyebileceği olasılığı, Genel Merkezin 21. Yüzyıl kentlerinin yaşanılrlık özelliklerini arttırmak, günümüzün doğadan uzak, hız, sıkışıklık ve karmaşadan yorgun, umutsuz kent insanına nefes alabileceği, yaşamın sağlıklı, kolay ve keyifli olacağı, çevre sorunlarıyla yokolmayacak sürdürülebilir kentler sunma hedef ve ideali düşünüldüğünde düşük görünmektedir. Karamsar bir bakışla Cittaslow Genel Merkezinin bu ölçeği desteklemeyeceği düşünülecek olursa da, modelin bu yapı altında olmasa da başka bir adla oluşturulacak ancak benzer bir misyon ve vizyona, benzer ideallere sahip bir yapı tarafından hayata geçirilmesi de mümkün görünmektedir.

Orta ölçekli kentler için Sakinkent modelinin uygulanmasının temel şartı, diğer ölçeklerde olduğu gibi modele inanmış, misyon ve vizyonunu Yavaş Kent felsefesi ile birleştirmiş kararlı ve inanmış yerel yönetimlerin varlığıdır. Bu yerel yönetimlerin konuyu siyasallaştırmadan, benzer yönetim anlayışında sürekliliği sağlayarak, statüyü değer vererek yönetmesi kritiktir. Aksi takdirde aynı vizyona ve yaklaşıma sahip olmayan her yeni yönetim, model uygulamasının sekteye uğratılması, durması, kazanımların yokedilmesi ve gerektiğinde daha sonra silbaştan başlanması sebebiyle yerel halkta güvensizlik ve katılımdan kaçınma anlamına gelecektir. Yerel halk ve kent paydaşlarının modele inançsızlığı, yerel yönetime bu anlamda güven duymayışı ve katılımdan kaçınması modelin temel unsurlarında bir zafiyet yaratacağından yerel yönetimlerin bu güven ve inanç duygularını ayakta tutması gerekmektedir.

Yukarıdaki ölçek tanımlaması başlığında detaylı olarak belirtildiği gibi, TÜİK 2022 verilerine göre, ülkemizde nüfusu 1 milyona kadar olan kent sayısı 973 iken, bu sayının içinde 50.000 altı nüfusa sahip kent sayısı 634 olup, 750.000-1.000.000 aralığında nüfusa sahip kent sayısı ise sadece 8'dir (İl merkezi ilçeler dahil 8 ilçe). Geriye kalan 324

kent 50.000-650.000 nüfus aralığına sahip olup (650.000-750.000 aralığında sadece 7 kent bulunmaktadır) ağırlıklı olarak bu çalışmada orta ölçekli olarak nitelendirdiğimiz aralıktadır. Bu 324 kentin tümü Orta Ölçekli Sakinkent olmaya uygun olmasa da (bu konudaki detaylar yukarıda yer alan “Ölçek Tanımlaması” başlığı altında yer almaktadır), belirtilen nüfus aralığında %33,29’luk orta ölçekli olarak nitelenen kent sayısı önemli bir oran teşkil etmektedir. Ülkemizde orta ölçekli kentlerin korunması, doğru şekilde geliştirilmesi, bu kentlere yaşanılabilirlik ve sürdürülebilirlik özellikleri kazandırılmasının somut yöntemlerinden biri Sakinkent modelinin hayata geçirilmesi olacaktır. Bu, ülkemizde yerel yönetimlerin istekliliği, gayreti, merkezi yönetimin işbirliği ve desteğiyle uluslararası ve ulusal Cittaslow yönetiminin organizasyon ve yönetim fonksiyonları ile hayata sorunsuz ve sağlıklı şekilde geçirilebilir. Mevcut duruma göre farklı yapılması gereken şeyler açısından temel gereklilikler; merkezi yönetimin yasal ve yönetsel düzenlemeler konusunda gerekli çalışmaları yapması, özel statülü kentler için ayrı bir birim kurması ve gerekli bütçeyi ayırması olacaktır.

Ülkemizdeki yerel ve merkezi yönetim yapılanması ve ilgili hukuki yapı, modelin uygulanmasına engel oluşturacak nitelikte değildir. Tabii burada bir çatışma ve tutum olarak engel olmasa da yasal ve idari düzenlemelerin bunu yeterince desteklediğini söylemek de mümkün değildir. Yasal ve yönetsel/örgütsel düzenlemelerin, kentlere ve kent yaşamına yüksek katkı sağlayabilecek potansiyele sahip bu uygulamayı destekleyerek işbirliği içinde çalışması durumunda çevre ve kentleşme süreçleri çok daha sağlıklı ve başarılı işleyebilecektir. Son yıllarda gerek dünya ülkeleri gerekse ülkemizdeki çevre sorunları ve kentlerin durumu, ihtiyaçları ve yaşanan gelişmelerden hareketle “Dirençli kentler” ve “İklim değişikliği” kavramlarının da çevre ve kentleşme politikaları ile birlikte kullanıldığı günümüzde bu konulara da hassasiyetle eğilen ve somut öneriler getiren Cittaslow yaklaşımının gözardı edilmesi mantıklı bir tutum olmayacaktır. Bu işbirliği ve destekleme mekanizmasını merkezi yönetim tarafında yürütecek ek yasal-

yönetmelik- örgütsel düzenlemelerin gerek orta ölçekli gerekse diğer küçük ve büyük (metropol) ölçekli Sakinkent uygulamalarına büyük katkılar sağlayacağı şüphesizdir. Bu konudaki öneriler model tasarımı başlığı altında detaylandırılmıştır.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

21.Yüzyılın ilk çeyreğinin bitmek üzere olduğu günümüzde, liberal kapitalist ekonomik sistemin şekillendirdiği kentler, yoğun nüfus, aşırı tüketim, yüksek rekabet, eşitsizlik, hız, karmaşa, gürültü, kirlilik ve adil dağıtılmayan hizmetlerin önplanda olduğu yerler haline gelmiş durumdadır. Bu tablo, kenti kentte yaşayan bireyler için yaşanılır (yaşanılabilir) bir yer olmaktan çıkarmaktadır. Çevre ve kentleşme sorunları, sağlıklı gıdaya erişimin güçlüğü, iklim krizi sorunları, kentsel direncin zayıflığı, kalabalık, kirlilik, gürültü, stres, kentteki bireyin yaşam kalitesini düşürmektedir. Bu tablo, kent sakinlerini daha iyi hissettiren, güven verici, düzenli, huzurlu, sağlıklı, eşitlikçi, kısacası “daha iyi bir yaşam” olanağı sunabilecek başka bir kentin, “iyi bir kentin” olup olamayacağı sorusunun sorulmasına sebep olmakta ve bu yöndeki bir arayışa yöneltmektedir.

Bu arayış, ilk kez 1999’da İtalya’da gönüllü küçük kentlerde uygulanmaya başlanan, doğa ve tarımla ilişkisini koparmamış, temiz hava-su-gıda üçlüsünü öne çıkaran, teknoloji kullanarak kentsel yaşam kalitesi unsurlarını yükseltmeyi önemseyen, sakin ve paydaşlarına “yaşamın iyi olduğu kentler” sunmaya odaklanmış olan Sakinkent modeline ulaştırmıştır. İtalya’da biraraya gelen birkaç yerel yöneticinin Yavaş Yemek (Slow Food) anlayışından yola çıkarak bu anlayışı küçük kentlere uyarladığı kent yönetimi modeli, zaman içerisinde işlevler ve uygulama sonuçlarıyla kabul görerek, 2021’de metropol kentlerde uygulanabilecek şekilde geliştirilmiş ve hayata geçirilebilecek duruma gelmiştir.

Günümüzde, geçmişten bu yana insanların daha iyi yerleşmeler, daha iyi yaşam ortamları, daha iyi kentler oluşturma arayışında, gerek ütopyalar gerek uygulama örneklerinde gündeme gelmiş tüm kent modellerinin iyi yönlerini büyük oranda kendisinde biraraya getirdiği konusunda hemfikir olunan Sakinkent modeli, insanlara ve yerel yönetimlere, daha iyi bir kentin mümkün ve uygulanabilir olduğu yönünde coşkulu bir inanç hissettirmektedir. Sakinkent modeli uygulaması günümüzde küçük kentlerde

önemli bir yaygınlık kazanmış durumdadır. Yeni tanımlanan Metropol Sakinkent modeli de uygulamaya geçirilmiş durumda olup yaygınlaşmanın eşiğindedir. Bu yaygın ve güçlü deneyimden güç alan model, gerek ülkemiz gerekse dünyada önemli sayıdaki, özellikleri itibarıyla özgün ve önemli potansiyellere sahip orta ölçekli kentte de hayata geçirilmeye açık bir yapıdadır. Model, doğal ve kimliksel özelliklerini henüz kaybetmemiş bu kentlerin hem karakterlerini koruması hem de korunarak sürdürülebilir şekilde kalkınması ve gelişmesini sağlayabilecek özelliklere sahiptir. Modelin orta ölçekteki belli özelliklere sahip kentlerde uygulanmasıyla, gerek küçük gerekse devasa metropol kentlerin sahip olduğu yetersizlik, eksiklik ve zorlukların olmadığı çokyönlü yaşanılrlık özelliklerine sahip kentler aracılığıyla, nitelikli yaşam alanları olan iyi kentler ve bunların biraraya gelmesiyle yaşanılır kentsel bölgeler oluşturulabilecektir. Yavaş anlayışının kentlere; kent yaşamına ve kent yönetimine uyarlandığı Sakinkent modeli alternatifi, orta ölçekli kentlerde diğer iki ölçekte sağlayacağı katkılara göre, daha yüksek oranda etkin ve yararlı olabilecektir. Bu çalışmada, alan araştırması yöntemi olarak kullanılan yüzyüze görüşmelerde, çalışmanın başlangıcındaki varsayımlardan yola çıkan yukarıdaki görüşler, düşük oranda kalan tereddütler ve muhafazakâr bakış açılarına oranla kaynak kişilerce büyük çoğunlukla teyid edilmiştir.

Sakinkent modelinin iyi ve doğru uygulanarak orta ölçekli kentlerde yararlı olabilmesi için, bu ölçeğe uygun, uyarlanmış kriterlerle hareket edilmesi gerekmektedir. Yapılan inceleme ve analizlerde bu kriter grubunda, hem küçük kent hem de metropol kent özelliklerinin bir kısmını bünyesinde taşıyor olması sebebiyle, halihazırda tanımlanmış olan gerek küçük kent gerekse metropol kent modeli kriterlerinin bir kısmının geçerli olacağı, ancak orta ölçeğin kendi özel durumuna ve ihtiyaçlarına uygun esaslardan (sanayi, üretim, istihdam, yapılaşma gibi.) yola çıkarak bu kriterlerin şekillendirilmesi gerektiği görülmüştür. Orta ölçekli kentlerin özellikleri arasında küçük kent ve büyük kent arasında, büyük kente dönük olan göç ve yerleşme tercihinde bir ara

basamak olması durumu sıklıkla ifade edilmektedir. Oysaki, orta ölçekli kentlerin hem küçük hem de büyük kentin özelliklerinin önemli bir kısmını bünyesinde barındıran bir yapı olmasının avantajlarıyla, yaşanılrlık özellikleri güçlendirilerek, yerleşmek amacıyla tercih edilir bir kent ölçeği olması günümüz insanını küçük ve büyük kentin dezavantajlarından kurtarıırken, avantajlarından da vazgeçmemesini sağlayacaktır. Orta ölçekli kentlerin önemli bir kısmı, özgün karakteri, bozulmamış doğal yapısı, gelişime açık ekonomik yapısı ve potansiyel kaynaklarıyla ile hem korunmaya hem de keşfedilip doğru ve sürdürülebilir yöntemlerle şekillendirilip geliştirilmeye ihtiyaç duymaktadır. Bu tabloda doğru müdahale ve düzenlemeler orta ölçekli kentlerin, doğru çevre ve kent yönetimi ile yaşanılrlık özellikleri yüksek, kentsel yaşam kalitesi önplanda olan sürdürülebilir iyi kentler haline gelmelerine olanak sağlayacaktır.

Ne var ki, kriterlerin teorik olarak belirlenmesi yeterli olmayacak, uygulamanın başarısı ve sürekliliği için başka kritik hususların da hayata geçirilebilmesi gerekecektir. Kriterlerin ihtiyaca ve duruma uygun olarak belirlenmesi ile birlikte, modele ihtiyaç duyan ve/veya modelin hayata geçirilmesine uygun yapıdaki orta ölçekli kentlerde diğer kent paydaşları ve kente ilişkin diğer süreçlerdeki aktörlerin rolü sürecin başarısında kritik rollere sahiptir. Bunlar; Modelin yararına ve Yavaş felsefesine inanmış kararlı yerel yöneticiler, modele inanmış ve sahiplenmiş, uygulamayı gereken şekillerde destekleyen, katılımcı, bilinçli yerel halk ve yerel paydaşlar, sürece yasal-yönetimsel ve mali anlamda destek veren merkezi yönetim örgütü ve güçlendirilmiş/güçlenmiş uluslararası ve ulusal Cittaslow yönetimidir. Ayrıca, merkezi yönetim, Cittaslow yönetimi, kent paydaşları ve STK'lar arasında işbirliği ve yönetim tutumu ile sürecin desteklenmesi gerekmektedir. Uluslararası ve ulusal Cittaslow yönetimi arasındaki uygulamayı destekleyici ilişkiler ve işbirliği ağının da model uygulamasının sağlıklı olarak hayata geçirilmesi ve sürdürülebilir kılınabilmesi de kritik önem arz etmektedir.

Ortaya çıkan diğ er belli başlı sonuçlardan biri de uygulamanın sadece yerel yönetimlerin çabası ve gücüne bırakılmaması, uygulama süreci ve sonuçlarının yerel yönetimin tepe yöneticisinin kişisel inisiyatifinden kurtarılması gereğidir. Bununla bağlantılı bir diğ er husus, yerel yönetimlerin sorumluluğundaki uygulamanın, farklı siyasi ve yönetim anlayışına sahip yönetim ekiplerinin değişmesinin yarattığı zarar ve kayıplardan ve bu değişim olmadığında dahi siyasallaşmanın olumsuz etkilerinden korunması gereğidir. Bunun yollarının bulunması elzemdir.

Sakinkent uygulamasının temel özelliklerinden biri olan gönüllülük yaklaşımı model uygulamasının kalitesi, misyonu ve sürekliliği için elzem olmakla birlikte, bu sorumluluğu almak isteyen yerel yönetim yönetici ve ekiplerinin konu hakkında eğitilmesi de uygulama başarısında ciddi oranda belirleyici görünmektedir.

Uygulama kalitesi, gönüllülük esaslı katılımla misyonu üstlenmiş yerel yönetimlerin sorumluluğunda olsa da sağlıklı ve yönlendirici bir denetim mekanizmasının hayata geçirilmesi önemli hususlar arasında görünmektedir. Hem iç hem de dışsal denetimden s zedilebilecek bu tür bir mekanizma öncelikle iç denetim standartlarının oluşturulmasıyla bir otokontrol anlayışı oluşturacak, özdenetim mekanizmalarının etkin olarak işlemesini sağlayacaktır.

Orta  lekli Sakinkent modelinin hayata geçirilmesi için, ülkemiz özelinde en uygun ölçek 55.000-400.000 nüfus aralığı olarak ortaya çıkmıştır. Bu nüfus aralığında olup ta, yukarıda da anılan özgün yerel kimlik, kendine ait sosyo- kültürel yapı, yerel ekonomik potansiyel, niteliğini yitirmemiş doğal alanlar ve sağlıklı evre, tahrip edilmemiş doğal kaynaklar, geliştirilebilir ekonomik altyapı, nitelikli insan kaynağı... gibi özelliklere sahip, potansiyeli üzerinde çalışılmamış, bunların sistematize edilmediği, sürdürülebilir kentsel gelişme sürecinin başlamadığı kentlerde, model kenti tüm değerleriyle koruyarak, kentsel ve ekonomik gelişimin istenmeyen bir yöne gitmesinin önüne geçerek belli başlı hususların kazanılmasını sağlayacaktır. Bunlar; Temiz ve

sağlıklı hava, su, toprak, gıda, / Sağlıklı çevre, ekolojik yaklaşım (kirlilik önleme, atık yönetimi, arıtma sistemleri,...), / Sürdürülebilir doğal kaynak kullanımı, (Akarsular, ormanlar, denizler, madenler,...), / Sürdürülebilir enerji üretimi ve kullanımı, / Sürdürülebilir ulaşım sistemleri, / Sürdürülebilir altyapı sistemleri, / Sürdürülebilir atık yönetimi sistemleri, / Sürdürülebilir üretim ve tüketim süreçleri, sürdürülebilir sanayi, / İklim krizi, doğal afetler, vb. konularda dirençli kentler, / İnsan Hakları çerçevesinde kent ve çevre haklarının hayata geçirilmesi, uygulanması, / Kentlerde sosyal uyum, hoşgörü ve barışçıl yaşam ortamının sağlanması, / İnsan-doğa ilişkisinin yeniden kurulması, / Çok yönlü kentsel planlama ve bu kapsamda sağlıklı yapılaşma, / Kent insanının dingin, ihtiyaçları karşılanmış, kentten hoşnut ve sağlıklı hissedeceği kent algısı oluşturma, / Kent insanının kendisini güvende hissedeceği yaşam ortamı; çevresel şartlar, doğayla uyumlu birliktelik, sağlıklı gıda, hız-karmaşa-gürültü-stresten uzaklaşmış dingin zihinsel ve ruhsal denge durumu, / Kimliksizleşmemiş, kendi özdeğerleriyle birlikte varolma ve kendini gerçekleştirme olanağını bulmuş kent sakinleri (yerel kültür, değerler, kimlik unsurları, kültür- sanata verilen önem, her yaş grubu için eğitim ve gelişim olanaklar...) ve sürdürülebilirlik kavramı önceliğiyle geri kazanılmış gelecek duygusu olacaktır. Böylelikle yerel yönetimlerin gönüllülük ve istekliliğinin getirdiği kararlılıkla, sadece yasal düzenlemelerin koyduğu zorunlulukların şekillendirmesine dayanmaksızın, bu konular daha sistemli ve düzenli hale getirilerek katkı sağlanacaktır. Burada, orta ölçekli kentlerdeki kazanımlara odaklanılarak değerlendirme yapılmışsa da, bu kazanımların bir kısmının diğer ölçekler için de geçerli olacağını söylemek gerekir. Elbette ki bunların gerçekleşmesi modelin doğru kurulup işlemeyle mümkün olacaktır.

Bu değerlendirmeler ışığında, tezin başlangıç aşamasında ortaya konan varsayımlar doğrultusunda varılan sonuçlar aşağıdaki gibi özetlenmektedir. Tezin varsayımları, yapılan yazılı kaynak esaslı araştırmalar ve gözlemlerin yanı sıra, özellikle alan araştırmasında kaynak kişilerin varsayımlarda öne sürülen görüşlere ağırlıklı oranda

katılmaları, yani varsayımlarda ifade edilen görüşlere paralel ve destekleyici yönde görüş bildirmeleri ile doğrulanmış olmaktadır. Bu konudaki uyumluluk “Bulgular” kısmında (Üçüncü Bölüm, Araştırma Raporu) detaylı olarak ortaya konmuştur.

Burada, önce genel nitelikli, tüm ölçekler için geçerli kapsayıcı sonuçlardan sözedilmelidir;

Öncelikle, Sakinkent modelinin, anlayış ve bakış açısı olarak, nüfusun büyük oranının kentlerde, hele ki çok büyük kentlerde yaşadığı günümüz dünyasında “iyi kent” modeli arayışına uygun bir seçenek sunduğu görülmektedir.

Bu uygulamanın başarısı, kent ölçeklerine ve sözkonusu ölçeklerdeki kentlerin durum ve ihtiyaçlarına uygun olarak konunun detaylı analizlerle durumsal ve analitik olarak çalışılmasına ihtiyaç duymaktadır. Bu, orta ölçekli kentler için de geçerlidir.

Uygulamanın başarısı çok büyük oranda yerel yönetimlerin istekliliği ve gönüllük şartına bağlıdır. Bu özellik kritik ve temel niteliklidir. Yasal düzenlemeler, mali, yasal ve yönetsel destekler, gönüllülük, inanmışlık ve adanmışlık olmadan bir işe yaramayacaktır.

Uygulama süreçlerinde halk ve kentli paydaş katılımı, kente, Sakinkent kavramına ve sürece sahiplenme, bilinç, işbirliği ve yönetim, olmazsa olmazlar arasındadır.

Eğitim ve bilinç, Yavaş yaklaşımı ve Sakinkent modelinin ayakta kalması ve devamı için temel şart durumundadır.

Çalışmamızın odaklandığı orta ölçekli kentler için ise şu sonuçlar ortaya çıkmıştır;

Orta ölçekli kent için Sakinkent modeli uygulamasında kent, sistemler arasında kopukluk olmaması için, standart küçük kent modelinde olduğu gibi hinterlandı ile birlikte tek bir değerlendirme alanı olarak bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmalıdır. Mahalle bazlı çalışma orta ölçekli kentlerde bütünlük konusunda eksikliklere sebep olabilecektir.

Orta ölçekli kentler için uygulamanın başarısı, standart küçük modelden farklı olarak yerel yönetimlerin gayreti dışında bazı ek ve tamamlayıcı şartlara ihtiyaç

duymaktadır. (Bunlara yukarıda değinilmişti; Destekleyici yasal- yönetsel düzenlemeler, merkezi yönetim destek ve işbirliği, güçlendirilmiş ağ yönetimi yapısı, aktif denetim mekanizması...)

Orta ölçekli kentler için yapılacak çalışma da, günümüz kentlerinin sorunları ve ihtiyaçlarına uygun olan kavramlar ve temel kodlar kullanılarak gerçekleştirilmelidir (Tüm alanlarda genel sürdürülebilirlik anlayışı ve sürdürülebilir temel sistemlerin hayata geçirilmesi, çevre ve iklim krizi, aşırı tüketim, üretim krizi, temiz çevreci orta ölçekli sanayi, sağlıklı hava-su-toprak-gıda, kent hakkı ve insan hakları dengesi, dengeli ekolojik yaklaşım -sırf insan odaklı değil, onunla birlikte ekolojik denge/çevre odaklılık-, liberal kapitalist ekonomik sistemin kentlere yansıyan rekabetçilik, aşırı tüketim alışkanlıkları gibi olumsuzlukların etkisinin azaltılması gibi.)

Sakinkent modeli henüz bozulmamış, doğal-kültürel özgün niteliklerini korumakta olup belli bir ekonomik potansiyele de sahip olan orta ölçekli kentlerde, aralarında kentsel yaşam kalitesinin de bulunduğu, kentin genel “yaşanılrlık” özelliklerini arttıracak bir model olarak kullanılmaya uygundur.

Sakinkent modeli, “Henüz vandal, kirletici ve yıkıcı özellikleriyle sakinlerini yıpratan bir kentsel büyüme aşamasına gelmemiş” durumdaki orta ölçekli kentler için kontrollü kentleşmeye olanak sağlayacak bir “iyi kent” modeli olarak kullanılabilir.

Sakinkent modelinin bir parçası olan “sürdürülebilir çevre ve üretim (sanayi) modeli”, ilgili taraflar ve paydaşlar arasında yönetim ve işbirliği yaklaşımıyla orta ölçekli kentlerde hayata geçirilmeye elverişlidir.

Sakinkent modelinin küçük kentler ve metropol için tasarlanmış diğer uygulamalarında olduğu gibi, orta ölçekli kentlerde de gerçek anlamda “doğru ve iyi” bir şekilde hayata geçirilmesinin büyük oranda yerel yönetimlerin isteklilik ve gayretine bağlı olmasıyla birlikte, merkezi yönetimin de ihtiyaç duyulan konularda uygulamaya katkı vermesi mümkün ve yerel yönetimlerce istenen bir durumdur.

Merkezi yönetimin, aralarında orta ölçekli kent modelinin de olduğu Sakinkent modelinin (küçük kentler, orta ölçekli kentler ve metropol ölçeği için) uygulamasına ilişkin destekleyici yasal-yönetimsel düzenlemeler yapması uygulamaya kolaylık ve nitelik anlamında katkı sağlayacaktır.

Orta ölçekli kentlerde uygulanacak Sakinkent modelinin hem yerel yönetimce “doğru ve iyi” uygulanması, hem de merkezi yönetimce de desteklenmesi durumunda modelin sürdürülebilirlik özelliği güçlenecektir.

Sakinkent modelinin uygulandığı küçük ölçekli kentlerde ekonomik anlamda güçsüzlükten kaynaklı uygulama sorunları yaşanabilirken, orta ölçekli kentlerde ölçek ekonomisi, uygulama ve proje sonuçlarının daha net görülmesi ve etkinin kolay yayılması gibi avantajlar sağlayacaktır.

Sakinkent modelinde, orta ölçekli kentler dahil 3 ayrı nüfus ölçeği için (küçük, orta, metropol kentler) modelin ortak amacının gözetilmesiyle temel ilke ve standartlar uygulanarak ortak temel kriter ve öncelikler grubunun yanısıra, her bir ölçeğin ihtiyaçlarına uygun ayrı kriter ve öncelikler tanımlanarak, her ölçeğe uygun düzenlemeler yapmak mümkün ve yararlı olacaktır.

Orta ölçekli kentler için uygulanacak Sakinkent modeli, özellikle gelişmekte olan, kentleşme ve çevre, çevre ve kent hakkı, imar, orman, doğal kaynaklar, planlama, kamu yararı, özel mülkiyet, vb. konularda yasal düzenlemelerin yeterli olmadığı ya da yeterince uygulanmadığı veya da toplumsal siyasal kültür anlamında keyfi uygulamalara eğilim bulunan ülkelerde orta ölçekli kentlerin korunması, iyileştirilmesi ve istenir objektif konularda geliştirilmesi için önemli katkılar sağlayacaktır.

50.000 ölçeğini aşan Sakinkentlerin statüde kalıp kalmaması ile ilgili olarak kentin temel hedefleri ve amacının ne olduğuna göre değerlendirme yapılmalı, Sakinkent kriterlerinin hayata geçirilmesine odaklanılıyorsa esnek bir değerlendirmeye, belirleyici ölçü nüfus değil de kriterlerin ne kadar hayata geçirildiği olmalıdır. Kentte Sakinkent

kriterleri uygulanabildiği ve buna ilişkin bir problem olmadığı sürece, kent nüfusu standart ölçeği aşırsa da statü varlığını belli bir ölçüye kadar (50.000-100.000 nüfus aralığı) korumalı, kent yapısının gerektirmesi durumunda ise yeni kriterler ve düzenlemelerle daha büyük ölçekli bir üst modele geçilerek devam edilmelidir. Bu durumda kent küçük ölçekliden orta ölçekli modele geçirilmiş olacaktır.

Sakinkent modelinin uygulanacağı ve aralarında orta ölçekli kentlerin de bulunduğu kent ve kentsel alanlarda modelin sağlayacağı en önemli katkı yaşanılabilirlik niteliklerinin önemli bir kısmını karşılayan kentsel yaşam kalitesi artışının gerçekleşmesidir. Sakinkent modelinin hayata geçirileceği bu bölgelerde çevre ve kentleşme sorunlarının en aza indirilmesi ve diğer konulardaki model kriterlerinin hayata geçirilmesi, kentlerdeki genel yaşam kalitesi/yasanılabilirlik özelliklerini arttıracak, bu tür kentsel alanların artmasıyla “yaşanılır kentsel bölgeler” oluşacaktır.

Sakinkent kriterlerinin hayata daha etkin bir şekilde geçmesi ve modelin özelliklerinin orta ölçekli kentler dahil tüm kent ölçeklerinde kentsel yaşam kalitesini arttırması için yapılabilecek geliştirmeler özetle; kentteki tüm paydaşların işbirliği ve koordinasyon içinde çalışması, modelin çevreci özelliklerinin, sanayiye ilişkin özelliklerinin daha somut olarak hayata geçirilmesi, yerel toplumun Sakinkent kavramı ve uygulamasına sahiplenmesi, fikir geliştirme ve karar süreçlerinde yerel halk katılımının daha somut hale getirilmesidir.

Sakinkent modeli, orta ölçekli kentlerde, kent daha fazla büyümeden sağlıklı kent, kentleşme ve çevreci düzenlemeler konusunda (Örn; Sanayinin kontrol altında tutulması, sağlıklı tarım ve gıda,...) proaktif bir bilinç geliştirilmesini sağlayacak niteliktedir.

Yerel kültürel ve mimari kimliğin varlığını sürdürdüğü, bozulmamış doğal ve çevresel özelliklere, sürdürülebilir yaklaşımla değerlendirilmeye ihtiyaç duyan çokyönlü ekonomik, beşerî ve doğal kaynak potansiyeline sahip olup ta bu özelliklerine değer veren, bunları koruyarak ve geliştirerek sistemli bir şekilde sürdürmek isteyen, bu konuda

inançlı ve kararlı bir yerel yönetim, bilinçli halk ve yerel paydaşlara sahip orta ölçekli kentler için Sakinkent modeli uygundur ve yararlı olacak niteliktedir.

Orta ölçekli kentlerde, nüfus ölçeğinin daha kullanışlı olması sebebiyle, Sakinkent modeli çevre ve yerel değerlerin korunması ve sürdürülebilir kullanımı konusunda diğer nüfus ölçeklerine göre daha etkili ve işlevsel olacaktır.

Sakinkent standartlarını hayata geçiren kentler, toplam yaşanılabilirlik özelliklerini diğer sürdürülebilir kent modellerine göre daha yüksek düzeyde hayata geçirebilecek potansiyele sahip olmaktadır. Bu orta ölçekli kentler için de geçerli olacaktır.

Modelin orta ölçekli kentlerde kullanımıyla, daha çok sayıdaki kentte ve böylelikle daha geniş alanlarda iyi ve doğru şekilde uygulanması, kentsel yaşam kalitesi yüksek, yaşanılabilirlik nitelikleri gelişmiş kentsel alanlar elde edilmesine katkı sağlayacak ve bu sayede iyi kentler ve iyi kent bölgeleri oluşmasını mümkün kılacaktır.

Yukarıda anılan tüm bu maddelerde, uygulamanın misyonuna uygun olarak doğru ve iyi bir şekilde hayata geçirilmesinde temel görev öncelikle yerel yönetim kadrolarına düşmekte, onların başarısı ise hem Cittaslow merkez ve ulusal yönetimleri hem de kamu yönetimlerinin tutumlarıyla bağlantılı olmaktadır. Hayata geçirilmiş durumdaki mevcut iki Sakinkent modelinde (Küçük kentler için Sakinkent Modeli ve Metropol Sakinkent Modeli) olduğu gibi, bu çalışmada önerilen Orta Ölçekli Kentler için Sakinkent Modeli'nin hayata geçirilmesi ve başarısı aynı yönetim kadroları ve kent sakinlerinin isteklilik, kararlılık ve çabasıyla mümkün olacaktır. Bu yolda ilerlerken, inanmışlık, ve kararlı kentlilerin (halk ve diğer kent paydaşları) destekleyici katılımcı tutumu olmadıkça diğer çabalar sonuç vermeyecektir. Bu katılım ve inanmışlığın sürekliliği kritik derecede önemlidir. Bu sebeple kentlerine ve çevrelerine, geleceklerine sahip çıkmak isteyen bilinçli bireyler veya bir başka deyişle bilinçli/bilinçlendirilmiş halkın duyarlılığı belirleyici olacaktır. Geleceğin iyi kentlerine sahip olmak ve bunlar aracılığıyla yaşanılır

kentlerden oluşan kentsel bölgelere ulaşmak ilgili tüm tarafların ortak çabasıyla mümkün olabilecektir.

Önerilen Orta ölçekli Sakinkent modelindeki kent ne küçük ölçekli ne de mahalle bazlı bir model olarak tasarlanmadığı ve kent çevresiyle bir bütün olarak ele alındığı için yerel yönetim uygulamaları ve yetkilerinin kullanımı dışında genel ulusal yönetim politikaları (Çevre, orman, doğal kaynaklar, imar, yapılaşma, tarım, sanayi, ulaşım ve enerji gibi) da kentin genel durumu ve gelişiminde, diğer modellere göre daha çok etkili olacaktır. Bu sebeple merkezi yönetimin süreçleri kolaylaştırıcı ve destekleyici, işbirliği yapan tutumu son derece önemlidir. Bu, modelin uygulanabilirliğinin önemli şartlarından biridir. Bu husus, diğer modeller için de geçerli olmakla birlikte bu ölçekte daha kritik ve etkili olacak niteliktedir.

Tüm bu veriler birleştirildiğinde, bu çalışmada tartışılan Sakinkent modelinin orta ölçekli kentlerde kullanılacak şekilde geliştirilmesi ve böylelikle hem küçük kentler hem de orta ölçekli kentlerin yanısıra metropollerde de hayata geçirilebilecek duruma gelmesi, bu yolla modelin önemli bir yaygınlıkla uygulamaya geçmesi, yaşanılabilirlik özellikleri yüksek, uzmanlaşmış hizmet işlevlerine sahip kent bölgelerini (kentin oluşturduğu büyük bölge değil, benzer kalitatif özelliklere sahip kentlerden oluşan bölge) oluşturmaya başlayacaktır. Bu kentsel bölgeler diğer sürdürülebilirlik süreçlerinin yanısıra, sürdürülebilir kalkınma kapsamında insani kalkınma unsurlarını da hayata geçirmeyi ve geliştirmeyi de hedeflediğinden, iyi kentler ve iyi yaşam alanları aracılığı ile çağımızın insanı için geniş çaplı bir “İyi oluş” (Well-being) olanağı yaratma yeteneğine sahip olacaktır. Bu bölgelerin öğrenen bölgeler konumunda olması sürekli bir “iyileşme / daha iyi hale gelme” sürecini ve sürdürülebilir gelişim arayışını canlı tutabilecektir. Bu bölgeler siyasi ve idari olmayabileceği gibi mekânsal süreklilik şartı da olmayan bölgeler olabilecektir. Aynı zamanda bir yönetim yapısı tanımlanarak işlevsel birer bölge olabilecek bu yapılar, yapısal özellikleri ve mekânsal konumlanmalarına göre

kırsal ve kentsel alanların işlevsel olarak bütünleştiği yeni mekânsal oluşumlar olarak ta ortaya çıkabilecektir.

Orta ölçekli kentlerin katılımıyla benzer önceliklere sahip, bu anlamda yaşam kalitesi ve yaşanılabilirlik nitelikleri anlamında önemli oranda homojenleşmiş geniş kentsel bölgeler oluşturma olasılığına sahip olan Sakinkentler, bulundukları coğrafyanın sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri ile doğal, çevresel özelliklerini esas alarak belli sanayi veya hizmet alanlarında bölgesel kalkınma sağlayacak kümelenmeleri planlı ve sistemli bir şekilde tasarlayarak, kamu desteğiyle hayata geçirebilecektir. Bu sözkonusu bölgenin yaşanılabilirliğini arttırırken modele uygun hassasiyetlere sahip bir sınai sürdürülebilir gelişme modelini de ortaya koyabilecektir.

Sakinkentlerden oluşacak yaşanılır kentsel bölgeler araştırma, yenilik ve inovasyona ağırlık veren yaratıcı kentlerin oluşturduğu yaratıcı bölgeler olarak ta ortaya çıkabilecektir. Burada katma değer yaratan üretim unsurları olan beşerî sermaye, bilimsel araştırmalar ve yüksek teknoloji modelin Yavaş felsefesi ve sürdürülebilirlik yaklaşımıyla uyumludur.

Orta ölçekli kentlerin de Sakinkent modelini kullanmasıyla oluşacak işlevsel bölgelerde, katma değer yaratacak farklı süreçlerde yenilik ve yenilikçi bilginin üretilmesi ile birlikte öğrenmeye açık ve öğrenerek gelişmeye uygun bölge niteliği kazanılması da eşzamanlı olarak sözkonusu olacaktır. Öğrenme kavramı, entegre bir bölgesel gelişme uygulamasının parçalarından birini oluşturacaktır.

Tüm bu kentsel ve bölgesel gelişme süreçlerinde kalkınmayı destekleyecek tüm unsurların birarada ve yönetim anlayışıyla hareket ettiği bir Kapsamlı Kalkınma Çerçevesi içerisinde, kentsel-bölgesel içsel değerlerle/içsel-yerel potansiyelle gelişme, bir başka deyişle İçsel Bölgesel Kalkınma (Endojen Gelişme Yaklaşımı) yaklaşımı kullanılmış olacaktır. Böylelikle kent ve bölgede gelişme ve kalkınmayı oluşturacak,

yaşanılrlığı tesis edecek gerek beşerî gerekse beşerî olmayan, hem ekonomik, yapısal hem de sosyal nitelikli tüm potansiyelden yararlanılabilecektir.

Sakinkent modelinin bugünkü küçük kentler odaklı yapılanması ve yapılan kısa tanımları ilk bakışta romantik, naif, iddiasız ve içine kapalı bir organizasyon izlenimi verebilmektedir. Ancak konuya Cittaslow felsefesi hareket noktasından ilerleyerek, dünya ve insanlık için hedefleri ve yapabileceklerine bakıldığında büyük bir çaba ve iddia içinde olduğu görülebilir. Küçük kentler üzerinden başlayan hareket, varılan noktada tüm ölçeklerdeki kentlerde insan yaşamını çevresi ile birlikte sağlıklı, dingin, düzenli, adil, eşit ve konforlu ve yüksek nitelikli hale getirmeyi amaçlamıştır. Yavaş Hareketinin Slow Food (Yavaş Yemek) dışında kalan diğer uygulamalarının da Sakinkentlerde yaygınlaşmasıyla Sakinkent modeli daha etkili ve başarılı olacaktır. Orta ölçekli modelin de tanımlanmasıyla mevcut boşluk tamamlanabilecektir. Bu, liberal kapitalist sistemin yıkıcı etkilerine rağmen, kirletici sanayi, çevre sorunları, bozulan ve tükenen doğal kaynaklar, eşitsizlik ve kent karmaşasından yorulmuş 21. yüzyıl insanı için hayata geçirilebilir bir ütopya anlamına gelmektedir.

Gelinen noktada Sakinkent yaklaşımı için artık “küçük kentlerin hareketi” demek doğru değildir. Hareket, düşünce ve uygulama yöntemi olarak küçük kent odaklı olmaktan çoktan çıkmış, tüm kentler için yaşam kalitesini de içine alan yaşanılrlık ve yönetim açısından alternatif bir bakış açısı ortaya koymaya soyunmuştur. Bu durum, “yıkıcı ve tüketici kent yaşamı” çağını barışçıl bir “yaşanılır ve sürdürülebilir iyi kent yaşamı” çağına taşıyabilecek felsefi ve yönetsel derinliğe sahiptir. “Metropol Sakinşehir” teorisi bu çemberi kırmış ve uygulanma aşamasına geçmiştir. Bu sebeple, bu fikir vandal bir kentleşme ile yıkım ve tükenişe doğru giden gezegeni kurtarabilir niteliklere sahiptir. Yavaş Hareketi, Sakinkent modeliyle birlikte diğer uygulamalarını da, uygulama alanı olarak kent ve çevresinde ve bunların oluşturduğu bölgelerde hayata geçirerek çok daha başarılı olabilecektir.

Günümüzde uygarlığın geldiği noktada insan, günümüzün ekonomik sisteminde, homojen hale gelmiş kimlikten yoksun yaşam kültürü, kentleşme ve çevre sorunlarının geldiği noktada, sınırsız tüketim, kar odaklılık, sınırsız doğal kaynak kullanımı, ekolojik, kültürel ve insani değerlerin aşınması, eşitsizlik, kutuplaşma, yabancılaşma, hız, stres, kimliksizlik,... ve bunların sonuçlarıyla yüzleşerek, başlangıçta varılması öngörülme, ezber bozucu bir durumla karşı karşıya gelmiştir. Buna sanayileşmenin yıkıcı yapısı, teknolojinin olumsuz şekillerdeki kullanımı, kar kavramının doğanın sürdürülebilirliğinin önüne geçmesi gibi olumsuzluklar da eklenmelidir. Geline noktada bakış açısını, üretim ve tüketim yaklaşımlarını, insan ve diğer canlılar arasındaki varoluşsal dengeleri, insanlar arasındaki ilişki modellerini, yönetim yaklaşımlarını ve bunlara benzer birçok kalıplaşmış bilgiyi gözden geçirerek yeni tanımlar yapmak ve bu yaşamsal denge ve kalıpları ona göre yeniden ayarlamak gereği oluşmuştur. Yavaş felsefesi ve onun yaşam pratiği olan Cittaslow/Sakinkent uygulaması bu noktadaki ihtiyaçları cevaplandırabilir ve karşılayabilir özellikleriyle öne çıkmaktadır. Model, diğer benzer modellerin özelliklerinin çok büyük kısmını bünyesinde taşıdığından gelişmeye, aynı temelden yola çıkarak yeni ihtiyaçlar için yeni çözümler üretmeye açıktır. Bu sebeple orta ölçekli kentleri de felsefesi doğrultusunda düzenlerken, bu sayede yaşanılır kentler ve yaşanılır kentsel bölgeler oluşturmaya muktedir görünmektedir. Yerel yönetimlerin ve kentle ilişkisi olan tüm insanlar ve diğer aktörlerin kararlılığı temel belirleyici unsur olacaktır. Modelin gelişmeye açıklığı ve tüm kentler için çözüm üretme istekliliği geleceğin yaşam alanları için bir ışık arayan insanlığa umut ve cesaret vermektedir.

KAYNAKÇA

- Acara, E. ve Penpecioglu, M. (2022), Sonuç, *Tamamlanmamış Kentsel Devrim: Günümüz Türkiye'sinde Kent, Kriz ve Gündelik Hayat*, (Der. Acara, E. ve Penpecioglu, M.), (291-298), İstanbul: Bilgi Üniversitesi.
- Agarwala, R. ve Hanna, N., (2000), *Toward a Comprehensive Development Strategy*, World Bank OED Working Paper Series,
No:16,<http://documents1.worldbank.org/curated/en/824761468762913423/pdf/multi0page.pdf>, (Erişim Tarihi: 3.10.2020).
- Akkoyunlu Ertan, K. (2004), “20. Yüzyıl Kent Ütopyaları”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 13 (3), 5-21.
- Akkoyunlu Ertan, K. (2012), “Ütopya Tasarımlarında Kent”, *İdealkent Dergisi*, 3 (5), 38-67.
- Akkoyunlu Ertan, K. (2018), “Kentli Hakları Tartışmaları”, *Kentsel Politikalar*, (Ed. A. Mengi ve D. İşçioğlu), 331-345, Ankara: Palme.
- Akman, E. , Negiz, N. ve Akman, Ç.(2013), “Sürdürülebilir Bir Kalkınma İçin Yavaşça Acele Et (Festina Lente)”, *Yerel ve Bölgesel Kalkınma: Küresel ve Yerel Bakış Açıları* (Doç. Dr. Süleyman Yaman Koçak’a Armağan), (Ed. B. Özer, G. Şeker), Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayını, 37-54.
- Akman, E. (2018), “Türkiye’deki Yavaş Şehirlerin Politika Uygulamaları Üzerinden Bir Analiz”, *Ekev Akademi Dergisi*, 22 (76).
http://www.ekevakademi.org/Makaleler/1369061245_05%20Elvettin%20AKMAN.pdf , (Erişim Tarihi: 05.02.2021).
- Akpınar, O. ve Pektaş E. K. (2019), “Yavaş Şehirler (Cittaslow) ve Kentsel Yaşam Kalitesi Üzerindeki Etkileri: Seferihisar Halkının Algısı Üzerine Bir Araştırma”, *Kocatepe İİBF Dergisi*, Haziran 2019, 21(1), 31-46.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/746867>, (Erişim Tarihi: 05.02.2021).

Aksel, B. (2009), "UNESCO Tasarım Kentleri", *Tasarım Gazetesi, Radikal Gazetesi eki*, 27.12.2009, Sayı 12.

https://www.academia.edu/410612/UNESCO_TASARIM_KENTLERI, (Erişim Tarihi: 22.09.2020).

Alsaç, Ü. (2007), "Ütopyalar ve Kent Düzenlemesi Konusunda Bir Söyleşi", (Ed. A. Mengi), *Kent ve Politika*, Ankara: İmge.

Alver, K. (2009), "Ütopya: Mekân ve Kentin İdeal Formu", *Sosyoloji Dergisi*, 3(19), 139-153.

Aslan, Ö. (2007), "Yeni Ekonomi: Özellikleri ve Endüstrileri", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (52), 299-318.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/iusskd/issue/889/9886>, (Erişim Tarihi: 12.01.2021).

Aslanoğlu, R., A.(2000), *Kent, Kimlik ve Küreselleşme*, Bursa: Ezgi.

Aydiner Boylu, A. ve Paçacıoğlu, B. (2016), "Yaşam Kalitesi ve Göstergeleri", *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 8 (15), 137-150.

Bal, H. (2018), *Kent Sosyolojisi*, Bursa: Sentez.

Bayartan, M. (2009), "Ütopyalarda Coğrafi Mekân", *Sosyoloji Dergisi*, 3(18),69-95.

Beck, U., Bonns, W. ve Lau, B. (2003), "The Theory of Reflexive Modernization: Problematic, Hypotheses and Research Programme", *Theory, Culture & Society*, 20(2): 1-33.

<https://tr1lib.org/book/3003691/719226?regionChanged=&redirect=237922846>, (Erişim Tarihi: 08.01.2021).

Bekar, A., Yozukmaz, N., Sürücü, Ç. ve Gövce, A. M. (2015), "The Concept of Cittaslow as a Marketing Tool for Destination Development: The Case of Mugla,

- Turkey”, *American International Journal of Social Science*, 4(3), 54-64.
https://www.researchgate.net/profile/Mete-Goevce/publication/337935971_The_Concept_of_Cittaslow_as_a_Marketing_Tool_for_Destination_Development_The_Case_of_Mugla_Turkey/links/5df5824c4585159aa47e9b6a/The-Concept-of-Cittaslow-as-a-Marketing-Tool-for-Destination-Development-The-Case-of-Mugla-Turkey.pdf, (Erişim Tarihi: 10.02.2021).
- Berkün S. (2018), “Bir Kent Yönetim Modeli Olarak Türkiye’de Yavaş Şehirler ve Halkın Farkındalığı: Isparta Örneğı”, *Business & Management Studies: An International Journal* (BMIJ), 6 (4): 1417-1433.
<http://dx.doi.org/10.15295/bmij.v6i4.399>, (Erişim Tarihi: 10.02.2021) .
- Bookchin, M. (2014), *Kentsiz Kentleşme: Yurttaşlığın Yükselişi ve Çöküşü*, (Çev. B. Özyalçın), İstanbul: Sümer.
- Braudel, F. (1996), *Uygarlıkların Grameri*, (Çev. M. A. Kılıçbay), Ankara: İmge.
- Callenbach, E. (1994), *Ekotopya: William Weston’ın Defterleri ve Haberleri*, (Çev. O. Akınhay), İstanbul: Ayrıntı.
- Can, A. (2013), “Değışim ve Kimlik Bağlamında İstanbul’dan Özgün Bir Mekânsal Kesit: Rumelihisarı”, *Sosyoloji Dergisi*, 3 (26), 77-102.
- Cittaslow, **Our Principles**, <https://www.cittaslow.org/content/our-principles>, (Erişim Tarihi: 06.01.2021).
- Cittaslow Türkiye, **Dünyanın İlk Cittaslow Metropol Kenti İzmir**, (cittaslowturkiye.org), <https://cittaslowturkiye.org/tr/dunyanin-ilk-cittaslow-metropol-kenti-izmir/>, (Erişim Tarihi: 25.1.2024).
- Cittaslow, **International Network Of Cities Where Living is Good**, <http://www.cittaslow.org>, (Erişim Tarihi: 23.04.2021).

- Cittaslow Türkiye, **Uluslararası Cittaslow Birliği 2023 Genel Kurulu**, <https://cittaslowturkiye.org/tr/genel-kurul-2023/>, (Erişim Tarihi: 24.1.2024).
- Cittaslow, **News**, <https://www.cittaslow.org/news/german-national-network-cittaslow-area-wins-german-network-grows-beyond-borders-and-focuses> (Erişim Tarihi: 7.11.2023).
- Cittaslow, **Üyelik Süreci ve Kriterler**, <https://cittaslowturkiye.org/uyelik-sureci-ve-kriterler/>, (Erişim Tarihi: 26.10.2020).
- Cittaslow, **Cittaslow 2019 Brochure**, https://www.cittaslow.org/sites/default/files/content/page/files/246/cittaslow_2019_brochure_1.pdf, (Erişim Tarihi: 1.3.2021).
- Cittaslow, **Cittaslow International Charter** 2017, <https://www.cittaslow.org/content/charter>, (Erişim Tarihi: 04.02.2021).
- Cittaslow, **Cittaslow Metropol**, <https://cittaslowturkiye.org/tr/metropol/>, (Erişim Tarihi: 15.3.2024).
- Cittaslow, <https://www.cittaslow.org/content/organization>, (Erişim Tarihi: 04.02.2021, 23.04.2021).
- Cittaslow, **News**, <https://www.cittaslow.org/news/orvieto-cittaslow-metropolis-working-group>, Erişim Tarihi:26.04.2021).
- Cittaslow, **News**, <https://www.cittaslow.org/news/orvieto-cittaslow-metropolis-can-save-planet>, (Erişim Tarihi: 29.1.24).
- Cittaslow, **Uluslararası Haberler**, <https://cittaslowturkiye.org/#uluslararasi>, (Erişim Tarihi: 26.10.2020).
- Cittaslow, **Üyelik Süreci ve Kriterler**, <https://cittaslowturkiye.org/tr/uyelik-sureci-ve-kriterler/> (Erişim Tarihi: 25.11.2023).
- Cittaslow, **Yaşamın İyi Olduğu Kentlerin Ağı**, <https://cittaslowturkiye.org/> (Erişim Tarihi: 23.04.2021).

Cittaslowseferihisar, **Seferihisar**, www.cittaslowseferihisar.org/index, (Erişim Tarihi: 06.02.2021).

Clark, A.E., Frijters, P. ve Shields, M.A. (2008), “Relative Income, Happiness, and Utility: An Explanation for the Easterlin Paradox and Other Puzzles”, *Journal Of Economic Literature*, 46 (1), 95-144. <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/jel.46.1.95>, (Erişim Tarihi: 20.4.2020)

Coşar, Y. (2014), “Yavaş Şehir Olgusunun Kentsel Yaşam Kalitesi Üzerindeki Algılanan Etkisi”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25(2), 226-240. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/atad/issue/16807/174606>, (Erişim Tarihi: 21.03.2021).

Çalışkan, Ç.O. ve Tezer, A. (2018), “Türkiye Kentleşmesinin Çok Boyutlu Sürdürülemezliğinde Yeni Bir Yol Arayışı: Orta Ölçekli Kentler Üzerinden Kır-Kent Dayanışma Ağları”, *Planlama Dergisi*, Ek sayı 1, 73-90. https://www.academia.edu/37978052/T%C3%BCrkiye_Kentle%C5%9Fmesini_n_%C3%87ok_Boyutlu_S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClemezli%C4%9Finde_Yeni_Bir_Yol_Aray%C4%B1%C5%9F%C4%B1_Orta_%C3%96l%C3%A7ekli_Kentler_%C3%9Czerinden_K%C4%B1r_Kent_Dayan%C4%B1%C5%9Fma_A%C4%9Flar%C4%B1.

Çalışkan, İ. (2016), “Uluslararası Kentler Ağlar ve Kentleşme: Türkiye Örneği”, *Toplumsal Analizler Ekseninde Kent Fragmanları*, (Ed. Ö. Sarı ve A. Esgin), (307-326), Ankara: Pheonix.

Çayan, D., Sat, N. A. (2022), “Mega Etkinlikler ve Kentsel Mirasları: Birleşmiş Milletler Habitat II-İstanbul Deneyimi”, *İdealkent Dergisi*, Cilt 14, Bölgesel Çalışmalar Özel Sayısı, 478-509. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2243542>, (Erişim Tarihi: 02.05.2024).

- Çetin, M. ve Ecevit, E. (2008), “Yenilikler, Öğrenme ve Ekonomik Kalkınma: Gelişmiş Bölgesel Ekonomilerden Örnek Uygulamalar”, *Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 24, 2008/1, 203-227. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/219446>, (Erişim Tarihi: 2.10.2020).
- Çetinkaya, Ç. (2013), “Eko-Kentler: Kent ve Doğa İlişkisinde Yeni Bir Sistem Tasarım”, *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 6(1), 12-16, <https://docplayer.biz.tr/5632404-Eko-kentler-kent-ve-doga-iliskisinde-yeni-bir-sistem-tasarimi.html>, (Erişim Tarihi: 11.10.2020).
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, BM Habitat II Konferansı, **İstanbul Deklarasyonu (1996)**, <https://webdosya.csb.gov.tr/db/habitat/editordosya/file/dokumanlar/Istanbul%20Deklarasyonu.pdf>, (Erişim Tarihi: 18.12.2019).
- Çınar, A. (2013), *Modernizm, Kent ve Toplum*, Bursa: Emin.
- Çınar, T., Duru, B., Çiner, C. U. ve Zengin, O. (2013), *Belediyelerin Sınırları*, Ankara: TODAİE.
- Çukurçayır, A. (2002), *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi*, Konya: Çizgi.
- Çimen, A.(2013), “İlçeler için ‘Optimal Ölçek’ Belirleme Sorunu: İlçe Kuruluşunda Yasama Süreci üzerine Bir İnceleme”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 339-365. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/194352>, (Erişim Tarihi: 20.10.2020).
- Demir, M. G. (2018), “Yavaş Hareketin Kentsel Ölçekteki Yeni Yansıması: Cittaslow”, *Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi*, 1(4):203-210. (Derleme Makale), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/595532>, (Erişim Tarihi: 21.03.2021).

- Doğan, B. (2011), “Kalkınma İktisadının XX. Yüzyıldaki Gelişim Süreci, İktisat Politikalarına Etkisi ve Son On Yıllık Konjonktürün Disiplinin Geleceğine Olası Etkileri”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 41-83. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kosbed/issue/25697/271177>, (Erişim Tarihi: 20.09.2020).
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) (2000), *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı*, Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu, Ankara. https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/08_BolgeselGelisme.pdf, (Erişim Tarihi: 2.10.2020).
- Dulupçu, M. A., Sungur, O., ve Keskin, H. (2015), “Bölgesel Kalkınmada Yeni Yaklaşımlar ve Türkiye’de Kalkınma Planlarına Yansımaları: Kalkınma Planlarının Yeni Teoriler Açısından Değerlendirilmesi”, *6. Ulusal Coğrafya Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi (TUCAUM), 239-248. http://tucaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/280/2015/08/sem6_26.pdf, (Erişim Tarihi: 4.10.2020).
- Duman Yüksel, Ü. (2012), “Antikçağdan Günümüze Kent Ütopyaları”, *İdealkent Dergisi*, 3(5), 8-37. <http://dergipark.org.tr/idealkent/issue/36638/417084>, (Erişim Tarihi: 2.6.2019).
- Dumludağ, D. (2014), “Fayda, Mutluluk ve Refah”, *Kalkınmada Yeni Yaklaşımlar*, (Ed. Aysan, A.F. ve Dumludağ, D.), 365-386, Ankara: İmge.
- Easterlin, R.A. (1974), "Does Economic Growth Improve the Human Lot?", *Nations and Households in Economic Growth: Essays in Honor of Moses Abramovitz*, (Ed. P. A. David, M. W. Reder), 89-125, New York: Academic Press.
- Emrealp, S. (2005), *Türkiye Yerel Gündem 21 Programı: Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler El Kitabı*, İstanbul: IULA-EMME Yayını.

<https://www.umraniye.bel.tr/images/kentkonseyi/YG21%20El%20Kitabi.pdf>,

(Erişim Tarihi: 22.08.2020).

Eraydın, A. (2004), “Bölgesel Kalkınma Kavram, Kuram ve Politikalarında Yaşanan Değişimler”, *Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu*, Cilt 1, 126-146, Pamukkale Üniversitesi/ DPT Yayını.

https://fka.gov.tr/sharepoint/userfiles/Icerik_Dosya_Ekleri/Arastirma_Raporlar_i/Kentsel%20Ekonomik%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20-%20Sempozyum%20Kitap%C3%A7%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20-%20DPT%20&%20Pamukkale%20%C3%9Cnv%202004.pdf, (Erişim Tarihi: 25.09.2020).

Eraydın, A. (2012), “Kent-Bölge”, https://www.academia.edu/37991748/kent_bolge, (Erişim Tarihi: 25.09.2020).

Eraydın, A., Armatlı Koroğlu, B., Öztürk, H. E. ve Yaşar, S. S., (2008a). “Network Governance for Competitiveness: The Role of Policy Networks in the Economic Performance of Settlements in the Izmir Region”, *Urban Studies*, 45(11), 2291-2321. <https://avesis.metu.edu.tr/yayin/6ced9e54-2d6a-4a0e-9176-557570f2a048/network-governance-for-competitiveness-the-role-of-policy-networks-in-the-economic-performance-of-settlements-in-the-izmir-region>, (Erişim Tarihi: 11.10.2020).

Erma, M. ve Demir, E.M. (2014), “Yaratıcı Endüstriler”, *İLEF Dergisi*, 1(2), 87-107. http://ilef.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/id_1_2_4.pdf, (Erişim Tarihi: 20.09.2020).

Eroğlu, O., Yalçın, A.(2013), “Kümelenmeye İlişkin Literatür Taraması”, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniv. İİBF Dergisi*, 3(2), 81-96. https://www.researchgate.net/profile/Osman_Eroglu/publication/322026999_K

- [umelenmeye Iliskin Literatur Taramasi/links/5a3e9c17a6fdcce1970b2877/Ku](#)
[emelenmeye-Iliskin-Literatuer-Taramasi.pdf](#), (Erişim Tarihi: 3.10.2020).
- Erol, F. (2017), “Bir Etik Tüketim Aracı Olarak Adil Ticaret”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(2), 143-154.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/akuiibfd/issue/33632/373123>, (Erişim Tarihi: 10.12.2020).
- Ertürk, H. (1995), *Kent Ekonomisi*, Bursa: Ekin.
- Ertürk, H. ve Karakurt Tosun, E. (2009), “Küreselleşme Sürecinde Kentlerde Mekânsal, Sosyal ve Kültürel Değişim: Bursa Örneği”, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(16), 37-53.
- Eşiyok, B.A.(2012), “Bölgesel Kalkınma, Yeni Bölgecilik ve Bölgesel Kalkınma Araçları”, *Memleket, Siyaset, Yönetim Dergisi*, 7 (17), 200-248.
<http://www.msydergi.com/uploads/dergi/57.pdf>, (Erişim Tarihi: 3.10.2020).
- Eurofound (2016), *European Quality of Life Survey 2016.*, www.eurofound.europa.eu,
(<https://www.eurofound.europa.eu/surveys/european-quality-of-life-surveys/european-quality-of-life-survey-2016>), (Erişim Tarihi: 17.4.2020).
- Fırat, R. (2005), “Yaşam Kalitesi mi, Yaşam Standardı mı?” *Köprü Dergisi*, 90. Sayı,
<http://www.koprudergisi.com/index.asp?Bolum=EskiSayilar&Goster=Yazi&YaziNo=679>, (Erişim Tarihi: 4.4.2020).
- Firidin, E. (2004), “Değişen Paradigmalar Ekseninde Kent Planlamaya Yeni Yaklaşımlar”, *Planlama Dergisi*, 2, 44-50.
- Fishman, R. (2016), *Yirminci Yüzyılda Kent Ütopyları*, İstanbul: Daimon.
- Friedmann, J. (2000), “The Good City: In Defense of Utopian Thinking”, *International Journal of Urban and Regional Research*, 24 (2), 459-472.
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1468-2427.00258>, (Erişim Tarihi: 20.5.2019).

- Geray, C. (1997), “Bölgesel Gelişme İçin Planlama ve Örgütlenme”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 52(1), 297-312.
<https://dSPACE.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/52407/5578.pdf?sequence=1>, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbf/issue/3109/43024>, (Erişim Tarihi: 20.10.2020).
- Geray, C. (1998), “Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler”, *Türk İdare Dergisi*, 421, 323-346.
- Gökdemir, Ö. ve Veenhoven, R. (2014), “Kalkınmaya Farklı Bir Bakış: İyi Oluş”, *Kalkınmada Yeni Yaklaşımlar*, (Ed. Aysan, A.F. ve Dumludağ, D.), 357-363, Ankara: İmge.
- Göksu, A.F., (t.y.), “Paylaşan Kentler için 10 Temel İlke”, *kentselstrateji.com*, (<https://www.kentselstrateji.com/wp-content/uploads/Paylasan-Kentler-Icin-10-Temel-Ilke.pdf>), (Erişim Tarihi: 20.10.2020).
- Gömleksiz, M., (2016), “Öğrenen Bölgeler: Ortaya Çıkışı, Yükselişi ve Evrimi Üzerine Bir inceleme”, *Bölgesel Kalkınmada Yeni Trendler*, (Ed. Mızırak, Z. ve Mercan, B.), 143-158, Konya: Çizgi.
- Göymen, K. (2010), IV. Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Açılış Konuşmaları, *Yerel Yönetimler: Yerel Siyaset ve Kentsel Politikalar*, (Ed. B. Parlak), 10 -16, Bursa: Dora.
- Gülersoy Zeren, N., ve Özdemir, A. D. (2006), “İstanbul’da Yeni Yerleşme Alanlarının Yeni Şehircilik Akımına Göre Değerlendirilmesi”, *İTÜ Dergisi/a Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 5(2), 209-221.
http://itudergi.itu.edu.tr/index.php/itudergisi_a/article/viewFile/899/826..., (Erişim Tarihi: 10.10.2020).

- Gzt.com, **Ticarette Yeni Düzen: Adil Ticaret** (Fairtrade) (2017),
<https://www.gzt.com/jurnalist/ticarette-yeni-duzen-adil-ticaret-fairtrade-2596711>, (Erişim Tarihi: 22.01.2021).
- Hacıcaferoğlu, S. (2023), **Kentsel Dönüşüm: Avrupa ve Türkiye’deki Yansımaları**, İstanbul: Tevafuk.
- Harvey, D. (2015), **Umut Mekânları**, (Çev. Z.Gambetti), İstanbul: Metis.
- Hatt, P.K. ve Reiss, A. (2002), “Kentsel Yerleşimlerin Tarihi”, (Der. ve Çev. Duru, B. ve Alkan A.), **20. Yüzyıl Kenti** , (27-36), Ankara: İmge.
- Hekimci, F. (2015), “ Sürdürülebilir Yerel Kalkınma ve Yavaş Şehirler”, **Verimlilik Dergisi**, 4, 77-112.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/verimlilik/issue/21773/234019>, (Erişim Tarihi: 14.01.2021).
- Henden Şolt, H.B. (2018), “Kentsel Yaşanabilirlik Kavramı ve Sosyo-ekonomik Gelişmişlik”, **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi** (ASEAD), 5(6), 71-85. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asead/issue/41000/494897>, (Erişim Tarihi: 20.10.2020).
- Henden Şolt, H.B. (2019), “Orta Ölçekli Kentler ve Sürdürülebilir Kentsel Gelişme”, **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, 6(10), 82-90.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/asead/issue/50855/663237> .
- Holton, R.J. (1999), **Kentler, Kapitalizm ve Uygarlık**, (Çev. R. Keleş), Ankara: İmge.
- Honore, C. (2008), **Hız Çılgınlığına Başkaldıran Yavaşlık Hareketi: Yavaş**, (Çev. G. Esen), İstanbul: Alfa.
- Hürriyet Gazetesi, (4.9.2022), **Cittaslow Metropol'de İzmir Paris'e Örnek Olacak**,
<https://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/izmir/cittaslow-metropolde-izmir-parise-ornek-olaca-42131705> , (Erişim Tarihi: 10.10.2023).

İçişleri Bakanlığı, **Mülki İdare Birimleri**, e-İÇİŞLERİ (e-icisleri.gov.tr), (Erişim Tarihi: 17.2.2024).

Kahraman, M. D. (2014), “İnsan İhtiyaçları ve Mekânsal Elverişlilik Kavramları Perspektifinde Yaşanılabilirlik Olgusu ve Mekânsal Kalite”, **Planlama Dergisi**, 24 (2), 74-84.

Kalkışım, H.M. (2021), **Türkiye’de Sosyal Belediyecilik: Büyükşehir Belediyeleri Örneği**, Bursa: Ekin.

Karakurt Tosun, E. (2013), “Yaşam Kalitesi Ekseninde Şekillenen Alternatif Bir Kentsel Yaşam Modeli: Yavaş Kentleşme Hareketi”, **Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 32 (1), 215-237.
<https://docplayer.biz.tr/9865853-Yasam-kalitesi-ekseninde-sekillenen-alternatif-bir-kentsel-yasam-modeli-yavas-kentlesme-hareketi.html>, (Erişim Tarihi: 11.01.2021).

Karakurt Tosun, E. (2017), “Sürdürülebilirlik Bağlamında Ekolojik Kent Söylemi”, **Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 17(4), 169-189. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/533908>, (Erişim Tarihi: 10.01.2021).

Karakurt Tosun, E. (2019), **Sürdürülebilir Kentleşme: Kent Modelleri Üzerine Bir İnceleme**, Bursa: Dora.

Karataş, A. ve Günay, D. (2017), “Bir Yerel Kalkınma Modeli Olarak Slow City Hareketi ve Sürdürülebilir Turizm İlişkisi: Akyaka Örneği”, **Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler’de Akademik Araştırmalar- V**, 467-484, İstanbul: Gece.
https://www.researchgate.net/publication/337898853_Bir_Yerel_Kalkinma_Modeli_Olarak_SlowCity_Hareketi_ve_Surdurulebilir_Turizm_Iliskisi_Akyaka_Ornegi, (Erişim Tarihi: 10.01.2021).

- Karataş Ünverdi, N.(2016), “Yaratıcı Ekonomi, Yaratıcı Endüstriler ve Yaratıcı Kentler”, *Bölgesel Kalkınmada Yeni Trendler*, (Ed. Mızırak, Z. ve Mercan, B.), 221-246, Konya: Çizgi.
- Kaya, O. (2011), *Sürdürülebilir Rekabet Avantajı ve Yavaş İşletmecilik: Karşılaştırmalı Bir Araştırma*, Doktora Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Çanakkale.
- Kayan, A. (2015), “Küreselleşmenin Kentler Üzerindeki Etkileri ve Küresel Kentlerin Özellikleri ile İlgili Bir Değerlendirme”, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 10 (1), 271-296.
- https://acikerisim.comu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12428/1337/Ahmet_Kayan_Makale.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (Erişim Tarihi: 4.8.2019).
- Kayasü, S. ve Yaşar, S.S. (2006), “Avrupa Birliği’ne Üyelik Sürecinde Kalkınma Politikaları: Yasal ve Kurumsal Dönüşümler”, *Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu, Bildiriler*, 199-213., Ankara.
- https://www.tepav.org.tr/sempozyum/2006/bildiri/bolum3/3_1_kayasu.pdf, (Erişim Tarihi: 1.10.2020).
- Keçeli, A., Sarıusta, F., Karakuyu, M. (2014), “Kamu Hizmetlerinin Kentsel Yaşanabilirlik Üzerine Etkisi: Beylikdüzü Örneği”, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 29, 381-401.
- Keleş, R. (1998), *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*, Ankara: İmge.
- Keleş, R. (2014), *100 Soruda Türkiye’de Kentleşme, Konut ve Gecekondulaşma*, İstanbul: Cem.
- Keleş, R. (2017), *Kentleşme Politikası*, Ankara: İmge.
- Keleş, R., Mengi, A. (2017), *Kent Hukuku*, Ankara: İmge.

- Kentselstrateji (t.y.), *Yenilikçi Kent Yaklaşımları*, Proje Eğitim Dökümanı: 6-17.
https://kentselstrateji.com/wpcontent/uploads/yenilik%C3%A7i_kent_yakla%C5%9F%C4%B1mlar%C4%B1.pdf, (Erişim Tarihi: 4.9.2019).
- Keskin, E.B. (2012), “Sürdürülebilir Kent Kavramına Farklı Bir Bakış: Yavaş Şehirler (Cittaslow)”, *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 8(1), 81-99.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/paradoks/issue/16354/171237>, (Erişim Tarihi: 08.01.2021).
- Keskin, E.,B.(2015), *Yavaş Şehir*, Bursa: Uludağ.
- Knox, P. L. (2005), “Creating Ordinary Places: Slow Cities in a Fast World,” *Journal of Urban Design*, 10 (1), 1-11.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13574800500062221>, (Erişim Tarihi: 14.12.2020).
- Koca, T., Çolpan Erkan, N. (2019), “Yaşam Kalitesinin Arttırılmasında Bir Etmen: Mekânsal Güvenlik Ölçütleri”, *Megaron Dergisi*, 14(SUPPL. 1): 167-176.
[https://jag.journalagent.com/megaron/pdfs/MEGARON-18942-ARTICLE_\(THESIS\)-KOCA.pdf](https://jag.journalagent.com/megaron/pdfs/MEGARON-18942-ARTICLE_(THESIS)-KOCA.pdf), (Erişim Tarihi: 02.05.2024).
- Koçak, H. (2009), “Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Yerel Demokrasi ve Kentsel Yaşam”, Süleyman Demirel Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10, 133-142.
- Koçaş, B. (2019), “Küreselleşme-Yerelleşme Arasındaki Diyalektik İlişkinin Kente Yansıması Olarak Cittaslow (Yavaş Kent) Hareketi”, *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(18), 470-482. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/802658>, (Erişim Tarihi: 07.02.2021).
- Kumar, K. (2005), *Ütopyacılık*, (Çev. A. Somel), Ankara: İmge.
- Kumral, N. (2010), “Yaratıcılık ve İzmir Üzerine”, *Ege University Working Papers in Economics 2010*.

https://www.academia.edu/5636977/Yaraticilik_ve_Izmir_%C3%9Czerine,

(Erişim Tarihi: 22.09.2020).

Kumral, N., Akgüngör, S. ve Güçlü, M. (2012), “Rekabet Gücü, Yaşam Kalitesi ve Yaratıcılık: Türkiye Düzey 2 Bölgeleri”, *Ege University Working Papers in Economics 2012*.

[https://www.academia.edu/30757483/Rekabet G c Yasam Kalitesi ve Yarat icilik T_rkiye D_ zey_2 B_lgeleri](https://www.academia.edu/30757483/Rekabet_G_c_Yasam_Kalitesi_ve_Yarat_ icilik_T_rkiye_D_ zey_2_B_lgeleri), (Erişim Tarihi: 20.09.2020).

Kuru, A. ve Özkök, M.K. (2017), “Yaşanabilirlik Kavramı Bağlamında Kamusal /Açık Mekânların Değerlendirilmesi: Kırklareli Kent Merkezi Örneği”, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (28), 43-60.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/pausbed/issue/36282/409527>, (Erişim Tarihi: 24.10.2020).

Lefebvre, H. (2011), *Kentsel Devrim*, (Çev. S. Sezer), İstanbul: Sel.

Le Guin K., U. (2008), *Mülksüzler*, (Çev. L. Mollamustafaoğlu), İstanbul: Metis.

Lee, K. (2005), Küresel Kent-Bölgeleri: Allen Scott ile Görüşme, (Çev. Ö. Çelik), *Planlama Dergisi*, 1, 75-80.

http://www.spo.org.tr/resimler/ekler/2977ae4d2ba2142_ek.pdf, (Erişim Tarihi: 24.10.2020).

Lennard, H.L., (1997), “Principles For The Liveable City”, (Contributors; Lennard, S.H.C., von Ungern-Sternberg, S., Lennard, H.L.), *17th International Making Cities Liveable Conference:1995*, 15-17, Freiburg, Germany: Gondolier.

Loewendahl-Ertugal, E. (2005), “Europeanisation of Regional Policy and Regional Governance: The Case of Turkey”, *European Political Economy Review*, 3(1),18-53.
<http://aei.pitt.edu/6094/1/loewendahl.pdf>, (Erişim Tarihi: 26.09.2020).

- Mayer, H. ve Knox, P.L. (2006), “Slow Cities: Sustainable Places in a Fast World”, **Journal of Urban Affairs**, 28(4), 321-334. <http://www.estudislocals.cat/wp-content/uploads/2016/11/SlowCities.SustainablePlacesFastWorld.pdf>, (Erişim Tarihi: 5.2.2021).
- McNamara, R. ve Shaffer, A. (t.y.) “Think Sloth”, **The Sloth Club**, http://www.sloth.gr.ip/E-chapter/e-lib_thinksloth.htm, (Erişim Tarihi:19.03.2021).
- Meadows, D. (t.y.), “Not So Fast”, **The Sloth Club**, http://www.sloth.gr.jp/E-chapter/e-lib_notsofast.htm, (Erişim Tarihi: 19.01.2021).
- Mercan, B. (2016), “Bölgesel Ekonomi Teori/Yaklaşımlarının Gelişimi ve Paradigma Değişimi“, **Bölgesel Kalkınmada Yeni Trendler**, (Ed. Mızırak, Z. ve Mercan, B.), 9-26, Konya: Çizgi.
- Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, **Avrupa Kentsel Şartı**, <http://www.migm.gov.tr/kurumlar/migm.gov.tr/AVRUPA-KONSEYI/KentSart-1.pdf>
- Mızırak, Z. ve Aydemir, E.N. (2016), “Ekonomide Mekânsal Algı Değişimi ve Kümelenme Yaklaşımı”, **Bölgesel Kalkınmada Yeni Trendler**, (Ed. Mızırak, Z. ve Mercan, B.), 85-116, Konya: Çizgi.
- Mitchell, G., (2000), “Indicators as Tools to Guide Progress on the Sustainable Development Pathway”, **Sustaining Human Settlement: A Challenge for the New Millennium**, (Ed. R.J. Lawrence) , 55-104, Urban International Press.
- Nilsson J. H., Svärd A. C., Widarsson, Å. ve Wirell, T. (2011), “Cittáslow” Eco-Gastronomic Heritage as a Tool For Destination Development”, **Current Issues in Tourism**, 14(4), 373-386. <https://doi.org/10.1080/13683500.2010.511709>, (Erişim Tarihi:21.03.2021).

- Okan, O. (2011), “Şehirler, Tarih, Sosyoloji: Korkut Tuna’nın Şehir Yaklaşımı”, *Sosyoloji Dergisi*, 3(22), 305-328.
- Okçu, M., Gül, H. ve Dulupçu, M.A.(2005), “*Türkiye’de “Bölgeselleştirme” mi? “Bölgeselcilik” mi? Ayrımlar ve Açılımlar*”, https://www.academia.edu/2257450/T%C3%9CRK%C4%B0YE_DE_B%C3%96LGESELLE%C5%9ET%C4%B0RME_M%C4%B0_B%C3%96LGESEL%C4%B0L%C4%B0K_M%C4%B0_AYRIMLAR_VE_A%C3%87ILIMLAR, (Erişim Tarihi: 26.09.2020).
- Oktay, T. (2016), “Metropol Kent Yönetimi Yaklaşımları ve Uygulama Modelleri”, *Strategic Public Management Journal (SPMJ)*, 4, 49-71. http://www.tarkanoktay.net/index_htm_files/tarkan%20oktay%20metropolitan%20kent%20yonetimi%20yaklasim%20ve%20modelleri.pdf, (Erişim Tarihi: 1.11.2020).
- Olgun Çalışkan, Ç. ve Tezer, A., (2018), “Türkiye Kentleşmesinin Çok Boyutlu Sürdürülemezliğinde Yeni Bir Yol Arayışı: Orta Ölçekli Kentler Üzerinden Kır-Kent Dayanışma Ağları”, *Planlama Dergisi*, 28 (Ek1):73-90., https://www.journalagent.com/planlama/pdfs/PLAN_28_50_73_90.pdf, (Erişim Tarihi: 3.11.2020).
- Ökmen, M. (2015a), “Küreselleşme Sürecinde Devlet, Kamu Yönetimi ve Yerel Yönetimler”, *Yerel Yönetimlerde Güncel Gelişmeler–Kuramdan Uygulamaya*, (Ed. M. Ökmen), 21-49, Bursa: Ekin.
- Ökmen, M. (2015b), “Uyum Sürecinin İdari-politiği: Avrupa Birliği ve Türkiye Perspektifinde Küreselleşme-Yerelleşme Dinamikleri”, *Yerel Yönetimlerde Güncel Gelişmeler - Kuramdan Uygulamaya*, (Ed. M. Ökmen), 115-162, Bursa: Ekin.

- Özatağan, G. ve Güvenç, M. (2012), “Kent Bölgeye Dönüşümün Dinamikleri: İzmir’de Sanayinin Mekânsal Organizasyonunda Yaşanan Değişimin Kent Bölge Oluşumuna Katkısı”, **Kent Bölgeler, Metropoliten Alanlar ve Büyükşehirler: Değişen Dinamikler ve Sorunlar**, KBAM 3. Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Sempozyumu Bildiri Kitabı, Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Ağı, Ankara: METÜ KBAM.
- Özgür, H. (2010), “Metropoliten Alanların Yönetimi Deneyimi: Büyükşehir Belediyesi Modelinin Uygunluğu”, **Yerel Yönetimler: Yerel Siyaset ve Kentsel Politikalar**, (Ed. B. Parlak), 333-364, Bursa: Dora.
- Özhancı, E. , Bozhüyük Ardahanlıoğlu, Z. ve Yılmaz, H. (2012). “Sakin Şehir Üyelik Süreci Analizi”, **Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi**, 43 (2), 163-173. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunizfd/issue/3017/41989>, (Erişim Tarihi: 11.02.2021).
- Özışık, U.(2015), “Kent-Bölge Kavramı Işığında Türkiye’de Büyükşehir Belediye Sisteminde Değişim ve Kalkınma Ajansları: Yerel Ölçekte Mekânın ve Yönetişimin Yeniden Tanımlanması” **Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries)**, 10(1), 313-342. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/17950>, (Erişim Tarihi: 28.09.2020).
- Özsalmanlı, A. Y., (2010), “Yeni Kamu Yönetimi Yaklaşımı Açısından Yerel Yönetimlerde Modernleşme Çabalarının Değerlendirilmesi”, **Yerel Yönetimler: Yerel Siyaset ve Kentsel Politikalar**, (Ed. B. Parlak), (s.239-260), Bursa: Dora.
- Özsalmanlı, A.Y. ve Pank, Ç. (2012), “Muğla’da Büyükşehir Belediyesi Yapılanması Sürecine İlişkin Bir Değerlendirme”, **Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2, 1-26.

- <http://www.sobbiad.mu.edu.tr/index.php/asd/article/viewFile/287/392>, (Erişim Tarihi: 26.04.2021).
- Öztopçu, A. ve Akar, M. (2019), “Eko-Gastronomi ve Sürdürülebilir Bölgesel Kalkınma”, *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 5(24), 1432-1443, <http://dx.doi.org/10.31576/smryj.354>, (Erişim Tarihi: 19.3.2021).
- Pink, S., (2007), “Sensing Cittàslow: Slow Living and the Constitution of the Sensory City,” *The Sences and Society*, 2(1), 59-77. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.2752/174589207779997027>, (Erişim Tarihi:19.3.2021).
- Polat, E. (2011), “Ağır Ağır Çıkacaksın Bu Merdivenlerden: Cittaslow – Yavaş Kentler Hareketi”, *Mimarlık Dergisi*, 359, 53-57. <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=373&RecID=2656>, Erişim Tarihi: 22.03.2021).
- Porter, M.(2010), *Rekabet Üzerine*, (Çev. K. Tanrıyar), İstanbul: Optimist.
- Rodríguez-Pose, A.(2008), “The Rise of the “City-Region” Concept and its Development Policy İmplications” *European Planning Studies*, 16 (8), 1025-1046. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09654310802315567>, (Erişim Tarihi: 24.09.2020).
- Sakınç, S. (2013), “Yerel Kalkınma Politikalarında Yerellik ve Katılımcılık”, *Yerel ve Bölgesel Kalkınma: Küresel ve Yerel Bakış Açıları (Doç. Dr. Süleyman Yaman Koçak’a Armağan)*, (Ed. B. Özer, G. Şeker), 25-36, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayını.
- Salihoğlu, T., Türkoğlu, H. (2019), “Konut Çevresi ve Kentsel Yaşam Kalitesi”, *Megaron Dergisi*, 2019; 14 (SUPPL. 1): 203-217,

<https://jag.journalagent.com/megaron/pdfs/MEGARON-06977-ARTICLE-SALIHOGU.pdf>, (Erişim Tarihi:02.05.2024).

Sarıca, İ. (2001), “Türkiye’de Bölgesel Gelişme Politikaları ve Projeleri”, *Akdeniz Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, (1), 154-204.

<http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423868952.pdf>,
(Erişim Tarihi: 20.10.2020).

Savitch, H.V. ve Vogel, R. K. (2017), “Bölgecilik ve Kentsel Politika”, **Kentsel Politika Teorileri**, (Ed. Davies, J. S. ve Imbroscio, D. L.), (Çev. Ş.E. Ataman), 203-236, İstanbul: Litera.

Savitch, H.V. ve Vogel, R.K. (2000), “Metropolitan Consalidation Versus Metropolitan Governance İn Louisville”, *State And Local Government Review*, 32(3), 198-212. <https://ur.booksc.me/book/60166908/643381>, (Erişim Tarihi: 29.3.2022).

Scott, A.J.(2004), “Küreselleşme ve Kent-Bölgelerin Yükselişi”, (Çev. K. Cihangir Çamur), *Planlama Dergisi*, 2004/3, 26-32.
http://www.spo.org.tr/resimler/ekler/1857b449c407203_ek.pdf, (Erişim Tarihi:27. 09.2020).

Sekman, A.(2017), “Kentsel Formların Ütopya ve Distopya Kavramları Bağlamında İrdelenmesi”, *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 11(23), 103-120.

Sezgin, M. ve Ünüvar, Ş. (2011), *Sürdürülebilirlik ve Şehir Pazarlaması Ekseninde Yavaş Şehir*, Konya: Çizgi.

Sınmaz, S. (2013), “Yeni Gelişen Planlama Yaklaşımları Çerçevesinde Akıllı Yerleşme Kavramı ve Temel İlkeleri”, *Megaron Dergisi*, 8(2), 76-86.
<https://www.journalagent.com/megaron/pdfs/MEGARON-35220-ARTICLE-SINMAZ.pdf>, (Erişim Tarihi: 10.10.2020).

Sırım, V. (2012), “Çevreyle Bütünleşmiş Bir Yerel Yönetim Örneği Olarak “Sakin Şehir” Hareketi ve Türkiye’nin Potansiyeli”, *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları*

- Dergisi*, (Özel Sayı: Tüketim Toplumu ve Çevre), 1(4), 119-131.
<http://kutaksam.karabuk.edu.tr/index.php/ilk/article/view/100/69#>, (Erişim Tarihi: 19.03.2021).
- Simmel, G. (1903), “Metropol ve Zihinsel Hayat” (t.y.),
<https://psi416.cankaya.edu.tr/uploads/files/Simmel,%20Metropol%20ve%20Zihinsel%20Hayat.pdf>, (Erişim tarihi: 21.03.2021).
- Sipahi, E. B. (2016), “Sürdürülebilir Kent Arayışında Cittáslow (Sakin Şehir) Üzerine Bir Değerlendirme”, Necmettin Erbakan Üniversitesi, *Tarih Okulu Dergisi* (TOD), 9 (25), 785-801.
<https://app.trdizin.gov.tr/publication/paper/detail/TWpJME1EZzBOQT09>, (Erişim Tarihi:19.03.2021).
- Sjöberg, G. (2002), “Sanayi Öncesi Kenti”, Duru, B., Alkan ,A. (Der.ve Çev.), **20. Yüzyıl Kenti**, (s.37-54), Ankara: İmge.
- Slow Food, **Manifesto and International Regulations** (2020),
https://www.fondazioneslowfood.com/wp-content/uploads/2020/11/EN_regolamento_Alleanza.pdf, (Erişim Tarihi: 21.03.2021).
- Slow Food, *Manifesto*,
https://slowfood.com/filemanager/Convivium%20Leader%20Area/Manifesto_ENG.pdf (1989) (Erişim Tarihi: 20.01.2021).
- Slow Food, **Slowfood Felsefesi**, <https://www.slowfood.com/about-us/our-philosophy/> (Erişim Tarihi: 10.12.2020).
- Slow Food, *The Slow Food Manifesto for Quality: Good, Clean, and Fair*,
https://www.slowfood.com/wp-content/uploads/2015/07/Manifesto_Quality_ENG.pdf, (Erişim Tarihi: 20.01.2021).

- Slow Food, www.slowfood.com/about/eng/manifesto.lasso, (Erişim Tarihi: 02.02.2021).
- Slow Food, **Structure**, (<https://www.slowfood.com/about-us/our-structure/>), (Erişim Tarihi: 18.01.2021).
- Slow Money, <https://slowmoney.org/publications/inquiries-into-the-nature-of-slow-money>, (Erişim Tarihi: 20.01.2021).
- Slow Money, https://www.slowmovement.com/slow_money.php, (Erişim Tarihi: 20.01.2021).
- Sokol, M., Van Egeraat, C., & Williams, B. (2008), “Revisiting The 'Informational City': Space of Flows, Polycentricity and The Geography of Knowledge-Intensive Business Services in The Emerging Global City-Region of Dublin”, *Regional Studies*, 42(8),1133-1146, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00343400801932284>, (Erişim Tarihi: 2.8.2022).
- Stiglitz, J. E, (2002), “Participation and Development: Perspectives from the Comprehensive Development Paradigm”, *Review of Development Economics*, 6(2),163-182. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/1467-9361.00148> (Erişim Tarihi: 2.10.2020).
- Stren, R. (2017), “Batı Dünyası Dışında Küreselleşme ve Kentsel Sorunlar”, *Kentsel Politika Teorileri*, (Ed. Davies, J. S. ve İmbrosio, D. L.), (Çev. E. ř. Ataman), 291-320, İstanbul: Litera.
- Sümer, F. (1994), **Eski Türklerde şehircilik**, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- şahin, İ. ve Kutlu, S. Z. (2014), “Cittaslow: Sürdürülebilir Kalkınma Ekseninde Bir Değerlendirme”, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 2(1), 55-63, https://www.jotags.org/Articles/2014_vol2_issue1/2014_vol2_issue1_article7.pdf, (Erişim Tarihi:19.03.2021).

- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2014), *Türkiye Habitat III, Ulusal Raporu*,
[https://webdosya.csb.gov.tr/db/habitat/editordosya/file/HABITAT_III_ULUSA_L_RAPOR_\(turkce\).pdf](https://webdosya.csb.gov.tr/db/habitat/editordosya/file/HABITAT_III_ULUSA_L_RAPOR_(turkce).pdf), (Erişim Tarihi: 18.12.2019).
- Tekeli, İ. (1992), “Dünyanın Yeniden Yapılanmasında Üçüncü Dünya Güney Olurken”,
Marksizm ve Gelecek Dergisi, 5, 40-46.
http://tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/marksizm-ve-gelecek/1992_5.pdf,
(Erişim Tarihi: 4.8.2019).
- Tekin, H. A. (2010), *Kentsel Tasarımda Yeni Şehircilik Yaklaşımı ve Kadıköy Yeldeğirmeni Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Topal Üstün, T., Korkut, T. ve Kiper, T. (2016), “Yerel Kimliğin Kent ile Buluşması: Cittaslow-Yavaş Şehirler”, *İdil Dergisi*, 5 (25), 1413-1430.
<https://www.idildergisi.com/makale/pdf/1470400191.pdf>, (Erişim Tarihi: 20.03.2021).
- Topal, A. K. (2015), “Kırsal Belediyelerde Optimal Büyüklüğü Belirlemeye Yönelik Bir Model Denemesi: Trabzon Örneği”, *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 31(2), 367-380.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/muiibd/issue/498/4498>, (Erişim Tarihi: 20.10.2020).
- Toprak Karaman, Z. (2000), “Yönetim Stratejilerindeki Gelişmeler”, *Türk İdare Dergisi*, 426, 37-54. [http://www.tid.gov.tr/Makaleler/Y%C4%B1172-426\(2000\).pdf](http://www.tid.gov.tr/Makaleler/Y%C4%B1172-426(2000).pdf),
(Erişim Tarihi: 2.8.2019).
- Torlak, S.E. ve Yavuzçehre, P.S. (2008), “Denizli Kent Yoksullarının Yaşam Kalitesi Üzerine bir İnceleme”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 17(2), 23-44.
<https://docplayer.biz.tr/5831400-Denizli-kent-yoksullarinin.html>, (Erişim Tarihi: 7.11.2020).

- TÜBA (2003), **Yaşam Kalitesi Göstergeleri: Türkiye İçin Bir Veri Sistemi Önerisi**, TÜBA Raporları, (Ed. Tekeli, İ.) Sayı 6, Ankara: TÜBİTAK.
- Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu (Türkonfed), (2017), **Kent Bölge: Yerel Kalkınmada Yeni Dinamikler- Türkiye'nin Kentlerinden Kentlerin Türkiye'sine, Araştırma Raporu**, İstanbul: Türkonfed.
<http://www.turkonfed.org/Files/ContentFile/turkiyenin-kentlerinden-kentlerin-turkiyesine.pdf>, (Erişim Tarihi: 1.11.2020).
- Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu (Türkonfed), İstanbul Politikalar Merkezi (IPC) (2019), **Kent Bölge: Yerel Yönetimde Yeni Dinamikler- Türkiye'nin Kentlerinden Kentlerin Türkiye'sine, Araştırma Raporu**, İstanbul: Türkonfed.
http://www.turkonfed.org/Files/ContentFile/turkonfed_kent_bolge_raporu_2.pdf, (Erişim Tarihi: 1.11.2020).
- Türk, S. M. (2015), "20. Yüzyıl Kent Kuramları", **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2(3), 41-59.
- Türker, K.A. (2014), "Yeni Bölgecilik ve Türkiye", **Kalkınmada Yeni Yaklaşımlar**, (Ed. Aysan, A.F. ve Dumludağ, D.) 317-336, Ankara: İmge.
- Türkiye İstatistik Kurumu, <https://www.tuik.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 23.04.2021).
- UN (United Nations) (2018), **Population Division World Urbanization Prospects 2018**, WUP2018-F17a-City size Class.xls,
<https://population.un.org/wup/Download/>, (Erişim Tarihi: 5.9.2023).
- UN (United Nations), **The Habitat Agenda Goals and Principles**, 2003.
<http://www.unhabitat.org/declarations/habitat>, (Erişim Tarihi: 4.4.2020).
- UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development) (2008), **Summary: Creative Economy Report 2008**, The Challenge of Assessing the Creative Economy: Towards Informed Policy-making.,

<https://unctad.org/system/files/official->

document/ditc20082ceroverview_en.pdf, (Erişim Tarihi: 22.09.2020).

UNDP (United Nations Development Programme) (1994), **Human Development Report**,

New York Oxford: Oxford University Press.

http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/255/hdr_1994_en_complete_nosta_ts.pdf, (Erişim Tarihi: 24.10.2020).

UNDP, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, **Hedefler**,

<https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html>, (Erişim Tarihi: 25.04.2021).

Uslu, A. (2009), “Sürdürülebilir Yeşil Kent Fikirleri, Örnekleri ve Türkiye için Dersler”,

XXI. Uluslararası Yapı ve Yaşam Kongresi (20-21 Mart 2009) Bildiriler Kitabı, 49-58, Bursa: TMMOB Mimarlar Odası.

Ülkeden Haberler, <https://www.ulkedenhaberler.com.tr/haber/cittaslow-metropol-kriterleri-izmir-den-dunyaya-tasiniyor>, (Erişim Tarihi: 20.2.2024).

Ünal, Ç. (2016), “Turizm Coğrafyasında Yeni Kavramlar: Yavaş Şehirler ve Yavaş Turizm”, **Doğu Coğrafya Dergisi**, 21(36), 13-28.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/224149>, (Erişim Tarihi:20.03.2021).

Ünal, M. ve Zavalı, S.Y. (2016), “Küreselleşme Karşıtı Bir Hareket: Yavaş Hareketi”,

İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 5(4), 889-912.

<http://www.itobiad.com/tr/download/article-file/206380>, (Erişim Tarihi: 12.01.2021).

Üye kentler, Üye Kentler – Cittaslow Türkiye (cittaslowturkiye.org),

<https://cittaslowturkiye.org/tr/uye-kentler/>, (Erişim 1.6.2024).

Weber, M. (2012), **Şehir: Modern Kentin Oluşumu**, (Çev. M. Ceylan), İstanbul: Yarın.

- WFTO, (World Fair Trade Organization) (t.y.), “**Our Fair Trade System**”,
<https://wfto.com/our-fair-trade-system>, (Erişim Tarihi: 22.01.2021).
- Wikipedia, **Adil Ticaret**, https://tr.wikipedia.org/wiki/Adil_ticaret, (Erişim Tarihi: 22.01.2021).
- Wikipedia, **Cittaslow**, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Cittaslow> , (Erişim Tarihi: 06.12.2020).
- Wikipedia, **Phalanstere**, <https://en.wikipedia.org/wiki/Phalanst%C3%A8re>, (Erişim Tarihi: 6.6.2019).
- Wikipedia, **Yavaş Hareketi**, https://tr.wikipedia.org/wiki/Yava%C5%9F_Hareketi,
(Erişim Tarihi: 18.01.2021).
- Worldometers, www.worldometers.info, (Erişim Tarihi: 15.04.2021).
- www.cittaslow.org (t.y.; sürekli başvuru kaynağı)
- www.cittaslowturkiye.org (t.y.; sürekli başvuru kaynağı)
- www.slowfood.com (t.y.; sürekli başvuru kaynağı),
- www.slowmoney.org (t.y.; sürekli başvuru kaynağı)
- www.slowmovement.com (t.y.; sürekli başvuru kaynağı)
- Yalçın, A. ve Yalçın, S. (2013), “Sürdürülebilir Yerel Kalkınma İçin Cittaslow Hareketi Bir Model Olabilir mi?”, *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 5(1), 32-41.
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/117338>, (Erişim Tarihi: 12.01.2021).
- Yalçın, E. (2019), “Küresel Kente Alternatif Olarak Sakin şehir: Türkiye Sakin şehirleri üzerinden Değerlendirme”, *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19(38), 202-231.
https://www.researchgate.net/publication/336944767_KURESEL_KENTE_ALTERNATIF_OLARAK_SAKIN_SEHIR_TURKIYE_SAKIN_SEHIRLERI_UZERINDEN_DEGERLENDIRME, (Erişim Tarihi: 12.01.2021).

- Yalım, F. (2018), “Yavaş Şehir (Cittaslow) Hareketi Ekseninde Kent Markalaşması ve Kent İletişimi: Kırklareli "Vize" Yavaş Şehir Örneği”, *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 1-28. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/trakyaibf/issue/33986/376261>, (Erişim Tarihi: 20.01.2021).
- Yaslıkaya, R. (2019), “Yerel Yönetimlerde Ölçek Ekonomisi: Teori, Kavram ve Tartışmalar”, *Liberal Düşünce Dergisi*, 24 (95), 163-192. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/832120-->, (Erişim Tarihi: 20.10.2020).
- Yavuz, G. (2007), ”Washington Uzlaşması Sonrasında Dünya Bankasından Bir Açılım Önerisi: Kapsamlı Kalkınma İçin Çerçeve”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(3), 181-196. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/287487>, (Erişim Tarihi: 3.10.2020).
- Yazar, K. H. (2006), **Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Çerçevesinde Orta Ölçekli Kentlere Dönük Kent Planlama Önerisi**, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. [file:///C:/Users/Win%207/Downloads/2033%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Win%207/Downloads/2033%20(2).pdf), (Erişim Tarihi: 4.11.2020).
- Yazar, K.H., (2019), “Küreselleşme Sürecinde Orta Ölçekli kentlerin Önemi ve Türkiye Üzerine bir İnceleme”, <https://docplayer.biz.tr/7788126-Kuresellesme-surecinde-orta-olcekli-kentlerin-onemi-ve-turkiye-uzerinde-bir-inceleme.html>, (Erişim Tarihi: 7.10.2023).
- Yiğit, A.G., Maden, S.I.(2019), “Bölgesel Kalkınma Politikalarındaki Dönüşüm: Yeni Bölgecilik Yaklaşımı ve Türkiye Yansımaları”, *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(3) 113-120.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/736334>, (Erişim Tarihi: 28.09.2020).

Yörükán, A. (2006), *şehir Sosyolojisinin ve İnsan Ekolojisinin Teorik Temelleri*, Ankara: Nobel.

Yurtseven, H.R., Kaya, O. ve Harman, S. (2010), *Yavaş Hareketi*, Ankara: Detay.

Yurtseven, H. R. (2014), “Gastronomi Bilimine Yeni Bir Bakış” (Editör Yazısı), *Eko-Gastronomi Dergisi*, (1)1, vii-viii, <https://docplayer.biz.tr/2210952-Eko-gastronomi-dergisi-issn-2148-404x-yil-1-sayi-1-2014-ss-eko-gastronomi-issn-2148-404x-dergisi.html>, (Erişim Tarihi: 12.01.2021).

Yüksel, E., (2014), “Kalkınma ve Sivil Toplum”, *Kalkınmada Yeni Yaklaşımlar*, (Ed. Aysan, A.F. ve Dumludağ, D.), 147-169, Ankara: İmge.

KAYNAK KİşİLER

Acartürk, Faruk, (2022), (Perşembe Belediyesi, Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürü, Cittaslow Sorumlusu), 21.10.2022 Tarihli Görüşme, Perşembe, Ordu.

Akman, Elvettin, (2023), (Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü), 5.9.2023 Tarihli Görüşme (Telefon).

Balta, Candaş, (2022), (Türkiye Cittaslow Üye Kentler Sorumlusu ve Seferihisar Belediyesi Cittaslow Koordinatörü), 30.11.2022 Tarihli Görüşme, Seferihisar, İzmir.

Barlas, Gülgün, (2022), (Foça Belediyesi, Cittaslow Koordinatörü), 4.12.2022 Tarihli Görüşme, İzmir.

Gök, Veli, (2022), (Eğirdir Belediye Başkanı), 12.10.2022 Tarihli Görüşme, Eğirdir, Isparta.

- Kafafçı, Ercan, (2022), (**Yalvaç Belediyesi, Yazı İşleri Müdürü, Cittaslow Sorumlusu**), 11.10.2022 Tarihli Görüşme, Yalvaç, Isparta.
- Kaptan Ayhan, Çiğdem, (2023), (**Doç. Dr., 18 Mart Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mühendisliği Bölümü**), 3.8.2023 Tarihli Görüşme (Online).
- Kaya, Ozan, (2022), (**Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniv. Ortaca Turizm MYO., Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü**) 5.12.2022 Tarihli Görüşme, Ortaca, Muğla.
- Köstem, Bülent, (2023a) (**Türkiye Cittaslow Teknik Koordinatörü ve Metropol Sakinşehir İzmir Projesi Genel Koordinatörü**), 03.10.2023 Tarihli Görüşmeler, (1 no'lu görüşme: Alan Araştırması Görüşme Formu).
- Köstem, Bülent, (2023b), (2 no'lu Görüşme: İzmir Metropol Sakinşehir Projesi Hkk.), İzmir.
- Mızraklı, Deniz, (2022), (**Gerze Belediyesi, Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler Sorumlusu, Cittaslow Temsilcisi**), 19.10.2022 Tarihli Görüşme, Gerze, Sinop.
- Mirza, Setenay, (2023), (**Köyceğiz Belediyesi, Belediye Memuru, Cittaslow Sorumlusu**), 9.6.2023 Tarihli Görüşme (online),
- Özgüç, Pınar, (2023), (**Türkiye Cittaslow - İzmir Büyükşehir Belediyesi Metropol Sakinşehir Çalışma Grubu, Proje Yöneticisi**), 04.10.2023 Tarihli Görüşme, İzmir.
- Tütüncü, H. Halil, (2022), (**Yalvaç Belediye Başkanı**), 11.10.2022 Tarihli Görüşme, Yalvaç, Isparta.

EKLER

Ek 1. Görüşme Formu

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SAKİNKENT MODELİNDE ÖLÇEK GELİŞTİRME VE YAŞANILIRLIK ARAŞTIRMASI (Doktora tezi)
TEZİN ADI: “SAKİNKENT MODELİ BAĞLAMINDA BİR ÖLÇEK TARTIŞMASI: “YAŞANILIR” KENTSEL BÖLGELER”
GÖRÜŞME FORMU

GÖRÜŞME GRUBU: A-Akademisyen/ B- Ulusal Cittaslow Yöneticisi/ C- Yerel Yönetici
GÖRÜŞME YAPILAN KİŞİ (Ad-Soyad, Görev):
GÖRÜŞME TARİHİ:

SORULAR (15 SORU)	
1	SORU 1- Sakinkent modelinin orta ölçekli kentlerde kullanımı konusunda, tezimizin temel varsayımlarından biri; Sakinkent modelinin henüz bozulmamış, doğal-kültürel özgün niteliklerini korumakta olup belli bir ekonomik potansiyele de sahip olan orta ölçekli kentlerde, aralarında kentsel yaşam kalitesinin de bulunduğu kentin genel “yaşanılabilirlik” özelliklerini arttıracak bir model olarak kullanılabileceğidir. Bu konudaki değerlendirmeniz nedir? KISALTILMIŞ SORU 1- Sakinkent modeli orta ölçekli kentlerde yaşanılabilirlik özelliklerini arttıracak bir model olarak kullanılabilir mi? Konuyu nasıl değerlendirirsiniz?
2	SORU 2- Sakinkent modeli, “Henüz vandal, kirletici ve yıkıcı özellikleriyle sakinlerini yıpratıcı bir kentsel büyüme aşamasına gelmemiş” durumdaki orta ölçekli kentler için “kontrollü: kontrolsüz ve başıboş olmayan” kentleşmeye olanak sağlayacak bir “iyi kent” modeli olarak kullanılabilir mi? Nasıl? KISALTILMIŞ SORU 2- Sakinkent modeli, orta ölçekli kentler için kontrollü kentleşmeye olanak sağlayacak bir “iyi kent” modeli olarak kullanılabilir mi? Nasıl?
3	SORU 3- Sakinkent modeli, “kirletici olmayan, doğal sistemlere uyumlu ve barışık üretim modeliyle” sürdürülebilir çevre ve üretim (sanayi) modelinin, yönetim ve uluslararası işbirliği yaklaşımıyla orta ölçekli yerel yönetimlerde hayata geçirilmesi konusunda elverişli bir model olarak nitelenebilir mi? Lütfen açıklayınız. KISALTILMIŞ SORU 3- Sakinkent modeli, sürdürülebilir çevre ve üretim modelini orta ölçekli kentlerde uygulamaya elverişli midir? Neden?
4	SORU 4- Sakinkent modelinin gerçek anlamda “doğru ve iyi” şekilde hayata geçirilmesinin neredeyse tamamen yerel yönetimlerin isteklilik ve gayretine bağlı olması, modelin önemli özelliklerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Modelin orta ölçekli kentlerde de aynı yaklaşımla en iyi şekilde uygulanabileceği düşünülmektedir. Bu konuda yerel yönetimlerin gayret ve istekliliğinin öneminin yanısıra, sizce, merkezi yönetimin de uygulamaya katkıları olabilir mi? Bu konudaki düşünceleriniz nelerdir? KISALTILMIŞ SORU 4- Sakinkent modelinin kentlerde “doğru ve iyi” uygulanmasına merkezi yönetim de katkı verebilir mi? Merkezi yönetimin bu uygulamaya herhangi bir şekilde müdahil olmaması gerektiğini düşünüyorsanız bunun sebepleri nelerdir?

5	SORU 5 – Merkezi yönetimin, Sakinkent modelinin mevcut ölçeğinden daha büyük ölçekli kentlerde (orta ölçekli kentler) uygulanmasını kolaylaştırma konusunda destek vermesinin yararlı olacağını düşünüyorsanız, merkezi yönetimin yasal-yönetimsel sistemde modelin uygulanmasına ilişkin destekleyici düzenleme çalışmaları ne yönde ve neler olabilir? KISALTILMIŞ SORU 5- Merkezi yönetimin Sakinkent modelinin uygulamasını destekleyecek olası yasal-yönetimsel düzenlemeleri ne yönde ve neler olabilir?
6	SORU 6- Orta ölçekli kentlerde uygulanacak Sakinkent modelinin hem ilgili yerel yönetim tarafından “doğru ve iyi” uygulanması hem de merkezi yönetimce de desteklenmesi durumunda modelin sürdürülebilirlik özelliği güçlenir mi? Bu yapının sürdürülebilirlik şartları sizce neler olurdu? KISALTILMIŞ SORU 6- Orta ölçekli kentlerdeki Sakinkent modeli uygulamasında, merkezi yönetimin desteği modelin sürdürülebilirliğini güçlendirir mi?
7	SORU 7- Modelin gereği olan vazgeçilmez standartların uygulamada yeterince, “doğru ve etkili” şekilde kullanılmayışının sebeplerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizce kent ölçeğinin küçük oluşu bunu etkiliyor mu? Ölçeğin orta büyüklükteki kentleri içine alacak şekilde büyütülmesi ya da bu yönde ayrı bir tanımlama yapılması bu durumu kolaylaştırır mıydı? KISALTILMIŞ SORU 7- Sakinkent modelinde nüfus ölçeğinin büyüklüğü ve model standartlarının hayata geçirilebilmesi arasında ilişki olduğunu düşünüyor musunuz? Nasıl?
8	SORU 8- İzmir’in dünyanın ilk Metropol Sakinkenti ünvanı kazandığını, bu konuda büyükşehir/metropol ölçeği için uygun olan gelişmiş standartlar/kriterler tanımlandığını ve geliştirilmeye de açık olduğunu biliyorsunuz. Bu durumda küçük-orta ve büyükşehirler/metropoller için farklı Sakinkent ölçütleri tanımlanabileceği düşüncesi desteklenmiş olmaktadır. Bu konuyu nasıl değerlendiriyorsunuz? KISALTILMIŞ SORU 8- İzmir Metropol Sakinkent örneğinden hareketle, modelin üç farklı nüfus ölçeği için (küçük, orta ve büyük ölçekli/metropol kentler için) uygulanabilirliği konusundaki düşünceleriniz nelerdir?
9	SORU 9- Sakinkentlerin ülkemiz veya dünya örneklerinde, mevcut durumda 50.000 ‘lik nüfus ölçeğini aşan veya aşmak üzere olan örnekleri için sizce ne yapılabilir/yapılmalıdır? Bu kentlerin orta ölçekli kent olarak bir üst modele (yani orta ölçekli kent ölçeğine) geçmesi ve bu ölçek üzerinden değerlendirilmesi sizce modelin genel amacına uygun olur muydu? Neden? KISALTILMIŞ SORU 9- Mevcut nüfus ölçeği sınırını aşmak üzere olan Sakinkentlerin bir üst ölçeğe göre değerlendirilmesi uygun olur mu? Neden? Lütfen değerlendiriniz.
10	SORU 10- Sakinkent modelinin hayata geçirildiği geniş kentsel alanların ortaya çıkaracağı “yaşanılır kentsel bölgeler”in oluşmasının, kentleşme sorunlarının en aza indirilmesi ve kentlerdeki genel yaşam kalitesi/yaşanılabilirlik özelliklerinin artışına sağlayacağı katkıların en önemlileri sizce neler olurdu? KISALTILMIŞ SORU 10- Sakinkent modelinin orta ölçekli kentlerden oluşan geniş kentsel alanlarda hayata geçirilmesinin en önemli katkıları neler olurdu?
11	SORU 11- Sakinkent modelinin en çok tartışılan özelliklerinden biri olan ölçek sorunu 2021’de kabul edilen “Sakinkent Metropol İzmir” örneği ile esnetilmiş oldu. Sizce modelin ölçek haricinde kentsel yaşam kalitesi ve kent hakkının hayata daha net ve kolay geçmesi açısından geliştirilebilir yönleri var mıdır? Varsa nelerdir, açıklayınız? KISALTILMIŞ SORU 11- Sakinkent modelinin ölçek konusu haricinde, yaşam kalitesi ve kent hakkının hayata geçmesi açısından sizce geliştirilebilir yönleri varsa nelerdir? Lütfen açıklayınız.
12	SORU 12- Sakinkent modelinin (yerel kalkınmaya önem verme, yerel istihdam sağlama hedefi, çevreci sanayiye ve teknoloji kullanımına öncelik verme, çevre koruma, yerel kimliğin korunması...gibi özellikleri sebebiyle) orta ölçekli kentlerin genel

	kalkınma/gelişme amaç ve uygulamalarını destekleyerek yapılarını güçlendirecek bir model olduğu savına katılır mısınız? Neden? KISALTILMIŞ SORU 12- Sakinkent modelinin yerel kalkınma, çevreci sanayi ve teknoloji kullanımı, çevre ve yerel kimliğin korunmasına verilen önem... gibi özellikleri itibarıyla orta ölçekli kentlerin gelişmesini destekleyeceği savını nasıl değerlendirirsiniz?
13	SORU 13- Sizce hangi yapıdaki orta ölçekli kentlerin (Örneğin; tarımsal yapıdaki, yoğun sanayiye sahip, hızlı turizm tahribatına uğramış, mimari- tarihsel- kültürel kimlik ve çevresel...korunmaya ihtiyaç duyan, ekonomisinin turizm ile canlanabileceği potansiyele sahip olan, ...) Yavaşlık felsefesine ve bunun kent modeli olarak yansması olan Sakinkent modeline daha çok ihtiyacı olabilir? Modelin orta ölçekli kentlere uygulanması en çok hangi tür sorunlara çözüm üretebilir? Nasıl? KISALTILMIŞ SORU 13- Sakinkent modeli orta ölçekli olan hangi yapıdaki kentlere derman olabilir? Nasıl?
14	SORU 14- Sakinleştirilmiş (Sakinkent özelliği kazandırılmış, Sakinkent standartlarını hayata geçiren) kentlerin, kentsel yaşam kalitesini yükseltme (kentliye sunulan yerel hizmetler ve çevre kalitesinin yanısıra) ve “Kent Hakkı”nın hayata geçtiği bir anlayış sunan toplam “yaşanılrlık” özelliklerinin, diğer kent modellerine oranla çok daha yüksek düzeyde hayata geçirileceği yaşam alanları olma potansiyelini taşıyacağı görüşüne katılır mısınız? Neden? KISALTILMIŞ SORU 14- Yukarıdaki verilerin ışığında, sakinleştirilmiş kentlerin diğer modellere göre “yaşanılrlık” özelliklerini daha yüksek düzeyde hayata geçirme potansiyeli taşıdığını görüşüne katılır mısınız? Neden?
15	SORU 15- Sakinkent modelinin orta ölçekli kentleri de kapsayacak şekilde daha geniş alanlarda hayata geçirilmesi, modelin gereklilikleri ve yaşam felsefesinin hayata “doğru ve iyi” geçirilmesi, kentsel yaşam kalitesi daha yüksek ve yaşanılır kentsel alanlar elde edilmesine katkı sağlayarak “iyi kentler” ve “iyi kent bölgeleri” oluşturulmasını mümkün kılabilir mi? Değerlendirir misiniz? KISALTILMIŞ SORU 15- Modelin orta büyüklükteki kentlere uyarlanarak uygulanması aracılığı ile sakinleştirilmiş “iyi kentler” ve “iyi kent bölgeleri” oluşturulması mümkün müdür? Nasıl?

ÖZET

Günümüz insanı çevre ve kentleşme sorunlarının geldiği noktada yaşanılabilirlik özelliklerine sahip sürdürülebilir iyi yaşam alanlarına ihtiyaç duymaktadır. Günümüz kentleri liberal kapitalist ekonomik sistemin getirdiği büyük nüfus yığılmaları, aşırı tüketimin yarattığı sorunlar, mal ve hizmetlere erişimde eşitsizlik, yoğun rekabet, hız ve karmaşadan muzdariptir. İnsanoğlunun iyi kent arayışında en eski kent ütopiyalarından bugüne kadar geline nokta çok sayıda teori üretilmiş ve önemli sayıda yaşam modeli hayata geçirilmeye çalışılmıştır. Artık günümüz insanını iyi ve mutlu hissettirecek, sağlıklı bir yaşam ortamı sunacak, geleceğe umutla bakabileceği bir kent ve bir yaşam alanının özellikleri ortak görüşlerle tanımlanmış durumdadır. 21. Yüzyılın başında bu arayışa cevap veren en önemli kent modellerinden biri, aynı amaca sahip diğer birçok modelin belli başlı özelliklerini kendinde barındıran Sakinkent modeli olmuştur. Sakinkent modeli uygulaması yakın zamana kadar sadece küçük kentlerde uygulanabilir durumda iken, 2021'den bu yana metropolde de uygulanması arayışına girilmiştir. Öte yandan orta ölçekli kentler hem küçük hem de aşırı büyük kentlerin dezavantajlarını taşımayan bir kent ölçeği olmaları itibarıyla Sakinkent modeline en uygun kent ölçeği olarak görünmektedir. Bu çalışmada Sakinkent Modelinin orta ölçekli kentlerde neden ve nasıl uygulanabileceği, bunun iyi kentler oluşturma amacına hizmet edip etmeyeceği tartışılmakta ve bunun için orta ölçekli kentlere uygun bir model önerisi yapılmaktadır. Çalışma kapsamında yapılan görüşmelerde, tez varsayımları doğrultusunda, Sakinkent modelinin orta ölçekli kentlere uygun olarak geliştirilmesi, böylelikle daha çok sayıdaki kentte modelden yararlanılması ve bu uygulamanın geniş kentsel alanlarda yaşanılabilirlik özelliklerinin artırılması amacıyla kullanılmasının uygun olduğu teyid edilmiştir.

Bu çalışmada, Sakinkent modelinin orta ölçekli kentlerde de hayata geçirilmesi suretiyle, yüksek yaşam kalitesine sahip, sürdürülebilir iyi kentlerin sayıca artması ve

alan olarak genişlemesinin yaşanılrlık özelliklerini hayata geçiren geniş kentsel bölgelerin ortaya çıkmasına hizmet edeceği öne sürölmektedir.

Anahtar Sözcükler: Sakinkent, Sakinkent Modeli, Kentsel Yaşam Kalitesi, Yaşanılrlık, İyi Kent, İyi Yaşam, Yaşanılır Kentsel Bölgeler, Kent Ütopyları, İyi Yaşam Alanları.

ABSTRACT

At the point where today's people are faced with environmental and urbanization issues (trouble, problems), they are in need of sustainable living spaces with livability characteristics. Today's cities suffer from the major population concentrations brought about by the liberal capitalist economic system, and the problems created by excessive consumption, inequality in access to goods and services, intense competition, speed, and chaos. Throughout history, from some of the oldest urban utopias to the present day, numerous theories have been proposed in the search for a good city for humankind, and significant attempts have been made to implement various living models. The characteristics of a city and a living space where today's people can look hopefully towards the future, which will provide a healthy living environment that makes them feel good and happy, are defined with common views. At the beginning of the 21st century, one of the most important urban models that responded to this quest was the Cittaslow model, which embodies the key features of many other models with the same purpose. While until recently the Cittaslow model could only be implemented in small towns, efforts have been made since 2021 to implement it in metropolises as well. On the other hand, medium-sized cities are seen as the most suitable urban scale for the Cittaslow model, as they do not carry the disadvantages of both small and overly large cities. In this study, the feasibility and methods of implementing the Cittaslow model in medium-sized cities are being discussed, along with whether it serves the purpose of creating good cities. For this purpose, a model proposal suitable for medium-sized cities is being made. In the interviews conducted within the scope of the study, it has been confirmed that developing the Cittaslow model for medium-sized cities in line with the hypotheses of the thesis would be suitable. This would allow more cities to benefit from the model and enhance the liveability characteristics in broader urban areas.

In this study, it is suggested that by implementing the Cittaslow model in medium-sized cities as well, the number of sustainable good cities with high quality of life would increase. This would lead to the emergence of expansive urban areas that embody liveability characteristics, thus contributing to the expansion of liveable urban regions.

Key Words: Cittaslow/Slow City, Model of Cittaslow/Cittaslow Model, Urban Quality of Life, Livability, Good City, Good Life, Good Living Areas, Livable Urban Regions, Urban Utopias.

